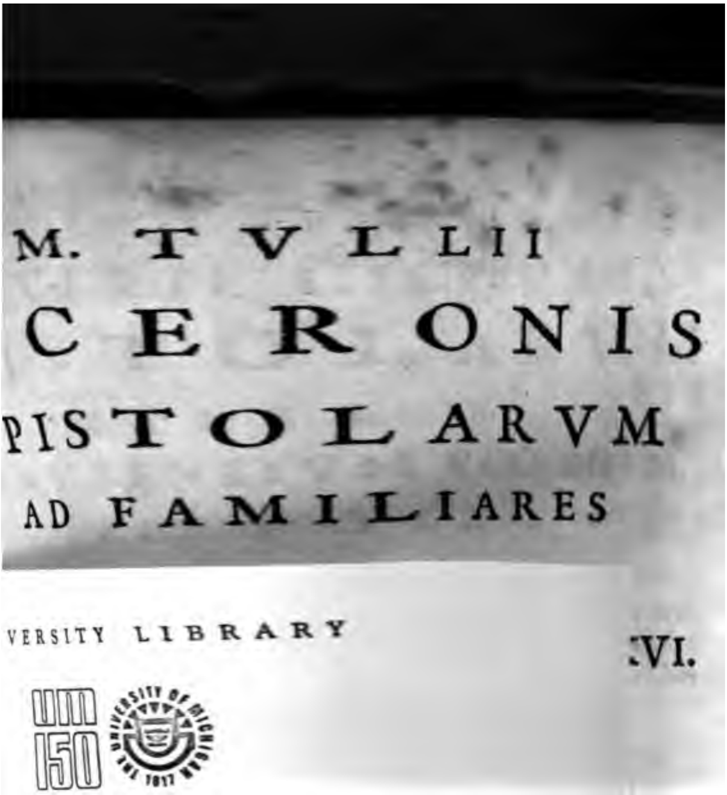

AMSTELODAMI,

Ex Typographia P. & I. BLAEV,

Prostant apud WOLFGANG, IANSSONIO-WAESBERGIOS, BOOM, à SOMEREN, & GOETHALS.

M DC LXXXXIII.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM

LIBER IX.

AD M. TERENTIVM VARRONEM EPISTOLA I.

ARGVMENTVM.

Varronis adventum expetit; quod in ejus potissimum consuetudine & sermone spem doloris leniendi, quem capiebat e rerum publicarum interitu, aliquam reposuerit. Scripta Caesare tertium & Lepido cos.

M. T. CICERO M. TERENTIO VARRONI, S. D.

EX his litteris quas Atticus a te missas mihi legit, quid ageres, & ubi esses cognovi: quando autem te visuri essemus nihil sane ex iisdem litteris potui suspicari. In spem tamen venio appropinquare tuum adventum, qui mihi utinam solatio sit: etsi tot tantisque rebus urgemur, ut nullam allevationem quisquam non stultissimus sperare debeat: sed tamen aut tu potes

QVas *Atticus a te missas mihi legit*] Quidam pro *A te*, *ad se*, legunt. Antiquus codex *ad te* corrupte: & ex quo utraque lectio, si aliquantulum eam adjuves, confirmari potest. Ego non aspernor *ad se*. Quin enim Varronis essent literae, ex iis, quae subjungit, dubium esse non potest: consuetudo autem est dicere ad quem literae missae sint. *Victorius.*

Ut nullam allevationem] Pal. sextus, quem librum sicut & Tusculanum Quartum, in Germania scriptum esse, diversitas a libris Italicis indicat, praefert *ut nullam alleviationem*. sicut & alibi verbum *Allevio* ex aliis libris notavimus. Glossae: *Adleviant κουφίζουσι*. Principio quoque epistolae legit; *Quas Atticus ad se missas mihi legit*: unde Lambinus forte ex simili scriptura alicujus libri, *quas Atticus a te ad se miss.* quod ego non sequor. *Gebh.* Amsterodam. subscribit vulgatis. *Alleviatio* vero & *allevio* sunt librariorum sphalmata, aut barbarorum seculorum impurissimae faeces.

tes me, aut ego te fortaſſe aliqua re juvare. Scito enim me, poſteaquam in urbem venerim, rediſſe cum veteribus amicis, id eſt, cum libris noſtris in gratiam. etſi non idcirco eorum uſum dimiſeram, quod iis ſuccenſerem: ſed quod eorum me ſuppudebat. Videbar enim mihi, cum me in res turbulentiſſimas infideliſſimis ſociis demiſiſſem, praeceptis illorum non ſatis paruiſſe. Ignoſcunt mihi, revocant in conſuetudinem priſtinam, teque, quod in eo permanſeris, ſapientiorem quam me dicunt fuiſſe. Quamobrem quum placatis his utor, videor ſperare debere, ſi te viderim, & ea quae premant, & ea quae impendeant me facile tranſiturum. Quamobrem ſive in Tuſculano, ſive in Cumano ad te placebit, ſive (quod minime velim) Romae: dummodo ſimul ſimus, perficiam profecto, ut id utrique noſtrum commodiſſimum eſſe dijudicetur.

In urbem venerim] Pompeio in acie Pharſalica ſuperato. *Corrad.*

vulgo excudebatur: *ſive in Cumano adeſſe tibi placebit.* Gebhard.

EPISTOLA II.

ARGVMENTVM.

Diutius retentae epistolae caussam exponit: suadet, quod sibi quoque statutum affirmat, ut hominum frequentiam vitet, dum gratulatio, quae propter Africanae victoriae nuncium fiebat, defervescat: caussam affert, cur in urbe maneat: suumque juvandae quoquo modo reip. desiderium declarat. Scripta eodem anno.

CICERO VARRONI.

CAninius idem tuus & idem noster, cum ad me pervesperi venisset, & se postridie mane ad te iterum esse dixisset, dixi ei me daturum aliquid mane; ut peteret rogavi. Conscripsi epistolam noctu: nec ille ad me rediit. oblitum credidi. Attamen eam ipsam tibi epistolam misissem per meos, nisi audissem ex eodem, postridie te mane e Tusculano exiturum. At tibi repente paucis post diebus, cum minime exspectarem, venit ad me Caninius mane: proficisci ad te statim dixit. etsi erat ἕωλος illa epistola, praesertim tantis postea novis rebus allatis, tamen perire lucubrationem meam nolui, & eam ipsam Caninio dedi. sed cum eo, & homine docto,

Caninius idem tuus & idem noster] Nulli antiqui codices habent *tuus*, quare nos quoque prætermisimus, elegantius sine ea voce locum & legi & intelligi putantes. Nam quod paullo post, pro *nuper vesperi*, *pervesperi* scripsimus, vetustorum id quoque exemplarium auctoritati tribuimus. Auget autem *per*, ut sero admodum dicat cum venisse. Et cum se mane postridie dixisset proficisci velle, docet se vix tempus habuisse ad scribendam epistolam. *Vict.* *Can. id. & id. noster*] Hæc est Medicei codicis cum aliis, quos vidi, manu scriptis lectio, jam tunc a nobis restituta: quam veriorem credimus, quia eadem est in indice ante librum illum posito, unde facile existimari non potest, culpa librarii hoc commissum esse, cum duobus locis nulla varietate eadem verba scripta sint. Nam quomodo locus ille de divinatione similis pristinæ hujus loci lectioni dici possit, cogitent doctiores. *Idem.* Vtramque lectionem firmat Pal. primus & Amsterod. In priore tamen ne recedamus a vulgata sensus exigit. *Gravius.*

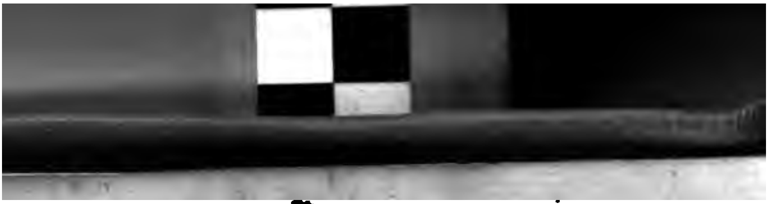
At tibi repente] *Tibi* abundat elegantiæ caussa ut sæpe. vide Manut.

Proficisci ad te statim] Forte: *proficisci se ad te statim.* Lambin.

Sed cum eo & homine docto] Mss. nonnulli *sed cum eo & cum homine docto.* sed est hic librariorum error, qui perperam *cum* repetierunt, quem non contra Latinæ linguæ consuetudinem debuissent sequi viri docti, & id *cum* suis in-

& de moribus, ac legibus quaerere. Mihi haec videntur. Tu quid sis acturus, & quid tibi placeat, pergratum erit si ad me scripseris.

etiam Victorii libris *gravare* descriptum fuerat. certe, quin *navare remp.* probum sit, non dubito. nam (ut docti dudum notarunt) & apud Tacitum *bellum alicui navare*, & apud A. Gellium *navare Philosophiam* in v. c. legitur. *Gebhard.* *Navare reip.* plerique recentiores editi, sed vetustiores ut & MSS. *gravare remp.* Gebhardus, *navare remp.* procul dubio rectissime. Nam MSS. *gnavare*, sic enim scribebant pro *navare*, ut *gnatus* pro *natus*, *gnavus* pro *navus* conversum est in *gravare* imperitia librariorum. *Navare* autem *remp.* cur non æque bene dicatur pro reipublicæ præstare aliquid utile, quam *navare aliquid*, quod legitur lib. VI. ad Varron. ep. I. *Nemo est tam afflictus, qui si nihil aliud studeat, nisi id quod agit, non possit navare aliquid, & efficere*, & *navare benevolentiam* lib. III, ad Att. ep. 10: *Ut, cum hic tibi satisfecerimus, istic quoque nostram in te benevolentiam navare possimus.* & *flagitium navare* apud Tacit. IV. Hist. 59: *Ceteros, ut quisque flagitium navaverat, præmiis attollit.* Apud eundem est *navare bellum Vespasiano*, & apud Cic. XV. ad Att. *navare studium Bruto*, & *operam navare* pro Cælio: *sed si me audiant, navent aliam operam, aliam ineant gratiam, in aliis se rebus ostentent.* Quod hic autem dixit *navare rempublicam*, scilicet civibus ea lecturis, hoc in epistolis ad Atticum lib. IX, ep. 11. dicit, *πολιτικὸν opus efficere & navare sc. reipublicæ.* Hanc lectionem autem asserunt MSS. duo Manutii, & Pall. complures. Amsterodam. *gravare rempublicam.* Græv.

EPISTOLA III.

ARGUMENTUM.

Iturum se ad Varronem significat: quamquam fore videat, ut ab hominibus uterque reprehendatur: quasi turpe sit, miserrima civitate, villarum amoenitatem quaerere. se tamen contemnere ait sermones hominum indoctorum, & in studiis omnino cum Varrone victurum.

CICERO VARRONI.

ETsi quid scriberem non habebam, tamen Caninio ad te eunti non potui nihil dare. Quid ergo potissimum scri-

ETsi quid scriberem non habebam, tamen Caninio ad te eunti*] Ita olim emendavimus, & auctoritate veterum codicum moti, qui hujus lectionis non parva vestigia retinent, & elegantiore hoc sermone delectati. Mediceus igitur liber, ut alios taceam, *Tamen animo ad te eunti.* Quod si primam literam hujus nominis illi voci addas, & ex penultima duas facias, qui error proclivis est, prorsus *Caninio* effeceris. Quod si cui audax meum incœptum videtur, cogitet eundem librarium eodem pacto non multo post in eodem nomine scribendo peccasse: ubi enim in impressis omnibus *Caninius* legitur, *Sed plus facio, quam* Caninius *mandavit*, in Mediceo, *Animus mandavit.* Quemadmodum olim feci de hac tenui animadversione, nunc verbum non fecissem, nisi

ſcribam? quod velle te puto, cito me ad te eſſe ventur
Etſi vide, quaeſo, ſatiſne rectum ſit, nos hoc tanto incen
civitatis in iſtis locis eſſe. Dabimus ſermonem iis, qui
ſciunt nobis, quocumque in loco ſimus, eundem cult
eundem victum eſſe. Quid refert? tamen in ſermonem
cidemus. Valde id, credo, laborandum eſt, ne, cum om
in omni genere & ſcelerum & flagitiorum volutentur, r
ſtra nobiſcum, aut inter nos ceſſatio vituperetur. Ego ve
neglecta barbarorum inſcitia, te perſequar. Quamvis en
haec ſint miſera, quae ſunt miſerrima, tamen artes noſt
neſcio quo modo nunc uberiores fructus ferre videntu
quam olim ferebant: ſive quia nulla nunc in re alia acqui
ſcimus, ſive quod gravitas morbi facit, ut medicinae eg
mus, eaque nunc appareat, cujus vim non ſentiebamus, cu
valebamus. Sed quid ego nunc haec ad te, cujus domi n
ſcuntur? γλαῦκ' εἰς Ἀθήνας. nihil ſcilicet, niſi ut reſcriber
aliquid, me exſpectares. ſic igitur facies.

Manutii vulgarem lectionem meæ, non inſipienter excogitatæ, præpoſuiſſent.

Barbarorum] Indoctorum. & forta Cæſarem mordet, qui Barbaris etia

es, τῶν ἀδυνάτων est te venire. Nunc vide, utra te κρίσις magis delectet, Χρυσιππεία ne an haec, quam noster Diodotus non concoquebat. Sed de his etiam rebus, otiosi cum erimus, loquemur. hoc etiam κατὰ Χρύσιππον δυνατόν est. De Coctio mihi

τῶν appellant: de qua magna erat inter Philosophos contencio, præcipue inter Diodorum Dialecticum, & Chrysippum Stoicum. Quam autem varie hæc illi acciperent, ostendit Cicero in libro de Fato, cum inquit: *At hoc, Chrysippe, minime vis, maximeque tibi de hoc ipso cum Diodoro certamen est: ille enim id solum fieri posse dicit, quod aut sit verum, aut verum futurum sit: & quicquid futurum sit, id dicit fieri necesse esse: & quicquid non sit futurum, id negat fieri posse. Tu & quæ non sint futura, posse fieri dicis, ut frangi hanc gemmam, etiamsi id nunquam futurum sit.* De eadem hac re alibi etiam in paucis illis, quæ remanserunt ejus libri paginis loquitur. Rationem Diodori diligenter Alexander Aphrodisiensis explicat in commentariis in primum τῶν προτέρων ἀναλυτικῶν his verbis: Δύναται λέγειν ἐπὶ τῶν δυνατῶν τοῦτο ὁ Διόδωρος λέγεται, ὅπερ ἢ ἔστιν ἢ ἔσται· τὸ γὰρ ἢ ὂν ἢ ἐσόμενον πάντως δυνατὸν μόνον ἐκεῖνος ἐτίθετο· τὸ γὰρ ἐμὲ ἐν Κορίνθῳ γενέσθαι, δυνατὸν κατ' αὐτὸν εἰ ἦν ἐν Κορίνθῳ, ἢ πάντως μέλλοιμι ἔσεσθαι, εἰ δὲ μὴ γενοίμην, οὐδὲ δυνατὸν ἦν· καὶ τὸ παιδίον γενέσθαι γραμματικόν, εἰ ἔσοιτο. Chrysippi vero Plutarchus in lib. quem adversus Stoicos edidit inscriptum Στωικῶν ἐναντιωμάτων. Ubi etiam idem de Diodoro confirmat: ea nos, ne longiores simus, omittemus. Jocatur hic Cic. cum docto & gravi viro, docte & graviter: nec enim unquam possunt ab artificio suo recedere, qui literis & ingenuis disciplinis delectantur. Cognitis diversis eorum sententiis de hac re quid Cic. nunc dicat manifestum est. *P. Victor.*

Χρυσιππεία ne, an hac, quam noster Diodotus, &c.] A recepta lectione discrepat Medic. cod. hoc loco. Sic enim habet, *Chrysippia hac quam noster*, &c. Et vereor ne ex majori parte hoc non sine culpa librarii acciderit. Eruditiores hoc censebunt. Quæ certe supra dixit, ex opinione Diodori dixit. Chrysippi rationem non exponit. In eo quod consequitur nomine integrior est idem codex: *Diodotus* enim recte habet, cum omnes ante nostrum mendose *Diodorus* haberent. nec enim de Diodoro, de quo supra, sermo nunc est, nec eum intelligere potest, sed de Diodoto Philosopho, qui domi Ciceronis multos annos vixit: ob id enim suum illum dicit. De quo cum multis locis agat (ut manifesto percipiatur alium esse a Diodoro Dialectico) fere semper id nomen in impressis codicibus inquinatum est, & in Diodorum imperite immutatum. Nescio an semel tantum illud recte in excusis libris scriptum invenerim, cum antiqua exemplaria contra semper incontaminatum conservarint. Is est in secundo libro epistolarum ad Atticum, *Diodotus mortuus est, reliquit nobis HS fortasse centies.* De eodem lib. 5. Tuscul. longius agit. *Victor.* Alii: *an Chrysippea hac*, ut legendum putem: *Hac an Chrysippea*, quæ omnino difficilior sit: & propterea Diodotus eam assequi non poterat. *Corrad.* Χρυσιππεία] Nam Chrysippus etiam quæ non essent futura, posse fieri dicebat; Diodorus vero, quicquid futurum esset, id dicebat fieri necesse esse. *Idem.*

Quam noster Diodotus non concoquebat] Diodotus Stoicus, qui nuper est domi meæ mortuus: a quo cum in aliis rebus, tum studiosissime in dialectica exercebar. *Corradus.* Miror Gebhardum vulgatam lectionem immutasse & pro *concoquebat* ex primo Palatino rescripsisse *coquebat*, cum & sententia & alii libri flagitent *concoquebat*. in re pervulgata nolumus verba perdere. *Gravius.*

De Coctio] Quid si *Coccejo*, qui cum nescio quid negotii Cicero habebat, legatur? *Corrad.*

Consi-

hi gratum est. Nam id etiam Attico mandaram. Tu, si minus ad nos; accurremus ad te. si hortum in bibliotheca habes, deerit nihil.

EPISTOLA V.

ARGVMENTVM.

Probat & diem, quo conventuri sint, & suum Varronisque consilium, quod semel a Caesare victi ab armis discesserint. Eodem anno.

CICERO VARRONI.

Mihi vero ad Non. bene maturum videtur fore, neque solum propter reipub. sed etiam propter anni tempus. Quare diem istum probo. itaque eundem ipse sequar. Consilii nostri, ne si eos quidem, qui id sequuti non sunt, non poeniteret, nobis poenitendum putarem. Sequuti enim sumus non spem, sed officium. Reliquimus autem non offi-

busdam aliis codicibus exstabat, *lautia parata*, faciendum putabat Schoppius l. II. *Susp.* cp. 22. *ut lautia parata sint*, id est, αἱ ἐνδομενίαι, sive supellex; ut exponit Sosipater. quod etiam Jacobus Lectius probabat. *Gebh.*

EPISTOLA VI.

ARGUMENTUM.

Caesaris ex Africano bello revertentis adventum significat: belli civilis culpam Pompeio potius, quam Caesari, tribuit: Varronem laudat, quod se ab armis ad studia, quasi a tempestate in portum, contulerit. Eodem anno.

CICERO VARRONI.

CAninius noster me tuis verbis admonuit ut scriberem ad te, si quid esset quod putarem te scire oportere. Est igitur adventus Caesaris, scilicet, in exspectatione: neque tu id ignoras. Sed tamen, cum ille scripsisset, ut opinor, se in Alsiense venturum, scripserunt ad eum sui, ne id faceret: multos

EST *igitur adventus Caesaris in expectatione*] Nos arbitrati sumus hanc dictionem *Caesaris* vacare, propter modum illum dicendi concisum & compendiosum, quo saepe utitur, & quem nos antea notavimus. Manifestius autem supervacaneam esse docent vetustiores codices, in quibus est *scilicet Caesaris*, ut plane perspiciatur fuisse olim expositionem, declarationemque verbi illius *adventus* superne positam, posteaque temere a librariis in ordinem verborum Ciceronis conlatam. Sic etiam ad Atticum loquitur pluribus locis, ut lib. 10: *Cum quid scriberem, plane nihil haberem: hac autem reliqua essent, qua scire cuperem, profectusne esset, quo in statu urbem reliquisset.* Loquitur enim de Caesare proficiscente in Hispanias, nec tamen nominat: notissimum enim erat quem intelligeret. Ita autem de Principibus viris, Regibusque loqui mos est. *Victor.* Omittunt recte nomen *Caesaris* Victorius ac Lambinus, [illegible] melioribus codicibus; in Pall. tamen comparet & fuerat ex margine [illegible]: ut ex Pal. sexto vel caeteris videre: nam ille [ut & Amstelod.] *est igitur adventus Caesaris scilicet in exspectatione.* Gebhardus. Non ejiciendae sunt voces *Caesaris, scilicet*, quae in omnibus MSS. integris sunt, ut persuasit editoribus Victorius. Nimirum acceperunt particulam, ut nunc vulgo usitatur explicandi caussa. At mens Ciceronis erat: Hoc igitur scito, vel hoc scias licet, adventus Caesaris in expectatione est. Atque ideo lepidius additur: *neque tu id ignoras.* Confirmat quod praecedit: *si quid esset quod putarem te scire oportere.* Sic eodem libro ep. 21. *Privatas caussas & eas tenues, agimus subtilius, capitis, aut fama, scilicet, ornatius.* Gronovius lib. III. observ. 9. ubi vide plura de hac voce *scilicet.*

Adventus] Caesaris ex Africa.

Se in Alsiense venturum] Ubi fuerit Alsium didicimus nuper ex vetusti lapidis fragmento, quod in *Alexandri Farnesii Card.* Palo, villa amoenissima ad mare, non longe a Caere oppido erutum est cum hac inscriptione:

IMP. II. COS. III. PROCOS
IMP. CAES. L. SEPTIMI. SEVERI. PII
PERTINACIS. AVG. ARAB. ADIAB
PARTH. MAX. BRIT. MAX. FORTISSIMI
FELICISSIMI. PONT. MAX. P. P. FILIO
DIVI. M. ANTONINI. PII. GERM. SARM.
NE-

tos ei molestos fore, ipsumque multis. Ostiae videri commodius eum exire posse. Id ego non intelligebam quid interesset. Sed tamen Hirtius mihi dixit, & se ad eum, & Balbum, & Oppium scripsisse ut ita faceret, homines, ut cognovi, amantes tui. Hoc ego idcirco nosse te volui, ut scires, hospitium tibi ubi parares, vel potius ubi utrique; quid

NEPOT. DIVI. ANTONINI. PII. PRON.
DIVI. HADRIANI. ABN. DIVI. TRAIANI
PARTH. ET. DIVI. NERVAE. ADNEPOT.
OB. INSIGNES. VIRTVTES. EIVS
DECVR. COLON. ALSIENSIS. D. D.

Recte itaque recentiores Geographi Alsium esse dixerunt, quod nunc Cære appellatur, his etiam Plinii verbis adducti ex cap. v. lib. III. *Gravisca, Castrum novum, Pyrgi, Caretanus amnis, & ipsum Care intus millia passuum quattuor Agylla à Pelasgis conditoribus dictum, Alsium, Fregena.* F. Vrsinus. Non est ipsum oppidum Cære, sed Alsium est illud

gis cum exissent, vitulum immolaverunt. Quanquam exemplum ad Atticum, quod protulimus, ad locum est: dixit enim *in Piraea.* Hic autem in loco hoc verbum positum esse videtur, & hanc significationem habere, quia locum tantum consideret ubi terminus erat navigationis, & ubi de navi exeundum erat: nec spectet unde discedebatur, nec quo pervenire oportebat. Roma enim ultimum ejus itineris erat, cujus non fit mentio. Nam *exire* etiam sic dici posse, posteriore exemplo declaratum est, quamvis hic adjungat *Ostia* in loco, ut

im ille facturus sit incertum est: & simul ostentavi
e istis esse familiarem, & consiliis eorum interesse.
go cur nolim nihil video. Non enim est idem,
quid ferendum est, & probare si quid probandum
Etsi quid non probem? quid enim jam scio prae-
a rerum. Nam haec in voluntate fuerunt. Vidi
nam tu aberas) nostros amicos cupere bellum:
tem non tam cupere, quam non timere. Ergo
nsilii fuerunt: reliqua necessaria. Vincere autem
, aut illos necesse esse. Scio te semper mecum in
isse, cum videremus, quam illud ingens malum
utrius exercitus & ducum interitu: tum vero ex-
n malorum omnium esse civilis belli victoriam:
quidem ego etiam illorum timebam, ad quos vene-
Crudeliter enim otiosis minabantur: eratque iis &
tua

Alii, ut Amsterd. Grut. Hit-
tar ubique. Peck. *Uter ubique.*
que ubi. nonnulli *utrobique*,
onem male Gebhardus am-
Quid enim hic notat? Vide-
ero Cæsari voluisse officii
iam ire. quod satis sequens e-
endit: *Volebam prope alicubi*
(bona salutis, συν τε δύ' ἐρχο-
& finem illius epistolæ. *Grav.*
stentavi tibi] Cum scripserim
mihi Hirtius dixerit, quæ
ostentatio quædam familiari-
Hirtio.
quid ferendum] Videtur le-
si quid ferendum non est. Ve-
n nihil muto. hanc enim puto
s loci sententiam, Interest
tas, quod velis nolis feren-
an probes quod probandum
iam ferre quod ferendum est,
tia, quod fit a potentioribus,
nis, eorumque amicis, in-
em, & contra instituta ma-
on tamen ignominiose, aut
iose,) prudentis est: probare
d probandum non est, im-
minis est. Porro autem ferre
quod ferendum non est, ignavi & tur-
pis hominis est. *Lambin.*

Etsi quid non probem? quid enim jam scio prater initia rerum] Ita hic locus concipitur in Palatinis duobus, Gruteriano, editione prima ac Victorii. Guilielmius ex conjectura volebat; *etsi ne quid non probem quidem jam scio.* quod non opus est exhibita nostra. vulgo; *etsi, quid non probem quidem, nescio, prater initia rerum.* Paullo post itidem edidi ex duobus Palatinis Vaticano, Hittorpiano, editione Victorii: *quam illud ingens malum alterius utrius exercitus & ducum interitu.* cum vulgetur alias, *ingens malum alterutrius exercitus ex ducum interitu.* Paullo iterum post Pal. sextus & Hittorp. scribunt: *crudeliter enim otiosissimi minabantur.* Palatinus vero primus, Grut. Stewech. *otiosis si minabantur.* Gebhardus.

Nam tu aberas] In Hispania legatus. *Corr.*

Nostros amicos] Pompejanos. *Idem.*

Hunc autem] Cæsarem. *Idem.*

Ergo hac] Initia. *Idem.*

Crudeliter enim otiosis minabantur] Lib. VII. ep. 3. & lib. IV. ep. 9. & 14.

Nunc

tua invisa voluntas, & mea oratio. Nunc vero, si essent nostri potiti, valde intemperantes fuissent. Erant enim nobis perirati, quasi quidquam de nostra salute decrevissemus, quod non idem illis censuissemus: aut quasi utilius reipub. fuerit, eos etiam ad bestiarum auxilium confugere, quam vel emori, vel cum spe, si non optima, at aliqua tamen vivere. At in perturbata repub. vivimus. Quis negat? Sed hoc viderint ii, qui nulla sibi subsidia ad omnes vitae status paraverunt. huc enim ut venirem, superior longius, quam volui, fluxit oratio. Cum enim te semper magnum hominem duxi: tum quod his tempestatibus es prope solus in portu, fructusque doctrinae percipis eos, qui maximi sunt, ut ea consideres, eaque tractes, quorum & usus, & delectatio est omnibus istorum & actis, & voluptatibus anteponenda. Equidem hos tuos Tusculanenses dies instar esse vitae puto: libenterque omnibus omnes opes concesserim, ut mihi liceat, vi nulla

quiescimus. Quis enim hoc non dederit nobis, ut cum opera nostra patria sive non possit uti, sive nolit, ad eam vitam revertamur quam multi docti homines, fortasse non recte, sed tamen multi etiam reip. praeponendam putaverunt? Quae igitur studia magnorum hominum sententia vacationem habent etiam publici muneris, iis concedente rep. cur non abutamur? Sed plus facio quam Caninius mandavit. Is enim si quid ego scirem rogarat quod tu nescires. ego tibi ea narro quae tu melius scis quam ipse qui narro. Faciam ergo illud quod rogatus sum, ut eorum quae temporis hujus sint, quaeve audiero, ne quid ignores.

Multi docti homines] Epicurus, & Philosophi veteres fere omnes ante Phalareum Demetrium, qui doctrinam ex umbraculis & otio, in solem & pulverem perduxit. *Corrad.*

Etiam publici muneris] Sic bene Manutius, Lambinus, aliique. Victorius & Gebhardus sine sensu ediderunt: *eadem publici muneris.* quod quid sit ne ipsos quidem intelligere credo. MSS. habent, *eandem*, sed mendose. Dicit Cicero Platonem, Epicurum, aliosque viros doctos in hac fuisse sententia, propter praeclarorum horum studiorum excellentiam abstinendum esse a reipublicae gubernatione, ut eorum meditationi possimus toti vacare, etiamsi respublica nostram operam desideret: nunc igitur se recte iis incumbere, quia in republica a Caesarianis oppressa non adhibeantur. *Gravius.*

Quaeve audiero] Sic recte Victor. MSS. *qua tua audivero.* Corrupte. vetustiores editiones, *qua tua interesse audiero.*

EPISTOLA VII.

ARGUMENTUM.

Maturum jam esse ait ut ab urbe discedat: & de Caesaris, ex Africano bello redeuntis, itinere rumores diversos nunciat. Eodem anno.

CICERO VARRONI.

COenabam apud Seium, cum utrique nostrum redditae sunt a te litterae. Mihi vero jam maturum videtur. Nam quod antea calumniatus sum, indicabo malitiam meam.

COenabam apud Seium] MSS. *Coenabam apud Sevium.* leg. *Servium.* *Seii* tamen meminit ad Att. 12. *Guilielm.*

Nam quod antea te calumniatus sum] Recte Manutius observavit *te* inculcatum esse negligentia descriptorum: sed quasi

meam. Volebam prope alicubi esse, si quid bonae salu
σωύ τι δύ' ἐρχομένω. nunc, quum confecta sunt omnia, du
tandum non est quin equis viris. Nam ut audivi de L. C
sare F. mecum ipse, quid hic mihi faciet patri? Itaque n
desi

quasi hic pannus nimis esset parvus ad fœdandum Ciceronem, alii quoque intruserunt *a*, edideruntque *a te calumniatus*. In plerisque MSS. est, *ante a te*, sed quis non videt istud *a te* ex praecedente *ante* ortum esse? Quid enim est *ab aliquo calumniari*? Male consulunt rei litterariæ, qui antiquorum codicum scripturam sine ratione & judicio approbant, librariorum errores manifestos, rejectis melioribus, nobis obtrudunt. *Calumniari* hic est falso prætextu uti, ut in epistola secunda hujus libri: *sed calumniabar ipse; putabam, qui obviam mihi venisset, ut cuique commodum esset, suspicaturum*. Grævius.

Volebam prope alicubi esse] Legendum fortasse est *esses*. Lambin. *Alicubi esse*] Sic unus Manutii, alii fere omnes *esset*.

dicitur, &c. Quare hoc exemplis, hanc lectionem confirmant, ad nunc libuit, quum olim relictum e Quod si ullus mihi scrupulus restal statim evulsus est, quod vidi Jacob Sadoletum sanctissimum atque inte rimum virum (quem honoris & plitudinis caussa nomino) ita scripsi cum hoc proverbium in suis illis eleg tissimis libris usurparet, quibus d derium nobis lenire voluit, quo co ciebamur libri Ciceronis Hortensii pellati, & quod cupiit mirifice co cutus est. Quis enim nunc librum ceronis magnopere desiderat? autem auctoritatem & judicium lius viri in purgandis Ciceronis scri non sequar? qui non tantum me tollere consuevit, sed totos etiam

desino apud istos qui nunc dominantur coenitare. Quid faciam? tempori serviendum est. Sed ridicula missa; praesertim cum sit nihil quod rideamus.

Africa terribili tremit horrida terra tumultu.

Itaque nullum est ἀποπροηγμένον quod non verear. Sed quod quaeris, quando, qua, quo, nihil adhuc scimus. Istuc ipsum de Baiis, nonnulli dubitant, an per Sardiniam veniat. Illud enim adhuc praedium suum non inspexit: nec ullum habet deterius, sed tamen non contemnit. Ego omnino magis arbitror per Siciliam: vel jam sciemus. adventat enim Dolabella. eum puto magistrum fore.

Πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων.

Sed tamen, si sciam, quid tu constitueris, meum consilium accommodabo potissimum ad tuum. Quare exspecto tuas litteras.

significatur. Lucius Cæsar Lucii Cæsaris filius fuit: cui Proquæstori in Africa, Catone interfecto, Cæsar vitam concessit, quamvis non ita multo post illum clam interficiendum curarit. *Corradus.*

Sed ridicula missa faciamus] Verbum *faciamus*, ne quis putet a nobis de nostro adjectum, reperimus in duobus libris manuscr. *Lambin.* Intrusit Lambinus, *faciamus*. quod quidem verbum in nullo nostrorum invenimus: elegantiorque est tota oratio, si ablegetur; certe non est in Pall. duobus, Grut. Stewech. Hittorp. Vatic. editione prima, aut Victorii. *Gebhard.* His quoque suffragatur Amstelodam.

Itaque nullum est ἀποπροηγμένον] Rejectum: quæ enim secundum naturam sumenda sunt, sed minoris æstimanda, ea ἀποπροηγμένα Zeno appellabat. *Corrad.*

Nihil adhuc scimus] Pal. sext. & Hittorp. *Sosmus*, unde Guilielm. σοσμὸς vel σεισμός. Nolo excutere ulterius; nam video nihil esse. Paullo item post quoque ex conjectura legit, *per Siciliam, Veliam.* Gebhard.

An per Sardiniam veniat] Venit autem postea. *Corrad.*

Illud enim adhuc prædium suum] Sic *Sardiniam* jocose vocat. vid. Manut.

Nec ullum habet deterius] Nam pestilens est. lib. VII, ep. 25. *Corrad.*

Eum puto magistrum fore] In libro manuscripto rectius (ut opinor) ob ea quæ sequuntur πολλοὶ μαθηταὶ, scriptum est, *ei me puto magistrum fore.* F. Ursin.

EPISTOLA VIII.

ARGVMENTVM.

Promiserat Varro quosdam libros Ciceroni se esse dic. rum : Cicero eum promissi admonet, missis quasi admoi ribus quattuor libris Academicis. Caesare quartum co le, sine collega.

CICERO VARRONI.

ETsi munus flagitare, quamvis quis ostenderit, ne pulus quidem solet nisi concitatus: tamen ego ex ctatione promissi tui moveor ut admoneam te, non ut fl tem. Misi autem ad te quattuor admonitores non nimis recundos. Nosti enim profecto os illius adolescenti Academiae. Ex ea igitur media excitatos misi, qui m ne te forte flagitent: ego autem mandavi ut rogarent.

intellexisse mihi videbar: mihi sumsi Philonis. Puto fore, ut, cum legeris, mirere, nos id locutos esse inter nos, quod numquam locuti sumus. sed nosti morem dialogorum. Post haec autem, mi Varro, quam plurima, si videtur, & de nobis inter nos: sero fortasse: sed superiorum temporum fortuna reip. caussam sustineat. Haec ipsi praestare debemus. Atque utinam quietis temporibus, atque aliquo, si non bono, at saltem certo statu civitatis, haec inter nos studia exercere possemus. Quamquam tum quidem vel aliae quaepiam rationes honestas nobis & curas & actiones darent: nunc autem quid est, sine his cur vivere velimus? Mihi vero cum his ipsis vix: his autem detractis, ne vix quidem. Sed haec coram, & saepius. Migrationem & emtionem feliciter evenire volo, tuumque in ea re consilium probo. Cura ut valeas.

dicco. In epistola Pollionis, *Hirtino praelio*. & in literis Cassii, *spectra Catina*, pro *Catana*, & *Hirtiano*. Hoc idem videtur observasse Priscianus non indiligens Grammaticus, cujus lib. II hæc sunt verba: *Inveniuntur tamen auctoritate veterum, vel euphoniae causa maxime in propriis quaedam non servantia supra dictas regulas, ut Ligus Liguris, Ligurinus, non Ligurianus; censor Censoris, Censorinus, non Censorianus.* Victor. Stant pro hac lectione Vatic. Pal. prim. Amstelod. ed. pr. Pal sext. Vulgati, *Antiochenus*. *Antiochinus*] Antiochus Academiam veterem se jactabat revocare, dicebatque novam Academiam correptionem veteris Academiæ potius, quam aliquam novam disciplinam putandam. *Corrad.*

Philonis] Quo vivo patrocinium Academiæ non defuit. Epist. I lib. XIII. *Idem.*

De nobis inter nos] Al. *de nobis inter nos colloquemur.* Idem. Ex Pall. duobus, Vatican. Stewech. Hittorp. editione primaria ac Victoriana scripsi *Posthac autem, mi Varro, quam plurima, si videtur, & de nobis inter nos: sero fortasse.* Gebhard.

Feliciter evenire.] Leg. *feliciter evenire tibi.* Lambin.

EPISTOLA IX.

ARGVMENTVM.

Suadet Ciceroni gener ejus Dolabella ut se vel cum Caesare conjungat, vel in otium referat. quod idem Coelius quoque scripserat ep. 16 lib. 8. Caesare iterum & Servilio coss.

DOLABELLA CICERONI S.D.

S. V. G. V. & Tullia nostra recte V. Terentia minus belle habuit: sed certum scio jam convaluisse eam.

Praeterea rectissime sunt apud te omnia. Etsi nullo tempo
re in suspicionem tibi debui venire, partium caussa potius
quam tua tibi suadere, ut te aut cum Caesare nobiscumqu
conjungeres, aut certe in otium referres: praecipue nun
jam inclinata victoria, ne possum quidem in ullam aliam in-
cidere opinionem, nisi in eam, in qua scilicet tibi suader
videar quod pie tacere non possum. Tu autem, mi Cice
ro, sic haec accipies, ut, sive probabuntur tibi, sive no
probabuntur, ab optimo certe animo ac deditissimo tib
& cogitata & scripta esse judices. Animadvertis, Cn
Pompeium nec nominis sui, nec rerum gestarum gloria
neque etiam regum ac nationum clientelis, quas ostentar
crebro solebat, esse tutum: & hoc etiam, quod infim
cuique contigit, illi non posse contingere ut honeste effu-
gere possit, pulso Italia, amissis Hispaniis, capto exercit
veterano, circumvallato nunc denique: quod nescio an ull
unquam nostro acciderit imperatori. Quamobrem, qui

facturus, velim mihi scribas, ut ego, si ullo modo, ad te advolem. Quaecumque de tua dignitate ab tore erunt impetranda, qua est humanitate Caesar, num erit ab eo tibi ipsi impetrare: & meas tamen apud eum non minimum auctoritatis habituras puto. uae quoque fidei & humanitatis curare, ut is tabellaiem ad te misi, reverti possit ad me, & a te mihi litteferat.

nunc est respublica] Scrib. *ut*, *ubi nunc est respublica*. Lambinus.

EPISTOLA X.

ARGUMENTUM.

asi per jocum scribit, inter Niciam & Vidium se judise constitutum: & item per jocum P. Sullae mortem sit. Caesare quartum consule, sine collega.

CICERO P. DOLABELLAE, S. D.

On sum ausus Salvio nostro nihil ad te litterarum dare. nec mehercule habebam quid scriberem, nisi te a rabiliter amari; de quo, etiam nihil scribente me, te dubitare certo scio. Omnino mihi magis litterae sunt ctandae a te, quam a me tibi. Nihil enim Romae ge-juod te putem scire curare: nisi forte scire vis, me inciam nostrum & Vidium judicem esse. Profert alter

ſtarchus hos ὀβελίζει. Ego, tamquam criticus antiquus, judicaturus ſum, utrum ſint τοῦ ποιητοῦ, an παρεμβεβλημένοι. Puto nunc dicere: oblituſne es igitur fungorum illorum quos apud Niciam? & ingentium culinarum cum Sophia Septimiae? Quid ergo? tu adeo mihi excuſſam ſeveritatem veterem putas, ut ne in foro quidem reliquiae priſtinae frontis appareant? ſed tamen ſuaviſſimum συμβίωτην noſtrum praeſtabo integellum, nec committam ut ſi ego eum condemnaro tu reſtituas, ne habeat Burſa Plancus apud quem litteras diſcat. Sed quid ago? cum mihi ſit incertum, tranquillone ſis animo, an, ut in bello, in aliqua majuſcula cura negotiove verſere, labor longius. Cum igitur mihi erit exploratum te libenter eſſe riſurum, ſcribam ad te pluribus. Te tamen hoc ſcire volo, vehementer populum ſolli-

Ὀβελίζει] Tollit, expungit, ut Ari- | *mia*] Pantagathus legebat *Septimia* gi-

m fuisse de P. Sullae morte, antequam certum scie-
unc quaerere desierunt, quomodo perierit. satis
scire, quod sciunt. Ego ceteroqui animo aequo
fero:

le morte] Tribus locis Sullæ is a Cicerone mentio facta is semper diversis prænomi- distinctus sit, quod culpa li- factum puto: eundem om- inem in iis omnibus locis : nam quin in epistolis ad dem de quo nunc sermo est t dubium esse non potest: nim conveniunt, & iisdem s tota res narratur: jam jo- de morte illius Cicero cum uemadmodum nunc cum Do- cit. Tertius locus est, ubi llius accusatur, in II libro de , sic enim inquit: de *hasta* au- bat: *quam L. Sulla cum vibrasset, propinquo suo: Idem sexto & anno post a sceleratiore hasta non* Nihil mirum igitur, si magno tat apud omnes, cum calami- liorum civium patrimonium stituere soleret, & in eodem æstu avide post tot annos ite- retur. *Victor.* P. *Sulla*] Qui stæ præfuit, ut in Quæstura a num est, ep. XVII & XIX lib. XV.

uam certum scierit] Ant. Augu- ret, emendat pro, *sciverit.* quod umbinus. Veteres tamen codd. st. Vict. ed. pro vulgata stant. *era qui animo aequo fero*] Hæc ris lectio, quæ nihil a vetusta at, nec tamen eam veriti su- nnare & explodere: existima- n aliquantum mendi illam oc- legique debere, *Ego ceteroqui mo fero*: est enim dura admo- ctura, si illo modo legas: nec e ullis aliis rebus loqui voluis- rbum illud, *cetera*, locum hic ssit: tantum de *morte Sullæ* jo- opinor) narravit: hoc autem duobus locis usus est in episto- ticum, quemadmodum in opti- mplaribus invenimus, ut l. XII. *n, mi Attice, si mihi non modo Tusculanum, ubi ceteroqui sum libenter, sed μακαρίζειν τὖοι tanti sunt, ut sine te sim totos dies.* Et lib. XIV. *O loca ceteroqui valde expetenda, interpellantium autem multitudine pene fugienda.* Sed & in Oratore etiam in vulgatis codicibus, *Illam autem concinnitatem, quæ verborum collocationem illuminat his luminibus, quæ Græci (quasi aliquos gestus orationis) σχήματα appellant, quod idem verbum ab iis etiam in sententiarum ornamenta transfertur. Adhibet quidem hic subtilis, quem nisi quod solum, ceteroqui recte quidam vocant Atticum, sed paulo parcius.* Et in epistola etiam posteriore ad Leptam, *Si modo tecti satis est ad comitatum nostrum recipiendum, ceteroqui is mihi locus non displicet.* Credimus autem formatum esse hoc adverbium, quemadmodum, *alioqui*, quod magis in usu est, & eundem pene significatum habet, ut hic ostendat se mortem Sullæ non moleste laturum fuisse, nisi vereretur unum incommodum tantum, quod ex ejus obitu consequi videbatur: id autem erat, *ne hasta Cæsaris refrixisset*: ut taxet illum tanquam sectorem & emptorem bonorum civium, quæ a Cæsare vendebantur. Est autem facete dictum. Eundem etiam jocum movet iisdem pene verbis in eadem persona in epistola ad Cassium, *Nos hic D. Sullam patrem mortuum habebamus, alii a latronibus, alii cruditate dicebant: populus non curabat, combustum enim esse constabat; hoc tu pro sapientia tua feres æquo animo, quanquam πρόσωπον πόλεως amisimus. Cæsarem putabant moleste laturum, verentem ne hasta refrixisset*: ut accuratius videndum sit, cum de eodem agi ambobus his locis manifestum sit, cum priore *P.* appelletur, posteriore vero *D.* in utro mendum sit. Vulgata sane lectio frigida erat & inepta meo judicio: unius autem literæ correctione arbitror illam valde illustratam esse: nec mirum est in voce parum frequenti antiquiores etiam librarios deceptos esse. *Victorius.*

fero: unum vereor, ne hasta Caesaris refrixerit.

Ne hasta Caesaris refrixerit] Ne minus care & cupide vendantur bona Pompeianorum, quae a Caesare confiscata sub hasta vendebantur, mortuo P. S[...] sectore, qui cum Sullanam vi[...] hastam, a Caesariana non recessit. C[...]

EPISTOLA XI.

ARGUMENTUM.

Tulliolae filiae suae mortem, Dolabellae, qui jam antea c[...] ea divortium fecerat, dolenter significans, ait sibi plurim[...] solatii in illius consuetudine & sermonibus futurum. suos [...] trectatores ab eo refutari vult: sed amorem in se ex eo pate[...] magis gaudet. Excusat brevitatem litterarum suarum. Ca[...] sare quartum consule, sine collega.

CICERO DOLABELLAE.

VEl meo ipsius interitu mallem litteras meas desider[...] res, quam eo casu quo sum gravissime afflictus: que[...] ferrem certe moderatius si te haberem. Nam & oratio [...] prudens, & amor erga me singularis, multum levaret. [...] quum brevi tempore, ut opinio nostra est, te sum visuru[...]

EPISTOLA XII.

ARGVMENTVM.

Gratulatur Dolabellae de repentina Baiarum salubritate: orationem pro Deiotaro rege ad Caesarem habitam mittit. Caesare quartum consule, sine collega.

CICERO DOLABELLAE.

GRatulor Baiis nostris, siquidem, ut scribis, salubres repente factae sunt: nisi forte te amant & tibi assentantur & tamdiu dum tu ades sunt oblitae sui. Quod quidem si ita est, minime miror, coelum etiam & terras vim suam, si tibi ita conveniat, dimittere. Oratiunculam pro Deiotaro, quam requirebas, habebam mecum, quod non putaram. Itaque eam tibi misi. quam velim sic legas ut caussam tenuem & inopem, nec scriptione magno opere dignam. Sed ego hospiti veteri & amico munusculum mittere

SAlubres] Jocatur Cicero, quia sic Dolabella scripserat. Nam Baiis aliqui, auctore Strabone, sunt aquae calidae ad sanandos morbos optimae. Grut.

Vim suam dimittere] Leg. *remittere.* Lamb. inepte.

Munusculum mittere velui levidense] Hoc verbum illud, *velui*, in nullis antiquioribus codicibus invenimus, nec tamen delere voluimus, cum aliquid omnino, si non sit illud, desideretur, ut perfecta sit sententia: nisi fortasse (quod suspicor) verba illa sint ex aliquo Poeta: quae si tota haberemus, locum hunc per se illustrem, & planum facerent: nunc ignorata non parvas tenebras eidem offundunt. Nostri in re incerta nihil quod certi profiteamus, habemus. *Victor.* Officii mei quondam esse putavi, veterem hujus loci scripturam notam facere: quod nunc repeto, quia alii in pluribus antiquissimis vocem, quam tunc diximus in nostris melioribus non inveniri, invenisse se affirmant: quibus fidem deesse non credimus, quemadmodum nos etiam haec non fingimus. Mediceus certe codex ita legit. Nihil tamen ne nunc quidem immutamus. Eruditissimi illi atque humanissimi viri, de quibus antea locutus sum, qui plura manu scripta exemplaria hujus mei laboris adjuvandi causa accurate inspexerant, affirmant se in nullo, *velui*, invenisse. *Idem.*

Levidense] Secutus sum libb. manuscriptos, non damnata Octavii Pantagathi, viri doctiss. conjectura, existimantis legendum, *levi dente:* quam adjuvat vetus codex Memm. in quo est, *levi dense*, disjunctim scriptum, & *dense*, sine diphthongo. *Levidente* autem, id est, levi pectine. Jam vero Isidorus docet, *levidensem* vestem dictam, raro filo leviterque densatam: contra, *pavidensem*, seu, *pavitensem*, quasi graviter pressam. *Lambin.* Vox *levidense* mihi quidem suspecta est, atque eo magis, quod

tere volui levidense, crasso filo, cujusmodi ipsius solent esse munera. Tu velim animo sapienti fortique sis: ut tua moderatio & gravitas aliorum infamet injuriam.

quod a nullo, præterquam ab Isidoro, veterum Grammaticorum citatur: a quibus nullo pacto fuisset præterita, si ea vel semel Ciceronem usum animadvertissent. Ego autem puto ita primum a Cicerone scriptum fuisse, *& amico munusculum mittere volui leve crasso filo*, deinde inductam ab aliquo glossam *denso* super verbum *crasso*, & ab indocto librario in seriem receptam, ex duabus vocibus *leve denso* unam factam esse *levidense*. Octavius Pantagathus sine verbo, *volui*, quod abest a quibusdam libris, ita legebat: *Sed ego hospiti veteri & amico munusculum mittere levi dente crasso filo, cujusmodi ipsius solent esse munera*. F. Ursin. *Munusc. mitt. volui levidense*] Non est ut ab omnium codicum scriptura recedamus. *Levidense* enim munus est non valde excultum & pretiosum, quales solent esse vestes levidenses crassioris fili. Isidor. Orig. XIX, 22. *Levidensis vestis, quod raro filo fit, leviterque densata.*

EPISTOLA XIII.

ARGVMENTVM.

Rogat Dolabellam, ut Suberino & Planio reditum in pa-

lanii heredis, qui eſt item ut Calenus Leptae noſtri
iſſimus. Hoſce igitur ambo tibi ſic commendo ut
cura, ſtudio, ſollicitudine animi commendare non
. Volo ipſorum cauſſa: meque in eo vehementer &
ia movet & humanitas. Lepta vero cum ita laboret
fortunae videantur in diſcrimen venire, non poſſum
›n aut proxime atque ille aut etiam aeque laborare.
ropter etſi ſaepe expertus ſum quantum me amares,
n ſic velim tibi perſuadeas, id me in hac re maxime ju-
urum. Peto igitur a te vel, ſi pateris, oro, ut homines
os, & fortuna, quam vitare nemo poteſt, magis quam
calamitoſos conſerves incolumes: veliſque per te me
ıuneris cum ipſis amicis hominibus, tum municipio
o, quo cum mihi magna neceſſitudo eſt, tum Leptae,
omnibus antepono, dare. Quod dicturus ſum, puto
em non valde ad rem pertinere, ſed tamen nihil obeſt
:. res familiaris alteri eorum valde exigua eſt, alteri
ueſtris. Quapropter quum his Caeſar vitam ſua libe-
te conceſſit, nec eſt quod iis praeterea magnopere
: adimi: reditum, ſi me tantum amas, quantum certe
, hominibus confice. In quo nihil eſt praeter viam
lon-

bellum] Civile. *Corrad.*
provincia eſſet] Etiam poſt Var- ſeditionem. Nam eodem tem-

ſulſa ſunt, & nullius ſenſus. Reſcripſi ex Hittorpiano: *qui eſt item ut Calenus.* Non male etiam ſext. Pal. *qui eſt item*

longam: quam idcirco non fugiunt ut & vivant cum suis, & moriantur domi. Quod ut enitare contendasque, vel potius ut perficias, posse enim te mihi persuasi, vehementer te etiam atque etiam rogo.

EPISTOLA XIV.

ARGVMENTVM.

Dolabellam effert laudibus, quia columnam & aram Caesari mortuo, tamquam deo, erectam everterat, hominesque pessime contra civitatem & libertatem animatos supplicio affecerat. Scripta paullo post Caesaris necem, M. Antonio & ipso Dolabella coss.

CICERO DOLABELLAE CONSVLI S.

ETsi contentus eram, mi Dolabella, tua gloria, satisque ex ea magnam laetitiam voluptatemque capiebam, tamen non possum non confiteri, cumulari me maximo gaudio,

r, ne imminuam tuam laudem, si omnis a meis consi-
)fecta videatur: neque valde nego. Sum enim avidior
quam satis est, gloriae. Et tamen non alienum digni-
,quod ipsi Agamemnoni, regum regi, fuit honestum,
aliquem in consiliis capiundis Nestorem: mihi vero
sum, te juvenem consulem florere laudibus, quasi
um disciplinae meae. L. quidem Caesar, cum ad
egrotum Neapolim venissem, quamquam erat op-
totius corporis doloribus, tamen antequam me plane
vit, o mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cum tantum
apud Dolabellam, quantum, si ego apud sororis fi-
valerem, jam salvi esse possemus. Dolabellae vero tuo
tulor & gratias ago: quem quidem post te consulem,
possumus vere consulem dicere. Deinde multa de
ac de re gesta: tum nihil magnificentius, nihil prae-
s actum unquam, nihil reip. salutarius. Atque haec
vox omnium est. A te autem peto, ut me hanc quasi
falsam

nen non alienum dignitate tua] uidem excerpta, & prima edit. *dignitati tua*; quod mihi magis probatur, tamen ob raritatem non ausus sum inducere fundo ullianæ. Sic Attico l. I, ep. I. *s rationi nostra fuit illius hac pra-rensatio.* sed, ut edidi, inveni duobus, Vatic. duobus Guiliel- editione Victorii. [quibus adsti- Amstelod.] vulgatum erat, *est n alienum a dignitate,* &c. *Gebb.*

idem Cæsar] Qui cos. fuit cum lo: vel, ut alii volunt, cum io Thermo. *Corrad.*

sororis filium] M. Antonium, a Dolabellæ.

e multa de facto, ac de re gesta] tatur Græcam vocem πρᾶξιν, epistolis ad Atticum in hac re nia non semel usus est: multis llis in locis eodem Latino verbo n expressit. In Philippica pri- *rectæ enim maximi & pulcherrimi scientia.* Ad Atticum, ἡ πρά- ξεως καλῆς μὲν, ἀτελὴς δὲ. Etsi cum commode facere potest, Græco potius utitur. Recentiores interpretes Aristotelis in libris quos confecit de vita & moribus, *actionem* potius appellarent: putant enim distingui oportere apud Latinos diversas res diversis nominibus, quemadmodum apud Græcos fit: illi enim habent ποίησιν & πρᾶξιν, posterioremque semper servarunt, ut actionem redderent: quod Cicero, quemadmodum apparet, neglexit: nam hic non de manuum opere, sed de civili facinore agitur. *Victor.*

Nihil reip. salutarius] In vett. libris & l. XIIII. ad Att. sic legitur, *Salutarius testatus est.* Etsi verbum illud ibi quoque nonnulli tollunt. *Corr.*

Ut me hanc quasi falsam hereditatem aliena gloria sinas cernere] Pervenusta translatione, pro, ut me sinas partem alienæ laudis & gloriæ in me derivare, tanquam qui alienam hereditatem adit. *Cernere* enim *hereditatem* est adire hereditatem.

Ut

falſam hereditatem alienae gloriae ſinas cernere: meque aliqua ex parte in ſocietatem tuarum laudum venire patiare. quamquam, mi Dolabella, haec enim jocatus ſum, libentius omnis meas, ſi modo ſunt aliquae meae laudes, ad te transfuderim, quam aliquam partem exhauſerim ex tuis. Nam cum te ſemper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuiſti: tum his tuis factis ſic incenſus ſum, ut nihil unquam in amore fuerit ardentius. nihil eſt enim, mihi crede, virtute formoſius, nihil pulcrius, nihil amabilius. Semper amavi, ut ſcis, M. Brutum, propter ejus ſummum ingenium, ſuaviſſimos mores, ſingularem probitatem, atque conſtantiam. tamen idibus Martiis tantum acceſſit ad amorem, ut mirarer locum fuiſſe augendi in eo quod mihi jampridem cumulatum etiam videbatur. Quis erat qui putaret ad eum amorem quem erga te habebam, poſſe aliquid accedere? tantum acceſſit, ut mihi nunc denique amare videar, antea dilexiſſe. Quare quid eſt quod ego te horter, ut dignitati & glo-

adatim tum accessus a te ad caussam facti, tum recessus,
s *ipsa* maturitatem tibi animadvertendi omnium con-
daret. Liberasti igitur & urbem periculo, & civita-
etu: neque solum ad tempus maximam utilitatem at-
, sed etiam ad exemplum facti. Intelligere debes in
itam esse remp. tibique non modo tuendos, sed etiam
dos esse illos viros a quibus initium libertatis profe-
est. Sed his de rebus coram plura propediem, ut spe-
'u quum remp. nosque conservas, fac ut diligentissi-
ipsum, mi Dolabella, custodias.

m periculo] Incendii. *Corra-*

atrm metu] Seditionis. *Idem.*

n ad exemplum facti] Scrib. *etiam* *mplum. quo facta intelligere.* Lam-bin. perperam *ad exemplum facti* est ut alii hoc factum in talibus casibus imitentur.

Illos viros] Brutum, Cassium, & reliquos. *Corrad.*

EPISTOLA XV.

ARGVMENTVM.

uabus Paeti epistolis respondet; priori, jure se ejus vale- perturbatum, cujus & amorem in se, & ingenii festi- m plurimi faciat; posteriori, nihil referre utrum Romae Neapoli; cum Romae unius nutu regantur omnia: ita- manere in sententia de domo Neapoli emenda. Caesare m & Lepido coss. confecto Africano bello, antequam iret in Hispaniam contra Pompeii liberos.

CICERO PAETO S.

Vabus tuis epistolis respondebo, uni, quam triduo an-
te acceperam a Zetho, alteri, quam attulerat Phile-
bellarius. Ex prioribus tuis litteris intellexi pergratam
tibi

[illegible] tibi [illegible] sententiam meam] [illegible] hunc locum ut in [illegible] reperimus tradere mendo-[illegible], quam ut a quibusdam [illegible]) suppletus erat. Quod si at-[illegible] illa odoraberis, senties [illegible] esse: tam male inter [illegible], & [illegible] reliquis conveniunt. Si nostrum consilium pro-babitur gaudebimus: scimus autem eru-ditorum multorum consensum in repu-diandis, expungendisque dictionibus sententiisque omnibus, quae temere in-tra bonorum auctorum fines irruperant. *P. Victor.* Locum quem in optimis ac vetustis codicibus lacerum comminu-tum

tibi * perſpectum eſſe gaudeo. Sed, mihi crede, non perinde, ut eſt reapſe, ex litteris perſpicere potuiſti. Nam cum a ſatis multis, non enim poſſum aliter dicere, & coli me videam & diligi, nemo eſt illorum omnium mihi te jucundior. Nam quod me amas, quod id & jampridem & conſtanter facis, eſt id quidem magnum, atque haud ſcio an maximum: ſed tibi commune cum multis. quod tu ipſe tam amandus es, tamque dulcis, tamque in omni genere jucundus, id eſt proprie tuum. Accedunt non Attici, ſed ſalſiores quam illi Atticorum, Romani veteres atque urbani ſales. Ego autem, exiſtimes licet quod lubet, mirifice capior facetiis, maxime noſtratibus, praeſertim cum eas videam primum oblitas Latio, tum cum in urbem noſtram eſt infuſa peregrinitas, nunc vero etiam braccatis & tranſalpinis nationibus, ut nullum veteris leporis veſtigium

ppareat. Itaque te cum video, omnis mihi Granios, Lucilios, vere ut dicam, Crassos quoque, & Laelios ideor. Moriar si praeter te quemquam reliquum ha- quo possim imaginem antiquae & vernaculae festivi- noscere. Ad hos lepores cum amor erga me tantus ac- niraris, me tanta perturbatione valitudinis tuae tam exanimatum fuisse? Quod autem altera epistola pur- non dissuasorem mihi emtionis Neapolitanae fuisse, torem commorationis urbanae, neque ego aliter ac- ntellexi tamen idem quod his intelligo litteris, non asse te mihi licere, id quod ego arbitrabar, res has non o quidem, sed magnam partem relinquere. Catulum iarras, & illa tempora. Quid simile? ne mihi quidem nc placebat diutius abesse ab reip. custodia. sedebamus enim

Guilielm. *nunc vero jacet etiam* .

mihi Gracchos, omnes Lucilios] mnes codices *Granios* habent, est hujus loci lectio. Fuit enim uidam valde facetus, sed ama- doque salibus dicax. *Lucilius* ras suas multis salibus jocisque De Granio meminit Cicero Oratore. *Qui igitur distingue- sse, a Catulo, a ceteris, fami- strum Granium, aut Vargulam neum, non mehercule in mentem dem venit: sunt enim dicaces, idem nemo dicatior.* Aliis etiam Granio meminit ut faceto. Nam n, Luciliumque & dicaciores, lioris fortunae homines con- *Crassum* autem, & *Lælium*, qui iores, urbanioresque erant, ab at. *Victor.*

lae festivitatis] Genuinæ, inter pomœria natæ. Cic. Bruto: *non minus multa ridicule dicen- tatius obruerat nescio quo sapore* . in epistolis ad Att. lib. VII. αὐτόχθων dicitur. *Me hercule em facile diligas, αὐτόχθων in rbanitas.* C. Nep. Attico: *Tanta uavitas erat sermonis Latini, ut appareret in eo nativum quendam leporem esse, non adscitum.* Petron. *O hominem acutum, atque urbanitatis vernacula fon- tem.* Tacit II Hist. c. 88. *Incuriosos mi- lites, vernacula, ut rebantur, urbanita- te quidam spoliavere, abscissis furtim bal- theis, an accincti forent, rogitantes.* Gro- nov. IV de pec. vet. cap. 10.

Auctorem moderationis urbanæ] Sic MSS. forte: *auctorem demorationis ur- banæ.* Guilielm. quod sane non impro- bem. Nam quamvis hæc vox non legi- tur apud Ciceronem, *demorari* tamen bis in ejus scriptis extat. & cum a *com- morari* fit *commoratio*, cur non a *demora- ri* fit *demoratio*? Editur vulgo *commora- tionis.* Sequentia sane talem vocem de- siderant. hoc enim vult, suasisse te, ne plane deseram urbem, sed in illa commorer in posterum quoque, quam- vis non dissuaseris, ne domum emere velim Neapoli. *Gravius.*

Catulum mihi narras] Qu. Catulum Qu. Fratrem, quem Cæsare & Bibulo Coss. vixisse ostendit alibi Cicero: ut hæc epistola Cæsare non Cos. sed Dicta- tore scripta videri debeat. Quod magis etiam probat mentio de Siliana domo, de qua ad Atticum eo tempore sæpe scri- psit. *Catulus* autem is fuit, quem ne-

 que

enim in puppi & clavum tenebamus. nunc autem vix est i
sentina locus. An minus multa senatusconsulta futura put
si ego sim Neapoli? Romae cum sum, & urgeo forum, se
natusconsulta scribuntur apud amatorem tuum, familiare
meum. Et quidem cum in mentem venit, ponor ad scr
bendum: & ante audio senatusconsultum in Armeniam
Syriam esse perlatum, quod in meam sententiam factu
esse dicatur, quam omnino mentionem ullam de ea re es
factam. Atque hoc nolim me jocari putes. Nam mihi scit
jam a regibus ultimis allatas esse litteras, quibus mihi gra
tias agant quod se mea sententia reges appellaverim: quo
ego non modo reges appellatos, sed omnino natos nescie
bam. Quid ergo est? tamen quam diu hic erit noster hi
praefectus moribus, parebo auctoritati tuae. cum vero ab
erit, ad fungos me tuos conferam. Domum si habebo, i
denos dies singulos sumtuariae legis dies conferam. Sin au
tem minus invenero, quod placeat, decrevi habitare apu
te. Scio enim me nihil tibi gratius facere posse. Domun

EPISTOLA XVI.

ARGVMENTVM.

*lit nihil a se praetermissum ut Caesarianorum benevo-
bi conciliaret: deinde, neque boni civis, neque sa-
minis officium in se desiderari posse: postremo ad Pa-
tiones respondet. Caesare tertium, & Lepido coss.
m Africanum.*

CICERO PAPIRIO PAETO S.

ctarunt me tuae litterae: in quibus primum amavi
orem tuum, qui te ad scribendum incitavit, veren-
: Silius suo nuntio aliquid mihi sollicitudinis attulis-
: quo & tu mihi antea scripseras, bis quidem eodem
o, *facile* ut intelligerem te esse commotum: & ego
irate rescripseram, ut quoquo modo in tali re atque
: aut liberarem te ista cura: aut certe levarem. Sed
oximis quoque litteris ostendis, quantae tibi curae
, sic, mi Paete, habeto: quidquid arte fieri poterit,
n jam satis est consilio pugnare: artificium quod-
ogitandum est, sed tamen quidquid elaborari aut
effici

verunt me tua litterae] Hæc
a ut in omnibus divulgatis
dere XVI. loco aliarum legi-
equiturque eam quæ inci-
us tuis epistolis. In manu-
dice nostro, & antiquiori,
gno, post eam subsequuntur
aliæ, quæ VIII. in libro le-
it sunt: *Essne? vici? Invi-
tam multa quotidie. Qua tu
[illegible] dubito quid perlatum ad
am cito tu isthinc. Etsi de
tibi scribam. Quod M. Mar-
illus. Sic tu, inquis, Hir-
li?* Et has quidem omneis
[illegible]averunt me tua litterae, ac-
d de ordine neque tantope-
ndum, cum præsertim non
adeo continuæ sint ut ordine quo-
dam certo legi debeant. Sunt enim,
ut casus puto obtulerat, id in cor-
pus congestæ. Nunc vero ad varie-
tatem verborum accedamus, cum cæ-
tera dixisse volo, ut lectores admo-
neam, quanta sit temporum incuria
varietas bonis in libris. *N. Scalf.* Am-
stelodamensis codex eundem ordinem
servat.

Ne Silius suo nuntio] A quo Cicero
villam emere volebat, ut ad Atticum
lib. XII. sæpe scribit, ubi nescio quo
modo illum cum tabellariis etiam mi-
scet. *Corrad.*

Quum proximis quoque litteris ostendis]
Verebatur Pætus, ne quem ex Cæsaria-
nis Cicero offenderet.

effici potuerit, ad istorum benevolentiam conciliandam & colligendam, summo studio me consecutum esse: nec frustra, ut arbitror. sic enim color, sic observor ab omnibus his qui a Caesare diliguntur, ut ab his me amari putem. Nam etsi non facile dijudicatur amor verus, & fictus, nisi aliquod incidat ejusmodi tempus, ut, quasi aurum igni, sic benevolentia fidelis periculo aliquo perspici possit: cetera sunt signa communia: sed ego uno utor argumento, quamobrem me ex animo vereque arbitrer diligi, quia & nostra fortuna ea est & illorum ut simulandi caussa non sit. De illo autem quem penes est omnis potestas nihil video quod timeam: nisi quod omnia sunt incerta, cum a jure discessum est: nec praestari quidquam potest, quale futurum sit, quod positum est in alterius voluntate, ne dicam libidine. Sed tamen ejus ipsius nulla re a me offensus est animus. Est enim adhibita in ea re ipsa summa a nobis moderatio. Vt enim olim arbitrabar esse

nem, fama ingenii mihi est abjicienda: quod si id
n, non recusarem. Sed tamen ipse Caesar habet pera-
dicium: &, ut Servius, frater tuus, quem litteratissi-
fuisse judico, facile diceret, hic versus Plauti non est,
, quod tritas aures haberet notandis generibus poe-
tarum,

ntissimus vir Brasidas Lacedæ-
multo majore in re dixit: cum
jecto clypeo spiculo transfixus
o fuisset, interrogatus postea,
io id factum esset, respondit,
i me prodidit: idem ego di-
ssum. optimum ac fidelissi-
lodi eum librum me prodidisse:
sim ope tanquam scuto me te-
nsueveram, id mihi vitio fuit.
ffensionem non invenissem in eo,
i non incommode *famam* legi
quæ res diu me sollicitum habuit:
multis in locis inveniens Cice-
a locutum esse, cognovi erra-
rarii me quoque in errorem
. In Verr. III. XCII. *offensio-*
ligentia vitare, atque effugere
m. In Epist. ad Sulpitium
Sed tamen quoniam effugi ejus
m, &c. Hæc exempla, quan-
a quoque sunt, me in margine
nplaris damnata lectione, quam
um, adnotasse, testis erit mi-
tius Pacetus, doctus & offi-
venis, qui mihi Ciceronis epi-
volumen nuper a Paulo im-
in Decimanum meum attulit,
asque horas mecum consum-
ibus & quid de hoc, & de non-
iceronis locis sentirem, narra-
rius. Priorem annotationem,
em legi jussit quare inter Manu-
otas. Mirum autem Gebhar-
pisse lectionem hanc a Victorio
ea improbatam, & exagitare
m quod eam repudiet. ut vi-
l possit præconcepta opinio, en
notam: *Facete dictorum famam*]
it Victorius, cui licet repugnet
us, moneo tamen lectorem,
idat: nam ille bonus vir non
genii ad emendationem Tullii
attulit, neque, libere loquor, satis ju-
dicii. soleoque P. Victorii operam mul-
tis parasangis præferre. eruit hanc quo-
que lectionem ex v. c. vir doctus,
qui addit: sic v. c. recte, invito quam-
vis Manutio. ait se, ut maxime ve-
lit, famam illam acute dictorum ef-
fugere non posse, cum subito anim-
advertat Cæsar, quid vere a Cicerone
profectum sit. Palat. sextus, *facete di-*
ctorum opinionem. vulgo *facete dictorum*
offensionem. Hæc Gebhardus. Quantum
ingenii judiciique Gebhardus attulerit
ad Ciceronem emendandum hic locus
argumento est. Fert hercule pretium
suæ maledicentiæ, qui doctissimum
Manutium, quo nemo, si a Victorio
discesserimus, melius de Cicerone me-
ritus est, hic exagitat iniquissime, cum
pro Manutio stent non solum plurimi
libri antiqui, inter quos & Amstelod.
sed & ipse Victorius. a quo ubi discedit
Gebhardus, raro vel unquam sani
aliquid affert. Posset etiam ferri *facete*
dictorum opinionem, quod in nonnullis
codicibus est. *Opinio* enim frequenter
est fama. Sed præstat altera lectio.
Effugere autem offensionem facete dicto-
rum, non est effugere dicta, in quæ im-
prudentes incurrimus & offendimus ut
vult Manutius, sed effugere dicta falsa,
quæ alios offendunt. Dicit Cicero se
nihil loqui, quod jure offendere possit
Cæsarem, aut ejus familiares: si tamen
offendatur facetis quibusdam dictis,
quæ sibi excidant se id non posse impe-
dire, nisi simul velit abjicere famam
ingenii. *Grævius.*

Servius frater tuus] Servius Claudius,
qui Metello & Afranio Coss. obiit: cu-
jus libros Pætus Ciceroni donavit. *Con-*
radus.

Quod tritas haberet aures notandis ge-
neribus

tarum, & consuetudine legendi: sic audio Caesarem, cum volumina jam confecerit ἀποφθεγμάτων, si quod afferatur ad eum pro meo, quod meum non sit, rejicere solere: quod eo nunc magis facit, quia vivunt mecum fere quotidie illius familiares. Incidunt autem in sermone vario multa, quae fortasse illis, cum dixi, nec illiterata, nec insulsa esse videantur. haec ad illum cum reliquis actis perferuntur: ita enim ipse mandavit. Sic fit, ut, si quid praeterea de me audiat, non audiendum putet. Quamobrem Oenomao tuo nihil utor: etsi posuisti loco versus Accianos. Sed quae est invidia? aut quid mihi nunc invideri potest? Verum fac esse omnia.

neribus poetarum, & consuetudine legendi] Et quia attente legerat, & quia multum.

Cum volumina jam confecerit ἀποφθεγμάτων, si quod afferatur] Scribi noluimus in nostris libris tres dictiones has *vel per se* quas antea cuncti impressi habebant, quia in antiquis libris non erant: nec idoneam sententiam habere

Oenomao] De quo Accius tragoediam scripsit. *Corrad.*

Tuo] Cujus tu exemplum ex Accio sumptum, mihi ad vitandam invidiam proponis. *Idem.*

Etsi posuisti loco versus Accianos] Ita olim emendavimus, cum in omnibus impressis libris depravate *posuisti joco* legeretur: neque tamen ullum posset

ſtulte, ne quid temere dicam aut faciam contra po-
id quoque puto eſſe ſapientis. cetera vero, quid
e me dixiſſe dicat, aut quomodo ille accipiat, aut
le mecum vivant ii qui me aſſidue colunt & obſer-
praeſtare non poſſum. Ita ſit ut & conſiliorum ſupe-
a conſcientia, & praeſentis temporis moderatione
nſoler, & illam Accii ſimilitudinem non modo jam
vidiam, ſed ad fortunam transferam: quam exiſtimo
1 & imbecillam, animo firmo & gravi, tanquam
m a ſaxo, frangi oportere. Etenim cum plena ſint
menta Graecorum, quemadmodum ſapientiſſimi viri
tulerint vel Athenis, vel Syracuſis, cum, ſervienti-
is civitatibus, fuerint ipſi quodammodo liberi: ego
n putem tueri meum ſtatum ſic poſſe, ut neque offen-
nimum cujuſquam, nec frangam dignitatem meam?
venio ad jocationes tuas, quum tu ſecundum Oeno-
Accii, non, ut olim ſolebat, Atellanum, ſed, ut
fit, mimum introduxiſti. Quem tu mihi Popilium,
quem

mini ſoli videntur vim virtutis Leg. *qui mini ſoli videntur viam tenere.* Steph. III. Schediaſm.

eſſe ſapientis praeſtare niſi culpam] ut ne peccetur. Nam culpa ut a nobis eſt.

ut olim ſolebat, Atellanum, ſed,

Quem tu mihi Pompilium] Piſcem, de quo Plinius, cum alibi, tum lib. XXXII. cap. ultimo meminit. Alii *Popilium* legunt. Nos in vetere libro etiam *Polypum* vidimus, ut commodius paulo poſt repetat. *Corrad.* Lambinus *Pompilium.* alii *Popilium*: ſed in manuſcripto eſt *Po-*

quem Denarium narras? quam Tyrotarichi patinam? fa-
cilitate mea ista ferebantur antea, nunc mutata res est. Hir-
tium ego, & Dolabellam dicendi discipulos habeo, coe-
nandi

nis: *Hi membratim cæsi cervice & abdomine commendantur, atque edulio recenti duntaxat, & tum quoque gravi ructu*: & reliqua, lib. IX, cap. 15. si quis forte plura desideret. Nam & ibidem *pompilum* piscem nominat. *Iidem sæpe*, inquit de thynnis, *navigia velis euntia comitantes, mira quadam dulcedine per aliquot horarum spatia & passuum millia a gubernaculis non separantur, ne tridente quidem in eos sæpius jacto territi. Quidam eos, qui hoc e thynnis faciunt, Pompilos vocant.* Ita erit & *Pompilium*, e Pompilo edulium. Bern. Rutil. *Quem denarium narras*] Multi locum hunc mendosum esse existimaverunt, variisque modis corrigere adgressi sunt, ut postremo Veneti, *Quem Oenomaum narras* scribere ausi sint, cum illi dictioni nullus hic locus (nisi fallimur) esse possit: quamvis supra de *Oenomao Accii* sermo sit.

saurus in ollis a senibus maxime condi soleat, unde argumentum & titulum suæ comoediæ Plautus accepit: arbitror tamen argutiorem quempiam esse sensum horum verborum, voluisseque Ciceronem hoc loco ludere, & materiam joci ex ambiguitate illius dictionis traxisse: quod tamen non affirmo: nec enim ullo testimonio aliorum auctorum confirmare possum. Id autem quod suspicati sumus non inepte ut puto, consideratis diligenter ambobus his locis notum facere voluimus. Quod si recipitur, probaturque edulium illic significare, non video cur hic quoque idem significare non possit, neque cur hinc vocem hanc delere tentent, cum illic eam manere sinant: eandem enim ejus utroque loco rationem esse puto. Eruditiores hoc diligentius considerare poterunt, quorum ego judicio semper

stros. Puto enim te audisse, si forte ad vos om-
atur, illos apud me declamitare, me apud eos
Tu autem quod mihi bonam copiam ejures, ni-
enim cum rem habebas, quaesticulis te facie-
bam

si etiam lauti conviva-
li coena sint contenti,
entiant viri docti. Mar-
dicent dominum regemque

declamitare, me apud eos
s hic quoque in omni-
us, & in multis etiam,
u scriptis parentum no-
luxatus est & mancus;
rba desunt Librariorum
ribendo omissa. Nos ni-
mus, etsi locum supple-
mus, *quia* non incom-
o verba restituta sunt; sen-
hanc ipsam prorsus desi-
nur: consilii tamen no-
em silentio praeterire non
c autem quos vidimus,
odices omnes habent, *Pu-*
sse (si forte ad vos omnia
es comitare, &c. Victo-
en Manut.
nam copiam jures] Probo
tionem, diligentiamque
no, qui ex laceris, de-
erentii Varronis Com-
s loci interpretationem
: & ne ullus alicui scru-
ur, affirmo infinitis lo-
ubi I, esse debebat *ei*
ut in epistola D. Bruti
ad Lentulum, *iei decla-*
st versibus, *eidem ille Pla-*
atum Valerium, *Munici-*
neeis. Id etiam Latini li-
cis vocibus faciebant, ut
locis hanc diphthongum
l Gallum, *Quae videtur*
isse. ad Trebatium. *Si tu*
disc- non oportere. Quod
m lapidibus non semel
bus omnibus exemplis,
, si opus esset, planum
em hanc nullam vim ha-
standam veram lectio-
nem. *Victor.* Sed verum hujus loci sen-
sum vide apud Manutium.

Tum enim cum rem habebas quaesticulis te faciebam attentiorem] Pervetus ille codex Mediceus solus rectam lectionem servat: nam qui ab eo descriptus videtur, quem ajunt Francisci Petrarchae manu exaratum, ut fit, ab illa integritate degenerat. *Sic omnia fatis in pejus ruere*, ut inquit prudentissimus poeta. *Quaestiunculis* enim legit, e quo vulgatam lectionem perfluxisse arbitramur. Ille incorruptior *quaesticulis* adhuc retinet, quae vox huic sententiae mire quadrat. Olim enim cum rem habebat, dicit consuevisse se illum attentiorem parvis quibusdam lucris facere. Utitur autem hac ipsa hujus verbi diminutione Cicero lib. II. de divinatione, *Aut fissum jecoris cum lucello meo, aut meis quaesticulis cum caelo, terra, rerumque natura.* Victorius. *Cum rem habebas, quaesticulis te faciebam attentiorem*] Haec est Medicei codicis lectio, quam vehementer probo: deque ipsa olim accuratius disputavi. *cum rem habebas*, cum dives eras: *quaesticulis* & lucellis *te attentiorem faciebam.* ut enim a lucro lucellum, ita a quaestu quaesticulus ὑποκοριστικῶς. Verbum praeterea *attentiorem*, quod quasi patrimonii augendi rationem docet, & quo in hac re exprimenda optimi auctores passim utuntur, valde veterem scripturam confirmat. Terentius Adelphis: *Attentiores sumus ad rem omnes, quam sat est.* Cicero ipse in Verrem: *Qui in re adventitia, & hereditaria tam diligens, & attentus fuisset.* Idem. *Cum rem habebas quaestic. t. f. a.*] Lambinus ut videretur inventor hujus rei esse, mutata nonnihil facie produxit: *cum rem augebas*: sed hoc nullo auctore fecit. Vulgatum est ante *quaestiunculis*, sed, ut verum erat, emendavit accuratissimus Victorius, exstatque haec lectio in excerptis Vaticani. *Gebhard.*

Aesti-

bam attentiorem. nunc, cum tam aequo animo bona per-
das, non eo sis consilio, ut, cum me hospitio recipias,
aestimationem te aliquam putes accipere. etiam haec levior
est plaga ab amico, quam a debitore. Nec tamen eas coenas
quaero ut magnae reliquiae fiant: quod erit, magnificum
sit & lautum. Memini te mihi Phameae coenam narrare.
temperius fiat: cetera eodem modo. Quod si perseveras me
ad matris tuae coenam revocare, feram id quoque. Volo
enim videre animum qui mihi audeat ista, quae scribis, ap-
ponere, aut etiam polypum Miniani Jovis similem. Mihi
crede: non audebis. Ante meum adventum fama ad te de
mea nova lautitia veniet: eam extimesces. Neque est quod
in promulside spei ponas aliquid: quam totam sustuli. Sole-
bam enim antea delectari oleis, & lucanicis tuis. Sed quid
haec

Æstimationem te aliquam putes accipere] Ne putes te ab aliquo debitore, qui solvendo non est, accipere ejus bona æstimata pro debito. quæ æstimatio patrimonio tuo esset valde damnosa.

Miniani Jovis] Qui a Censoribus *miniandus* locatur. *Corrad.* Ant. August. malit *miniati Jovis*.

Similem] Igne, ubi coctus sit, rubentem. *Idem*. Sed rectius Manut. rubro

quimur? liceat modo isto venire. Tu vero, volo stergere animi tui metum, ad Tyrotarichum antidi. Ego tibi unum sumptum afferam quod balneum oportebit: cetera more nostro; superiora illa lusie villa Seliciana & curasti diligenter, & scripsisti ne. itaque puto me praetermissurum. salis enim sannionum parum. Vale.

nem tuetatur Turnebus. *Lambam enim antea debilitari* o. in omnibus nostris libris, n Pal. sexto *delibitari* in textu; em tamen apposita nostra: cum Lambino non recipia- video, praesertim Victorio alii *delimitari*. Vulgo, *delecta-* Turneb. libro VI. cap. I. *Geb.* Sed cum Amstelodam. & quinntii & *duo* Sigonii legant: *de-* *lsque lectio* longe commodiois hic pariat, non dubitavinam ei voci sedem, de qua erat a viris doctis, qui substi*bilitari* reddere. Dicit Cicen delectatum esse *oleis* & *lu-* ae solebant in *promulside* apponi, uti constat ex lautissima promulside Trimalcionis apud Petron. His cum olim avidius Cicero uteretur, & poene promulside se conficeret, ut in sequente loquitur epistola, nunc non amplius se solere gustare ait, sed integram famem ad ipsam coenam afferre. *Gravius.*

Salis enim satis est, sannionum parum] In nonnullis libris scriptum est, *sannonum parum*. Lamb. Hoc autem videtur dicere, amoenus quidem locus est; sed solitarius. *Satis salis*, id est, elegantiae est in illa villa: hominum autem ridiculorum, in quos uti salibus possimus, parum, ut in loco parum celebri. *Ego vero*, scribit ad Atticum, *sequor celebritatem*. Corrad.

EPISTOLA XVII.

ARGVMENTVM.

naverat rumor, velle Caesarem suis militibus municipia m agrosque dividere, ea divisio, veritus erat Paetus, suos agros perveniret, id quaerenti Cicero respondet. anno, post bellum Africanum.

CICERO L. PAPIRIO PAETO, S.

On tu homo ridiculus es, qui, cum Balbus noster pud te fuerit, ex me quaeras, quid de istis municipiis &

Non tu homo ridiculus es] I. F. Gronovius in veteris libris scribendum *Ne tu homo ridiculus es*. Profecto tu ridicule mecum agis, & lepide. quod non nisi insulsi improbent.

Agris

& agris futurum putem? quasi aut ego quidquam scia
quod iste nesciat; aut, si quid aliquando scio, non
isto soleam scire. Immo vero, si me amas, tu fac
sciam quid de nobis futurum sit. Habuisti enim in tu
potestate, ex quo vel ex sobrio vel certe ex ebrio scir
posses. Sed ego ista, mi Paete, non quaero: primum
quia de lucro prope jam quadriennium vivimus, si au
hoc lucrum est, aut haec vita, superstitem reip. vivere
deinde, quod scire quoque mihi videor quid futurum
sit. fiet enim quodcunque volent, qui valebunt: vale
bunt autem semper arma. Satis igitur nobis esse debe
quidquid conceditur. hoc si qui pati non potuit, mor
debuit. Veientem quidem agrum, & Capenatem metiun-
tur. hoc non longe abest a Tusculano. Nihil tamen ti-
meo; fruor dum licet, opto ut semper liceat. Si id minus
contigerit; tamen, quum ego vir fortis, idemque phi-
losophus, vivere pulcherrimum duxi, non possum eum
non diligere cujus beneficio id consecutus sum. qui si cu-
piat esse remp. qualem fortasse & ille vult, & omnes opta-

Ioc tamen scito, non modo me, qui consiliis non interum, sed ne ipsum quidem principem scire, quid futurum it. Nos enim illi servimus, ipse temporibus. ita nec ille, uid tempora postulatura sint, nec nos quid ille cogitet scire ossumus. Haec tibi antea non rescripsi, non quo cessator sse solerem, praesertim in litteris, sed cum explorati nihil aberem, nec tibi sollicitudinem ex dubitatione mea, nec pem ex affirmatione afferre volui. Illud tamen adscribam, uod est verissimum, me his temporibus adhuc de isto periulo nihil audisse. Tu tamen pro tua sapientia debebis optae optima, cogitare difficillima, ferre quaecunque erunt.

Non modo me] Hic quoque locus a me pe Medicei codicis jam tum purgatus uit: cum in cunctis antea impressis mendose, *non modo non me* legeretur. *Victorius.*

EPISOLA XVIII.

ARGVMENTVM.

Exponit, quibus caussis adductus familiares suos, quasi aperto ludo, in eloquentia coeperit exercere. Addit nonnulla per jocum de coenarum lauticia. Eodem anno, revertente ex Africa Caesare: quod ipsa indicat epistola: itaque superioribus praeponi debuit, quae reverso jam in urbem Caesare, conscriptae videntur.

CICERO L. PAPIRIO PAETO S.D.

CUm essem otiosus in Tusculano, propterea quod discipulos obviam miseram, ut iidem me quam maxime conciliarent familiari suo, accepi tuas litteras, plenissimas suavitatis: ex quibus intellexi probari tibi meum consilium, quod, ut Dionysius tyrannus, cum Syracusis pulsus esset, Corinthi dicitur ludum aperuisse: sic ego, sublatis judiciis, amisso

QVod discipulos obviam miseram] Et hic exclusimus ex Pall. duobus, Peck. editione prima ac Victorii, vocem *Caesaris*. solet enim illud nomen subticeri Tullio nostro, ut superius notavimus binis in locis. Paullo post ex Palat. sexto, Vaticano, editione Victorii scripsi, *cum Syracusis pulsus esset* melius, quam vulgo, *expulsus esset*. Gebh. *Discipulos obviam miseram*] Hirtium & Dola-

amiſſo regno forenſi, ludum quaſi habere coeperim. (
quaeris? me quoque delectat conſilium. multa enim co
quor: primum id, quod maxime nunc opus eſt, muni
ad haec tempora. Id cujuſmodi ſit neſcio: tantum v
nullius adhuc conſilia me huic anteponere: niſi forte
melius fuit in lectulo. fateor: ſed non accidit. in acie
fui. Ceteri quidem, Pompeius, Lentulus tuus, Scipio, A
nius, foede perierunt. At Cato praeclare. Jam iſtuc qui
cum volemus licebit. demus modo operam, ne tam ne
nobis ſit, quam illi fuit: id quod agimus. Ergo hoc prim
Sequitur illud. Ipſe melior fio, primum valitudine, q
intermiſſis exercitationibus amiſeram: deinde ipſa illa
qua fuit in me, facultas orationis, niſi me ad has exercita
nes retuliſſem, exaruiſſet. Extremum illud eſt, quod tu
ſcio an primum putes, pluris jam pavones confeci quar
pullos columbinos. Tu iſtic te Atheriano jure delectato:
me hic Hirtiano. Veni igitur, ſi vir es, & diſce jam προλ
μϑ

Dolabellam Caeſari obviam miſeram. [Pompeius] Ab Achilla & L. Sep

μένας, quas quaeris: etsi sus Minervam. Sed quando, ut video, aestimationes tuas vendere non potes, neque ollam denariorum implere, Romam tibi remigrandum est. Satius est hic cruditate, quam istic fame. Video te bona perdidisse: spero idem istuc familiares tuos. Actum igitur de te est, nisi provides. Potes mulo isto, quem tibi reliquum dicis esse, quum cantherium comedisti, Romam pervehi. Sella tibi erit in Ludo, tanquam hypodidasculo proxima. eam pulvinus sequetur.

Græco respondeat. Mediceus codex, *& discam, προλεγομένας quas quaeris, & si sus Minervam, sed quomodo video, si aestimationes tuas.* & quæ sequuntur. *Victor.* In Amstelodam. omissa est vox Græca, ut omnia Græca, sed versionem in margine appositam habet *prædictas*, quamvis corrupte *prædictus* scribatur.

Etsi sus Minervam] Peck. *& si vis Minervam.* scrib. *etsi suis Minervam*, ut venuste etiam Cic. II de Orat. *sus ἀρχαικῶς* pro *sus*. *Guilielm.*

EPISTOLA XIX.

ARGVMENTVM.

Cum scripsisset Paetus, Balbum, qui apud Caesarem gratiosus in primis erat, perquam tenui apparatu fuisse contentum; joci materiam inde arripit Cicero; idque eum arguit malitiose scripsisse, ut ipse apparatu eodem, vel etiam minore contentus esset. Eodem anno.

CICERO L. PAPIRIO PAETO S. D.

TAmen a malitia non discedis. tenuiculo apparu significas Balbum fuisse contentum. hoc videris dicere, cum reges tam sint continentes, multo magis consulares esse

T*Amen a malitia non discedis*] Prim. & sext. Pal. Peck. duo Guilielmii [& Amstelodam.] legunt, *tamen malitia non discedis.* sic & prima editio. Guilielmius legendum judicat, *tamen malitia non Dis cedis.* illudque Virgilii huc trahit,

Cede Deo, dixitque & prælia voce diremit.

qua conjectura nihil potest esse inanius. *Gebhardus.*

Tenuiculo apparatu significas, &c.] Nonnulli libri manuscr. habent *tenuissimo*. P. Victorius edidit *tenuiculo*. quomodo habent & pleraque exempla vulgata: quæ sequimur. Idem tamen admonet, in libro Mediceo scriptum esse *tenuculo*. Lambinus.

Cum reges] Ut Balbus, qui Cæsaris amicus est. *Corrad.* Sed vide ad ep. 16. hujus libri.

Consulares] Ut ego sum. *Corradus.*

esse oportere. nescis me ab illo omnia expiscatum. re
enim a porta domum meam venisse. neque hoc admi
quod non ad tuam potius, sed illud, quod non ad su
Ego autem primis tribus verbis, Quid noster Paetus?
ille adjurans, Nusquam se unquam libentius. Hoc si v
bis assecutus es, auris ad te afferam non minus elegan
sin autem obsonio, peto a te, ne pluris esse balbos, qu
disertos putes. Me quotidie aliud ex alio impedit. Sed
me expediero ut in ista loca venire possim, non comm
tam ut te sero a me certiorem factum putes.

Recta enim a porta domum meam venisse] Alii legunt, *domum meam venit*. Conrad. Malim cum illo codice vetere qui in Lambinianæ margine dicitur sic scripsisse, *recta cum a porta domum venisse*. Graev.

Nusquam se unquam libentius] Hoc est, nusquam se *hilarius avidiusque*, ut Suetonius loquitur Calig. 18. cœnasse. hoc enim Latinis proprie est *libenter* ... Cato de Re Rustica 156. *Si voles in convivio multum bibere, cœnareque libenter* ... vide Donat. in illud Eunuch. v, 8, *Bene, libenter victitas*. Sic & Cic. ... tur III de Finib. *Idem*.

Ne pluris esse Balbos quam disertos] Jocus. *Conrad*.

EPISTOLA XX.

illud doleo, in ista loca venire me, ut constitueram,
uisse. habuisses enim non hospitem, sed contuber-
At quem virum? non eum quem tu es solitus pro-
conficere. Integram famem ad ovum affero. Ita-
ue ad assum vitulinum opera perducitur. Illa mea,
lebas antea laudare, O hominem facilem! o ho-
non gravem! abierunt. Nam omnem nostram de
am, cogitationem de dicenda in senatu sententia,
ntationem caussarum, abjecimus. In Epicuri nos
tii nostri castra conjecimus: nec tamen ad hanc in-
am: sed ad illam tuam lautitiam, veterem dico,
sumtum habebas. etsi nunquam plura praedia ha-
buisti.

, ingerere mala multa. Velitem ...s armaturæ militem. *Velitatio* ..., qui ad alios lacessendos prom-... & qualia dicit, audire cogatur. ...oonovii sententiam. H. Valle-... Amm. Marcell. xv tradit scurras ...tos, qui exercitum sequantur, ...tis ac gesticulationibus milites ...vivia delinire soliti sint, de ...autus in Truculento:
...cent quem scurræ laudant, ma-... ...dares mussitant.
...telligendum esse hunc Cicero-..., quod sane vero simillimam. ...s scurras militares neque malis ...eratos fuisse, ac onerabantur ...rbani, de quibus tam multa ...vis est quod dubitemus. *Gra-*...

...neratum esse] A Papirio donatis.

...tu es solitus promulside conficere] ...quidam meus legendum censet ... Lambin. Perperam. *Conficere* ... est saturare, ut nihil amplius ...medere. Sic *confici senio, macie*, ... C. Nep. Lysand. cap. 1. *Athe-... Peloponnesios sexto & vicesimo ...m gerentes confecisse apparet*. Cic. ... *Licinius hostes confecit*. Græv.

...am affero] Ad initium cœnæ.

...um vitulinum] Assam vitulinam ...quæ hodie quoque inter ultima ...s cœnis apponitur. *Corrad.*

...perducitur] Hoc est, ad finem usque cœnæ non cessabo vesci: assiduus ero in comedendo.

In Epicuri nos adversarii nostri castra conjecimus] Assentior Victorio, existimanti mendum subesse in voce *castra*. pro qua nonnulli codices manuscr. habent *cassatra*. Lambinus. Mirum doctos viros hanc planissimam lectionem in dubium vocare. Egregie Seneca eam vindicat, qui in epistolam secundam transtulit; *Hodiernum hoc est, quod apud Epicurum nactus sum. Soleo enim & in alia castra transire non tanquam transfuga; sed tanquam explorator*. Grævius.

Nec tam. ad hanc insolentiam] Non quod tantos fieri sumtus in cœnas velim, quantos hoc tempore solent facere. Vide Manut.

Ad illam tuam] Qui Epicureus es. *Corrad.*

Cum mecum sumptum habebas] Nos veterem scripturam etsi parum planam, & fortasse mendosam reposuimus: quod enim aliud faceremus in tantis tenebris non habuimus. Quod si illam non satis integram esse eruditiores judicabunt, nos tamen confidimus, ut minus inquinatam, viciniorem esse veræ lectioni. Hanc rem in arbitrio optimorum ingeniorum relinquimus. Est sane & aliis locis (ni fallimur) in antiquis codicibus negligenter scripta hæc epistola: *Cassatra* enim pro *castra* illi habent, quod corruptum arbitror: & infra *Artolagina*

buisti. Proinde te para, cum homine & edaci tibi res est, & qui jam aliquid intelligat. ὀψιμαθεῖς autem homines scis quam insolentes sint. dediscendae tibi sunt sportellae & artolagani tui. Nos autem artis tantum habemus ut Verrium tuum

pro *Artolagani*, quæ vox etiam apud Athenæum est lib. III. ubi etiam ejus confecturam docet his verbis, εἰς δὲ τὸ καλούμενον ἀρτολάγανον ἐμβάλλεται οἰνάριον ὀλίγον καὶ πέπερι γάλακτι καὶ ἔλαιον ὀλίγον ἢ στέαρ. Præterea locus ille, *nec tamen ad hanc insolentiam* parum mihi certus videtur, quem tamen sic invenimus in cunctis melioribus, non mutavimus: etsi sciamus nonnullos conjectura ductos legere *indolentiam*, quod parum nobis probatum est, quamvis meliorem vocem reponere nesciamus. Atque omnia hæc in medium proposuisse non inutile existimamus: & ut omnes videant quantis in tenebris versemur circa bonorum auctorum integritatem, & ut possit unusquisque in

poetis acciperet, consuetudinem quoque sermonis studiose imitatus est. *Victorius.* Leg. Gell. XV, cap. 30. Noct. Att. *Corradus.*

Nos jam ex arcis tantum habemus] Vetustiores codices *artis* loco *arcis* habent, sed tamen *ex* præpositionem retinent. Alii aliis modis locum restituerunt, ut quidam etiam ausi sint *ex arte coci* legere, contra veterum exemplariorum auctoritatem. Ego institutum meum ab antiqua scriptura modice declinandi tenens, *&* *artis* legi: alibi enim in antiquis codicibus, nec semel, *ex* pro *&* scriptum observavi: sententia autem, & verborum structura egregie respondent. Nam & paullo ante dixit se jam aliquid intelligere, & quamvis sero, tamen

tuum & Camillum, qua munditia homines! qua elegantia! vocare saepius audeamus. Sed vide audaciam. etiam Hirtio coenam dedi sine pavone tamen. in ea coena cocus meus praeter jus fervens nihil potuit imitari. Haec igitur est nunc vita nostra. Mane salutamus domi & bonos viros multos, sed tristes, & hos laetos victores: qui me quidem perofficiose & peramanter observant. Vbi salutatio defluxit, litteris me involvo, aut scribo, aut lego. Veniunt etiam qui me audiunt, quasi doctum hominem, quia paullo sum quam ipsi doctior. Inde corpori omne tempus datur. Patriam eluxi jam & gravius & diutius quam ulla mater unicum filium. Sed cura, si me amas, ut valeas: ne ego, te jacente, bona tua

quæstus capiebantur, & quibus minime noceri posset, ut Cicero quoque in admirabilibus illis disputationibus ostendit. Quod si quis communem lectionem amabit *ex areis habemus* opinor interpretabitur, ex areis tantos fructus capimus, ut nos impensa non deterreat, sed possimus cœnas sumptuosas facere. *Idem.* *Ex areis*] Al. *ex artis, ex arcis, & artis.* Nos, *ex te artis*, alibi legimus. *Corradus.* Adr. Turnebus legendum censet, *ex arcis:* alii *ex areis*, alii *tantum ex te artis.* Lambin. *Nos jam ex artis tantum habemus*] Ne erret quis, antiquam scripturam & in omnibus MSS. notabilem prætulimus aliorum conjectationibus. neque ignoramus Victorium legere & emendasse, *nos jam & artis tantum habemus.* ac Turnebum lib. VI, cap. I Advers. *ex arcis*, quod sequutus est Scaliger ad Catullum. Quidam tamen ausi sunt restituere, *ex arte coci*, contra veterum librorum auctoritatem. nonnulli *ex te artis.* vulgo *ex areis*, quod tuetur Dousa Præcidaneis ad Catullum; adducto loco epistolæ ad Gallum libro VII. *Gebhard.* Mihi Menteliani libri scriptura visa est omnium commodissima, & maxime huic loco apta: ea autem hæc est, *nos autem areis tantum habemus.* Pro *areis* ex aliis libris legendum *artis.*]. F. Gronovius tamen retinet *ex areis*, & exponit ex hortis in areolas distributis tantum delicatorum olusculorum colligo, ut Verrium & Camillum sæpius invitem. *Grav.*

Bona tua comedam] Non. Marcellus adnotavit *comedim* hic esse legendum, pro *comedam*, quomodo Plautus quoque in Bacch. *Quod dem scortis, quodque in lustris comedim, congreget pater.* Neque vero mihi displicet illud *comedim*, verbum antiquum, nam verisimile est hunc locum, *ne ego te jacente bona tua comedim*, sicuti alios plerosque ex vetere aliquo esse poeta sumptum. Quod quidam, credo, parum advertentes, cum insolentia verbi offenderentur, locum depravarunt. *Joan. Riv.* *Bona tua comedam*] Antiquiores codices priscam & obsoletam hac ætate vocem retinent: *comedim* enim & Mediceus, & Petrarchæ liber pro *comedam* habent. Quam lectionem agnoscit & Nonius Marcellus de proprietate sermonis. Postquam enim Plautum in Bacchidibus usum esse hac voce docuit, addit, Cicero ad Varronem epistola *Petisset, Cura si me amas* &c. Vbi animadvertendum est locum esse corruptum, legique debere pro *Petisset, Pati, sed cura* &c. facili, & frequenti errore eandem litteram inutiliter repetendi, & duas dictiones coagmentandi & conjungendi. Et hoc maxime loco confirmatur, quomodo has epistolas, quæ Familiares falso & inepte

tua comedim. Statui enim tibi ne aegroto quidem cere.

nostris temporibus appellatæ sint, vocare & citare debeamus: concordant enim cum vetere ipsarum inscriptione verba Marcelli. Totus enim liber ad Varronem inscribitur & cæteros. Cum igitur dixit *Cicero ad Varronem* librum hunc designavit, in quo etiam sunt epistolæ ad Pætum: cum autem *epistola Pæti*, id est, ad Pætum missa, certius declaravit ubi hæc sint verba. nam quin ita locus ille legi debeat, neminem arbitror dubitaturum nunc re aperta & indicata. Quid enim vox illa *petisset* eo loco faciat? nam periocha illa Ciceronis a voce hác *sed* non a *cura* incipit: quam, si attente locum leges, videbis Marcellum nullo modo omittere debuisse.

Peccarunt autem in describendo Nonii, etsi plurimis illis mendi tet, quia legitimum titulum epistolarum ignorabant, pariterq tionem hanc non tenebant qua u tur antiqui in citandis locis harum stolarum: quibus diligenter obs non amplius de harum epistolar scriptione dubitandum est. Et Nonii antea corruptus, & multa caligine obscuratus, omni mod gatus luci claritatique suæ restitut *Vict.* *Comedam*] Al. *comedim* ex N *Corrad.* *Bona tua Comedam*] Ita rius ex Nonio & Mediceo, quem latus est Lambinus cum Manutio. go *comedam*. Gebhardus.

EPISTOLA XXI.

tius ἀπότευγμα meum. Verumtamen quid tibi
olis videor? nonne plebeio sermone agere te-
enim semper eodem modo. Quid enim simile
la aut judicio, aut concioni? quin ipsa judicia
s omnia tractare uno modo. Privatas caussas &
gimus subtilius: capitis, aut famae, scilicet or-
olas vero quotidianis verbis texere solemus. Sed
Paete, quid tibi venit in mentem negare, Pa-
nquam unquam, nisi plebeium fuisse? fuerunt
enim

m. lib. 1 de Lato clavo,
& de trabea accuratissime
De his hic disputatur ty-
tiam, ne Manutii Notas
piantur, quamvis satis
hoc loco. *Trabea* au-
Comicus, vid. Gell. xv,

m ἀπόφθεγμα] Nos ut
Mediceo invenimus ἀπό-
nus. Mirum autem est
te, & recte in eo exem-
ctiones perscriptæ sint:
am in illis aliquid desi-
atem hæc vox & alibi a
ata in epistolis ad At-
. *Ubi enim ἐπίτευγμα
fieri possit, ἀπότευγμα
m molestum futurum sit.*
ἀποκαραδοκεῖν; cum
vocem non habet quæ
m vult exacte exprime-
r ad familiares scribens.
ra dixerat, *si consequi non*
vius una voce exponit.
ἀπότευγμα facit aliquis
m adgressus est, non
nanciscitur. Quod igi-
t Pætus stylum Ciceronis
ex animi sententia suc-
tat fortasse prius ipse se
isse. quod autem esset
Trabea vix nunc sciri
uta res post tot secula.
tius ἀπότευγμα meum]
Ν Α Π Ο Τ Ε Υ Γ Μ Α.
ἀπότευγμα censuimus
ita autem veterem hanc
lectionem confirmavimus, ut miremur
aliquos deteriorem meritoque ejectam
sequi maluisse. *Idem* in poster. Ἀπό-
φθεγμα] Dictum. al. ἀπότευγμα,
quasi repulsa quædam. in vetere libro
sic erat scriptum, *Quare nihil tibi opus
est illud a Trabea, sed potius non potiri
meum.* ut sint Trabeæ verba. *Corra-
dus.* *Non potiri* non sunt verba Tra-
beæ, sed potius explicatio magistri,
qui ἀπότευγμα voluit exprimere. Nam
in Amstelodamensi, in quo Græca
verba omissa sunt, interjecto tamen
spatio, cui inscribi possint, Latina
Græcorum verborum interpretatio mar-
gini est adscripta: in qua hic ista verba
reperiuntur, *non potito optari non potui.*
Meum ἀπόφθεγμα] Sic prorsus legen-
dum ἀπόφθεγμα, ut in Syntagmate no-
stro jampridem docuimus. Cum enim
Papirius in se convenire versum Trabeæ
dixisset,

*Ego voluptatem animi nimiam summum
errorem esse puto.*

Cicero contra non hoc illi, sed ἀπόφθε-
γμα suum convenire respondet. Id au-
tem quale fuerit, ut in epistola retice-
tur. Apophtegmata quidem Ciceronis
obscura non sunt, deque iis ipse altera
ad Pætum epistola satis aperte scripserat.
G. Canter. Male. Rectius Victorius &
Manutius.

Qui tibi venit in mentem] Vatic. pr.
Pal. Amstelod. Mentel. Stewech. *quid
tibi venit in mentem.* sic & Manutiani
omnes, quod merito probavit. mox
quinque libri *cum ante.*

enim patricii minorum gentium, quorum princeps L. Papirius Mugillanus, qui consul cum L. Sempronio Atratino fuit, cum ante censor cum eodem fuisset, annis post Romam conditam CCCXII. Sed tum Papisii dicebamini. Post hunc, XIII fuerunt sella curuli ante L. Papirium Crassum, qui primum Papisius est vocari desitus. Is dictator cum L. Papirio Cursore, magistro equitum, factus est, annis post Romam conditam CCCCXV & quadriennio post consul cum K. Duilio. Hunc secutus est Cursor, homo valde honoratus: deinde L. Masso, aedilitius: inde multi Massones: quorum quidem tu omnium patriciorum imagines habeas volo. Deinde Carbones, & Turdi insequuntur. Hi plebeii fuerunt, quos contemnas censeo. Nam praeter hunc C. Carbonem, quem Damasippus occidit, civis e rep. Carbonum nemo fuit. Cognovimus C. Carbonem, & ejus fratrem scurram. quid his improbius? de hoc amico meo, Rubriae filio, nihil dico. Tres illi fratres fuere, C. Cn.

.veritate. pleben quam fuerint importuni vides.

asso] Oratore. *Corrad.*

aridas sumpsisse] Veneno se interfecisse, vid. Manut.

vero] Cn. Carbone ter Consule.

ei] Est promontorium Siciliæ respiciens, ubi & urbs ejusdem is.

mento sutorio] Corruptis judicum *Corrad.* Male. vide Manut.

Quam fuerint importuni] Improbi, nequam, violenti, omnibus incommodi. In lib. XII, ep. 12. *Importunissimi latrones.* Liv. *crudelissimi & importunissimi tyranni.* Sallust. Jugurth. III. *Vt quidem regere patriam ac parentes, quanquam & delicta corrigas, tamen importunum est.* Justin. XLII, I. *Multas alias civitates importune vexavit.* Grævius.

EPISTOLA XXII.

ARGVMENTVM.

familiariter & libere jocatus erat Paetus in epistola sua, oenum verbum non vitaret. unde sumpsit occasionem exponendae Stoicorum sententiae de licentia loquendi. cto, scholam Stoicam damnat: a se ait servari Platonis vendo verecundiam. Incertus annus.

CICERO PAETO.

Ao verecundiam, vel potius libertatem loquendi. atqui hoc Zenoni placuit, homini mehercule acuto, etsi Aca-

o verecundiam] Quæstio quæ hac ejusque fallaciæ auctorem Brysonem

Academiae nostrae cum eo magna rixa est. Sed, ut di
placet Stoicis, suo quamque rem nomine appellare.
enim disserunt, Nihil esse obscenum, nihil turpe di
Nam si quod sit in obscenitate flagitium, id aut in re e
aut in verbo: nihil esse tertium. In re non est. Itaque
modo in comoediis res ipsa narratur: ut ille in Demiu
modo, (forte nosti canticum: meministi Roscium) Ita
destituit nudum. Totus est sermo verbis tectus, re im

turpius aut honestius judicandum est: ambo enim sane & honestum, & turpe significant, non tamen quatenus honestum aut turpe: an hac quidem? verum magis aut minus. Expositis autem Cicero diligenter Stoicorum argumentis, quamvis ad ea non respondeat, se tamen Platonis verecundiam sequi malle ostendit, qui obscœnas res tectis verbis solitus est significare. Hoc igitur a doctore suo

nes ex antiquo, ut testati sunt,
hi sane persuadent, codice posue
habent *ut ille in demiurgo modo:* in
git autem Turpilium comicum. q
bulam docuit hoc titulo. Non.
cellus Turpilium citat in Demiur
dictione *quasi*, item in dictione
item alibi hunc Turpilii versum
cit in Demiurgo, *Aperta sura,*
autem errorem mihi corde exsuscit

letiam in tragoediis. quid est enim illud? Quae
quid, inquam, est? Vsurpata duplex cubile?
as Pherei hic cubile inire est ausus. Quid est,
ne quondam invitam per vim violat? Iupiter
at? atqui idem significat: sed alterum nemo
ides igitur cum eadem res sit, quia verba non
videri turpe. Ergo in re non est, multo minus
Si enim quod verbo significatur, id turpe non
, quod significat, turpe esse non potest. Anum
eno nomine: cur non suo potius? Si turpe est,
uidem: si non est, suo potius. Caudam anti-
vocabant: ex quo est propter similitudinem pe-
At hodie penis est in obscenis. At vero Piso ille
nnalibus suis queritur, adolescentes peni deditos
d tu in epistola appellas suo nomine, ille tectius
ed quia multi, factum est tam obscenum quam
quo tu usus es. Quid, quod vulgo dicitur,

Cum

Liv. lib. VII. *duo armati*
ntur. hoc est, collocan-
, hic est, comprimere.
alio sensu capiatur nihil
atis tectæ in hoc sermo-
bacchus, aut *baccus* puto
id latere, quod acutiori-
relinquo. Nam de A-
rmus non est, cum fuerit
[illegible]
[illegible]] Attii versus est, qui

[illegible] *virum*,
Cic. colligo. Sequentis
[illegible],
[illegible] *duplex cubile*.
[illegible] alibi monuimus.
non prob, sic *A* pro *Ab*
[illegible] *G. Canter.*
[illegible] *cubile*] MS. tres, *u-*
[illegible]. & sic legi vult F. Ur-
i codice. alii [illegible], inter
& prim. Pal. *usurpato*
Meliores tamen editio-
[illegible] *usurpata*. GRUT.

Sed jam multis factum est tam obscenum] Nos antiquam lectionem in nostro libro reposuimus sinceram, ut arbitror. & incorruptam, planam certe, & claram, Quod tu in epistola suo nomine appellas, Piso ille frugi tectius, & minus aperto vocabulo appellabat penem. *Sed quia multi*, post eum, scilicet sic appellaverunt, ut ipse antea appellarat, cum amplius non tectum esset, & obscurum, *factum est tam obscenum* quam id verbum quo usus est Pætus. Postquam enim non latuit, nec clam fuit quid ea voce significaretur, statim factum est turpe & obscœnum: non enim intelligi ab omnibus quid ea denotaretur, ipsum verecundiorem faciebat. Ideoque infinitis pæne nominibus apud Græcos, nec paucis etiam apud Romanos, hæ hominis partes quæ honeste nominari non possunt, indicantur: unusquisque reconditam vocem sectatur, vulgatam, & nimis apertam propter turpitudinem fugit & aspernatur. *Victor.*

Cum

Cum nos te voluimus convenire, num obſcenum eſt? Memini, in ſenatu diſertum conſularem ita eloqui. Hanc culpam majorem, an illam dicam? potuit obſcenius? non, inquis. non enim ita ſenſit. Non ergo in verbo eſt. docui autem in re non eſſe. nuſquam igitur eſt. Liberis dare operam, quam honeſte dicitur? etiam patres rogant filios. ejus operae nomen non audent dicere. Socratem fidibus docuit nobiliſſimus fidicen. Is Connus vocitatus eſt. num id obſcenum putas? Cum loquimur terni, nihil flagitii dicimus, at cum bini, obſcenum eſt. Graecis quidem, inquies. nihil eſt ergo in verbo, quum & ego Graece ſcio: & tamen tibi dico, bini: idque tu facis, quaſi ego Graece non Latine dixerim. Ruta, & menta, recte utrumque. Volo mentam puſillam ita appellare, ut rutulam: non licet. Bella tectoriola: dic ergo etiam pavimenta iſto modo. non potes. Viden' igitur nihil eſſe niſi ineptias: turpitudinem nec in verbo

hæc lectio ex optimis codici-
a. Male Victorius, & eum
Gebhardus, *divisor* ediderunt.
ero non cepit Manutius. Ob-
hic consistit in χαλιμφάτω,
monuit Scaliger ad Catullum.
n *divisio* exteratur prima syl-
manet *visio*; quod Latinis si-
œdum corporis strepitum e-
pter eandem caussam Acron
interpres ad hunc locum, de
ica, *quamvis est monitus* notat,
d est quamvis sit propter χαλιμ-
t Maro, quamvis est rustica Mu-
aliud significat, quod illi re-
intercapedo. Nimirum postre-
syllabæ hujus vocis in nomi-
u, non in obliquis. Ac de
riore ne dubitemus Quinti-
it in lib. VIII Instit. Orat.
sis quoque vocum, inquit, *as-*
... pudori, ut si inter-
... casu quis utatur. Si
t intercapedinis Manutianum
... non jam rectus id
... sed cæteri quo-
... idem valerent, ut
... vir disertissimus, &
ingenii ac doctrinæ mihique,
... amicissimus, Fran-
... in de Epigrammate
... studiosi humanitatis hanc
...

... monuisse] Est & hoc
... quæ turpem rem si-
... etiam habe-

dam rem alio significatu innuit, & eandem (ut puto) quam apud Romanos *Battuere*. Quamvis enim Cicero impudentius adhuc esse tradat *depsere* quam *battuere*: dicit hoc fortasse, quia tunc non tantopere detestabantur eas libidines quæ priore verbo significantur, quam nos nunc merito facimus: sed licenter illis amoribus utebantur: sed non nostrum est, neque ad hoc institutum pertinet, quod gravius aut levius peccatum scelusque sit, minute perquirere: illo certe quod verbo *depsere* innuitur, nihil spurcius fœdiusque fieri potest. Veniam mihi datum iri spero, qui ut hujus epistolæ sensum aperirem declararemque, breviter & recte de obscœnis rebus aliquantulum disputavi. *Victor.*

Depressit multo impudentius] Vetusti codices *dempsit*. Nos litteram *m* vacare putavimus, ac *depsit* scripsimus. Non. Marcellus Varronem Mysteriis hac voce usum docet hoc versu, *Sed tibi fortasse alius molit, & depsit.* A Græco autem (ut ejus verba sunt) magis significantiam & originem trahit. Quod autem versus Homeri in Odyssea, quem Nonius citarat, nullum vestigium ibi est: ut inane illud spatium repleatur, videndum est an reponi hic debeat,

Κηρὸν δεψήσας μελιηδέα, μέτις ἀ-
κούσῃ.

qui est in XII lib. cum sermo esset de Ulysse, qui mollita cera aures socio-

tius. Atqui neutrum eſt obſcenum: Stultorum plena ſunt omnia. Teſtes, verbum honeſtiſſimum in judicio, alio loco non nimis. at honeſti colei Lanuvini, Cliternini non honeſti. Quid? ipſa res modo honeſta, modo turpis? ſuppedit, flagitium eſt. jam erit nudus in balneo, non reprehendes. Habes ſcholam Stoicam, ὁ σοφὸς εὐθυῤῥήμων ἐστι. Quam

pingat: quod mirum eſt, ea tempora tantam verborum obſcœnitatem ferre in theatro potuiſſe, & tantopere riſu jociſque inſanire homines illos ſolitos, ut paterentur ſiniſtre facetos poetas tam turpiter, ſceleſteque bonis moribus inludere. *Victorius.* *Depſit multo impudentius*] Sic legendum eſſe, non *clepſit*, ab aliis jam indicatum eſt. Fuit hoc verbum etiam apud Catullum depravatum. nam ex *perdepſuit*, factum eſt *perdeſpuit*. Sic igitur legendum carmen illud in Gellium, *Gel-*

emplaribus *ſuppedit* legimus: nam ſic etiam ſupra *battuit*, *depſit* tertia perſona ſingularis numeri. Res autem clara eſt. Non ſolum, inquit, verba, quæ rem ſignificant, ſed res ipſa etiam quæ verbis illis declaratur, pro loci ratione modo turpis eſt & culpatur, modo ſi non honeſta, tamen conceſſa & non reprehenſa. Quod enim in balneis vitio nulli datur, id alibi committere flagitium eſt. Manifeſtum eſt autem quid intelligat. *Victorius.* *Suppedit ſt. e.*] Nolui nec potui a Vi-

ex uno verbo tuo? Te adversus me omnia au-
est. Ego servo, & servabo, sic enim assuevi,
cundiam. Itaque tectis verbis ea ad te scripsi,
imis agunt Stoici. Sed illi etiam crepitus ajunt
ac ructus esse oportere. Honorem igitur Ka-
Tu me diliges, & valebis.

Graci homilias vocant, *comprehendere satis im-* ... oc *tractator* est inter- ... litterarum. Augustin. ... m, quos Sirmondus ... *enim hominibus loqui-* ... *ipturarum tractatores di-* ... *rum opinionum affirma-* ... re scriptoribus Ecclesia- sticis sæpe est sacras litteras interpreta- ri. Servius etiam usurpavit de philo- sophis, ostenditque idem esse quod *scholam habere* ad VII Æn. *Xenocrates primus philosophiæ scholam aperuit, cum antea in porticibus philosophi tractarent.* Grævius.

Εὐθυῤῥήμων] Ep. 16 lib. XII. *Corra- dus.*

EPISTOLA XXIII.

ARGUMENTUM.

...ciat Paeto adventum suum: quanquam enim au- ...edibus laborare, se tamen putare ait, cocum il- ...ari morbo non impediri, quo minus coenam possit ... *Caesare tertium & Lepido Coss.*

...ICERO PAPIRIO PAETO.

...eni in Cumanum, cras ad te fortasse. Sed cum
...m sciam, faciam te paullo ante certiorem. Etsi
...us, cum mihi in silva Gallinaria obviam venis-
...ssemque quid ageres, dixit te in lecto esse, quod
...laborares. Tuli scilicet moleste ut debui: sed
...stitui ad te venire, ut & viderem te & viserem
...m etiam. Non enim arbitror cocum etiam te ar-
thriti-

...ria] Lege Strabonem li- ... *Corrad.* Est inter ostia ...erni juxta littus in Cam- ... lib. VIII, cap. 2. ...*te venire*] Amstelodam. ...n male *institui ad te ve- nire*. Sup. lib. I, epist. 2. *Quod institui referre de religione, & sæpe jam retuli, ab eo deduci non potest.* & in lib. III ad At- tic. *Cum instituissem ad te scribere, cala- mumque sumpsissem.* Et sic sæpius Cice- ro. *Gravius.*

Rursum

thriticum habere. Exspecta igitur hospitem cum minime edacem, tum inimicum coenis sumptuosis.

EPISTOLA XXIV.

ARGUMENTUM.

Rufum a Paeto commendatum ait sibi curae etiam atque etiam fore: deinde monet ut omnino ad coenas & convictum amicorum redeat: concludit, rep. sibi nihil esse carius. Post Caesaris necem, Hirtio & Pansa Coss.

CICERO PAETO.

RVfum istum, amicum tuum, de quo iterum jam ad me scribis, adjuvarem quantum possem, etiam si ab eo laesus essem, cum te tantopere viderem ejus caussa laborare. cum vero & ex tuis litteris, & ex illius ad me missis intelligam & judicem, magnae curae ei salutem meam

iam ea fortuna reip. sit, ut ille me quam gratissimum possit cognoscere. Sed haec hactenus. Te ad coenas itare desisse, moleste fero. Magna enim te delectatione & voluptate privasti. Deinde etiam vereor, licet enim verum dicere, ne nescio quid illud, quod solebas, dediscas, & obliviscare coenulas facere. Nam si tum cum habebas quos imitarere, non multum proficiebas: quid nunc te facturum putem? Spurinna quidem, cum ei rem demonstrassem & vitam tuam superiorem exposuissem, magnum periculum summae reip. demonstrabat, nisi ad superiorem consuetudinem tum cum Favonius flaret revertisses: hoc tempore ferri posse, si forte tu frigus ferre non posses. Sed mehercule mi Paete, extra jocum, moneo te, quod pertinere ad beate vivendum arbitror, ut cum viris bonis, jucundis, amantibus tui vivas. Nihil aptius vitae, nihil ad beate vivendum accommodatius. Nec id ad voluptatem refero, sed ad communitatem vitae atque victus, remissionemque animorum: quae maxime sermone efficitur familiari, qui est in conviviis dulcissimus: ut sapientius nostri, quam Graeci: illi συμπόσια, aut σύνδειπνα, id est, compotationes, aut concoenationes: nos convivia, quod tum maxime simul vivitur. Vides ut te philosophando revocare coner ad coenas? Cura ut valeas. id foris coenitando facillime consequere. Sed cave, si me amas, existimes, me, quod jocosius scribam, abjecisse curam reip. Sic tibi, mi Paete, persuade, me dies

Utinam ea fortuna reipublica sit] Quia resp. bellis civilibus afflicta suas vires miserat.

Cum habebas quos imitarere] Cum eorum coenas videres.

Spurina] Augur. *Corrad.*

Magnum periculum summa reip. demonstrabas] Hæc non serio, sed per jocum dicta.

Hoc tempore fieri posse] Vetusti codices *ferri*, nam quod alii pro *tempore*, *pore* legunt, in nullo inveni antiquo codice. Idem dicimus de voce illa *servitutem*, quam alii in *severitatem* commutarunt. Nos enim omnibus vetustis exemplaribus concordes vulgatos codices nunquam damnare ausi sumus, ideoque & hic & aliis locis hæc argute ab aliis excogitata non recepimus. *Victorius.*

Illi συμπόσια aut σύνδειπνα, id est, compotationes aut concœnationes] Hoc totum, *id est, compotationes aut concœnationes*, delendum puto, ut foris profectum & alienum, minimeque Ciceronis. *Lambin.*

dies & noctes nihil aliud agere, nihil curare, nisi ut mei cives salvi liberique sint. Nullum locum praetermitto monendi, agendi, providendi. Hoc denique animo sum, ut, si in hac cura atque administratione vita mihi ponenda sit, praeclare actum mecum putem. Etiam atque etiam vale.

Nullum locum praetermitto monendi] Hittorp. & Stewech. *nullum locum praetermitto movendi.* Terent. *Ego isthac curo aut moveo?* Et mox x, ep. 4. *Quantum viribus initi, consilio providere, auctoritate movere potuero.* Guilielm.

Agendi] H. Steph. Schediasm. lib. 11 contendit legendum esse *urgendi.*

Ut si in hac cura] Scrib. *caussa.* Guilielm.

EPISTOLA XXV.

ARGUMENTUM.

Hanc epistolam scripsit ante bellum civile, cum Ciliciam proconsul administraret. Iocans in eo cavillatur, quia sibi Papirius praecepta de re militari litteris tradiderat. Commendat

n ad me Laodiceam venisset, mecumque ego
illem, repente percussus est atrocissimis litteris,
criptum erat, fundum Herculanensem a Q. Fa-
roscriptum esse, qui fundus cum eo communis
i. Fabius pergraviter tulit, existimavitque, fra-
i, hominem non sapientem, impulsu inimico-
um eo progressum esse. Nunc si me amas, mi
egotium totum suscipe & molestia Fabium libera.
te tua nobis opus est & consilio & etiam gratia.
litigare fratres, & judiciis turpibus conflictari.
& Pollionem inimicos habet Fabius. Quid mul-
hercule tam perscribere possum quam mihi gra-
, si otiosum Fabium reddideris. Id ille in te po-
ntat, mihique persuadet.

... marginem Gulliel-
... emendationem Cæsa-
Gall. *Senones ad imperan-*
Vulgo *imperatum*. Ho
cenam:
id habes accersi vel impe-

...] In Ciliciæ admini-

Ad imperandum] Hoc est, ut impe-
rium feras. seu, ut tibi imperetur. *Lam-
bin.* Vid. P. Manut. not.

Cum M. Fabio] Lib. 11, ep. 14. *Cor-
radus.*

*In his controversiis, quas habes cum tuis
combibonibus*] In disputationibus contra
Epicureos.

Proscriptum esse] Venalem propo si-
tum. sic *proscribere ædes* & multa alia.

EPISTOLA XXVI.

ARGUMENTUM.

Descriptio & excusatio coenae hilarioris, praesertim accumbente Cytheride meretrice. Iisdem consulibus.

CICERO PAETO S. D.

ACcubueram hora nona, cum ad te harum exemplum in codicillis exaravi. Dices, ubi? apud Volumnium Eutrapelum, & quidem supra me Atticus, infra Verrius, familiaris tui. Miraris tam exhilaratam esse servitutem nostram? Quid ergo faciam? te consulo, qui Philosophum audis. Angar? excruciemne me? quid assequar? Deinde quem ad finem? Vivas, inquis, in litteris. An quidquam me aliud agere censes? aut possem vivere, nisi in litteris viverem? Sed est earum etiam non satietas, sed qui-

:abere. Me vero nihil istorum ne juvenem qui-
iovit unquam, ne nunc senem. convivio delector.
ibi

olastici declamatores ponere, an te salutem Antonio orationes suas comburat. Græv.

adspectabant, &c.] Carmen m in Telamone. Corradus.

men Aristippus quidem iste Socra- i erubuit, —— Habeo, inquit, Iulli veteres habent particulam gativam, quare nos cum Ger- codice, ne Aristippus quidem ui-ius erubuit scripsimus. fere 'mper quidem ante se habet ne. item verba Aristippi quæ me- sunt Ciceroni dictum illud ex- , nos adferemus, ut possint acile cum interpretatione Ci- onferre: sunt autem apud A- ι Δειπνοσοφιςῶν lib. XII. ὁ δ' ... ἐπὶ τ' Λαΐδ ... ἔχω ... ἔχομαι. Victorius. Habeo, in- i habeor a Laide] Sic omnes ve- i, non ut Manutii iterum jam runt. Habeo, inquit, Laida, ira Laide. Suspicari potius ali- sset, ne semel quidem Laidis ponendum esse, nedum bis col- : nam in Græco Aristippi dicto, nobis apud Athenæum inven- , nusquam est, & hæ voces, nagis breves, concisæque sunt, ...

Cicero in Lælio, cum naturam apoph- thegmatis exprimeret, inquit: Multa breviter & commode dicta memoriæ man- dabam, Et hæc fortasse caussa est, cur Cicero existimarit, melius hanc senten- tiam Græce dici posse, quam Latine, quod brevius, concisiusque eo sermone enuncietur: nisi potius quia non ean- dem vim apud Latinos homines habet habeo quam apud Græcos ἔχω, & habeor quam ἔχομαι: doctiores hoc ju- dicabunt. Clemens etiam ipse in II Stromate vocem hanc Aristippi, non tam presse tamen concinneque eam protulit: hæc ipsius verba sunt, ταύτῃ δῆλον ἐν τῇ δόξῃ καὶ Ἀρίστιππος ὁ Κυρηναϊκὸς ... τ' ἀλήθειαν αὐχοῦντος ... ἐπὶ τῷ συνεχῶς ἐμιλεῖν τῇ ἑταίρᾳ τῇ Κο- ρινθίᾳ, ἔχω τ' ἔλεγε Λαΐδα καὶ ἐκ ἔχομαι ὑπ' αὐτῆς. Sententia igitur hic contentus fuit, verba non valde ele- ganter composuit. Idem in posterior. Recidi illud Laida ex duobus Pall. Guilielmianis quatuor, editione pri- maria & Victorii. Vaticani excerpta plura decurtant, habeo, inquit: non ha- beor. Græce: quod mihi majorem in modum placet; eo magis, quum præ- cesserit, habere eum Laida: quæ verba ...

ibi loquor, quod in ſolum, ut dicitur, & gemitum, & in riſus maximos transfero. An tu id melius, qui etiam philoſophum irriſeris? Cum ille, ſi quis quicquam quaereret, dixiſſet, coenam te quaerere a mane dixeris. Ille

Ibi loquor aliquid, quod in ſolum, ut dicitur, &c.] Locus obſcurus, & multis ſuſpectus: vetuſtioribus omnibus exemplaribus cum vulgata lectione convenit: verbum tantum *aliquid* non habent antiqua, quare neque nos recepimus. Ut fit, alii aliis modis dum corrigere volunt, locum hunc magis depravarunt. Quidam pro *ſolum*, *ſolatium* reponunt, conjectura ducti, & ea inani & falſa: utinam autem tam certa eſſet ſententia quam verba ſunt incorrupta: proverbium enim eſt, ſed rarum admodum, qua de cauſſa parum perſpicitur unde dictum ſit: a Cicerone tamen lib. 1 de Natura deorum iterum uſurpatum eſt, *Abuteris ad omnia ato-*

blicam & tempora mala, ad riſum & lætitiam me transfero. In Amſtelodamenſi ſane ter repetitur copula, *& gemitum & in riſus & maximos transfero*: ſicut hic bis in τὸ *&* repetendo peccarunt librarii, ſic in aliis codicibus ſemel. *Grævius.*

Qui etiam in philoſophum irriſeris] Eleganter quam non uſitate. ita Pall. Vaticanus, Victorii editio. quod, ut dixi, erat rarius, ſtatim homines perfrictæ & imperitæ frontis, præpoſitionem ſuſtulerunt *in*. Gebhardus. Fateor etiam in Amſtelodamenſi ſic ſcriptum eſſe, ut ediderunt Victorius & Gebhardus. In Menteliano vero, *in philoſophum irriſerunt.* Sed quid eſt *irridere in aliquem?*

baro *te putabat* quaesiturum, unum coelum esset, an *merabilia.* Quid ad te? At hercule coena nunquid ad te?

. quod scrupulum mihi injecit, id servatum hic non sit, men- sit: & num prior lectio accom- sit. Hirtius tamen dixit, *præ- m milites a mane diei jejuni sub issent defatigati.* Idem *in poster. quicquam quæreret, dixisset, coe- quærere a mane dixeris*] Sic sin- cibus optimus codex Palatinus quemadmodum ex suis eruit ius: cujus adductis exemplis itium de bello Alexandrino, *cum milites a mane diei jejuni fetissent.* Palat. vero primus, *dixeris.* Doctus vir, cum ean- scriptuτam in veteri codice reperis- onjicit *amare,* id est, salse. Edi- est, *cum ille, si quis quid quæreret, , cœnam te quærere a me dixeris.* ender. Sed recte se habet codicum orum lectio. non vero hoc signi- quod Manutius putat, se quære- am quæ a mane inciperet. sed se quærere, qui illum invitaret ad hora solita instituendam, aut *ie die:* sicut illi sodales Catullia- in triviis quærebant vocationes.

ero te putabat] Nos *ille Baro* ut in probatissimis codicibus inveni- quæ si rara est vox, non ideo re- da & delenda. Quantum autem e judicare possumus, *ille* fatuus at & stultus. sic enim & alibi ocem acceptam vidimus, etsi fe- mnibus sua sede mota & indigne est. Lib. II de Divinatione ante m editionem ita in cunctis im- locus hic legebatur, *huic equi- ntichobaro inquit, victum te esse es?* mendose procul dubio. sic n multis manuscriptis, & non- ntiquioribus vidimus. Illi quam in prima voce corrigenda a stu- omnibus merito inire debebant, unt, dum parum considerate po- em, quæ integra erat, corrum- nam quod pro *Anticho, Anti-* ipserunt, laudem meruerunt. Fuit enim Antipho, Atheniensis, quem nunc intelligit, conjector somniorum, & ut Græci dicunt ὀνειροκρίτης. scripsit autem quomodo debeant judicari somnia, de quo etiam Artemidorus lib. II. ὀνειροκριτικῶν cap. de Sepia loquitur, μέμνηται τοῦ ὀνείρου τούτου καὶ Ἀντιφῶν ὁ Ἀθηναῖος. Quod autem pro *Baro, tu vero* reposuerunt, culpam deprecari non possunt. Est autem valde similis locus in Divinatione, de quo nunc locuti sumus, huic quem in manibus habemus. Hanc eandem vocem (ut opinor) in cunctis manu scriptis codicibus invenies lib. II de Finibus hoc loco, *Hæc cum loqueris, nos barones stupemus, tu videlicet tecum ipse rides.* etsi in impressis *Varrones* male & mendose. Stolidos autem quosdam videtur & hic innuere. Nam quod in epistolis ad Atticum incontaminata manet hæc vox, locum illum satis celebrem citare non necesse judicavimus: tot autem locis inventam, etsi raram, & obsoletam vocem errare amplius sua regione pulsam passi non sumus, doctiores conabuntur eam certius explicare: nos quod opera nostra potuimus, non indiligenter fecimus. *Victor.* *Ille Varo*] Omnes fere libri manuscr. habent *vero.* Unde Andr. Turnebus, collega & amicus noster, legendum esse existimat, *ille varo.* de quo loco lege ejus Adversaria. Alii *Baro* reposuerunt. *Lambin.* *Ille baro te putabat quæsiturum*] Et hic hunc locum incorruptum custodivit laudatissimus codex Palatinus sextus [nec non Amstel.]: eruit primus P. Victorius. Ad hunc vero locum notat vir doctus: Recte Epicureos vocat Barones Cicero, & hic & ad Atticum. nam in veteri Glossario, *Baro* exponitur βάκηλος, id est, interpretibus Suida & Hesychio, fatuus simul & effœminatus. quare frustra sunt, qui hic *Varro* malunt. hæc ille. pessime editum est *ille vero.* Gebhard. Recte *baro.* hominem enim fatuum, stultum significat. vide P. Pithœi I Advers. cap. 8.

te? ibi praesertim. Sic igitur vivitur: quotidie aliquid legitur, aut scribitur: dein, ne amicis nihil tribuamus, epulamur una non modo non contra legem, si ulla nunc lex est: sed etiam intra legem, & quidem aliquanto. quare nihil est quod adventum nostrum extimescas. Non multi cibi hospitem accipies, sed multi joci. Vale.

Ibi praesertim] Quidam libri habent *tibi praesertim*. Lambinus.

Sed etiam intra legem] Legendum *infra legem*, ut recte judicat Johan. Passeratius. *Legem* autem, sumtuariam scilicet. *Idem.* Hic Passeratius dormitavit. *Intra legem* est parcius & minus quam lex permittit. Superius lib. IV, epist. 4. *Medice hoc faciam aut etiam intra medum.* alia exempla complura in promtu sunt. *Grav.*

Non multi cibi hospitem accipies, multi joci] *Sed* quod in multis interseritur editionibus non agnoscunt veteres libri tres Guilielm. nec Peckii excerpta, nec Gruterianus, nec Amstelod. nec Mentel. nec editio Veneta; sensus tamen postulat ut ex aliis editionibus & libris inseratur.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD CN. PLANCVM, ET CETEROS

LIBER X.

EPISTOLA I.

ARGVMENTVM.

Invehitur in Antonii immoderatam potentiam. Plancum, transalpinam Galliam administrantem, hortatur ut in remp. omni cogitatione studioque incumbat; agit gratias de Furnio honorifice tractato. Antonio & Dolabella Coss.

CICERO PLANCO.

ET afui proficiscens in Graeciam: & posteaquam de meo cursu reip. sum voce revocatus, nunquam per M. Antonium quietus fui: cujus tanta est, non insolentia, nam id quidem vulgare

CN. *PLANCO IMP. COS. des.*] Cum D. Bruto. *Corrad.*

Et absui proficiscens in Graeciam] Unum est, quod quamvis parvi omnino ponderis fortasse multis videatur, cum plurimis in locis invenerim, hic potissimum adnotare volui. In Mediceo codice *afui* scriptum est: quod semper ille servat: cum *f* sequitur, ut posteriorem praepositionis litteram abjiciat: cujus rei Grammatici, si cum caussa factum est, rationem invenient: ego tamen hanc animadversionem spernere nolui. Ad Appium, *Ut cum tam longe afuturus essem.* Ad Trebatium, *Sin frustra diutius afueris.* Ad eundem,

Eram

gare vitium est, sed immanitas, non modo ut vocem,
ne vultum quidem liberum possit ferre cujusquam. Ita
mihi maximae curae est, non de mea quidem vita, cu
us feci vel aetate, vel factis, vel, si quid etiam hoc ad
pertinet, gloria: sed me patria sollicitat, in primisque,
Plance, exspectatio consulatus tui, quae ita longa e
optandum sit ut possimus ad id tempus reip. spiritum d
re. Quae potest enim spei esse in ea rep. in qua hominis
potentissimi atque intemperatissimi armis oppressa
omnia? & in qua nec senatus, nec populus vim habe
lam? nec leges ullae sunt, nec judicia, nec omnino si
lacrum aliquod ac vestigium civitatis? Sed quum
omnia mitti ad te arbitrabar, nihil erat quod singulis d
bus scriberem. Illud autem erat amoris mei, quem a

I

Eram enim a futurus mense Decembri. Ad | mihi puto inde irascetur. Paull

umma consecutus es, Virtute duce, comite fortuna, eaque es adeptus adolescens, multis invidentibus, quos ingenio industriaque fregisti. Nunc me amantissimum tui, nemini concedentem qui tibi vetustate necessitudinis potior possit esse, si audies, omnem tibi reliquae vitae dignitatem ex optimo reip. statu acquires. Scis profecto, nihil enim te fugere potuit, fuisse quoddam tempus, cum homines existimarent te nimis servire temporibus: quod ego quoque existimarem, te si ea, quae patiebare, probare etiam arbitrarer. Sed cum intelligerem quid sentires, te arbitrabar videre quid posses. Nunc alia ratio est. omnium rerum tuum judicium est, idque liberum. Consul es designatus, optima aetate, summa eloquentia, maxima orbitate reip. virorum talium. Incumbe, per deos immortales, in eam curam & cogitationem, quae tibi summam dignitatem & gloriam afferat. Vnus autem est, hoc praesertim tempore, per tot annos rep. devexata, reip. bene gerendae cursus ad gloriam. Haec amore magis impulsus scribenda ad te putavi, quam quo arbitrarer te monitis & praeceptis egere. Sciebam enim ex iisdem te haec haurire fontibus ex quibus ipse hauseram. Quare modum faciam. Nunc tantum significandum putavi,

omnino, quod tamen doctiores judicabunt. Nunquam fere tam depravatum hunc codicem inveni, quin aliquid commodi ex eo capi possit, ad restituendos locos illos qui integri falso existimantur. *Victorius.* Pal. sext. & Hittentorp. *quam mihi tecum statuo habere & esse communem.* Amstelod. Pal. prim. & Græv. sec. *quam mihi tecum statuo habere communem.* quæ lectio non est contemnenda: eam corruperunt inserto *τῷ esse*, qui non viderunt *mihi* pendere a *τῷ communem.* hic enim ordo, *quam mihi communem tecum statuo habere.* Grævius. *Statuo esse communem*] Al. *statuo habere communem.* Corradus.

Quoddam tempus] Sub Cæsare. *Idem.*

Nimis servire temporibus] Quia fuerat C. Cæsaris amicus ep. 23, & legatus.

Te si ea, quæ patiebare, probare etiam arbitrarer] Recte sic Pall. Hittorpianus, editio prisca ac Victorii. Intricatius editiones, *si te ea, quæ patiebare, probasse etiam arbitrarer.* Mox scripsi, *per tot annos rep. devexata:* quæ scriptura est in Palat. sexto, editione Victorii. Palat. vero primus, editio vetusta, sextus ad exteriorem oram, duo Guilielmiani *dejecta.* Editiones *divexata.* Itemque post ex duobus Palatinis, Hittorpiano, editione Victorii atque antiqua [quibus assentiuntur Amstelod. Mentel. Græv. secund.] excudendum jussi; *quam quo te arbitrarer monitis & præceptis egere.* Gebhard.

Nunc tantum significand.] Al. *Hoc tantum.* Corrad.

Quod

ſenatores. Quapropter in privatis rebus nullum neque officium neque ſtudium meum deſiderabis. ne in publicis quidem, ſi quid erit in quo me intereſſe neceſſe ſit, unquam deero, ne cum periculo quidem meo, dignitati tuae. In iis autem rebus quae nihilominus, ut ego abſim, confici poſſunt, peto a te ut me rationem habere velis & ſalutis & dignitatis meae.

EPISTOLA III.

ARGVMENTVM.

Veritus Cicero, id quod accidit, ne Plancus, relictis reipub. partibus, cum Antonio ſe conjungeret, crebro illum ad tuendam remp. hortatur. & quoniam, ut eſt in epiſt. ult. lib. xv, *plurimum valet ſi laudes eum quem cohortere, utitur hoc artificio, eumque ornat laudibus, & veterem neceſſitudinem commemorat. Hirtio & Panſa Coſſ. ut ex Planci, quae*

mam nihil desiderare videantur. Quare hoc unum tibi persuade: quantum viribus eniti, consilio providere, auctoritate movere potuero, hoc omne reip. semper futurum. Non est ignotus mihi sensus tuus: neque, si facultas, optabilis mihi quidem, tui praesentis esset, unquam a tuis consiliis discreparem: nec nunc committam ut ullum meum factum reprehendere jure possis. Sum in exspectatione omnium rerum, quid in Gallia citeriore, quid in urbe mense Ianuario geratur, ut sciam. Interim maximam hic sollicitudinem curamque sustineo, ne inter aliena vitia hae gentes nostra mala suam putent occasionem. Quod si proinde, ut ipse mereor, mihi successerit, certe & tibi, cui maxime cupio, & omnibus viris bonis satisfaciam. Fac valeas meque mutuo diligas.

fortasse non sum, cum ea gesserim Caesare dominante.

Movere potuero] Al. *monere potero*. Corrad.

In Gallia citeriore] Mutinae in Gallia Togata, cui praeerat D. Brutus.

Mense Januario] Novis Consulibus Hirtio & Pansa, qui Kal. Jan. magistratum inibant.

EPISTOLA V.

ARGVMENTVM.

Hic quoque Plancum ad suscipiendam tuendamque remp. gloriae stimulis incitat. Eodem anno.

CICERO PLANCO S.

Binas a te accepi litteras eodem exemplo: quod ipsum argumento mihi fuit diligentiae tuae. Intellexi enim te laborare ut ad me mihi expectatissimae litterae perferrentur. Ex quibus cepi fructum duplicem, mihique in comparatione difficilem ad judicandum, amoremne erga me tuum,

VT *ad me mihi expectatissima littera perferrentur*] Ita Palatinus primus, Hittorpianus [nec non Amstelod. & Mentel.], editio primaria ac Victorii; quibus tamen omnibus praepono scripturam Palatini sexti, *ut ad me exspectatissima littera ferrentur*. vulgo, *ad me tua exspectatissima*. Gebhardus.

Incre-

tuum, an animum in remp. pluris aeſtimandum putarem. Eſt omnino patriae caritas, meo quidem judicio, maxima: ſed amor voluntatiſque conjunctio plus certe habet ſuavitatis. Itaque commemoratio tua paternae neceſſitudinis, benevolentiaeque ejus quam erga me a pueritia contuliſſes, ceterarumque rerum, quae ad eam ſententiam pertinebant, incredibilem mihi laetitiam attulerunt. Rurſus declaratio animi tui quem haberes de rep. quemque habiturus eſſes, mihi erat jucundiſſima. eoque major erat haec laetitia, quod ad illa ſuperiora accedebat. Itaque te non hortor ſolum, mi Plance, ſed plane etiam oro, quod feci his litteris quibus tu humaniſſime reſpondiſti, ut tota mente omnique animi impetu in remp. incumbas. Nihil eſt quod tibi majori fructui gloriaeque eſſe poſſit: Nec quidquam ex omnibus rebus humanis eſt praeclarius, aut praeſtantius, quam de rep. bene mereri. Adhuc enim patitur tua ſumma humanitas & ſapientia me quod ſentiam libere dicere.

us, per deos, gratiae gloriaeque cave tempus amittas. Sic
moneo ut filium, sic faveo ut mihi, sic hortor ut & pro
patria, & amicissimum.

EPISTOLA VI.

ARGUMENTUM.

Cum Plancus, litteris ad senatum scriptis, pacem cum Antonio faciendam suasisset; consilium illud Cicero improbat, pacemque armis, non pactione, quaerendam ait: ipsum autem Plancum, ut se a societate malorum civium aliquando sejungens, totum ad remp. transferat, proposito consulis officio hortatur. Eodem anno.

CICERO PLANCO.

QVae locutus est Furnius noster de animo tuo in remp. ea gratissima fuerunt senatui, populoque Rom. probatissima. quae autem recitatae litterae sunt in senatu, nequaquam consentire cum Furnii oratione visae sunt. Pacis enim auctor eras, cum collega tuus, vir clarissimus, a foedissimis latronibus obsideretur: qui aut positis armis pacem petere debent, aut, si pugnantes eam postulant, victoria pax, non pactione parienda est. Sed de pace litterae vel Lepidi, vel tuae, quam in partem acceptae sint, ex viro optimo, fratre tuo, & ex C. Furnio poteris cognoscere. Me autem impulit tui caritas, ut, quanquam nec tibi ipsi consilium deesset, & fratris Furniique benevolentia fidelisque prudentia tibi praesto esset futura, vellem tamen meae quoque auctoritatis, pro plurimis nostris necessitudinibus, prae-

ceptum

QVa locutus est Furnius noster] Planci legatus, Ciceronis studiosissimus ep. 9 lib. VI. & 1 & 8 hujus libri.

Populoque Romano probatissima] In ceterisque MSS. deest *que*. Hinc facile credideřim Ciceronem scripsisse, ut prae fert primus Palatinus, *Senatui, populo plebique Romana probatissima*. Graev.

Cum collega tuus] D. Brutus tecum Cos. des. *Corradus*.

Cum a foedissimis latronibus] M. Antonio & ejus amicis, *obsideretur*] Mutinae. *Idem*.

Fratre tuo] Planco Plotio. *Idem*.

ceptum ad te aliquod pervenire. Crede igitur mihi, Plance, omnis quos adhuc gradus dignitatis consecutus sis, es autem adeptus amplissimos, eos honorum vocabula habituros, non dignitatis insignia, nisi te cum libertate populi Rom. & cum senatus auctoritate conjunxeris. Sejunge te, quaeso, aliquando ab iis cum quibus te non tuum judicium, sed temporum vincla conjunxerunt. Complures in perturbatione reipub. consules dicti quorum nemo consularis habitus, nisi qui animo exstitit in remp. consularis. Talem igitur te esse oportet, qui primum te ab impiorum civium, tui dissimillimorum, societate sejungas: deinde & senatui bonisque omnibus auctorem, principem, ducem praebeas: postremo, ut pacem esse judices non in armis positis, sed in abjecto armorum & servitutis metu. Haec si & ages & senties, tum eris non modo consul & consularis, sed magnus etiam & consul & consularis. sin aliter, tua in istis amplissimis nominibus honorum non modo dignitas nulla erit, sed erit summa deformitas. Haec, impulsus benevo-

EPISTOLA VII.

ARGVMENTVM.

Exponit cur brevior sit haec epistola, & cur suum in remp. studium serius patefecerit: in extremo commendat dignitatem suam. Eodem anno.

PLANCVS CICERONI.

Lura tibi de meis consiliis scriberem, rationemque omnium redderem verbosius, quo magis judicares, nia me reip. praestitisse quae & tua exhortatione excepi, nea affirmatione tibi recepi, non minus enim a te proba-uam diligi semper volui; nec te magis in culpa defenso-n mihi paravi, quam praedicatorem meritorum meorum volui: sed breviorem me duae res faciunt, una, quod blicis litteris omnia sum persecutus, altera, quod M. Va-dium, equitem Roman. familiarem meum, ipsum ad transire jussi, ex quo omnia cognoscere posses. Non, diusfidius, mediocri dolore afficiebar, cum alii occu-e possessionem laudis viderentur: sed usque mihi tempe-i dum perducerem eo rem ut dignum aliquid & consula-neo, & vestra exspectatione efficerem. Quod spero, si fortuna non fefellerit, me consecuturum, ut maximo esidio reipub. nos fuisse & nunc sentiant homines, & in terum memoria teneant. A te peto ut dignitati meae rageris, &, quarum rerum spe ad laudem me vocasti, um fructu in reliquum facias alacriorem. Non minus se te quam velle exploratum mihi est. Fac valeas, me-mutuo diligas.

blicis litteris] Quae sequuntur. *Corr.* *Cum alii occupare possessionem laudis ...entur*] Qui ante me bonam vo-tem in Remp. sunt professi. *Idem.*

Temperavi] Lege sequentem epist. *Idem.* *Sed usque mihi temperavi*] Forte, *sed usque eo mihi temperavi*. Lambinus.

EPISTOLA VIII.

Argumentum.

Caussas affert quibus adductus non ita mature, ut homines exspectabant, defensorem se libertatis publicae sit professus: deque exercitu suo & provinciae statu significat. Eodem anno.

PLANCVS IMP. COS. DES. COSS. PR. TRIB. PLEB. SEN. POP. PL. Q. R. S. D.

SI cui forte videor diutius & hominum exspectationem & spem reipub. de mea voluntate tenuisse suspensam, huic prius excusandum me esse arbitror, quam de insequenti officio quidquam ulli pollicendum. Non enim praeteritam culpam videri volo redemisse, sed optimae mentis cogitata jampridem, maturo tempore enuntiare. Non me praeteribat, in tanta sollicitudine hominum, & tam per-

is temporis, & magni laboris, & multae impensae opus uerunt, ut quae reip. bonisque omnibus polliceremur, xitu praestaremus: neque ad auxilium patriae nudi cum ona voluntate, sed cum facultatibus accederemus. Confirmandus erat exercitus nobis, magnis saepe praemiis sollicitatus, ut ab repub. potius moderata quam ab uno infiita speraret. Confirmandae complures civitates, quae superiore anno largitionibus concessionibusque praemiorum rant obligatae, ut & illa vana putarent, & eadem a melioibus auctoribus petenda existimarent. Eliciendae etiam voluntates reliquorum qui finitimis provinciis exercitibusque praefuerunt, ut potius cum pluribus societatem defenlendae libertatis iniremus, quam cum paucioribus funestam

legendum videtur non *aliquantum* sed *lisquanti*, &c. *Lambin.* Vulgo contexeunt *opus fuit*: puto quia eos non obvia tatim offendunt & ad temere mutanlum præcipites agunt. Ita habet Palat. primus, sextus, Vaticanus, tres Guilielmiani, & Hittorpianus. Lambinus quoque hic tacere potuisset. *Gebhardus.* ic præter laudatos a Gebhardo Victorii quoque editio; vulgatæ editiones & Amstelodam. Mentel. Græv. secund. *pus fuit.*

Præmiis sollicitatus] A M. Antonio. *Corradus.*

Largitionibus] Epistol. I. lib. XII. *Idem.*

Elicienda etiam voluntates] Sic quanor Guilielm. omnes Pall. Amstelodam. Mentel. Græv. secund. prima & Vict. edd. vulgo *alliciendæ etiam voluntates.* Cic. pro Cornel. Balbo, *Si Imperatoribus nostris, si Senatui, si populo Romano non licebit, propositis præmiis elicere ex civitatibus sociorum, atque amicorum, fortissimum atque optimum quemque ad subeunda pro salute nostra pericula: summa utilitate, ac maximo sæpe præsidio in periculis, atque asperis temporibus carendum erit.* Sic & aliis in locis *elicere* pro *allicere.*

Quam cum paucioribus funestam orbi terrarum victoriam pateremur] Sic omnes impressi; nos *partiremur* cum vetustis fere exemplaribus. Illi enim unius litteræ defectu *pateremur.* *Partiri* autem *casus* habes apud hunc auctorem. Nam quod Germani in suo codice emendarunt *pararemus*, minus mihi satisfacit ea lectio. parare enim nobis potius dicimus rem cupitam & optatam. Nulli præterea codices antiquiores vocem eam habent: *partiri* autem *cum paucioribus* recte dictum est. Malui, inquit, plures socios habere, indeque minorem laudem adipisci ejus victoriæ, quam cum paucis, ut majorem gloriam, si recte res cessisset, consequerer, partiri & dividere victoriam. jacturam enim potius æquo animo laudis facere volui (defendendæ reipub. socios quærens, cum pluribusque victoriam communicans) quam cum paucioribus periculose nimis & temerarie eam dividere. etsi enim eam adeptus cum paucioribus, majorem gloriam acquirerem: nimis magno tamen reipublicæ damno id fecissem, funesta enim victoria fuisset. *Victorius.*

Victoriam partiremur] Cum docuissem in Mediceo, & aliis vetustis *partiremur* scriptum esse, non video cur nonnulli me ex ingenio *partiremur* legere dicant: nam quod iidem rationes, quibus usus sum, parum firmas appellant, non sunt

ſtam orbi terrarum victoriam partiremur. Muniendi
noſmetipſi fuimus, aucto exercitu auxiliiſque multi
tis, ut, cum praeferremus ſenſus aperte, tum etiam, i
quibuſdam, ſciri quid defenſuri eſſemus non eſſet pe
loſum. Ita nunquam diffitebor, multa me, ut ad eff
horum conſiliorum pervenirem, & ſimulaſſe invitum
diſſimulaſſe cum dolore: quod praematura denuntiati
ni civis imparati quam periculoſa eſſet ex caſu colleg
debam. Quo nomine etiam C. Furnio legato, viro
atque ſtrenuo, plura etiam verbo quam ſcriptura ma
dedimus: ut & tectius ad vos perferrentur, & nos eſſ
tutiores: quibuſque rebus & communem ſalutem mu
& nos armari conveniret, praecepimus. Ex quo int
poteſt, curam reip. ſummae defendundae jampridem
nos excubare. Nunc, cum deum benignitate ab om
ſumus paratiores, non ſolum bene ſperare de nobis h

:tum belli in me convertere non recusem, si modo meo
aut confirmare patriae salutem, aut periculum possim
ıri. Haec si jam expeditis omnibus rebus, tranquillo
statu civitatis polliceor, in damno meae laudis reip.
nodo laetabor. sin ad societatem integerrimorum &
.morum periculorum accedam, consilia mea aequis ju-
ıus ab obtrectatione invidorum defendenda commen-
Mihi quidem ipsi fructus meritorum meorum in reip.
lumitate satis magnus est paratus: Eos vero qui meam
oritatem & multo magis vestram fidem secuti, nec ulla
lecipi nec ullo metu terreri potuerunt, ut commenda-
obis habeatis, petendum videtur.

*ta sum animo paratus, vel provin-
ri, &c. ut vel omnem impetum
me convertere non recusem*] Hiulca
: periodus, & sensus ejus absur-
animum advertas. Duo MSS.
). & sext. Palat. *Ipse sum animo
, ut vel provinciam tueri, &c. vel
impetum belli in me convertere non
. ut* hic etiam non agnoscit pr.
c Amstelodami. nec Mentel. &
on suo loco positum est. Sic
ic locus scribendus, *ipse ita sum
paratus, ut vel provinciam tueri,
el omnem impetum belli in me con-
non recusem.* In Stewech. desunt *non recusem.* Vereor ne sit cento assu-
tus ab imperito aut ex interpretatione
adscripta margini irrepserit in ipsa Cice-
ronis verba. Videtur Plancus scripsis-
se, *Ipse sum animo paratus vel provin-
ciam tueri, &c. vel omnem impetum bel-
li in me convertere, si modo meo casu aut
confirmare patria salutem, aut periculum
possim morari.* Vides quam omnia sint
rotunda. sed sine suffragatione vetustio-
ris libri non ausus sum haec recidere.
Gravius.

Eos vero] Milites. *Corrad.*

Nec ulla spe decipi] Ab Antonio.
Idem.

EPISTOLA IX.

ARGVMENTVM.

Suum studium erga remp. prae se fert: modeste dignitatem suam commendat: quid egerit, acturusve sit, qualemque ducat exercitum, significat. Eodem anno.

PLANCVS CICERONI S.

NIhil me tibi temere, aut te ceteris de me frustra recepisse laetor. Certè hoc majus habes testimonium amoris mei, quo maturius tibi, quam ceteris, consilia mea volui esse nota. In dies vero meritorum meorum fieri accessiones praevidere te spero, cogniturum magis recipio. Quod ad me attinet, mi Cicero, ita ab imminentibus malis respub. me adjuvante liberetur, sic honores praemiaque

mille via breviore praemisi. Ipse, si ab Lepido non ar, celeritate satisfaciam: si autem itineri meo se op- t, ad tempus consilium capiam. Copias adduco & ɔ & genere & fidelitate firmissimas. Te ut diligas mutuo me facturum scis, rogo. Vale.

quod ipse pugno] Quid si? *con- ipse pugno.* vel *contraque ipse* atque his verbis verecunde præ- ılat. Insequentium litterarum losa dies, aut non suo loco po- enim superioribus Plancus, *ad sextum Kalend. Maias Rho- jeci.* Bern. Rutil.

ido non impediar] Ep. 35 hu- *Corrad.*

itineri meo se opposuerit] Ele- lectio usurpata Victorio, & ɪo codice eruta. Vulgo, *si autem in itinere meo se opposuerit.* in fine epistolæ edidi, *si mutuo te facturum scis* ex Palatinis, Vaticani excerptis, editione principe ac Victoriana. Alias visitur, *si mutuo me facturum id scis.* Gebhard. Sed vellem explicassent, quid sibi velint hoc loco, *si mutuo te facturum scis.* Ego sane sensum commodum nullum ex iis elicio. præstat igitur scribere cum vulgatis, *si mutuo me facturum scis.* hoc est, si mutuo me te diligere credis. *Gravius.*

EPISTOLA X.

ARGUMENTUM.

ıdat Plancum de optima voluntate studioque adjuvan- ɒ. praemiaque illum a senatu sperare jubet honorificen- : in quo suam operam pollicetur. clausula est, cobor- d opem reip. ferendam. Eodem anno.

obrem, quanquam in uno proelio omnis fortuna rei|
disceptat, quod quidem, cum haec legeres, jam decre
arbitrabar fore, tamen ipsa fama, quae de tua volur
percrebruit, magnam es laudem consecutus. Itaque si c
sulem Romae habuissemus, declaratum esset ab senatu c
tuis magnis honoribus, quam gratus esset conatus & a|
ratus tuus. Cujus rei non modo non praeteriit tempus
ne maturum quidem etiamnunc, meo quidem judi
fuit. Is enim denique honos mihi videri solet, qui non |
pter spem futuri beneficii, sed propter magna merita c|
viris defertur & datur. Quare, sit modo aliqua respub
qua honos elucere possit, omnibus, mihi crede, ampl
mis honoribus abundabis. Is autem, qui vere appe:
potest honos, non invitamentum ad tempus, sed perpet

IN *tuo prælio omnis fortuna reip. disceptat*] *In uno prælio* alii habent codi- | *na* opponit *dindicatam jam belli nam*. Tacit. III Hist. 70. *Dum*

virtutis est praemium. Quamobrem, mi Plance, incumbe toto pectore ad laudem, subveni patriae, opitulare collegae, omnium gentium consensum & incredibilem conspirationem adjuva. Me tuorum consiliorum adjutorem, dignitatis fautorem omnibus in rebus tibi amicissimum, fidelissimumque cognosces. Ad eas enim caussas quibus inter nos amore sumus, officiis, vetustate conjuncti, patriae caritas accessit, eaque effecit ut tuam vitam anteferrem meae. III Kalendas Aprilis.

EPISTOLA XI.

ARGUMENTUM.

Gratias agit pro Ciceronis erga se officiis; omniaque de suo in remp. studio pollicetur. Eodem anno.

PLANCUS CICERONI.

IMmortalis ago tibi gratias, agamque dum vivam. nam relaturum me affirmare non possum. Tantis enim tuis officiis non videor mi respondere posse: nisi forte, ut tu gravissime disertissimeque scripsisti, ita sensurus es, ut me referre gratiam putes cum memoria tenebo. Si de filii tui dignitate esset actum, amabilius certe nihil facere potuisses. Primae tuae sententiae infinitis cum muneribus, posteriores ad tempus arbitriumque amicorum meorum compositae, oratio assidua & perpetua de me jurgia cum obtrectatoribus propter me notissima mihi sunt. non mediocris adhibenda mihi est cura, ut reipub. me civem dignum tuis laudibus praestem, in amicitia tua memorem atque gratum. *Quod* reliquum est, tuum munus tuere, & me, si, quem esse voluisti, eum exitu rebusque cognoscis, defende

UT tu referre gratiam putes] Forte, ut tum me referre. Lamb.
Eum exitu rebusque cognoscis] Hoc est, si ipsis factis me talem praestem, qualem te me esse omnibus testatus es.

Ovid. III Metam.
Vana diu visa est vox auguris: exitus illam
Resque probat.
Cic. I Tusc. *His & talibus auctoribus usi, con-*

de ac ſuſcipe. Cum Rhodanum copias trajeciſſem, fratremque cum tribus millibus equitum praemiſiſſem, ipſe iter ad Mutinam dirigerem, in itinere de proelio facto, Brutoque & Mutina obſidione liberatis, audivi. Animadverti nullum alium receptum Antonium reliquiaſque quae cum eo eſſent habere niſi in his partibus, duaſque ei ſpes eſſe propoſitas, unam Lepidi ipſius, alteram exercitus. Quod quaedam pars exercitus non minus furioſa eſt quam qui cum Antonio fuerunt, equitatum revocavi. Ipſe in Allobrogibus conſtiti, ut proinde ad omnia paratus eſſem ac res moneret. Si nudus huc ſe Antonius conferet, facile mi videor per me ſuſtinere poſſe, remque publicam ex veſtra ſententia adminiſtrare, quamvis ab exercitu Lepidi recipiatur. ſi vero copiarum aliquid ſecum adducet, &, ſi decima legio veterana, quae noſtra opera revocata cum reliquis eſt, ad eundem furorem redierit, tamen, ne quid detrimenti fiat, dabitur

hercules nullam residuam sollicitudinem esse. Sed si fuerit, nec animo, nec benevolentiae, nec patientiae cujusquam pro vobis cedam. Do quidem ego operam ut etiam Lepidum ad hujus rei societatem incitem, omniaque ei obsequia polliceor, si modo remp. respicere volet. Vtor in hac re adjutoribus, interpretibusque, fratre meo, & Laterense, & Furnio nostro. Non me impedient privatae offensiones, quo minus pro reip. salute etiam cum inimicissimo consentiam. Quod si nihil profecero, nihilominus maximo sum animo, & majore fortasse cum mea gloria vobis satisfaciam. Fac valeas, meque mutuo diligas.

reperisse Rivius testatur in castigationibus ad Adelphos Terent. Act. IV, sc. 4.

Vt neque quid me faciam, nec quid agam certum sit.

Cic. III Verr. *Tametsi de absolutione istius, neque ipse jam sperat, nec populus Romanus metuit.* Idem in Bruto, *Sed neque laboris multi, nec satis versatur in caussis.* Sic alias sæpe. Tacitus, *Quæ nec in virtutibus, neque in vitiis numerantur.* Joan. Rivius. Restitui hanc quoque elegantiam ex codice Hittorp. Pal. sex. & Amstelod. epist. 27 hujus libri, *quæ neque senatui, nec populo, neque cuiquam bono probatur.* Cic. Philipp. 2. *Nec enim te de cælo servasse dixisti, neque hodie dicis.* sic vett. codd. Reposui quoque hoc loco ex vetere codice Stewechiano *defuturum.* vide ad epist. 21 hujus libri. *Gravius.*

Interpretibusque] *Interpretes* frequenter sunt internuntii, qui quæ alios scire volumus ad eos perferunt, & vicissim eorum responsa & sententiam nobis renuntiant. Inferius ep. 17. *Studium in ea re mihi suum Lucius Gellius probavit, quo ego interprete novissime ad Lepidum usus sum.* Græv.

Laterense] M. Juventio Laterense Lepidi legato. *Corrad.*

EPISTOLA XII.

ARGUMENTUM.

Quam gratae senatui fuerint ejus litterae de apparatu studioque defendendae reip. quidque ex ejus litteris actum sit, exponit. postrema est ad recuperandam libertatem accurata cohortatio. Eodem anno.

CICERO PLANCO.

ETsi reipub. caussa maxime gaudere debeo, tantum ei te praesidii, tantum opis attulisse extremis paene tempori-

ETsi reip. caussa maxime gaudere debeo] Hanc epistolam arbitror illi, quæ est ad senatum populumque Rom. a Planco scripta, subjungi debere: tum huic

poribus; tamen ita te victorem complectar rep. recuperata, ut magnam partem mihi laetitiae tua dignitas affert, quam & esse jam & futuram amplissimam intelligo. Cave enim putes ullas unquam litteras graviores quam tuas in senatu esse recitatas. Idque contigit cum meritorum tuorum in rempub. eximia quadam magnitudine, tum verborum sententiarumque gravitate. Quod mihi quidem minime novum, qui & te nossem, & tuarum litterarum ad me missarum

huic eo loco sitæ eam quæ incipit, *Nihil me tibi:* post eam vero addi superiorem, cujus initium *Immortaleis ago tibi gratias.* Nam eam quidem quæ incipit, *Etsi satis ex Furnio*, vel omnibus hisce quas modo nominavimus, atque adeo illi ipsi quæ sic inchoatur, *Plura tibi*, puto præponendam, ut sit numero septima. Hoc arbitror ad sententiam litterarum consequendam percipiendamque pertinere: in quo jam vel Tyronis culpa esse potest. Quod si quis etiam eam quæ sequitur, præpo-

molai emendationem, *Oleique, ac vini præmissa remeans secum tulisset.* quod non reprehendo. nimis tamen mihi durum videtur, & epistolarum claritate alienum hic *præmissa* legere, esset enim obscurior, & non parum violenta translatio. Nam quantum ad antiquorum codicum fidem, habuimus nos miræ vetustatis Mediceum. Vellem autem eos, qui antiquis exemplaribus nituntur, ubi sint hæc egregia vetustatis monimenta, notum facere. Quamvis enim nullius eruditi vi-

cumque magna multitudo optimorum virorum
ım me domo deduceret, feci continuo omnes
ıes meae voluptatis. Interim ad me venit Muna-
ster, ut consuerat: at ego ei litteras tuas: nihil
aim sciebat. nam ad me primum Varisidius, id-
i a te mandatum esse dicebat. Paullo post idem
Munatius eas litteras legendas dedit quas ipsi mise-
t eas quas publice. Placuit nobis ut statim ad Cor-
. praetorem urb. litteras deferremus, qui, quod
es aberant, consulare munus sustinebat more majo-
Senatus est continuo convocatus, frequensque con-
ropter famam, atque exspectationem tuarum litte-
rarum.

Grævii secundus cum Ste-
lice. Amstelodam. *premissa*
u. perperam tamen & corru-
premissa tuetur Victorius a-
aod & in Menteliano reperi-

rant exspectata] Duo Palati-
editio, Peckio excerpta, Ste-
tui majora visa sunt, quam erant
at epistola 14. Pall. duo Gui-
equidem spectabam jam tuas lit-
bhardus.

suerat: at ego ei litteras tuas:
&c.] Ita Pall. Stewech. Hit-

lielmianis, *senatus continuo convocatus,*
frequens convenit recisis voculis nihili.
Idem.

Et eas, quas publice] Sic Amstelod.
Grævii secundus aliique fere omnes
tam editi typis quam calamo. perpe-
ram Gebhardus ex duobus codicibus,
quibus & Mentelianus adstipulatur,
expunxit *&* *eas*, cum voculas has po-
stulet ratio, etsi in vetustis libris non
exstarent. nec delendum fuit ex iisdem
duobus codicibus non optimis, *nobis*,
quod Mediceus & omnes, quos ego
vidi, libri agnoscunt. *Græv.*

rarum. Recitatis litteris, oblata religio Cornuto est, pullariorum admonitu, non ſatis diligenter eum auſpiciis operam dediſſe. idque a noſtro collegio comprobatum eſt. Itaque res dilata eſt in poſterum. Eo autem die magna mihi pro tua dignitate contentio cum Servilio; qui cum gratia effeciſſet ut ſua ſententia prima pronuntiaretur, frequens eum ſenatus reliquit, & in alia omnia diſceſſit, meaeque ſententiae, quae ſecunda pronuntiata erat, cum frequenter aſſentiretur ſenatus, rogatu Servilii P. Titius interceſſit. Res in poſterum dilata. Venit paratus Servilius, Iovi ipſi iniquus, cujus in templo res agebatur. Hunc quemadmodum fregerim, quantaque contentione Titium interceſſorem abjecerim, ex aliorum te litteris malo cognoſcere. Vnum hoc ex meis: ſenatus gravior, conſtantior, amicior tuis laudibus eſſe non potuit quam tum fuit. Nec vero tibi ſenatus amicior quam cuncta civitas. Mirabiliter enim populus R.

[illegible]

[illegible] quod [illegible]

[illegible] & [illegible]

[illegible] & [illegible]

[illegible] et hoc [illegible] Cum [illegible]

[illegible]

EPISOLA XIII.

ARGVMENTVM.

Scribit de SC. in suam sententiam facto, ad augend[illegible] Planci dignitatem, hortaturque ut Antoniani belli re[illegible] quias conficiat.

CICERO PLANCO.

VT primum potestas data est augendae dignitatis tu[illegible] nihil praetermisi in te ornando quod positum est [illegible] in praemio virtutis, aut in honore verborum. Id ex i[illegible] senatusconsulto poteris cognoscere. ita enim est persc[illegible] ptum ut a me de scripto dicta sententia est, quam se[illegible] tus frequens sequutus est summo studio, magnoque co[illegible] sensu. Ego quanquam ex tuis litteris, quas mihi mis[illegible] perspexeram te magis iudicio bonorum quam insigni[illegible]

EPISTOLA XIV.

ARGVMENTVM.

Laudat Plancum de studio reip. defendendae, & ea celeritate qua usus erat ut collegae suo Bruto auxilia ferret. Hortatur ut belli reliquias exstinguat. Eodem anno.

CICERO PLANCO S.

O gratam famam biduo ante victoriam, de subsidio tuo, de studio, de celeritate, de copiis. Atque etiam hostibus fusis, spes omnis in te est. Fugisse enim ex proelio Mutinensi dicuntur notissimi latronum duces. Est autem non minus gratum extrema delere, quam prima debellere. Equidem exspectabam jam tuas litteras, idque cum multis. Sperabamque etiam Lepidum, reipub. temporibus admonitum, tecum & reipub. satis esse facturum. In illam igitur curam incumbe, mi Plance, ut ne quae scintilla teterrimi belli relinquatur. Quod si erit factum: & remp. divino beneficio affeceris, & ipse aeternam gloriam consequere. D. III Non. Mai.

A*Nte victoriam*] Apud Mutinam. *Corradus.*

Latronum duces] M. Antonius & ejus soci. *Idem.*

Exspectabam jam tuas litteras] Sic recte vulgatae, & Mentelian. ac meus secundus. Mirum Gebhardum recepisse e Hittorpiano & Stewech. quibus & consentit Amstelodamensis, *spectabam jam tuas litteras*, invitis Musis & Gratiis. *Grav.*

Lepidum reip. temporibus admonitum, tecum & reip. satis esse facturum] Sic edidit ex quatuor MSS. & Victoriana Gebhardus. Sed non possum mihi persuadere *reip.* bis paucis interjectis verbis incommodissime a Cicerone iteratum. *Satis* non extat in Hittorp. & Pal. sext. *& reip.* ex superiore versu huc irrepsit. Nam in Mentel. & aliis nonnullis codd. scribitur *Lepidum &c. reip. temporibus.* Itaque hunc locum sic repurgandum censeo, *Lepidum reip. temporibus admonitum tecum esse facturum*: Lepidus cogitans de gravissimo reip. periculo, a tuis partibus stabit, tecum consentiet in tuenda republica. *Gravius.*

EPISTOLA XV.

ARGVMENTVM.

Quid egerit, quidque paret, ut opprimatur Antoni exponit. Eodem anno.

PLANCVS CICERONI.

HIs litteris scriptis, quae postea accidissent, scire ad rempub. putavi pertinere. Sedulitas mea, ut sp & mihi & reipub. tulit fructum. Namque assiduis in nuntiis cum Lepido egi, ut, omissa omni contentio reconciliataque voluntate nostra, communi consilio pub. succurreret: se, liberos, urbemque pluris quan num perditum abjectumque latronem putaret: obseq que meo, si ita faceret, ad omnis res abuteretur. Pro itaque per Laterensem internuntium. fidem mihi dedit Antonium, si prohibere provincia sua non potuisset, b

ursu bonorum consiliorum Lepidum adjuvandum putavi. Adventus meus quid profecturus esset vidi: vel quod equitatu meo persequi atque opprimere equitatum ejus possem: vel quod exercitus Lepidi eam partem quae corrupta est & b repub. alienata, & corrigere & coercere praesentia mei xercitus possem. Itaque in Isara, flumine maximo, quod n finibus est Allobrogum, ponte, uno die facto, exercium a. d. quartum Idus Maii traduxi. Cum vero mihi untiatum esset, L. Antonium praemissum cum equitibus c cohortibus ad Forum Iulii venisse, fratrem cum equium quattuor millibus, ut occurreret ei, misi a. d. v Idus Maii. Ipse maximis itineribus cum quattuor legionibus xpeditis, & reliquo equitatu subsequar. Si nos mediocris modo fortuna reipub. adjuverit, & audaciae perditoum & nostrae sollicitudinis hic finem reperiemus. Quod i latro, praecognito nostro adventu, rursus in Italiam se ecipere coeperit, Bruti erit officium, occurrere ei, cui cio nec consilium nec animum defuturum. Ego tamen, id acciderit, fratrem cum equitatu mittam, qui sequaur, Italiam a vastatione defendat. Fac valeas, meque muuo diligas.

L. Antonium] M. Antonii fratrem. *[illegible]rradum.* | *Forum Julii*] Oppidum Narbonensis provinciae. lege Plin. lib. III, c. 4.

EPISTOLA XVI.

ARGVMENTVM.

Gratissimas senatui fuisse Planci litteras, & eam a se dictam sententiam cui plane omnes assenserint, factumque SC. significat: deinde suadet ut in subitis rebus consilium senatus ne exspectet, ipse a sese consilium capiat. Eodem anno.

CICERO PLANCO.

NIhil post hominum memoriam gloriosius, nihil gratius, ne tempore quidem ipso opportunius accidere

 vidi,

vidi, quam tuas, Plance, litteras. Redditae sunt enim fre-
quenti senatu Cornuto, cum is frigidas sane & inconstantia
recitasset litteras Lepidi. sub eas statim recitatae sunt tuae,
non sine magnis quidem clamoribus. Cum rebus enim ipsis
essent & studiis beneficiisque in rempub. gratissimae, tum
erant gravissimis verbis & sententiis. Flagitare senatus in-
stitit Cornutum ut referret statim de tuis litteris. Ille se
considerare velle. Cum ei magnum convicium fieret cun-
cto a senatu, quinque tribuni plebi retulerunt. Servilius
roga-

TUm erant gravissimis verbis ac sententiis] Ita hunc locum emendavimus, cum in omnibus impressis *sententiis plena* legeretur : id autem fecimus, secuti fidem priscorum codicum, in quibus postremæ vocis vestigium nullum reperitur : & Quintiliani auctoritatem, qui affirmat, Ciceronem ita semper hoc verbo usum esse, ut diceret *plenum vini*, & non *vino*, ut posteriores fecerunt : non dixisset igitur

titiam, tamen non putavi mihi negligendam, aut rejiciendam. *Lambin.* *Et sententiis. Flagitare*] Alii *sententiis plena.* Lambinus *perscripta*, pro *plena.* sed illud vocabuli subdititium & Ciceronis non esse fatetur; rejiciendum tamen aut negligendum non arbitratur. Quid non Tulliana in Tullio? stuporem hominis; abdicant id certe Pall. Stewech. Hittorp. Vatic. atque dudum Victorius, sicut & illud

[illegible]atus rem distulit. ego eam sententiam dixi, cui [illegible] [illegible]si ad unum. ea quae fuerit, ex senatusconsulto cogno-[illegible]. Tu, quanquam consilio non eges, vel abundas po-[illegible] tamen hoc animo esse debes, ut [illegible] rejicias: ne [illegible] rebus tam subitis, tamque angustis a senatu consi-[illegible] petendum putes. Ipse tibi sis senatus [illegible] te [illegible] reip. ducet, sequare. Cures ut ante factum [illegible] a [illegible] regium audiamus, quam futurum putarimus. [illegible] ad [illegible]romitto, quidquid a te erit factum, id senatum non [illegible]o ut fideliter, sed etiam ut sapienter factum, com-[illegible]aturum.

EPISTOLA XVII.

ARGVMENTVM.

[illegible]raesentem belli statum describit, [illegible] [illegible] [illegible]ium[illegible], & commendat [illegible] [illegible] [illegible]

PLANCVS CICERONI.

[illegible]tonius Id. Maii ad Forum Julii cum primis copiis [illegible]enit. Ventidius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]m Voconii castra habet, qui locus a Foro Julii [illegible] & viginti millia passuum abest. [illegible] [illegible] [illegible]itur, quemadmodum [illegible]. Quod [illegible] [illegible]hi integra & ipse & fortuna servarit, [illegible] [illegible]iter me negotium ex sententia confecturum. [illegible] [illegible]n assiduis laboribus [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]] Tres legiones [illegible] [illegible] Vid. ep. [illegible] & [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible]] [illegible] & Gestardum [illegible] MSS. [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] & duo [illegible]. Sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] & Cratanders [illegible] [illegible] [illegible]

graviter se habuisse, antea tibi scripsi: sed tamen cum primum posse ingredi coepit, non magis sibi quam reipub. se convaluisse existimans, ad omnia pericula princeps esse non recusabat. Sed ego eum non solum hortatus sum, verum etiam coegi isto proficisci: quod & illa valetudine magis conficere se quam me juvare posset in castris: & quod acerbissimo interitu consulum rempub. nudatam, tali cive praetore in urbanis officiis indigere existimabam. Quod si qui vestrum non probabit, mihi prudentiam in consilio defuisse sciat, non illi erga patriam fidelitatem. Lepidus tamen, quod ego desiderabam, fecit ut Apellam ad me mitteret, quo obside fide illius & societatis in repub. administranda uterer. Studium mihi suum L. Gellius, de tribus fratribus Sex.

Isto proficisci] Romam. *Corradus.*

Quod illa valetud.] Al. *quod ex illa*, al. *quod etiam illa.* Idem.

Quam me tueri posset in castris] Nos *juvare* ex antiquo codice, quod etiam Germani adnotarunt. Decepit hoc lo- Quam lectionem confirmat, quod in vulgatis omnibus *fide* etiam legebatur, etsi illi ablativo casu intelligebant, ideoque pro *societatis*, *societate* emendarant improbe omnino, & imperite, quia sinceram lectionem non intellexerunt.

Sex. Gaviano probavit, quo ego interprete novissime ad Lepidum sum usus. Amicum eum reip. cognosse videor, libenterque ei sum testimonio, & omnibus ero qui bene merentur. Fac valeas, meque mutuo diligas, dignitatemque meam, si mereor, tuearis, sicut adhuc singulari cum benevolentia fecisti.

Sextio M. Tullius. *Lambin.* Lego ex Victorii editione & Palatino primo, *studium mihi suum L. Gellius, de tribus fratribus Segaviano probavit:* cum sextus habeat, *In ea re studium mihi suum L. Gellius d. t. fr. eganiano.* Vaticanus, *studium mihi L. Gellius.* editiones vero, *studium in ea re suum mihi L. Gellius de tribus fratribus Segaviano.* Gebhardus. Sane in Gravii secundo & Amstelod. est *se Gaviano.* ut recte Manutius & Lambinus emendarint *Sex. Gaviano.*

EPISTOLA XVIII.

ARGUMENTUM.

Narrat, quibus caussis ad Lepidum proficiscatur. Eodem anno.

PLANCUS CICERONI.

Quid in animo habuerim cum Laevus Nervaque discesserunt a me, & ex litteris quas eis dedi, & ex ipsis cognoscere potuisti, qui omnibus rebus consiliisque meis interfuerunt. Accidit mihi, quod homini pudenti & cupido satisfaciendi reipub. bonisque omnibus accidere solet, ut consilium sequerer periculosum magis, dum me probarem, quam tutum, quod habere posset obtrectationem. Itaque post discessum legatorum, cum binis continuis litteris & Lepidus me ut venirem rogaret, & Laterensis multo etiam magis prope implorans obtestaretur, non ullam rem aliam extimescens quam eandem quae mihi quoque facit timorem, varietatem atque infidelitatem exercitus ejus: non dubitandum putavi quin succurrerem, meque communi peri-

Quid in animo habuerim, cum Laevus] Quidam legunt *Levius*, vel *Levium.* nos vetustam scripturam reposuimus *Laevus:* eundemque credimus esse hunc & illum de quo sic non multo post, *Laevi Cispii eius perita.* Victor.

Post discessum legatorum] Laevi Cispii & Nervae. *Corradus.*

periculo offerrem. Sciebam enim, etsi cautius illud erat consilium, exspectare me ad Isaram, dum Brutus trajiceret exercitum, & cum collega consentiente, exercitu concordi, & bene de rep. sentiente, hostibus obviam ire: tamen si quid Lepidus bene sentiens detrimenti cepisset, hoc omne assignatum iri aut pertinaciae meae, aut timori videbam, si aut hominem offensum mihi, conjunctum cum repub. non sublevassem, aut ipse a certamine belli tam necessarii me removissem. Itaque potius periclitari volui, si posset mea praesentia & Lepidum tueri, & exercitum facere meliorem, quam nimis cautus videri. Sollicitiorem certe hominem non suis contractis neminem puto fuisse. Nam, quae res nullam habebat dubitationem, si exercitus Lepidi absit, ea nunc magnam affert solli-

Sciebam enim, etsi cautius illud erat consilium, &c.] Multa hic immutata sunt, partim conjectura, partim ex auctoritate codicum MS. Primum *etsi cautius*, &c. pro *& cautius* ex vetere codice e-

bus. N. Scelsi tamen vetus liber, *dum Brutus trajiceret exercitu concordi, & bene sentiente.* Hinc non ausi sumus Lambinum hæc interpolantem, ut nunc est, sequi. Sed nec illud nobis nessa-

hujus fortunæ plurimi ve
res locuti ſunt : nota ſunt
uæ Gellius, quæ Dion, quæ
æ tradidere : cum infimo
s eſſet, conſecutum fuiſſe
onores : & gentem, cui nul
omani Imper. pares fuerant,
fligaſſe, ac tribus maximis
ciſſe. quemadmodum ne-
, hæc res inuſitata ac nova
illi faciebat : & non ſine
, quibus cognita erat obſcu-
ntum ipſius, *videbant eum*
ais honoris ac dignitatis gra-
locatum. Plures in illum ver-
ſunt, quorum nonnullos
Gellius adponit, qui graviter
hingerent. Puto etiam ele-
m epigramma, quod poſt
iepum Vergilii nomine ſcri-
lem accuſare : quamvis enim
s in quem factum eſt, poſi-
t, ſi quis tamen acute perſpi-
it omnia illa mirifice Venti-
nvenire. intelligo epigram-
itium eſt, *Sabinus ille.* quod
nobiliſſimi illius Iambi Ca-
a eſt,

ille, quem videtis hoſpites.

nim ingenii vir, quicunque
verbis pæne Catulli & igno-
generis, & ſordidiſſimam
ecit. Quod Sabinum ipſum
exiſtimo a regione, in qua
, ita appellatum fuiſſe. nam
entem illum tradit, qui po-

quæſitum facientem videre potuerint. Gellius tradit, ipſum curandis *mulis* victitaſſe : nam quæ in fine epigrammatis exponuntur, de altiſſimo dignitatis gradu ab ipſo occupato, reſpondent felicitati ittius, & mire quadrant iis quæ ab aliis de ipſo tradita ſunt. Sunt maculæ plures in epigrammate, quarum nonnullæ facile tolli poſſunt, aliæ ægre, ut puto, ſed omnia doctiores acutioreſque viri accuratius conſiderabunt. Poſtquam autem mentio ſemel elegantiſſimi carminis facta eſt, non malum erit locum in eo depravatum reſtituere : *omnem enim occaſionem ſtudioſos adjuvandi arripiendam puto.* In Iambo igitur cujus initium eſt, *Quid hoc negotii eſt* : ita hic verſiculus legitur,

Uvæque quales flava non legit Creta.

legi autem debet,

Uvæque quales flava legit Arete.

Hanc veriorem eſſe lectionem dicimus, nam in MSS libris eam invenimus, & habemus etiam non parva argumenta quibus confirmetur : quemadmodum enim ſi ita legamus, omnia conveniunt, ita ſi modo repoſitam ſequamur, nonnulla parum reſpondent. nomen in primis quod ad *Crete* adjunctum eſt, non bene quadrat provinciæ, mulieri autem aptiſſimum eſt : neque, quamvis nunc Creteuſe vinum in honore ſit, quæ optimum vinum fundunt vites, eædem uvas τρώξιμας, ita enim appellant Græci edules, gi-

Sed non poſſum non exhorreſcere, ſi quid intra cutem ſubeſt vulneris, quod prius nocere poteſt, quam ſciri curarique poſſit. Sed certe niſi uno loco me tenerem, magnum periculum ipſe Lepidus, magnum ea pars exercitus adiret, quae bene de rep. ſentit. Magnam etiam perditi hoſtes acceſſionem ſibi feciſſent, ſi quas copias a Lepido abſtraxiſſent. Quae ſi adventus meus repreſſerit, agam gratias fortunae, conſtantiaeque meae, quae me ad hanc experientiam excitavit. Itaque a. d. XII Kalend. Iun. ab Iſara caſtra movi: pontem tamen, quem in Iſara feceram, caſtellis duobus ad capita poſitis, reliqui praeſidiaque ibi firma poſui, ut venienti Bruto exercituique ejus ſine mora tranſitus eſſet paratus. Ipſe, ut ſpero, diebus octo, quibus has litteras dabam, cum Lepidi copiis me conjungam.

Eſſes antiquo ditior Alcinoo. Acuti ingenii ac politæ eruditionis vir, hæc olim epigrammata caſtigavit, ac multa ex ipſis menda ſuſtulit: hunc

Niſi uno loco me tenerem] Quid ſi? *niſi uno loco metaremur.* Bern. Rutil. *Me tener.*] Ut exercitum Lepidi in officio continerem, quamvis cum Lepido non-

tterae tuae mirabiliter gratae sunt senatui, cum
;, quae erant gravissimae & maximae, fortissimi
ımique consilii: tum etiam gravitate sententia-
: verborum. Sed, mi Plance, incumbe ut belli
erficias. in hoc erit summa & gratia & gloria. Cu-
a reipub. caussa: sed, mehercules, in ea conservan-
:fatigatus, non multo plus patriae faveo quam tuae
cujus maximam facultatem tibi dii immortales, ut
.edere: quam complectere, obsecro. Qui enim
m oppresserit, is hoc bellum teterrimum pericu-
mque confecerit.

actionem] Epist. 11 hu- *Corradus*.
gravissima & maxima] Sic endum esse ipsa ratio ju- libri repugnarent: quod & Manutius praecepe- erioribus editoribus non auditi. sed in Menteliano sic etiam legitur. Amstelodam. autem & meus secund. *gravissime* & *maxime*. qui error saepe in priscis codicibus manu descriptis occurrit. *Grav*.

Confecerit] Ep. 13 hujus libri. *Corradus*.

EPISTOLA XX.

ARGVMENTVM.

*um esse de Lepidi fide ac voluntate opinionem signifi-
d autem Plancus affirmaverit, id certum fore. Hor-
Antonium opprimat: quod si effecerit, majora in il-*

lemus de Lepido, modo contra nuntiabantur. De te tamen fama constans, nec decipi posse, nec vinci: quorum alterius fortuna partem habet quandam: alterum, proprium est prudentiae tuae. Sed accepi litteras a collega tuo, datas Idibus Maiis: in quibus erat, te ad se scripsisse, a Lepido non recipi Antonium. Quod erit certius, si tu ad nos idem scripseris. sed minus audes fortasse propter inanem laetitiam litterarum superiorum. Verum, ut errare mi Plance potuisti, quis enim id effugerit? sic decipi te non potuisse, quis non videt? Nunc vero etiam jam erroris caussa sublata est. Culpa enim illa, *Bis ad eundem*, vulgari reprehensa proverbio est. Sin, ut scripsisti ad collegam, ita se res habet, omni cura liberati sumus: nec tamen erimus prius

Quorum alterius] Nec vinci. *Corradus.*

Alterum] Nec decipi. *Idem.*

Accepi litteras] Ep. 14 lib. XI. *Idem.*

Te ad se scripsisse] Pal. prim. Amste-

enim tu deceptus es. Jam vero alteris litteris noluisti errorem meum confirmare, quod tibi turpe fuisset. Siquidem bis amicum fallere, etiam vulgari proverbio vetamur. Id enim

ior. Quae quidem tu ii recte ... erit, majora &
cognoſces. IIII K. Iun.

EPISTOLA XXI.

ARGVMENTVM.

iam Lepidi, conjunctionemque cum Antonio nunciat: s copiarum ſubſidium poſtulat: dignitatem ſuam com- Eodem anno.

PLANCVS CICERONI.

'et me inconſtantiae mearum litterarum, ſi non ex aliena levitate penderent. Omnia feci, quare onjuncto ad remp. defendendam, minore ſollici- eſtra, perditis reſiſterem. Omnia ei petenti re- ultro pollicitus ſum, ſcripſique tibi biduo ante, : me, bono Lepido eſſe uſurum, communique bellum adminiſtraturum. Credidi chirographis irmationi praeſentis Laterenſis, qui tum apud me :onciliaremque me Lepido, fidemque haberem, Non licuit diutius bene de eo ſperare. Illud certe t cavebo, ne mea credulitate reip. ſumma fallatur. Iſara flumine uno die ponte effecto, exercitum tra- duxiſ-

duxissem, pro magnitudine rei celeritatem adhibens, quod petierat per litteras ipse, ut maturarem venire, praesto mihi fuit stator ejus cum litteris, quibus ne venirem denuntiabat, se posse per se conficere negotium, interea ad Isaram exspectarem. Indicabo temerarium meum consilium tibi; nihilominus ire decreram, existimans eum socium gloriae vitare. Putabam posse me nec de laude jejuni hominis delibare quidquam, & subesse tamen propinquis locis, ut, si durius aliquid esset, succurrere celeriter possem. Ego non malus homo hoc suspicabar. At Laterensis, vir sanctissimus, suo chirographo mittit mihi litteras, in eisque desperans de se, de exercitu, de Lepidi fide, querensque se destitutum: in quibus aperte denuntiat, videam ne fallar: suam fidem solutam esse, reipub. ne desim. Exemplar ejus chirogra-

flumine maximo, quod in finibus Allobro- | edidisse Victorium etiam Mentelianus

[illegible]
naturos, duobus [illegible] civibus pro [illegible]. [illegible] icatis, bonisque publicis [illegible] idus, aut [illegible]. Hoc me [illegible]. & [illegible] conjunctis objicere exercitum [illegible]. [illegible] a, principes Galliae, provinciam [illegible], [illegible] tiae & temeritatis esse [illegible], [illegible] emque publicam [illegible]. [illegible] honorem, sed misericordiam [illegible].

[illegible]

in dein perferendis] A[illegible] [illegible]. [illegible] de quo in commentariis Op[illegible].

[illegible] *[illegible]* [illegible] & [illegible]. Nec enim [illegible] [illegible] modo [illegible] habere, & [illegible] es [illegible]. Lambinus ma[illegible] [illegible] *[illegible]* [illegible].

[illegible] [illegible] nonio, [illegible] & [illegible] *[illegible]*.

[illegible]] Sic [illegible] [illegible]. [illegible] & [illegible]

[illegible], [illegible] [illegible]. & [illegible] [illegible]. [illegible]. [illegible] [illegible] & [illegible] *[illegible]*. [illegible] [illegible] esse. [illegible] [illegible]. Nam [illegible] *[illegible]* [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] *[illegible]* Graec.

[illegible]] [illegible] Gelius [illegible] & [illegible], [illegible] Quae [illegible]

Itaque rediturus sum, nec tanta munera perditis hominibu
dari posse sinam. Vt exercitum locis habeam opportuni
provinciam tuear, etiam si ille exercitus descierit, omni
que integra servem, dabo operam, quoad exercitus hu
summittatis, parique felicitate remp. hic vindicetis. N
depugnare, si occasio tulerit, nec obsideri, si necesse fuerit
nec mori, si casus inciderit, pro vobis, paratior fuit qui
quam. Quare hortor te, mi Cicero, exercitum huc tra
ciendum quam primum cures, & matures prius quam h
stes magis corroborentur & nostri perturbentur. In quo
celeritas erit adhibita, respublica in possessione victori
deletis sceleratis, permanebit. Fac valeas, meque dilig
Fratrem meum tibi, fortissimum civem & ad omnia par
tissimum, excusem litteris, qui ex labore in febriculam i
cidit assiduam & satis molestam. Cum primum poterit ist
recurrere, non dubitabit, ne quo loco reip. desit. Mea
dignitatem commendatam habeas, rogo. Concupisce
me nihil oportet. habeo te & amantissimum mei, &, quo
optavi, summae auctoritatis. Tu videris, quantum

EPISTOLA XXII.

ARGVMENTVM.

[illegible]gris dividendis praefici Plancus cupiebat. ea de re Cicero [illegible]ndet. Eodem anno.

CICERO PLANCO.

[illegible] te & in collega omnis spes est, [illegible]. [illegible]oncordia vestra, quae senatui declarata [illegible] mirifice & senatus & cuncta civitas delectata est. Quod [illegible]ne scripseras de re agraria si [illegible] esset, [illegible] [illegible]sque honorificentissimam de te sententiam [illegible] [illegible]itus essem: qui certe ego [illegible]. Sed propter tardita[illegible] [illegible] sententiarum moramque rerum, cum ea, quae [illegible] antur, ad exitum non pervenirent, commodissimum [illegible]ii Plancoque [illegible] [illegible]

[illegible] Vale.

[illegible]

EPISTOLA XXIII.

ARGVMENTVM.

Excusat se quod Lepido crediderit: suam diligentiam clarat in copiis tuto reducendis, audita Lepidi & Ant conjunctione: quo in periculo subsidium postulat exerc Octavii. Eodem anno.

PLANCVS CICERONI.

NVnquam mehercules, mi Cicero, me poenitebit xima pericula pro patria subire, dum, si quid acci rit mihi, a reprehensione temeritatis absim. Confiterer prudentia me lapsum, si unquam Lepido ex animo cr dissem. Credulitas enim error est magis quam culpa, quidem in optimi cujusque mentem facillime irrepit. ego non hoc vitio paene sum deceptus. Lepidum enim chre noram. Quid ergo est? Pudor me, qui in bello m

), flumen oppositum ut haberem, in quo mora transi-
set: Vocontii sub manu ut essent, per quorum loca
fideliter pateret iter. Lepidus, desperato adventu
quem non mediocriter captabat, se cum Antonio
axit a. d. IV Kal. Iunias, eodemque die ad me castra
unt: viginti millia passuum cum abessent, res mihi
ita est. Dedi operam deum benignitate, ut & celeri-
: reciperem, & hic discessus nihil fugae simile habe-
on miles ullus, non eques, non quidquam impedi-
rum omitteretur, aut ab illis ferventibus latronibus
iperetur. Itaque pridie Nonas Iunias omnes copias
trajeci, pontesque, quos feceram, interrupi, ut
m ad colligendum se homines haberent, & ego me in-
cum collega conjungerem, quem triduo, cum has
n litteras, exspectabam. Laterensis nostri & fidem &
am singularem in remp. semper fatebor. Sed certe ni-
jus indulgentia in Lepidum ad haec pericula perspi-
i facit eum minus sagacem. Qui quidem cum in frau-
e deductum videret, manus, quas justius in Lepidi
per-

i] Plin. lib. III, cap. 4. *Cor-*

nu essent] Hoc est, ad manum, Sueton. August. cap. 49. *Et u ac sub manum annunciari, co- posset, quid in provincia quaque*

orum loca mihi fideliter pateret hil hic mutandum: licet Pala- ttus initio tenuerit, *mihi pater*, quemadmodum fuisse in Hit- adnotavit Guilielmius, & in- *Per quorum loca mihi fidelia iter & frater.* Utinam adjunxisset, nam parati eramus eas cerne- Medio ferme epistolæ quoque :, *in quo ausu tamen interpella-* hardus.

s non mediocriter captabat] s ante denuntiasset, ne ve- epist. 21 hujus libri. *Corra-*

Aut ab illis ferventibus latronibus inter- ciperetur] Mediceus codex & Petrarchæ liber, Germanicus item impressus, qui sæpe antiquam lectionem in margine adpositam habet, omnes conveniunt, & pro *furentibus*, *ferventibus* legunt. Nos igitur hunc consensum probatissimo- rum codicum aspernari non potui- mus: nam quod paullo supra hac ipsa epistola Lepido *offensius*, cum antea *in- fensus* legeretur, scripsimus, veterum in hoc etiam codicum auctoritatem secuti sumus. *Victorius.* *Aut ab illis ferventibus latron.*] Sic habent fere om- nes libri manuscripti: *furentibus* ta- men non damno, quod est in vulga- tis: præsertim cum sequatur non lon- go post intervallo, *veniebant enim eo- dem furore in me, quo in patriam, incita- ti.* Lambin.

Homines haberent] Provinciales. *Cor- radus.*

perniciem armasset, sibi afferre conatus est. In quo (
tamen interpellatus & adhuc vivit & dicitur victurus.
tamen de hoc mihi parum certum est. Magno cum dol
parricidarum elapsus sum his. veniebant enim eodem fur
in me, quo in patriam, incitati. Iracundias autem har
rerum recentis habebant: quod Lepidum castigare non
stiteram, ut exstingueret bellum: quod colloquia f
improbabam: quod legatos fide Lepidi missos ad m
conspectum venire vetaveram: quod C. Catium V
num, tribunum militum, missum ab Antonio ad me c
litteris, exceperam. In quo hanc capio voluptatem, q
certe, quo magis me petiverunt, tanto majorem his l
stratio dolorem attulit. Tu, mi Cicero, quod adhuc f
sti idem praesta ut vigilanter nervoseque nos, qui stamu
acie, subornes. Veniat Caesar cum copiis quas habet
m

Adhuc vivit, & dicitur victurus] Non prohibuit. *Lepidi* autem *fide*: qu

missimas: aut, si ipsum aliqua res impedit, exercitus mittatur: *cujus* ipsius magnum agitur periculum. Quidquid aliquando futurum fuit in castris perditorum contra patriam, hoc omne jam convenit. Pro urbis vero salute cur non omnibus facultatibus, quas habemus, utamur? Quod si vos istic non defueritis, profecto, quod ad me attinet, omnibus rebus abunde reipub. satisfaciam. Te quidem, mi Cicero, in dies, mehercules, habeo cariorem: sollicitudinesque meas quotidie magis tua merita exacuunt, ne quid aut ex amore, aut ex judicio tuo perdam. Opto ut mihi liceat jam, praesenti pietate meorum officiorum tua beneficia tibi facere jucundiora. Octavo Idus Iun. Civrone, ex finibus Allobrogum.

Cujus ipsius magnum agitur periculum] Vt qui Antonium fugarit. *Corrad.*

Civarone, ex finib. Allobrog.] Alii legunt *Avenione.* *Civarum* in ea regione scriptores agnoscunt. *Idem.* *Cuvarone*] Scaliger conjicit *Curalone*; idemque monuit Gruterum per epistolam Lindebrogius, alluduntque MSS. in quibus *Cujarona.* Gebhardus. *Cularo* nominatur in Tabula Itineraria Peutingeri, & in Notitia Imperii, quæ Tribunum cohortis primæ Flaviæ *Cularone* in Sabaudia stationem habuisse docet. Vnde muti *Cularonenses* hodieque leguntur in antiqua inscriptione portæ civitatis. Postea ab Imperatore Gratiano dicta Gratianopolis. In epistola L. Planci ad Ciceronem, quæ est 23 *libri x ad Famil.* legendum jam olim censuimus in ultimis verbis *Cularone* in finibus Allobrogum, non *Civarone* ut vulgo edi solet. *Fines Allobrogum* facit Gratianopolim, quia ad Isaram posita est, qui Allobroges claudit, separatque a Vocontiis. Sirmondus. Sed vulgatam scripturam tuetur Honoratus Bonge lib. III Hist. Provinciæ cap. 7, qui docet etiam nunc prætorium ad Isaram in Sabaudis esse, quod dicatur *Civron.*

EPISTOLA XXIV.

ARGVMENTVM.

Pollicetur se memorem beneficiorum; suas copias narrat; subsidium aut Octaviani Caesaris copiarum, aut Africani exercitus postulat: Octavianum quasi parum reipub. amantem carpit. Eodem anno.

PLANCVS IMP. COS. DESIGN. CICERONI S. D.

FAcere non possum quin in singulas res meritaque tua tibi gratias agam. Sed mehercules facio cum pudore. Neque enim tanta necessitudo, quantam tu mihi tecum esse voluisti, desiderare videtur gratiarum actionem. Neque ego lubenter pro maximis tuis beneficiis tam vili munere defungor orationis: & malo praesens observantia, indulgentia, assiduitate, memorem me tibi probare. Quod si mihi vita contigerit, omnes gratas amicitias, atque etiam pias propinquitates, in tua observantia, indulgentia, assiduitate vincam. Amor enim tuus, ac judicium de me, utrum mihi plus dignitatis in perpetuum, an voluptatis quotidie sit allaturus, non facile dixerim. De militum commodis fuit tibi curae: quos ego non potentiae meae caussa (nihil enim me non salutariter cogitare scio) ornari volui a senatu, sed primum, quod ita meritos judicabam: dein-

cidarum resistat. Copias vero nostras notas tibi esse arbitror. In castris meis legiones sunt veteranae tres, tironum vel luculentissima ex omnibus una: in castris Bruti una veterana legio, altera bima, octo tironum. Ita universus exercitus numero amplissimus est, firmitate exiguus. Quantum autem in acie tironi sit committendum, nimium saepe expertum habemus. Ad hoc robur nostrorum exercituum, sive Africanus exercitus, qui est veteranus, sive Caesaris accessisset, aequo animo summam remp. in discrimen deduceremus. Aliquanto autem propius esse, quod ad Caesarem attinet, videbamus. Nihil destiti eum litteris hor-

Sæpe autem sic protulisse hujuscemodi nomina tertio casu Virgilium, notissimum est. ut in IV Georgico, *Quod nec concubitu indulgent.* &, *Teque aspectu ne subtrahe nostro*, & aliis locis. Quod diligentissimus vir Joannes Pierius in suis Virgilianis castigationibus adnotat. Nam quod hunc locum ut Ciceronis citat, cum sit ex epistola L. Planci, μνημονικὸν ἁμάρτημα· vel potius sequitur nonnullorum morem qui cunctas epistolas quæ his voluminibus continentur, quia non valde stylo inter se diversæ sunt, ut si Ciceronis essent, adducunt. Ne minimum probi & eruditi hominis erratum cum maxima ejusdem laude conjungam: docetque ille Cæsarem tantum tam minutarum rerum auctorem in hujuscemodi nominibus *i* litteram censuisse abjiciendam: *dominatuque* & *ornatu*, & reliqua hujusmodi & scribendum & proferendum esse. *Victor.* *Impetui*] Al. *impetu*, eodem casu: quod ego tamen in poetis potius, quam in oratoribus probarim. *Corrad.* *Quibus subito impetu ac latrocinio parricidarum resistat*] Ita elegantissime ac probissime Palatinus sextus, Hittorpianus, Stewechianus [nec non Amstelodam. Græv. secund.] ut ex Mediceo adnotat quoque P. Victorius. Propertius libro II.

Tantalea poterit tradere poma manu:

& plura apud Passeratium, Pierium, aliosque. sic Virgilius *curru* pro *currui*. vulgo *impetui*. Gebhardus.

Octo tyronum] Quidam legunt, *octo millia tyronum.* Epist. enim 33 hujus lib. videmus legiones duas nec frequentes agnosci, licet Appianus X scribat. *Corradus.*

Africanus exercitus] Cui T. Sextus & Q. Cornificius præerant. *Idem.*

Sive Cæsaris] Octavii. *Idem.*

Aliquanto autem propius esse, quod ad Cæsarem attinet, videbamus] *Aliquanto illum propius esse e rep. esse videbamus.* Sic mihi visus est hic locus esse restituendus, cum esset corruptissimus. Nam primum hoc totum, *quod ad Cæsarem attinet*, quod reperitur in omnibus libris vulgatis, fuerat frustra & temere inculcatum. quod conjeci ex unius codicis antiqui scriptura, quæ est talis, *aliquanto illum propius esse.* Nam pronomen *illum*, satis demonstrat & significat Cæsarem sine illa accessione: deinde verbum *videbamus* facile indicat aliquid deesse. Quid autem aliud deesse dici possit, quam quod reposuimus? quod scilicet ejectum fuerat, receptis illis verbis, *quod ad Cæsarem attinet*: quæ nata fortasse sunt vel ex iis quæ sequuntur, *quod ad Cæsaris amorem attinet*: vel ex eo quod pronomen *illum* (quod reperimus in duobus codicibus antiquis,) sublatum esset: vel

hortari, neque ille intermisit affirmare, se sine mora venire: cum interim aversum illum ab hac cogitatione ad alia consilia video se contulisse. Ego tamen ad eum Furnium nostrum cum mandatis litterisque misi, si quid forte proficere posset. Scis tu, mi Cicero, quod ad Caesaris amorem attinet, societatem mihi esse tecum: vel quod in familiaritate Caesaris, vivo illo, jam tueri eum & diligere fuit mihi necesse: vel quod ipse, quoad ego nosse potui, moderatissimi atque humanissimi fuit sensus: vel quod ex tam insigni amicitia mea atque Caesaris, hunc filii loco & illius & vestro judicio substitutum, non proinde habere turpe mihi videtur. Sed quidquid tibi scribo, dolenter mehercule magis quam inimice facio. Quod vivit Antonius hodie, quod Lepidus una est, quod exercitus habent non contemnendos, quod sperant, quod audent, omne Caesari

ex annotatione ad vocem *illum* adscri- | Amstelodam. vulgo *perinde*. ut & in

ri acceptum referre possunt. Neque ego superiora repetam. Sed ex eo tempore quo ipse mihi professus est se venire, si venire voluisset, aut oppressum jam bellum esset, aut in adversissimam illi Hispaniam cum detrimento eorum maximo extrusum. Quae mens eum, aut quorum consilia a tanta gloria, sibi vero etiam necessaria ac salutari, avocarint, & ad cogitationem consulatus bimestris, summo cum terrore hominum, & insulsa cum efflagitatione transtulerint, exputare non possum. Multum in hac re mihi videntur necessarii ejus, & reip. & ipsius caussa proficere posse, plurimum, ut puto, tu quoque, cujus ille tanta merita habet, quanta

voluit, nec Antonium fugientem persequi. *Corrad.*

In adversissimam illi Hispaniam] Lepido ante decretam: *adversissimam* propter Asinium Pollionem, qui ibi habet exercitum. *Item.* [illegible] Sic Amstelodam. aliique veteres codices. *Alii, adversissimam illis, alii aversissimam* perperam.

Cum detrimento eorum maximo detrusum]. MSS. plerique *cum detrimento eorum maximo & [illegible], sive & [illegible].* quae argumento sunt legendam esse, uti in Palatino texto & Hittorpiano legitur: *extrusum* ex Italia scilicet & Galliis in Hispanias. Vidit & Manutius. *Graev.*

Consulatus bimestris]. Post Hirtii & Pansae mortem. *Manut.* Potest id quidem per extenuationem esse dictum. Quid tamen [illegible] legas? quae [illegible] essent ad Januarium ab [illegible] [illegible] menses. Haec enim ad V Kal. Sext. scripta apparet. Illud addo, arbitrari [illegible], quae sunt loco quarto ad [illegible] litterae, [illegible] scriptae [illegible], atque ita in hunc librum [illegible] scilicet loco ex temporum ratione [illegible]. Tres certe in volumine ad Atticum legimus ad hunc Plancum: quas cui libri hujus initio [illegible] [illegible] & rerum cognitioni, & [illegible] elegantiae [illegible]. Quis enim dubitat quin & in his colligendis nonnihil Tyro peccarit, & multum sit de illius diligentia temporum injuria derogatum atque detractum? *Quis enim credat*, quae est paullo post ad Appium, [illegible] tam [illegible] locum collocatam, [illegible] [illegible] quae [illegible] contexere, [illegible]? Itaque & ea apud alios ad [illegible] [illegible], meo judicio. Caeterum, quo minus idem Plancus [illegible] [illegible], impedimento esse potuit, quod ille inimicus [illegible] Caesaris fuisse videtur ex [illegible] epistolis. At [illegible] supra, [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sed & Cicero [illegible] nimis cum [illegible] temporibus [illegible]: ut tamen [illegible] potuerit, & ex Pompeiano ad Caesarem cum fortuna [illegible] inclinare. Itaque aestimandum relinquimus. *Sebast. Rau.*

Cujus ille tanta merita habet]. In Philippicis leges. *Corrad.* Ut etiam Ciceronem M. Brutus ob eam caussam in epistola quadam graviter increpet.

quanta nemo, praeter me. nunquam enim oblivifcar, maxima ac plurima me tibi debere. De his rebus, ut exigeret cum eo, Furnio mandavi. Quod fi quantam debeo habuero apud eum auctoritatem, plurimum ipfum juvero. Nos interea duriore conditione bellum fuftinemus, quod neque expeditiffimam dimicationem putamus, neque tamen refugiendo commiffuri fumus ut majus detrimentum refp. accipere poffit. Quod fi aut Caefar fe refpexerit, aut Africanae legiones celeriter venerint, fecuros vos ab hac parte reddemus. Tu, ut inftituifti, me diligas rogo, proprieque tuum effe, tibi perfuadeas. v Kal. Sextil. ex caftris.

Ut exigeret cum eo] Fruftra Lambinus *ut ageret cum eo*. Atqui hoc ipfum eft *exigeret cum eo*. Senec. epift. 28. *Sic itaque me audi, tanquam mecum loquar; in fecretum te meum admitto, & te adhibito mecum exige.* Plin. lib. v, epift. 12. *Ex illis enim vel praecipue fentio, quantopere me diligas, cum fic exegeris mecum, ut folitus cum tuo filio.* lib. IX, ep. 28. *Sed confodias licet, dummodo jam nunc deftines diem, quo & de illis & de his coram exige-*

Ecquid erit praemi?
Sed & alia exempla in promtu funt. *Graevius.*

Quod fi aut Caefar fe refpexerit] Si fibi confuluerit, fuaeque falutis rationem habuerit. Terent. Heaut. I, I.

——— denique
Nullum remittis tempus, neque te refpicis.

Graevius.

Africanae legiones] Quae erant in A-

mis, quae ad exstinguendas reliquias belli pertinent, interesse, nihil videris melius, neque laudabilius, neque honestius facere posse. Istamque operam tuam, navitatem, animum in remp. celeritati praeturae anteponendam censeo. Nolo enim te ignorare, quantam laudem consecutus sis, mihi crede, proximam Planco, idque ipsius Planci testimonio, praeterea fama, scientiaque omnium. Quamobrem si quid operis tibi etiam nunc restat, id maximo opere censeo persequendum. Quid enim honestius, aut quid honesto anteponendum? Sin autem satisfactum reip. putas, celeriter ad comitia, quando mature futura sunt, veniendum censeo: dummodo ne haec ambitiosa festinatio aliquid imminuat ejus gloriae quam consecuti sumus. Multi clarissimi viri, cum reipub. darent operam, annum petitionis suae non obierunt. Quod eo facilius nobis est, quod non est annus hic tibi destinatus, ut, si aedilis fuisses, post biennium tuus annus esset. Nunc nihil praetermittere videbere usitati, & quasi legitimi temporis ad petendum. Video autem, Planco consule, etsi etiam sine eo rationes expeditas haberes, tamen splendidiorem petitionem tuam, si modo ista ex sententia confecta essent. Omnino plura me scribere, cum tuum tantum consilium judiciumque sit, arbi-

Celeritati praeturae anteponendam] Sic veteres libri plerique omnes. nonnulli *anteponendum*. meus secundus *anteponendis*. lege *anteponenda*. Graevius. Furnius autem ad petendam praeturam contendere cupiebat, cum nondum ipsius annus esset.

Sin autem satisfactum reip. putas] Non frustra in Hittorp. & sex. Pal. legitur, *sin autem satisfactum officio, reip. satisfactum putas*. Ciceronem existimo scripsisse: *sin autem satisfactum officio, satisfactum reip. putas*. Graev.

Quando mature futura sunt] Sic omn. MSS. quos Gulielmius, Gruterus, Graevius viderunt. Victorius solus, *quam mature futura sunt*; quem sequitur Gebhardus.

Dummodo ne quid haec ambitiosa festinatio aliquid imminuat ejus gloriae] Sic Victorius ex MSS. Sane in omnibus fere haec extat scriptura, quam tamen mendosam esse facile vident omnes. Manutius aliique omiserunt *aliquid*. sed rectius Hittorp. & sext. Pal. *ne haec ambitiosa festinatio aliquid imminuat ejus gloriae*. Graev.

Si aedilis fuisses] Atqui non fuisti, sed Trib. pleb. tantum, L. Paullo & C. Marcello Coss. *Corradus*.

Nihil praetermittere videbere] Etiamsi petitionem Praeturae in sequentem annum differes. *Idem*.

Planco Consule] In sequentem annum jam nunc designato. *Idem*.

arbitrabar non ita necesse: sed tamen sententiam meam tibi ignotam esse nolebam. Cujus est haec summa, ut omnia te metiri dignitate malim, quam ambitione: majoremque fructum ponere in perpetuitate laudis, quam in celeritate praeturae. Haec eadem locutus sum domi meae, adhibito Q. fratre meo, & Caecina, & Calvisio, studiosissimis tui, cum Dardanus, libertus tuus, interesset. omnibus probari videbatur oratio mea. sed tu optime judicabis.

EPISTOLA XXVI.

ARGVMENTVM.

Et de periculo vitato, quod ex Narbonensi pugna impendere scripserat Furnius, & de Planci Brutique concordia gratulatur. Dissuadet, ne ad petendam praeturam eat: comitia tamen, non tam ejus quam respub. caussa, protrahi a se, quantum in ipso sit, in Ianuarium mensem, significat. Eodem anno.

M. CICERO FVRNIO S.D.

iam non nosti, qui alienas tam facile discas! Tu nunc
andidatum te putas, & id cogitas, ut aut ad comitia cur-
as: aut, si jam confecta, domi tuae sis: scilicet ne cum
naximo periculo, ut scribis, stultissimus sis. Non arbitror
: ita sentire. omnis enim tuos ad laudem impetus novi.
Quod si ut scribis, ita sentis, non magis te, quam de te judi-
ium reprehendo meum. Te adipiscendi magistratus levis-
mi & divulgatissimi, si ita adipiscare, ut plerique, prae-
ropera festinatio abducet a tantis laudibus, quibus te
mnes in coelum jure & vere ferunt? Scilicet id agitur,
trum hac petitione, an proxima praetor fias, non ut ita
e repub. mereare, omni honore ut dignissimus judicere?
Utrum nescis quam alte ascenderis? an pro nihilo id putas?
i nescis, tibi ignosco, nos in culpa sumus. Sin intelligis,
lla tibi est praetura, vel officio, quod pauci, vel gloria,
quam omnes sequuntur, dulcior? Hac de re & ego, &
Calvisius, homo magni judicii tuique amantissimus, te ac-
usamus quotidie. Comitia tamen, quum ex his pendes,
uantum facere possumus, quod multis de caussis reipub.
rbitramur conducere, in Ianuar. mensem protrudimus.
Vince igitur, & vale.

am doceant. Plin. lib. III, ep. 9. *Le-
ctos interrogabam, decuissentne me ali-
id, quod reprobari posse considerent.* Gro-
ovius.

Domi tua sis, ne cum maximo periculo]
a hunc locum Victorius edidit, ex-
rbato vocabulo *scilicet* quod post *sis*
: ante *ne* injectum hæserat. At Ste-
ech. & Palatinus primus τὸ *sis* jugu-
nt. [ut & Amstelodam. & Mentel.]
Mihi, ut facit Palatinus sextus, hæc
erba omnia unco contrahenda viden-
ir, *scilicet ne cum maximo periculo,*
scribis, stultissimus sis. nam ex supe-
oribus ab aliquo sciolo confecta, &
uc invecta sunt. *Gebhardus.* *Scilicet,*
uod tot libri agnoscunt vetusti, non
rat extrudendum. Si in quibusdam
on extat culpa librariorum factum,
ui hoc vocabulum hac nota *ſ.* expri-
munt, ut Mentelianus. Denique non
incommode meus secundus, *domi tua
sis. scilicet ne cum maximo periculo stultis-
simus sis.* Ista particula *scilicet* ironiæ
servit imprimis, qua hic Tullius utitur.
Gravius.

Si ita adipiscare] Ambitiose, & reip.
incommodo. *Corradus.*

Nos in culpa sumus] Qui id tibi non
significavimus. *Idem.*

In Januar. mensem protrudimus] Coa-
ctus sum cedere majori consensui in
hac lectione admittenda, videlicet Pa-
latino primo, Stewechiano, Vatica-
ni excerptis, editioni Victorianæ: [his
accedit Amstelodam. & Mentel.] &
revera aptius est quam vulgatarum edi-
tionum *protendimus*, retinente tamen
illud Palatino sexto, & Hittorpiano
profitente *producimus.* Gebhardus.

EPI-

EPISTOLA XXVII.

ARGVMENTVM.

Lepidum quasi molli brachio objurgat, quia, summis honoribus a senatu ornatus, gratiarum agendarum officium neglexerat: deinde, pacem inter Antonium, bonosque cives conciliare cupientem hortatur, ne se interponat. Eodem anno.

CICERO LEPIDO S.

QVod mihi, pro summa erga te benevolentia, magnae curae est, ut quam amplissima dignitate sis, moleste tuli, te senatui gratias non egisse, cum esses ab eo ordine ornatus summis honoribus. Pacis inter civis conciliandae te cupi-

CVm esses ab eo ordine ornatus summis honoribus] Statua equestri inaurata in rostris inter alia donatus. *Cor-* | *norem a senatu tributum judicio Senatus soluto, & libero.* Et decimatertia de eodem, *Itaque ei & honores decretus, quos pe-*

n esse laetor. eam si a servitute sejungis, consules &
& dignitati tuae. Sin ista pax perditum hominem in
nem impotentissimi dominatus restitutura est, hoc
ito omnes sanos, ut mortem servituti anteponant.
pientius, meo quidem judicio, facies, si te in istam
ionem non interpones, quae neque senatui, nec
neque cuiquam bono probatur. Sed haec audies
aut certior fies litteris. Tu pro tua prudentia, quid
n factu sit videbis.

hominem] M. Antonium.

pientius facies, si te in istam m non interpones] Hittorp. *faceres*. Stewech. Pal. prim. & sex. Amstelodam. *interponeres*. Scripsit credo Cicero, *itaque sapientius faceres, si te in istam pacificationem non interponeres*. quamvis & vulgata non sit repudianda. *Gravius*.

EPISTOLA XXVIII.

ARGVMENTVM.

, se participem non fuisse conjurationis in Caesarem, rstes Antonius exitium reip. moliatur; deinde suum recuperandae studium declarat. Eodem anno.

CICERO TREBONIO S.

vellem ad illas pulcherrimas epulas me Idibus
iis invitasses! reliquiarum nihil haberemus. At
m his tantum negotii est ut vestrum illud divinum
ib. beneficium nonnullam habeat querelam. Quod
e, viro optimo seductus est, tuoque beneficio adhuc

ONIO] Asiam consulari o obtinenti, qui paullo post Dolabella est interfectus. la est 16 lib. XII. *Corra-*

ulcherrimas epulas] Caesaris enam vocat ep. 14 lib. XII.

m nihil haberemus] Quoniam Antonium interfecissemus, ut vos etiam primo constituistis, sed M. Brutus prohibuit. *Idem*.

Quod a te, viro optimo seductus est] Sic Philip. 2. *Te Caesaris interficiendi Narbonae consilium cum C. Trebonio cepisse notissimum est: & ob ejus consilii societatem, quum interficeretur Caesar, tum te a Trebonio vidimus se vocari*. Idem.

I Fa-

huc vivit haec pestis, interdum, quod mihi vix
tibi subirascor. Mihi enim negotii plus reliquisti un
praeter me omnibus. Vt enim primum post Ant
dissimum discessum senatus haberi libere potuit, a
animum meum reverti pristinum, quem tu cum ci
rimo, patre tuo, in ore & amore semper habuisti.
cum senatum a. d. XIII Kalendas Ianuarias tribuni p
cavissent deque alia re referrent, totam remp. sum
xus, egique acerrime, senatumque jam languente
fessum ad pristinam virtutem consuetudinemque
vi, magis animi quam ingenii viribus. Hic dies,
contentio atque actio, spem primum populo R. a
bertatis recuperandae. Nec vero ipse postea tempu
intermisi de repub. non cogitandi solum, sed etiam
Quod nisi res urbanas actaque omnia ad te perferri
rer, ipse perscriberem, quanquam eram maximis
tionibus impeditus. Sed illa cognosces ex aliis, a me
& ea summatim. Habemus fortem senatum, co

exercitu Antonii ad ejus se auctoritatem contulissent, atque is oppositus esset terror Antonio, nihil Antonium sceleris, nihil crudelitatis praeteriturum fuisse. Haec tibi etsi audita esse arbitrabar, volui tamen notiora esse. Plura scribam, si plus otii habuero.

Vid. Vell. Paterc. II, 61. Cic. Philip. V, 11. & XI, 8. *Grav.*

Contulissent] Relicto M. Antonio, Brundusium revertente. *Corrad.*

EPISTOLA XXIX.

ARGVMENTVM.

Scribit de suo studio erga salutem Ampii exsulantis; bonamque spem habere illum jubet. Non constat de anno: sed, cum sit is ad quem lib. VI *scribitur epistola, quae incipit,* Gratulor, *eodem haec anno, quo illa, videtur esse conscripta, id est, Caesare tertium, & Lepido Coss. In MSS. haec epistola Appio inscribitur vid. not. Corradi.*

CICERO AMPIO SAL.

DE meo studio erga salutem & incolumitatem tuam, credo te cognosse ex litteris tuorum: quibus me cumulatissime satisfecisse certo scio: nec his concedo; quanquam

CICERO APPIO] Existimant docti eundem esse *Appium* ad quem epistolæ lib. III sunt scriptæ: a quibus cur in præsentia dissentiam, nihil habeo. quin dies adscripta id magis verum ostendit. siquidem hæc data est epistola pr. No. Quint. Cicero vero ad No. Sext. ex provincia decessit. *Corr. In posterioribus notis sic commentatur:* Vide, ne sit alius ab illo consulari, qui provinciam Ciliciam ante Ciceronem Proconsul obtinuerit, paterque ejus forte, de quo libro proximo ad D. Brutum Cicero, *Cum Appio Claudio C. F. summa mihi necessitudo est, multis ejus officiis & meis mutuis constituta.* Et infra, *Magna tibi erit ornamento, nobilissimum adolescentem beneficio tuo esse salvum, cujus quidem caussa hoc nobilior debet esse, quod pietate adductus propter patris restitutionem, me cum Antonio conjunxit.* APPIO] De hoc Appio Claudio nihil admodum comperti habemus, nisi quod exsulem fuisse, & ejus caussam D. Bruto diligenter a Cic. commendatam libro sequenti legimus. Nam interpretes, qui volunt hunc esse App. Claudium Pulchrum, ad quem sunt epistolæ lib. III scriptæ, hoc ipso convincuntur erroris, quod ipse in bello civili ante pugnam Pharsalicam mortem obiit, quomodo videre est apud Lucanum.

 Hunc

quam sunt singulari in te benevolentia, ut te salvum
lint quam ego. Illi mihi necesse est concedant, ut tibi p
quam ipsi, hoc tempore prodesse possim: quod qui
nec destiti facere, nec desistam: & jam in maxima re f
& fundamenta jeci salutis tuae. Tu fac bono animo mag
que sis, meque tibi nulla re defuturum esse confidas.
die Nonas Quintiles.

Hunc autem tempore belli Mutinensis superstitem fuisse, ac epistolam hanc tum datam constat. *Glandorp.* Ampio legit Manutius, Lambinus, aliique.

Prodesse possim] Vt Procos. in mea provincia. Quid autem id esse ... ctum est lib. III. Si quis tamen sentiat, non adversor, ne si veli dem eum esse, qui in epist. 22 li *Corrad.*

EPISTOLA XXX.

ARGVMENTVM.

Galba proelium exponit ad Mutinam factum, victor que de Antonio relatam. Hirtio & Pansa Coss.

m millia passuum centum, quo maturius veniret. ntonius legiones eduxit duas, secundam, & quintam tricesimam, & cohortes praetorias duas, unam suam, eram Silani, evocatorum partem. Ita obviam venit bis, quod nos quattuor legiones tironum habere so- n arbitrabatur. Sed noctu, quo tutius venire in ca- t possemus, legionem Martiam, cui ego praeesse so- am, & duas cohortes praetorias miserat Hirtius no- . Cum equites Antonii apparuissent, contineri ne- : legio Martia neque cohortes praetoriae potuerunt, as sequi coepimus coacti, quum eas retinere non po- amus. Antonius ad Forum Gallorum suas copias ntinebat, neque sciri volebat, se legiones habere, itum equitatum & levem armaturam ostendebat. Post- quam vidit se invito legionem ire Pansa, sequi se as legiones jussit tironum. postea quam angustias pa- dis, & silvarum transivimus, acies est instructa a nobis duode-

ias. quod non temere spernendum. ftat tamen vulgata.

Millia passus centum] *Millia passuum*, eteribus libris, & Latina locutione s. *Corrad.*

Cohort. praetorias] Erant grandes & munitae, quae circa Imperatorem t, institutae primo a P. Scipione. vi- ctum *Praetoria cohors*. Olim autem um unam habebat Imperator, sed bella civilia auctae sunt hae cohortes, nus plures habebat. vide J. Lips. lib. de Milit. Rom. dialog. 4.

Duas cohortes] Unam suam, alteram saris Octavii. *Corrad.*

Alteram Sylani, evocatorum partem] in Italiam sine mandatis a Lepido sus, ad Antonium venerat, arbi- us id esse Lepidi consilium. Sunt non libri veteres, in quibus scri- m sic est, *S. illam evocatorum par-* . Et sane, si Dioni credimus haec na ante facta est, quam M. Syllanus um Antonio conjungeret. *Idem.* *E- ti*, sunt veterani, qui expletis sti- pendiis sponte in gratiam Consulum aut Ducum militiam faciebant, & pecci- bus, [illegible], ac muneris [illegible], non in delectu scribebantur; ideo dicti sunt *evocati*. vid. Lips. 1 de Milit. Rom. Dial. VIII.

Quattuor legiones] Pro *quattuor* Ant. Augustinus putat legendum *duas*. *Legio- num* autem Antonii, quae in hac & se- quentibus epistolis nominantur, men- tio est in antiquis ejus denariis a prima usque XXXIV. *Cohortium* item *Praeto- rum*, & *Speculatorum*. Urfin.

Cui ego praeesse solebam] Caesaris (sic enim arbitror) legatus. *Corrad.*

Forum Gallorum] Cujus vestigia esse ea volunt docti, quae sunt prope ca- stellum Francum in Aemylia via: a qui- bus nec Blondus dissentit. *Idem.* Immo id ipsum castellum, quod nunc voca- tur *Castel Franco*, esse *Forum Gallorum*, vicum olim, quem eidem [illegible] bella civilia, ostendit Cluverius lib. 1, cap. 28.

Legionem [illegible]] Martiam. *Corrad.*

Du-

duodecim cohortium. Nondum venerant legiones duae. Repente Antonius in aciem suas copias de vico produxit, & sine mora concurrit. Primo ita pugnatum est, ut acrius non posset ex utraque parte pugnari: etsi dexterius cornu, in quo eram cum Martiae legionis cohortibus octo, impetu primo fugaverat legionem tricesimam quintam Antonii, ut amplius passus * ultra aciem, quo loco steterat, processerit. Itaque cum equites nostrum cornu circuire vellent, recipere me coepi & levem armaturam opponere Maurorum equitibus, ne aversos nostros aggrederentur. Interim video me esse inter Antonianos, Antoniumque post me esse aliquanto. repente equum immisi ad eam legionem tironum quae veniebat ex castris, scuto rejecto. Antoniani me insequi, nostri pila conjicere velle. Ita nescio quo fato sum servatus, quod sum cito a nostris cognitus. In ipsa AEmilia, ubi cohors Caesaris praetoria erat, diu pugnatum est. Cornu sinisterius, quod erat infirmius, ubi Martiae legionis duae cohortes erant, & cohors praetoria, pedem

referre coeperunt, quod ab equitatu circuibantur, quo vel plurimum valet Antonius. Cum omnes se recepissent nostri ordines, recipere me novissimus coepi ad castra. Antonius, tanquam victor, castra putavit se posse capere. Quo cum venit, complures ibi amisit, nec egit quidquam. Audita re, Hirtius cum cohortibus viginti veteranis redeunti Antonio in sua castra occurrit, copiasque ejus omnes delevit, fugavit, eodemque loco ubi erat pugnatum ad Forum Gallorum. Antonius cum equitibus hora noctis quarta se in castra sua ad Mutinam recepit. Hirtius in ea castra rediit unde Pansa exierat, ubi duas legiones reliquerat, quae ab Antonio erant oppugnatae. Sic partem majorem suarum copiarum Antonius amisit veteranarum. Nec id tamen sine aliqua jactura cohortium praetorianarum nostrarum, & legionis Martiae fieri potuit. Aquilae duae, signa sexaginta sunt relata Antonii. Res bene gesta est. A. D. XII Kalendas Maii, ex castris.

EPISTOLA XXXI.

ARGVMENTVM.

Excusationem affert praeteriti temporis, quod studium erga remp. suum litteris nondum declaraverit; seque libertatis cupidum ostendit. Eodem anno.

C. ASINIVS POLLIO CICERONI S. D.

Minime mirum tibi debet videri, nihil me scripsisse de rep. postea quam itum est ad arma. Nam saltus Castulonensis, qui semper tenuit nostros tabellarios, etsi nunc frequen-

C. ASINIVS POLLIO] Hispaniae a Julio Caesare adhuc vivo praefectus. *Corrad.*

Itum est ad arma] Post Caesaris mortem. *Idem.*

Saltus Castulonensis] Plin. lib. III, cap. III. & Caesar lib. I de Bello Civili. *Idem.* *Castulo* fuit Oretanorum urbs maxima, Baeticae finis versus Orientem, sita ad Baetis ripas, hodie *Castona*, de qua vide Ludovici Nonii Hispan. antiq. cap. 64. & Sam. Bochardi, Geograph. sacrae partem secund. lib. I, cap. 34. Haec urbs *Saltui Casta-*

frequentioribus latrociniis infestior factus est, tamen n
quaquam tanta in mora est, quanta qui locis omnibus c
positi ab utraque parte scrutantur tabellarios, & retine
Itaque nisi nave perlatae litterae essent, omnino nescire
quid istic fieret. Nunc vero nactus occasionem, poste
quam navigari coeptum est, cupidissime, & quam crebe
rime potero, scribam ad te. Ne movear ejus sermonibu
quem tametsi nemo est qui videre velit, tamen nequ
quam proinde ac dignus est, oderunt homines, periculu
non est. Adeo est enim invisus mihi, ut nihil non acerbu
putem quod commune cum illo sit. Natura autem mea
studia trahunt me ad pacis & libertatis cupiditatem. Itaq
illud initium civilis belli saepe deflevi. Cum vero non lic
ret mihi nullius partis esse: quia utrobique magnos inin
cos habebam, ea castra fugi in quibus plane tutum me
insidiis inimici sciebam non futurum. compulsus eo q
minime volebam, ne in extremis essem, plane pericula n
dubitanter adii. Caesarem vero, quod me in tanta fortu
modo cognitum vetustissimorum familiarium loco habu

cum Antonio, maxime contrarium fuit. Nam, commeatibus, invito illo, per illius provinciam s ducerem? aut, si cetera transissem, num etiam poteram transvolare, quae praesidio illius tenen- Adde huc, quod perferri litterae nulla conditione tunt. Sexcentis enim locis excutiuntur, deinde retinentur a Lepido tabellarii. Illud me Cordu- ro concione dixisse, nemo vocabit in dubium, pro- am me nulli, nisi qui ab senatu missus venisset, turum. Nam de legione trigesima tradenda quas abuerim conciones, quid ego scribam? Qua tradi- uanto pro rep. infirmior futurus fuerim, quis igno- rat?

Antonio conjunxit. Vell. Pa- 63.
pro libertate aut refugiam aut de- Vet. cod. Lambini, *quod pro aut fugiam aut deprecer.* Forte, *libertate ac rep. fugiam aut depre-* liclm.
...] Hirtius & Pansa. *Corradus.* Manutium, qui docet Anto- Dolabellam intelligi.
Idus Martias] Post Caesaris mor- *Corrad.*
testate futurum] Facturum quae mihi imperarent, quaecunque Cic. 1 ad Att. ep. 11. *Ac ne il- te, cum ego antea significarem ti- , illum in nostra* ... illum facturum

dum fuit consilium, ut Antonium & Lepidum fallerem. *Corradus.* *Quod cum Lepidus concion. a. o. scr. se c. c. Ant. max. contrar. f.*] Si hoc significat Asinius, hoc sibi maxime obfuisse, maximeque adversarium fuisse, nempe, scribere senatui, *me & exercitum in potestate ejus futurum*; insolens locutio est. Sin aliud, quaero quid? Ego potabam locum esse mendosum, & ita legendum, *cui quod Lep. conc. a. o. f. s. c. c. A. m. c. f.* Lambin.
Per illius provinciam] Narbonensem in qua tunc erat Lepidus. *Corradus.*
De legione trigesima tradenda] Sequenti epist. *Idem.*
Quantas habuerim conciones] P. Manutius emendavit, *quantas habuerim con-*

rat? Hac enim legione noli acrius aut pugnacius qu
quam putare. Quare cum me existima esse, qui primi
pacis cupidissimus sim, omnes enim cives plane stu
esse salvos: deinde, qui & me, & remp. vindicare
libertatem paratus sim. Quod familiarem meum tuor
numero habes, opinione tua mihi gratius est. Invid
illi tamen quod ambulat & jocatur tecum. Quae
quanti aestimem: si unquam licuerit vivere in oti
experieris. Nullum enim vestigium abs te recessu
sum. Illud vehementer admiror, non scripsisse te mi
manendo in provincia, an ducendo exercitum in Italia
reip. magis satisfacere possim. Ego quidem, etsi m
tutius ac minus laboriosum est manere, tamen quia
deo tali tempore multo magis legionibus opus esse, qua
provinciis, quae praesertim recuperari nullo negotio p
sunt, constitui, ut nunc est, cum exercitu profici
Deinde ex litteris, quas Pansae misi, cognosces om
nam tibi earum exemplar misi. XVII Kal. April. C

s quaeſtor, magna numerata pecunia, magno pon-
.uri, majore argenti coacto de publicis exactio-
e ſtipendio quidem militibus reddito, duxit ſe a
, & triduum tempeſtate retentus ad Calpen, Kal.
ijecit ſeſe in *regnum Bogudis*, *planc* bene pcculia-
ru *moribus utrum* Gadis referatur, an Romam, ad
enim nuntios turpiſſime *conſilia mutat*, *nondum*
praeter furta, & rapinas, & virgis caeſos *ſocios*,
que fecit, *ut ipſe* gloriari ſolet, eadem quae C. Cae-
;, quos Gadibus fecit, Herennium Gallum, hi-
ſummo ludorum die anulo aureo donatum, in
ſum deduxit. tot enim fecerat ordines equeſtris
loci.

..aeſtor] Cornelius Balbus ...iſi proſus nos conjectura

Eſt mons praealtus Hiſpa-
..ri Gaditani adjacens, cui
. Africa *Abyla*, qui crediti
..alis Columnae. vid. Pomp.
. Bochardi Geograph. ſacrae
.. 1, c. 34.
Regis Mauritaniae Tingita-

Utrum Gadis] Inſula Hiſpaniae extra fretum, quod ab ea *Gaditanum*, & a Columnis Herculis Herculeum dicitur, nunc *Eſtrecho di Gibraltar*. Inſula vero *Gades* hodie appellatur *Cadix*.

Eadem qua C. Caſar. Ludis Herennium hiſtrionem, &c.] Cæſar Laberium, cum mimum ſuum egiſſet, annulo aureo donavit & quingentis ſeſtertiis. vid. Sueton. Jul. cap. 39.

loci. Quattuorviratum ſibi prorogavit, comitia biennii biduo habuit, hoc eſt, renuntiavit quos ei viſum eſt: exſu- les reduxit, non horum temporum, ſed illorum quibus a ſeditioſis ſenatus trucidatus aut expulſus eſt, Sex. Varo pro- conſule. Illa vero jam ne Caeſaris quidem exemplo: quod ludis praetextam de ſuo itinere ad L. Lentulum proconſu- lem ſollicitandum poſuit. Et quidem cum ageretur, flevit, memoria rerum geſtarum commotus. Gladiatoribus autem ob

& loquendi more. *Corrad.* *In XIIII*] Sic veteres libri. hoc eſt, in equeſtria ſubſellia theathri, hoc eſt, equeſtri dignitate donavit. Ordines quatuordecim ſubſelliorum in theatro aſſignati erant equeſtri ordini, quæ & *equeſtria* dicebantur. vid. Suet. Jul. 39. vid. & Torrent. ad iſtum locum.

Quatuorviratum] In multis municipiis quatuorviri ſummum gerebant magiſtratum ut Romæ Conſules, alii vero dicebantur *decuriones*, qui Romæ *Senatores*. Interdum tamen erant *duumviri*,

Prætextam] Fabulam, in qua, indiceretur Lentulus *prætextatus*, quod Procoſ. eſſet. *Corrad.*

De ſuo itinere ad L. Lentulum] Cornelius Balbus minor, quum L. Lentulum Coſ. in principio belli civilis convenire in Italia non potuiſſet, ſequenti anno ad Dyrrhachium hoſtium caſtra clam ingreſſus, illum jam Procoſ. ut cum Cæſare ſentiret, ſollicitavit. Si vero iter Italicum intelligas *Coſ.* legas oportet. hac de re tota fabulam edidit. *Idem.*

ouita , n
isero quiritanti, C. R. natus sum, respo

...se nolebat leguntiidem, ...ceptam & eandem vete... n, quæ est ... aucere sese ...oc quoque ... judicium co... bo. ægre ... ... cum ante bis ... tulit Bal... ftes aucto... ... ille gratis pu... multis m... ... noluit, id... quod si di... ... excruciatum ..., depreben... illa depressus ...ti tamen ... malim quam ... retinen... Codices vulga... die glad... Gladia... Gladiat... es sunt com... esse, ... aut. Fad. ... runt, ... jam docti ...es quo ... gladiatoriis. ... Lamb... gladiatores Pompeian... Pompetanum, ... gendum ... objecit, quia... ... Gladiatoribus ... ...m quenam ... militem Pom... ...uia, cum ... depressus in ludum ... nasset, ... se nolebat, & ... consingeret ... primum Gallos e... misit in pop... Optimæ vul... ille expuncta ... habent ... ti... non consta... Pessime au... um suo vet... Titus Popma, ... atoribus aut ... Fadium quendam, ... Pompeian... objecit. Homines ...

Rapti per agros ... sine discr... ... fertique, ... transfer... primebantur. Grævius. ... Hoc est, jubente ipso Balbo ut ... gnaret. Corradus. Nolebat] De... re, quum bis ante gratis depug... Idem.

Collecti enim lapides sunt in eum... tiquiores nonnulli codd. Qu... men erratum puto librarii, co... nemque lectionem codd. poti... esse judico: nam & ad Atticum, li... Q. Fratris domus primo fracta c... lapidum ex area mea. Nisi aliqu... telligere velit multitudinem ... collegisse, ut in illum conji... non tamen conjecisse. Victorius. ... teres tamen codices omnes habe... lectis.

C. R. natus sum] Ita in Medice... locus scriptus est. Ingeniosus & ... ditus juvenis Hieronymus Com... sis suspectum hunc locum, ut ... habet, neque, ut ego arbitror ... caussa: cum aliis in locis, in ... Cicero induxit aliquos quiritant... hanc vocem edentes, natus non ... rit. cum tamen in nostris, ut ... videre jam possunt, non conte... dis, ut in impressis legatur, vid... est an ideo se natum Fadius ...

ret: Abi nunc, populi fidem implora. Beſtiis vero cives Romanos, etiam in his circulatorem quendam auctionum, notiſſimum hominem Hiſpali, quia deformis erat, objecit. Cum hujuſcemodi portento res mihi fuit. Sed de illo plura coram. Nunc, quod praeſtat, quid me velitis facere, conſtituite. Tres legiones firmas habeo, quarum unam viceſimam octavam cum ad ſe initio belli arceſſiſſet Antonius hac pollicitatione, quo die in caſtra veniſſet, denarios quingenos ſingulis militibus daturum: in victoria vero eadem praemia quae ſuis legionibus, quorum quis ullam finem, aut modum futurum putavit? inci-

vocomenſem pulſavit, beneficio C. Cæſaris civem Roma. factum, ut oſtenderet, quod a malo auctore factus eſſet, illum civem Ro. non eſſe, & in beneficiis Cæſaris nullam vim eſſe. *Idem.* P. Victorius edidit *civis Ro. natus ſum:* quo modo & aliquot Memm. codices habent. ſed Manutium & Ferrarium

Hiſpali] *Hiſpalis* Bæticæ urbs, hodie *Sevilla*, de qua vide Bochard. Geograph. ſacræ Tom. 11, lib. 1, cap. 34. & Ludov. Non. Hiſpan. veter. c. 16.

Nunc, quod praeſtat] Libri aliquot veteres habent *quod praeſtat*, & item multa exempla vulgata. ego *quod reſtat*, teneo. *Lambin.* Hittorp. Pal. prim. & sec.

i, nec eorum periculorum metu, quae victoribus portendebantur, diminuere, debetis existimare reum & conservatum reip. esse: atque ita credere, quodque imperassetis, facturum fuisse, si, quod jussistis, Nam & provinciam in otio, & exercitum in mea state tenui, finibus meae provinciae nusquam ex. Militem non modo legionarium, sed ne auxilia quidem ullum quoquam misi: &, si quos equites dentes nactus sum, supplicio affeci. Quarum rerum tum satis magnum republica salva tulisse me putabo, respubl. si me satis novisset, & major pars senatus res ex me fructus tulisset. Epistolam quam Balbo, etiamnunc in provincia esset, scripsi, legendam tibi: etiam Praetextam, si voles legere, Gallum Cornum, familiarem meum, poscito. VI Idus Junias; duba.

in melioribus codicibus, *Finem facio mihi crede Cassi de te, & de vestro, id est, de tota Rep. cogitan-* ctorius. Cum quidam libri pro scribunt *putaret*. Balbum existimo scripsisse, *qui ullam finem aut modum futurum putarit*. Guilielmius mallet *putabit*. l. Gruter.

Singula quadam cohortes] Al. *singula quadam coh.* Corrad.

EPISTOLA XXXIII.

ARGUMENTUM.

Deplorat acceptam proelio Mutinensi reip. calamitatem: venturum se in Italiam, ut communi succurrat incendio, significat. Eodem anno.

POLLIO CICERONI S.P.

S. V. B. E. E. Q. V. Quo tardius certior fierem de proeliis apud Mutinam factis Lepidus effecit; qui meos tabellarios, novem dies retinuit: tametsi tantam calamitatem reip. quam tardissime audire optandum est, sed illis, qui prodesse nihil possunt neque mederi. Atque utinam eodem senatusconsulto quo Plancum & Lepidum in Italiam arcessistis, me quoque jussissetis venire. profecto non accepisset resp. hoc vulnus. quo si qui laetantur in praesentia, quia videntur & duces & veterani Caesaris partium in-

icitur, & etiamnunc eodem ap-
t nomine.

larem plane necesse erat] Miror
hunc locum, ut mendosum,
lvertisse, atque notasse. præter
intiquam scripturam, quæ om-
liversissima est; unde, si ita le-
ictio illa *scribenti* pendet, quo-
autem altera *concionibus* regitur?
n tam facile possemus locum
tegritati restituere, quam facile
ius plurimis argumentis corru-
tum esse convincere. Quamvis
non confidamus locum nos
illustraturos, non pœnitebit ta-
neque ingratum fortasse erit stu-
viris, receptam lectionem ina-
ræsertim, & nove suppletam
sse & damnasse: alii fortasse,
nobis non licuit, præstabunt:
enim purgataque plaga, facilius
medicus artem suam explicare
edia adhibere. Non parvam
laritatem adfert locus in prima
is epistola, eandem rem tra-
quare qui eum cum hoc con-
, non parvum habebit aditum
is loci restitutionem. est au-
:, *Unas enim post Idus Martias de-
Pansa litteras accepi, in quibus
r me ut senatui scribam, me &
em in potestate ejus futurum. Quod
pidus concionaretur, atque omnibus
: se consentire cum Antonio, con-
fuit. Nam quibus commeatibus*,
urgat se quod non Pansæ litteris
consentiret, si ipse Pollio tam aperte
senatui scripsisset se in ejus fore pote-
state, auctoritatemque ejus velle de-
fendere, non potuisset suas copias in
Italiam per Lepidi provinciam traji-
cere: nec enim commeatus suppedi-
tasset Lepidus ei, qui contrariis par-
tibus palam auxilio veniret. Cum igi-
tur quod Pansa suadebat, contrarium
esse velit, docet se recte texisse consi-
lium suum bonaque mente semper
Lepido ostendisse, se Antonii salutis
rationem habiturum, ut rempublicam
juvare posset, & ut Lepidum falleret.
His argumentis & testimoniis vete-
rum codicum ductus vulgatam lectio-
nem improbavi & ejeci, veteremque
quamvis inquinatam, restitui. Quod
autem postea mihi in mentem venit,
& tantopere mihi se ex omni parte
probavit, ut nisi jam liber excusus es-
set, sic ut scriberent mandaturus fue-
rim, nunc exponam. Suspicor pro
palmarer in quo tantum verbo mendosi
sunt prisci codices, *palparer* legi debe-
re: parva omnino licentia opus est,
unius enim tantum litteræ immuta-
tione totus locus illustratur. Quod au-
tem *palpare*, & *palpari* indifferenter pro
adulari & subblandiri μεταφορικῶς di-
citur, planum est, & a diligentissimis
grammaticis animadversum & nota-
tum, tertioque casui *scribenti* pulchre
respondet. Sic enim & Horatius libro
secundo Sermonum, Satyra prima de
Cæsare Augusto loquens, hoc ipso ver-
bo utitur,

obtrectatores mei, propter amicitiam quae mihi cum Antonio, non major tamen quam Planco, fuit. Itaque a Gadibus mense Aprili binis tabellariis in duas naves impositis, & tibi, & consulibus, & Octaviano scripsi, ut me faceretis certiorem, quonam modo plurimum possem prodesse reip. Sed, ut rationem ineo, quo die proelium Pansa commisit, eodem a Gadibus naves profectae sunt. Nulla enim post hiemem fuit ante eam diem navigatio. Et hercules longe remotus ab omni suspicione futuri civilis tumultus, penitus in Lusitania legiones in hibernis collocaram. Ita porro festinavit uterque confligere, tanquam nihil pejus timerent, quam ne sine maximo reip. detrimento bellum componeretur. sed, si properandum fuit, nihil non summi ducis consilio gessisse Hirtium video. Nunc haec mihi scribuntur ex Gallia Lepidi, & nuntiantur, Pansae exercitum concisum esse, Pansam ex vulneribus mortuum, eodem proe-

proelio Martiam legionem interiſſe, & L. Fabatum, & C. Peducaeum, & D. Carfulenum. Hirtiano autem proelio & quartam legionem, & omnes peraeque Antonii caeſas: item Hirtii. Quartam vero, cum caſtra quoque Antonii cepiſſet, a quinta legione conciſam eſſe. Ibi Hirtium quoque periiſſe, & Pontium Aquilam: dici etiam Octavianum cecidiſſe. Quae ſi, quod dii prohibeant, vera ſunt, non mediocriter doleo: Antonium turpiter Mutinae obſeſſionem reliquiſſe, ſed habere equitum * legiones ſub ſignis armatas tres, & P. Bagienni unam, inermes bene multos. Ventidium quoque ſe cum Legione ſeptima, octava, nona

L. Fabatum] *Fabatus* Roſciæ gentis cognomen Lanuvio municipio oriundæ. *L.* autem hic FABATUS deſcriptus eſt in argenteo quodam denario. *Urſinus.*

Carfulenum] Qui cohortem prætoriam Cæſaris Octavii, & Martiam legionem ad Panſam venientem deduxerat. *Corrad.*

Omnes peræque] Al. *omnes præter equites.* al. *omnes per equites.* Urſin.

Pontium Aquilam] Hic unus eſt ex interfectoribus Cæſaris: quem D. Bruti legatum hoc prœlio cecidiſſe his verbis narrat Dion, hiſtoriarum Romanarum libro XLVI. Ὥς δ' οὖν ταῦτ' ἐγένετο, καὶ Πόντιος Ἀκύλας, ἐκ τε τῶν σφαγέων ὤν, καὶ τῷ Δεκίμῳ ὑποστρατηγῶν, Τίτον Μουνάτιον Πλάγκον ἀντιπολεμοῦντα αὐτῷ μάχαις ἐνίκησε, &c. paulloque infra de decretis propter hanc victoriam Romæ loquens inquit, Καὶ τὸν Ἀκύλαν ἀποθανόντα, ἐν τῇ μάχῃ εἰκόνι ἐτίμησαν. τά τε χρήματα ἃ ἐς τὴν παρασκευὴν τῶν τοῦ Δεκίμου στρατιωτῶν οἴκοθεν ἀναλώκει τοῖς κληρονόμοις αὐτοῦ ἀπέδωκαν. Victorius. *Pontium Aquilam*] D. Bruti legatum, cui poſtea ſenatus ſtatuam decrevit. *Corrad.*

*Sed habere equitum * legiones*] Antiqua exemplaria *equitum*: deeſt autem nota numeri equitum: nam *equitatum* omnino male in excuſis legitur. recenſet enim hic numerum copiarum: quem cum in nullo veteri exemplari inveneriмus, notam quæ deeſſe ſignificet, adpoſuimus. *Victorius.* Nihil addimus ad ea, quæ olim hoc in loco a nobis diſputata ſunt, præſertim cum non multo ante de ſimili loco diligenter diſſeruerimus. *Idem* in poſterior. *Sed hab. equitatum ac legiones*] Al. *equitum legiones*: ut *equites* per *legiones* numeret. & ſane unam tantum legionem habuiſſe peditum, teſtis eſt Lepidus epiſt. ſequenti. *Corradus.* Recte legitur in manuſcripto, *ſed habere equitum* CCIↃↃ. CCIↃↃ. CCIↃↃ. *ac legiones.* Urſinus.

Et pupilli Bagienni unam] Nos emendavimus *P. Bagienni*: etſi veteres etiam codices *pupilli* habent. Sed mirum eſt quam ſint fœde corrupti omnes quos vidimus in his compendii notis: ut locus ille in ſecunda epiſtola ad Lentulum, *Cui Lupus Trib. pleb. quod ipſe de Pompeio retuliſſet*, &c. in Mediceo etiam cæteris probatiore, legitur *Cui lupus tyrannus Publio Lentulo quid ipſe*, &c. Et ſic quotieſcunque imperitus ille & audax quiſquis fuerit notas illas compendii interpretari voluit: quemadmodum ſæpe *C.* Conſul interpretatur, ut eo loco ad Appium, *Ego C. Pomptinum legatum meum Brunduſii expectabam.* habent enim antiqui, *Ego Conſul Pomptinum.* & ſic in Mediceo titulus epiſtolarum ad C. Curionem eſt, *Incipit ejuſdem ad Conſulem Curionem.* item in ultima epiſtola ejuſdem libri C. Cœlio ſcripta

nona conjunxisse: si nihil in Lepido spei sit, descensurum ad extrema, & non modo nationes, sed etiam servitia concitaturum: Parmam direptam: L. Antonium Alpes occupasse. Quae si vera sunt, nemini nostrum cessandum est, nec exspectandum quid decernat senatus. Res enim cogit huic tanto incendio succurrere omnes, qui aut imperium, aut nomen denique pop. Rom. salvum volunt esse. Brutum enim cohortes XVII. & duas non frequentes tironum legiones, quas conscripserat Antonius, habere audio. Neque tamen dubito quin omnes, qui supersint de Hirtii exercitu, confluant ad eum. Nam in delectu non multum spei puto esse: praesertim cum nihil sit periculosius quam spatium confirmandi sese Antonio dari. Anni autem tempus libertatem majorem mihi dat, propterea quia frumenta aut in agris, aut in villis sunt. Itaque proximis litteris consilium meum expedietur. Nam neque deesse, neque superesse reipub. volo. Maxime tamen doleo adeo & longo & infesto itinere ad me veniri, ut die quadragesimo post, aut ultra

anno.

M. LEPIDVS IMP. ITER. PONT. MAX. M. T. C. S. P. D.

. B. E. E. V. Cum audissem Antonium cum suis
piis, praemisso *L.* Antonio cum parte equitatus,
vinciam meam venire: cum exercitu meo ab con-
Rhodano castra movi, ac contra eos venire in-
Itaque continuis itineribus ad Forum Vocontium
veni,

DVS IMP. ITEM PONT.] ntiquam scripturam in Medi- onservatam restituimus: erat m in illo prima littera ejus di- r contaminata in omnibus his alis, sed rubrica tantum cir- , ut prior Lectio evidenter ap- Petrarca vero, sive quis alius, exemplari librum qui est in ci bibliotheca descripsit, ma- am debuit importunae illi ca- fidem habuit, *ter* enim sem- :: nos vetustiorem illam rece- & sinceram putamus. *Iter* au- antiquis omnibus monumen- *rum* scriptum esse credimus: ur autem cum priore dictione

enim acceptum semel id sacerdotium aliquis nisi morte amittebat. Quod in Lepido hoc manifestum est: cum enim eum provincia, exercitu, omnique dignitate spoliasset Augustus, nunquam ausus est pontificatum ei eripere, quem illo mortuo sibi statim assumpsit. *Victorius.* *M. LEPIDVS IMP. ITERVM*] Inscriptio hujus epistolae & sequentis, in manuscripto aliter legitur, *M. Lepidus Imperator Pont. Max.* In denariis certe quos ipsi vidimus, *M. Lepidus Imp. iterum* nunquam appellatur. *Ursinus.*

PONT. MAX.] In Caesaris locum furto creatus. *Corrad.*

Ab confluente Rhodano] Ubi Araris in-

veni, & ultra, castra ad flumen Argenteum contra A-
tonianos feci. P. Ventidius suas legiones tres conjun
cum eo, & ultra me castra posuit. habebat antea leg
nem secundam, & ex reliquis legionibus magnam m
titudinem, sed inermorum. Equitatum habet magnu
Nam omnis ex proelio integer decessit, ita ut sint a
plius equitum*. Itaque ad me complures milites,
equites ab eo transierunt, & in dies singulos ejus co
minuuntur. Silanus & Culleo ab eo discesserunt.
etsi graviter ab his laesi eramus, quod contra nost
voluntatem ad Antonium ierant, tamen nostrae hu
nitatis & necessitudinis caussa, eorum salutis ratio
habuimus. Nec tamen eorum opera utimur, nequ
castris habemus, neque ulli negotio praefecimus. Q
ad bellum hoc attinet, nec senatui, nec reip. deerim
quae postea egerimus, faciam te certiorem. Etsi o

Ad flumen argenteum] Fluvius Gal- *Ita ut sint amplius equitum tr*

tempore ſumma ſtudia officii, mutuo inter nos certatim conſtiterunt, pro noſtra inter nos familiaritate, & proinde diligenter ab utroque conſervata ſunt, tamen non dubito, in tanto & tam repentino reipub. motu quin nonnulla de me falſis rumoribus a meis obtrectatoribus, me indigna, ad te delata ſint, quae tuum animum magno opere moverunt, pro tuo amore in remp. Ea te moderate accepiſſe, neque temere credendum judicaſſe, a meis procuratoribus certior ſum factus: quae mihi, ut debent, gratiſſima ſunt. Memini enim & illa ſuperiora, quae abs tua voluntate profecta ſunt ad meam dignitatem augendam & ornandam: quae perpetuo animo meo fixa manebunt. Abs te, mi Cicero, magnopere peto, ſi meam vitam, & ſtudium diligentiſſime ſuperioribus temporibus in rep. adminiſtranda, quae Lepido digna ſunt, perſpecta habes, ut paria aut eo ampliora reliquo tempore exſpectes: & proinde tua auctoritate me tuendum exiſtimes, quo tibi plura tuo merito debeo. Vale. D. xi Kalendas Iunias, ex caſtris, ex Ponte Argenteo.

Illa ſuperiora] Vt ſtatuam equeſtrem inauratam, mihi tua ſententia decretam. *Corradus.*

Ex Ponte Argenteo] Ab aliis legitur *Argentei*: fluvius enim, in quo pons erat, *Argenteus* dicebatur. *Idem.*

EPISTOLA XXXV.

ARGVMENTVM.

Recepti Antonii cauſſam in ſuos milites confert, diſſenſionem civium inique ferentes. Eodem anno.

LEPIDVS IMP. ITER. PONT. MAX. SENAT. POP. PL. Q. R. S. D.

S. V. liberique veſtri V. B. E. E. Q. V. Deos, homineſque teſtor, patres conſcripti, qua mente & quo animo ſemper in remp. fuerim, & quam nihil antiquius communi ſalute ac libertate judicarim: quod vobis brevi

probaſſem niſi mihi fortuna proprium conſilium extorſiſſet. Nam exercitus cunctus conſuetudinem ſuam in civibus obſervandis communique pace, ſeditione facta, retinuit: meque tantae multitudinis civium Romanorum ſalutis atque incolumitatis cauſſam ſuſcipere, ut vere dicam, coegit. In qua re ego vos, patres conſcripti, oro atque obſecro, ut privatis offenſionibus omiſſis, ſummae reip. conſulatis, neve miſericordiam noſtram, exercituſque noſtri, in civili diſſenſione, ſceleris loco ponatis. Quod ſi ſalutis omnium ac dignitatis rationem habueritis, melius & vobis & reip. conſuletis. Data III Kal. a Ponte Argenteo. Valete.

IN *civibus conſervandis*] Nos quam in cunctis reperimus antiquioribus exemplaribus dictionem, non neglexirnus. non enim temere omnes uno conſenſu *obſervandis* legunt, nec ſemper oportet cunctas rariores & infrequentiores voces condemnare & explodere: nimis enim anguſte latos Latine linguæ terminos contraheremus, quos majo- *vare* videtur hic poſitum pro ſimplici *ſervare.*

Seditione facta retinuit] Lælio quodam, & Clodio meretricio habitu emiſſis, qui juberent Antonium mea caſtra oppugnare, niſi reciperetur; quoniam intus multi eſſent parati illum recipere, & me, ſi ille juberet, trucidare: ſic enim fere ſcribit Plutarchus in

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD BRVTVM; ET BRVTI AD CIC. &c.

LIBER XI.

EPISTOLA I.

ARGVMENTVM.

D. Brutus habitum cum Hirtio, consule designato, sermonem exponit; postulatam a se liberam legationem significat: suum consilium ostendit, tutam in urbe mansionem non esse, migrandum ex Italia; vel postulandum, ut ipsi, & M. Bruto, & Cassio liceat esse in urbe publico praesidio. Antonio & Dolabella Coss.

D. BRVTVS BRVTO SVO ET C. CASSIO S.

QVo in statu simus cognoscite. Heri vesperi apud me Hirtius fuit: qua mente esset Antonius, demonstravit, pessima scilicet & infidelissima. Nam se neque mihi provinciam dare posse ajebat, neque arbitrari, tuto in urbe esse quenquam nostrum, adeo

D. *Brutus*] Decimus Brutus Albinus. *Corrad.*

Hirtius] Consul cum Pansa designatus in annum sequentem.

Neque mihi provinciam dare posse] Galliam Cisalpinam. *Corrad.*

Quod

adeo esse militum concitatos animos & plebis. Quo
utrumque esse falsum, puto vos animadvertere: atque
esse verum, quod Hirtius demonstrabat, timere eum,
si mediocre auxilium dignitatis nostrae habuissemus, n
partes iis in repub. relinquerentur. Cum in his angu
versarer, placitum est mihi, ut postularem legatione
beram mihi reliquisque nostris, ut aliqua caussa pro
scendi honesta quaereretur. Haec se impetraturum pol
tus est: nec tamen impetraturum confido: tanta est
minum insolentia & nostri insectatio. Ac si dederint q
petimus, tamen paullo post futurum puto ut hostes j
cemur, aut aqua & igni interdicamur. Quid ergo est,
quis, tui consilii? dandus est locus fortunae,ceden
ex Italia, migrandum Rhodum, aut aliquo terrarum
bitror. Si melior casus fuerit, revertemur Romam: si
diocris, in exsilio vivemus: si pessimus, ad novissima
xilia descendemus. Succurret fortasse hoc loco alicu
strum, cur novissimum tempus exspectemus potius, q

ııııı poıtuıaıc, uı ıııcıcı ııvvıs ıııc ıvuııac pı-
ıesidio: quod illos nobis concessuros non puto.
enim invidiam iis faciemus. Nihil tamen non
dum putavi, quod aequum esse statuerem.

mpore. Sed hæc ellipsis fre- præsertim apud Comicos. *Ut tempore opportunoque ob-tulit is.* pro quo & *tempori* (quod ma-lebat F. Ursinus) dicunt, hoc est, tem-pestive. *Gravius.*

EPISTOLA II.

ARGUMENTUM.

it ab Antonio consule Brutus & Cassius praetores, an t in urbe, magna veteranorum militum frequentia, :. Eodem anno.

... VTVS ET CASSIVS PRAETT. M. ANTONIO COS.

ua fide & benevolentia in nos nisi persuasum esset
ɔis, non scripsissemus haec tibi: quae profecto,
.um animum habes, in optimam partem accipies.
r nobis magnam veteranorum multitudinem Ro-
nvenisse jam, & ad Kalendas Iunias futuram mul-
rem. De te si dubitemus aut vereamur, simus no-
stri

ſtri diſſimiles. Sed certe, cum ipſi in tua poteſtate fuerimus, tuoque adducti conſilio dimiſerimus ex municipiis noſtros neceſſarios, neque ſolum edicto, ſed etiam litteris id fecerimus, digni ſumus quos habeas tui conſilii participes, in ea praeſertim re quae ad nos pertinet. Quare petimus a te, facias nos certiores tuae voluntatis in nos: puteſne nos tutos fore in tanta frequentia militum veteranorum, quos etiam de reponenda ara cogitare audimus: quod velle te & probare vix quiſquam poſſe videtur, qui nos ſalvos & honeſtos velit. Nos ab initio ſpectaſſe otium, nec quidquam aliud libertate communi quaeſiſſe, exitus declarat. Fallere nemo nos poteſt niſi tu, quod certe abeſt a tua virtute & fide: ſed alius nemo facultatem habet decipiendi nos. tibi enim uni credidimus, & credituri ſumus. Maximo timore de nobis afficiuntur amici noſtri: quibus etſi tua fides explorata eſt, tamen illud in mentem venit, multitudinem veteranorum facilius impelli ab aliis quolibet, quam a te retineri poſſe. Reſcribas nobis ad omnia rogamus. Nam illud valde leve eſt ac nugatorium, ea re denuntiatum eſſe

...iant, hoc me animo erga te esse, ... eos certiores, ut si quid tibi ... dubitent mihi jure suo denun... in Verr. Domino denuntiatum | Att. epist. 22. Volitat, furit, nihil habet certi, multis denuntiat: quod fors obtulerit acturus videtur. Sic hoc loco denuntiare veteranis est eos accire in urbem.

EPISTOLA III.

ARGVMENTVM.

...postulatio ad contumeliosas & minaces Antonii litteras. ...n anno.

...BRVTVS ET CASSIVS PRAETT. ANTONIO COS. S. D.

...V. B. E. litteras tuas legimus, simillimas edicti tui, ...ntumeliosas, minaces, minime dignas quae a te no... ...tterentur. Nos, Antoni, te nulla lacessiimus injuria, ...miraturum credidimus, si praetores & ea dignitate ...es aliquid edicto postulassemus a consule. Quod si ...aris ausos esse id facere, concede nobis ut doleamus, ...quidem abs te Bruto & Cassio tribui. Nam de di...us habitis, & pecuniis imperatis, exercitibus solli...s, & nuntiis trans mare missis, quod te questum esse negas,

...simas edicti tui] Quo idem sup... ...imis civibus, ...mis sumpsis... | Nam de delectib. habitis] A nostris. Id. De dilectibus est antiqua scriptum, atque ita sine dubio legendum. Mendo...

negas, nos quidem tibi credimus optimo animo t
ſed tamen neque agnoſcimus quidquam eorum, &
mur, cum haec reticueris, non potuiſſe continer
diam tuam, quin nobis de morte Caeſaris objicere
vero quemadmodum ferendum ſit tute cogita, nc
praetoribus concordiae ac libertatis cauſſa per edi
ſuo jure decedere, quin conſul arma minetur. (
fiducia nihil eſt quod nos terreas. Neque enim de
convenit nobis, periculo ulli ſubmittere animum
Neque eſt Antonio poſtulandum, ut iis imperet
opera liber eſt. Nos ſi alia hortarentur, ut bellu
ſuſcitare vellemus, litterae tuae nihil proficerent
enim minantis auctoritas apud liberos eſt. Sed pul
telligis non poſſe nos quoquam impelli: & fortaſ
minaciter agis, ut judicium noſtrum metus videat
in hac ſententia ſumus, ut te cupiamus in libera
gnum atque honeſtum eſſe, vocemus te ad nullas
tias, ſed tamen pluris noſtram libertatem quam tu

EPISTOLA IV.

ARGVMENTVM.

...estas exponit: pro quibus, Ciceronem rogat, ut sibi ...a supplicationes decernat. Eodem anno.

...RVTVS IMP. COS. DESIGN. CICERONI S.D.

...a in me voluntate dubitarem, multis a te verbis ...n ut dignitatem meam tuerere. sed profecto est ...hi persuasi, me tibi esse curae. Progressus sum ad ... cum exercitu, non tam nomen imperatorium ca... ...am cupiens militibus satisfacere, firmosque eos ad ...ostras res efficere, quod mihi videor consecutus. ...iberalitatem nostram & animum sunt experti. cum ...bellicosissimis bellum gessi, multa castella cepi, ...tavi. Non sine caussa ad senatum litteras misi. Ad... ...a sententia: quod cum facies, ex magna parte ...commodo inservieris.

...] Cum L. Planco. *Cer-*

...*m ad transalpinos*] Veteres ...s, praeterea Germanicus ...s etiam longe meliorem ...n putantes *inalpinos* legi... ...m alpes transiit Brutus, ut ... [illegible] alpes sitis bellum ... [illegible] feris populis alpes co... ...[illegible], eorumque castella ...in vetustis etiam codicibus ... hic locus Suetonii in Au... ...[illegible] *& Vindelicos, ac Sa-* ...*[illegible] coercuit.* Nec de... ...[illegible] versum hunc Tibulli

...*pinis Epas pernatus in ar-*

...[illegible] codicibus longe aliter legatur. *Victorius.* *Transalpinos*] Al. *inalpinos:* ut in Quaestura diximus. Sed quid si haec epistola multo ante Caesaris mortem sit scripta, ut *transalpinos* retineamus, quibus olim Caesar hunc Brutum praefecerat? nam & in hujus epistolae praescriptione in aliis libris *Cos. Des.* non legitur. Hoc tamen ex conjectura fit dictum. *Corradus.* *Progressus sum ad Inalpinos*] Quod haberi in suis Victorius, id quoque ego de Palatinis primo ac tertio, Stewechiano ac Hittorpiano, Vaticano. *Inalpini* sunt qui alpibus inhabitant. Vulgo *transalpinos*, male, &, ut Victorius recte adnotavit, contra historiae fidem. Mox in Palatino primo ac Vaticani excerptis reperi, *cum omnium bellicosis bellum.* Gebhardus.

EPISOLA V.

ARGVMENTVM.

Excusat se, quod Bruti litteris non responderit: h ad libertatem recuperandam: sua studia officiaque pol Eodem anno.

M. CICERO D. BRVTO IMP. COS. DES. S.

LVpus familiaris noster cum a te venisset, cumq mae quosdam dies commoraretur, ego eram in cis in quibus maxime me tuto esse arbitrabar. Eo fact ut ad te Lupus sine meis litteris rediret, cum tamen set tuas ad me perferendas. Romam autem veni a. d. Decembris, nec habui quidquam antiquius quam i sam statim convenirem, ex quo ea de te cognovi qu: xime optabam. Quare hortatione tu quidem non e

s verbis: faciam illud quod meum est, atque om-
i officia, studia, curas, cogitationes pollicear,
tuam laudem & gloriam pertinebunt. Quamobrem
ibi ita persuadeas, me cum reip. caussa, quae mihi
a est carior, tum quod tibi ipse faveam tuamque di-
m amplificari velim, tuis optimis consiliis, ampli-
, gloriae, nullo loco defuturum. Vale.

anus codex optimus, ut in duo-
e libris expertum, *bellum gere-
ulam nullam video salutis*, emi-
eisse, si plures codices accede-
latinus vero tertius *spem nullam
to r* ut pateat, locum, ut vul-
, non sic a Cicerone esse pro-
Gebhard.

Pollicear quae ad tuam laudem] Forte, *pol-
licear in iis, quae ad tuam laudem.* Lamb.

Quod tibi ipse faveam] Sic optime
Amstelodam. duo Pall. & Stewech.
vulgati *tibi ipsi faveam.* Saepissime hoc
loquendi genus corruptum est, ut pri-
dem docti viri monuerunt, & nos ali-
bi. *Gravius.*

EPISTOLA VI.

ARGUMENTUM.

*m dignitatem Brutus commendaverat. respondet Ci-
sibi eam etiam atque etiam curae fore, idque jam in
declaratum. Eodem anno.*

M. CICERO D. BRUTO IMP. COS. DES. S.

noster cum Romam sexto die Mutina venisset,

EPISOLA V.

ARGVMENTVM.

Excusat se, quod Bruti litteris non responderit: hortatur ad libertatem recuperandam: sua studia officiaque pollicetur. Eodem anno.

M. CICERO D. BRVTO IMP. COS. DES. S.

Lupus familiaris noster cum a te venisset, cumque Romae quosdam dies commoraretur, ego eram in iis locis in quibus maxime me tuto esse arbitrabar. Eo factum est ut ad te Lupus sine meis litteris rediret, cum tamen curasset tuas ad me perferendas. Romam autem veni a. d. v Idus Decembris, nec habui quidquam antiquius quam ut Pansam statim convenirem, ex quo ea de te cognovi quae maxime optabam. Quare hortatione tu quidem non eges, si

ıs verbis: faciam illud quod meum eſt, ut tibi om-
a officia, ſtudia, curas, cogitationes pollicear,
l tuam laudem & gloriam pertinebunt. Quamobrem
tibi ita perſuadeas, me cum reip. cauſſa, quae mihi
ea eſt carior, tum quod tibi ipſe faveam tuamque di-
:em amplificari velim, tuis optimis conſiliis, ampli-
i, gloriae, nullo loco defuturum. Vale.

ṅanus codex optimus, ut in duo-
łce libris expertum, *bellum gere-*
:quiam nullam video ſalutis, cu-
priſce, ſi plures codices accede-
'alatinus vero tertius *ſpem nullam*
!utis: ut pareat, locum, ut vul-
ur, non ſic a Cicerone eſſe pro-
Gebhard.

Pollicear qua ad tuam laudem] Forte, *pol-*
licear in iis, qua ad tuam laudem. Lamb.
Quod tibi ipſe faveam] Sic optime
Amſtelodam. duo Pall. & Stewech.
vulgati *tibi ipſi faveam.* Saepiſſime hoc
loquendi genus corruptum eſt, ut pri-
dem docti viri monuerunt, & nos ali-
bi. *Graevius.*

EPISTOLA VI.

ARGVMENTVM.

:m dignitatem Brutus commendaverat. reſpondet Ci-
ſibi eam etiam atque etiam curae fore, idque jam in
: declaratum. Eodem anno.

ſuſceperit : denique homines ruſticos, ſed fortiſſimos viros, civiſque optimos, dementes fuiſſe judices, primum milites veteranos, commilitones tuos, deinde legionem Martiam, legionem quartam, quae ſuum conſulem hoſtem judicaverunt, ſeque ad ſalutem reip. defendendam contulerunt. Voluntas ſenatus pro auctoritate haberi debet, cum auctoritas impeditur metu. Poſtremo ſuſcepta tibi cauſſa jam bis eſt, ut non ſit integrum; primum Idibus Martiis, deinde proxime exercitu novo & copiis comparatis. Quamobrem ad omnia ita paratus ſeu animatus debes eſſe, non ut nihil facias niſi juſſus, ſed ut ea geras quae ab omnibus ſumma cum admiratione laudentur.

Commilitones tuos] Olim ſub Cæſare. *Corrad.*

Legionem quartam] In Hittorp. deeſt *quartam*. forte leg. *quartamque qua*. Guilielm.

Suum Conſulem] M. Antonium. *Corradus.*

Hoſtem judicaverunt] Illum relinquentes & Octavium ſequentes, ep. 28 lib. x. *Idem.*

Primum Id. Mart.] In Cæſaris cæde. *Idem.*

Deinde proxime] In Galliam citeriorem profecto. *Idem.*

mnia enim erant suspensa propter exspectationem legato-
:m, quiquid egissent nihil dum nuntiabatur. Haec ta-
en scribenda existimavi: primum, S.P.Q.R. de te la-
rare, non solum salutis suae caussa, sed etiam dignitatis
ie. admirabilis enim est quaedam tui nominis caritas,
orque in te singularis omnium civium. Ita enim sperant
ue confidunt, ut antea rege, sic hoc tempore regno te
ip. liberaturum. Romae dilectus habetur, totaque Ita-
, si hic dilectus appellandus est, cum ultro se offerunt
nes: tantus ardor occupavit animos hominum desiderio
ertatis, odioque diutinae servitutis. De reliquis rebus a
jam exspectare litteras debemus, quid ipse agas, quid no-
:r Hirtius, quid Caesar meus: quos spero brevi tempore
cietate victoriae tecum copulatos fore. Reliquum est, ut
: me id scribam, quod te ex tuorum litteris & spero & ma-
cognoscere, me neque deesse ulla in re, neque unquam
:futurum dignitati tuae.

in eas centurias conficiat. Et ad Att. *Iv. Idcirco modi sit, aut nunc si sctes, cum in Romam venerit, ad me mittas* m. Victorius.

Expectationem legatorum] L. Pisonis, L. Philippi & Servii Sulpitii, qui ad Antonium erant profecti. *Conrad.*
Dilectus habetur] A Pansa Coss. *Id.*

EPISTOLA IX.

ARGVMENTVM.

Rogat Ciceronem, prospiciat, ne, utroque consule ad Mutinam amisso, hostes reip. convalescant, monetque quid agendum judicet. Eodem anno.

D. BRVTVS M. CICERONI S. D.

PAnsa amisso, quantum detrimenti resp. acceperit, non te praeterit. nunc auctoritate & prudentia tua prospi-
as oportet, ne inimici nostri, Coss. sublatis, sperent se
onvalescere posse. Ego, ne consistere possit in Italia An-
tonius,

Inimici nostri] Antoniani. *Conrad.*

Coss. sublatis] Hirtio & Pansa in Mutinensi praelio. *Idem.*

tonius, dabo operam: ſequar eum confeſtim. utru
me praeſtaturum ſpero, ne aut Ventidius elabatur, au
tonius in Italia moretur. In primis rogo te, ad hom
ventoſiſſimum Lepidum mittas, ne bellum nobis red
grare poſſit, Antonio ſibi conjuncto. Nam de Pollion
ſinio puto te perſpicere quid facturus ſit. multae & l
& firmae ſunt legiones Lepidi & Aſinii. Neque haec
co tibi ſcribo quod te non eadem advertere ſciam, ſed
mihi perſuaſiſſimum eſt, Lepidum recte facturum
quam, ſi forte vobis id de hoc dubium eſt. Plancum
que confirmetis oro, quem ſpero, pulſo Antonio,
non defuturum. Si ſe Alpes Antonius trajecerit, con
praeſidium in Alpibus collocare, & te de omni re
certiorem. III Kal. Maii, ex caſtris Regii.

Ventidius elabatur] Ex Piceno treis legiones ducens. *Corrad.*

Redintegrare] Sic legendum, non *reintegrare*. Idem.

Pollione Aſinio] Qui præerat Hiſpaniæ Citeriori. vid. præced. lib. ep. 31, 32

nonnulli codices ſcribunt *Regi*
gium cognomento *Lepidum*, an
Lepidi appellatum, unde etiam
ni *regium Lepidi* dicitur, eſt o
Galliæ Ciſpadanæ in via Æmili
nunc clarum, hodie *Reggio*.

idolum existimamus : sed ta-
in veteribus nonnihil scrupu-
receptam lectionem non de-
adposita tamen nota quasi
nus , & non sine praejudicio
huc ad caussam dicendam
. Semel jam auditis utriuf-
onibus , in alteram partem
opensi sumus. Impressa lectio
exposita & aperta est: vetus
uc transferetur , *sit an hoc tem-
eantur dici caussa malle me* ; &c.
paullum eam adjuves , since-
eterem judicamus : arbitra-
em ex duabus illis dictioni-
vere is, unam faciendam secun-
ab hoc recto, tempus , anti-
infrequenti scriptura in hoc
ut ad Tyronem , *Dei benei
bi illud erit amabilius*. Et ad
, *Qui aut armis posteris pacem
ent.* retinet enim Mediceus
terem scripturam : ut hac
stola , quod in infinitis mar-
notatum est , *libere* pro *livere*
st. Hoc autem concesso , vel
hoc legas , vel contra singu-
quod est in antiquo numero
nis *videantur* , omnem hunc
t arbitror) non incommode
. Dictiones autem quaedam
supplete , nisi fallor , abun-
uod si duriusculus est hujus
is , concisiorque verborum
, hujus viri scriptioni attri-
i imitabatur λακωνισμόν. Vi-

tu caussa putatote. Idem *in poster. Si au-
tem hoc* &c.] Ut omittam, quicquid
ab aliis hoc loco dicitur , sic mihi ex
vetere libro , & sensu videtur legen-
dum , *Si tamen hoc tempora non videatur
dici caussa, mallem mehercule*, &c. *Corrad.
Malim me hercule tuum judicium* , &c.]
Hoc loco secutus sum libros vulg. nam
manuscr. aliquot habent , *malle me tuum
judicium , quam ex* , &c. Et sic restituit
Paull. Manutius multos abhinc annos ,
sive conjectura ductus , sive codicis ali-
cujus veteris auctoritate fretus. Sic
postea edidit & P. Victorius , optimum
illum codicem & antiquissimum Flo-
rentinum secutus. ego tamen scriptu-
ram vulgatam probo : quam & non-
nulli veteres confirmant. Quod ad
superiora attinet , P. Victorii & Paul-
li Manutii conjecturam secutus sum.
Lambinus. Sed vide notas Manut.
*Si tamen hac temporis videantur dici cauf-
sa malle me tuum judicium*] Anton. Au-
gustinus ita legit hunc locum , *si tamen
hoc tempore videatur dicis caussa mallem
tuum judicium*. & paullo post , *vacivi-
tas* pro *vacuitas*. Ursinus. *Si autem hoc
tempore ab his videatur dici caussa simula-
tionis , mallem mehercule tuum judicium*]
Nihil discessi a vulgata lectione , quam
& in sua editione exhibuit P. Victo-
rius. Palatinus primus ita hunc locum
concipit , *Sit an hoc tempore is videantur
dici caussa malle me tuum judicium quam
ex alt.* Tertius vero , *Si tamen hoc tem-
pore ab iis videantur dici ea mallem me her-
cule* Lambinus ex consensu Manutii

ſenſu & vero judicas de nobis, quod iſti ne faciant ſumma malevolentia & livore impediuntur. Interpellent me quo minus honoratus ſim, dum ne interpellent quo minus reſp. a me commode adminiſtrari poſſit. Quae quanto ſit in periculo quam potero breviſſime exponam. Primum omnium, quantam perturbationem rerum urbanarum afferat obitus conſulum, quantamque cupiditatem hominibus injiciat vacuitas non te fugit. Satis me multa ſcripſiſſe, quae litteris commendari poſſint, arbitror. Scio enim cui ſcribam. Revertor nunc ad Antonium: qui ex fuga cum parvulam manum militum haberet inermium, ergaſtula ſolvendo, omneque genus hominum arripiendo, ſatis magnum numerum videtur effeciſſe. Hoc acceſſit manus Ventidii, quae trans Apenninum itinere facto difficillimo ad Vada pervenit,

videatur dici: caussa mallem tuum judicium. Hæc collegi, ut ſtudioſus lector ad ſuum guſtum eligeret quod lubet: nos temerarii in mutando non potuimus eſſe. omnium librorum, qui aut *civitas*, aut *novitas* præ ſe ferunt. Quem conſenſum librorum cur repudiemus non eſt, Plautus Curcul.

idisset atque Apenninum transisset, in tantas an-
ntonium compulissem, ut inopia potius quam fer-
:eretur. Sed neque Caesari imperari potest, nec
xercitui suo. quod utrumque pessimum est. Cum
i sint: quo minus, quod ad me pertinebit, homi-
pellent, ut supra scripsi, non impedio. Haec quem-
m explicari possint, aut, a te cum explicabuntur,
diantur, timeo. Alere jam milites non possum. Cum
liberandam accessi, HS mihi fuit pecuniae CCCC
. Tantum abest ut meae rei familiaris liberum sit
m, ut omnes jam meos amicos aere alieno obstrin-
septenum numerum nunc legionum alo, qua diffi-
culta-

v. Corrad. *Ad vada per ve-*
ibatia, seu *Sabatorum*. Sa-
pidum maritimum in ora
ecipuum non longe Savona
djacent campi palustres, qui
ar & *Vada Sabatorum*, seu
r describit Lucan. lib. I.
:et littus dubium, quod terra
nque
ternis vicibus, cum funditur
is
vel cum refugis se fluctibus au-

ortus fuit *Vaderum Sabatio-*
meminit Plin. III, 5. is ho-

rat imperare etiam cupienti, si vera scri-
bunt historici. Quare vel hoc in Caesaris
Octavii contemptionem est dictum, vel
quia veterani interfectores Caesaris ode-
rant, nec poterant adduci ut cum his
esse vellent. *Idem.*

Mihi fuit HS quattuor millibus amplius]
Al. *pecunia* CCCC. unde mendosum es-
se locum quidam suspicantur. *Idem.*

HS CCCC] Sestertium quadringenties,
hoc est, decies centies mille coronati
seu Philippaei, decem tonnae, ut vulgo
loquuntur, seu millio coronatorum.

Septenum numerum nunc legionum alo]
Multi legunt *septem*. Corradus. *Nec*

cultate, tu arbitrare. Non, si Varronis thesauros habe-
rem, subsistere sumtui possem. Cum primum de Antoni
exploratum habuero, faciam te certiorem. Tu me amabi
ita, si hoc idem me in te facere senseris. III Non. Maii, e
castris Dertona.

& legend. in epistola Cassii in lib. XII, ep. 13. *Ex quibus utrisque civitatibus, Graecorum militum numeros, speciem exercitus effecit.* vulgo, *Graecorum militum numero.* sed hoc etiam Guilielmius vidit. Nicolaus Heinsius quoque restituit Ovidio in epistola Hermiones,

Nec tu mille rates sinuosaque vela paratis;
Nec numeros Danai militis: ipse veni.

vide quae ibi vir summi ingenii notavit. Extat apud me inscriptio antiqua, in vicino agro Wiltenburgensi eruta,

D. M. VALENTI
BITI TRALI
EX. N. ALÆ I
...ACHVM H. M. P.

hoc est, Numero alae primae Thracum,

fortem praebere his sumptibus, ut eo
regam, nec eorum pressu corruam. *Vi-
ctorius.* *Subsistere sumptui possem*] Elegantissime sic Palatini duo, pr. tert. Vaticani excerpta, Stewechianus, Hittorpianus; idque ex Medic. in sua impressione secutus est Victorius. Ex glossa in editionibus sequius legitur, *sustinere sumptum possum.* Gebhardus.

Ex castris Dertona] Plinius sane lib. III, cap. 5. *Dertonam coloniam* his locis memorat, cujus eadem & una est (ut putamus) quae Decimi *Derthoma.* nam quantum ad ejus verum nomen *Dertonane*, an *Derthoma* fuerit, maluimus nos hac parte antiquorum codicum fidem sequi, quos admirandae vetustatis habuimus, quam vulgatos Plinii codices. Quod si Strabonis or-

EPISTOLA XI.

ARGVMENTVM.

Merita Ciceronis erga se attingit: Antonii profectionem ad idum, dubiam Planci fidem, suum in remp. studium signi. Eodem anno.

D. BRVTVS IMP. COS. DES. M. CICERONI S.D.

Odem exemplo a te mi litterae redditae sunt quo pueri mei attulerunt. Tantum me tibi debere existimo quan- persolvere difficile est. Scripsi tibi quae hic gereren- in itinere est Antonius, ad Lepidum proficiscitur, ne de nco quidem spem adhuc abjecit, ut ex libellis suis anim- erti, qui in me inciderunt. In quibus quos ad Asinium, s ad Lepidum, quos ad Plancum mitteret, scribebat. o tamen non habui ambiguum, & statim ad Plancum i: & biduo ab Allobrogibus & totius Galliae legatos ecto, quos confirmatos domum remittam. Tu quae opus erunt administrari prospicies, ut ex tua volun-, reique publicae commodo fiant. Malevolentiae ho- um in me, si poteris, occurres. si non poteris, hoc te solabere, quod me de statu meo nullis contumeliis de- ere possunt. Pridie Nonas Maii, ex castris, finibus Sta- ensium.

T ex libellis ejus animadverti] Palat. prim. & tert. Stewech. Amlam. Mentel. meus secund. *ut ex suis animadverti.* quod procul duiolus, deceptus vulgarium Grammarum praeceptiunculis immuta- Sed jam pridem docti viri & rabus & exemplis ostenderunt pro- e *suus* & *ejus* poni, si ambiguitas obstet. de quo praecipue Sanctius linervae lib. II, cap. 12 videndus. *ius.*

Allobrogibus] Allobroges hodie Genevenses & pars Sabaudorum.

Statiellensium] Plin. lib. III, cap. 5. & lib. XXXI, cap. 2. *Corrad. Finibus Statiellensium*] Hoc est, in agro, seu, ut barbari loquuntur, ditione Statiellensium. *Aqua Statulla*, seu *Aqua Statiellorum* urbs Liguriae, inter Denonam, & Vada Sabatia, hodie vulgari vocabulo appellatur *Acqui*, & ab incolis *Aich.* Cives hujus urbis *Statiellenses*, tota vero gens *Statiellates*, posterioribus scriptoribus *Aquenses*. vid. Cluver. lib. I de Ital. antiq. cap. 10.

EPI-

EPISTOLA XII.

ARGVMENTVM.

Ita queritur bellum ab Antonio renovatum, ut in eo nonnullam Bruti culpam videatur agnoscere.

M. CICERO D. BRVTO IMP. COS. DES. S.

TRis uno die a te accepi epistolas, unam brevem, quam Flacco Volumnio dederas, duas pleniores: quarum alteram tabellarius T. Vibii attulit, alteram ad me misit Lupus. Ex tuis litteris, & ex Graeceii oratione, non modo non restinctum bellum, sed etiam inflammatum videtur. Non dubito autem pro tua singulari prudentia quin perspicias, si aliquid firmitatis nactus sit Antonius, omnia tua illa praeclara in remp. merita, ad nihilum esse ventura. Ita enim Romam erat nuntiatum, ita persuasum omnibus, cum paucis inermis, perterritis metu, fracto animo fugisse Antonium. Qui si ita se habet, ut, quemadmodum audie-

u sit, *exponit*. *Eodem anno*.

D. BRVTVS M.T.C. S.D.

n non ago tibi gratias. Cui enim re vix referre pos-
m, huic verbis non patitur res satisfieri. Attendere te
, quae in manibus sunt. Qua enim prudentia es, nihil
giet, si meas litteras diligenter legeris. Sequi conse-
Antonium his de causis, Cicero, non potui. eram sine
tibus, sine jumentis: Hirtium perisse nesciebam: Cae-
non credebam prius quam convenissem & collocutus
essem.

non ago tibi gratias] Post hanc
ruti epistolam alia ejusdem e-
æ vetustate, aut negligentia li-
um periit. Ejus autem initium
rmenses miserrimos. Cognovimus
indice libri, de quo sæpe antea
nem fecimus: post titulum
k initium hujus, *Jam non ago*
tias, ita in eo scriptum est, *D.*
Cos. desig. M. Ciceroni S. D. Par-
miserrimos. In libro autem ipso,
e debuit, nullum vestigium il-
paret. Credimus omnino hanc
iti epistolam amissam esse, ne-
mere initium illius in indice
ei libri scriptum fuisse. Id etiam
a declarat: scimus enim Par-

conjugibus effecerit. Sed etiam Asinius in
epist. ad Ciceronem scripsit, se audisse
Parmam direptam: quod tamen potuit
falsum esse, quemadmodum nonnulla
alia, quæ rumor ad illum pertulerat.
Victor.

Sine jumentis] Hoc est, equis. Sic per
excellentiam sæpe dicuntur.

*Hirtium perisse nesciebam: Cæsari non
credebam*] Non inepte Hittorpianus,
quem Guilielmius olim evolvit, *Hir-
tium perisse nesciebam*, *Aquilam perisse
nesciebam*, *Cæsari non credebam*. Pontius
Aquila fuit inter eos, qui in Cæsarem
conjurarunt. In Mutinensi prœlio
periit. Videtur autem repetitio τὸ *perisse
nesciebam* hic miram habere ἐνέργειαν.

essem. Hic dies hoc modo abiit. Postero die mane a Pansa sum arcessitus Bononiam. Cum in itinere essem, nuntiatum mihi est eum mortuum esse. Recurri ad meas copiolas. sic enim vere eas appellare possum. Sunt extenuatissimae, & inopia omnium rerum pessime acceptae. Biduo me Antonius antecessit, itinera fecit multo majora fugiens, quam ego sequens. Ille enim iit passim, ego ordinatim. Quacunque iit, ergastula solvit, homines arripuit, constitit nusquam prius quam ad Vada venit. Quem locum volo tibi esse notum. Iacet inter Apenninum & Alpes, impeditissimus ad iter faciendum. Cum abessem ab eo millia passuum triginta, & se jam Ventidius conjunxisset, concio ejus ad me est allata, in qua petere coepit a militibus, ut se trans Alpes sequerentur, sibi cum M. Lepido convenire. Succlamatum est, & frequenter a militibus Ventidianis, nam suos valde quam paucos habet, sibi aut in Italia pereundum esse, aut vincendum. Et orare coeperunt, ut Pollentiam iter facerent. Cum sustinere eos non posset, in poste-

lobroges, equitatuſque omnis, qui eo praemiſſus nobis, ſuſtinebant; noſtroque adventu ſuſtineri fa-poſſe confidimus. Tamen ſi quo etiam caſu Iſaram ccerint, ne quod detrimentum reip. injungant, a a nobis dabitur opera. vos magnum animum ıamque ſpem de ſumma repub. habere volumus, & nos & exercitus noſtros ſingulari concordia con-ɔs, ad omnia pro vobis videatis paratos. Sed tamen de deligentia remittere debetis, dareque operam, am paratiſſimi & ab exercitu reliquiſque rebus pro ſalute contra ſceleratiſſimam conſpirationem ho-confligamus. qui quidem eas copias, quas diu ſimu-c reip. comparabant, ſubito ad patriae periculum rterunt.

lius] Quem fraudatorem cre- Cicero in Philippicis vocat.

quam ſum gaviſus] Vehemen-nopere ſum gaviſus. Lib. VIII, *Sane quam eos ſermones repreſſit, tum fuerant.*

um venerant] Trajiciendi in ulteriorem, poſtquam Pol-lentiam capere non potuerant. *Corra-dus.*

Si Iſaram ſe trajecerint] Ubi erat Plancus, ep. 22 lib. X. *Idem.*

Ne quod detrimentum reip. injungant] Hoc eſt, inferant. Sic *injuriam, contu-meliam injungere* apud Livium.

Cum & nos] Me & Plancum. *Corra-dus.*

EPISTOLA XIV.

Argumentum.

Respondet Bruti litteris de decemviris creandis, de [...]viano ornando, de legionibus Martia & Quarta, d[...] nia. Addit hominum admirationem propter bellum [...] tum: cujus exitus ne timeatur, ad ipsum Brutum p[...] dicit. Eodem anno.

M.T.C. D. BRUTO IMP. COS. DES. S.P.D.

MIrabiliter, mi Brute, laetor, mea consilia, n[...] sententias a te probari de decemviris, de o[...] adolescente. Sed quid refert? mihi crede homini n[...] rioso, plane jam, Brute, frigeo. ὄργανον enim era[...] senatus. id est jam dissolutum. Tantam spem attul[...] ploratae victoriae tua praeclara Mutina eruptio, fuga

raeter spem unquam. Nam die tuo natali victoria ata, in multa secula videbamus remp. liberatam. Noiores retexunt superiora. Scripsisti autem ad me iis :dibus Maiis dedisti, modo te accepisse a Planco littenon recipi a Lepido Antonium. Id si ita est, omnia ora. sin aliter, magnum negotium: cujus exitum non iesco: tuae partes sunt. Ego plus quam feci facere non possum.

ıasque illas vehementeis conten- *sciamachias* videri. Vocabulum erquam est elegans apud Græcos nopere usitatum. Quin Galeıque medicus lib. 11. *ὑγιεινῶν μεταβαίνειν ἢ χειρὸς ἔστι τὰ περὶ εὐτονίας καὶ βίας. δρόμοι αὐτοὶ, καὶ σκιαμαχίαι.* Inter xercitationes quæ tamen attenentæque non sunt, etiam curerat & sciamachias. Denique ıathius in Odysseæ commentapsodiæ tertiæ, de verbo eo sic :, *ὁμοίως ἢ καὶ τὸ μὲν μαχέ- ὗλον δηλοῖ οὐδέν· ὁ μὲν τοι τὸ σκιαμαχεῖν.* Et M. Varro saınam e suis illis Menippeis *Sciaı* inscripsit. Hæc enim est apud ı vera ex antiquis exemplaribus non ut quidam etiam scribunt *ia.* Quin paullo etiam supra in eadem Ciceronis, vocabulum mentoque utebatur. *Ang. Politian.*

Σκιαμαχίαι esse videantur] Non succedentibus tibi rebus: ut exponit Politianus. vel potius: illo priore animi mei impetu atque ardore hac victoriæ spe remisso. *Corrad.*

Negant ulla conditione ad te posse perduci] Eæ enim legiones, & milites veterani fere omnes, interfectores Cæsaris oderant. *Idem.*

De Bruto arcessendo] De M. Bruto, qui erat in Macedonia. *Idem.*

Ex Africa legiones] Epist. 24 lib. x. *Idem.*

Retexunt superiora] Al. *retexunt superiores.* Idem. *Retex. superiora*] Irrita faciunt, & vana. Cic. 11 in Verr. *Omnia erant Metelli ejusmodi, ut totam illius praturam retexere videretur.* hoc est, illius acta rescindere. Non male Hittorp. & Stewech. *Hi novi timores retexunt superiora.* Græv.

possum. Te tamen, id quod spero, omnium maxim
clarissimum videre cupio.

EPISTOLA XV.

ARGVMENTVM.

Laudat officium & diligentiam Bruti; magnamq illius & Planci conjunctione laetitiam senatus & populi gnificat: hortatur, ut in tuenda rep. se ipsum vincat. I anno.

M. T. C. D. BRVTO IMP. COS. DES. S. P. D.

ETsi mihi tuae litterae jucundissimae sunt, tam cundius fuit, quod in summa occupatione tua P collegae mandasti, ut te mihi per litteras excusaret fecit ille diligenter. mihi autem nihil amabilius offic & diligentia. Conjunctio tua cum collega, concor vestra, quae litteris communibus declarata est, S. P.

facile a te impetraturum. L. Lamia praeturam petit.
go utor uno omnium plurimum. Magna vetustas,
a consuetudo intercedit, quodque plurimum valet,
mihi ejus est familiaritate jucundius. Magno prae-
beneficio ejus magnoque merito sum obligatus.
Clodianis temporibus, cum equestris ordinis prin-
esset, proque mea salute acerrime propugnaret, a
nio consule relegatus est: quod ante id tempus ci-
omano contigit nemini. Hoc cum pop. Rom. me-
, me ipsum non meminisse turpissimum est. Qua-
er persuade tibi, mi Brute, me petere praeturam.
quam enim Lamia summo splendore, summa gra-
, usus magnificentissimo munere aedilitio; tamen,
ea ita non essent, ego suscepi totum negotium.
, si me tanti facis, quanti certe facis, quum equi-
enturias tenes, in queis regnas, mitte ad Lupum
nostrum

loco reddita] Hoc est, non op-
rtuno tempore. Vid. Manut.
go utor uno omnium plurimum]
hoc ego utor uno omnium fami-
. quo loquendi genere Cicero
sus est in aliis locis.
me propugnaret] Ne ego mitte-
lium. *Corrad.*

ἐπιστολὴν εἰς τὴν βουλὴν ἔδωκε, ἀλλὰ καὶ ἵνα τινὰ αὐτῶν ὃς πολὺς ἐνέκειτο ἐκ τῆς πολιτείας ἐξήλατο. *Victor.* *Relegatus est*] Cum L. Pisone. In Orat. pro Sestio sic scribit, *Equitem Romanum in concione Cos. lege relegavit, edixitque, ut ab urbe abesset* κ *passus.* Corrad.

Quod ante id tempus civi Romano Ro-

noſtrum ut is nobis eas centurias conficiat. Non tenebo te pluribus. Ponam in extremo quod ſentio: Nihil eſt, Brute, omnia cum a te exſpectum, quod mihi gratius facere poſſis.

Ut is nobis eas centurias conficiat] Ad ſuffragia. *Corradus.* Hoc eſt, impetret ut nobis ſuffragentur, ſive ſuis ſuffragiis Lamiam prætorem deſignent. Cic. in libello de petit. Conſulatus, *Magiſtratus; ex quibus maxime Conſules, deinde tribuni plebis ad conficiendas centurias, homines excellentis gratia.*

EPISTOLA XVII.

ARGVMENTVM.

Commendat eundem Lamiam. Et videtur hanc epiſtolam aliquanto poſt ſuperiorem ſcripſiſſe. Eodem anno.

M.T.C. D.BRVTO IMP. S.D.

Lamia uno omnium familiariſſime utor. Magna ejus in me non dico officia ſed merita, eaque ſunt pop. Rom. notiſſima. Is magnificentiſſimo munere aedilitatis perfun-

a est post interfectos Hirtium & Pansam consules.

M.T.C. D. BRVTO IMP. COS. DES. S.D.

'si ex mandatis quae Galbae Volumnioque ad sena-
ım dedisti, quid timendum suspicandumque putares
:abamur, tamen timidiora mandata videbantur, quam
.ignum tua populique Rom. victoria. Senatus autem,
:ute, fortis est, & habet fortes duces. Itaque moleste
at se a te, quem omnium quicunque fuissent fortissi-
judicaret, timidum atque ignavum judicari. Etenim
te incluso, spem maximam omnes habuissent in tua vir-
lorente Antonio, quis erat qui quidquam timeret pro-
ɔ illo, te liberato? Nec vero Lepidum timebamus.
:nim esset, qui illum tam furiosum arbitraretur, ut qui
ıximo bello pacem velle se dixisset, is in optatissima
bellum reip. indiceret? Nec dubito quin tu plus pro-
s. Sed tamen tam recenti gratulatione, quam tuo no-
mine

lba] Sergio Galbæ, ep. 30 lib. x.
rad
nni:que] Volumnio Flacco. *Id.*
:luso] Mutinæ. *Idem.*
n velle se dixisset] Lib. x. ep. 27.

interfecta sit civium multitudo? Id. Orat. de provinc. Consul. *Supplicationem quindecim dierum decrevi sententia mea; reipublica satis est tot dierum quot C. Mario e diis immortalibus non erit exitua eadem*

de tuo periculo, crede mihi, jactatione verborum, & denuntiatione periculi ſperare eos, te pertimefacto, adoleſcente impulſo, poſſe magna conſequi praemia: & totam iſtam cantilenam ex hoc pendere, ut quam plurimum lucri faciant. Neque tamen non te cautum eſſe volo, & inſidias vitantem. Nihil enim tua mihi vita poteſt eſſe jucundius, neque carius. Illud vide, ne timendo magis timere cogare. Et quibus rebus poteſt occurri veteranis, occurras. Primum quod deſiderant de decemviris facias, deinde de prae-

Sperare eos] Veteranos. *Corradus.*

Te perterrefacto] Vetera omnia exemplaria *pertimefacto*, quæ vox, quia rara eſt, cum eam fortaſſe pro Latina non haberent, non hinc tantum indigniſſime dejecta eſt, ſed aliis etiam ſuis ſedibus deturbata. Invenimus nos in multis manuſcriptis Lucretii codicibus in procemio ſecundi libri hanc vocem iterum eandem pœnam immerito paſſam, eo ſcilicet verſu,

Hu tibi cum rebus timefactæ religiones:

detrunco opem ferre, remediumve ullum adhibere. Quam rectius autem ibi *timefactæ* legatur, planum credo futurum omnibus qui accurate totum locum conſiderarint: cum enim ſupra docuerit, opes, nobilitatem, regna, non poſſe morbos e corpore tollere, neque perturbationes ex animo poſſe demere, vult: tollit tamen omnem, qua adverſarius uti potuiſſet, rationem, niſi forte inquiens metus mortis, ſuperſtitioneſque, quæ animi morbi ſunt, per-

tia mea hortatur, sed amor in te, & cupiditas otii, sine te consistere non potest. Ego, nisi valde necesse , ex Italia non excedam. legiones armo, paro: spero n pessimum exercitum habiturum ad omnes casus, & us hominum. De exercitu quem Pansa habuit, legio- nihi Caesar non remittit. Ad has litteras statim mihi be, tuorumque aliquem mitte, si quid reconditum s erit, meque scire opus esse putaris. Vale. IIX Kal. Eporedia.

facultatem fore ex agris Silani & ..vpano] Hæc est Medicei codi- liorum etiam manuscriptorum iam in impressis *ex agris Sylla- tur.* Accurate animadverten- tra lectio melior sit. Non me le agris Syllanis in Senatu sæpe esse, & qui eos possidebant, invidia eos tenuisse: nescio ta- in his temporibus cogitaverint ribus possessoribus eripere: & i de illis agendum fuit, ve- est multo ante constitutum Quare cum meliores libri *Si-* xeant, videndum est, an intel- utus Silanum illum Lepidi le- : qui cum ab eo cum legioni- Italiam missus esset, & ipse & alter legatus, ad Antonium de quo in epistola sua ad Ci- n Lepidus queritur, *Silanus &* mines nonnulli magnas sæpe posses- siones habebant: dabat enim senatus agros eorum qui Antonium secuti es- sent, & a Repub. descivissent, iis qui rempublicam & senatus auctoritatem defendissent. Res tamen obscura, & de qua nihil certi tradi possit. *Victo- rius.*

IIX *Kal. Jan.*] Al. IX *Kal.* & ita le- gendum, ex epistola vigesimatertia hu- jus libri cognoscitur. *Corradus.*

Eporadia] Plin. lib. III, c. 17. *Idem.*

Eporedia] Colonia Romanorum in Transpadana Gallia, Sibyllinis libris a populo Romano condi jussa in fau- cibus Salassorum vallis. inter duo al- tissima juga in edito vertice, muni- mentum contra Salassos, hodie *Ivrea* & *Invrea*, nonnullis *Lampo reggio*. Luith- prando dicitur *Eporegia*. Sic & hoc lo- co scriptum est in Hittorpiano codice.

EPISTOLA XXI.

ARGVMENTVM.

Respondet superiori epistolae.

M. T. C. D. BRVTO IMP. S. P. D.

DIi isti Segulio malefaciant, homini nequissimo omnium qui sunt, qui fuerunt, qui futuri sunt. Quid? tu illum tecum solum, aut cum Caesare, qui neminem praetermiserit, quicum loqui potuerit, cui non eadem ista dixerit? Te tamen, mi Brute, sic amo, ut debeo, quod istud quidquid esset nugarum, me scire voluisti. Signum enim magnum amoris dedisti. Nam quod idem Segulius, veteranos queri, quod tu & Caesar in decemviris non essetis, utinam ne ego quidem essem. Quid enim molestius? Sed tamen cum ego sensissem, de iis qui exercitus haberent, sententiam ferri oportere, iidem illi, qui solent, reclamarunt.

Sed vide, ne tua jam, mi Brute, culpa futura sit,
uidquam timeam. tuis enim opibus, & consulatu
iam si timidi essemus, tamen omnem timorem abji-
s, praesertim cum persuasum omnibus esset, mihi-
xime, a te nos unice diligi. Consiliis tuis, quae scri-
quattuor legionibus, deque agris assignandis ab utris-
strum, vehementer assentior. Itaque cum quidam
egis nostris agrariam curationem ligurrirent, distur-
m, totamque vobis integram reservavi. Si quid erit
us, &, ut scribis, reconditum, meorum aliquem
, quo fidelius ad te litterae perferantur. Pridie No-
ii.

tura sit] Qui in reliquum
us loco Pansae, vel Hirtii
n non petas, quamvis in
nnum sis designatus. *Corrad.*
is Manutius exponit, quod
non sis persecutus; quem

ligi] Singulariter, mirifice.
us Imperator est summus,
maximus, praestantissimus omnium.

Agrariam curationem ligurrirent] Ambirent. *Corradus.* *Agrariam curationem ligurrirent*] Sic habent omnes libri veteres. Quidam tamen legendum censent *agrariam rogationem.* Praeterea *ligurrirent*, duplici *rr* rescribendum, ut habent iidem libri veteres. *Lambinus.*

EPISTOLA XXII.

ARGUMENTUM.

Commendat Ap. Claudium. Eodem anno.

caussa, ut cum auctoritate tua, quae plurimum valet, conservatum velis. Volo te, cum fortissimus vir cognitus sis, etiam clementissimum existimari. Magno tibi erit ornamento, nobilissimum adolescentem beneficio tuo esse salvum. Cujus quidem caussa hoc melior debet esse, quod pietate adductus, propter patris restitutionem, se cum Antonio conjunxit. Quare etsi minus veram caussam habebis, tamen vel probabilem aliquam poteris inducere. Nutus tuus potest hominem, summo loco natum, summo ingenio, summa virtute, officiosissimum praeterea & gratissimum, incolumem in civitate retinere. Quod ut facias, ita a te peto, ut majore studio magisve ex animo petere non possim.

QUa plurimum valet] Quidam legi volunt *qua plurimum vales.* Lambinus.

Me cum Antonio conjunxit] Non habebant illud vulgare *se* Palatini, editio Victorii, omniumque princeps: quod dico, ne quis, ut vulgo, interpretetur, & præterea ignarus meam fidem flagitet, *Gebhardus.* *Me* quoque præ se fe- ceronis cum Antonio conjunctio? Sane vulgatorum librorum scripturam *se cum Antonio* conjunxit totius epistolæ argumentum flagitare videtur, quæ & merito a Manutio, Lambino, aliisque recepta est. Forte autem in uno, ex quo reliqui derivati sunt, antiquissimo codice *s* fuit in *se* omissum, inde *m* ex præcedente vocula illi adhæsit. hinc

exercitibus propriis reipub. valentibus, magnum animum habere debebas, quem & semper habuisti, & nunc fortuna adjuvante augere potes. Quae tibi superioribus litteris mea manu scripsi, terrendi tui caussa homines loquuntur. Si frenum momorderis, peream, si te omnes, quot sunt, conantem loqui ferre poterint. Ego, tibi ut antea scripsi, dum mihi a te litterae veniant, in Italia morabor. IIX Kal. Iun. Eporedia.

Aliena, apud Cæsarem & veteranos, *Tribus*, meo, Planci, & Lepidi, qui tunc commode sentire videbatur. quærit enim Ciceronem illo metu liberare, de quo scripserat epistola 20 hujus libri. *Corrad.* Sed prior explicatio vera est.

Homines loquuntur] Ut Labeo Segulius. *Corradus.*

Si frenum momorderis] Te ferocem ostenderis: ut, *Equus frena ferox spumantia mandit*. Idem.

EPISTOLA XXIV.

ARGVMENTVM.

Si quid antea timoris fuerat, ademptum ait superioribus Bruti litteris. addit, quid agendum ei sit, & de pecunia decreta. Eodem anno.

CICERO D. BRVTO, S.P.D.

NArro tibi, antea subirascebar brevitati tuarum litterarum: nunc mihi loquax esse videor. te igitur imitabor. Quam multa quam paucis! Te recte valere, operamque dare ut quotidie melius: Lepidum commode sentire: tribus exercitibus quidvis nos oportere confidere. Si timidus essem, tamen ista epistola mi omnem metum abstersisses. Sed, ut mones, frenum momordi. etenim, qui te

NArro tibi, antea subirascebar] Eadem complexione non semel ad Atticum usus, lib. XV. *Narro tibi*, inquit, *hæc loca venusta sunt*. & secundo, *Narro tibi, plane relegatus mihi videor, posteaquam in Formiano sum*. & alibi: suavi sane initio. *Bern. Rutil.*

Quam multa, quam paucis] Scilicet scribis superiore epistola. *Corradus.* Id est, quam multas res quam paucis verbis complecteris scribendo. quum omnia hæc subjecta uno duobusve versiculis explicueris. *Bernh. Rutil.*

Habes

te incluſo omnem ſpem habuerim in te, quid nunc putas? Cupio jam vigiliam meam, Brute, tibi tradere; ſed ita ut ne deſim conſtantiae meae. Quod ſcribis in Italia te moraturum dum tibi litterae meae veniant, ſi per hoſtem licet, non erraris: multa enim Romae. ſin adventu tuo bellum confici poteſt, nihil ſit antiquius. Pecunia expeditiſſima quae erat, tibi decreta eſt. Habes amantiſſimum Servium. nos non deſumus. IIX Idus Iunias.

Habes amantiſſimum Servium] Sic Pall. ut & Hittorp. Stewech. Victor. ed. *Servium*] De *Servio* epiſt. 7 hujus libri. Alii legunt *Servilium*, qui Ciceronis actionibus eo tempore adverſabatur: etſi alter eſſe poterat. *Corradus*. Forte autem legend. *amantiſſimum tui*. Lambinus.

EPISTOLA XXV.

ARGVMENTVM.

Exſpectari a ſe Bruti litteras ait: ſibi nihil eſſe quod ſcriberet: reip. ſpem in ipſo & in ejus collega Planco omnem eſſe: De M. Bruto nihil certi. Eodem anno.

D. B. IMP. M. T. C. S. P. D.

naximo meo dolore hoc ſolatio utor, quod intelligunt
nines, non ſine cauſſa me timuiſſe iſta quae accide-
Deliberent, utrum trajiciant legiones ex Africa, nec-
ex Sardinia: & Brutum arceſſant, necne: & mihi ſti-
um dent, an non decernant. Ad ſenatum litteras miſi.
e mihi, niſi iſta omnia ita fiunt quemadmodum ſcribo,
um nos omnes adituros periculum. Rogo te, videte
is hominibus negotium detis qui ad me legiones addu-
& fide opus eſt & celeritate. III Non. Iun. ex caſtris.

timuiſſe iſta] Conjunctionem epidi cum M. Antonio. *Corrad.* *n arceſſant*] Ex Macedonia. *Id.* *n decernant*] Recte ſic ſcribitur elod. Mentel. Pall. meo ſecun- & Manutius & Lambinus, te ſenſu. pro *nec ne*, quod bis r, nunc dicit *an non decernant*. s & Gebhardus, delerunt ne- gandi particulam ſecuti fidem quorumdam codicum priſcorum, inter quos ſunt Hittorpianus & Stewechianus. Sed ſi *non* expungatur, legendum eſt *ac decernant*. Cogitent eruditi. Equidem *an decernant*, quid ſibi velit ego non video. *Decernere ſtipendium* eſt ſtatuere, quantum pecuniæ ad bellum hoc gerendum ſit tribuendum Bruto. *Graevius.*

E P I S T O L A XXVII.

ARGVMENTVM.

ueſtus erat Matius, accuſari ſe a Cicerone, tum quod

veteribus Matii beneficiis, a familiaritate, a recentibus officiis, praeterea ab ejusdem fide, consilio, gravitate, constantia, lepore, humanitate, litteris: deinde ad Matii querelam respondet. Antonio & Dolabella Coss.

M. CICERO MATIO S.

NOndum satis constitui, molestiaene plus an voluptatis attulerit mihi Trebatius noster, homo cum plenus officii, tum utriusque nostrum amantissimus. Nam cum in Tusculanum vesperi venissem, postridie ille ad me, nondum satis firmo corpore cum esset, mane venit. Quem cum objurgarem, quod parum valitudini parceret: tum ille, nihil sibi longius fuisse, quam ut me videret. Num quidnam, inquam, novi? Detulit ad me querelam tuam: de qua prius quam respondeo pauca praeponam. Quantum memoria repetere praeterita possum, nemo est mihi te amicus antiquior: Sed vetustas habet aliquid commune cum multis, amor non habet. Dilexi te quo die cognovi, meque a te diligi judicavi. Tuus deinde discessus, isque diuturnus, ambitio no-

Quod officium tuum, quod ſtudium vel in abſentem ı in praeſentes meos defuit? quem porro omnes mei ıi & ſibi te amiciorem judicaverunt? Veni Brundi- oblitumne me putas, qua celeritate, ut primum au- , ad me Tarento advolaris? quae tua fuerit aſſeſſio, ', confirmatio animi mei fracti communium miſeria- ıetu? Tandem aliquando Romae eſſe coepimus. quid noſtrae familiaritati in maximis rebus? Quonam mo- : gererem adverſus Caeſarem, uſus tuo conſilio ſum. quis officiis, cui tu tribuiſti, excepto Caeſare, praeter domum ventitares, horaſque multas ſaepe ſuaviſſimo ıe conſumeres? tum, cum etiam, ſi meminiſti, ut haec ρϑμα ſcriberem, tu me impuliſti. Poſt Caeſaris n, quid tibi majori curae fuit quam ut eſſem ego illi familiariſſimus? quod effeceras. Quorſum igitur haec

rum tuarum] Sunt illæ fortaſſe Att. *Corrad.*

ſari obviam veniſſem] Al. *ob-iſſes*: idque fortaſſe melius. .ius, cum Capua exiſſet ut iret :em, ex itinere ad Ciceronem Cicero præterea non dubitaſſet ſi eo veniſſet ipſe. *Idem.*

ut arbitror Trebulano] *Trebula* ım in agro Sabino, hodie dici- *Leonis Sabinorum*; *Monte Leone* ſionibus eruditis ad iſtos libros docuit L. Holſteinius.

Vel in abſentem me, vel in præſentes meos defuit? Sic editio omnium vetuſtiſſima ac Victoriana, Palatini duo primus ac tertius. [nec non Amſtelod.] Nihili eſt vulgata, *vel in abſentem me vel in præſentem defuit*. Gebhardus.

Veni Brunduſium] Victo Pompeio. *Corrad.*

Quid defuit noſtræ familiaritati in maxi-

haec oratio longior quam putaram? quia sum admiratus te, qui haec nosse deberes, quidquam a me commissum, quod esset alienum nostra amicitia, credidisse. Nam praeter haec quae commemoravi, quae testata sunt & illustria, habeo multo occultiora, quae vix verbis exsequi possum. Omnia me tua delectant: sed maxima cum fides in amicitia, consilium, gravitas, constantia, tum lepos, humanitas, litterae. Quapropter redeo nunc ad querelam. Ego te suffragium tulisse in illa lege primum non credidi: deinde si credidissem, nunquam id sine aliqua justa caussa existimarem te fecisse. Dignitas tua facit ut animadvertatur quidquid facias: malevolentia autem hominum, ut nonnulla durius, quam a te facta sint, proferantur. Ea tu si non audis, quid dicam nescio. equidem, si quando audio, tam defendo quam me scio a te contra iniquos meos solere defendi. Defensio autem est duplex. Alia sunt, quae liquido negare soleam, ut de isto ipso suffragio. alia, quae defendam a te pie fieri & humane, ut de curatione ludo-

meae. Illa vero duo, quae maxima sunt laudum tuarum, quis aut libentius quam ego commemorat aut saepius: te & non suscipiendi belli civilis gravissimum auctorem fuisse, & moderandae victoriae: in quo qui mihi non assentiretur inveni neminem. Quare habeo gratiam Trebatio, familiari nostro, qui mihi dedit caussam harum litterarum: quibus nisi credideris, me omnis officii & humanitatis expertem judicaris: quo nec mihi gravius quidquam potest esse, nec a te alienius.

Caussam harum litterarum] Forte, *ansam harum litterarum.* Lambin.

EPISTOLA XXVIII.

ARGVMENTVM.

Respondet Matius egregia sane epistola litteris Ciceronis, purgatque se adversus vituperatores suos.

MATIVS CICERONI S.

MAgnam voluptatem ex tuis litteris cepi, quod, quam speraram atque optaram, habere te de me opinionem cognovi. De qua etsi non dubitabam, tamen, quia maximi aestimabam, ut incorrupta maneret laborabam. Conscius autem mihi eram nihil a me commissum esse quod boni cujusquam offenderet animum. Eo minus credebam, plurimis atque optimis artibus ornato tibi temere quidquam persuaderi potuisse, praesertim in quem mea propensa & perpetua fuisset atque esset benevolentia. Quod quum, ut volui, scio esse, respondebo criminibus quibus tu pro me, ut par erat, tua singulari bonitate & amicitia nostra, saepe restitisti. Nota enim mihi sunt, quae in me post Caesaris mortem contulerint. Vitio mihi dant, quod mortem hominis necessarii graviter fero, atque eum, quem dilexi, periisse indignor. Ajunt enim, Patriam amicitiae praeponen-

AJunt enim patriam amicitia praeponendam esse] Nos veterem lectionem, quae multos primo aspectu falleret, ob idque fortasse repudiata quondam

ponendam esse: proinde ac si jam vicerint, obitum ejus reipub. fuisse utilem. Sed non agam astute. Fateor me ad istum gradum sapientiae non pervenisse. Neque enim Caesarem in dissensione civili sum secutus: sed amicum, re quanquam offendebar, tamen non deserui: neque bellum unquam civile, aut etiam caussam dissensionis probavi: quam etiam nascentem exstingui summe studui. Itaque in victoria hominis necessarii, neque honoris, neque pecuniae dulcedine sum captus: quibus praemiis reliqui, minus apud eum quam ego cum possent, immoderate sunt abusi. Atque etiam res familiaris mea, lege Caesaris diminuta est: cujus beneficio plerique, qui Caesaris morte laetantur,

dam est, sua sede reposuimus *patriae amicitiam.* cum enim possumus antiquorum exemplariorum dignitatem auctoritatemque tueri, libenter facimus: saepius enim qui ea parvi fecerunt, deceptos vidimus: hancque eorum verbo-

dam esse] Secutus sum libros vulg. cum praesertim cum eis consentiant nonnulli manuscripti: atque ita locutus sit oratione pro Rab. perduell. reo: ibi, *ut amicitiam patria praeponeret.* Nam quod P. Victorius ex antiquis codicibus repo-

tur, remanſerunt in civitate. Civibus victis ut parceretur, aeque ac pro mea ſalute laboravi. Poſſum igitur qui omnes voluerim incolumes, cum a quo id impetratum eſt, periiſſe non indignari, cum praeſertim iidem homines illi, & invidiae & exitio fuerint? Plecteris ergo, inquiunt, quum factum noſtrum improbare audes. O ſuperbiam inauditam! alios in facinore gloriari, aliis ne dolere quidem impunite licere! At haec etiam ſervis ſemper libera fuerunt, timerent, gauderent, dolerent, ſuo potius quam alterius arbitrio: quae nunc, ut quidem iſti dictitant, libertatis auctores, metu nobis extorquere conantur. Sed nihil agunt. Nullius unquam periculi terroribus ab officio aut ab humanitate deſciſcam. Nunquam enim honeſtam mortem fugiendam, ſaepe etiam oppetendam putavi. Sed quid mihi ſuccenſent, ſi id opto, ut poeniteat eos ſui facti? Cupio enim Caeſaris mortem omnibus eſſe acerbam. At debeo pro civili parte remp. velle ſalvam. Id quidem me cupere, niſi & ante acta vita & reliqua mea ſpes, tacente me, probat, dicendo vincere non poſtulo. Quare majorem in modum te rogo, ut rem potiorem oratione ducas: mihique, ſi ſentis expedire recte fieri, credas nullam communionem cum improbis eſſe poſſe. An quod adoleſcens praeſtiti, cum etiam errare cum excuſatione poſſem, id nunc aetate praecipitata commutem, ac me ipſe retexam? Non faciam, neque quod diſpliceat committam, praeterquam quod hominis mihi conjunctiſſimi ac viri ampliſſimi doleo gravem caſum.

Quod

ſtendis, deque judiciis damnatorum lege Pompeia in integrum reſtituendis. *Corrad.*

Aliis ne dolere quidem impunite licere] Sic elegantius *impunite* quam vulgo *impune*. Gebhard.

At debeo pro civili parte] Quidam putant legendum *pro virili parte*. ſed ego nihil mutandum cenſeo. nam quemadmodum dicimus *pro virili parte*, ita & *pro civili parte*. Lambin.

Mihique, ſi ſentis expedire recte fieri] Alii legunt, *mihique, ſi ſentis expedire, & recte fieri.* Corradus. *Mihique, ſi ſentis expedire, recte fieri credas, nullam communionem*, &c.] Diſtingue melius, *mihique, ſi ſentis expedire recte fieri, credas communionem*, &c. Eſt autem *recte*

fieri,

Quod si aliter essem animatus, nunquam quod facerem negarem: ne & in peccando improbus, & in dissimulando timidus ac vanus existimarer. At ludos, quos Caesaris victoriae Caesar adolescens fecit, curavi. At id ad privatum officium, non ad statum reipubl. pertinet. Quod tamen munus & hominis amicissimi memoriae, ac honoribus praestare etiam mortui debui, & optimae spei adolescenti, ac dignissimo Caesare, petenti negare non potui.

fieri, in pace esse atque vivi ab omnibus. *Bern. Rutil.*

At ludos quos Cæsaris victoriæ Cæsar adolescens fecit, curavi] *Ludos* anniversarios, qui VI Id. April. celebrabantur. *Cæsaris victoriæ* contra Jubam. *Adolesc. fecit* ut Apollonia rediit. *Corradus.* *At ludos*, &c.] De his Suet. Octav. c. 10. *Ludos autem victoriæ Cæsaris non audentibus facere, quibus obtigerat id munus, ipse edidit.* Varii ludi in memoriam victoriarum Cæsaris fuerunt celebrati, ut do-

tores non placent: Saserna collega dignus. Corrad.

Quod tamen munus & hominis amicissimi memoriæ, ac honoribus præstare etiam mortui debui] Amstelodamensis cum pluribus aliis manuscriptis, *Quod tamen munus & hominis amicissimi memoriæ, ac honoribus præstare, etiam mortuo debui.*

Dignissimo Cæsari petenti] Mediceus liber, *Cæsare repetenti.* quod Paulli lectionem adjuvat, ut tantum in librario

potui. Veni etiam consulis Antonii domum saepe, salutandi caussa: ad quem, qui me parum patriae amantem esse existimant, rogandi quidem aliquid, aut auferendi caussa, frequentius ventitare reperies. Sed quae haec est arrogantia, quod Caesar nunquam interpellavit, quin quibus vellem, atque etiam quos ipse non diligebat, tamen iis uterer, eos, qui mihi amicum eripuerunt, carpendo me efficere conari, ne quos velim diligam? Sed non vereor, ne aut meae vitae modestia parum valitura sit in posterum contra falsos rumores: aut ne etiam ii qui me non amant, propter meam in Caesarem constantiam, non malint mei, quam sui similes amicos habere. Mihi quidem si optata contingent, quod reliquum est vitae, in otio Rhodi degam: sin casus aliquis interpellarit, ita ero Romae ut recte fieri semper cupiam. Trebatio nostro magnas ago gratias, quod tuum erga me animum simplicem atque amicum aperuit: & quod eum, quem semper lubenter dilexi, quo magis jure colere atque observare deberem, fecit. Bene vale, & me dilige.

EPISTOLA XXIX.

ARGVMENTVM.

Proficiscens in Graeciam post Caesaris obitum, res suas Oppio commendat, commemoratis ante beneficiis ab ipso acceptis. Antonio & Dolabella Coss.

CICERO APPIO S.

DVbitanti mihi, quod scit Atticus noster, de hoc toto consilio profectionis, quod in utramque partem

CICERO *APPIO S.*] Vulgo *Oppio.* sed nos illam inscriptionem accepimus ex Palatino tertio, Stewechiano, ac editione Victorii. *Gebhard.* His adsentitur Mentelianus. Alii qui *Oppium* tuentur dicunt hanc epistolam ad C. Oppium scriptam esse, qui Caesaris fuerit amicus: M. vero Oppium Pom-

tem in mentem multa veniebant, magnum pondus accessit ad tollendam dubitationem judicium & consilium tuum. Nam & scripsisti aperte, quid tibi videretur, & Atticus ad me sermonem tuum pertulit. Semper judicavi in te & in capiendo consilio prudentiam summam esse, & in dando fidem: maximeque sum expertus, cum initio civilis belli per litteras te consuluissem, quid mihi faciendum esse censeres, eundumne ad Pompeium, an manendum in Italia. Suasisti ut consulerem dignitati meae. ex quo quid sentires intellexi, & sum admiratus fidem tuam, & in consilio dando religionem: quod, cum aliud malle amicissimum tuum putares, antiquius tibi officium meum, quam illius voluntas fuit. Equidem & ante hoc tempus te dilexi, & semper me a te diligi sensi: & cum abessem, atque in magnis periculis essem, & me absentem & meos praesentes a te cultos & defensos esse memini. Et post meum reditum, quam familiariter mecum vixeris, quaeque ego de te & sense-

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD C. CASSIVM, ET ALIOS,

LIBER XII.

EPISTOLA I.

ARGVMENTVM.

Dolabellae consulis praeclarum facinus laudat: queritur, tyranno occiso, tyrannidem tamen sublatam non esse: Cas-

ego quidem & urbi, & otio diffiderem urbano. Sed ita compressum est, ut mihi videamur omne jam ad tempus ab illo duntaxat sordidissimo periculo tuti futuri. Reliqua magna sunt ac multa: sed posita omnia in vobis. quanquam primum quidque explicemus. Nam, ut adhuc quidem actum est, non regno, sed rege liberati videmur. Interfecto enim rege, regios omnis nutus tuemur. Neque vero id solum, sed etiam, quae ipse ille, si viveret, non faceret, ea nos, quasi cogitata ab illo, probamus. Nec ejus quidem rei finem video. Tabulae figuntur, immunitates dantur, pecuniae maxi-

lumna excitatus. *Corradus.* Vid. Suet. Jul. c. 85.

Sed ita compressa est] Ita Victorius edidit, & sic Palatinus prim. atque adeo editio princeps, Grut. vero *comprehensa est* sollemni mutatione. *Gebhard.* Amstelodamensis quoque & meus secundus *compressa est.* Primus hanc lectionem ex Riccii codice, cui consentit Mentelii liber, immutavit Manutius, & supposuit *compressum.* sed *compressa* sensum respicit, non præcedentem vocem. Compressa est turba, & seditio hominum perditorum, qui tectis & templis & bonis viris minabantur. Hoc enim erat illud malum, quod serpebat in dies & gliscebat. Sic in 1 ad fam. ep 9. *Primum illa furia muliebrium religionum, qui non pluris fecerat Bonam Deam, quam tres sorores.* ut bene restituit Victorius. *Gravius.*

Ab illo duntaxat sordidissimo periculo tuti] Quidam legi volunt, *fœdissimo periculo.* quod malum, si libri veteres adjuvent. *Lambinus.* Sed recte *sordidissime* exponit Corradus, ut a servis imminente.

Regios omnis nutus tuemur] Ea enim, quæ ex commentariis se dicit referre Antonius, veluti acta Cæsaris probamus. *Corradus.* Qui non ceperunt elegantiam hujus dicti legerunt *intuemur.* sed hoc magis vitreis fractis frivolum est. Gruterianus, *Regios omnes nutu tuemur:* nescio quo sensu. mihi sincerissima vulgata est. *Gebhardus.*

Ipse ille] C. Julius Cæsar. *Corrad.*

Tabulæ figuntur] Legum, de quibus & his item rebus quæ sequuntur, in prima Philip. leges. *Idem.*

Pecuniæ maximæ distribuuntur] Nos, ut in veteribus libris invenimus, contrario sensu *describuntur* legimus. est autem *describere pecunias*, frequens apud M. Tullium, id est, hanc huic, hanc illi pecuniæ summam, quam solvere debeas, definire. In oratione pro L. Flacco, *Descripsit autem pecuniam ad Pompeii rationem, quæ fuit accommodata L. Syllæ descriptioni.* Item in epistola magna ad Q. Fratrem, *Nomen autem publicani aspernari non possunt, qui pendere ipsi vectigal sine publicano non potuerint, quod iis inaequaliter Sylla descripserat.* Victorius. *Pecuniæ maximæ describuntur*] Sic legendum, non *describuntur*, neque *distribuuntur.* Lambin. *Discribuntur*] Hanc lectionem ex Mediceo notat Egnatius, licet Victorius se *describuntur* reperisse affirmet. secutus quoque est Manut. & Lambin. Pal. prim. Hittorp. *describuntur.* vulgati *distribuuntur.* Gebhardus. Sed audiendus hic est Victorius qui reposuit *describere*, quod hoc sensu frequentissimum Ciceroni aliisque. In Orat. de leg. agrar. *duodena describit in singulos homines jugera.* Cæs. III de Bell. civ. 42. *Vecturasque frumenti finitimis civitatibus descripsit.*

Exu-

maximae deſcribuntur, exſules reducuntur, ſenatuſconſulta falſa referuntur, ut tantummodo odium illud hominis impuri, & ſervitutis dolor depulſus eſſe videatur, reſpub. jaceat in his perturbationibus, in quas eam ille conjecit. Haec omnia vobis ſunt expedienda. nec hoc cogitandum, ſatis jam habere rempub. a vobis. Habet illa quidem tantum, quantum nunquam mihi in mentem venit optare, ſed contenta non eſt, &, pro magnitudine & animi & beneficii veſtri, a vobis magna deſiderat. Adhuc ulta ſuas injurias eſt per vos interitu tyranni: nihil amplius. Ornamenta vero ſua quae recuperavit? an quod ei mortuo paret, quem vivum ferre non poterat? cujus aera refigere debebamus, ejus etiam chirographa defendimus? at enim ita decrevimus. Fecimus id quidem, temporibus cedentes, quae valent in repub. plurimum: ſed immoderate quidam & ingrate noſtra facilitate abutuntur. Verum haec propediem & multa alia coram. Interim velim ſic tibi perſuadeas, mihi cum reipub. quam ſemper habui cariſſimam, tum amoris

hementer laetor, tibi probari sententiam & oratio-
em meam, quasi saepius uti liceret, nihil esset ne-
, libertatem & remp. reciperare. Sed homo amens &
:us, multoque nequior quam ille ipse, quem tu nequis-
n occisum esse dixisti, caedis initium quaerit: nullam-
liam ob caussam me auctorem fuisse Caesaris interfi-
i criminatur, nisi ut in me veterani incitentur. Quod
ericulum non extimesco, modo vestri facti gloriam
nea laude communicet. Ita nec Pisoni, qui in eum
ıs invectus est, nullo assentiente, nec mihi, qui idem
mo post die feci, nec P. Servilio, qui me est conse-
, tuto in senatum venire licet. Caedem enim gladia-
ıaerit, ejusque initium a. d. XIII Kalend. Octobr. a
facturum putavit. At quam paratus venerat, cum
in

tionem meam] Philippicam se-
ndam. *Corradus.*
amens] Antonius. *Idem.*
us invectus est] Kal. Sext. *Idem.*
uem paratus venerat] Ita in ma-
tis legimus: arbitramur tamen
legendum esse, unius tantum
mmutatione: nam *d* pro *t*, in
: libris frequenter ponitur, ut

enim Metelli Antonius orationem
commentatus erat, non caedem, & in
dicendo se exercuerat, ut qui cogitaret
Ciceronem accusare, & contra eum in
Senatu accurate dicere. Hoc aperte o-
stendit Cicero in secunda Philip. cum
inquit, *Haec ut colligeres, homo amen-
tissime, tot dies in aliena villa declamasti.*
Ideo autem nunc inquit illum para-

vestri, a vobis magn...
per vos interitu tyranni? nihil amplius. ...
sua quae recuperavit? an quod ei mortuo paret, ...
vum ferre non poterat? cujus aera refigere debeb...
ejus etiam chirographa defendimus? at enim ita d...
mus. Fecimus id quidem, temporibus cedentes, q...
lent in repub. plurimum: sed immoderate quidam...
grate nostra facilitate abutuntur. Verum haec prop...
& multa alia coram. Interim velim sic tibi persuadeas...
cum reipub. quam semper habui carissimam, tum...
nostri caussa, maximae curae esse tuam dignitatem. D...
ram ut valeas.

Exules reducuntur] Ut Sex. Clodius P. F. *Corradus.*

Quod ei mortuo paret] Mortui commentariis. *Idem.*

Æra] Leges. *Idem.* *Cujus æra refigere debebamus*] Hæc scriptura solum est in Palatino tertio integra & Hittorpiano: nam primus, quartus, *ejus* pro *cujus*, in ceteris cum tertio facientes. secundus, *cujus æra refugere:* quint. *ejus era refugere.* Gruter. *ea era refrigere:* Guilielmius ex duobus sibi inspectis, *æram restringere*, unde conjicit, *aram refringere:* quod tamen eidem non placet. Nos usitatam scripturam non temere sollicitandam existimamus: pro...

nem explicet. *Gebhardus.* *Æ...re*] Leges antiquare, abroga... Philip. 12. *Nunc figentur rursu...la, quas vos decretis vestris refixi...*gil.

Fixit leges pretio atque refix...

Æra sunt leges æneis tabuli... proprie ipsæ tabulæ, quibus ... scriptæ. Tacit. IV Hist. *Qui ... vetustate dilapsa reficerent, fi...* Ovid. I Metam.

——— *Non verba minan...*
Ære legebantur.

Ita decrevimus] Acta Cæsari... da. *Corradus.*

Temporibus cedentes] ...

...orum, infinitoque fratris tui plausu dirumpitur. Al-
...m affinis novis commentariis Caesaris delinitus est.
...ec tolerabilia: illud non ferendum, quod est, qui
... anno filium suum consulem futurum putet, ob eam
...aussam se huic latroni deservire prae se ferat. Nam
...otta familiaris meus, fatali quadam desperatione, ut
...minus in senatum venit. L. Caesar, optimus & fortis-
... civis, valetudine impeditur. Ser. Sulpicius & summa
...oritate, & optime sentiens, non adest. Reliquos exce-
...designatis, ignosce mihi, si non numero consulares.
Habes

...qui Lycurgum imitati, poeti-
...onem ejicerent atque delerent:
...on minus quam Lycurgum flo-
...ere ostendit Plutarchus. In im-
... codicibus *μιερίδα* legitur, quasi
...lam, cum manuscripti, qui
...s notae sunt, *ἡμερίδα* retineant.
...utem haec depravata corrumpit
... sententiam, quae elegantissi-
..., & summo artificio expressa.
... *Suo more*] Nam in hospi-
...ensas Narbonae olim etiam vo-
... *Corrad.* Pal. sec. aut quint. *vo-*
...n dicere expuncta illa biga vocu-
suo more. Gruter. *itaque omnibus*
..., ut ad te antea scripsi, temere vo-
non dicere, quae mihi scriptura
...na omnino videtur, quando-

est. supra recte, *libertatem & remp.*
recuperare. Gebhardus.

Quod quidquam expectes] A Consula-
ribus. *Corrad.* Vide Manut.

Tuas enim necessarius] Lepidus. nam
Lepidus & Cassius duas M. Bruti soro-
res habebant uxores. *Corrad.*

Affinitate nova] Antonii filia suo fi-
lio uxore data. *Idem.*

Ludorum] M. Brutus & Cassius Praet.
ludos Apollinares absentes fecerant,
ut hos nunc intelligat. *Idem.* Vide Ma-
nut.

Fratris tui plausu dirumpitur] L. Cassii
ludorum curatoris. *Corrad.*

Alter item affinis] Etsi saepe suspica-
tus sum, hunc esse C. Marcellum, ni-
hil tamen habeo certi, non plus quam

Habes auctores consilii publici. qui numerus etiam bonis rebus exiguus esset, quid censes perditis? Quare spes est omnis in vobis: qui si idcirco abestis ut sitis in tuto, ne in vobis quidem. sin aliquid dignum vestra gloria cogitatis, velim salvis nobis. sin id minus, res tamen publica per vos brevi tempore jus suum reciperabit. Ego tuis neque desum, neque deero. qui si ne ad me referent, mea tibi tamen benevolentia fidesque praestabitur.

lares referantur. Habet vim *consularium* nomen. Cicero ad Plancum, *Complures in perturbatione reipublicae Consules dicti, quorum nemo consularis habitus, nisi qui animo extitit in rempublicam consularis.* Bernhard. Rutil. Cic. 1 ad Fam. ep. 9. *Itaque tota jam sapientium civium, qualem me & esse & numerari volo, & sententia & voluntas mutata esse debet.* Liv. 11, cap. 1. *Ut haut immerito omnes conditores numerentur.*

Qui sive ad me referent, sive non, mea tibi tamen benevolentia fidesque praestabitur] Nos contra hæc verba mendi no- existimandum sit. quem fortasse defectum in suis etiam codicibus cum haberent Germani, nec aliquid desiderari putarent, verbis his aliquantum immutatis, sic perversionem hanc se posse corrigere opinati sunt, *si qua ad me deferunt, mea tibi*, &c. ut in impressis. Omnino est locus corruptus. *Victor.* *Qui sive ad me* &c.] Al. *qui si ne ad me quidem referent, mea tibi s. b. f. p.* Corradus. Amstelodam. *qui si ne ad me referrent.* quod & in tribus invenit Paullus. in aliis tribus, *qui si non ad me referent.* Illud *sive non* in nullo com-

get tuus amicus furorem in dies, primum in statua, .am posuit in Rostris, inscripsit *PARENTI O-VME MERITO*; ut non modo sicarii, sed jam parricidae judicemini. quid dico, judicemini? judi- potius. Vestri enim pulcherrimi facti ille furiosus me pem dicit fuisse. Vtinam quidem fuissem, molestus non esset. Sed hoc vestrum est: quod quum praete- inam haberem quid vobis darem consilii. Sed ne mihi n ipsi reperio quid faciendum sit. Quid enim est quod vim sine vi fieri possit? Consilium omne autem hoc rum, ut mortem Caesaris persequantur. Itaque a. d. 'on. Octob. productus in concionem a Canutio, tur- : ille quidem discessit: sed tamen ea dixit de conser- ıus patriae, quae dici deberent de proditoribus. De dem non dubitanter quin omnia de meo consilio & vos

amicus] Antonius, qui ho- ͻ te etiam accepit, quum e descendisses. *Corrad.*

posuit] Cæsari. *Idem.*

ENTI OPTIME ME- Placet Guilielmio, quod in- ͻdice Hittorpiano, *optimo me-* iidem est apud Plinium VII, *merito Minervae.* Nos nihil a ͻdicibus degenerare volui-

Sed hoc vestrum fuit] Interficere Antonium. *Idem.*

Consil. hoc est illorum] Antonii & amicorum. *Idem.*

A. d. VI Nonas Octob.] Pighius in Fastis ad annum V. C. DCCIX. conjicit, *Nonas Octavins.* Gebhard.

A Canutio] T. Canutio Trib. pleb. etsi in Philip. III. *Tyberium Canutium* scriptum videmus. *Corrad.*

vos fecissetis, & Canutius faceret. Cetera cujusmodi sint ex hoc judica, quod legato tuo viaticum eripuerunt. Quid eos interpretari putas, cum hoc faciunt? Ad hostem scilicet portari. O rem miseram? dominum ferre non potuimus, conservo servimus. Et tamen me quidem favente magis quam sperante etiam nunc residet spes in virtute tua. Sed ubi sunt copiae? De reliquo, malo te ipsum loqui tecum, quam nostra dicta cognoscere. Vale.

EPISTOLA IV.

ARGVMENTVM.

Varia complectitur haec epistola, de Antonii nequitia, de senatu, de populo, de legatis ad Antonium missis, de ipso Cassio, Hirtio & Pansa Coss.

M.T.C. C.CASSIO S.P.D.

VEllem Idibus Martiis me ad coenam invitasses, reli-

: constabat, eum recipi in Syriam non oportere.
ıa laus & tua & Bruti est, quod exercitum praeter
existimamini comparasse. Scriberem plura, si rem
mque nossem. Nunc quae scribo, scribo ex opinio-
ominum atque fama. Tuas litteras avide exspecto.

in Syria] Al. *isse in Syriam*, quæ
læ data fuerat, Libya vero ipsi
Corrad. *Te isse in Syriam*] Sic re-
t Hittorp. Stewech. & Mentel.
te esse in Syriam. sic & Amste-
sed *i* positum erat super *e* hoc
se. Grut. *te isse in Syria.* de le-
uam dedimus quam & nonnul-
læ priscæ præ se ferunt editiones, nemo
hercle, quin vera sit, dubitare potest.
Gravius.

De Bruto] M. Bruto. *Corradus.*

Quo propius est] In Macedonia.
Idem.

Quod tibi tam cito succederet] Lepidus
jocus. Vide Manut.

EPISTOLA V.

ARGUMENTUM.

Brutum laudat, ut ad ejus imitationem Cassium accen-
dat: de Mutinensi bello, de statu reip. Eodem anno.

M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

:mem credo adhuc prohibuisse, quo minus de te
:rtum haberemus, quid ageres, maximeque ubi es-
oquebantur omnes tamen, credo, quod volebant,
a te esse, habere copias. Id autem eo facilius crede-

tamque inopinatas, ut eae cum per se gratae essent, tum ornatiores propter celeritatem. Quod si tu ea tenes, quae putamus, magnis subsidiis fulta resp. est. A prima enim ora Graeciae usque ad AEgyptum optimorum civium imperiis muniti erimus & copiis. Quanquam, nisi me fallebat, res se sic habebat, ut totius belli omne discrimen in D. Bruto positum videretur: qui si, ut sperabamus, erupisset Mutina, nihil belli reliqui fore videbatur. Parvis omnino jam copiis obsidebatur, quod magno praesidio Bononiam tenebat Antonius. Erat autem Claternae noster Hirtius, ad Forum Cornelium Caesar, uterque cum firmo exercitu, magnasque Romae Pansa copias ex dilectu Italiae comparat. Hiems adhuc rem geri prohibuerat. Hirtius nihil nisi considerate, ut mihi crebris litteris significat, acturus videbatur. Praeter Bononiam, Regium Lepidi, Parmam, totam Galliam tenebamus studiosissimam reip. Tuos etiam clien-

clientes Transpadanos mirifice conjunctos cum caussa habebamus. Erat firmissimus senatus, exceptis consularibus: ex quibus unus L. Caesar firmus est & rectus. Ser. Sulpicii morte magnum praesidium amisimus. Reliqui partim inertes, partim improbi: nonnulli invident eorum laudi quos in rep. probari vident. Populi vero R. totiusque Italiae mira consensio est. Haec erant fere quae tibi nota esse vellem. Nunc autem opto ut ab istis Orientis partibus virtutis tuae lumen eluceat. Vale.

Servii Sulpitii] In legatione ad Antonium vi morbi oppressi. *Corradus.*

EPISTOLA VI.

ARGVMENTVM.

Strabonem ita commendat ut quasi aliud agere videatur. in Cassio & M. Bruto, si res ad Mutinam male geratur, spem omnem reip. sitam esse dicit. Eodem anno.

M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

QVi status rerum fuerit tum cum has litteras dedi, scire poteris ex C. Tidio Strabone, viro bono & optime de rep. sentiente, nam quid dicam, cupidissimo tui, qui, domo & fortunis relictis, ad te potissimum profectus sit? Itaque eum tibi ne commendo quidem. adventus ipsius ad te satis eum commendabit. Tu velim sic existimes, tibique persuadeas, omné perfugium bonorum in te & Bruto esse positum, si, quod nolim, adversi quid evenerit. Res, cum haec scribebam, erat in extremum adducta discrimen. Brutus enim Mutinae vix jam sustinebat. Qui si conservatus erit, vicimus: sin quod dii omen avertant, omnis omnium

IN *tı & Bruto*] M. Bruto. *Corradus.* *Brutus Mutinae*] D. Brutus. *Idem.* *Sin, quod dii omen avertant, oppressus ibi erit*] Tria ultima verba in antiquis exemplaribus non leguntur, nec (ut opinor) legi debent, est enim figura *synonymos*: intelliguntur enim ea quae restituta erant verba, aut quaepiam alia quae parem vim habeant. Frequens autem est haec figura apud hunc auctorem,

nium cursus ad vos. Proinde fac animum tantum habeas, tantumque apparatum, quanto opus est ad universam remp. reciperandam. Vale.

sed multis locis contaminata: in epistola tamen ad Terentiam incorrupta est, *Si perfeceritis* (inquit) *quod agitis, me ad vos venire oportet: sin autem: sed nihil,* &c.

Victor. Dii tamen] Al. *Dii omnes.* Corrad. *Oppressus ibi erit*] Hæc verba non sunt in antiquis libris, ut quæ refugiat dicere, sed significet tamen. *Idem.*

EPISTOLA VII.

ARGUMENTUM.

Sententiam ab se in senatu ex Cassii dignitate dictam, eamque a se in concione defensam, ostendit. Eodem anno.

M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

QVanto studio dignitatem tuam, & in senatu & ad populum defenderim, ex tuis te malo quam ex me cogno-

ſenatu pluribus verbis diſſerui, & dixi in concione, in eo velim fidem meam liberes. Promiſi enim, & prope confirmavi, te non exſpectaſſe nec exſpectaturum decreta noſtra, ſed te ipſum tuo more rempub. defenſurum. & quanquam nihil dum audieramus, nec ubi eſſes, nec quas copias haberes: tamen ſic ſtatuebam, omnes quae in iſtis partibus eſſent opes copiaeque, tuas eſſe: per teque Aſiam provinciam confidebam jam reipub. reciperatam. Tu fac in augenda gloria te ipſum vincas. Vale.

Te non expectaſſe]. Sed multis jam in rebus ſibi ſenatum fuiſſe. *Corrad.*

EPISTOLA VIII.

ARGVMENTVM.

Renovatum eſſe Lepidi ſcelere bellum queritur: Caſſium hortatur ad remp. liberandam. Eodem anno.

M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

SCelus affinis tui, Lepidi, ſummamque levitatem & inconſtantiam ex actis, quae ad te mitti certo ſcio, cognoſſe te arbitror. Itaque nos, confecto bello, ut arbitrabamur, renovatum bellum gerimus, ſpemque omnem in D. Bruto & Planco habemus: ſi verum quaeris, in te, & in meo Bruto, non ſolum ad praeſens perfugium, ſi quod nolim, adverſi quid acciderit, ſed etiam ad confirmationem perpetuae libertatis. Nos hic de Dolabella audiebamus quae vellemus: ſed certos auctores non habebamus. Te quidem magnum hominem, & praeſenti judicio, & reliqui temporis exſpectatione ſcito eſſe. Hoc tibi propoſito, fac ut ad ſumma contendas. Nihil eſt tantum quod non populus Rom. a te perfici atque obtineri poſſe judicet. Vale.

Scelus affinis tui] Conjunctionem cum M. Antonio. *Corrad.*
Affinis tui] Ep. 2 hujus lib. *Idem.*
Confecto bello] Victoria Mutinenſi. *Id.*

Ad praeſens] Hoc eſt, in praeſentia, ut alibi loquitur, hoc tempore; pro quo barbare dicitur *in praeſentiarum.*

EPISTOLA IX.

ARGUMENTUM.

Ejusdem argumenti cum superiore: hoc amplius, quod in Italiam Cassium vocat. Eodem anno.

M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

BRevitas tuarum litterarum me quoque breviorem in scribendo facit: &, vere ut dicam, non satis occurrit quid scribam. Nostras enim res in actis perferri ad te certo scio, tuas autem ignoramus. Tanquam enim clausa sit Asia, sic nihil perfertur ad nos, praeter rumores de oppresso Dolabella, satis illos quidem constantes, sed adhuc sine auctore. Nos, confectum bellum cum putaremus, repente a Lepido tuo in summam sollicitudinem adducti sumus. Itaque persuade tibi, maximam reip. spem in te & in copiis esse tuis. Firmos omnino exercitus habemus: sed

, ut illum jam oppressum omnes arbitrarentur, te au-
Italiam venire cum exercitu: ut, si haec ex sententia
cta essent, consilio atque auctoritate tua, sin quid
itubatum, ut sit in bello, exercitu tuo niteremur.
quidem ego exercitum quibuscunque potuero rebus
iô, cujus rei tum tempus erit, cum, quid opis reip. la-
turus

sanitatem redeundi] Ad san. con-
ia, ad obsequium & fidem. Cæ-
Bell. Gall. *Non respuit conditio-*
ir, jamque eum ad sanitatem re-
vitrabatur. Hirt. de Bello Afri-
Ut sibi daret facultatem cum Con-
gendi, si posset aliqua ratione de-
sanitatem. Idem de Bello Ale-
, *Parceret praclarissima patria,*
issimis incendiis & ruinis esset de-
cives suos primum ad sanitatem

axime spe subsidii tui] Vatic. *sed*
spe subsidii tui. Pal. pr. & Men-
axime spes. Grut. Amstelod. &
c. *sed maxima spes subsidii tui.*
ptura mihi præ aliis probatur.
s senatus fortis sit, inquit Ci-
amen plus spei nobis est in tuo
, quam fortitudine senatus.
amen & vulgata lectio defendi
de. *Gravius.*
magnum erat] Forte leg. *insane*
erat. Guilielm.

verbo bis repetito pendet & regitur.
Ut si hæc, inquit, ex sententia confe-
cta essent, consilio atque auctoritate
tua niteremur: sin quid forte tituba-
tum (ut fit in bello) exercitu tuo ni-
teremur. Ipse sententiam, structu-
ramque verborum sine ea voce pul-
cherrime posse stare existimo. Quod
autem inculcaverant verbum, etsi non
malum est, non fortasse hic valde
aptum, certe non necessarium. Alii
postea castigarunt *roborarentur* de rebus
intelligentes, quæ quamvis ex sen-
tentia confectæ essent, ejus consilio
& auctoritate indigere videbantur, ut
firmius constituerentur. Ego in ea-
dem sententia permaneo, ut melior
elegantiorque sit vetus lectio: nam
hæc posterior meo judicio durior, cum
a rebus ad homines, & a tertia per-
sona ad primam importune transeat.
Victorius. *Roborarentur*] Sive *robora-*
remur, verbum est additum. *nitere-*
mur enim bis repetendum est. *Corra-*

quantus is exercitus sit, aut quid jam tulerit, notum esse coeperit. Nam adhuc tantum conatus audiuntur, optimi illi quidem & praeclarissimi, sed gesta res exspectatur: quam quidem aut jam esse aliquam, aut appropinquare confido. Tua virtute & magnitudine animi nihil est nobilius. Itaque optamus, ut quam primum te in Italia videamus. remp. nos habere arbitrabimur, si vos habebimus. Praeclare viceramus, nisi spoliatum, inermem, fugientem Lepidus recepisset Antonium. Itaque nunquam tanto odio civitati Antonius fuit, quanto est Lepidus. Ille enim ex turbulenta rep. hic ex pace & victoria bellum excitavit. Huic oppositos consules designatos habemus: in quibus est magna illa quidem spes, sed anceps cura propter incertos exitus proeliorum. Persuade tibi igitur, in te & in Bruto tuo esse omnia: vos exspectari, Brutum quidem jam jamque. Quod si, ut spero, victis hostibus nostris veneritis, tamen auctoritate vestra respub. exsurget, & in aliquo statu tolerabili consistet. Sunt enim permulta quibus erit medendum, etiam si resp.

fortes, optimique cives, postea quam audierunt, quae Romae gererentur, exercitus mihi tradiderunt: ipsique mecum una fortissimo animo rempub. administrant. Item legionem, quam Q. Caecilius Bassus habuit, ad me venisse scito: Quattuorque legiones, quas A. Allienus ex AEgypto eduxit, traditas ab eo mihi esse scito. Nunc te cohortatione non puto indigere, ut nos absentes, remque publicam, quantum est in te, defendas. Scire te volo, firma praesidia vobis senatuique non deesse, ut optima spe & maximo animo rempub. defendas. Reliqua tecum aget L. Carteius, familiaris meus. Vale. Data Nonis Martiis, ex castris Taricheis.

Q. Cæcilius Bassus] Qui cum Pompeianus esset, sibi in Syria, interfecto Sexto Julii Cæsaris affine, magnas vires privato consilio compararat. *Corrad.*

A. Allienus] Dolabellæ legatus, qui ab Appiano *Albinus* dicitur. *Idem.*

Data Nonis Martiis] Si non falsa dies, hæ litteræ nonæ libri hujus numerandæ fuerunt, ut illis præferantur, quarum initium, *brevitas tuarum litterarum.* has enim accipio. *Bernhard. Rutil.*

Taricheis] Plin. lib. v, cap. 15. *Corradus.* *Tarichea* oppidum Judææ munitissimum, vid. Joseph. belli Judaic. lib. 11, c. 25 & seq.

EPISTOLA XII.

ARGVMENTVM.

Facta mentione benevolentiae Ciceronis erga se, commendat suam dignitatem, suosque duces ac milites. in extremo, iturum se in Ciliciam contra Dolabellam, significat. Eodem anno.

CASSIVS PROCOS. M. CICERONI SVO. S. D.

S. V. B. E. E. Q. V. Legi tuas litteras, in quibus mirificum tuum erga me amorem recognovi. Videbaris enim non solum favere nobis, id quod & nostri & reip. caussa semper fecisti: sed etiam gravem curam suscepisse, vehementerque esse de nobis sollicitus. Itaque, quod te primum existimare putabam, nos oppressa repub. quiescere

non posse: deinde, cum suspicarere nos moliri, quod te sollicitum esse & de salute nostra, & de rerum eventu putabam, simul ac legiones accepi, quas A. Allienus eduxerat ex AEgypto, scripsi ad te, tabellariosque complures Romam misi. Scripsi etiam ad senatum litteras, quas reddi vetui prius quam tibi recitatae essent: si forte mei obtemperare mihi voluerint. Quod si litterae perlatae non sunt, non dubito quin Dolabella, qui, nefarie Trebonio occiso, Asiam occupavit, tabellarios meos deprenderit, litterasque interceperit. Exercitus omnes, qui in Syria fuere, teneo. Habeo paullulum morae, dum promissa militibus persolvo. Nunc jam sum expeditus. A te peto, ut dignitatem meam commendatam tibi habeas, si me intelligis, nullum neque periculum neque laborem patriae denegasse: si contra importunissimos latrones arma cepi te hortante & auctore: si non solum exercitus ad rempub. libertatemque defendendam comparavi, sed etiam crudelissimis tyrannis eripui. Quos si occupasset Dolabella, non solum adventu, sed etiam

ijus voluntate assidue audiendo, mirifice te diligit ca-
|ue habet. Qui si intellexerit commoda sua curae ti-
e, debere etiam se tibi omnia putabit. Litteris scriptis
Dolabellam in Ciliciam venisse cum suis copiis. pro-
ar in Ciliciam. quid egerim celeriter ut scias dabo ope-
Ac velim, ut meremur, de rep. sic felices simus. Fac
is, meque ames. Nonis Maii, ex castris.

uit mihi legionem tradere] Al. *mihi* ... s. Nam etsi in superiore etiam ... a *legionem* scribit, historia ta- ... abet, legioni, quæ Bassum ... o Sexto Julio secuta est, alte-ram provincialem fuisse additam: ut supra primam, hic ambas intelligat. *Corrad.*

Apameam] Quam ipse Bassus multo ante munierat. *Idem.*

EPISTOLA XIII.

ARGUMENTUM.

ratulatur de Mutinensi victoria, & res a se gestas exponit. *m anno.*

CASSIUS Q. M. CICERONI S.D.

V.B.E.E.Q.V. Cum reipub. vel salute vel victoria
gaudemus, tum instauratione tuarum laudum, quod
imus consularis maximum consulem te ipse vicisti, &
laeta-

laetamur, & mirari satis non possumus. Fatale nescio quid tuae virtuti datum, idque saepe jam experti sumus. Est enim tua toga omnium armis felicior, quae nunc quoque nobis paene victam rempub. ex manibus hostium eripuit ac reddidit. Nunc ergo vivemus liberi: nunc te, omnium maxime civis & mi carissime, id quod maxime reipub. tenebris comperisti, nunc te habebimus testem nostri & in te & in conjunctissimam tibi remp. amoris: &, quae saepe pollicitus es, te & taciturum dum serviremus, & dicturum de me tum cum mihi profutura essent, nunc illa non ego quidem dici tantopere desiderabo, quam sentiri a te ipso. Neque enim omnium judicio malim me a te commendari, quam ipse tuo judicio digne, ac mereor, commendatus esse: ut haec novissima nostra facta, non subita, nec inconvenientia, sed similia illis cogitationibus, quarum tu testis es, fuisse judices, meque ad optimam spem patriae non minimum tibi ipsi producendum putes. Sunt tibi, M. Tulli, liberi,

i erat, passa est videri. Nos ex ora maritima Asiae pro-
ac, & ex insulis, quas potuimus naves deduximus. Di-
m remigum magna contumacia civitatum, tamen sa-
leriter habuimus. Secuti sumus classem Dolabellae,
.ucilius praeerat: qui spem saepe transitionis praeben-
neque unquam non decedendo, novissime Corycum
se

educeret, sed *abjiceret*. Angustus
ineton. Claud. c. 4. *Quid est quod*
mus, quia per eosdem articulos &
producendus sit, per quos frater ejus
tus fuit? vid. ibi Casaub. *Grav.*
ime hos cari] AL. *prox. ii.* Cor-

studiorum tuorum sunt amuli] Id
int sectatores tuorum studiorum.
d Liv. 1, 18. *amulantium studia*
ubi vide Gronovium. *Grav.*
mum tibi nostrum fortasse probavi-
Victorius & Gebhardus edide-
x MSS. *probabimus*, quod etiam
tris codicibus extat. Sed cum sen-
requirat *probavimus*, & nihil fre-
us sit in veteribus libris quam has
invicem permutari, non dubi-
am Manutio aliisque vulgatæ le-
suffragari. *Grav.*
ves deduximus] Naves *deduci* di-
r cum ex portibus in altum pro-
tur. Ovid. vi Metam.

nit. Appianus lib. iv. τῆς ἐμφυλίων.
L. Figuli mentionem fecit, qui mer-
cede classem conducebat Dolabellæ:
inquit enim. καὶ ναυτικὸν ἀγείρειν ἐπὶ
μισθῷ διὰ Λευκίου Φίγλου παρά τε Ῥοδίων
καὶ Παμφυλίων, καὶ ἐκ Κιλικίας. Viden-
dum igitur accurate, an L. Lucilius
Figulus appellatus sit: non facile enim
credo in cunctis, & impressis & manu-
scriptis Ciceronis libris mendum esse,
neque satis mihi videtur ille pronomi-
ne tantum significari potuisse. *Victorius.*
Lucilius] L. Figulum classi Dolabellæ
præfectum fuisse scribit Appianus. *Cor-
radus.*

Spem sæpe transitionis] Ad nos. *I-
dem.*

Neque unquam non decedendo] Nihil
quidem ausim contra tot veterum li-
brorum consensum, qui hanc lectio-
nem tuetur, nisi quod in Menteliano,
omnia hæc verba omissa sint: tamen
non abest, quin in animum inducam

ſe contulit, & clauſo portu ſe tenere coepit. Nos illa relicta, quod & in caſtra pervenire ſatius eſſe putabamus, & ſequebatur claſſis altera, quam anno priore in Bithynia Tullius Cimber comparat, cui Turulius quaeſtor praeerat, Cyprum petivimus. Ibi quae cognovimus, ſcribere ad vos quam celerrime voluimus. Dolabellam ut Tarſenſes, peſſimi ſocii, ita Laudiceni, multo amentiores, ultro arceſſierunt: ex quibus utriſque civitatibus, Graecorum militum numero ſpeciem exercitus effecit. Caſtra habet ante oppidum Laudiceam poſita: & partem muri demolitus eſt, & caſtra oppido conjunxit. Caſſius noſter cum decem legionibus, & cohortibus viginti auxiliariis, & quattuor millium equitatu a millibus paſſuum viginti, caſtra habet

rino fugientes, non vertebant navem, ut puppibus quaſi tergis inhærere victores poſſint; ſed proram ſemper obverſam habebant hoſti, ac ſic ceſſim

In Bithynia] Cui ipſe Cimber poſt Cæſaris mortem præfuit. *Corradus*.

Turulius] Qui poſtea ſecutus Antonium contra Octavium, tandem con-

nepta verba ut nullus labor sit
ata ea ostendere : quæ enim
vere appellari possunt sine val-
um autem *castra* dixisset, nihil
bat addere *cum vallo*. Veteres
:s , *castra habet posita πάλτῳ*,
lectio sincera nostro judicio est.
m *Paltos* teste Strabon. lib. XVI.
αγχαρικὸν, Syriæ oppidum,
ceæ vicinum. hæc autem ejus
, τῇ γὸ Λαοδικείᾳ πλησιάζει
ρια τό, τε Ποσίδιον καὶ τὸ Ἡ-
ιον καὶ τὰ Γάβαλα, εἶτα ἤδη ἡ
ρεδίων πολιχνία Πάλτος καὶ Βα-
α, καὶ Κάρανος τὸ ἐπίνειον τῆς
ν. Plin. etiam lib. V, c. 20. sic de
minit, *Hic rursus Syria desinente*
:e : *oppida, Carne, Balanea*,
, *Gabale*. *Palto* autem adverbia-
ut in epistola ad Senatum, *Paco-*
rodi Regis Parthorum filium cum
gno equitatu Parthico transisse Eu-
m, *& castra posuisse Tyba*, ut
a jam conveniant. Quomodo
: πάλτῳ hic tertio casu dixerit,
lerandum est. nam si Latinam
etudinem secutus esset, Palti se-
m formam genitivi dixisset: an
Græce id nomen posuit, Latino-
isum non servavit ? quamvis Græ-
oque aliam quandam rationem
e videntur. Quod vero Laodiceæ
us Dolabella perierit magno ur-
lius detrimento , docet Strabo

non vestigium aliquod sinceræ lectio-
nis ut sæpe retinebant, sed ipsam in-
corruptam integramque conservarant,
ΠΑΛΤΩΙ enim in illis est. Sunt
tamen qui παλτοῖ malint. qua autem
ratione hic πάλτῳ dictum esset, expo-
sui. Quantum ego existimo cum ι,
quod nunc subscribunt, in illo exem-
plari, ut in Mediceo codice, ultimum
esset Græcæ vocis, & a librariis in pen-
ultima littera peccatum esset, quod
parvam illam pro magna fecissent,
crediderunt nonnulli παλτοῖ scriptum
fuisse: in Mediceo tamen nihil macu-
læ. *Idem* in posterior. *Cum vallo*]
Al. πάλτῳ, quod est oppidum prope
Laodiceam. sed arbitror scriptum hic
fuisse παλτόθι. *Corrad.*

Ternis tetradrachmis] Hoc est, duo-
decim drachmis, seu denariis ; qui
schellingis Batavorum respondent, ven-
ditur medimnus tritici. Nam apud Li-
vium pro *trium fere denariorum in singu-
lis tetradrachmis argenti est pondus*, legen-
dum *quatuor ferè denariorum* , ut recte
animadvertit Budæus de Asse, & Gro-
novius de Sestertiis.

Triticum apud Dolabellam est] Hoc est
venit. *Esse* est venalem esse. Cic. III
in Verr. *Quum in Sicilia sestertiis binis
tritici modius est*. Et mox, *Ut sibi pro
frumento, quanti frumentum esset, dare
liceret*. Rursumque, *quanti Ephesi sit
frumentum*. Liv. XXIX. *Sextante sal &*

exemplaribus vestigium nullum: qui etiam *igitur* addiderunt. *Victor.*

Ita pro nostra parte celeriter iter nobis expediri posse confidere] Sic omnes, quos vidimus, & vulgati & antiqui codices habent. Quis tamen non videat abundare vocem eam *iter*, irrulisseque a librariis quatuor litteras antecedentis dictionis repetitas esse? agitur enim de expedienda repub. & de victoria paranda, non de itineris expeditione, quod ridiculum est. jubet bonam spem habere Ciceronem, considereque etiam ipsos posse bene rem gerere, qui in Asia reipub. partes defendebant, ut illi in Italia gesserant. Videndum potius (quod puto) an in illis verbis, *& volo bene sperare*, pro *&*, *te* legi debeat. nam quod ante *& vos* legebatur, nos antiquis codicibus auctoribus delevimus. *Victorius.* In duobus MSS. Amstelodam. & meo secundo legitur, *ita*

vicisset tyrannidem post ... Ubique magna seges talium ... num. Potest tamen aliorum ... lectio ferri, ut *nobis expediri*, ... *expediri*, ut apud Tacit. An... *...ribus commemorata*, p... *...ribus.* & Sueton. Jul... *Stellatem maioribus consecrata...* *majoribus.* Græv.

A Crommyu acride] *Acro...de*, *Acromania clade*, *a Crom...de*, *a Troniana clade*, *a Crom...* alii atque alii legunt. nos in ... legimus *Acomantide*, unde ... legendum credimus: quo ... promontorium Cypri, & ... ipsam appellatam, scripsit ... nes. *Corrad.* Sed recte legit... *myu acride.* Crommyu acr... montorium Cypri. vid. Vict... notam, quam Manutianis ... nibus subjecimus.

EPISTOLA XIV.

ARGVMENTVM.

Exponit res a se gestas: Rhodios accusat: procur... Asiae petit: merita sua in remp. commemorat. Eodem...

LENTVLVS CICERONI SVO S.[D.]

CVm Brutum nostrum convenissem, cumque

ut reliquias mei laboris colligerem, & pecuniam quam primum Romam mitterem. Interim cognovi in Lycia esse classem Dolabellae, ampliusque centum naves onerarias, in quas exercitus ejus imponi posset: idque Dolabellam ea mente comparasse, ut, si Syriae spes eum frustrata esset, conscenderet in naves, & Italiam peteret, seque cum Antoniis, & reliquis latronibus conjungeret. Cujus rei tanto in timore fui, ut, omnibus rebus relictis, cum paucioribus & minoribus navibus ad illas ire conatus sim. Quae res, si a Rhodiis non essem interpellatus, fortasse tota sublata esset, tamen magna ex parte profligata est. Quum quidem classis dissipata est, adventus nostri timore milites ducesque effugerunt, onerariae omnes ad unam a nobis sunt exceptae. Certe, quod maxime timui, videor etiam consecutus, ut non possit Dolabella in Italiam pervenire, nec sociis suis firmatis durius vobis efficere negotium. Rhodii nos & rempub. quam valde desperaverint, ex litteris, quas publice misi, cognosces. Et quidem multo parcius scripsi. mirari

Reliquias mei laboris] Quæsturæ. *Corrad.*

Cum Antoniis] M. & L. Antoniis. nam C. Antonius tertius frater in Macedonia a M. Bruto captus fuerat. *Idem.*

Ut non possit Dolabella in Italiam pervenire] Delevi vocem interjectitiam *classe*, post *possit*, ex Palatino primo, Gruteriano, Hittorpiano ac Stewech. Vatic. [quibus consentiunt Amstelodam. Mentel. Græv. sec.] ex iisdem & editione principe edidi, *& quidem multo parcius scripsi. mirari noli. mira est eorum amentia:* ejectis illis, quæ nusquam comparent, *quam revera furere eos inveni. quod vero aliquid de his scripsi.* [quibus assentiuntur quoque Amstelodam. Mentelian. & Græv. secund.] Sicut statim ex iisdem omnibus quoque, *nec me mea ulla privatim injuria unquam.* nam nullus eorum agnoscit verbum *moverunt*; quod, aliena manu additum, post τὸ *injuria*, margini Medicei, notat Egnatius. Relegemus & nos, nam cur aliena toleremus, ac spuriis inter legitima locum demus: cum frugi agricolæ malas herbas fruticare in hortis, & solum ab illis fatigari nolint, felicioribus plantis pingue factum? *Gebhard.*

Et quidem multo parcius scripsi. mirari noli] Nonnulli hic plura verba inculcant, quæ tradunt in manuscripto codice se invenisse. de quorum fide non dubito: videndum tamen est, an novæ sint, & ab aliquo adpositæ, quod quidem ego facile credo, nam duriusculus in illis sermo est, neque satis concinnus. Existimarunt fortasse imperiti aliqui homines elegantem locutionem, *mirari noli* sine illis mancam esse, ideoque quod deesse crediderunt, restituere. *Mirari* autem *noli* arbitror hic dictum, ut in epistola ad Sulpitium, *noli quærere.* Nihil tamen de hac re statuimus. Quid suspicaremur solum enuntiare voluimus: multæ hujusmodi maculæ sunt in impressis libris, quorum major pars ab aliquo manuscripto fluxit. Accepi postea a doctis viris, qui summo studio has epistolas cum

 manu-

rari noli. mira eſt eorum amentia: nec me meae ullae privatim injuriae unquam. malus animus eorum in noſtram ſalutem, cupiditas partium aliarum, perſeverantia in contemtione optimi cujuſque, ferenda mihi non fuit. nec tamen omnes perditos eſſe puto. Sed iidem illi, qui tum fugientem patrem meum, qui L. Lentulum, qui Pompeium, qui ceteros viros clariſſimos non receperunt, iidem, tanquam aliquo fato, & nunc aut magiſtratum gerunt, aut eos, qui ſunt in magiſtratu, in ſua habent poteſtate. Itaque eadem ſuperbia in pravitate utuntur. Quorum improbitatem aliquando retundi, & non pati impunitate augeri, non ſolum utile eſt reipub. noſtrae, ſed etiam neceſſarium. De noſtra dignitate velim tibi ut ſemper curae ſit: &, quocunque tempore occaſionem habueris, & in ſenatu & in ceteris rebus laudi noſtrae ſuffragere. Quum conſulibus decreta eſt Aſia, & permiſſum eſt iis, ut, dum ipſi venirent, darent negotium qui Aſiam obtineant, rogo te, pe-

venire, aut exercitum mittere, caussam non habent. Dolabella enim in Syria est, &, ut tu divina tua mente prospexisti, & praedicasti, dum isti veniunt, Cassius eum opprimet. Exclusus enim ab Antiochia Dolabella, & in oppugnando male acceptus, nulla alia confisus urbe, Laodiceam, quae est in Syria ad mare, se contulit. ibi spero celeriter eum poenas daturum. Nam neque quo refugiat habet, neque diutius ibi poterit tantum exercitum Cassii sustinere. spero etiam confectum esse jam, & oppressum Dolabellam. Quare non puto Pansam & Hirtium in consulatu properaturos in provincias exire, sed Romae acturos consulatum. Itaque si ab his petieris, ut interea nobis procurationem Asiae dent, spero te posse impetrare. praeterea mihi promiserunt Pansa & Hirtius coram, & absenti mihi scripserunt: Verrioque nostro Pansa affirmavit, se daturum operam ne in suo consulatu mihi succedatur. Ego porro non, medius fidius, cupiditate provinciae produci longius spatium mihi volo. nam mihi fuit ista provincia plena laboris, periculi, detrimenti. Quae ego ne frustra subierim, neve prius quam reliquias meae diligentiae consequar decedere cogar, valde laboro. Nam si potuissem, quam exegeram pecuniam, universam mittere, postularem ut mihi succederetur. Nunc, quod Cassio dedi, quod Trebonii morte amisimus, quod etiam crudelitate Dolabellae, aut perfidia eorum, qui mihi fidem reique publicae non praestiterunt, id consequi & reficere volo. Quod aliter non potest fieri, nisi spatium habuero. id ut per te consequar, velim ut solet tibi curae sit. Ego me de rep. puto esse meritum, ut non provinciae istius beneficium exspectare debeam, sed tantum quantum Cassius

defuncti alii solent in provincias Procoss. ire. *Corrad.*

Et pradicasti] Philip. XI. *Idem.*

Male acceptus] Ab iis, qui custodiebant urbem, quamvis Cassius abesset, epist. seq. *Idem.*

Mihi promiserunt Pansa & Hirtius coram, & absenti mihi scripserunt] Forte, *mihi Pansa & Hirtius, & promiserunt coram & absenti.* Lambinus.

Ego me de rep. puto esse meritum] Sic habent omnes nostri libri veteres, cum vulgati habeant, *de rep. ita puto esse m.* Omnino particula *ita* ab aliquo sciolo attexta est. inanis enim est. *Lambinus.*

Illius

ſius & Bruti, non ſolum illius facti periculique ſocietate, ſed etiam hujus temporis ſtudio & virtute. Primus enim ego leges Antonias fregi: primus equitatum Dolabellae ad remp. traduxi, Caſſioque tradidi: primus dilectus habui pro ſalute omnium contra conjurationem ſceleratiſſimam: ſolus Caſſio & reip. Syriam exercituſque, qui ibi erant, conjunxi. Nam niſi ego tantam pecuniam, tantaque praeſidia, & tam celeriter Caſſio dediſſem, ne auſus quidem eſſet ire in Syriam: & nunc non minora pericula reip. a Dolabella inſtarent quam ab Antonio. Atque haec omnia is feci, qui ſodalis & familiariſſimus Dolabellae eram, conjunctiſſimus ſanguine Antoniis, provinciam quoque illorum beneficio habebam: ſed πατρίδα ἐμὴν μᾶλλον φιλῶν, omnibus meis bellum primus indixi. Haec etſi adhuc non magnopere mihi tuliſſe fructum animadverto, tamen non deſpero: nec defatigabor permanere non ſolum in ſtudio libertatis, ſed etiam in labore & periculis. Attamen, ſi etiam aliqua gloria juſta & merita provocabimur, ſenatus &

jam in hiberna cum equitibus erat profectus. Sed, medius fidius, ea esse eum opinione, & tua & ipsius & in primis mea caussa gaudeo. Fratris enim loco mihi est, qui ex te natus, teque dignus est. Vale. D. IIII Kalend. Iun. Pergae.

Pergae] *Perga* oppidum Pamphyliae. vid. Plin. V, 27. & Mel. I, 14.

EPISTOLA XV.

ARGVMENTVM.

Et hic res a se gestas commemorat: in Rhodios invehitur: de Dolabella optabilia significat. Eodem anno.

P. LENTVLVS P. F. PROQVAEST. PROPR. COSS. PRAETT. TRIBB. PL. SEN. P. Q. R. S. P. D.

S. V. L. V. V. B. E. E. V. Scelere Dolabellae oppressa Asia, in proximam provinciam Macedoniam, praesidiaque reip. quae M. Brutus, V. C. tenebat, me contuli: & id egi, ut, per quos celerrime posset, Asia provincia vectigaliaque in vestram potestatem redigerentur. Quod cum pertimuisset Dolabella, vastata provincia, correptis vectigalibus, praecipue civibus Romanis omnibus crudelissime denudatis ac divenditis, celeriusque Asia excessisset, quam eo praesidium adduci potuisset, diutius morari, aut exspectare praesidium non necesse habui: & quam primum ad meum officium revertendum mihi esse existimavi, ut & reliqua vectigalia exigerem, &, quam deposui pecuniam, colligerem: quidquid ex ea correptum esset, aut quorum id culpa accidisset, cognoscerem quam primum, & vos de omni re facerem certiores. Interim cum per insulas in Asiam na-

LENTVLVS P. F.] P. Lentuli Spinteris, qui Ciceronem restituit, filius. *Corradus.*

Brutus V. C.] Brutus vir clarissimus. *Idem.*

Civibus Romanis omnibus crudelissime denudatis] Praestat abesse *omnibus*, uti in Hittorpiano codice merito non legitur haec vox. Nic. Rubenius conjicit Ciceronem scripsisse: *praecipuis civibus Romanis crudelissime denudatis.* Graev.

Crudelissime denudatis ac divenditis] *Ac divexatis*, magis placet, si modo fideliter a nonnullis reponitur. *Corrad.*

naviganti mihi nuntiatum esset, classem Dolabellae in Lycia esse, Rhodiosque navis compluris instructas & paratas in aqua habere: cum his navibus, quas aut mecum adduxeram, aut comparaverat Patiscus proquaestor, homo mihi cum familiaritate tum etiam sensibus in rep. conjunctissimus, Rhodum reverti, confisus auctoritate vestra, senatusque consulto, quo hostem Dolabellam judicaratis: foedere quoque, quod cum his, M. Marcello, Ser. Sulpicio renovatum erat: quo juraverant Rhodii, eosdem hostes se habituros, quos S. P. Q. R. Quae res nos vehementer fefellit. Tantum enim afuit ut illorum praesidio nostram firmaremus classem, ut etiam a Rhodiis urbe, portu, statione, quae extra urbem est, commeatu, aqua denique prohiberentur nostri milites, nos vix ipsi singulis cum navigiolis reciperemur. Quam indignitatem, diminutionemque majestatis, non solum juris nostri, sed etiam imperii populique R. idcirco tulimus, quod interceptis litteris cognoramus, Dolabellam, si desperasset de Syria AEgyptoque,

lam libertatem, propense non crederent esse factam:
ntiam senatus & optimi cujusque manere etiam
nfiderent, nec potuisse audere quenquam Dolabel-
stem judicare: ut denique omnia, quae improbi
nt, magis vera existimarent, quam quae vere facta
& a nobis docebantur. Qua mente etiam ante no-
dventum post Trebonii indignissimam caedem, ce-
tot tamque nefaria facinora, binae profectae erant
abellam legationes eorum, & quidem novo exem-
ontra leges ipsorum, prohibentibus iis qui tum ma-
s gerebant. Haec, sive timore, ut dictitant, de agris,
continenti habent, sive furore, sive potentia pau-
qui & antea pari contumelia viros clarissimos affe-
cerant,

avitate esse animadverti] Qui-
eteres, & item vulgati, ha-
importunitate, &c. ego *tanta*
robo: & ita habent cod. vet.
res. *Lambinus.* *Rhodios au-*
s pravitate animadverti] Non
veritate hujus lectionis: quum
epistola dixerit, *eadem super-*
itate utuntur. Certe agnoscunt
cani excerpta, prima editio,
is Gruterianus & Stewechia-
quod præpositionem *in* omi-
latinus primus, sicut vulgatæ
tunitate. Paullo post malebat

sideres necesse est. *Corrad.* *Sive furore sive patientia paucorum*] Ita codex Mediceus, ut notat Egnatius, nihilo tamen minus ille emendarat *potentia*, ut postea in omnes editiones irrepsit. Sed *patientia* agnoscunt Pall. Gruterianus, & recte ex illo laudatissimo codice illam lectionem in sua editione Victorius, habetque eandem editio veterrima. *Gebhardus.* Mihi maxime probatur Menteliani codicis scriptura, *Hae sive timor est, ut dictitant de agris, quos in continenti habent, sive furor, sive potentia paucorum.* Sane *potentia* recepi,

cerant, & nunc maximos magiſtratus gerentes, nullo exemplo, neque noſtra ex parte, neque noſtro praeſentium, neque imminenti Italiae urbique noſtrae periculo, ſi ille parricida cum ſuis latronibus, navibus ex Aſia Syriaque expulſus Italiam petiſſet, mederi cum facile poſſent, noluerunt. Nonnullis etiam ipſi magiſtratus veniebant in ſuſpicionem, detinuiſſe nos, & demorati eſſe, dum claſſis Dolabellae certior fieret de adventu noſtro. Quam ſuſpicionem conſecutae res aliquot auxerunt: maxime quod ſubito ex Lycia Sex. Marius, & C. Titius, legati Dolabellae, a claſſe diſceſſerunt, navique longa profugerunt, onerariis relictis, in quibus colligendis non minimum temporis laboriſque conſumſerunt. Itaque cum ab Rhodo cum iis quas habueramus navibus in Lyciam veniſſemus, navis onerarias recepimus, dominiſque reſtituimus: idemque, quod maxime verebamur, ne poſſet Dolabella cum ſuis latronibus in Italiam venire, timere deſiimus. claſſem fugientem perſecuti ſumus uſque Sidam, quae extrema regio eſt provinciae meae. Ibi cogno-

Syria, ad meum officium reverti: daboque operam, ut meum studium, diligentiam vobis, P. C. reique p. praestem: pecuniamque, quam maximam potero, & quam celerrime cogam, omnibusque cum rationibus ad vos mittam. Si percurrero provinciam, & cognovero, qui nobis & reip. fidem praestiterunt in conservanda pecunia a me deposita, quique scelere ultro deferentes pecuniam publicam, hoc munere societatem facinorum cum Dolabella inierunt, faciam vos certiores. De quibus, si vobis videbitur, si, ut meriti sunt, graviter constitueritis, nosque vestra auctoritate firmaveritis, facilius & reliqua exigere vectigalia, & exacta servare poterimus. Interea quo commodius vectigalia tueri, provinciamque ab injuria defendere possim, praesidium necessarium voluntariumque comparavi. His litteris scriptis, milites circiter XXX quos Dolabella ex Asia conscripserat, e Syria fugientes in Pamphyliam venerunt. hi nuntiaverunt, Dolabellam Antiocheam quae in Syria est, venisse, non receptum: conatum esse aliquoties vi introire, repulsum semper esse cum magno suo detrimento. Itaque centum circiter amissis, aegris relictis, noctu Antiochea profugisse Laodiceam versus: ea nocte omnes fere Asiaticos milites ab eo discessisse: ex his ad octingentos Antiocheam rediisse, & se iis tradidisse, qui a Cassio relicti, urbi illi praeerant, ceteros per Amanum in Ciliciam descendisse: quo ex numero, se quoque esse dicebant: Cassium autem cum suis omnibus copiis

diceret, cum Gruterianus codex supra habet epistola præcedente, *aut eos qui sunt in magistratu, suam in habent potestatem?* Sic supra sæpius tacitus ex libris ac MSS. insinuavi hanc priscam lectionem. Vulgatum est, *fore præsto in Syria*. Gebh.

Antiocheam qua in Syria est] Plures enim fuerunt hujus nominis urbes in illa Orientali plaga.

Centum circiter amißis, &c.] Quid vulgatarum editionum cymbala tibi respondeant, prius adverte, *C. circiter amicis, ægrisque compluribus relictis noctu Antiochia.* quid ergo restituerimus, quid amiserimus, quid emendaverimus vides. Idque præstitimus ex Pall. Gruteriano, Stewechiano, Hittorpiano, Vaticani excerptis, atque editione prima, simulque Victoriana. Mox habet Stewechianus codex, *omnes fere Asiaticos milites ab eo discesse.* quod rectum puto; etiamsi Grammaticas tribus mihi ob id iratas habeam, & nescio quos, quibus nihil placet, nisi sui simile, hoc est, obvium, vile, sordidum. Gebhard.

Tre-

copiis nuntiatum esse quatridui iter Laudicea afuisse, tum cum Dolabella eo tenderet. Quamobrem opinione celerius confido sceleratissimum latronem poenas daturum. Quarto Nonas Iunias, Pergae.

EPISTOLA XVI.

ARGVMENTVM.

Gratulatur de filii Ciceronis indole ad virtutem: versus mittit, in civem improbum a se conscriptos: petit ut includatur in scripta Ciceronis de Caesaris interitu. Antonio & Dolabella Coss.

TREBONIVS CICERONI S.

S. V. B. E. Athenas veni a. d. XI Kal. Iun. atque ibi, quod maxime optabam, vidi filium tuum, deditum optimis studiis, summaque modestiae fama. Qua ex re quantam voluptatem ceperim, scire potes etiam me tacente. Non enim nescis quanti te faciam, & quam, pro nostro veterrimo verissimoque amore, omnibus tuis etiam minimis commo-

ut Cratippus una cum eo sit, ne putes, in Asia feriatum illum ab iis studiis, in quae tua cohortatione incitatur, futurum. Nam illum paratum, ut video, & ingressum pleno gradu, cohortari non intermittemus, quo in dies longius discendo exercendoque se procedat. Vos quid ageretis in rep. cum has litteras dabam non sciebam. Audiebam quaedam turbulenta, quae scilicet cupio esse falsa ut aliquando otiosa libertate fruamur: quod vel minime adhuc mihi contigit. Ego tamen nactus in navigatione nostra pusillum laxamenti, concinnavi tibi munusculum ex instituto meo: & dictum, cum magno nostro honore a te dictum, conclusi, & tibi infra subscripsi. In quibus versiculis si tibi quibusdam verbis ἀθυρρημονέστερος videbor: turpitudo personae ejus, in quam liberius invehimur, nos vindicabit. Ignosces etiam iracundiae nostrae, quae justa est in ejusmodi & homines, & civis. Deinde, qui magis hoc Lucilio licuerit assumere libertatis, quam nobis? cum etiam si odio par fuerit in eos quos laesit, tamen certe non magis dignos habuerit, in quos tanta libertate verborum incurreret. Tu, sicut mihi pollicitus es, adjunges me quam primum ad tuos sermones. Namque illud non dubito, quin, si quid de interitu Caesaris scribas, non patiaris me minimam partem & rei, & amoris tui ferre. Vale, & matrem meosque tibi commendatos habe. D. VIII Kalendas Iunias, Athenis.

Cratippus] Illius praeceptor: quem philosophorum illius aetatis principem, lib. I de Offic. Cic. appellavit. ep. 21 lib. XVI. *Corrad.*

Ἀσχημονέστερος] Cuncti veteres libri ἀθυρημονέστερος, a verbo, quo ad Paetum scribens utitur, ἀθυρήμων secunda collatione, id est, aliquantulum in verbis liberior, & rem ipsam nulla circumscriptione quasi tectis verbis describens. Quod cum licentiam quandam primo prae se ferat, nonnullis reprehendendum videtur, etsi Stoicorum erat praeceptum, ut eorum sapiens sic loqueretur. ἀσχημονέστερος enim, id est, deformior & turpior, foedam potius corporis effigiem declarat. *Victor.* Vera lectio est ἀθυρρημονέστερος, rectiloquentior, hoc est, liberior in loquendo, ut ep. 22. lib. VIII. Cicero disputavit. *Corrad.*

Turpitudo persona ejus] Fortasse Antonii, qui Caesaris interfectores, atque adeo ipsum Trebonium, cujus beneficio viveret, persequebatur. Hinc iracundiae justae ignoscendum esse dixit. *Idem.*

Lucilio] Poetae. *Idem.*

In eos] Tubulum, Mutium, Lupum, Carbonem & Lepathum. *Idem.*

EPI-

EPISTOLA XVII.

ARGUMENTUM.

Cornificio, Africam regenti, vivo adhuc Caeſare, varia ſcribit, de rumoribus e Syria allatis, de otio civitatis, de Oratore a ſe ſcripto, de ſuo erga illum ſtudio. Q. Fabio Maximo, C. Trebonio Coſſ.

CICERO CORNIFICIO COLLEGAE S. D.

GRata mihi vehementer eſt memoria noſtri tua, quam ſignificaſti litteris: quam ut conſerves, non quo de tua conſtantia dubitem, ſed quia mos eſt ita rogandi, rogo. Ex Syria nobis tumultuoſiora quaedam nuntiata ſunt, quae, quia tibi ſunt propiora quam nobis, tua me cauſſa magis movent quam mea. Romae ſummum otium eſt: ſed ita,

ubi fore. Quod mihi existimationem tuam dignita-
ue commendas, facis tu quidem omnium more: sed
ı sic existimes, me, cum amori, quem inter nos mu-
esse intelligam, plurimum tribuam, tum de summo
ıio, & de studiis tuis optimis, & de spe amplissimae
ıtatis ita judicare, ut neminem tibi anteponam, com-
m paucos.

ratorem intelligere. *Corradus.* la *solitudine*] Ita jam pridem ca-mus, in nostrisque libris scribi us, secuti Medicei codicis & m manu scriptorum auctorita-nec non rationem ipsam: nihil enim certius hac lectione, nihil cla-rius esse potest: & hoc est cur in ex-plicationibus nostris eam silentio prae-teriimus: neque enim confirmatione egebat, quam tamen alii sibi postea vendicarunt. *Victorius.*

EPISTOLA XVIII.

ARGVMENTVM.

rgat se de infrequentia litterarum: prudentiam Cornifi-avitatemque laudat: praesentem reip. statum, cum ex-ione Caesaris, accusat. Eodem anno.

ICERO CORNIFICIO COLLEGAE S. D.

Vod extremum fuit in ea epistola, quam a te proxime
ıccepi, ad id primum respondebo. Animum advorti
enim

enim, hoc vos magnos oratores facere nonnunquam. Epistolas requiris meas. ego autem nunquam, cum mihi denuntiatum esset a tuis, ire aliquem, non dedi. Quod mihi videor ex tuis litteris intelligere, te nihil commissurum esse temere, nec antequam scisses quo iste nescio qui Caecilius Bassus erumperet, quidquam certi constituturum: id ego & speraram prudentia tua fretus, & ut confiderem fecerunt tuae gratissimae mihi litterae. idque ut facias quam saepissime, ut & quid tu agas, & quid agatur, scire possim, & etiam quid acturus sis, valde te rogo. Etsi periniquo patiebar animo te a me digredi, tamen eo tempore me consolabar, quod & in summum otium te ire arbitrabar, & ab impendentibus magnis negotiis discedere. Vtrumque contra accidit. istic enim bellum est exortum, hic pax consecuta: sed tamen ejusmodi pax, in qua, si adesses, multa te non delectarent: ea tamen, quae ne ipsum Caesarem quidem delectent. Bellorum enim civilium hi semper exitus sunt, ut non ea solum fiant, quae velit victor, sed etiam ut iis mos ge-

EPISTOLA XIX.

ARGUMENTUM.

Gratulatur de Syriae administratione illi a Caesare mandata: eamque optat a Parthico bello vacuam: quod si bellum sit, exemplum ei proponit M. Bibuli, qui se opido munitissimo tenuerat quamdiu Parthi in provincia fuerunt. Eodem anno.

M. T. C. CORNIFICIO S. D.

LIbentissime legi tuas litteras, in quibus jucundissimum mihi fuit quod cognovi meas tibi redditas esse. Non enim dubitabam quin eas lubenter lecturus esses. verebar ut redderentur. Bellum quod est in Syria, Syriamque provinciam tibi tributam esse a Caesare, ex tuis litteris cognovi. Eandem rem tibi volo bene & feliciter evenire. Quod ita fore confido, fretus & industria & prudentia tua. Sed de Parthici belli suspicione quod scribis, sane me commovit. Quantum copiarum haberes, cum ipse conjectura consequi poteram, tum ex tuis litteris cognovi. Itaque opto ne se illa gens moveat hoc tempore, dum ad te legiones eae perducantur quas audio duci. Quod si pares copias ad confligendum non habebis, non te fugiet uti consilio M. Bibuli, qui se oppido munitissimo & copiosissimo tamdiu tenuit, quamdiu in provincia Parthi fuerunt. Sed haec melius ex re & ex tempore constitues. Mihi quidem usque curae erit quid agas, dum quid egeris sciero. Litteras ad te nunquam habui

VErebar ut redderentur] Id est, verebar ne non redderentur. Sic autem legendum est, non, ut vulgo, *ne redderentur*. Et vero ut sic legatur, praeter veteres codices, qui sic habent, ratio postulat. *Lambinus.* Hanc lectionem profitentur omnes libri Palatini, Vicchani excerpta, Stewech. Hittorpianus. Et sic ante Lambinum editum erat in impressione prima, atque Florentina. Vulgo male, *ne* [illegible] Gebhard.

Bellum quod est in Syria] A Caecilio Basso commotum. *Corrad.*

Oppido munitissimo] Antiochiae. *Idem.*

Tenuit] Quo tempore ego Ciliciae praeeram. *Idem.*

habui cui darem quin dederim. A te ut idem facias peto: in primisque ut ita ad tuos scribas, ut me tuum sciant esse.

EPISTOLA XX.

ARGVMENTVM.

Iocatur, quia Sinuessanae villae hospitio Cornificius uti noluerat; & crebras ab eo litteras petit. Scripta videtur haec epistola eo tempore cum in Africam provinciam Cornificius iret.

CICERO CORNIFICIO.

GRatae mihi tuae litterae, nisi quod Sinuessanum diversoriolum contemsisti. Quam quidem contumeliam villa pusilla iniquo animo feret, nisi in Cumano & Pompeiano reddideris πάντα περὶ πάντων. Sic igitur facies, meque amabis, & scripto aliquo lacesses. Ego enim respondere facilius possum quam provocare. Quod si, ut es, cessabis, lacessam, ne tua ignavia etiam inertiam afferat. Plura

ſummis viris factitatum. Hoc igitur, mi Cornifici, s, ceteriſque rebus omnibus ejus dignitati, reique, ſi nas, conſules. id erit mihi gratiſſimum. Da operam leas.

gatione libera] Quæ honoris fere juſſa a ſenatu concedebatur, ne res in provinciis prorſus privati *Corrad.*
d idem acceperant, & cognoveram is viris factitatum] Amſtelodam. duo libri, *quod id cognoverum a viris factitatum.* quod non im-n. Duas rationes affert, quibus ius ſenatoribus qui in ſuam provinciam venerant, etiam non roganti-bus dederit lictores: & quod ipſe cum ſenator eſſet & in aliorum provincias ſe contuliſſet, acceperit lictores cum faſcibus a præfectis; & quod hoc ſummi viri facere ſint ſoliti. Mentelianus liber legit, *quod id acceperam & cognoveram a ſummis viris factitatum.* quod & ipſum pervulgatæ lectioni præferendum. *Gravius.*

EPISTOLA XXII.

ARGUMENTUM.

arrat de ſtatu reip. poſt Caeſaris interitum: hortatur ut nciam retineat in poteſtate reip. Antonio & Dolabella

M. T. C. CORNIFICIO S. P. D.

Os hic cum homine gladiatore, omnium nequiſſimo, collega noſtro, Antonio, bellum gerimus: ſed non

nium nequiſſimo, collega noſtro] [*ga veſtro*] Sic Palatinus primus, ſex-

doleo, quod nullam partem per aetatem ſanae & ſalvae reip. guſtare potuiſti. Atque antehac quidem ſperare ſaltem licebat, nunc etiam id ereptum eſt. Quae enim eſt ſpes, cum in concione dicere auſus ſit Antonius, Canutium apud eos ſibi locum quaerere, quibus, ſe ſalvo, locus in civitate eſſe non poſſet? Equidem & haec, & omnia quae homini accidere poſſunt, ſic fero, ut philoſophiae magnam habeam gratiam, quae me non modo ab ſollicitudine abducit, ſed etiam contra omnis fortunae impetus armat: tibique idem cenſeo faciundum, nec, a quo culpa abſit, quidquam in malis numerandum. Sed haec tu melius. Stratorium noſtrum cum ſemper probaſſem, tum maxime in tuis rebus ſummam ejus fidem, diligentiam, prudentiamque cognovi. Da operam ut valeas. hoc mihi gratius facere nihil potes.

Canutium] Epiſt. 3 hujus libri. *Corradus.*

EPISTOLA XXIV.

n, tanto tibi studio commendo ut majore non possim.
:um propter omnes virtutes, tum etiam propter studia
nunia, sum amicissimus. Is procurat rationes negotia-
)ionysii nostri, quem & tu multum amas & ego om-
i plurimum. Ea tibi ego non debeo commendare: sed
nendo tamen. Facies igitur ut ex Pinarii, gratissimi
inis litteris tuum & erga illum, & erga Dionysium
um perspiciamus.

narium] Hunc olim Q. Fratri :ndavit, cum esset in Gallia.

ysii nostri] Ep. 30 hujus libri. *Id.* *bi ego non debeo commendare: sed* *commendo tamen*] Hittorpianus codex, *ea tibi commendo tamen sed non debeo commendare:* unde Guilielmius conjectabat, *commendo, tamen etsi non debeo commendare.* Gebhard.

EPISTOLA XXV.

ARGVMENTVM.

·ibit, S. C. esse factum ex litteris Cornificii: hortatur o. caussam defendat: Lucceio se nulla re defuturum pol- r. Eodem anno, consulibus interfectis.

M. T. C. CORNIFICIO S. P. D.

)eralibus litteras accepi tuas, quas mihi Cornificius

natu caussam tuam egi non invita Minerva. Etenim eo ipso die senatus decrevit, ut Minerva nostra, custos urbis, quam turbo dejecerat, restitueretur. Pansa tuas litteras recitavit. Magna senatus approbatio consecuta est cum summo gaudio, & offensione Minotauri, id est, Calvisii & Tauri. Factum de te senatusconsultum honorificum. Postulabatur ut etiam illi notarentur: sed Pansa clementior. Ego, mi Cornifici, quo die primum in spem libertatis ingressus sum, & cunctantibus ceteris a. d. XIII Kal. Ian. fundamenta jeci reip. eo ipso die providi multum, atque habui

Ut Minerva nostra custos urbis] Nullus est (ut existimo) qui nesciat Ciceronem antequam Roma exiret expulsus a Clodio, simulacrum Minervæ, quod domi suæ longo tempore religiosissime coluerat, in Capitolium detulisse, ibique dedicasse, cum in basi inscripsisset *Minervæ custodi urbis.*

Quam turbo dejecerat] Non multo post Cæsaris cædem, quod portendisse Ciceronis mortem creditum est. *Idem.*

Pansa] Consul. *Idem.*

Summo gaudio, & approbatione Minotauri, id est, clavis & tauri] Sic omnes recepti & vulgati codices: quam etiam lectionem in cunctis vetustioribus in-

habui rationem dignitatis tuae. Mihi enim est assensus senatus de obtinendis provinciis. Nec vero postea destiti labefactare eum, qui summa cum tua injuria, contumeliaque reip. provinciam absens obtinebat. Itaque crebras vel potius quotidianas compellationes meas non tulit, seque in urbem recepit invitus: neque solum spe, sed certa re jam & possessione deturbatus est. Meo justissimo honestissimoque convicio te tuam dignitatem summa tua virtute tenuisse, provinciaeque honoribus amplissimis affectum, vehementer gaudeo. Quod te mihi de Sempronio purgas, accipio excusationem. fuit enim illud quoddam caecum tempus servitutis. Ego tuorum consiliorum auctor, dignitatisque fautor, iratus tempori-

De obtinendis provinciis] Epist. XXII hujus libri. *Corrad.*

Labefactare eum] Calvisium. *Idem.*

Provinciam absens obtinebat] Duobus legatis Uticæ relictis, ipse ad urbem profectus. *Idem.*

Seque in urbem recepit] Deposito tandem imperio. *Idem.*

Fuit enim illud quoddam caecum tempus servitutis] Omnes impressi codices, *fuit enim illud quoddam Graecum tempus servitutis.* sed nec vetusti meliorem, aut diversam saltem lectionem habent. Germani *caecum tempus* legunt, ut nos arbitramur, conjectura ducti in hanc lectionem: alii *grave tempus.* Nos in tot diversis sententiis quid sentiremus, tacere & occulere noluimus. *Egregium* igitur reposuimus, non nimis omnino longe a vetustis vestigiis, & sententia valde congruente: illis tamen quæ nullius antiqui codicis auctoritate freti castigamus, non firmiter nitimur. Quod si hanc nostram emendationem displicere senserimus, nos quoque facile illam deseremus: si tamen meliorem quispiam vel invenerit, vel excogitarit. verum antiquiorum codicum auxilio destituti, quod industria nostra huic loco opis adferre potuimus, libenter fecimus. *Victor.* *Quoddam Graecum tempus servit.*] Al. *gratum, caecum, grave, egregium* legi etiam videbis. *Corradus.* *Fuit en. quodd. necessarium temp. s.*] Sic restituit Paullus Manutius, Ubaldini Bandinelli conjecturam secutus: cum antea vulgo legeretur, *Graecum tempus*: plane inepte. Paullo post, ubi omnes libri habent *vinolentum furorem*, legendum videtur quibusdam, *violentum furorem.* *Vinolentum* tamen retinendum videtur propter ea quæ sequuntur, *quem ego ructantem & nauseantem*, &c. *Lambinus.* *Fuit en. ill. q. caecum t. s.*] Non aliter est in Palatino sexto, & Hittorp. nisi quod, *caecum tempus quoddam.* in primo *graecum*, unde alii *grave*: Victorius *egregium* fecerat. Lambinus tamen ait se sequi Ubaldini Bandinelli conjecturam; laudatam ac probatam Manutio, *fuit enim quoddam necessarium tempus* quod tamen in illius commentariis non invenio. Ego quod visum erat veteribus codicibus, exturbare temperavi. *Gebhardus.* Mentel. *fuit enim id caecum tempus servitutis.* omnia erant obscura. Hoc paullo post his verbis explicat, *neque enim statuti quid in tanta perturbatione habere potuisti.* vide Manut.

poribus in Graeciam desperata libertate rapiebar: cum me Etesiae, quasi boni cives, relinquentem remp. prosequi noluerunt: Austerque adversus maximo flatu me ad tribules tuos Regium retulit: atque inde ventis, remis in patriam omni festinatione properavi, postridieque in summa reliquorum servitute liber unus fui. Sic sum in Antonium invectus, ut ille non ferret, omnemque suum vinolentum furorem in me unum effunderet: meque cum elicere vellet ad caedis caussam, tum tentaret insidiis: quem ego ructantem & nauseantem conjeci in Caesaris Octaviani plagas.

In Graciam rapiebar] Lib. x, epist. I. *Corradus.*

Ad tribules tuos Regium retulit] Stewechianus *tribullos suos*; quod quid sit ignoro. ceterum pro *retulit* infert Palatinus sextus, Hittorpianus *attulit*, unde volebat Guilielmius *appulit*. idem τὸ *omni festinatione* glossema du-

sensus eliciatur, consilium tamen non fuit veterem praeterire, quae diversa est: *confeci* enim in Mediceo legitur, & in alio quoque satis probato, non *conjeci*: quod nisi postrema dictio eo casu posita impediret, hanc veriorem putarem. doctiores videbunt an tolerari possit, & num aliis etiam in locis

habere potuisti. *Nunc hic dies aliam vitam defert, mores postulat*, ut ait Terentius. Quamobrem, mi te, conscende nobiscum, & quidem ad puppim. navis est jam bonorum omnium: quam quidem damus operam, ut rectam teneamus. utinam prospe- ursu. Sed quicunque venti erunt, ars nostra certe aberit. Quid enim praestare aliud virtus potest? fac magno animo sis & excelso: cogitesque, om- dignitatem tuam cum rep. conjunctam esse debere. acceium mihi meum commendas: quem quibuscun- que

n exponit: qui, ut ad fortitudi- venes excitarent, non patieban- conviviis accumbere, qui extra aprum non confecisset: sed in , donec hoc præstassent, sedere nt: id enim multo minus in se itis habebat. Quam depravata apud eum auctorem verba sint, anc sententiam exprimere debe- facile animadverti potest, ut non ussa in impressis libris ad locum aculis inquinatum mendi nota ta fuerit: ita autem totus legi , Ἡ'γήσανδρ@ δέ φησιν ὅτι ἔθ@ Μακεδονία κατακλίνεσθαι τινα ἐν εἰ μή τις ἔξω λίνου ὗν κεντήσειεν. τότε καθήμενοι ἐδείπνουν. Addit quemadmodum Cassander anno- ...

patria saluti, fuit exitio, fuit calamitati, &c. *Lambinus*.

Nunc hic dies aliam vitam defert] In codicibus Terentianis legitur, *affert* quod sequuntur hic alii, tum Manutius. sed quia hanc lectionem reperi in Palatino primo, sexto, Vaticani excerptis, Stewechiano, [quibus adsentitur Amstelodam.] editionum primaria, retinetque Victorius, non dubitandum amplius fuit, quin Cicero ita scripsisset, & suo arbitratu ex memoria laudasset. Hittorpianus non longe quoque abit, legit enim *differt*. Gebhardus.

Quam quidem nos damus operam, ut rectam teneamus] Alludit ad sententiam illam Græci poetæ, quam ad Q. Fratrem scribens tetigit ...

que rebus potero, diligenter tuebor. Hirtium quidem & Panſam, collegas noſtros, homines in conſulatu reip. ſalutares, alieno ſane tempore amiſimus, rep. Antoniano quidem latrocinio liberata, ſed nondum omnino explicata: quam nos, ſi licebit, more noſtro tuebimur: quanquam admodum ſumus jam defatigati. ſed nulla laſſitudo impedire officium & fidem debet. Verum haec hactenus. Ab aliis te de me, quam a me ipſo malo cognoſcere. De te audiebamus ea quae maxime vellemus. De Cn. Minucio, quem tu quibuſdam litteris ad coelum laudibus extuliſti, rumores duriores erant. Id quale ſit, omninoque quid iſtic agatur, facias me velim certiorem.

Cicerone ſunt ſcripta. nam Panſa vivus & mortuus eodem tempore eſſe non potuit, ut in hac epiſtola eſſe videtur. Illud quidem affirmare poſſumus in pervetere libro hanc epiſtolam, & ſequentes ita conjunctas, atque adeo confuſas fuiſſe, ut nullius principium appareret. unde liberum unicuique fuit, ad ſuum arbitrium eas deſcribere & dividere. *Corradus.* Eadem confuſio in Amſtelodamenſi codice deprehenditur.

Hirtium quidem & Panſam collegas noſtros] In auguratu. *Corrad.* Hirtii auguratus in aureo ejus nummo expreſſus eſt. *Urſinus.*

Latrocinio liberata] Victo Antonio apud Mutinam. *Corrad.*

his litteris cumulus accedat. Caput autem est meae
iendationis, ne patiare Erotem Turium, Q. Turii li-
n, ut adhuc fecit, hereditatem Turianam avertere,
ſque omnibus rebus habeas eos commendatiſſimos.
am ex eorum ſplendore & obſervantia capies volu-
n. Quod ut velis te vehementer etiam atque etiam

r familiæ nomen in veteribus ientis frequens. *Urſum*. Non i reponere *Rubelium*, cum ſic hoc nomen ſcribatur in Veneto & Mentel-liano, in Palatinis autem duobus cor-rupte *Rubelium*. Grævius.

EPISTOLA XXVII.

ARGUMENTUM.

ſidii, equitis Romani, Africana negotia commendat.
us annus.

M.T.C. Q. CORNIFICIO S.P.D.

ι. Aufidius & obſervantia, qua me colit, accedit ad
oximos: & ſplendore equiti R. nemini cedit. Eſt
i ita temperatis moderatiſque moribus, ut ſumma ſe-
s ſumma cum humanitate jungatur. Cujus tibi ne-
quae ſunt in Africa, ita commendo, ut majore ſtudio
ve ex animo commendare non poſſim. Pergratum
ſeceris, ſi dederis operam ut is intelligat meas apud te

M. T. C. Q. CORNIFICIO S. P.

ASſentior tibi eos, quos ſcribis Lilybaeo min
poenas dare debuiſſe: ſed metuiſti, ut ais,
liber in ulciſcendo viderere. Metuiſti igitur, ne gr
ne nimis fortis, ne nimis te dignus viderere. Qu
tatem reip. conſervandae tibi mecum a patre acc
novas, gratum eſt: quae ſocietas inter nos ſemper,
nifici, manebit. Gratum etiam illud, quod mih
mine gratias agendas non putas. nec enim id inter n
debemus. Senatus ſaepius pro dignitate tua appella

LIlybaeo] Promontorium Siciliæ Africæ obverſum. hodie *Capo di Marſella*, & *Capo Boeo*, quod antiquum illius promontorii nomen eſt corruptum & detruncatum, & oppidum in illo ſitum hodie *Marſella*.

Ne nimis liber in ulciſcendo] Amſtelodam. meus ſecund. Stewech. Pal. pr. *ne minus liber in ulciſcendo viderere.* & ſic in ſequentibus Amſtelodam. Hittorp. Stewech. Pal. ſex. Mentel. meus ſecundus, *Metuiſti igitur ne gravis civis, ne minus fortis, ne minus te dignus viderere.* quæ lectio omnino melior eſt vulgata. ſententia eſt, ſe metuiſſe, ne ſi pœnas ſumſiſſet de iis qui Lilybæo inſidiati ſint, feciſſe hoc magis alterius, cui obnoxi[illegible]t, cauſſa, quam reipublicæ, neve [illegible] feciſſet quam gravem civem.

Senatus ſæpius pro dignitat[e] ... retur ſi &c.] Nos comm[u]nem ſecuti ſumus: nec ... voluimus in veteribus ... ut ſenatum fortaſſe intelli[g]... tum gloria rerum a Cor[nificio]... rum, & ſtudio in omnib[us]... commodandi appellaturu[m]... per ſe a nullo etiam exci[tatum]... bus Cornificii acturum ſ... ſed cum abſentibus conſ... aut nunquam niſi ad rem ... gatur, non poteſt quæ ſ... dignitate conficere. *Victor*... rioribus hæc notavit: D[i]... Mediceum, & alios man... bere *appellaret*, quam ... tunc non contempſimus, ... magis probamus: videtur ...

bus consulibus unquam nisi ad rem novam coge-
Itaque nec de HS xx. nec de HS IϽCC. quidquam
ıc per senatum potest. Tibi autem ex senatusconsul-
randum, mutuumque sumendum censeo. In rep.
ıtur, credo te ex eorum litteris cognoscere, qui ad
ebent perscribere. Ego sum spe bona: consilio, cu-
e non desum: omnibus inimicis reip. esse me acer-
ıostem prae me fero. Res neque nunc difficili loco
letur esse: & fuisset facillimo, si culpa a quibusdam

. Statuunt nunc eruditi.
oste: appellant scilicet Con-
de tua dignitate referrent, ac
uid decerneretur.
rem novam cogeretur] A Praet.
a lib. x. Corrad.
.] Vicies sestertium, hoc
est, scutatorum quinquaginta millia.
HS DCC] Septingenties sestertium, hoc est, decies septies centum & quinquaginta millia scutatorum.
Si culpa a quibusd. afuisset] Ut a Lepido. *Corrad.*

EPISTOLA XXIX.

ARGVMENTVM.

nendat studiose L. Lamiae negotia, eum suspectum io, quasi cuidam S. C. contra dignitatem ejus facto af- excusat. Hirtio & Pansa Coss. vel eodem anno post eo- eritum.

M. T. C. Q. CORNIFICIO S. P. D.

On modo tibi, cui omnia nostra notissima sunt, sed
eminem in populo R. arbitror esse cui sit ignota ea
ıritas quae mihi cum L. Lamia est. Etenim magno
ɔ spectata est tum cum est ab A. Gabinio consule re-
, quod libere & fortiter salutem meam defendisset.
: eo amor inter nos natus est: sed quod erat vetus &
ma-

nia] Epist. 16 lib. XI. *Corra-*
theatro spectata] Hoc est, de-
probata in oculis omnium,
ut nulli possit esse ignota. Ovid. III de Pont. El. I.
Quicquid ages igitur scena spectabere magna.

Qui-

magnus, propterea nullum periculum pro me adire dubitavit. Ad haec officia, vel merita potius, jucundissima consuetudo accedit, ut nullo prorsus plus homine delecter. Non puto te jam exspectare, quibus eum tibi verbis commendarem. caussas enim tanti amoris intelligis: quae verba desideret, iis me omnibus usum putato. Tantum velim existimes, si negotia Lamiae, procuratores, libertos, familiam, quibuscunque rebus opus erit, defenderis, gratius mihi futurum quam si ea tua liberalitas pertinuisset ad rem familiarem meam. Nec dubito quin sine mea commendatione, quod tuum est judicium de hominibus, ipsius Lamiae caussa studiose omnia facturus sis: quanquam erat nobis dictum, te existimare, alicui senatusconsulto, quod contra dignitatem tuam fieret, scribendo Lamiam affuisse: qui omnino consulibus illis nunquam fuit ad scribendum: deinde omnia tum falsa senatusconsulta deferebantur. Nisi forte etiam
illi Semproniano senatusconsulto me censes affuisse: qui

, de angustiis pecuniae publicae, de Dionysio, Luc-
Calvisii legatis. Post obitum Hirtii & Pansae.

M. T. C. CORNIFICIO S. P. D.

e praeter litigatores, nemo ad te meas litteras?
:ae istae quidem. tu enim perfecisti ut nemo si-
:ris meis tibi se commendatum putaret. sed quis
n tuorum mihi dixit esse cui darem quin dede-
ut quid mi jucundius, quam, cum coram tecum
ion possim, aut scribere ad te, aut tuas legere
' Illud magis mihi solet esse molestum, tantis me
i occupationibus, ut ad te scribendi meo arbi-
cultas nulla detur. Non enim te epistolis sed vo-
ius lacesserem: quibus quidem me a te provoca-
:ebat. Quamvis enim occupatus sis, otii tamen
ɔes. Aut, si ne tu quidem vacas, noli impudens
:c mihi molestiam exhibere, & a me litteras cre-
, cum tu mihi raro mittas, flagitare. Nam cum
stinebar maximis occupationibus, propterea quod
is curis remp. mihi tuendam putabam: tum hoc
: multo distineor vehementius. Vt enim gravius
nt ii, qui cum levati morbo videntur, in eum

[illegible]
i meam dignitatem tua cariorem.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD C. MEMMIVM, ET CETEROS,

LIBER XIII.

EPISTOLA I.

ARGVMENTVM.

Exulabat C. Memmius de ambitu biennio ante damnatus, accusante Q. Curtio, quod ex epist. 2. lib. III ad Q. fr. cognoscitur. Eum Cicero, ad Ciliciae administrationem proficiscens, cum Athenis non reperisset (nam pridie Mitylenas profectus erat.) petiit ab eo per litteras, ut rediret in gratiam cum

lestius, qui eundem videt exsulantem. Indicium ostenditur in eo, quia cum duo nobis optanda magnopere sint, unum, ut culpa vacemus, alterum, ut adversa modice feramus; utrumque Memmio tribuit: cum & injuriam appellat ejus casum; & sapientiam inferendo laudat. Nec vero argumentum illud amoris obscurum est, quod ait: Vidisse te mallem: *nec mediocre illud:* Non dubitabo dare operam, ut te videam. *Collecta Memmii gratia, aggreditur ea quae ad impetrandum pertinent. Nam cum ait:* Per litteras agam, quod, ut arbitror, confici potest: *aequitatem petitionis indicat. cum infert,* A te illud primum rogabo, ne quid invitus mea caussa facias; *& quae sequuntur: inutili modestia non utitur. magis enim apud bonum & sapientem virum proficit verecundia petentis, quam contentio. Hoc usus exordio, transit ad narrationem. ea quattuor habet partes, omnes (ut opinor) observatione dignas: quando non ita videmur natura praestare, ut, imitatione nulla, possimus excellere: quanquam nec imitationi & studio, si absit naturae vis, quidquam tribuerim. Primum de ipso Patrone, qui commendatur, sermo inducitur: deinde res exponitur: tum, quasi nec in homine, nec in re multum ponatur, Attici voluntas & studium ostenditur: extremum petitio locum obtinet. Hanc divisionem sequitur alia, quae nascitur e singulis partibus: singulae enim habent quod considerari utiliter possit. In prima commendandi caussas Cicero justas proponit, quod eum commendet, quicum sibi omnia sint; eum, qui se coluerit in primis; eum, quem ipse cum aliis quidem, praecipua tamen cura defenderit: ut in eo nunc tuendo & commendando non solum amicitiae, verum etiam constantiae suae rationem habere videatur. Nec vero illud otiosum est, aut inculcatum temere, quod ipsum quoque Memmium a Patrone ait observatum esse. Nam ea commemoratio alienatum ejus animum fortasse ad lenitatem revocare potest. Denique fidem agi suam ostendit: cum sibi a Phaedro philosopho, viro bono & suavi & officioso, traditus olim Patro commendatusque sit. Hactenus*

nisi quod in philosophia vehementer ab eo dissentio. Sed & initio Romae, cum te quoque & tuos omnes observabat, me coluit in primis: & nuper, cum ea, quae voluit, de suis commodis & praemiis consecutus est, me habuit suorum defensorum & amicorum fere principem: & jam a Phaedro, qui nobis, cum pueri essemus, ante quam Philonem cognovimus, valde ut philosophus, postea tamen ut vir bonus & suavis & officiosus, probabatur, traditus mihique commendatus est. Is igitur Patro, cum ad me Romam litteras misisset, uti te sibi placarem, peteremque, ut nescio quid illud Epicuri parietinarum sibi concederes: nihil scripsi ad te ob eam rem, quod aedificationis tuae consilium mea commendatione nolebam impediri. Idem, ut veni Athenas, cum idem ut ad te scriberem rogasset ob eam caussam impetravit, quod te abjecisse illam aedificationem constabat inter omnes amicos tuos. Quod si ita est, & si jam
plane tua nihil interest, velim, si qua offensiuncula facta est

; reprehendere. Sed, mehercules, quum illi, ceterisque
quos illa delectant, non valde inimici sumus, nescio an
cendum sit huic, si tantopere laborat: in quo etiam
cat, magis ineptiis quam improbitate peccat. Sed ne
, dicendum enim aliquando est, Pomponium Atti-
ic amo ut alterum fratrem: nihil est illo mihi nec ca-
iec jucundius. Is, non quo sit ex istis: est enim omni
ili doctrina politissimus: sed valde diligit Patronem,
Phaedrum amavit, sic a me hoc contendit homo mi-
ambitiosus, minime in rogando molestus, ut nihil un-
i magis; nec dubitat quin ego a te nutu hoc consequi
n, etiam si aedificaturus esses. Nunc vero si audierit
ificationem deposuisse, neque tamen me a te impe-
, non te in me illiberalem, sed me in se negligentem
it. Quamobrem peto a te ut scribas ad tuos, pos-
: voluntate decretum illud Areopagitarum, quem
νηματισμὸν illi vocant, tolli. Sed redeo ad prima.
velim tibi persuadeas, ut hoc mea causa libenter fa-
quam ut facias. sic tamen habeto, si feceris quod ro-
fore mihi gratissimum. Vale.

mentorum jus] Epicurus enim
doro, & successoribus omnibus
:is, hortum, & quæ in illo erant,

Quos illa delectant] Epicurea. *Idem.*
Non quo sit ex istis] Jocans tamen sæpe Cic. illum Epicureum appellat. *I-*

EPISTOLA II.

ARGUMENTUM.

Antequam Cicero Athenis discederet, scripsit ad Memmium de Euandro quoque statuario, rogans ut ei de habitatione accommodaret.

CICERO MEMMIO SAL.

CAio Aviano Euandro, qui habitat in tuo sacrario, & ipso multum utor, & patrono ejus M. AEmilio familiarissime. Peto igitur a te in majorem modum, quod sine tua molestia fiat, ut ei de habitatione accommodes. Nam propter opera instituta multa multorum, subitum est ei remigrare Kal. Quint. Impedior verecundia, ne te pluribus verbis rogem. Neque tamen dubito, quin, si tua nihil aut non multum intersit, eo sis animo quo ego essem, si quid tu me rogares. mihi certe gratissimum feceris.

laterranos accurate commendat; *Q. Fabio Max. C. Tre-* *Coss. reverso ex Hispania Caesare post devictos Pompeii* *os. quod ex eo loco sequentis epistolae cognoscitur:* Hoc *ore* eum Caesar in senatum legit. *senatum enim rever-* *Hispania Caesar supplevit*, *ut auctor est Dio.*

M. T. C. Q. VALERIO, Q. F. ORCAE, LEG. PROPRAET. S. D.

Vm municipibus Volaterranis mihi summa necessitudo est. magno enim meo beneficio affecti, cumulatissimihi gratiam retulerunt. nam nec in honoribus meis, n laboribus unquam defuerunt. Cum quibus si mihi nulla

[*C* ...] Titulum epistolarum ad *Quintum Valerium*, nos ex antidicibus accepimus, ne parva e ab illis discrepantes. quod e notavimus, quia alii dixeerum codicem semper *Orta* hanos autem in cunctis *Orca* legino modo, & Mediceo & reli-... Sic & Pal. sex. Primus & od. *Orce.*

in honoribus meis laboribus unquam ...] Pr...

sum non penetrante adjectum videatur. Facessant ergo aliorum conjectationes, *nec in laboribus unquam mihi defuerunt.* Editum antehac est, *Nam nec in honoribus meis, nec in laboribus unquam defuerunt.* Gebhardus. Certum est copulam non posse abesse, nec dubito quin in editione Victorii sit negligentia librariorum omissa; non studio. Sine illa enim sensus non constat. Firmatur quoque Amstelod. & Mentel. cod. & meo secundo haec scriptura. Sic in-

nulla caussa intercederet, tamen, quod te vehementissime diligo, quodque me a te plurimi fieri sentio, & monerem te & hortarer ut eorum fortunis consuleres, praesertim cum prope praecipuam caussam haberent ad jus obtinendum. Primum quod Sullani temporis acerbitatem deorum immortalium benignitate subterfugerunt: deinde, quod summo studio populi R. a me in consulatu meo defensi sunt. cum tribuni pl. legem iniquissimam de eorum agris promulgavissent: facile S. P. Q. R. persuasi, ut eos cives quibus fortuna pepercisset salvos esse vellent. Hanc actionem meam C. Caesar primo suo consulatu lege in Agraria comprobavit, agrumque Volaterranum & oppidum omni periculo in perpetuum liberavit: ut mihi dubium non sit quin is, qui novas necessitudines adjungat, vetera sua beneficia conservari velit. Quamobrem est tuae prudentiae aut sequi ejus auctoritatem, cujus sectam atque imperium summa cum tua dignitate secutus es: aut certe illi integram omnem caussam reservare.

mum igitur mihi feceris, si Volaterranos omnibus rebus integros incolumesque esse volueris. Eorum ego domicilia, sedes, rem, fortunas, quae a dis immortalibus, & a praestantissimis in nostra rep. civibus, summo S.P.Q.R. studio, conservatae sunt, tuae fidei, justitiae bonitatique commendo. Si pro meis pristinis opibus facultatem mihi res hoc tempore daret, ut ita defendere possem Volaterranos quemadmodum consuevi tueri meos, nullum officium, nullum denique certamen, in quo illis prodesse possem, praetermitterem. Sed, quando apud te nihilo minus hoc tempore valere me confido, quam valuerim semper apud omnis: pro nostra summa necessitudine parique inter nos & mutua benevolentia abs te peto, ut ita de Volaterranis mereare, ut existiment, eum quasi divino consilio isti negotio praepositum esse, apud quem unum nos, eorum perpetui defensores, plurimum valere possumus.

EPISTOLA V.

ARGVMENTVM.

Et rogat, & rationibus etiam persuadere conatur, agrum Curtii non esse dividendum. Eodem anno.

M. T. C. Q. VALERIO, Q. F. ORCAE, LEG. PROPRAET. S. P. D.

NOn moleste fero, eam necessitudinem, quae mihi tecum est, notam esse quam plurimis: neque tamen ob eam caussam, quod tu optime existimare potes, te impedio, quo minus susceptum negotium, pro tua fide & diligentia, ex voluntate Caesaris, qui tibi rem magnam difficilemque commisit, gerere possis. Nam cum multi a me petant multa, quod de tua erga me voluntate non dubitent,

tent, non committo ut ambitione mea conturbem officium tuum. C. Curtio ab ineunte aetate familiarissime sum usus. Ejus & Sullani temporis injustissima calamitate dolui: & cum iis qui similem injuriam acceperant, amissis omnibus fortunis, reditus tamen in patriam voluntate omnium concedi videretur, adjutor incolumitatis fui. Is habet in Volaterrano possessionem, cum in eam tanquam e naufragio reliquias contulisset. Hoc autem tempore eum Caesar in senatum legit: quem ordinem ille, ista possessione amissa, tueri vix potest. Gravissimum autem est, cum superior factus sit ordine, inferiorem esse fortuna: minimeque convenit, ex eo agro, qui Caesaris jussu dividatur, eum moveri, qui Caesaris beneficio senator sit. Sed mihi minus libet multa de aequitate rei scribere, ne caussa potius apud te valuisse videar quam gratia. Quamobrem te in majorem modum rogo, ut C. Curtii rem meam putes esse: quid-

ludatum: & item postea pluribus verbis tecum egisse, ut, quoscunque tibi ejus necessarios commendarem, haberes eos in numero meorum necessariorum. Id tu pro tua summa erga me benevolentia, perpetuaque observantia, mihi liberalissime atque humanissime recepisti. Cuspius, homo in omnes suos officiosissimus, mirifice quosdam homines ex ista provincia tuetur & diligit, propterea quod fuit in Africa bis, cum maximis societatis negotiis praeesset. Itaque hoc ejus officium, quod adhibet erga illos, ego mea facultate & gratia soleo, quantum possum, adjuvare. Quare Cuspianorum omnium commendationis caussam hac tibi epistola exponendam putavi. reliquis epistolis tantum faciam ut notam apponam eam quae mihi tecum convenit, & simul significem de numero esse Cuspii amicorum. Sed hanc commendationem, quam his litteris consignare volui, scito esse omnium gravissimam. Nam P. Cuspius singulari studio contendit a me, ut tibi quam diligentissime L. Iulium commendarem. Ejus ego studio vix videor mihi satisfacere posse, si utar verbis iis, quibus, cum diligentissime quid agimus, uti solemus. Nova quaedam postulat, & putat me ejus generis artificium quoddam tenere. Ei ego pollicitus sum, me ex intima nostra arte depromturum mirificum genus commendationis. Id quum assequi non possum, tu re velim efficias, ut ille genere mearum litterarum incredibili quid-

natur, vetere quadam scribendi ratione *s* littera explosa. *Ursin.* Sic & *L. Cispii* meminit Hirtius de bello Africano. *Guilielm.*

Societatis] Publicanorum. *Corradus.* Publicani in multas societates divisi conducebant vectigalia. Etenim ut lib. VI narrat *Polybius*, alii conducebant, alii cum his societatem coibant, alii sponsiones faciebant, alii pro his bona fortunasque suas reip. obligabant. Unde Cic. in Sext. *Nulla erat Roma societas vectigalium, quae non honestissime decrevisset de mea salute.* Et pro Murena, *Quod si omnes societates venerunt, quorum ex numero multi hic sedent judices.* Et in Bruto, *Familia & liberi societatis ejus, quae picearias de censoribus redemisset.* Et in epistolis ad fratrem, *Non desistunt nobis quotidie agere gratias honestissimae & maximae societates.* vide inferius ep. 9 hujus libr. C. Sigonius de antiquo jure civium Romanorum lib. II, c. 4.

Quod adhibet erga illos] Duo Palatini, duo Guilielmiani, Amstelodam. Mentel. Graev. secund. *quod adhibetur erga illos.* non male.

Ex intima nostra arte] Rhetorica. *Corrad.*

Vulto

esse debebat, sed quia nov
& amicis diligendis. Haru
propediem judicabo: tibiq
Ego, quae te velle quaeque
nia studiose diligenterque c
nelius, qui tibi litteras dedi
mendatus: cujus caussa qu
que, profecto ex me facile
go ut cures ut ex hac comm
maximas, quam primum,
Vale.

· *Vultu denique exprompseris*] In Mediceo erat, ut notat Egnatius ad oram primæ editionis *ex prosperis*; unde credo Victorius fecit *exprompseris* recte: idque omne totis apicibus reperi in Palatino sexto, Vaticani excerptis, eratque sic in Stewechiano & Hittorpiano. [nec non Amstelod.] Vulgo *expresseris*. Alii addunt, *fronte*, *vultu de-*

M. T. C. CLVVIO S. P. D.

Vm in Galliam proficiſcens, pro noſtra neceſſitudine
uaque ſumma in me obſervantia ad me domum veniſ-
locutus ſum tecum de agro vectigali municipii Atel-
qui eſſet in Gallia: quantoque opere ejus municipii
ı laborarem, tibi oſtendi. Poſt tuam autem profe-
em, cum & maxima res municipii honeſtiſſimi mihi-
onjunctiſſimi, & ſummum meum officium ageretur,
10 animo in me ſingulari, exiſtimavi, me oportere ad
curatius ſcribere: etſi non ſum neſcius, & quae tem-
n ratio, & quae tua poteſtas ſit: tibique negotium
ı eſſe a C. Caeſare, non judicium, praeclare intelli-
Quare a te tantum peto, quantum & te facere poſſe, &
er mea cauſſa facturum eſſe arbitror. Et primum ve-
xiſtimes quod res eſt, municipii fortunas omnis in
ectigali conſiſtere: his autem temporibus hoc muni-
n maximis oneribus preſſum, ſummis affectum eſſe
diffi-

alliam] Ciſalpinam. *Conrad.*
uaque ſumma in me obſervantia]
as eumque ſecutus Gebhardus
nt, *qua tua ſumma in me ob-*
a. quæ lectio in Vaticani quo-

Neapolim. Locus is hodie *S. Arpino*,
ſive *S. Elpidio* dicitur, ubi civitatis ve-
teris ruinæ & veſtigia conſpiciuntur,
præſertim foſſæ, quæ olim mœnia
cingebant, ut docet L. Holſtenius an-

difficultatibus. Hoc etsi commune videtur esse cum multis, tamen, mihi crede, singulares huic municipio calamitates accidisse. quas idcirco non commemoro, ne de miseriis meorum necessariorum conquerens homines, quos nolo, videar offendere. Itaque, nisi magnam spem haberem, C. Caesari nos caussam municipii probaturos, non erat caussa cur a te hoc tempore aliquid contenderem. sed quia confido, mihique persuasi, illum & dignitatis municipii, & aequitatis, etiam voluntatis erga se habiturum esse rationem: ideo a te non dubitavi contendere, ut hanc caussam illi integram conservares. Quod etsi nihilominus a te peterem, si nihil audivissem te tale fecisse, tamen majorem spem impetrandi nactus sum, postea quam mihi dictum est, hoc idem a te Regiensis impetravisse. qui etsi te aliqua necessitudine attingunt: tamen tuus amor in me sperare me cogit te, quod tuis necessariis tribueris, idem esse tributurum meis: praesertim cum ego pro his unis petam: habeam

EPISTOLA VIII.

ARGVMENTVM.

Rutilium, ut in agrorum divisione Albini praedia *at. Eodem anno.*

M.T.C. M.RVTILIO S.P.D.

ı & mihi conſcius eſſem quanti a te facerem, & tuam
ı me benevolentiam expertus eſſem, non dubitavi
:re quod mihi petendum eſſet. P. Seſtium quanti
ipſe optime ſcio: quanti autem facere debeam, &
nes homines ſciunt. Is cum ex aliis te mei ſtudio-
eſſe cognoſſet, petivit a me, ut ad te quam accu-
ſcriberem de re C. Albinii ſenatoris: cujus ex
us eſt L. Seſtius, optimus adoleſcens, filius
Hoc idcirco ſcripſi, ut intelligeres, non ſolum
?. Seſtio laborare debere, ſed Seſtium etiam pro
Res autem eſt haec: A M. Laberio C. Albinius
praedia

n] Epiſt. 6. lib. v. *Corra-tiſſimi viri C. Albinii filiam, ex qua hic eſt puer, & nupta jam filia*, &c. Cum autem quatuor locis in hac epiſtola nomen ejus ponat, ſemel tantum *Al-binium* Mediceus codex nominat, cum

:iunt] Nam cum me defen- odianis in templo Caſtoris liſtus eſt. *Idem.*

praedia in aestimationem accepit, quae praedia Laberius emerat a Caesare de bonis Plotianis. ea si dicam non esse e rep. dividi, docere te videar, non rogare. Sed tamen cum Caesar Sullanas venditiones & assignationes ratas esse velit, quo firmiores existimentur suae: si ea praedia dividentur, quae ipse Caesar vendidit, quae tandem in ejus venditionibus esse poterit auctoritas? Sed hoc quale sit, tu pro tua prudentia considerabis. Ego te plane rogo, atque ita ut majore studio, justiore de caussa, magis ex animo rogare nihil possim, ut Albinio parcas, praedia Laberiana ne attingas. Magna me affeceris non modo laetitia, sed etiam quodammodo gloria, si P. Sestius homini maxime necessario satisfecerit per me, cum ego illi uni plurimum debeam. Quod ut facias, te vehementer etiam atque etiam rogo. Majus mihi dare beneficium nullum potes. Id mihi intelliges esse gratissimum.

Praedia in aestimationem accepit] Hoc | pist. 16 & 18. & lib. v, epist. 20. Sic

ate,non dubitavi haec ad te ſcribere. Volo enim te exiſtima-
e, me cum univerſo ordini publicanorum multum ſemper
ibentiſſime tribuerim, idque magnis ejus ordinis erga me
neritis facere debuerim, tum in primis amicum eſſe huic
Bithynicae ſocietati, quae ſocietas ordine ipſo, & homi-
ıum genere, pars eſt maxima civitatis. conſtat enim ex ce-
eris ſocietatibus: & caſu permulti ſunt in ea ſocietate val-
e mihi familiares: in primiſque is cujus praecipuum offi-
ium agitur hoc tempore, P. Rupilius P. F. Men. qui eſt
nagiſter in ea ſocietate. Quae cum ita ſint, in majorem
nodum a te peto, Cn. Pupium, qui eſt in operis ejus ſo-
ietatis, omnibus tuis officiis atque omni liberalitate tuea-
e: cureſque ut ejus operae, quod tibi facile factu eſt, quam
gratiſſimae ſint ſociis: remque & utilitatem ſociorum, cu-
jus

Ordine, ipſo hominum genere] Videtur
c potius diſtinguendum, *ordine, ipſo
ominum genere*, ut edidimus, quam ut
abent plerique libri vulgati, *ordine ipſo,
ominum genere.* Lambinus. Reſcripſi
t Hittorpiano, *ordine ipſo & hominum
nere.* Grævius.

P. Rupilius P. F. Men.] In vetuſtis li-
ris ita ſcriptum offendimus, quam le-
ionem variare, cum nihil certi habe-
mus, conſilium non fuit: qua in ſen-
ntia permanemus, præſertim cum
ios in hac re valde inconſtantes videa-
ıus. *Victorius.* *P. F. Menenius*] Al.
en. quas litteras quidam ita ſeparant
. E. N. & interpretantur, Meus eſt
eceſſarius: nos nihil hic certi habe-
ıus. *Corrad.* *P. F. An.*] Id eſt, Pu-
ii filii, ex tribu Anienſi. *Lambinus.*
Rutgerſ. legit *P. Rupilius P. F. An-
us*, lib. III. Var. Lect. ſed recte libri
eteres *P. F. Men.* Cives Romani a tri-
a oſtendi ſoliti, quæ quidem tribus
erumque in antiquis & lapidibus &
bris prima tantum ſyllaba ſcripta legi-
r. Hinc *Men.* eſt Menenia tribu. Vi-
e Manut. ad VIII, ep. 8.

Qui eſt magiſter in ea ſocietate] Ex ſo-
is unus fuit, qui magiſter ſocietatis
ctus eſt, qui Romæ ſocietati ita præ-
erat, ut & ſocios, quaſi ſenatum co-
gendi, & ad eos de ſocietatis negotiis
referendi poteſtatem haberet, curam-
que omnem gereret tabularum & ra-
tionum, quæ undique ab iis, qui pu-
blicanorum ſocietati operas dabant,
Romam mitterentur. Etenim, ut in-
quit Cic. in frumentaria, *ea eſt ratio de-
cumarum ut ſine plurimis litteris confici non
poſſit. ſingula enim nomina aratorum, &
cum ſingulis pactiones decumarum litteris
perſequi & conficere neceſſe eſt.* Hic porro
habuit quendam *pro magiſtro* in pro-
vincia, quaſi ſui muneris vicarium, &
ſocietatis præfectum. Vnde Cic. Plan-
cii patrem dixit *maximarum ſocietatum
auctorem, plurimarum magiſtrum.* Cic.
alio loco, *P. Terentius Hiſpo operas in
ſcriptura pro magiſtro dat.* De eodem ad
Att. *Terentius magnas operas in portu, &
ſcriptura Aſia pro magiſtro dedit.* Et in
Verrem, *In ſcriptura Sicilia pro magiſtro
eſt L. quidam Carpinatius.* Item, *L. Vi-
bius eques Romanus, vir primarius, quem
reperiebam magiſtrum fuiſſe eo anno.* Si-
gon. de antiquo Jure civ. Rom. l. II,
c. 4.

Qui eſt in operis ejus ſocietatis] Hoc eſt,
inter miniſtros ſocietatis, qui ejus res
gerebant.

jus rei quantam poteſtatem quaeſtor habeat, non ſum ignarus, per te quam maxime defenſam & auctam velis. Id cum mihi gratiſſimum feceris, tum illud tibi expertus promitto & ſpondeo, te ſocios Bithyniae, ſi iis commodaris, memores eſſe & gratos cogniturum.

EPISTOLA X.

ARGVMENTVM.

Caeſar, in Africam trajecturus contra Scipionem, Catonem, Iubam regem, Galliae Ciſalpinae M. Brutum, eum a quo poſtea eſt interfectus, nondum praetorium, & Pompeii partes antea ſecutum, praepoſuit. is cum in provinciam iviſſet, proficiſcentem ad eum M. Varronem, ejus quaeſtorem, Cicero familiaris utriuſque commendat. Haec autem commendatio quatuor in partes diſtribuitur. Primo loco, quaeſtoris cum praetore ſuo neceſſitudo exponitur. Deinde, origo amicitiae, & Varronis erga ſe officia narrantur. Sequitur de illius

ɔntulit in ſocietates publicanorum, quod quidem nol-
: maximis enim damnis affectus eſt. ſed tamen cauſſa
ımunis ordinis mihi commendatiſſimi fecit amici-
ı noſtram firmiorem. Deinde verſatus in utriſque ſub-
is optima & fide & fama, jam ante hanc commutatio-
ı reip. petitioni ſeſe dedit, honoremque honeſtiſſimum
timavit fructum laboris ſui. His autem temporibus a
Brundiſio cum litteris & mandatis profectus ad Caeſa-
rem

orum venit] Tyrocinii die. *Corra-*
Cum prætexta depoſita, virilem
:, & in virorum numerum eſt
riptus, pro quo in lib. xv, ep. 16
forum attingere. Vide & ſuperius
ep. 8.

e corroboravit] Poſtquam virilem
n attigit & primum cauſſas agere
Cic. v de Fin. *Quæ uno verbo*
xi omnia, honeſta dicimus: ad quo-
iam cognitionem & uſum jam corro-
, natura ipſa præeunte deducimur.
ixi jam ſumus. Sueton. in Tib.
ı. *Petiit ut ſibi ſecuro jam ab hac*
corroboratu ſuis, & ſecundum locum
utantibus, permitteretur reviſere ne-
lines. hoc eſt, quia Caius & Lu-
unc adoleviſſent. C. Nep. Alcib.
m robuſtior eſt factus, hoc eſt,
ɔr. vid. etiam Manut.
m in illum [illegible] violentiam auxe-

Mature ſe contulit in ſocietates] Ut particeps eſſet publicarum conductionum.

Sed tamen cauſſa communis ordinis] Cum P. Victorius in optimo illo codice, quem tantopere probat, non reperiſſet vocem *cauſſa* (quæ eſt in libr. vulgatis omnibus,) conjecerat legendum eſſe *communis ordinis*: neque tamen auſus erat, ut eſt religioſus καὶ εὐλαβὴς, ita edere. Ne ego quidem igitur audere debui, quamvis ejus conjecturam unius codicis Memmiani teſtimonio confirmatam reperiſſem. *Lamb.* Sane *cauſſa* deeſt in Pal. prim. & ſext. in Venet. in Amſtelodam. Mentel. Græv. ſec. Stewech. In Hittorpiano tamen ſe reperiſſe teſtatur Guilielmius.

Verſatus in utriſque ſubſelliis] In majoribus & in minoribus cauſſis. Etſi ſcio, quid de ſubſelliis dicat Aſconius.

rem eſt: qua in re & amorem ejus in ſuſcipiendo negotio perſpexi, & in conficiendo ac renuntiando fidem. Videor mihi, cum ſeparatim de probitate ejus & moribus dicturus fuiſſem, ſi prius cauſſam, cur eum tantopere diligerem, tibi expoſuiſſem, in ipſa cauſſa exponenda ſatis etiam de probitate dixiſſe. Sed tamen ſeparatim promitto in meque recipio, fore eum tibi & voluptati & uſui. Nam & modeſtum hominem cognoſces, & prudentem & a cupiditate omni remotiſſimum: praeterea magni laboris ſummaeque induſtriae. Neque ego haec polliceri debeo, quae tibi ipſi, cum bene cognoris, judicanda ſunt: Sed tamen in omnibus novis conjunctionibus intereſt, qualis primus aditus ſit, & qua commendatione quaſi amicitiae fores aperiantur. quod ego his litteris efficere volui. etſi id ipſa per ſe neceſſitudo quaeſturae efficere debet. ſed tamen nihilo infirmius illud, hoc addito. Cura igitur, ſi me tanti facis, quanti & Varro exiſtimat, & ipſe ſentio, ut quam primum intelligam, hanc meam commendationem tantum illi utilitatis attuliſſe,

dubito quin ſcias non ſolum cujus municipii ſim, ſed etiam quam diligenter ſoleam meos municipes Arpinates tueri. Quorum quidem omnia commoda, omneſque facultates, quibus & ſacra conficere, & ſarta tecta aedium ſacrarum locorumque communium tueri poſſint, conſiſtunt in his vectigalibus, quae habent in provincia Gallia. Ad ea viſenda, pecuniaſque, quae a colonis debentur, exigendas, totamque rem & cognoſcendam & adminiſtrandam, legatos equites Romanos miſimus Q. Fufidium Q. F. M. Faucium M. F. Q. Mamercum Q. F. Peto a te in majorem modum, pro noſtra neceſſitudine, ut tibi ea res curae ſit, operamque des ut per te quam commodiſſime negotium municipii adminiſtretur, quam primumque conficiatur: ipſoſque quorum nomina ſcripſi, ut quam honorificentiſſime pro tua natura & quam liberaliſſime tractes. Bonos viros ad tuam neceſſitudinem adjunxeris; municipiumque gratiſſimum beneficio tuo devinxeris: mihi vero etiam gratius feceris, quod cum ſemper tueri municipes meos conſuevi, tum hic annus praecipue ad meam curam officiumque pertinet. Nam conſtituendi municipii cauſſa, hoc anno aedilem filium meum fieri volui, & fratris filium, & M. Caeſium, hominem mihi maxime neceſſarium: is enim magiſtratus in noſtro municipio, nec alius ullus creari ſolet: quos cohoneſtaris, in primiſque me, ſi reſp. municipii tuo ſtudio, & diligentia bene adminiſtrata erit. Quod ut facias te vehementer etiam atque etiam rogo.

A*Rpinates*] **Arpinum Volſcorum oppidum, municipium & praefectum. hodie** *Arpino*.

EPISTOLA XII.

ARGVMENTVM.

Q. Fufidium, Arpinatum legatum commendat. Eodem anno.

M. T. C. BRVTO S. P. D.

ALia epiſtola communiter commendavi tibi legatos Arpinatium, ut potui diligentiſſime: hac ſeparatim Q. Fufidium, quo cum mihi omnes neceſſitudines ſunt, diligentius commendo: non ut aliquid de illa commendatione comminuam, ſed ut hanc addam. Nam & privignus eſt M. Caeſii, mei maxime & familiaris & neceſſarii, & fuit in Cilicia mecum tribunus militum: quo in munere ita ſe tractavit, ut accepiſſe ab eo beneficium viderer, non dediſſe. Eſt praeterea, quod apud te valet plurimum, a noſtris ſtudiis non abhorrens. Quare velim eum quam liberaliſſime complectare: operamque des, ut in ea legatione

EPISTOLA XIII.

ARGVMENTVM.

L. Castronium Lucensem commendat. Eodem anno.

M.T.C. BRVTO S.P.D.

L. Castronius Paetus, longe princeps municipii Lucensis, est honestus, gravis, plenus officii, bonus plane vir, & cum virtutibus tum etiam fortuna, si quid hoc ad rem pertinet, ornatus: meus autem est familiarissimus, sic prorsus, ut nostri ordinis observet neminem diligentius. Quare ut & meum amicum, & tua dignum amicitia, tibi commendo. Cui quibuscunque rebus commodaveris, tibi profecto jucundum, mihi certe erit gratum. Vale.

Lucensis] *Luca* primum Galliae Cisalpinae oppidum.

EPISTOLA XIV.

ARGVMENTVM.

Petit ut exactionem ejus pecuniae quam L. Straboni P. Cornelius debet, suo studio & diligentia curet. Eodem anno.

M.T.C. BRVTO S.P.D.

L. Titio Strabone, equite Romano, in primis honesto & ornato, familiarissime utor. Omnia mihi cum eo intercedunt jura summae necessitudinis. Huic in tua provincia pecuniam debet P. Cornelius. Ea res a Volcatio, qui Romae jus dicit, rejecta in Galliam est. Peto a te hoc diligentius, quam si mea res esset, quo est honestius de amicorum pecunia laborare quam de sua, ut negotium conficiendum cures. ipse suscipias, transigas, operamque des, quoad tibi

L. *Titione*] *L. Titio* est in libris manuscriptis, & ita omnino legendum. *Ursinus.*

Tibi

tibi aequum & rectum videbitur, ut quam commodissima conditione libertus Strabonis, qui ejus rei caussa missus est, negotium conficiat ad nummosque perveniat. Id & mihi gratissimum erit: & tu ipse L. Titium cognosces amicitia tua dignissimum. quod ut tibi curae sit, ut omnia solent esse, quae me velle scis, te vehementer etiam atque etiam rogo.

EPISTOLA XV.

ARGVMENTVM.

Praecilium adolescentem, patre natum Caesaris amicissimo, commendat. Caesare Cos. IIII *sine collega. nam scripta videtur haec epistola, item ut ea quae sequitur, eo tempore cum Caesar adversus Pompeii liberos in Hispania pugnaret. quod etiam doctis viris placuisse video. Et quia Caesari Imperatori inscribitur; licet intelligere, scriptam esse post* XI *Kal. Mart. quo die imperatorem appellatum, Ategua in Hispania capta, scribit Oppius.*

ιες νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα

ɪmen iidem me consolantur: & jam hominem peru-
, inani gloria volunt incendere: atque ita lo-
tur:

Μὴ μὰν ἀσπουδεί γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην,

Ἀλλὰ

rgare me soliti sunt] Etsi ita quæ-
na locutio, in veteribus tamen
egitur *solitus est*, quod defendi
, si totum locum, ut nonnulli
descripserunt, leges, *En hic ille*
ime, qui irridere, atque objurgare
tus est. Corrad.

' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν] Nunquam
num induxi, ut me scilicet te-
onjungerem. *Corrad.* Ex Hom.
H. v, 258.

os proceres] Pompeianos. *Corra-*

φέλη ἐκάλυψε μέλαινα] Hemi-
n hoc Homeri in veteribus cun-
mplaribus post alterum ejusdem
versum collocatum est: hoc in-
ordine, Ως νεφέλη ἐκάλυψε μέ-

Sed tamen idem me consolatur,
t primo versu narret nunquam si-
asse Præcilium consilium suum,
i persuasisse ut se cum Cæsare
geret: postea addat rationem,
imum illius consilium neglexe-
udiebam enim, inquit, *nostros pro-*
imitantes,

ιμος ἴαν' ἴνα τίς σε [illegible]

imprudens ego Pompeianos secutus
sum. *Corradus.* Hemistichium istud
ὡς νεφέλη — extat Odyss. Ω, v. 314.
Prior vero versus *ἄλκιμος ἴαν'* — O-
dyss. A. v. 302.

Idem me consolatur] Ex sensu & ve-
tere libro legendum est, *iidem me con-
solantur. iidem* Pompeiani, qui tunc in
Africa fuisse videntur. *Corrad.* Legen-
dum, *sed tamen iidem me consolantur*, non
ut vulgo, *idem me consolatur*, &c. Dicun-
tur enim hæc de proceribus illis, &
Pompeianis & optimatibus. Paullo post
secutus sum vestigia scripturæ veteris,
& Paulli Manutii conjecturam, in eo
quod edidi, *perustum inani gloria, volunt
incendere*, &c. non, ut habent vulgati,
& Victorius probat, *perustum etiamnum
gloria*, &c. *Lambin.*

Perustum etiamnum] Quidam lectio-
nem, quam antea amarant, sine caussa
damnant. eam nos quoque in Mediceo
invenimus, ideoque tunc recepimus:
sic enim in illo est, *etiam hominem peru-
stum, etiam num gloria.* nam aliis quo-
que locis animadverti in illo exemplari
hanc vocem ita scriptam esse, ut in

Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι, καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.

Sed me minus jam movent, ut vides. Itaque ab Homeri magniloquentia confero me ad vera praecepta Εὐριπίδου·

Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.

quem versum senex Praecilius laudat egregie: & ait, posse eundem & ἅμα πρόσσω, καὶ ὀπίσσω videre, & tamen nihilominus,

Αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων.

Sed, ut redeam ad id unde coepi, vehementer mihi gratum feceris, si hunc adolescentem humanitate tua, quae est singularis, comprehenderis: & ad id, quod ipsorum Praeciliorum caussa te velle arbitror, addideris cumulum commendationis meae. Genere novo sum litterarum ad te usus, ut intelligeres, non vulgarem esse commendationem.

incorrupti manent: sunt autem Homeri versus Iλ. X. ab Hectore pronuntiati. Eosdem etiam in prima epistola x libri ad Attic. ponit Cicero. Generosa autem

σπουδάζειν καὶ μηδὲν ἀνάξιον ὑπομεῖναι τῆς περὶ αὐτοὺς προγεγενημένης τόλμης, ἅμα δὲ καὶ λαμβάνειν [illegible], εἰς ὃ μοι δοκεῖ, καὶ προειρημένος ὅπερ εἰώθει συμ-

:rassum ex omni nobilitate adolescentem dilexi plu-
mum : & ex eo, cum ab ineunte ejus aetate bene
issem, tum per me existimare coepi ex iis judiciis,
le eo feceram, cognitis. Ejus libertum Apollonium
ım equidem, cum ille viveret, & magni faciebam &
.bam. Erat enim & studiosus Crassi, & ad ejus optima
. vehementer aptus. itaque ab eo admodum diligeba-
Post mortem autem Crassi, eo mihi etiam dignior vi-
, quem in fidem atque amicitiam meam reciperem,
eos a se observandos & colendos putabat, quos ille
sset, & quibus carus fuisset. Itaque & ad me in Cici-
enit, multisque in rebus mihi magno usui fuit & fi-
ıs & prudentia: &, ut opinor, tibi in Alexandrino
quantum studio & fidelitate consequi potuit, non
. Quod cum speraret te quoque ita existimare, in
niam ad te, maxime ille quidem suo consilio, sed
me auctore est profectus. Cui ego commendationem
ım pollicitus, non quin eam valituram apud te arbi-
: sed neque mihi egere commendatione videbatur,
in bello tecum fuisset, & propter memoriam Crassi
; unus esset: & si uti commendationibus vellet, etiam
ios eum videbam id consequi posse. Testimonium

igitur hominem cognovi, & studiis optimis deditum, idque a puero. Nam domi meae cum Diodoto Stoico, homine, meo judicio, eruditissimo, multum a puero fuit. Nunc autem incensus studio rerum tuarum, eas litteris Graecis mandare cupiebat. posse arbitror: valet ingenio, habet usum, jam pridem in eo genere studii litterarumque versatur: satisfacere immortalitati laudum tuarum mirabiliter cupit. Habes opinionis meae testimonium: sed tu hoc facilius multo, pro tua singulari prudentia, judicabis. Et tamen, quod negaveram, commendo tibi eum. Quidquid ei commodaveris, erit id majorem in modum gratum.

Nam domi mea cum Diodoto Stoico, &c.] Nos & hic & aliis multis locis emendavimus *Diodotum*. saepe enim de hoc mentionem facit, ut in epistola ad Varronem cujus initium περὶ δυνατῶν, eo loco, *quam noster Diodotus non concoquebat.* etsi eo etiam loco impressi omnes, *Diodorus* mendose habebant. duobus autem his locis nostri veteres inviolatam scripturam retinent: nec berent, quemadmodum contra, nullos formis excusos, qui non contaminatum. Item in procemio primi libri de Natura deorum, *Quod & orationes declarant refertae philosophorum sententiis, & doctissimorum hominum familiaritates, quibus semper domus nostra floruit, & principes illi Diodotus, Philo, Antiochus, Posidonius, a quibus instituti sumus.* Diodotus autem dialecticus, de quo loqui-

M. T. C. SER. SVLPICIO S. P. D.

Curius, qui Patris negotiatur, multis & magnis de caussis a me diligitur. Nam & amicitia pervetus mi- eo est, ut primum in forum venit, instituta: & Pa- i aliquoties antea, tum proxime hoc miserrimo bel- mus ejus tota mihi patuit, qua si opus fuisset, tam sus quam mea. Maximum autem mihi vinculum est quasi sanctioris cujusdam necessitudinis, quod ici nostri familiarissimus, cumque unum praeter ce- bservat ac diligit. Quem si tu jam forte cognosti, e hoc, quod facio, facere serius. Ea est enim huma- & observantia, ut eum tibi jam per se ipsum com- tum putem. Quod tamen si ita est, magnopere a te , ut ad eam voluntatem, si quam in illum ante has tteras contulisti, quam maximus post mea commen- cumulus accedat. Sin autem propter verecundiam iinus se tibi obtulit, aut nondum eum satis habes co- i, aut quae caussa est, cur majoris commendationis it, sic tibi eum commendo, ut neque majore studio quen-

SVLPICIO] Graeciae a e praefecto, ep. 6 lib. VI. *Cor-*

us] Ep. 29 lib. VII. *Idem.*
Quae urbs est in Peloponne- lib. IV, c. 4 & 5. *Idem.*
sum in forum venit] Sic recte Pal. sext. & P. Manut. ed. vul- *mum in forum veni.* In epist. 10 i, *Cum primum Terentius in fo-* . Graevius.
serrimo bello] Civili inter Pom- Caesarem. *Corrad.*
maximus post mea commendatio-] Sic reposueram, conjectura quia haec lectio mihi multo vi- certior, & ad sententiam hu- commodatior, quam quae di- Faerni & Manutii, *quam maxi- mea commendatione*, &c. Nam *quam maximus postea commend.* *us. II.*

cumulus acc. &c. ferri non poterat. Et credibile est, ex *post mea*, factum esse a librario *postea*. Sed sunt qui ita legi posse contendunt, *quam maximus postea, mea commend.* quae mihi magis probatur: tametsi parum interfit. Atque ita olim operae fecerunt, meo injussu. Non dissimulabo tamen, etiam Manutio hanc scripturam in mentem venisse, *quam maximus post mea commend. cum. acc.* Ne hoc quidem lectorem celabo, in nonnullis libris vulgatis legi tolerabiliter hoc modo, *quam maximus postea commendatione nostra cumulus accedat.* Sed quia supposita est, & a vestigiis antiquae scripturae longius remota, minus probanda. *Lambinus.* Mentel. *quam maximus praeterea commendationis cumulus accedat.* Sed cum Manutio & Lambino scribendum, *quam maximus post mea commendatione.*

quenquam, neque justioribus de caussis commendare possim. Faciamque id quod debent facere ii qui religiose & sine ambitione commendant: spondebo enim tibi, vel potius spondeo, in meque recipio, eos esse M. Curii mores, eamque tum probitatem tum etiam humanitatem, ut eum & amicitia tua, & tam accurata commendatione, si tibi sit cognitus, dignum sis existimaturus. Mihi certe gratissimum feceris, si intellexero, has litteras tantum, quantum scribens confidebam, apud te pondus habuisse.

Sine ambitione] Nullam gratiam captans. vid. ad ep. v hujus libri.

EPISTOLA XVIII.

ARGUMENTUM.

Primum agit gratias de optima in Pomponium Atticum voluntate, deinde non necessariam commendationem addit, ut neque in Epiroticis negotiis, neque aliis in rebus Attico desit. Eodem anno.

: ago, teque ita existimare volo, quibuscunque offi-
n Epiroticis reliquisque rebus Atticum obstrinxeris,
n me tibi obligatum fore.

piroticis] Omnis enim Attici pe- z reditus constabat in Epiroticis & urbanis possessionibus, ut scribit Ne- pos. *Corradus.*

EPISTOLA XIX.

ARGVMENTVM.

gat ut Lysonem, quem antea quoque commendaverat, em necessitudinemque recipiat. Eodem anno.

M.T.C. SER. SVLPICIO S.P.D.

Vm Lysone Patrensi est mihi quidem hospitium ve-
tus, quam ego necessitudinem sancte colendam puto:
caussa etiam cum aliis compluribus: familiaritas tan-
llo cum hospite: & ea cum officiis ejus multis tum
consuetudine quotidiana sic est aucta, ut nihil sit fami-
ite nostra conjunctius. Is cum Romae annum prope
isset ut mecum viveret, etsi eramus in magna spe, te
litteris commendationeque diligentissime facturum, id
fecisti, ut ejus rem & fortunas absentis tuerere: ta-
quod in unius potestate erant omnia, & quod Lyso
: in nostra caussa nostrisque praesidiis, quotidie ali-

vellemus, a Caesare impetrarentur: quod intelliges ex iis litteris quas Caesar ad te dedit. Nunc non modo non remittimus tibi aliquid ex nostra commendatione, quasi adepti jam omnia: sed eo vehementius a te contendimus, ut Lysonem in fidem necessitudinemque tuam recipias. cujus dubia fortuna timidius tecum agebamus, verentes, ne quid accideret ejusmodi, ut ne tu quidem mederi posses: explorata vero ejus incolumitate, omnia a te studia summa cura peto. Quae ne singula enumerem, totam tibi domum commendo. In his adolescentem filium ejus, quem C. Memmius Gemellus, cliens meus, cum in calamitate exsilii sui Patrensis civis factus esset, Patrensium legibus adoptavit: ut ejus ipsius hereditatis jus caussamque tueare. Caput illud est, ut Lysonem, quem ego virum optimum gratissimumque cognovi, recipias in necessitudinem tuam. Quod si feceris, non dubito quin in eo diligendo, ceterisque postea commendando, idem quod ego sis judicii & voluntatis habiturus. Quod cum fieri vehementer studeo, tum etiam

etiam, quam sum expertus in valetudine meorum. In qua mihi cum ipsa scientia, tum etiam fidelitate benevolentiaque satisfecit. Hunc igitur tibi commendo: & a te peto, ut des operam, ut intelligat, diligenter me scripsisse de sese, meamque commendationem usui magno sibi fuisse. Erit id mihi vehementer gratum.

In valetud. meorum] Præsertim Tironis, epist. 9 lib. XVI. *Corrad.*

EPISTOLA XXI.

ARGVMENTVM.

Domum & rem familiarem M. AEmilii, maximeque C. Hammonium, libertum ejus, commendat. Eodem anno.

M. T. C. SER. SVLPICIO S. P. D.

M. AEmilius Avianus ab ineunte adolescentia me observavit, semperque dilexit, vir cum bonus tum perhumanus & omni genere officii diligendus. Quem si arbitrarer esse Sicyone, & nisi audirem ibi eum etiam nunc, ubi ego reliqui, Cybirae commorari, nihil esset necesse plura

VIr cum bonus, tum perhumanus, & in omni officii genere diligendus] Rectum non puto, receptam lectionem cum antiqua consentientem immutare, quæ præsertim egregium sensum habeat: neque enim semper eodem pacto loquitur Cicero, & frustra tam eloquens habitus esset, si elocutionem variare non potuisset. *In omni igitur officii genere diligendus*, qui ita se gerit in omni officii genere ut merito amari diligique possit, qui cumulate omnibus officiis satisfacit: non pauci enim in hoc aut illo officio laudari, in aliquo tamen (non enim perfecti & absoluti sumus) non valde commendari possunt: ex iis erat Avianus, qui uno tenore in omnibus officiis responderet. *Victorius.* *Et in o. off. g. diligendus*] Legendum fortasse est, ut Manutius opinatur *diligentissimus.* Lambinus. Hittorp. Palat. prim. Amstelodam. Græv. sec. Gebhard. *vir cum bonus, tum perhumanus, & omni officii genere diligendus.* Ment. *vir cum bonus, tum perurbanus & omni officii genere diligendus.* Vt exponatur a Victorio, vides, sed hanc sententiam non efficiunt hæc verba Tullii. Conjectura Manutii est præferenda codicum antiquorum scripturæ, *vir in omni officii genere diligens.* vide notas ejus.

Sicyone] Sicyon urbs Peloponnesi antiquissima.

Cybira] Est urbs Phrygiæ majoris ad Mæandrum, una harum trium dioeceseon Asiaticarum, quæ præter Ciliciam Ciceroni datæ sunt administrandæ. vid. lib. v ad Att. epist. ult.

plura me ad te de eo scribere. Perficeret enim ipse profecto suis moribus, suaque humanitate, ut sine cujusquam commendatione diligeretur abs te non minus, quam & a me & a ceteris suis familiaribus. Sed cum illum abesse putem, commendo tibi in majorem modum domum ejus, quae est Sicyone, remque familiarem, maxime Caium Avianum Hammonium, libertum ejus: quem quidem tibi etiam suo nomine commendo. Nam cum propterea mihi est probatus, quod est in patronum suum officio & fide singulari, tum etiam in me ipsum magna officia contulit, mihique molestissimis temporibus ita fideliter benevoleque praesto fuit, ut si a me manumissus esset. Itaque peto a te, ut eum Hammonium, & in patroni ejus negotio sic tueare, ut ejus procuratorem, quem tibi commendo, & ipsum suo nomine diligas habeasque in numero tuorum. hominem pudentem & officiosum cognosces, & dignum qui a te diligatur.

accuratissime scriberem. Gratissimum igitur mihi feceri: si huic commendationi meae tantum tribueris quantum ci tribuisti plurimum: id est, si T. Manlium, quam max me, quibuscunque rebus honeste ac pro tua dignitate pot ris, juveris atque ornaveris. Ex ipsiusque praeterea grati simis & humanissimis moribus confirmo tibi, te eum, quer soles fructum a bonorum virorum officiis exspectare, es capturum.

EPISTOLA XXIII.

ARGVMENTVM.

L. Cossinium libertum commendat.

CICERO SERVIO S.

L. Cossinio, amico & tribuli tuo, valde familiarite utor. Nam & inter nosmet ipsos vetus usus interce dit, & Atticus noster majorem etiam mihi cum Cossini consuetudinem fecit. Itaque tota Cossinii domus me dili git, in primisque libertus ejus L. Cossinius Anchialus, homo & patrono & patroni necessariis, quo in numer ego sum, probatissimus. Hunc tibi ita commendo, ut, t meus libertus esset, eodemque apud me loco esset quo & est apud patronum suum, majore studio commendare non possem. Quare pergratum mihi feceris, si eum in amicitiam tuam receperis: atque eum, quod sine molestia tua fiat, si qua in re opus ei fuerit, juveris. Id & mihi vehementer gratum erit, & tibi postea jucundum. Hominem enim summa probitate, humanitate observantiaque cognosces.

EPISTOLA XXIV.

ARGVMENTVM.

Primum agit gratias Sulpicio, quod se totum Lysoni remisisset: deinde rogat, ut eundem omnibus officiis omnique liberalitate complectatur. Eodem anno.

CICERO SERVIO S.

CVm antea capiebam ex officio meo voluptatem, quod meminerim, quam tibi diligenter Lysonem, hospitem & familiarem meum, commendassem, tum vero posteaquam ex litteris ejus cognovi, tibi eum falso suspectum fuisse, vehementissime laetatus sum, me tam diligentem in eo commendando fuisse. Ita enim scripsit ad me, sibi meam commendationem maximo adjumento fuisse, quod ad te delatum diceret, sese contra dignitatem tuam Romae de te loqui solitum esse. De quo, etsi pro tua facilitate & humanitate purgatum se tibi scribit esse, tamen primum, ut de-

t, tamen a te peto in majorem modum, ut eum etiam
e etiam tuis officiis, liberalitate complectare. Scribe-
ad te, qualis vir esset, ut superioribus litteris feceram,
cum jam per se ipsum tibi satis esse notum arbitrarer.

EPISTOLA XXV.

ARGVMENTVM.

Hagesaretum breviter, sed accurate commendat.

CICERO SERVIO S.

Agesaretus Larissaeus magnis meis beneficiis ornatus
in consulatu meo, memor & gratus fuit, meque post-
iligentissime coluit. Eum tibi magnopere commendo,
: hospitem meum & familiarem, & gratum hominem
rum bonum, & principem civitatis suae, & tua neces-
line dignissimum. Pergratum mihi feceris, si dederis
ram ut is intelligat hanc meam commendationem ma-
m apud te pondus habuisse.

Agesaretus Larissaeus] *Hegesaretus Larisaeus* scribendum, ἡγησάρετος Graece: & λάρισα unico σ, ex veteribus numismatibus scribi debere alibi admonuimus. *Ursinus.*

EPISTOLA XXVI.

ARGVMENTVM.

Commendat Mescinii Achaica negotia. Eodem anno.

CICERO SERVIO S.

Mescinius ea mecum necessitudine conjunctus est
quod mihi quaestor fuit. Sed hanc caussam, quam
, ut a majoribus accepi, semper gravem duxi, fecit vir-
& humanitate sua justiorem. Itaque eo sic utor, ut nec
fami-

Mescinius] Ep. 20 lib. v. *Corradus.* & ep. 21 L. V. it. 9, XVI.

 Magnum

familiarius ullo, nec libentius. Is quanquam confidere videbatur, & sua caussa, quae honeste posses, libenter esse facturum, magnum esse tamen speravit apud te meas quoque litteras. Id cum ipse ita judicabat, tum pro familiari consuetudine saepe ex me audierat, quam suavis esset inter nos & quanta conjunctio. Peto igitur a te, tanto scilicet studio quanto intelligis debere me petere pro homine tam mihi necessario & tam familiari, ut ejus negotia, quae sunt in Achaia, ex eo, quod heres est M. Mindio, fratri suo, qui Eli negotiatus est, explices & expedias cum jure & potestate, quam habes, tum etiam auctoritate & consilio tuo. Sic enim praescripsimus iis, quibus ea negotia mandavimus, ut omnibus in rebus, quae in aliquam controversiam vocarentur, te arbitro, &, quod commodo tuo fieri posset, te disceptatore uterentur. Id ut honoris mei caussa suscipias, vehementer te etiam atque etiam rogo. Illud praeterea, si non alienum tua dignitate putabis esse, feceris mihi pergratum:

tum: si qui difficiliores erunt, ut rem sine controversia confici nolint, si eos, quum cum senatore res est, Romam rejeceris. Quod quo minore dubitatione facere possis, litteras ad te a M. Lepido consule, non quae te aliquid juberent neque enim id tuae dignitatis esse arbitramur, sed quodam modo quasi commendatitias sumsimus. Scriberem quam id beneficium bene apud Mescinium positurus esses, nisi & te scire confiderem, & mihi peterem. Sic enim velim existimes, non minus me de illius re laborare quam ipsum de sua. Sed cum illum studeo quam facillime ad suum pervenire, tum illud laboro, ut non minimum hac mea commendatione se consecutum arbitretur.

M. Lepido consule] Cum Caesare. *Corradus.*

EPISTOLA XXVII.

ARGVMENTVM.

Gratias agit Sulpicio, quod AEmilium Avianum liberaliter honorificeque tractasset: eundemque rursus commendat. Laudat in extremo Servium filium. Eodem anno.

CICERO SERVIO S.

Licet eodem exemplo saepius tibi hujus generis litteras mittam, cum gratias agam, quod meas commendationes tam diligenter observes: quod feci in aliis, & faciam, ut video, saepius: sed tamen non parcam operae, & ut vos soletis in formulis, sic ego in epistolis de eadem re alio modo.

ET *ut vos soletis in formulis*] Antea in omnibus impressis legebatur, *& ut vos in vestris formulis.* corruptus est hac parte Mediceus codex: ita tamen corruptus ut arbitrer ex ipso elegantiorem vulgata lectionem elici posse, quam ipse sane probavi: an peccaverim, nunc eruditi cognita illa animadvertent, *& ut voletis in formulis.* ejus igitur auctoritatem secutus, tollendam censui dictionem *vestris*, & ex *voletis*, *vos soletis*, feci. Sic etiam cum Trebatio, qui & ipse jurisconsultus erat, locutus est: *Hoc (quemadmodum vos scribere soletis in vestris libris) idem Q. Cornelio videbatur.* Victorius. *Formulae* autem sunt actiones. hinc *formula excidere* apud Sueton. est actionem perdere. *De eadem re alio modo* est formula Jurisconsultis antiquis usitata in praescri-

do. C. Avianus igitur Hammonius incredibiles mihi gratias per litteras egit, & ſuo & AEmilii Aviani, patroni ſui, nomine, nec liberalius nec honorificentius potuiſſe tractari, nec ſe praeſentem, nec rem familiarem abſentis patroni ſui. Id mihi cum jucundum eſt eorum cauſſa, quos tibi ego ſumma neceſſitudine & ſumma conjunctione adductus commendaveram, quod M. AEmilius unus eſt ex meis familiariſſimis atque intimis, maxime neceſſarius homo, & magnis meis beneficiis devinctus, & prope omnium, qui mihi debere aliquid videntur, gratiſſimus: tum multo jucundius, te eſſe in me tali voluntate, ut plus proſis amicis meis quam ego praeſens fortaſſe prodeſſem: credo, quod magis ego dubitarem, quid illorum cauſſa facerem, quam tu, quid mea. Sed hoc non dubito quin exiſtimes mihi eſſe gratum. Illud te rogo, ut illos quoque gratos homines eſſe putes: quod ita eſſe tibi promitto atque confirmo. Quare velim, quidquid habent negotii, des operam, quod commodo tuo fiat, ut, te obtinente Achaiam, conficiant. Ego cum tuo Servio jucundiſſimo conjunctiſſime vivo: magnamque

EPISTOLA XXVIII.

ARGVMENTVM.

Agit gratias de Mescinio humanissime tractato: rogatque ut sua in eum beneficia quibus possit rebus augeat. Commendat etiam Lacedaemonios; si modo una est epistola: quod non arbitror. Eodem anno.

CICERO SERVIO S.

ETsi libenter petere a te soleo, si quid opus est meorum cuipiam, tamen multo libentius gratias tibi ago, cum fecisti aliquid commendatione mea, quod semper facis. Incredibile est enim, quas mihi gratias omnes agant, etiam mediocriter a me tibi commendati: quae mihi omnia grata, sed de L. Mescinio gratissimum. Sic enim est mecum locutus, te, ut meas litteras legeris, statim procuratoribus suis pollicitum esse omnia, multo vero plura & majora fecisse. Id igitur, puto enim etiam atque etiam mihi dicendum esse, velim existimes, mihi te fecisse gratissimum. Quod quidem hoc vehementius laetor, quod ex ipso Mescinio te video magnam capturum voluptatem. Est enim in eo cum virtus & probitas, & summum officium summaque observantia, tum studia illa nostra, quibus antea delectabamur, nunc etiam vivimus. Quod reliquum est, velim augeas tua in eum beneficia omnibus rebus, quae te erunt dignae. Sed duo quidem te nominatim rogo: Primum ut, si quid satisdandum erit amplius eo nomine non peti, cures ut satisdetur

SI *quid satisdandum erit, amplius eo nomine non peti*] Si cavendum erit, neminem in posterum, quod solvetur, pecuniam aut hereditatem petiturum. *Amplius peti* non modo ab ipso Messinio, sed ab ullo quoque alio: quorum magis caussa, quam ipsius litigatoris, satisdatio exigebatur, quod scilicet in controversiam venire poterat, hæreditasne ad eum, qui tum peteret, pertineret, atque ideo ab aliis quæstionem reis moveri, quasi minus recte sol-

detur fide mea. Deinde, cum fere consistat hereditas in iis rebus quas avertit Oppia, quae uxor Mindii fuit, adjuves ineasque rationem, quemadmodum ea mulier Romam perducatur. quod si putarit illa fore, ut opinio nostra est, negotium conficiemus. Hoc ut assequamur, te vehementer etiam atque etiam rogo. Illud, quod supra scripsi; id tibi confirmo in meque recipio, te ea quae fecisti Mescinii caussa, quaeque feceris, ita bene collocaturum, ut ipse judices, homini te gratissimo, jucundissimo benigne fecisse. volo enim ad id, quod mea caussa fecisti, hoc etiam accedere. Nec Lacedaemonios dubitare arbitror, quin ipsi sua majorumque suorum auctoritate satis commendati sint fidei & justitiae tuae: & ego, qui te optime novissem, non dubitavi quin tibi notissima & jura & merita populorum essent. Itaque cum a me peteret Philippus

Lace-

solvissent, non justo hæredi. Bernhard. Rutil. *Amplius eo nomine non peti*

que recipio, ut in ea qua Sulpitio Curium: vel ut alii locum hunc supple-

Lacedaemonius, ut tibi civitatem commendarem: etsi memineram, me ei civitati omnia debere, tamen respondi, commendatione Lacedaemonios apud te non egere. Itaque sic velim existimes, me omnis Achaiae civitates arbitrari pro horum temporum perturbatione felices, quod his tu praesis: eundemque me ita judicare, te, quod unus optime nosses non nostra solum sed etiam Graeciae monumenta omnia, tua sponte amicum Lacedaemoniis & esse & fore. Quare tantum a te peto, ut cum ea facies Lacedaemoniorum caussa quae tua fides, amplitudo, justitia postulat, ut his, si tibi videbitur, significes, te non moleste ferre, quod intelligas, ea quae facias, mihi quoque grata esse. Pertinet enim ad officium meum eos existimare, curae mihi suas res esse. Hoc te vehementer etiam atque etiam rogo.

EPISTOLA XXIX.

ARGVMENTVM.

Capitonem diligentissime commendat pro hereditate Antistii. Eodem anno.

M. T. C. L. PLANCO S. D.

Non dubito quin scias, in iis necessariis qui tibi a patre relicti sunt, me tibi esse vel conjunctissimum, non his modo caussis quae speciem habeant magnae conjunctionis, sed iis etiam quae familiaritate & consuetudine tenentur: quam scis mihi jucundissimam cum patre tuo & summam fuisse. Ab his initiis noster in te amor profectus, auxit paternam necessitudinem, & eo magis, quod intellexi, ut primum per aetatem judicium facere potueris quanti quisque tibi faciendus esset, me a te in primis coeptum esse observari, coli, diligi. Accedebat non mediocre vinculum cum

L. *PLANCO*] Est ille, ad quem lib. x epistolae sunt scriptae post Caesaris mortem, sed haec multo ante. *Corradus.*

Earum-

ɪo Capitone utor familiariſſi
tes meorum temporum. in or
borum meorum & animus, &
tia, etiam res familiaris C. Ca
& temporibus & fortunae me
T. Antiſtius: qui cum ſorte
neret, neque ei ſucceſſum eſſe
ciam cum exercitu venit. Fa
Nam ſi potuiſſet, nihil ei fuiſſe
tonem, quem ut parentem dili
cum ſciret, quanti is Caeſarem
Sed oppreſſus tantum attigit neg
potuit. Cum ſignaretur argentu
dicere eum praefuiſſe, neque poſ
plus duobus, an tribus menſibu
fugit omne negotium. hoc mihi
enim ille moeſtitiam in illo bell
communicabat. Itaque abdidit ſe
quo potuit longiſſime a caſtris,

Earumque artium] Ut Rhetorices. ex
ſuit enim L. Plancus orator inſignis

ulli negotio, ſed etiam ut ne intereſſet quidem. Is poſt proelium ſe ad hominem neceſſarium, A. Plautium in Bithyniam contulit. Ibi eum Caeſar cum vidiſſet, nihil aſpere, nihil acerbe dixit. Romam juſſit venire. Ille in morbum continuo incidit, ex quo non convaluit. AEger Corcyram venit, ibi eſt mortuus. teſtamento, quod Romae Paullo & Marcello conſulibus fecerat, heres ex parte dimidia & tertia eſt Capito. in ſextante ſunt ii, quorum pars ſine ulla cujuſquam querela publica poteſt eſſe: ea eſt ad HS XXX. Sed de hoc Caeſar viderit. Te, mi Plance, pro paterna neceſſitudine, pro noſtro amore, pro ſtudiis, & omni curſu noſtro totius vitae ſimillimo, rogo, & a te ita peto ut majore cura, majore ſtudio nullo poſſim, ut hanc rem ſuſcipias: meam putes eſſe, enitare, contendas, efficias, ut mea commendatione, tuo ſtudio, Caeſaris beneficio, hereditatem propinqui ſui C. Capito obtineat. Omnia, quae potui in hac ſumma tua gratia ac potentia a te impetrare, ſi petiiſſem, ultro te ad me detuliſſe putabo, ſi hanc rem impetravero. Illud fore tibi adjumento ſpero, cujus ipſe Caeſar

Is poſt prœlium] Pharſalicum. *Corrad.*

A. Plancium] Non dubito quin *A. Plautium* legendum ſit: opinorque A. Plautium deſcribi, qui Ædilis Curulis fuit, cujuſque mentio eſt in antiquis denariis. *Urſinus.* Sane ſic Hittorp. Vatic. Pal. prim. & ſex. Vict. ed. Amſtelod. *A. Plauſium.*

Ibi eum Cæſar cum vidiſſet] Poſt bellum Alexandrinum. *Corradus.*

Corcyram] Inſulam maris Ionii hodie *Corfu.*

Hæres ex parte dimidia & tertia eſt Capito] Semiſſe & triente, hoc eſt, dextante. *Corrad.* Decem partes cepit totius hæreditatis.

In ſextante ſunt ii] Reliqua aſſis parte: *quorum pars - - - publica poteſt eſſe*] Publicari poteſt. *Corrad.* Reliquæ duæ hæreditatis partes cernendæ ſunt iis, quorum bona ſine ullius querela poſſunt confiſcari. Quod hic notavit Manutius de dextante, deunce, quincunce, ſeptunce, beſſe, pro partibus hæreditatis a veteribus non eſſe uſurpata, exemplis refelli poteſt. De *beſſe* ſane locus extat apud Plin. lib. VII, epiſt. 24. *Reliquit hæredes ex beſſe nepotem, ex tertia parte neptem.*

HS XXX] Scutatorum ſeptuaginta quinque millia, non nonaginta millia, ut vult Manutius. hoc eſt, florenorum Belgicorum ducenta viginti quinque millia.

Sed de hoc Cæſar viderit] Ad quem id pertinet. *Corrad.* Hujus rei curam Cæſari relinquamus. Ovid. II de Arte,

Viderit Atrides: Helenen ego crimine ſolvo.

Cic. de perfecto Oratore, *Sed Græci viderint: nobis, ne ſi cupiamus quidem, diſtrahere voces conceditur.*

In hac ſumma gratia tua] Apud Cæſarem, quem ſecutus es. *Corrad.*

ſar eſſe optimus judex poteſt: ſemper Caeſarem Capito coluit & dilexit: Sed ipſe hujus rei teſtis eſt, novi hominis memoriam. Itaque nihil te doceo. tantum tibi ſumito pro Capitone apud Caeſarem, quantum ipſum meminiſſe ſenties. Ego, quod in me ipſo experiri potui, ad te deferam. in eo quantum ſit ponderis, tu videbis. Quam partem in rep. cauſſamque defenderim, per quos homines, ordineſque ſteterim, quibuſque munitus fuerim non ignoras. Hoc mihi velim credas, ſi quid fecerim hoc ipſo in bello minus ex Caeſaris voluntate, quod intellexerim ſcire ipſum Caeſarem, me invitiſſimum feciſſe, id feci aliorum conſilio, hortatu, auctoritate: quod fuerim moderatior, temperatiorque, quam in ea parte quiſquam, id me feciſſe maxime auctoritate Capitonis: cujus ſimilis ſi reliquos neceſſarios habuiſſem, reip. fortaſſe nonnihil, mihi certe plurimum profuiſſem. Hanc rem, mi Plance, ſi effeceris, meam de tua erga me benevolentia ſpem confirmaveris, ipſum Capitonem, gratiſſimum, officioſiſſimum, optimum virum ad tuam neceſſitudinem tuo ſummo beneficio ad-

decurioque Neapoli. erat enim adſcriptus in id municipium ante civitatem ſociis & Latinis datam. Ejus frater Catinae nuper mortuus eſt. Nullam omnino arbitramur de ea hereditate controverſiam eum habiturum: & eſt hodie in bonis: ſed quum habet praeterea negotia vetera in Sicilia ſua, & hanc hereditatem fraternam, & omnia ejus tibi commendo, in primiſque ipſum virum optimum, mihique familiariſſimum, his ſtudiis litterarum doctrinaeque praeditum quibus ego maxime delector. Peto igitur abs te, ut eum, ſive aberit, ſive non venerit in Siciliam, in meis intimis, maximeque neceſſariis ſcias eſſe: itaque tractes, ut intelligat meam commendationem ſibi magno adjumento fuiſſe.

vetuſtiſſima, ac Florentina P. Victorii, ita bonum factum eſſe judicavimus edere. *Gebhard.*

Catinenſis] *Catina* celebris Siciliæ civitas. Hodie etiam *Catana* dicitur.

Decurioque Neapoli] Municipiorum & coloniarum ſenatores dicuntur *decuriones*: Conſules vero *duumviri*, *quatuorviri*, *ſeviri*.

Eſt hodie in bonis] Eſt in poſſeſſione bonorum. Sic *eſſe in ſuis nummis*. Cic. IV in Verrem, *Hominem video auctionem feciſſe nullam, vendidiſſe præter fructus nihil unquam, non modo in ære alieno nullo, ſed in ſuis nummis multis eſſe ac ſemper fuiſſe.* D. Paullus in epiſt. ad Philipp. IV, 11. ἐγὼ γὰρ ἔμαθον, ἐν οἷς εἰμι, αὐτάρκης εἶναι. *Ego enim didici, in quibus ſum, ſufficiens eſſe.* ut bene vertit interpres vetus, quem recentiores perperam corrigunt. *Grav.*

EPISTOLA XXXI.

ARGUMENTUM.

Flavium, Piſonis generi ſui, cum viveret, perneceſſarium, commendat. Eodem anno.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

C. Flavio, honeſto & ornato equite Romano, utor valde familiariter. Fuit enim generi mei, C. Piſonis, perneceſſarius, meque diligentiſſime obſervat & ipſe, & L. Flavius, frater ejus. Quapropter velim honoris mei cauſſa, quibus rebus honeſte & pro tua dignitate poteris, quam honorificentiſſime & quam liberaliſſime C. Flavium

tractes. Id mihi sic erit gratum ut gratius esse nihil possit. Sed praeterea tibi affirmo, neque id ambitione adductus facio, sed cum familiaritate & necessitudine, tum etiam veritate: te ex C. Flavii officio & observantia, & praeterea splendore, atque inter suos gratia, magnam voluptatem esse capturum.

EPISTOLA XXXII.

ARGUMENTUM.

Commendat hospites suos, Archagathum & Philonem. Eodem anno.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

IN Halesina civitate, tam lauta, tamque nobili, conjunctissimos habeo & hospitio & familiaritate M. & C. Clodium, Archagathum, & Philonem. sed vereor, ne, quia complures tibi praecipue commendo, exaequa-

EPISTOLA XXXIII.

ARGVMENTVM.

Nasonis libertos & negotia commendat. Eodem anno.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

CN. Otacilio Nasone utor familiarissime, ita prorsus ut illius ordinis nullo familiarius. Nam & humanitate ejus, & probitate in consuetudine quotidiana magnopere delector. Nihil jam opus est exspectare te, quibus eum verbis tibi commendem, quo sic utar, ut scripsi. Habet is in provincia tua negotia, quae procurant liberti, Hilarus, Antigonus, Demostratus: quos tibi, negotiaque omnia Nasonis non secus commendo ac si mea essent. Gratissimum mihi feceris, si intellexero hanc commendationem magnum apud te pondus habuisse.

CN. *Otacilio*] Antiqua scribendi consuetudo poscit ut *Othacilio* scribatur: & infra *Hilarus* pro *Hilarius*, quod est liberti cognomen in veteribus monumentis frequens. *Ursinus.*

EPISTOLA XXXIV.

ARGVMENTVM.

Commendat Lysonem, hospitem suum. Eodem anno.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

AVitum mihi hospitium est cum Lysone, Lysonis filio, Lilybetano, valdeque ab eo observor: cognovique dignum & patre, & avo. est enim nobilissima familia. Quapropter commendo tibi majorem in modum rem domumque ejus: magnoque opere abs te peto, cures ut is intelligat, meam commendationem maximo sibi apud te & adjumento & ornamento fuisse. Vale.

EPISTOLA XXXV.

ARGUMENTUM.

Commendat hospitem & familiarem suum Philoxenum. Eodem anno.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

C. Avianus Philoxenus antiquus est hospes meus, & praeter hospitium, valde etiam familiaris, quem Caesar meo beneficio in Novocomenses retulit. Nomen autem Aviani secutus est, quod homine nullo plus est usus quam Flacco Aviano, meo, quemadmodum te scire arbitror, familiarissimo. Quae ego omnia collegi, ut intelligeres, non vulgarem esse commendationem hanc meam. Peto igitur abs te, ut omnibus rebus, quod sine molestia tua facere possis, ei commodes, habeasque in numero tuorum: perficiasque ut intelligat, has litteras meas magno sibi usui

torum incisa essent, revelli jussisset: eidem Dolabellae, me audiente, Caesar dixit, nihil esse quod de Mega vereretur, beneficium suum in eo manere. Hoc te scire volui, ut eum in civium Romanorum numero haberes. Ceterisque in rebus tibi eum ita commendo, ut majore studio neminem commendarim. Gratissimum mihi feceris, si eum ita tractaris, ut intelligat meam commendationem magno sibi ornamento fuisse.

EPISTOLA XXXVII.

ARGVMENTVM.

Commendat Hippiam in liberatione bonorum. Eodem anno.

M.T.C. ACILIO PROC. S.P.D.

Hippiam, Philoxeni filium, Calactinum hospitem & necessarium meum, tibi commendo in majorem modum. Ejus bona, quemadmodum ad me dalata res est, publice possidentur alieno nomine, contra leges Calactinorum. Id si ita est, etiam sine mea commendatione ab aequitate tua res ipsa impetrare debet, ut ei subvenias. Quoquo modo autem se res habet, peto a te, ut honoris mei caussa eum expedias, tantumque ei commodes & in hac re & in ceteris, quantum tua fides dignitasque patietur. Id mihi vehementer gratum erit.

Hippiam Philoxeni filium Calactinum] Sic invenit in suis libris Victorius, expressitque Lambin. nos in Palatino sexto, sicut in Hittorpiano *Calactineam* ostendimus. Vulgo *Galatinum*. Gebhardus. Amstelodam.

Calactinum. Calacta est oppidum Siciliæ ultra Alæsam, hodie *Caronia.* In secunda etiam Verrin. *Calatini* male scribitur pro *Calactini*. ut docet Cluv. de Sicil. antiq. lib. II, c. 3. quem vide.

EPISTOLA XXXVIII.

ARGUMENTUM.

Bruttii negotia, procuratoresque commendat. Eodem anno.

M.T.C. ACILIO PROC. S.P.D.

L. Bruttius, eques Rom. adolescens omnibus rebus ornatus, in meis familiarissimis est, meque observat diligentissime: cujus cum patre magna mihi fuit amicitia jam inde a quaestura mea Siciliensi. Omnino nunc ipse Bruttius Romae mecum est: sed tamen domum ejus, & rem familiarem, & procuratores tibi sic commendo, ut majore studio commendare non possim. Gratissimum mihi feceris, si curaris ut intelligat Bruttius, id quod ei recepi, hanc meam commendationem sibi magno adjumento fuisse.

EPISTOLA XL.

ARGVMENTVM.

L. & C. Aurelios fratres commendat: Pompeio Magno & M. Crasso secundum consulatum gerentibus, vel Domitio & Appio Coss. nam opinor epistolam hanc ad eum Ancharium scriptam esse, qui Macedoniae post Pisonem praefuit, ut Ciceronis oratio declarat. Piso autem, auctore Pediano, e provincia rediit Pompeio & Crasso Coss.

M. T. C. Q. ANCHARIO Q. F. PROC. S. P. D.

L. & C. Aurelios, L. filios, quibus & ipsis, & patre eorum, viro optimo, familiarissime utor, commendo tibi majorem in modum, adolescentes omnibus optimis artibus ornatos, meos pernecessarios, tua amicitia dignissimos. Si ulla mea apud te commendatio valuit, quod scio multas plurimum valuisse, haec ut valeat rogo. Quod si eos honorifice liberaliterque tractaris: & tibi gratissimos, optimosque adolescentes adjunxeris, & mihi gratissimum feceris. Vale.

EPISTOLA XLI.

ARGVMENTVM.

Gratias agit & suo & Pompeii nomine de Lucceio benignissime tractato: eundemque denuo commendat. Incerto anno.

M. T. C. L. CVLLEOLO S. P. D.

QVae fecisti L. Lucceii caussa, scire te plane volo, te homini gratissimo commodasse: & cum ipsi, quae fecisti,

CVLEOLO] Videtur is in Macedonia Procos. fuisse. Nam Byllones, sive Bulliones, qui sunt in sequenti epistol. Plin. lib. IV, cap. 23. in finib. Macedoniae collocat. *Corrad.* Sed vide Manut.

L. Lucceii caussa] Epist. 13 lib. V. *Corradus.*

V 5 Pom-

ſti, pergrata ſunt, tum Pompeius, quotieſcunque me videt, videt autem ſaepe, gratias tibi agit ſingulares. Addo etiam illud, quod tibi jucundiſſimum eſſe certo ſcio, me ipſum ex tua erga Lucceium benignitate maxima voluptate affici. Quod ſupereſt, quanquam mihi non eſt dubium quin cum antea noſtra cauſſa, nunc jam etiam tuae conſtantiae gratia, manſurus ſis in eadem iſta liberalitate: tamen abs te vehementer etiam atque etiam peto, ut ea quae initio oſtendiſti, deincepſque feciſti, ad exitum augeri & cumulari per te velis. Id & Lucceio & Pompeio valde gratum fore, teque apud eos praeclare poſiturum confirmo & ſpondeo. De republ. deque his negotiis, cogitationibuſque noſtris perſcripſeram ad te diligenter paucis ante diebus, eaſque litteras dederam pueris tuis.

Pompeius] Cn. Pompeius Magnus, cui cum L. Lucceio pecuniae (niſi fallor) commercium fuit. *Corradus.*

Deinceps feciſti ad exitum augeri] Veteres codices, inter quos Amſtelodam. *deincepſque feciſti.* optime.

ulatissime & liberalissime procuratoribus suis polli-
m esse. Cum oratio tua tam ei grata fuerit, quam
am rem ipsam existimas fore, cum, ut spero, quae
icitus es, feceris? Omnino ostenderunt Bulliones,
Lucceio Pompeii arbitratu satisfacturos. Sed vehe-
ter opus est nobis, & voluntatem & auctoritatem
nperium tuum accedere. Quod ut facias, te etiam
e etiam rogo. Illudque mihi gratissimum est, quod
tiunt Lucceii procuratores, & ita Lucceius ipse ex
is tuis, quas ad eum misisti, intellexit, hominis
us apud te auctoritatem, aut gratiam valere plus
n meam. Id ut re experiatur, iterum & saepius te
).

nino ostenderunt Bulliones] Impressi ieum *Belliones* mendose habebant, *Bulliones* ut in antiquis libris recte. eram *u* pro *y*, frequenter poneeteres, ut nonnulli exemplis quonfirmant, non video cur priscam ram damnent, & veram lectioelint esse *Byllienes*. Si Græci suo ne Bylliones pronuntiabant, niardum ac novum Rom. homitiebant cum Bulliones dicebant: erat enim hæc ipsorum in Græcis nominibus consuetudo, ut *y* in *u* verterent. Eadem ratione Plinius eosdem populos *Bullidenses* appellavit. In priscis Terentii Varronis exemplaribus, *Subaris* & *Subaritanus ager*, pro *Sybaris* & *Sybaritanus* scriptum est: in Pandectis quoque Florentinis *Berutus* pro *Berytus* semper. *Victor.* Sunt autem *Bulliones* populi Illyridis supra Epidamnum. vid. Manut.

EPISTOLA XLIII.

ARGVMENTVM.

Oppium Gallio commendat. Incertus annus.

M.T.C. QVINTIO GALLO S.P.D.

Tsi plurimis rebus spero fore ut perspiciam, quod tamen jampridem perspicio, me a te amari, tamen nunc ea

GALLO] Epist. 27 lib. VII. Al. *Q. Gallio*, epist. 4 lib. VIII. neutro quippiam certi habemus. *us.* Ex Vatic. Pall. Hittorpiaepofuerunt Victorius & Gebharuintio Gallo. pro qua lectione stat etiam Amstelodam. nisi quod pro *Gallio* scribat *Gallo*. ut & Stewech. & Pal. pr. Sic apud Sueton. August. c. 27. multi libri *Q. Gallus*, cum alii habeant *Q. Gallius*, ut Casaub. & Torrentius notarunt, quod ultimum hi præferunt,

ea caussa tibi datur, in qua facile declarare possis tuam erga me benevolentiam. L. Oppius, Marci filius, Philomeli negotiatur, homo mihi familiaris. eum tibi unice commendo: eoque magis, quod cum ipsum diligo, tum quod negotia procurat L. Egnatii Rufi: quo ego uno equite Romano familiarissime utor, & qui consuetudine quotidiana, tum officiis plurimis, maximisque mihi conjunctus est. Oppium igitur praesentem ut diligas, Egnatii absentis rem ut tueare, aeque a te peto ac si mea negotia essent. Velim memoriae tuae caussa des litterarum aliquid, quae tibi in provincia reddantur: sed ita conscribas, ut tum, cum eas leges, facile recordari possis hujus meae commendationis diligentiam. Hoc te vehementer etiam atque etiam rogo.

sunt, ut & Seb. Corrad. ad Brutum. Sed procul dubio rectius scribitur, *Quintio Gallo*. Quintius enim nomen familiæ est, *Gallus* vero cognomen. Cognominum λῆξις raro est *ius*, ut norunt docti. Sed vetus lapis apud Gruterum inprimis facit huic scriptioni

GALLVS
TESTAMENTO PONI
IVSSIT.

Ex hoc saxo loca, in quibus *Quintiorum Gallorum* mentio fit, sunt restituenda. *Gravius*.

Philomeli] Philomelium oppidum

magis laborarem. Quapropter gratissimum mihi feceris, si curaris ut is intelligat me a te tantum amari, quantum ipse existimo. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Idque ut facias, vehementer te rogo.

EPISTOLA XLV.

ARGVMENTVM.

Egnatii & servum Anchialum & negotia Appuleio commendat. Incertus annus.

M. T. C. APPVLEIO PROQVAESTORI S. P. D.

L. Egnatio tuo, equite Romano, vel familiarissime utor. Ejus Anchialum servum negotiaque, quae habet in Asia, tibi commendo non minore studio quam si rem meam commendarem: Sic enim existimes velim, mihi cum eo non modo quotidianam consuetudinem summam intercedere, sed etiam officia magna & mutua nostra inter nos esse. Quamobrem etiam atque etiam a te peto, ut cures ut intelligat me ad te satis diligenter scripsisse. nam de tua erga me voluntate non dubitabat. Id ut facias, te etiam atque etiam rogo.

EPISTOLA XLVI.

ARGVMENTVM.

Nostium coheredem suum commendat.

M. T. C. APPVLEIO PROQVAESTORI S. P. D.

L. Nostius Zoilus, est coheres meus: heres autem patroni sui. ea re utrumque scripsi, ut & mihi cum illo caussam amicitiae scires esse, & hominem probum existimares, qui patroni judicio ornatus esset. Eum tibi igitur sic commendo, ut unum ex nostra domo. Valde mihi gratum erit,

erit, si curaris ut intelligat, hanc commendationem sibi apud te magno adjumento fuisse.

EPISTOLA XLVII.

ARGUMENTUM.

Egnatium, communem amicum, commendat.

M. T. C. SILIO S. P. D.

QVid ego tibi commendem eum quem tu ipse diligis? Sed tamen ut scires eum a me non diligi solum, verum etiam amari, ob eam rem tibi haec scribo. Omnium tuorum officiorum, quae & multa & magna sunt, mihi gratissimum fuerit, si ita tractaris Egnatium, ut sentiat & se a me, & me a te amari. Hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. Illa nostra scilicet ceciderunt. Vtamur igitur vulgari consolatione, Quid si melius hoc? Sed haec coram. Tu fac, quod facis, ut me ames, teque amari a me

quod & tuae laudi, cujus ego fautor ſum, conducere arbitror, cum primus in eam inſulam quaeſtor veneris, ea te inſtituere quae ſequantur alii: quae, ut ſpero, facilius conſequere, ſi & P. Lentuli, neceſſarii tui, legem, & ea quae a me conſtituta ſunt, ſequi volueris. Quam rem tibi confido magnae laudi fore.

C*Um primus quaeſtor*] Poſtquam facta eſt provincia a M. Catone, L. Piſone & A. Gabinio Coſſ. miſſus eo fuit a Cæſare, cum antea regeretur a Proconſulibus Ciliciæ. Vide Manut. *Cum primus*] Al. *cum primum*: quod magis placet, ne Sextilius primus Quæſt. in Cyprum miſſus videatur, cum tot Procoſſ. eam provinciam prius adminiſtraſſent. *Corrad.*

P. Lentuli] Libro primo. *Idem.*

A me conſtituta ſunt] Tunc Procoſ. in Cilicia, quam qui obtinebat, Cyprum etiam obtinebat, epiſt. 6 lib. 1. *Idem.*

EPISTOLA XLIX.

ARGVMENTVM.

Commendat Q. Pompeium.

CICERO CVRIO PROC. S.P.D.

Q. Pompeius, Sext. filius, multis & veteribus cauſſis neceſſitudinis mihi conjunctus eſt. Is, cum antea meis commendationibus & rem & gratiam & auctoritatem ſuam tueri conſueverit, nunc profecto, te provinciam obtinente, meis litteris aſſequi debet, ut nemini ſe intelligat commendatiorem unquam fuiſſe. Quamobrem a te majorem in modum peto, ut, cum omnes meos aeque ac tuos obſervare pro noſtra neceſſitudine debeas, hunc in primis ita in tuam fidem recipias, ut ipſe intelligat, nullam rem ſibi majori uſui aut ornamento quam meam commendationem eſſe potuiſſe.

C*ICERO CVRIO*] Cum tam familiariter ſcribat Cicero, ut quaſi ſuo jure petere videatur, non puto dubitandum eſſe quin is ſit *Curius* quem toties aliis commendat, & ad quem ſcribit ep. 29 lib. 7. *Corrad.*

EPI-

EPISTOLA L.

ARGVMENTVM.

Petit ut M. Curium ab omni incommodo, detrimento, molestia sincerum integrumque conservet. C. Caesare v, & Antonio Coss.

M.T.C. AVCTO PROC. S.D.

SVmsi hoc mihi pro tua in me observantia, quam penitus perspexi quamdiu Brundisii fuimus, ut ad te familiariter & quasi pro meo jure scriberem, si quae res esset, de qua valde laborarem. M' Curius, qui Patris negotiatur, ita mihi familiaris est ut nihil possit esse conjunctius. Multa illius in me officia, multa in illum mea, quodque maximum est, summus inter nos amor & mutuus. Quae cum ita sint, si ullam in amicitia mea spem habes: si ea quae in me officia & studia Brundisii contulisti, vis mihi etiam gratiora efficere, quanquam sunt gratissima: si me a tuis omnibus amari vi-

x tuo in me officio maximum te fructum, summam-
luptatem esse capturum.

EPISTOLA LI.

ARGVMENTVM.

P. Messienum commendat.

M. T. C. P. CAESIO S. D.

essienum, equitem Romanum, omnibus rebus or-
tum, meumque persamiliarem, tibi commendo ea
endatione, quae potest esse diligentissima. Peto a te
nostra, & pro paterna amicitia, ut eum in tuam fi-
cipias, ejusque rem famamque tueare. Virum bo-
tuaque amicitia dignum tibi adjunxeris, mihique
mum feceris.

ssienum] Alii *D.* pro *P.* substi-
t. sed *D.* natum ex Epigraphe.
alatino sexto, & Hittorpiano,
asio S. D. Messienum. Rectius
Messienus non *Mescienus*, ut a *Messius*
Messienus, sic ab *Allius Allienus*. Stewe-
chianus legit *Messiennum*: alii duo, quos
inspexi, *P. Moscennium*. Guilielm.

EPISTOLA LII.

ARGVMENTVM.

item suum Aristotelem commendat. Incertus annus:
Africanum bellum scriptam esse constat, cum dicat
Hunc ego a Caesare liberavi: &, Diutius in caus-
iam nos commoratus.

CICERO REGI S.D.

icinius Aristoteles Melitensis, antiquissimus est
ospes meus, & praeterea conjunctus magno usu fa-
milia-

'] Alii credunt Romanum
dam *Regem* vocatum, alii
n Armeniae minoris regem
II.
intelligi volunt: quibus ut assentiar,
faciunt epistolae verba, quibus Lici-
nium regi, ut Pompeianum Pompeia-
no

miliaritatis. Haec cum ita ſint, non dubito quin tibi ſatis commendatus ſit. Etenim ex multis cognoſco, meam commendationem plurimum apud te valere. Hunc ego a Caeſare liberavi. Frequens enim fuerat nobiſcum, atque etiam diutius in cauſſa eſt quam nos commoratus: quo melius te de eo exiſtimaturum arbitror. Fac igitur, mi Rex, ut intelligat has ſibi litteras plurimum profuiſſe.

no commendat. *Corradus*. Sed vide Manut.

Melitenſis] *Melita* eſt inſula inter Africam & Siciliam, hodie *Malta*. de qua Ovidius Faſt. III.

Fertilis eſt Melite, ſterili vicina Coſura,
Inſula quam Libyci verberat unda freti.

Eſt & alia ejuſdem nominis inſula inter Epirum & Italiam in Ionio mari, quæ & ipſa *Malta* nunc dicitur. Sed cum illa coleretur a Græcis, & longe cultior eſſet & celebrior, vero ſimile eſt hunc *Ariſtotelem* fuiſſe hujus Libycæ Melites incolam, quæ & appulſu Paulli & Rhodiorum equitum ſede nobilis eſt. quod & nomen *Ariſtotelis* in illius plagæ terris & inſulis non inſolens videtur innuere. ſic Battus Cyrenæorum Rex fuit dictus Ariſtoteles: & alius Ariſtoteles Cyrenæus Pyctes, cujus continentiam laudat Clemens Alexand. III Stromat. *Gravius*.

Diutius in cauſſa eſt quam nos commoratus] Qui, victo Pompeio, a bello diſceſſimus. *Corrad.*

Te de eo exiſtimaturum] Ut Pompeianum. *Idem.*

EPISTOLA IIII

commendarim, singulas ad te cjus caussas perscribere
e. Summa illa sit: quidquid officii, beneficii, ho-
in Genucilium contuleris, id te existimabo in me
ı atque in rem meam contulisse.

ei Patriana civitas decrevit] Nos scripsimus cum antiquis codi- *Parion* autem civitas in Helle- , Stephano, Straboni, reliquis. m coloniam his locis nominat . Miror hoc mendum tanto c non sublatum esse; cum enim negotia quæ in Hellesponto contraxerat commendet, quid hoc ad Patras Achaiæ urbem pertinet? si ulla ratione a Patris Patrianus deduci posset. *Victor.* *Pariana civitas*] Quæ auctore Plin. colonia est in Hellesponto. *Conrad.*

EPISTOLA LIV.

ARGVMENTVM.

imum agit gratias Thermo, quod Marcilium liberalis- ractaverit. deinde petit, operam det ne Marcilius socrus t. Paullo & Marcello Coss.

M.T.C. THERMO PROPR. S.D.

'm multa mihi grata sunt quae tu adductus mea com-
ıendatione fecisti, tum in primis quod M. Marci-
, amici atque interpretis mei filium liberalissime tra-

cum antea studiose commendabam Marcilium, tum multo nunc studiosius, quod in longa apparitione, singularem & prope incredibilem patris Marcilii fidem, abstinentiam, modestiamque cognovi.

In longa apparitione] Cum mihi Proconsuli appareret, & me praeiret, quod qui faciebant *apparitores* dicti. vid. Manut.

EPISTOLA LV.

ARGUMENTUM.

Commendat Anneium, legatum suum, in controversia Sardiana. Eodem anno.

M. T. C. THERMO PROPR. S. D.

ETsi mihi videor intellexisse, cum tecum Ephesi de re M. Anneii, legati mei, locutus sum, te ipsius caussa vehementer omnia velle, tamen & M. Anneium tanti facio, ut mihi nihil putem praetermittendum, quod illius intersit:

, ſtudio tuo perficias, ut M. Anneius intelligat, te &
nicum eſſe, quod non dubitat: ſaepe enim mecum
is eſt, & multo amiciorem his meis litteris eſſe fa-
In tuo toto imperio, atque provincia, nihil eſt quod
gratius facere poſſis. Iam, apud ipſum gratiſſimum
nem atque optimum virum, quam bene poſiturus ſis
im tuum atque officium, dubitare te non exiſtimo.

ſtra conjunctiſſima neceſſitudine] in MSS. pro hoc, *neceſſitate* recut hic quoque in Palatino ſexto orpiano, & credibile eſt ita Ciceronem *neceſſitatem* extuliſſe, quum ita Caeſar locutus eſſe deprehendatur in fragmentis. *Gebhardus.*

EPISTOLA LVI.

ARGUMENTUM.

*gotia commendat Cluvii Puteolani. Sulpicio & Mar-
Coſſ. vel anno ſequenti.*

M.T.C. THERMO PROPR. S.D.

luvius Puteolanus valde me obſervat, valdeque eſt
nihi familiaris. Is ita ſibi perſuadet, quod in tua pro-
a negotii habeat, niſi te provinciam obtinente, meis
nendationibus confecerit, id ſe in perditis & deſpera-
biturum. Nunc, quum mihi ab amico officioſiſſi-

terea Heracleotae, & Bargiletae, qu
pecuniam solvant, aut fructibus suis sa
praeterea debent, sed ajunt se depositar
se. Id velim cognoscas, &, si intellex
edicto, neque ex decreto depositam hab
ut usurae Cluvio instituto tuo conservi
bus eo magis laboro, quod agitur res C
nostri necessarii, & quod is magis etia
detur, quam ipse Cluvius: cui satisfactu

recto *μυλασεῦσι* & *ἀλαβανδεῦσι* deducti. *Victor.* *Mylasa* & *Alabanda* sunt Cariæ urbes in Asia minore. vide Plin. lib. v, cap. 28 & 29.

Ecdici Mylasii] Ultores, qui eos persequuntur qui Reip. pecunias debent. hos Quæstores quosdam dicere possumus. *Corrad.* *Ecdicus* Justiniano defensor civitatis appellatur, vindex reipublicæ, qui inprimis publicas pecunias curabant & persequebantur. Aliter dicitur Syndicus. Plin. lib. x, epist. 111. *Ecdicus Domine Amisenorum civitatis petebat apud me a Julio Pisone denariorum circiter xl. milia donata ei publice ante annos viginti, & Bule, & Ecclesia consentiente.* dicebantur

sione penes de
tra pignus po
tori. hinc *da*
biles creditor
cet Cl. Salma
cap. 12.

Ha commis
siones, quoni
bitum non e
tem creditoris
Hypotheca enim
cessante solut
fiunt. Sic *m*
quas apud p
erant, & ham

volo. His de rebus te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

EPISTOLA LVII.

ARGVMENTVM.

Petit a Thermo ut Anneium, legatum suum, remittat; eumque commendat in negotio suo. Paullo & Marcello Coss.

CICERO THERMO PROPR. S.

QVo magis quotidie ex litteris nuntiisque bellum magnum esse in Syria cognosco, eo vehementius a te pro nostra necessitudine contendo, ut mihi M. Anneium legatum primo quoque tempore remittas. Nam ejus opera, consilio, scientia rei militaris, vel maxime intelligo me & remp. adjuvari posse. Quod nisi tanta res ejus ageretur, nec ipse adduci potuisset ut a me discederet, neque ego, ut eum a me dimitterem. Ego in Ciliciam proficisci cogito circiter Kal. Mai. Ante eam diem Anneius ad me redeat oportet. Illud quod tecum & coram & per litteras diligentissime egi, id & nunc etiam atque etiam rogo, curae tibi sit, ut suum negotium, quod habet cum populo Sardiano, pro caussae veritate & pro sua dignitate conficiat. Intellexi ex tua oratione, cum tecum Ephesi locutus sum, te ipsius M. Anneii caussa omnia velle. Sed tamen sic velim existimes, te mihi nihil gratius facere posse quam si intellexero, per te illum ipsum negotium ex sententia confecisse. Idque quam primum ut efficias, te etiam atque etiam rogo.

B*Ellum magnum*] Parthicum. *Corradus.*

Ego in Ciliciam proficisci] Finitis jurisdictionibus Asiaticis. *Idem.*

Circiter Kal. Mai.] Prope finem anni. iverat enim in provinciam prid. Kalend. Sext. *Idem.*

Per litteras] Ep. 55 hujus libri. M.

EPISTOLA LVIII.

ARGVMENTVM.

Commendat L. Custidium. Eodem anno, aut superiore. scripsit enim hanc epistolam cum esset in provincia.

M. CICERO C. TITIO L. F. RVFO, PR. VRBANO S.

L. Custidius est tribulis, & municeps, & familiaris meus. Is caussam habet, quam caussam ad te deferet. Commendo tibi hominem, sicuti tua fides & meus pudor postulat: tantum ut facilis ad te aditus habeat: quae aequa postulabit, ut libente te impetret: sentiatque meam sibi amicitiam, etiam cum longissime absim, prodesse in primis apud te.

QVae aqua postulabit, ut lubente te impetret] Secutus sum olim codices vulgatos: cur fecerim, caussa hæc est. [illegible]

te. Ac, ne quid dissimulem, mihi nunc hoc modo legi placet, & item in epistola proxima. *Lambin.* *Vt libente* [illegible]

& dignitas postulat, edictum, & institutum tuum, sed ut quam facillimos ad te aditus habeat: quae erunt aequa, libente te impetret: ut meam amicitiam sibi, etiam cum procul absim, prodesse sentiat, praesertim apud te. Hoc te vehementer etiam atque etiam rogo.

EPISTOLA LX.

ARGVMENTVM.

Commendat Livineium libertum. Incertus annus.

M.T.C. MVNATIO C.F. S.D.

L. Livineius Trypho est omnino L. Reguli, familiarissimi mei, libertus, cujus calamitas etiam officiosiorem me facit in illum. nam benevolentior, quam semper fui, esse non possum. Sed ego libertum ejus per se ipsum diligo. summa enim ejus erga me officia extiterunt his nostris temporibus, quibus facillime bonam benevolentiam hominum & fidem perspicere potui. Eum tibi ita commendo, ut homines grati & memores benemeritos de se commendare debent. Pergratum mihi feceris, si ille intellexerit, se, quod pro salute mea multa pericula adierit, saepe hieme summa navigarit, pro tua erga me benevolentia gratum etiam tibi fecisse.

B*Onam benevolentiam*] Id est, veram, & quam alicubi *fidelem* vocat, non fictam atque simulatam. *Bernhard. Rutilius.*

EPISTOLA LXI.

ARGVMENTVM.

Commendat Pinnium in exactione pecuniae, quam ei Nicaeenses debent. Scripta a proconsule Cicerone: quod ex ep. 64 intelligitur.

quando non modo [illegible] cias, sed etiam puer ipse sibi persuasit, te [illegible] facturum esse, si dederis operam, quoad tua fidi[illegible] que patietur, ut quam plurimum pecuniae P[illegible] Nicaeensium nomine.

P. SILIO PROPR.] Bithyniae, in qua urbs erat Nicaea, a qua Nicaeenses sunt dicti. In epistolis vero ad Atticum ostendit Cicero, se, Bibulum, Thermum, & hunc Silium in provinciis eodem tempore fui[illegible]

Ad HS ellegies] Ho[illegible] millia Philippeum, se[illegible] sive sexcenta millia flor[illegible] corum.

EPISTOLA LXII.

ARGVMENTVM.

Primum de Atilio gratias agit, deinde Q. Fra[illegible] mendat. Eodem anno.

M.T.C. P. SILIO PROPR. S.

ET in Atilii negotio te amavi: cum enim [illegible] sem, tamen honestum equitem Romanum [illegible] tuo conservavi: & mehercule semper sic in ani[illegible] te in meo aere esse propter Lamiae nostri conjun[illegible] singularem necessitudinem. Itaque primum ti[illegible] tias, quod me omni molestia liberas: deinde i[illegible] prosequor, sed idem sarciam. Te enim semper

tuebor, ut quem diligentissime. Quintum fratrem meum, me diligis, eo numero cura ut habeas quo me. Ita ma-um beneficium tuum magno cumulo auxeris.

EPISTOLA LXIII.

ARGUMENTUM.

mmendat studiose in primis M. Laelium. Eodem anno.

M. T. C. P. SILIO PROPR. S. P. D.

On putavi fieri posse ut mihi verba deessent: sed tamen in C. Laenio commendando desunt. Itaque rem exponam paucis verbis, sed tamen ut plane perspicere sis voluntatem meam. Incredibile est quanti faciamus go & frater meus, qui mihi carissimus est, M. Laenium. t cum *plurimis* ejus officiis, tum summa probitate & gulari modestia. Eum ego a me invitissimus dimisi, cum pter familiaritatem & consuetudinis suavitatem, tum d consilio ejus fideli ac bono libenter utebar. Sed vene jam mihi superesse verba putes, quae dixeram deta. Commendo tibi hominem, sicut intelligis, me, uo ea supra scripserim, debere commendare. A teque ementer etiam atque etiam peto, ut, quod habet in tua vincia negotii, expedias: quod tibi videbitur rectum , ipsi dicas. Hominem facillimum, liberalissimumque noсces. Itaque te rogo, ut eum solutum, liberum, nfectis ejus negotiis per te, quam primum ad me remit-. Id mihi fratrique meo gratissimum feceris.

EPISTOLA LXIV.

ARGUMENTUM.

Agit gratias de Nerone honorificentissime tractato, & eun- Neronem omnibus in rebus, praetereaque familiares ejus ucos & Strabonem Servilium commendat. Eodem anno.

M. T. C.

M. T. C. P. SILIO PROPR. S. D.

T. Pinnio familiarissime me usum esse, scire te arbitror, quod quidem ille testamento declaravit, qui me cum tutorem, tum etiam secundum heredem instituerit. Ejus filio mire studioso, & erudito, & modesto, pecuniam Nicaeenses grandem debent, ad HS octogies: &, ut audio, in primis volunt ei solvere. Pergratum igitur mihi feceris, quando non modo reliqui tutores, qui sciunt quanti me facias, sed etiam puer ipse sibi persuasit, te omnia mea caussa facturum esse, si dederis operam, quoad tua fides dignitasque patietur, ut quam plurimum pecuniae Pinnio solvatur Nicaeensium nomine.

P. *SILIO PROPR.*] Bithyniae, in qua urbs erat Nicaea, a qua *Nicaeenses* sunt dicti. In epistolis vero ad Atticum ostendit Cicero, se, Bibulum, Thermum, & hunc Silium in provinciis eodem tempore fuisse. *Corradus.*

Ad HS octogies] Hoc est, ducenta millia Philippeum, seu scutatorum, sive sexcenta millia florenorum Belgicorum.

mendat studiose in primis M. Laenium. Eodem anno.

M. T. C. P. SILIO PROPR. S. P. D.

On putavi fieri posse ut mihi verba deessent: sed tamen in C. Laenio commendando desunt. Itaque rem xponam paucis verbis, sed tamen ut plane perspicere ; voluntatem meam. Incredibile est quanti faciamus ɔ & frater meus, qui mihi carissimus est, M. Laenium. cum plurimis ejus officiis, tum summa probitate & lari modestia. Eum ego a me invitissimus dimisi, cum cr familiaritatem & consuetudinis suavitatem, tum consilio ejus fideli ac bono libenter utebar. Sed ve- ie jam mihi superesse verba putes, quae dixeram de- ι. Commendo tibi hominem, sicut intelligis, me, ɔ ea supra scripserim, debere commendare. A teque ıenter etiam atque etiam peto, ut, quod habet in tua ncia negotii, expedias: quod tibi videbitur rectum .psi dicas. Hominem facillimum, liberalissimumque ɔsces. Itaque te rogo, ut eum solutum, liberum, ctis ejus negotiis per te, quam primum ad me remit- d mihi fratrique meo gratissimum feceris.

EPISTOLA LXIV.

M. T. C. P. SILIO PROPR. S. D.

NEro meus mirificas apud me tibi gratias egit, prorsus incredibiles, ut nullum honorem sibi haberi potuisse diceret qui a te praetermissus esset. Magnum fructum ex ipso capies. nihil est enim illo adolescente gratius. Sed mehercule mihi quoque gratissimum fecisti. Pluris enim ex omni nobilitate neminem facio. Itaque, si ea feceris, quae ille per me tecum agi voluit, gratissimum mihi feceris. Primum de Pausania Alabandensi, sustentes rem dum Nero veniat. Vehementer ejus caussa cupere eum intellexi. Itaque hoc valde te rogo. Deinde Nysaeos, quos Nero in primis habet necessarios, diligentissimeque tuetur ac defendit, habeas tibi commendatissimos: ut intelligat illa civitas, sibi in Neronis patrocinio summum esse praesidium. Strabonem Servilium tibi saepe commendavi: nunc eo facio id impensius quod ejus caussam Nero suscepit. Tantum a te petimus, ut agas eam rem, ne relinquas hominem innocentem ad ali-

rit, & beneficiis ſuis obligare. Hoc in genere ſi eum adjuveris eo ſtudio quo oſtendiſti, apud ipſum praeclariſſime poſueris: ſed mihi etiam gratiſſimum feceris.

EPISTOLA LXV.

ARGVMENTVM.

Hiſponem in eo commendat, ut pactiones cum civitatibus conficiat. Eodem anno.

M. T. C. P. SILIO PROPR. S. D.

CVm P. Terentio Hiſpone, qui operas in ſcriptura pro magiſtro dat, mihi ſumma familiaritas conſuetudoque eſt, multaque & magna inter nos officia paria & mutua intercedunt. Ejus ſumma exiſtimatio agitur in eo, ut pactiones cum civitatibus reliquis conficiat. Non me praeterit, nos eam rem Epheſi expertos eſſe, neque ab Epheſiis ullo modo impetrare potuiſſe. Sed quum, quemadmodum omnes exiſtimant, & ego intelligo, tua cum ſumma integritate, tum ſingulari humanitate & manſuetudine conſecutus es, ut libentiſſimis Graecis, nutu, quod velis, conſequare: peto a te in majorem modum, ut honoris mei cauſſa, hac laude Hiſponem affici velis. Praeterea cum ſociis ſcripturae mihi ſumma neceſſitudo eſt, non ſolum ob eam cauſſam, quod ea ſocietas univerſa in mea fide eſt, ſed etiam quod pleriſque ſociis utor familiariſſime. Ita & Hiſponem meum per me ornaris, & ſocietatem mihi conjunctiorem feceris: tuque ipſe & ex hujus obſervantia, gratiſſimi hominis, & ex ſociorum gratia, hominum ampliſſimorum, maximum fructum capies, & me ſummo beneficio affeceris. Sic enim velim exiſtimes, ex tota tua pro-

QVi *operas in ſcriptura pro magiſtro dat*] Hoc eſt, qui vicarius eſt magiſtri ſocietatis publicanorum, qui paſcuum agrum conduxerant. Hoc enim vectigal dicebatur *ſcriptura*. Cic. II in Verr. *In ſcriptura Sicilia pro magiſtro eſt quidam Lucius Carpinarius.* vide ſupra ad epiſt. 6 hujus libri.

P. SER-

provincia omnique isto imperio, nihil esse, quod mihi gratius facere possis.

EPISTOLA LXVI.

ARGUMENTUM.

Caecinam in colligendis Asiaticae negotiationis reliquiis commendat. Caesare III. *Lepido Coss.*

M. T. C. P. SERVILIO PROPR. S. D.

A. Caecinam, maxime proprium clientem familiae vestrae, non commendarem tibi, cum scirem, qua fide in tuos, qua clementia in calamitosos soleres esse: nisi me & patris ejus, quo sum familiarissime usus, memoria, & hujus fortuna ita moveret ut hominis omnibus mecum studiis officiisque conjunctissimi, movere debebat. A te hoc omni contentione peto, sic ut majore cura, majore animi labore petere non possim, ut ad ea quae tua sponte sine

atius facere nihil potes.

vi] Cæsaris. *Corradus.*
...] Epist. 8 lib. VI. *Idem.*
veteris negotiationis colligendæ] scripturam non probo. Mi-ocum tamdiu in mendo cu-m & ejus emendatio sit faci-ndam vulgata absurda, & multi ...ei veram lectionem osten-m & in Palat. sex. & in Men-meo secundo scribitur recte: *veteris negotiationis colligendis.* nim, ut notum, sunt quæ ra-subductis debita solvenda re-ut & pensiones, ac vectigalia non soluta. nobis *restantes.* ad Att. ep. 2. *Sed cum videat le jure nostro decesserimus, qui :ccc HS, cc præsentia solverimus, reliqua perscribamus.* Mox: *quanquam enim reliqua satis apta sint ad solvendum; tamen fit sæpe, ut ii, qui debent, non respondeant ad tempus.* Et lib. XVI, ep. 3. *Maxime autem me angit ratio reliquorum meorum.* In Pandectis: *Reliqua vectigalis, reliqua conductionis.* & *reliquari* ac *reliquatores* de iis qui non ad diem solvunt vectigal, pensionem. Nullus dubito quin & in lib. VI. ep. 8 scribendum sit *in Siciliane subsidas, an ad reliqua Asiaticæ negotiationis proficiscare,* nisi dicas *reliquias* in his locis ead. notione accipi qua *reliqua* solent. Si usus non repugnat, nihil moveo. Nunc quidem præter hæc duo alia mihi nulla succurrunt exempla. *Gravius.*

EPISTOLA LXVII.

ARGUMENTUM.

mmendat Andronem Laodicensem. Eodem anno.

.T. C. P. SERVILIO PROPR. S. D.,

provincia mea Ciliciensi, cui scis τρεῖς διοικήσεις A-...icas attributas fuisse, nullo sum familiarius usus Androne, Artemonis filio, Laodicensi: eumque habui

habui in ea civitate cum hospitem, tum vehementer ad meae vitae rationem & consuetudinem accommodatum. Quem quidem multo etiam pluris posteaquam decessi facere coepi, quod multis rebus expertus sum gratum hominem, meique memorem. Itaque eum Romae libentissime vidi. Non enim te fugit, qui plurimis in ista provincia benigne fecisti, quam multi grati reperiantur. Haec propterea scripsi, ut & me non sine caussa laborare intelligeres, & tu ipse eum dignum hospitio tuo judicares. Feceris igitur mihi gratissimum, si ei declararis quanti me facias; id est, si receperis eum in fidem tuam, & quibuscunque rebus honeste ac sine molestia tua poteris, adjuveris. Hoc mihi erit vehementer gratum: idque ut facias, te etiam atque etiam rogo.

EPISTOLA LXVIII.

ARGUMENTUM.

vinciae, de institutis tuis familiariter scribes. Quae quanquam ex multis pro tua claritate audiam, tamen libentissime ex tuis litteris cognoscam. Ego ad te de reip. summa quid sentiam non saepe scribam, propter periculum ejusmodi litterarum. Quid agatur autem scribam saepius. Sperare tamen videor, Caesari, collegae nostro, fore curae, & esse, ut habeamus aliquam rempub. cujus consiliis magni referebat te interesse. Sed, si tibi utilius est, id est, gloriosius, Asiae praeesse, & istam partem reipub. male affectam tueri, mihi quoque idem, quod tibi & laudi tuae profuturum est, optatius debet esse. Ego, quae ad tuam dignitatem pertinere arbitrabor, summo studio diligentiaque curabo: in primisque tuebor omni observantia clarissimum virum, patrem tuum: quod & pro vetustate necessitudinis, & pro beneficiis vestris, & pro dignitate ipsius facere debeo.

Iod. Mentel. meus secund. *Si ad me de rep. & de statu provinciæ, de institutis tuis.* quod vulgatæ præferendum duco. Nam & in codicibus, quos Lambinus excussit, aberant *id est.* De copula post non repetita non est quod laboremus. Nam & talia exempla superius fuerunt notata. Si quis tamen Ciceronem scripsisse censeat, *si ad me de rep. de statu provinciæ, de institutis tuis*, ut libri Lambiniani præ se ferebant, non repugnem. *Grav.*

De reip. summa] Mallem cum Lambino, *re publica summa*, quod & sext. Pal. agnoscit. sed adversantur antiquissimi & melioris notæ codices omnes. *Idem.*

Cæsari collegæ nostro] In auguratu. nam Dion testatur, Cæsarem etiam augurem fuisse. *Corradus.* Erant augures Cicero, Servilius & Cæsar. Servilii autem auguratus indicatur litui signo in veteribus Serviliæ gentis denariis. *Ursinus.*

EPISTOLA LXIX.

ARGVMENTVM.

Petit ut C. Curtium in fidem recipiat, habeatque in numero suorum. Eodem anno.

M. T. C. P. SERVILIO COLLEGAE S. D.

C. Curtius Mithres, est ille quidem, ut scis, libertus Postumi, familiarissimi mei: sed me colit & obser-

...... ad te eo pluribus scripsi, ut int
gariter, nec ambitiose, sed ut pro ho
pernecessario, scribere. Peto igitur a
sia quam habet de fundo cum quoda
ceteris rebus, quantum fides tua patit
commodo poteris, tantum & hono
des; etsi, ut ejus modestiam cognov
re erit. Si & mea commendatione, &
erit, uti de se bene existimes, omnia
tur. Vt igitur eum recipias in fidem,
ro tuorum, te vehementer etiam atq
quae te velle, quaeque ad te pertinere a
diose diligenterque curabo.

UT *intelligeres me non vulgariter, nec ambitiose*] Omnia vetera exemplaria *vulgare*, non *vulgariter*. Quod licet non receperimus, (nec enim alibi hoc adverbium legimus) tamen hic adnotare rectum putavimus. Nam aliis etiam nominibus pro adverbiis usos esse antiquos compertum est, ut *sublime* pro *sublimiter*, & *recens* pro *recenter*. Quare non mirum esset, si hic quoque *vulgare* pro *vulgariter* sumptum esset. *Victorius*. *Non vulgare*] Sic edidi ex Palatinis, Hittorpiano, Stewechiano; notatque eam lectionem ad primam

impressiom
quemadmo
omnibus s
gariter, qu
pi non deb
tius, ideo
stat hic vul
Manutio,
quam perv
tem scriptu
Hinc nec i
immutare.
Cum quo
Asiae mino

EPISTOLA LXX.

ARGVMENTVM.

Commendat libertum Balbi Menandrum. Eodem anno.

M. T. C. P. SERVILIO COLLEGAE S.P.D.

QVia non est obscura tua in me benevolentia, sic fit ut multi per me tibi velint commendari. Ego autem tribuo nonnunquam in vulgus: sed plerumque necessariis in hoc tempore. Nam cum T. Ampio Balbo mihi summa familiaritas necessitudoque est. Ejus libertum, T. Ampium Menandrum, hominem frugi & modestum, & patrono & nobis vehementer probatum, tibi commendo majorem in modum. Vehementer mihi gratum feceris, si, quibuscunque rebus sine tua molestia poteris, ei commodaris. Quod ut facias, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

CVm T. Appio Balbo] Nos Ampio scripsimus & hic & paullo post, sed aliis etiam multis locis, eorundem codicum incontaminatam fidem secuti. *Victorius.*

EPISTOLA LXXI.

ARGVMENTVM.

T. Agusium commendat, veterem amicum. Eodem anno.

M. T. C. P. SERVILIO COLLEGAE S.D.

MVltos tibi commendem necesse est, quum omnibus nota nostra necessitudo est, tuaque erga me benevolentia. Sed tamen etsi omnium caussa, quos commendo, velle debeo: tamen cum omnibus non eadem mihi caussa est. T. Agusius & comes meus fuit illo miserrimo tempore, & omnium itinerum, navigationum, laborum, periculorum meorum socius: neque hoc tempore discessisset a me, nisi ego ei permisissem. Quare sic tibi eum commen-

do ut unum de meis domesticis, & maxime necessariis. Pergratum mihi feceris, si eum ita tractaris, ut intelligat hanc commendationem sibi magno usui atque adjumento fuisse.

EPISTOLA LXXII.

ARGUMENTUM.

Petit a Servilio, ut omnibus rebus Cerelliae benigne faciat. Eodem anno.

M.T.C. P.SERVILIO COLLEGAE S.D.

CErelliae, necessariae meae, rem, nomina, possessiones Asiaticas commendavi tibi praesens in hortis tuis, quam potui diligentissime: tuque mihi, pro tua consuetudine, proque tuis in me perpetuis maximisque officiis, omnia te facturum liberalissime recepisti. Meminisse te id spero. scio enim solere. Sed tamen Cerelliae procuratores scripserunt, te propter magnitudinem provinciae, multitu-

dinemque negotiorum, etiam atque etiam esse commonefaciendum. Peto igitur, ut memineris te omnia, quae tua fides pateretur, mihi cumulate recepisse. Equidem existimo, habere te magnam facultatem, sed hoc est tui consilii & judicii, ex eo senatusconsulto, quod in heredes C. Vennonii factum est, Cerelliae commodandi. id senatusconsultum tu interpretabere pro tua sapientia. Scio enim ejus ordinis auctoritatem semper apud te magni fuisse. Quod reliquum est, sic velim existimes, quibuscunque rebus Cerelliae benigne feceris, mihi te gratissimum esse facturum.

EPISTOLA LXXIII.

ARGUMENTUM.

Gratulatur Philippo quod incolumi fama & rep. salvus ad urbem revertisset: de Egnatio & Oppio gratias quodam modo agit: petit ut Antipatri filios sibi condonet. Incertus annus: & haec epistola videtur post sequentem fuisse collocanda. haec enim scripta, reverso ad urbem Philippo: illa, provinciam administrante.

M. T. C. Q. PHILIPPO PROCOS. S. D.

Gratulor tibi, quod ex provincia salvum te ad tuos recepisti incolumi fama & rep. Quod si Romae fuissem, te vidissem, coramque gratias egissem, quod tibi L. Egnatius, familiarissimus meus, absens, L. Oppius praesens, curae fuisset. Cum Antipatro Derbete mihi non solum

Q. *PHILIPPO PROCOS.*] In Cilicia, & quia provincia consularis erat, & quia L. Oppius Philomeli, ut in epistola 43 hujus libri scriptum est, negotiabatur: quem quoniam sequenti epistola commendat, in hac de eo gratias agit: & in hac gratulatur Philippum salvum in patriam rediisse, in illa adhuc in provincia esse ostendit, sequens huic præponenda videtur. *Corradus.* Sed Asiæ Proconsulem fuisse rectius ostendit Manutius.

Incolumi fama & republica] Ergo ante bellum civile. *Corrad.*

Quod si Roma fuissem, te vidissem, coramque gratias egissem] Sic Hittorp. Pal. sex. nonnullique alii libri. quos sequi ratio jubet. Amstelodam. cum vulgatis, *Quod si Roma te vidissem, coram gratias egissem.* Vict. ed. & Gebhardi *quod si Roma: te vidissem, coramque gratias egissem.* Græv.

nisi quid existimas in ea re
Quod ego si arbitrarer, nu
tua fama multo antiquior e
Sed mihi ita persuadeo, pote
tibi potius quam vituperatio
quid mea caussa facere possi
velim, si tibi grave non erit, c

Nam quid velis non dubito] Sic Victorius & Gebhardus ediderunt ex Vaticano & Palat. sext. quibus subscribunt Amstelodam. & Mentel. sed nec Latina lingua, nec sententia hanc fert

EPISTOL

ARGVME

Oppium praesentem, & Egnati

M. T. C. Q. PHILIPP

ETsi non dubito, pro tua ir
stra necessitudine, quin co
moria teneas, tamen etiam atqu
pium, familiarem meum praesen
liarissimi mei, absentis, negoti
cum eo necessitudo est famili

x testantur; apte videtur in eum annum referri posse, ules fuere Pompeius III. *& Scipio, aut initio consu- lpicii & Marcelli.*

C. T. TITIO TITI F. LEGATO S.D.

non dubito quin apud te mea commendatio prima s valeat, tamen obsequor homini familiarissimo, ano Flacco: cujus caussa omnia cum cupio, tum me- etiam debeo. De quo & praesens tecum egi diligen- m tu mihi humanissime respondisti, & scripsi ad te antea: sed putat interesse sua, me ad te quam sae- scribere. Quare velim mihi ignoscas, si illius vo- obtemperans, minus videbor meminisse constantiae a te idem illud peto, ut de loco, quo deportet fru- , & de tempore, Aviano commodes: quorum u- e per eundem me obtinuit triennium, dum Pompeius otio praefuit. Summa est, in quo mihi gratissimum ossis, si curaris ut Avianus, quum se a me amari pu- te amari sciat. Erit id mihi pergratum. Vale.

EPISTOLA LXXVI.

ARGVMENTVM.

ut C. Valgius emptam in agro Fregellano possessionem, immunemque habeat. Incertus annus.

mus. Quod nisi ita esset, uterer mea consuetudine, ut vobis nulla in re molestus essem. Etenim vos mihi optimi testes estis, cum mihi persuasum esset, nihil esse quod a vobis impetrare non possem, nunquam me tamen gravem vobis esse voluisse: Vehementer igitur vos etiam atque etiam rogo, ut honoris mei caussa liberalissime C. Valgium Hippianum tractetis, remque cum eo conficiatis, ut quam possessionem habet in agro Fregellano, a vobis emtam, eam liberam & immunem habere possit. Id si a vobis impetraro, summo me beneficio vestro affectum arbitrabor.

IN *agro Fregellano*] *Fregella* oppidum Volscorum, ad ripas fluvii Liris, qui nunc dicitur *il Garigliano*, Fregellæ nunc vulgo *Caperano*.

EPISTOLA LXXVII.

ARGUMENTUM.

Narrat officium suum in supplicatione decernenda; seque nunquam ei defuturum pollicetur: commendat M. Bolanum: velit ut sibi servum suum fugitivum Dionysium restituendum

mihi feceris, si curaris ut is intelligat hanc commenda-
m sibi magno adjumento fuisse. Ipsumque virum opti-
gratissimumque cognosces. Promitto tibi, te ex ejus
tia magnam voluptatem esse capturum. Praeterea a te
in majorem modum, pro nostra amicitia & pro tuo
etuo in me studio, ut in hac re etiam elabores: Diony-
servus meus, qui meam bibliothecen multorum num-
m tractavit, cum multos libros surripuisset, nec se im-
laturum putaret, aufugit. Is est in provincia tua. Eum
. Bolanus, familiaris meus, & multi alii Naronae vide-
Sed cum se a me manumissum esse diceret, crediderunt.
Hunc tu si mihi restituendum curaris, non possum di-
quam mihi gratum futurum sit. Res ipsa parva, sed ani-
ci dolor magnus est. Vbi sit, & quid fieri possit, Bola-
e docebit. Ego si hominem per te reciperaro, summo
te beneficio affectum arbitrabor.

jure suo denuntiare] Me arcesse- vocare, ut superius lib. v, ep. 11. & ep. 2.

Narona] Narona urbs Dalmatiae. vide ad lib. ix, epist. 9. Pal. prim. Amstelod. & Vict. ed. hic scribunt *Narone*.

EPISTOLA LXXVIII.

ARGVMENTVM.

...etit ut Democritum Sicyonium in suam fidem recipiat. ...re III *& Lepido Coss.*

M. T. C. ALLIENO PROC. S. D.

valde familiaris. Est enim in eo summa probitas, summa virtus, summa in hospites liberalitas & observantia: meque praeter ceteros & colit & observat & diligit. Eum tu non modo suorum civium, verum paene Achaiae principem cognosces. Huic ego tantummodo aditum ad tuam cognitionem patefacio & munio. Cognitum per te ipsum, quae tua natura est, dignum tua amicitia atque hospitio judicabis. Peto igitur a te, ut his litteris lectis recipias eum in tuam fidem: polliceare omnia te facturum mea caussa. De reliquo, si, id quod confido, fore dignum eum tua amicitia hospitioque cognoveris, peto ut eum complectare, diligas, in tuis habeas. Erit id mihi majorem in modum gratum. Vale.

quod hic Democritum *Achaiae principem* vocet: quoniam is quoque in Sicilia esse potuit. Itaque dictum recte fuerit in sequenti epistola, *Illius dignitatem praesentis ornes.* quamvis aliter in Quaestura, aliud secuti, diximus. *Corradus.* In vetustis ALLIENI denariis,

ctorii. Palatinus tamen sextus majore varietate, ad quam quoque alludit Hittorpianus *patefacto* suo: *aditu ad tuam cognitionem patefacto.* Sed malo vulgatum, nisi putes Hittorpiani codicis scripturam veram & verbum frequentativum, ut vocant, *patefacto*;

homine, quam a te liberaliter esset tractatus. Ejus filios dignissimos illo patre, meosque necessarios, quos ego unice diligo, commendo tibi sic ut majore studio nullos commendare possim. C. Avianus in Sicilia est, Marcus est nobiscum. Vt illius dignitatem praesentis ornes, rem utriusque defendas, te rogo. Hoc mihi gratius in ista provincia facere nihil potes. Idque ut facias, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

M. TVL.

T E R E N T

L I B E R XI

E P I S T O L

ARGVMENTVM.

Pulsus e patria, P. Clodii tribuni pl. *ma, deflet suam suorumque calamitate* *rens in amicorum consilia. De reditu in* *stent multa, studio tamen fretus tribuno* *consulis, Pompeii & Caesaris, non despe* *familia, de pestilentia, de Plancii, M* *ris, erga se officio, de Pisonis, generi* *virtute, amore in se, suosque omnes. P* *tre. Gratias a se per litteras iis esse actas d* *das esse Terentia scripserat. Vici vendition* *bat. Pisone & Gabinio Coss.*

LIBER XIV.] In hoc libro hoc in primis adnotandum existimo, nullo certo ordine epistolas quas continet, collocatas esse, quod ignor... magnopere i...

exilium pulsus Ciliciam Proc civile inter

laboribus defatigari. Me miserum! te ista vir-
tide, probitate, humanitate, in tantas aerumnas pro-
ne incidisse! Tulliolamque nostram ex quo patre tan-
luptates capiebat, ex eo tantos percipere luctus! Nam
ego de Cicerone dicam? qui cum primum sapere coe-
cerbissimos dolores miseriasque percepit. Quae si, ut
ibis, fato facta putarem, ferrem paullo facilius: sed
a sunt mea culpa commissa, qui ab his me amari puta-
qui invidebant: eos non sequebar, qui petebant. Quod
tris consiliis usi essemus, neque apud nos tantum va-
t sermo aut stultorum amicorum, aut improborum,
simi viveremus. nunc, quum sperare nos amici ju-
, dabo operam ne mea valitudo tuo labori desit.
quanta sit intelligo, quantoque fuerit facilius ma-
domi, quam redire. Sed tamen, si omnis tribunos
ibemus, si Lentulum tam studiosum quam vide-
si vero etiam Pompeium & Caesarem, non est despe-
ran-

LIVS TERENTIÆ SVÆ, IOLÆ SVÆ, CICERO- VO] Uni Terentiæ, ex sensu, oportuit. Quatuor vero hæ pri- stolæ ita dirigendæ sunt, ex scilicet ac rei gestæ ordine, ut arta nunc est, in primum lo- niat: quæ secunda, eodem quo repuerascit Clericus. Ego ut ante sum testatus, ad sententiam Cicero- nis (quod ego unum quæro hoc ope- re) consequendam, maximo arbitror seriem epistolarum per tempora sua ser- vatam adjumento esse, atque decori. *Bernh. Rutil.*

Ex quo patre tantas voluptates capiebat]

randum. De familia, quomodo placuisse amicis scribis, faciemus. De loco nunc quidem jam abiit pestilentia, sed quamdiu fuit, me non attigit. Plancius, homo officiosissimus, me cupit esse secum & adhuc retinet. Ego volebam loco magis deserto esse in Epiro, quo neque Hypso veniret, nec milites: sed adhuc Plancius me retinet. sperat posse fieri ut mecum in Italiam decedat. Quem ego diem si videro, & si in vestrum complexum venero, ac si & vos & me ipsum recuperaro, satis magnum mihi fructum videbor percepisse & vestrae pietatis & meae. Pisonis humanitas, virtus, amor in omnes nos tantus est ut nihil supra possit. Vtinam ea res ei voluptati sit, gloriae quidem video fore. De Q. fratre nihil ego te accusavi; sed vos, cum praesertim tam pauci sitis, volui esse quam conjunctissimos. Quibus me voluisti agere gratias, egi, & me a te certiorem factum esse scripsi. Quod ad me, mea Terentia, scribis, te vicum venditurum: quid, obsecro te, me miserum, quid futurum est? Et, si nos premet eadem fortuna, quid pue-

aliquid erit ne egeat, mediocri virtute opus est, & mediocri fortuna, ut cetera consequatur. Fac valeas, & ad me tabellarios mittas, ut sciam quid agatur, & vos quid agatis. Mihi omnino jam brevis exspectatio est. Tulliolae & Ciceroni salutem dic. Valete. D. a. d. VI Kalendas Decembres, Dyrrachii. Dyrrachium veni, quod & libera civitas est: & in me officiosa, & proxima Italiae. Sed si me offendet loci celebritas, alio me conferam, ad te scribam.

eamus: quæ quidem conjectura auctori blanditur, & alii fortasse prima facie; mihi excussa, non potest; imo vel decem vincam rationibus, huc non pertinere. Paullo post Peckio excerpta per notas scribunt, *Tulliola & Ciceroni S. D.* quas ille interpretatur, *salutem dico.* in his salus Græciæ, ut puto, non vertitur. *Gebhard.*

Dyrrachium] Urbs Epiri.

EPISTOLA II.

ARGVMENTVM.

Brevitatem suarum litterarum excusat: Pisonis generi officia erga se laudat. Terentiae vicem dolet; rogat ut sumptus de suo ne faciat, & valetudini serviat. Iisdem Coss.

TVLLIVS TERENTIAE SVAE, TVLLIOLAE ET CICERONI SVIS S. D.

NOli putare me ad quenquam longiores epistolas scribere, nisi si quis ad me plura scripsit, cui puto rescribi oportere. Nec enim habeo quid scribam, nec hoc tempore quidquam difficilius facio. Ad te vero & ad nostram Tulliolam non queo sine plurimis lacrymis scribere. Vos enim video esse miserrimas, quas ego beatissimas semper esse volui, idque praestare debui: &, nisi tam timidi fuissemus, praestitissem. Pisonem nostrum merito ejus amo plurimum. Eum, ut potui, per litteras cohortatus sum, gratiasque egi ut debui. In novis tribunis pleb. intelligo spem te

IN *novis Trib. pleb. intelligo spem te habere*] Auxilio hujus maxime loci & alterius qui in sequenti epist. huic par est, emendatur locus inquinatissimus in epistola ad Q. Fratrem, qui in cunctis & impressis & manuscriptis codicibus eodem pacto depravatus est. *Denotius autem Trib. pleb. est ille quidem in me officiosissimus Sestius, & spero,* &c. Sic enim legendum est, *De novis autem Trib. pleb.* est

te habere. id erit firmum, si Pompeii voluntas erit. sed Crassum tamen metuo. A te quidem omnia fieri fortissime & amantissime video: nec miror: sed moereo casum ejusmodi, ut tantis tuis miseriis meae miseriae sublevantur. Nam ad me P. Valerius, homo officiosus, scripsit, id quod ego maximo cum fletu legi, quemadmodum a Vestae ad tabulam Valeriam ducta esses. Hem, mea lux, meum desiderium, unde omnes opem petere solebant! te nunc, mea Terentia, sic vexari, sic jacere in lacrymis & sordibus! idque fieri mea culpa, qui ceteros servavi, ut nos periremus! Quod de domo scribis, hoc est, de area; ego vero tum denique mihi videbor restitutus, si illa nobis erit restituta. Verum haec non sunt in nostra manu. Illud doleo, quae impensa facienda est, in cujus partem te miseram & despoliatam venire. Quod si conficitur negotium, omnia consequemur. sin eadem nos fortuna premet, etiamne reliquias tuas misera projicies? Obsecro te, mea vita, quod ad sumtum atti-

et, sine alios, qui possunt, si modo volunt, sustinere: aletudinem istam infirmam, si me amas, noli vexare. mihi ante oculos dies noctesque versaris. Omnes las te excipere video. timeo ut sustineas. sed video in te mnia. Quare, ut id, quod speras & quod agis, consetur, servi valetudini. Ego ad quos scribam nescio, nisi is qui ad me scribunt, aut ad eos de quibus ad me vos id scribitis. Longius, quum ita vobis placet, non disn: sed velim, quam saepissime litteras mittatis, praen si quid est firmius quod speremus. Valete, mea desi-, valete. a. d. III Nonas Octobr. Thessalonica.

se usquam abjectas ades, nisi modo basce. ..as lib. IV. *Agros abjiciet moecha.* ..is.

Thessalonica] Civitas nobilissima Macedoniae a Cassandro condita, hodie *Salonichi*.

EPISTOLA III.

ARGVMENTVM.

a culpa factum esse dolet, ut & ipse & omnes sui maxin miserias inciderint. deinde ad varia litterarum Terenapita respondet; sed ita dolenter ut ideo a nonnullis, jure se, tanquam mollis reprehendatur. Iisdem Coss.

TVLLIVS TERENT. ET TVLL. ET CICERONI SVIS S.D.

Ccepi ab Aristocrito tris epistolas, quas ego lacrymis rope delevi. Conficior enim moerore, mea Terennec meae me miseriae magis excruciant, quam tuae, neque. Ego autem hoc miserior sum quam tu, quae es rima, quod ipsa calamitas communis est utriusque non, sed culpa mea propria est. Meum fuit officium, vel ione vitare periculum, vel diligentia & copiis resistere, vel

gatione vitare periculum] A Caesare ..electim oblata. *Corrad.*

Diligentia & copiis resistere] Adversariis, & Clodio in primis. *Idem.*

 Virtu-

vel cadere fortiter. hoc miſerius, turpius, indignius nobis nihil fuit. Quare cum dolore conficiar tum etiam pudore. Pudet enim me uxori meae optimae, ſuaviſſimis liberis virtutem & diligentiam non praeſtitiſſe. Nam mi ante oculos dies noctesque verſatur ſqualor veſter & moeror, & infirmitas valetudinis tuae: ſpes autem ſalutis pertenuis oſtenditur. Inimici ſunt multi: invidi paene omnes. Ejicere nos magnum fuit, excludere facile eſt. Sed tamen quamdiu vos eritis in ſpe, non deficiam, ne omnia mea culpa cecidiſſe videantur. Vt tuto ſim, quod laboras, id mihi nunc facillimum eſt: quem etiam inimici volunt vivere in his tantis miſeriis. Ego tamen faciam quae praecipis. Amicis, quibus voluiſti, egi gratias, & eas litteras Dexippo dedi, meque de eorum officio ſcripſi a te certiorem eſſe factum. Piſonem noſtrum mirifico eſſe ſtudio in nos & officio, & ego perſpicio & omnes praedicant. Dii faxint, ut tali genero mihi praeſenti tecum ſimul & cum liberis noſtris frui liceat. Nunc ſpes reliqua eſt in novis tribunis pleb. & in primis

tuere poteritis, quid nobis faciendum sit. Tu modo ad me velim omnia diligentissime perscribas: etsi magis jam rem, quam litteras debeo spectare. Cura ut valeas, & ita tibi persuadeas, mihi te carius nihil esse nec unquam fuisse. Vale mea Terentia, quam ego videre videor: itaque debilitor lacrymis. Vale. Pridie Kalendas Decembr.

Summam autem Ciceroni hoc sensu ponitur crebro pro *ad summum*, ut supra notatum.

EPISTOLA IV.

ARGUMENTUM.

Scripta est haec epistola non solum dolenter, sed etiam molliter. argumentum est multiplex, quia respondet ad diversa capita litterarum Terentiae. Iisdem Coss.

TVLLIVS TERENTIAE, ET TVLLIOLAE, ET CICERONI SVIS S.P.D.

EGo minus saepe ad vos do litteras quam possum, propterea quod cum omnia mihi tempora sunt misera, tum vero cum aut scribo ad vos, aut vestras lego, conficior lacrymis, sic ut ferre non possim. Quod utinam minus vitae cupidi fuissemus: certe nihil aut non multum in vita mali vidissemus. Quod si nos ad aliquam alicujus commodi aliquando recuperandi spem fortuna reservavit, minus est erratum a nobis. sin haec mala fixa sunt. Ego vero te quam primum, mea vita, cupio videre, & in tuo complexu emori: quum neque dii, quos tu castissime coluisti, neque homines,

SI *hae mala fixa sunt*] Sic ex veteribus libris rescripserunt Victorius & Gebhardus, adstipulante quoque Amstelodam. & Mentel. Graeviano. Praestat tamen cum Manutio & vulgatis legere, *sin hae mala fixa sunt*: quia hac particula utuntur veteres cum res inauspicatas, a quibus enarrandis abhorrent, reticere volunt. ut praecedente epistola: *Si perfecti quod agitis, me ad vos venire oportet. sin autem. sed nihil opus est reliqua scribere.* Sed exempla passim obvia, & a multis notata. *Grav.*

castissime coluisti] Hoc est, religiosissime. Epist. sequente septima, *Cui quidem tu ideo, quemadmodum soles, pie*

[illegible] quidem ſemper. ſumus a. d. v Kalendas Mai. per Maced tebamus. O me perditum! o afflictum

& caſte ſatisfaciat. Cic. II de Leg. *ad divos adeunto caſte.* Id. de Haruſp. reſponſ. *quod ſanum cum Deiotarus religione ſua caſtiſſime tueretur.* Græv.

Neque homines, quibus ego ſervivi, nobis gratiam retulerunt] Hæc eſt codicum antiquiorum ac meliorum ſcriptura, Palatini ſexti, trium Guilielmio inſpectorum, Vaticani. Palatinus primus vocula auctior, *quibus ego ſemper ſervivi*: & Venetus, *quibus ego ſervivi ſemper.* ſed noſtram quoque lectionem repræſentavit Victorius: blenni ſunt, etiamſi valide acute feciſſe videri volunt, qui reſcripſerunt, *quos ego ſervavi ſemper.* Gebhard. Amſtelodam. etiam & Mentel. ſcribunt: *quibus ego ſemper ſervivi.* quos ſequi invidia nulla eſt. Eſt autem, *quibus ego ſemper ſervivi*, quibus ego ſemper omne genus ſtudii & officii, quod præſtare potui, præſtiti. Orat. pro Planc. *Reip. ſervivi ſemper, nunquam mihi.* Græv.

M. Lennium] Al. *M. Funium*: ſed *M. Lanium* legere oportet ex oratione pro Cn. Plancio, in qua ita legimus, *In hortos me M. Lanii Flacci extra Brundiſii mœnia contuli, cui cum omnis metus, publicatio bonorum, exilium, mors proponeretur, hæc perpeti, ſi acciderent, maluit, quam cuſtodiam mei capitis dimittere.* [illegible]

Maii Brundu
tertio, epiſt
gnificet *pridi*
cum proficiſc
ni fallor, o
quidem illa a
tio aſcripta
quis id, qu
cuit: ex una
las, ut ſit ſu
dunſio ad v Kal
terius hoc ini
ſumus per Ma
diverſarum e
commiſſum
til. *Ad v K*
legatur, nihil
tamen in om
ſunt qui cenſea
las eſſe faciend
profecti ſumus a
Sic edidimus,
Franc. Otoma
ritatem ipſam
rejecta, *ad v K*
binus.

Cyzicum] Cy
urbs ad Proponti
O me perditum
illo provocabulo

te ut venias, mulierem aegram, & corpore & animo confectam? Non rogem? ſine te igitur ſim? Opinor, ſic agam. Si eſt ſpes noſtri reditus, eam confirmes, & rem adjuves. ſin, ut ego metuo, tranſactum eſt, quoquo modo potes, ad me fac venias. Vnum hoc ſcito: ſi te habebo, non mihi videbor plane periſſe. Sed quid de Tulliola mea fiet? jam id vos videte: mihi deeſt conſilium. Sed certe, quoquo modo ſe res habebit, illius miſellae & matrimonio & famae ſerviendum eſt. Quid? Cicero meus quid aget? Iſte vero ſit in ſinu ſemper & complexu meo. Non queo plura jam ſcribere: impedit moeror. Tu quid egeris neſcio: utrum aliquid teneas, an, quod metuo, plane ſis ſpoliata. Piſonem, ut ſcribis, ſpero fore ſemper noſtrum. De familia liberata nihil eſt quod te moveat. Primum, tuis ita promiſſum eſt, te facturam eſſe ut quiſque eſſet meritus. Eſt autem in officio adhuc Orpheus: praeterea magnopere nemo. Ceterorum ſervorum ea cauſſa eſt, ut, ſi res a nobis abeſſet, liberti noſtri eſſent, ſi obtinere potuiſſent: ſin; ad nos pertinerent, ſervirent, praeterquam oppido pauci. Sed haec minora ſunt. Tu quod me hortaris ut animo ſim magno, & ſpem habeam recuperandae ſalutis, id velim ſit ejuſmodi ut recte ſperare poſſimus. Nunc, miſer, quando tuas jam litteras

Ibit ut affectam, qua non languebit, amicam, &c.

& Propert.

Juppiter affectae tandem miſerere puellae.

ex quibus apparet non inconvenientem eſſe hanc ſcripturam. Paullo iterum poſt, nihil mutandum: omnes enim libri, *ſin ut ego metuo, tranſactum eſt.* Sic Terentius, *acta, tranſacta omnia.* Gebhard.

De familia] Servorum. *Corrad.*

Praeterea magnopere nemo. Ceterorum ſervorum ea cauſſa eſt] Sic optime interpunxit hunc locum diſertiſſimus P. Manutius, adſtipulante Amſtelodam. vide notas. Rutgerſ. lib. III Var. Lect. cap. 3 legit, *praeterea magnopere Mnemo. Ceterorum ſervorum.* ſed vulgata non eſt movenda. vide Manut.

Si res a nobis abeſſet] Bona noſtra per Clodium publicata. *Corradus.* Amicus quidam meus legendum cenſet, *ſi res a nobis abiret.* ſeu *abiſſet.* Lambin.

Si obtinere potuiſſent] Ut eſſent liberti. *Corrad.*

Sin ad nos pertinerent] Re noſtra integra, quam ſequi ſolent ſervi. *Idem.* Diſtingue, *ſin; ad nos pertinerent*, ſin, ſcilicet res non abeſſet. ſi bonis noſtris ceteris non ſpoliaremur, manerent in noſtra poteſtate, non manu mitterentur, ſed nobis ſervirent, praeterquam pauci quidam, quibus eſt libertas promiſſa. nota ellipſis, de qua paullo ante. *Grav.*

teras accipiam? quis ad me perferet? quas ego exſpectaſſem Brundiſii, ſi eſſet licitum per nautas, qui tempeſtatem praetermittere noluerunt. Quod reliquum eſt, ſuſtenta te, mea Terentia, ut potes. honeſtiſſime viximus, floruimus. non vitium noſtrum, ſed virtus noſtra nos afflixit. peccatum eſt nullum, niſi quod non una animam cum ornamentis amiſimus. Sed ſi hoc fuit liberis noſtris gratius nos vivere, cetera, quanquam ferenda non ſunt, feramus. Atque ego qui te confirmo, ipſe me non poſſum. Clodium Philhetaerum, quod valetudine oculorum impediebatur, hominem fidelem, remiſi. Salluſtius officio vincet omnes. Peſcennius eſt perbenevolus nobis: quem ſemper ſpero tui fore obſervantem. Sicca dixerat ſe mecum fore: ſed Brundiſio diſceſſit. Cura, quoad potes, ut valeas: & ſic exiſtimes, me vehementius tua miſeria quam mea commoveri. Mea Terentia, fidiſſima atque optima uxor, & mea cariſſima filiola, & ſpes reliqua noſtra Cicero, valete. Pridie Kalendas Mai. Brundiſio.

iam in scribendo laudat: litterarum ejus brevitatem ex-
: mandat quae fieri velit de bonorum Praetianorum au-
. Scripta est aliquot annis post superiores, L. Paullo,
'arcello Coss.

M.T.C. TERENTIAE ET TVLL. SVIS S.P.D.

tu & Tullia lux nostra valetis, ego & suavissimus Ci-
:ro valemus. Pridie Idus Octobres Athenas venimus,
'ane adversis ventis usi essemus, tardeque & incommo-
.vigassemus. De nave exeuntibus nobis Acastus cum
s praesto fuit uno & vicesimo die, sane strenue. Accepi
tteras, quibus intellexi te vereri ne superiores mihi
ae non essent. Omnes sunt redditae, diligentissime-
te perscripta sunt omnia: idque mihi gratissimum
Neque sum admiratus, hanc epistolam, quam Aca-
:tulit, brevem fuisse. jam enim me ipsum exspectas,
)s ipsos, qui quidem quam primum ad vos venire cu-
: etsi in quam remp. venimus intelligo. cognovi
:x multorum amicorum litteris, quas attulit Acastus,
ıa rem spectare: ut mihi, cum venero, dissimulare
:ceat, quid sentiam. Sed quum subeunda fortuna est,
us dabimus operam ut veniamus, quo facilius de to-
:liberemus. Tu velim, quod commodo valetudinis

tuae fiat, quam longiſſime poteris, obviam nobis properes. De hereditate Preciana, quae quidem mihi magno dolori eſt, valde enim illum amavi, ſed hoc velim cures: ſi auctio ante meum adventum fiet, ut Pomponius, aut, ſi is minus poterit, Camillus noſtrum negotium curet. Nos cum ſalvi venerimus, reliqua per nos agemus. Sin tu jam Roma profecta eris, tamen curabis ut hoc ita fiat. Nos, ſi dii adjuvabunt, circiter Idus Novemb. in Italia ſperamus fore. Vos, mea ſuaviſſima & optatiſſima Terentia, & Tulliola, ſi nos amatis, curate ut valeatis. Athenis, a. d. xv Kalendas Novembr.

Quam longiſſime poteris, obviam nobis properes] Non auſus ſum cum Victorio hanc movere lectionem, reſtitantem in Palatino primo, & editionum antiquiſſima. Lambinus illico Victorianam lectionem recepit *prodeas*, quam tamen conſpicio in Palatino ſexto, & Hittorpiano. *Gebhardus*.

EPISTOLA VI.

ARGVMENTVM.

accepi, cognovi, praedium nullum venire potuisse. re videatis velim, quomodo satisfiat ei cui scitis me sa- ri velle. Quod nostra tibi gratias agit, id ego non mi- e mereri, ut ea tibi merito tuo gratias agere possit. Pol- n, si adhuc non est profectus, quam primum fac ex- as. Cura ut valeas. Idibus Quintil.

rant, ut ex Italia discesserit in s angustiis existens, ac pene sine . *Victor.*
d nostra tibi gratias agit] Viden- curatius locus obscurus, nihil recepta discrepat antiqua lectio, ndum difficilius inesse credi pos- iam tamen intelligat *nostram* non perspicio, nisi Tulliam signifi- quod puto. De rebus autem do- is, cum uxore, suisque loquens, iisum est rem tantum indicasse, etiam supra facit, cum dicit, *quo- satisfiat ei:* nec tamen nomen po- ii satisfieri cupiebat. Nam, quod *u* & *scitis* scripsimus, quod vul- bri unitatis numero habebant, ros codices secuti sumus, qui etiam hanc lectionem confirmant ti- tulo epistolæ. sic enim est in illis hu- jus epistolæ inscriptio, *suis S.D.* Ut pene peccasse mihi videar, quod ab il- lis etiam hac parte discesserim. nam dubiis temporibus scripta epistola vi- detur voluisse, si in alienas manus in- cidisset, a nullo cujus & ad quos scri- pta esset, quibusque de rebus ageret, intelligi posse, ideoque non aperte, ut solet, scribit. Cum tamen ad suos scri- bat, qui & manum ejus agnoscerent, & res quas innueret, optime callerent, non necesse fuit apertius scribi. *Idem.*
Quod nostra gratias agit] In vetere libro est, *quod Tullia nostra tibi gratias agit.* Ursinus.
Pollicem] Servum a pedibus. *Corrad.*

EPISTOLA VII.

ARGVMENTVM.

Quae sibi fuerit molestiarum & sollicitudinum caussa, quo o liberatus sit, exponit: scribit de sua ad Pompeium profe- ie: hortatur eam & monet ut forti animo sit, bene de rep. t, valetudinem curet, militum injuriam vitet, Arpinati lo utatur. anno primo civilis belli, Lentulo & Marcello Coss.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

OMnis molestias & sollicitudines, quibus & te miserri- mam habui, id quod mihi molestissimum est, & Tul- liolam,

Mnes molestias] Manifesto scripta epistola cum jam navim conscen- , in Pompeiana castra navigans. Tres pusillæ quæ sequuntur epistolæ nulla certa indicia habent quibus tem- poribus scriptæ sint: arbitramur ta- men

liolam, quae nobis noſtra vita dulcior eſt, depoſui & ejeci. Quid cauſſae autem fuerit, poſtridie intellexi quam a vobis diſceſſi. χολὴν ἄκρατον noctu ejeci. ſtatim ita ſum levatus, ut mihi deus aliquis medicinam feciſſe videatur. ¹ Cui quidem tu deo, quemadmodum ſoles, pie & caſte ſatisfacias, id eſt, Apollini & AEſculapio. Navem ſpero nos valde bonam habere, in eam ſimulatque conſcendi, haec ſcripſi. Dein-

met cum Brundusii eſſet Ciceronem eas ſcripſiſſe. In prima agit de Cæſaris litteris, de quibus etiam ad Atticum ſcribens illis verbis (niſi fallimur) egit: *Non meo vitio ſit hoc quidem tempore (ante enim eſt peccatum) ut me iſta epiſtola nihil conſoletur.* & in Oratione pro Q. Ligario, *Qui ad me ex Ægypto litteras miſit, ut eſſem idem qui fuiſſem.* Quamvis penultima hujus libri epiſtola agat de Cæſaris litteris ſibi redditis, & non antea Romam allatis: quas ſane eſſe credimus illas quas in Oratione pro Ligario intellexit, ut ex for-

fuit autem Cnemon non minus quam Timon ille Athenienſis, humani generis oſor, ut ambo appellati ſint μισάνθρωποι. Ariſtoteles etiam III Meteororum Irin ἄκρατον appellat: quam tamen cur appellarit ἄκρατον, dubitat interpres ille, qui nunc Alexander Aphrodiſiæus fuiſſe creditur. ſunt autem hæc ejus verba: σημεῖον παρατίθεται, ὅταν ᾖ ὁ νέφος μέλαν σφόδρα τότε μάλιστα ἄκρατον γίνεσθαι ἶριν, τουτέστι μὴ παρεμφαίνουσαν ἄλλο τι χρῶμα ἀλλ' ὅτι τὸ τελέον ἐμφαίνουσαν. Et paullo poſt: δύναται δὲ ἄκρατον ἶριν λέγειν τὴν μάλιστα ἐχου-

Deinde conſcribam ad noſtros familiares multas epiſtolas, quibus te, & Tulliolam noſtram diligentiſſime commendabo. Cohortarer vos, quod animo fortiore eſſetis, niſi vos fortiores cognoſſem quam quenquam virum. Et tamen ejuſmodi ſpero negotia eſſe, ut & vos iſtic commodiſſime ſperem eſſe, & me aliquando cum ſimilibus noſtri rempub. defenſurum. Tu primum valetudinem tuam velim cures, deinde, tibi ſi videbitur, villis iis utere quae longiſſime aberunt a militibus. Fundo Arpinati bene poteris uti cum familia urbana, ſi annona carior fuerit. Cicero belliſſimus tibi ſalutem plurimam dicit. etiam atque etiam vale. D. III Idus Iunii.

a librariis eſſe. nam *ſimul* pro *ſimul ac* poni apud Ciceronem, Livium, Horatium, Phædrum vel tyronibus notum eſt. *Gravius.*

EPISTOLA VIII.

ARGVMENTVM.

Rogat uxorem, ut valetudinem curet: laudat ejus diligentiam: eaque ut deinceps utatur, mandat. anno ſecundo civilis belli, Caeſare II. Servilio Coſſ. ante Pharſalicam pugnam.

M.T.C. TERENTIAE S.P.D.

SI vales, bene eſt: ego valeo. Valetudinem tuam velim cures diligentiſſime. Nam mihi & ſcriptum & nuntiatum eſt, te in febrim ſubito incidiſſe. Quod celeriter me feciſti de Caeſaris litteris certiorem, feciſti mihi gratum. Item poſthac, ſi quid opus erit, ſi quid acciderit novi, facies ut ſciam. Cura ut valeas. Vale. D. IIII Nonas Iunias.

EPI-

EPISTOLA IX

ARGVMENTVM.

Dolorem ſuum, ex Dolabellae generi Tulliae ne ſuſceptum, ſignificat. Eodem anno, poſt pugnam, cum in Italiam rediiſſet.

M. T. C. TERENTIAE S. P.

AD ceteras meas miſerias acceſſit dolor & valetudine & e Tulliae. omnino de or nec quid conſilii capiam, nec quid faciam ſci tuam & Tulliae valetudinem cures. Vale.

A*Cceſſit dolor e Dolabella valetudine, & Tullia*] Plerique MSS. Amſtelod. Pal. prim. Stewech. Mentel. meus ſec. *Acceſſit dolor & Dolabella valetudine & Tullia.* Hittorp. *acc labella* (ſic & Pal. ſ ge, *acceſſit dolor & e ne, & e Tullia.* Græ

EPISTOLA X.

e Idus Iunii: cujus summa virtute, & singulari huma-
:, graviore etiam sum dolore affectus, nostra factum
:gligentia, ut longe alia in fortuna esset, atque ejus pie-
dignitas postulabat. Nobis erat in animo Ciceronem
aesarem mittere, & cum eo Cn. Sallustium. Si profe-
:rit, faciam te certiorem. Valetudinem tuam cura di-
ter. Vale. XVII Kalendas Quintil.

llia nostra venit ad me] Post vi-:oriam Caesaris in Pharsalia scri-um discessisset a Pompeianis, & isii esset. quod multis conjectu-:lligi potest: & quantum ego r, post illam quae sequitur, da-enim scripta esse videtur, cum dies in Italia fuisset: gratulata erat illi Terentia de reditu in ı, & salute ipsius e tot tantisque is. Cui illa epistola Cicero re-:. Tulliam ad eum, cum Brun-dusii esset, venisse, multi auctores tra-dunt, & ipse quoque ostendit: quod caussa inimicitiarum ac divortii illi cum uxore fuit: neque enim viaticum ei de-dit, neque comites praebuit, quos aetas illius, ac dignitas patris poscere vide-batur. Omne autem illud tempus Ci-cero ibi mansit quod in Alexandria & Asia Caesar consumpsit, quod longum fuisse ex historia illarum rerum intelli-gitur, & a Plutarcho etiam aperte nar-ratur. *Victor.*

EPISTOLA XII.

ARGUMENTUM.

tetuere se ait ne in Italiam, victo in Pharsalia Pompeio, re venerit. monet uxorem ne ad ipsum eat. anno secundo :iv:lis, Caesare II & Servilio Coss.

M. T. C. TERENTIAE S. P. D.

autem possis, mihi in mentem non venit. in viam quod te des hoc tempore, nihil est, & longum est iter, & non tutum: & non video quid prodesse possis si veneris. Vale. D. prid. Nonas Novemb. Brundisio.

EPISTOLA XIII.

ARGVMENTVM.

Permittit uxori, ut de nuncio remittendo consilium capiat ex tempore. anno tertio civilis belli, Caesare dictatore iterum, nondum creatis consulibus.

M.T.C. TERENTIAE S.P.D.

QVod scripsi ad te proximis litteris de nuntio remittendo, quae sit istius vis hoc tempore, & quae concitatio multitudinis, ignoro. Si metuendus iratus est, quies tamen ab

QVod scripsi ad te de nuntio remittendo] Incertum tempus quo scripta sit, & sane nonnullis locis obscurior

ut hoc totum ita sit legendum, *quies, scil.* id est, scilicet. ego tamen priorem meam conjecturam, veriorem existi-

*tio belli civilis, cum Caesar amnem Rubiconem transiſ-
jusque adventus metueretur, Pompeius & consules ur-
eliquerunt. cum hic esset rerum status, Cicero de uxore
a sollicitus, monet eas, ut cum amicis considerent, utrum
iris adventum in urbe exspectent, aut ante discedant.
dit de Labieno ad Pompeii partes adjuncto, de Pisone a
iris generi sui caussa dissidente. Anno primo civilis belli
ulo & Marcello Coss.*

.LIVS TERENTIAE, ET PATER TVLLIO-
.AE, DVABVS ANIMIS SVIS: ET CICE-
RO MATRI OPTIMAE, SVAVISS.
SORORI S.P.D.

vos valetis, nos valemus. Vestrum jam consilium est,
on solum meum, quid sit vobis faciendum. Si ille Ro-
modeste venturus est, recte in praesentia domi esse
tis, sin homo amens diripiendam urbem daturus est,
or ut Dolabella ipse satis nobis prodesse possit. Etiam
metuo, ne jam intercludamur, ut, cum velitis exi-
non liceat. Reliquum est, quod ipsae optime consi-
oitis, vestri similes feminae sintne Romae. Si enim
sunt, videndum est ut honeste vos esse possitis.
Quo-

strum jam consilium est] Importu- ... significat, si aliae matronae nobiles &
.e in hunc locum inculcata haec ... honoratae non sint Romae, vix Teren-

Quomodo quidem nunc se res habet, modo ut haec vobis loca tenere liceat, bellissime vel mecum, vel in nostris praediis esse poteritis. Etiam illud verendum est, ne brevi tempore fames in urbe sit. His de rebus velim cum Pomponio, cum Camillo, cum quibus vobis videbitur, consideretis. ad summam, animo forti sitis. Labienus rem meliorem fecit. Adjuvat etiam Piso, quod ab urbe discedit, & sceleris condemnat generum suum. Vos meae carissimae animae, quam saepissime ad me scribite, & vos quid agatis, & quid istic agatur. Quintus pater, & filius, & Rufus vobis salutem dicunt. Valete. VIII Kalend. Quintil. Menturnis.

ante positum, *etiam illud verendum est*, &c. *Lambinus.* Sed recte codicum omnium scripturam defendit Manutius, quem vide.

Quomodo quidem nunc se res habet] *Quomodoque* est in vetere libro manuscripto; & ita opinor legendum. al. *quomodocunque.* Ursin.

Haec loca] Campaniæ, ep. 16. lib. II. *Corrad.*

peium se contulit, ep. 11, lib. XVI. *Idem.*

Rem meliorem fecit] Eam Cæsarianæ præponens. quin multo etiam plus animi Pompeio attulit. *Idem.*

Piso] L. Piso Cæsaris socer. *Idem.*

Rufus] Fortasse ep. 20 lib. V. *Idem.*

Menturnis] Sic in MSS. scribitur. Aliter *Minturnæ.* oppidum Auruncorum paullum supra *Liris* fluvii ostia

litteris, de Volumnia, de suo dolore. anno tertio civi-
:, Caesare dictatore iterum, sine consulibus.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

vales, bene est, valeo. Etsi ejusmodi tempora nostra
nt ut nihil habeam quod aut a te litterarum exspe-
aut ipse ad te scribam: tamen nescio quomodo & ipse
s litteras exspecto, & scribo ad vos, cum habeo qui
Volumnia debuit in te officiosior esse quam fuit, &
im, quod fecit, potuit diligentius facere & cautius:
quam alia sunt quae magis curemus, magisque dolca-
Quae me ita conficiunt, ut ii voluerunt, qui me de
ntentia detruserunt. Cura ut valeas. Pridie Kalend.
r.

ejusmodi tempora] Non possum
le constituere quo tempore hæc
scripta sit, utrum ne post victo-
:saris cum Brundusii sederet, an
tempore antea cum exularet.
lla *ut ii voluerunt, qui me de mea detruserunt*, aperire videntur
quo scripta sit: nam aliis in lo-
hendit consilium suum, qui iis
qui in vita eum retinere volue-
im ipse sibi manus afferre cogi-
taret, postquam patria pulsus est. Quam-
vis accommodari etiam possint tempori,
quod Brundusii mansit, ut scil. queratur
de illis qui invitum eum coegerunt par-
tes Pompeian. relinquere: docet enim
se supra magnis injuriis compulsum id
consilium cepisse quod non facile expli-
cari posset. In epist. ad Attic. inquit,
Quæ me caussæ moverint, quam acerbæ, quam graves, quam novæ, & quæ sequun-
tur, ut hoc verius esse putem. *Victor.*

quod hic de Lepta & Trebatio scribitur; *tic. lib.* XI. Quantis curis afficiar, c Trebatio.

M. T. C. TERENTIAE

S. V. B. E. V. Si quid haberem quo cerem id & pluribus verbis & saep negotia vides. Ego autem quomodo si & Trebatio poteris cognoscere. Tu f valetudinem cures. Vale.

SI *quid haberem*] Constat scriptam fuisse, cum Brundusii esset: nam ad Atticum nunc etiam scribens, inquit: *Quantis cu* *tamen cogni* ctorius.

EPISTOLA

ARGVMENTVM

Vxoris & filiae consilio permittit, qui sint in adventu Caesaris, an cum ipso in a primo civilis belli, Lentulo & Marcello

TVLLIVS TERENTIAE SVAE, I VISS. FILIAE TVLLIOLAE

e Roma, & eos mulieres suas secum habere. Haec au-
'egio, in qua ego sum, nostrorum est cum oppidorum
:tiam praediorum: ut & multum esse mecum, & cum
itis commode & in nostris esse possitis. Mihi plane
satis constat adhuc, utrum sit melius. Vos videte,
aliae faciant isto loco feminae, & ne, cum velitis,
non liceat. id velim diligenter etiam atque etiam vo-
ım & cum amicis consideretis. Domus ut propugna-
& praesidium habeat Philotimo dicetis. Et velim ta-
rios instituatis certos, ut quotidie aliquas a vobis lit-
accipiam. Maxime autem date operam ut valeatis, si
'ultis valere. VIIII KL. Formiis.

elegantissimæ sunt, & amoris ac
is plenissimæ, quales in meo li-
t, tales in Mediceo inveniri: id
umma diligentia custodivimus.
iam in epistolis quæ ad Tironem
sunt, observavimus. nam illa-
ıoque inscriptiones, & suavissi-
ardentissimæ sunt. *Victor.* Hæ
iones quoque sic leguntur in
Amstelodamensi libro.

Hac autem regio] Campania. *Corrad.*

Nostrorum est cum oppidorum] Imperio: quoniam huic regioni sumus præfecti. *Idem.*

Cum abieritis] A me. *Idem.*

Philotimo] Liberto. *Idem.*

Formiis] *Formiæ* municipium Latii in Auruncis, hodie *Mola.*

EPISTOLA XIX.

ARGVMENTVM.

olorem suum ex filiae valetudine, & difficultatem propius endi significat. Secundo belli civilis anno, Caesare II. lio Coss. post Pharsalicam pugnam. Brundisii.

tibi enim aeque magnae curae esse certo scio. Quod me propius vultis accedere, video ita esse faciendum. etiam ante fecissem: sed me multa impedierunt, quae ne nunc quidem expedita sunt. Sed a Pomponio exspecto litteras, quas ad me quam primum perferendas cures velim. Da operam ut valeas.

accedere. Nam ad Attic. etiam scribens, eodem tempore, inquit, *Quod scribis placere, ut propius accedam.* in hac etiam epistola narrat se expectare a Pomponio litteras, quid enim de hac re ille sentiret, scire volebat. *Victor.*

EPISTOLA XX.

ARGVMENTVM.

Cum a Caesare satis liberales litteras accepisset, de quibus epist. ult. fit mentio, propius accedere non dubitavit. Mandat igitur uxori ut in Tusculano curet parata esse omnia, quae sint ad victum & ad valetudinem necessaria: cum praesertim eo cum amicis aliquot iturum se putet. Anno tertio civilis belli, Caesare dictatore iterum, nondum creatis consulibus.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

IN Tusculanum nos venturos putamus aut Nonis, aut

& Marcello Coss. ante quam Cicero in Graeciam na-
; cum tamen, ut mihi videtur, navigationem cogi-
uod ex iis verbis conjicio : Quod opus erit, ut res
que postulat, provideas atque administres. *nam il-*
d me de omnibus rebus quam saepissime litteras mit-
te indicat eum esse in Italia.

I. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

ales, bene est, valeo. Da operam ut convalescas.
d opus erit, ut res tempusque postulat, provideas
dministres : & ad me de omnibus rebus quam sae-
litteras mittas. Vale.

EPISTOLA XXII.

ARGVMENTVM.

ta videtur post pugnam Pharsalicam, anno tertio ci-
i, cum Cicero, acceptis a Caesare, ex AEgypto in Ita-
leunte, litteris iis quae nominantur ep. ult. incertus
sset, utrum ei obviam procederet, an eum Brundisii
ret.

I. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

ales, bene est, valeo. Nos quotidie tabellarios no-
s exspectamus: qui si venerint, fortasse erimus cer-

EPISTOLA XXIII.

Argumentum.

Haec biduo ante eam, quae sequitur, scripta est: quod adscripta utrique dies indicat: & in hac Caesaris litteras exspectat, in illa se accepisse demonstrat.

M. T. C. TERENTIAE SVAE S. P. D.

SI vales, bene est, valeo. Redditae mihi tandem sunt a Caesare litterae satis liberales: & ipse opinione celerius venturus esse dicitur. Cui utrum obviam procedam, an hic eum exspectem, cum constituero faciam te certiorem. Tabellarios mihi velim quam primum remittas. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. D. Pridie Idus Sex.

REddita *mihi jam tandem*] Dubitari non potest, quin hæ litteræ & inferiores post reditum ipsius in Italiam scriptæ sint, relictis partibus Pompeianis, cum jam multum tempus Brundusii mansisset. Quod autem se adhuc non statuisse inquit, utrum illi ob- quid postea fecit narrat Plutarch. in vita ipsius: Καταβὰς δ' εἰς Βρεντέσιον, ἐνταῦθα διέτριβε, Καίσαρα προσμένων βραδύνοντα διὰ τὰς ἐν Ἀσίᾳ καὶ περὶ Αἴγυπτον ἀσχολίας. ἐπεὶ δ' εἰς Τάραντα καθωρμισμένος ἀπηγγέλλετο, καὶ πεζῇ περιιὼν ἐκεῖθεν εἰς Βρεντέσιον, ὥρμησεν

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD CONSVLES, ET ALIOS, LIBER XV.

EPISTOLA I.

ARGVMENTVM.

Cum Parthi, duce Pacoro, Orodis regis filio, maximis copiis Euphratem flumen, Romani imperii terminum, transissent; sollicitus Cicero cum de Ciliciensi provincia, quam consulari imperio regebat, tum de reliquis etiam ab impetu belli non longe remotis, monet consules, praetores, tribunos pl. & senatum, ut majores exercitus ad earum provinciarum praesidium primo quoque tempore mittantur. Haec epistola, Sulpicio, Marcello Coss. quo anno in provinciam ivit, scripta est: sed collocari debuit post eam quae sequitur, ea vero post eam quae scripta est ad Catonem, hoc initio, Cum ad me legati: *in qua, nihil adhuc se publice de bello Parthico scripsisse, significat.*

M. TVLLIVS M. F. CICERO PROCONSVL, S. P. D. COSS. PRAETT. TRIBB. PL. SENATVI.

SI vos V. B. E. E. Q. V. Etsi non dubie mihi nuntiabatur, Parthos transisse Euphratem cum omnibus fere suis copiis: tamen, quod arbitrabar a M. Bibulo proconsule certiora de his rebus

A M. Bibulo Proconsule] Syriæ. *Corradus.*

bus ad vos scribi posse, statuebam mihi non necesse esse publice scribere ea quae de alterius provincia nuntiarentur. Postea vero quam certissimis auctoribus, legatis, nuntiis, litteris sum certior factus: vel quod tanta res erat, vel quod nondum audieramus Bibulum in Syriam venisse: vel quia administratio hujus belli mihi cum Bibulo paene est communis: quae ad me delata essent, scribenda ad vos putavi. Regis Antiochi Commageni legati primi mihi nuntiarunt, Parthorum magnas copias Euphratem transire coepisse. Quo nuntio allato, cum essent nonnulli, qui ei regi minorem fidem habendam putarent, statui exspectandum esse, si quid certius afferretur. A. d. XIII Kalendas Octobr. cum exercitum in Ciliciam ducerem, in finibus Lycaoniae & Cap-

Regis Antiochi Commageni] Plin. lib. v, cap. 12. *Corradus.* *Commagene* Syriae pars ad Euphratem & Taurum montem sita, posterioribus tem- [illegible]

Ann. c. 56. sed Caligula Seleucidis restituit regnum Commagenae adjectis Ciliciae maritimis, & quidem Antiocho, Antiochi hujus filio, qui [illegible]

lociae mihi litterae redditae sunt a Tarcondimoto, lissimus socius trans Taurum amicissimusque populi existimatur: Pacorem Orodi, regis Parthorum, cum permagno equitatu Parthico transisse Euphra-: castra posuisse Tybae: magnumque tumultum esse incia Syria excitatum. Eodem die ab Iamblicho, ho Arabum, quem homines opinantur bene sentire, ami-

ia] Cappadocia Asiæ regio :r Armeniam minorem, Cinphyliam, Galatiam & Ponium, hodie quatuor comgiones, *Genech*, *Suas*, *Anamasiam.*

reddita sunt a Tarcondimoto] *ndemotum* hunc regulum apam apud alios auctores alia hoc nomen librariorum vio) variatum reperias. De cleclaris loquens Dion lib. XLI. entatur: Ταρκόνδιμος δὲ, ὅτι ...ρ τῆς Θρᾳκός, ἐξ Δυνάστης τῆς ...καίτοι ἐν τῇ μάχῃ ... μετὰ τῶν ἐν μέρει ... δυναστεύοντος, πλεῖστον δὲ ... τὰ ναυτικὰ ἐπιμελήσαντος, *...ictorius. In posterioribus hæc* ... a vetustis codicibus discedo ... ediceo, cui multum tribuo, as;, nec receptam lectionem s ipsa liberque meus testanllo modo reprehendi debeo, cripto Dione ostendi *Tarcon*-:gi: cui enim hæc pusilla in ia mea obesse potest? Idem melioribus postea codicibus *...condimotum* scriptum esse ob-*...rcondimoto*] Partis Gallogræ-ilicix secundum Dionem, te-*...radus.*

] Quem postea Ventidius suiique Phraartes frater success-*P...orum* alii vocant. Ci-

potius legerim, quam *in Cappadocia.* Bernh. Rutil.

Orodi] Hunc Plutarchus non semel *Hyrodem* vocat. *Corradus.*

Tyba] Hujus trans Euphratem sive pagi sive urbis, præter Ciceronem nemo veterum meminit.

Ab Iamblicho Phylarcho Arab.] *Iambl.* Sampsicerami filio: *Phylarcho*, quod nomen & gentis & dignitatis esse potest: Arabes enim quidam *Phylarchi*, Strabone auctore, nominantur *Corrad.* Ego legendum puto, *pharancho Arabum.* Est autem *pharanchus*, is qui præest turribus iis unde lumen sublatum significat navigantibus ubi loci sint, & unde, si quid sit quod scire opus sit, sublatis ignibus longo ordine, & immenso spatio, dum turris turri vicinæ signum dat, res in disjunctissimis locis gestæ cognoscantur. Quanquam Strabo commemorat præfectos quosdam in Arabia *phylarchos* appellatos. Quocirca neque quidquam olim mutavi, neque nunc muto. *Lambinus.* Fuit *Iamblichus Phylarchus* Emesenorum in Syria ad Euphratem. Strabo lib. XVI. Ἀρέθουσα ἡ Σαμψικεράμου, καὶ ἡ Ἰαμβλίχου τοῦ ἐκείνου παιδὸς φυλάρχων τοῦ Ἐμισηνῶν ἔθνους. *Et Arethusa Sampsicerami, & Iamblichi ejus filii, qui phylarchi populi Emessenorum fuerunt.* Illam vero regionem tenebant Arabes, ut ibidem docet Strabo. Arabum autem gens fuit in ... divisa ...

amicumque esse reipub. nostrae, litterae de eisdem rebus mihi redditae sunt. His rebus allatis, etsi intelligebam socios infirme animatos esse, & novarum rerum exspectatione suspensos, sperabam tamen eos ad quos jam accesseram, quique nostram consuetudinem integritatemque perspexerant, amiciores populo Romano esse factos: Ciliciam autem firmiorem fore, si aequitatis nostrae particeps facta esset. Et ob eam caussam, & ut opprimerentur ii, qui ex Cilicum gente in armis essent, & ut hostis is, qui esset in Syria, sciret, exercitum populi Rom. non modo non cedere his nuntiis allatis, sed etiam propius accedere: exercitum ad Taurum institui ducere. Sed, si quid apud vos auctoritas mea ponderis habet, in iis praesertim rebus quas vos audistis, ego paene cerno: magno opere vos & hortor & moneo, ut his provinciis serius vos quidem quam decuit, sed aliquando tamen consulatis. Nos quemadmodum instructos & quibus praesidiis munitos ad tanti belli opinionem miseritis, non estis ignari. quod ego negotium non

autem in hoc provinciali dilectu spem habeatis aliquam, caussa nulla est: neque multi sunt, & diffugiunt, qui sunt, metu oblato. Et, quod genus hoc militum sit, judicavit vir fortissimus M. Bibulus in Asia: qui, cum vos ei permisistis, dilectum habere noluerit. Nam sociorum auxilia propter acerbitatem atque injurias imperii nostri, aut ita imbecilla sunt ut non multum nos juvare possint, aut ita alienata a nobis, ut neque exspectandum ab iis, neque committendum iis quidquam esse videatur. Regis Deiotari & voluntatem & copias, quantaecunque sunt, nostras esse duco. Cappadocia est inanis. Reliqui reges tyrannique neque opibus satis firmi, nec voluntate sunt. Mihi in hac paucitate militum animus certe non deerit: spero ne consilium quidem. Quid casurum sit, incertum est. Vtinam saluti nostrae consulere possimus; dignitati certe consulemus.

EPISTOLA II.

ARGVMENTVM.

Exponit, audito Parthorum adventu, quid egerit pro tuenda provincia, sociisque in fide continendis; adjungit de rege Ariobarzane ab insidiis liberato. Eodem anno.

M. TVLLIVS M. F. CICERO PROCOS. S. P. D. COSS. PRAETT. TRIBB. PL. SENAT.

SI V. V. B. E. E. Q. V. Cum pridie Kalend. Sext. in provinciam venissem, neque maturius propter itinerum & navigationum difficultatem venire potuissem, maxime convenire officio meo reique p. conducere putavi, parare ea quae ad exercitum quaeque ad rem militarem pertinerent. Quae cum essent a me cura magis & diligentia, quam facultate & copia, constituta, nuntiique & litterae de bello a Parthis in provinciam Syriam illato, quotidie fere afferren-

nius, quocunque animo esset, sciret, nc
bus exercitum populi R. esse: & Deiot
regem atque amicissimum reipub. nost
junctum haberem, cujus & consilio & c
set respub. Quo cum in loco castra hal
que in Ciliciam misissem, ut & meus ac
bus, quae in ea parte essent, nuntiatu
omnium faceret, & ego mature quid ag
re possem: tempus ejus tridui, quod in l
in magno officio, & necessario mihi
Cum enim vestra auctoritas intercessis
Ariobarzanem, Eusebcn & Philorhom

CYbistra] Vide ad Attic. lib. v, epist. 20.

Artuasdes] Vide ad epist. sequentem.

Tempus ejus tridui] *Quinque dies* scribit & epist. 4 hujus libri, & lib. v ad Atticum. *Corradus.*

Vestra auctoritas intercessisset] Vos Senatusconsultum fecissetis, quo mihi praecipiebatur.

Ariobarzanem, Eusében & Philorhomaeum] *Ariob.* pium & amicum Romanis. Graece autem rectius scriberetur. *Corrad.* *Philorh.* id est, amicum populi Ro. pro lege Manilia circa ini-

ginem *Ariob*
lo ΒΑΣΙΛΙ
ΝΟΥΣ ΦΙ
rum Ariarath
ΛΕΩΣ ΑΡΙ
Ex quibus int
Ariobarzanem
se *Philorhoma*
seben. Cicero
soli tribuit A
quod mendu
nomen Ariara
antea fuisset,
& Ariobarza

ſalutem, incolumitatem regnumque defenderem,
ioque praeſidio eſſem, adjunxiſſetiſque, ſalutem
, populo ſenatuique magnae curae eſſe, quod nul-
m de rege decretum eſſet a noſtro ordine: exiſti-
udicium veſtrum ad regem deferre debere, eique
m meum & fidem & diligentiam polliceri: ut,
us ipſius, incolumitas regni mihi commendata eſ-
s, diceret, ſi quid vellet. Quae cum eſſem in con-
cum rege locutus: initio ille orationis ſuae vobis
, ut debuit, deinde etiam mihi gratias egit: quod
gnum & perhonorificum videbatur, S.P.Q.R.
rae eſſe ſalutem ſuam: meque tantam diligentiam
, ut & mea fides & commendationis veſtrae aucto-
ſpici poſſet. Atque ille primo, quod mihi maxi-
tiae fuit, ita mecum locutus eſt, ut nullas inſidias
tae ſuae, neque regno diceret ſe aut intelligere fie-
iam ſuſpicari. Cum ego ei gratulatus eſſem, idque
ere dixiſſem, cohortatus, ut recordaretur caſum il-
itus paterni, & vigilanter ſe tueretur, atque admo-
tus conſuleret ſaluti ſuae: tum a me diſceſſit in op-
ybiſtra. Poſtero autem die cum Ariarathe, fratre
um paternis amicis, majoribus natu, ad me in ca-
, perturbatuſque & flens, cum idem & frater fa-
amici, meam fidem, veſtram commendationem
e coepit. Cum admirarer, quid accidiſſet novi:
l ſe indicia manifeſtarum inſidiarum eſſe delata,
nt ante adventum meum occultata, quod ii, qui ea
re poſſent, propter metum reticuiſſent: eo autem
tem-

dine] Senatorio. *Corradus.*
rmagnum & perhonorificum]
ex antiquis libris, *quod &*
n, & honorificum videbatur.

monitu ſenatus conſuleret ſa-
lia Hittorpianus codex ha-
itum, reſcribi volebat Gui-
lielmius *admonitum*, vel, quod Ste-
wechianus *admoniti*, volebat *admonitu*.
Sed his omnibus nihil opus. Paullo
ante ſcribunt locupletius Palatinus ſex-
tus & Hittorpianus, *idque me gaudere*
dixiſſem: & tamen adoleſcentem eſſem co-
hortatus Gebhardus.

Propter metum reticuiſſent] Locum
non

tempore spe mei praesidii compluris ea quae scirent, audacter ad se detulisse: in his amantissimum sui, summa pietate praeditum, fratrem, dicere ea, quae is me quoque audiente dicebat, se sollicitatum esse ut regnare vellet: id vivo fratre suo accidere non potuisse: se tamen ante illud tempus eam rem nunquam in medium propter periculi metum protulisse. Quae cum esset locutus, monui regem ut omnem diligentiam ad se conservandum adhiberet: amicosque patris ejus avique judicio probatos hortatus sum, regis

non genuinum esse scripturæ varietate deprehendo. Palatinus sextus, *tacuissent*. alii *obticuissent*. primus vero & Stewechianus *renuntiassent*, unde faciendum forte *rem mussassent*, ut volebat Guilielmius. *Gebhardus*.

Amicosque in patris ejus fide, atque judicio probatos, &c.] Hoc loco veteres codices manci sunt ad unum omnes, ut suspicer hunc locum, ut multos alios, restitutum esse suppletumque ab

fide] Al. *in patris ejus*. Fuit, quum ego suspicatus sum legendum esse *imperiis ejus*. Cottad. *Amicosq;, pat. ejus atq; avi jud. pr.*] Sic video nuper esse hunc locum emendatum a Tiro Popmæo: & recte. nam vulgata lectio, *amicosque in patris ejus fide, atque judicio*, &c. ferri non potest. *Lamb.* *Am.q; in patr. ejus atq; avi jud. pr.*] Repræsento lectionem, quam reperio in Palatino sexto, optimo codice: nam primus, secund. ter-

s sui vitam, docti casu acerbissimo patris ejus, omni cu-
stodiaque defenderent. Cum rex a me equitatum co-
isque de exercitu meo postularet, etsi intelligebam, vos
senatusconsulto non modo posse me id facere, sed
n debere: tamen, cum respub. postularet, propter quo-
nos ex Syria nuntios, ut quam primum exercitum ad
ciae fines adducerem: cumque mihi rex, patefactis jam
iis, non egere exercitu populi Romani, sed posse se suis
us defendere videretur, illum cohortatus sum, ut in
ita conservanda primum regnare disceret: à quibus
pexisset sibi insidias paratas, in eos uteretur jure regio:
na afficeret eos, quos necesse esset, reliquos metu libera-
ret:

ic. qui & *comites* dicti. Suet. Tib. 6 & 55. Vetus inscriptio,

C. SENTIO
SEVERO
QVADRATO
C. V. COS.
AMICO ET
COM. AVG. N.

quæ notavi ad Justin. lib. 1, c. 4. igitur *patris avique judicio pro-* ant Consiliarii, quorum fidem avusque in testamentis suis lau- unt, & filiis commendaverant. c *probari judicio* sic in lib. XIII, . *ornari judicio: & hominem pro-xistimares, qui patroni judicio or-esset.* & contra *improbari judicio.* citur eadem ratione, qui in te-nto est præteritus, cum jure co-onis ei hæreditatis consortium ac eberetur, *judicio improbatus.* Cic. omo sua: *Cum Marci Papirii fra-u esset testamento & judicio impro-, nomen ejus se velle persequi dixit.* uo dixit *judicio notari* in Orat. ... *Judicium* autem sæpe est ju-n extremum, testamentum. Ju-lib. v, c. 11. *Regnum Artaxerxi,* us) *Cyro civitates, quarum præfectus testamento legavit. Sed Cyro judi-patris injuria videbatur.* Plin. lib. p. 31. *Idem quam reverenter, quam r amicos colat, multorum supremis judiciis credere potes.* hoc est, testamen-tis. *Grav.*

Pœna afficeret eos quos necesse esset, cæte-ros metu liberaret] Quomodo regnare oporteret, præclare intelligebat Cicero: sciebatque inutile esse, quemadmodum non graviter animadvertere in eos qui in vitam principis conspirassent, ita etiam eos, qui non valde illi culpæ affines essent, in diuturniore metu continere: homines enim propter metum sæpe fortia, & callida consilia in animo versant: ac desperatione suadente, ea tentant quæ nisi omnem spem suæ salutis abjecissent, nunquam attingerent. Est igitur consilium Ciceronis, Ariobarzani ipsi, & iis qui in eum leviter peccassent, salutare: nam eos tantum necandos censet quos necesse esset, reliquis autem ignoscendum: ac non solum ignoscendum, sed etiam omnem timorem illis eripiendum. Plato in epistola sua ostendit, Dionysium Syracusarum tyrannum a nullo doctum, ut valde regnandi peritum hoc pulchre tenuisse: cum enim & se, & alios læsisset, animadvertissetque ipsos propter has injurias male affectos esse, veritus, ne metu inducti, audax aliquod facinus aggrederentur, conabatur blandis verbis, & omni genere comitatis omnem metum ex animis ipsorum pellere, ipsum-

ret: praesidio exercitus mei ad eorum qui in culpa essent timorem potius, quam ad contentionem uteretur. fore autem, ut omnes, quum senatusconsult. nossent, intelligerent, me regi, si opus esset, ex auctoritate vestra praesidio futurum. Ita confirmato illo ex eo loco castra movi, iter in Ciliciam facere institui: cum hac opinione e Cappadocia discederem, ut consilio vestro, casu incredibili ac paene divino, regem, quem vos honorificentissime appellassetis nullo postulante, quemque meae fidei commendassetis & cujus salutem magnae vobis curae esse decrevissetis, meus adventus praesentibus insidiis liberaret. Quod ad vos a me scribi non alienum putavi, ut intelligeretis ex iis quae paene acciderunt, vos multo ante, ne ea acciderent, providisse: eoque vos studiosius feci certiores, quod in rege Ariobarzane ea mihi signa videor virtutis, ingenii, fidei benevolentiaeque erga vos perspexisse, ut non sine caussa tantam curam in ejus vos salutem diligentiamque videamini contulisse.

EPISTOLA III.

ARGVMENTVM.

it de rumore Parthici belli: & affert excusationem, ice nihil scripserit. Eodem anno.

RCVS CICERO M. CATONI S.D.

ad me legati, missi ab Antiocho Commageno, issent in castra ad Iconium a. d. III Non. Septembr. hi nuntiassent, regis Parthorum filium, quo cum pta regis Armeniorum soror, ad Euphratem cum s Parthorum copiis multarumque praeterea gen- gna manu venisse, Euphratenque jam transire coe- licique Armenium regem in Cappadociam impe- facturum: putavi, pro nostra necessitudine, me e scribere oportere. Publice propter duas caussas ipsi: quod & ipsum Commagenum legati dicebant um statim nuntios litterasque misisse: & existima- Bibulum proconsulem, qui circiter Idus Sextilis so in Syriam navibus profectus erat, quod secundos abuisset, jam in provinciam suam pervenisse: cu- is omnia certiora perlatum iri ad senatum putabam. t in hujusmodi re tantoque bello, maximae curae uae copiis & opibus tenere vix possumus, ea man- e & continentia nostra, sociorum fidelitate te- neamus.

C. IMPER. M. CATO- *I*] Quum hanc epistolam nondum *Imp.* fuerat appel- l nomen omitti debeat. *Cor.* te animadvertit Corradus, Sigonius vocem *Imperatoris* esse. Hinc cum nec in Am- si, nec in Menteliano nec in o conspiceretur, eam delen- licavi. *Grav.*

thorum filium] Pacorum. *Corr.* *I.*

Regis Armeniorum] Artuasdae, qui Tigranis fuit filius: quem modo *Artuasden*, modo *Artabasden* appellari vi- deo. *Idem.*

Armenium regem] Ipsum Artuasden. *Idem.*

Ut, qua copiis & opibus vix tenere pos- sumus] Nonius Marcell. in voce Con- tinens, legit; *ferre vix possumus, ea mans. & contin. nostra, sociorum fidelitate tenea- mur.* Lambin.

EPISTOLA XIII.

ARGVMENTVM.

Petit ut sibi supplicationem decernendam curet: suamque ceteris in rebus existimationem commendat. Paullo & Marcello Coss.

M. T. C. IMP. L. PAVLLO COS. S. P. D.

MAxime mihi fuit optatum Romae esse tecum, multas ob caussas, sed praecipue, ut & in petendo & in gerendo consulatu meum tibi debitum studium perspicere posses. Ac petitionis quidem tuae ratio mihi semper fuit explorata: sed tamen navare operam volebam. In consulatu vero cupio equidem te minus habere negotii: sed moleste fero, me consulem studium tuum adolescentis perspexisse, te meum, cum id aetatis sim, perspicere non posse. Sed ita fato nescio quo contigisse arbitror, ut tibi ad me ornandum semper detur facultas, mihi ad remunerandum

cum tua summa potestas summaque auctoritas, notaque omnibus nostra necessitudo sit, vehementer te rogo, ut & quam honorificentissime cures decernendum de meis rebus gestis, & quam celerrime. Dignas res esse honore & gratulatione, cognosces ex iis litteris quas ad te, & collegam, & senatum publice misi: omniumque mearum reliquarum rerum, maximeque existimationis meae procurationem susceptam velim habeas. In primisque tibi curae sit, quod abs te superioribus quoque litteris petivi, ne mihi tempus prorogetur. Cupio te consulem videre, omniaque spero cum absens tum etiam praesens te consule assequi. Vale.

Et collegam] C. Marcellum. *Corradus.*

EPISTOLA XIV.

ARGVMENTVM.

Facturum se studiose Fabii caussa, quae Cassius rogaverat, pollicetur: dolet se Cassium non vidisse ad urbem e provincia redeuntem: rogat, operam det ne quid sibi temporis ad annuam provinciae administrationem accedat: Paullo & Marcello Cos.

M.T.C. IMP. C. CASSIO PROQVAEST. S.P.D.

M. Fabium quod mihi amicum tua commendatione das, nullum in eo facio quaestum. multi enim anni sunt cum ille in aere meo est, & a me diligitur propter summam suam humanitatem & observantiam. Sed tamen quod ab eo egregie diligeris, multo amicior ei sum factus. Itaque quanquam profecerunt litterae tuae, tamen ali-

C. *CASSIO PRO QVÆST.*] Epist. 10 lib. VIII. *Corradus.*

M. Fabium] Epist. 14 lib. II. *Idem.*

Sed tamen quod ab eo egregie diligi sensi] Sic Victorius emendavit. Antea legebatur, *sed tamen quod te ab eo egregie diligi sensi.* Sed in MSS. abest *te*: sensus tamen id postulat. Itaque rectius scribi censeo in Amstelodami. Palat. prim. Mentel. meo secundo, *sed tamen quod ab eo egregie diligeris.* Graevius.

que exercitum mihi ducendum per Cappadociae regionem eam, quae Ciliciam attingeret, putavi. Nam si me in Ciliciam demisissem, Ciliciam quidem ipsam propter montis Amani naturam facile tenuissem: Duo sunt enim aditus in Ciliciam ex Syria, quorum uterque parvis praesidiis propter angustias intercludi potest, nec est quidquam Cilicia contra Syriam munitius: sed me Cappadocia movebat: quae patet a Syria, regesque habet finitimos, qui etiamsi sunt amici nobis, tamen aperte Parthis inimici esse non audent. Itaque in Cappadocia extrema non longe a Tauro apud oppidum Cybistra castra feci, ut & Ciliciam tuerer, & Cappadociam tenens, nova finitimorum consilia impedirem. Interea in hoc tanto motu, tantaque exspectatione maximi belli, rex Deiotarus, cui non sine caussa plurimum semper & meo & tuo & senatus judicio tributum est, vir cum benevolentia & fide erga populum R. singulari, tum praesentia, magnitudine & animi & consilii, legatos ad me misit, se cum omnibus suis copiis in mea castra esse ventu-

teras gratias: idque ut maturaret hortatus sum. Cum autem ad Cybistra propter rationem belli quinque dies essem moratus, regem Ariobarzanem, cujus salutem a senatu, te auctore, commendatam habebam, praesentibus insidiis nec opiniantem liberavi: neque solum ei saluti fui, sed etiam curavi ut cum auctoritate regnaret. Metram, & eum, quem tu diligenter mihi commendaras, Athenaeum, importunitate Athenaidis exsilio multatos, maxima apud regem auctoritate gratiaque constitui. Cumque magnum bellum in Cappadocia concitaretur, si sacerdos armis se, quod facturus putabatur, defenderet, adolescens & equitatu & peditatu & pecunia paratus, & toto iis, qui novari aliquid volebant: perfeci ut e regno ille discederet, rexque sine

nibus imperterritus; magnitudo consilii est summa prudentia. *Grav.*

Metram] *Mithram* opinor scribendum ex antiquis lapidum monumentis. *Ursinus.*

Importunitate Athenaidis] *Iniquitate*, pro *importunitate* habent aliquot veteres libri. *Idem.* Sed rectius ii qui *importunitate* habent. *Importunitas* enim est impotens & crudelis dominatio, ut *importunissimi tyranni*, alibi dixit. vide Manut. ad lib. IX, ep. 21.

Sacerdos] *Sacerdos*, auctore Strabone, in Cappadocia secundus post regem erat in honore, saepiusque reges & sacerdotes ex eadem erant gente. *Corradus.* Vid. Manut.

Et toto iis, qui novari aliquid volebant] Haec erat vulgatorum omnium, nec non antiquorum corrupta profecto lectio: alii aliis modis emendarunt, nonnulli *& pecunia paratus & sociis* legunt. Quidam, *& pecunia paratus, & animo.* Nos etiam pro viribus conati sumus hoc mendum corrigere, & in re tam incerta, & in qua omnes laborarint, sibique indulserint, nonnihil nobis permisimus: abundare enim censuimus ex priore monosyllabo, acceptam priorem litteram sequentis dictionis, & eandem litteram inter duas vocales sitam, ex *i*, importune *t* factam. Nam parvam illam lineam, quae elementum id commutat, existimavimus supra tres illas vocales adponi debuisse, sic *oio* ut nota esset quae compendiosam illam dictionem perficeret, ut *omnino* significaret. Nos hac conjectura ducti, ausi sumus ita locum restituere. Nam quin sententia egregia sit si ita legas, nullum puto contradicturum: minus etiam a priscis vestigiis declinavimus, ut quivis existimare potest. *Victorius. Idem in posterioribus annotationibus: Et toto iis* antea legebatur, non in impressis tantum, sed etiam manuscriptis codicibus, unum excipio qui *& sociis* habebat. Locum vitium habere suspicati sumus, & *omnino* non incommode legi posse judicavimus: arbitrati locum quondam ita scriptum fuisse, *& oio* ex qua scriptura postea ab imperitis librariis *& toto* factum sit. Deceptine tunc simus eruditi judicabunt: nos quidem, nisi aliud contra nos excogitatur, in sententia permanemus. Nam quam quidam vulgatam lectionem, a se quoque olim damnatam, tuentur, utunturque ad eam probandam loco Ciceronis ad Atticum: verum id esse crederem, si hic

at

ſine tumultu ac ſine armis, omni auctoritate aulae communita, regnum cum dignitate obtineret. Interea cognovi multorum litteris atque nuntiis, magnas Parthorum copias & Arabum ad oppidum Antiocheam acceſſiſſe, magnumque eorum equitatum, qui in Ciliciam tranſiſſet, ab equitum meorum turmis & a cohorte praetoria, quae erat Epiphaneae praeſidii cauſſa, occidione occiſum. Quare cum viderem a Cappadocia Parthorum copias averſas, non longe a finibus eſſe Ciliciae, quam potui maximis itineribus ad Amanum exercitum duxi. Quo ut veni, hoſtem ab Antiochea receſſiſſe, Bibulum Antiocheae eſſe cognovi: Deiotarumque confeſtim jam ad me venientem cum magno & firmo equitatu & peditatu, & cum omnibus ſuis copiis, certiorem feci, non videri eſſe cauſſam cur abeſſet a regno: meque ad eum, ſi quid novi forte accidiſſet, ſtatim litteras nuntioſque miſſurum eſſe. Cumque eo animo veniſſem, ut utrique provinciae, ſi ita tempus ferret, ſubvenirem:

utriuſque provinciae, pacare Amanum, & perpetuum hoſtem ex eo monte tollere, agere perrexi. Cumque me diſcedere ab eo monte ſimulaſſem, & alias partes Ciliciae petere, abeſſemque ab Amano iter unius diei, & caſtra apud Epiphaneam feciſſem, a. d. quartum Idus Octobres, cum adveſperaſceret, expedito exercitu ita noctu iter feci, ut ad tertium Idus Octobres, cum luciſceret, in Amanum aſcenderem: diſtributiſque cohortibus & auxiliis, cum aliis Q. Frater legatus, mecum ſimul, aliis C. Pontinius legatus, reliquis M. Anneius & L. Tulleius legati praeeſſent: pleroſque nec opinantes oppreſſimus, qui occiſi captique ſunt interclusi fuga. Eranam autem, quae fuit non vici inſtar, ſed urbis, quod erat Amani caput, itemque Sepyram & Commorin, acriter & diu repugnantibus, Pontinio illam partem

nis, Vaticani excerptis. Hittorp. vulgo *tamen id, quo jam ante conſtitueram.* Paullo poſt Hittorpianus codex legit, *abeſſemque Amano iter unius diei.* putatque Guilielmius legendum *abiſſemque Amano.* Gebhard.

A. d. IIII *Idus Octobr.*] Ita legi debet. Nam quo profectus eſt IIII Id. eo III Id. pervenit. *Corrad.*

M. Anneius & L. Tulleius] In epiſtolis ad Att. ſemper ſcribitur *M. Annius & L. Tullius.* Idem.

Qui occiſi, captique ſunt, interclusi reliqui, fugeranam autem, &c.] Nos hoc loco Mediceum codicem, ut probiorem, integrioremque ſecuti ſumus: nullum enim meliorem, minuſve corruptum invenimus. Quare cum hic noſtrum librum legis, puta te miræ vetuſtatis exemplar ante oculos habere. Confugio autem hic ad vetuſtatem, fidemque antiqui codicis. ſunt enim hæc tam minuta caſtella, ut vix alibi reperias nomina eorum, ut poſſit aliorum ſcriptorum teſtimonio confirmari veræ lectionis integritas. Vox illa *reliqui* in nullis eſt antiquis, & profecto abundat: dicit enim ſe pleroſque, nec opinantes oppreſſiſſe, qui occiſi, captique ſunt *interclusi fuga.* Quos enim fuga ſubito adventu intercluſerunt, hi occiſi, captique ſunt. Docet autem quomodo capi, occidique potuerint. Non enim illis fuga patuit in caſtella, obſtructis a militibus viis. *Intercludi fuga,* ut *intercludi commeatibus*, dictum eſt. *Eranam* autem vicum, ſeu urbem (ut vult Cicero, ut ſe magnas res geſſiſſe oſtenderet) nullibi memini me legiſſe. *Victorius.* *Interclusi reliqui fugeranam*] Alii legunt, *interclusi fuga. Eranam.* Hæc autem loca, quæ a Cicerone ſcribuntur, ſunt adeo ignobilia, ut non multum operæ iis perquirendis ſit ponendum. *Corradus.* *Qui occiſi captique ſunt, interclusi fuga. Eranam* &c.] In Mediceo erat, *interclusi fuga ranam*, ex qua recte hanc lectionem extricavit accuratiſſimus Victorius. Nam vox *reliqui* ab omnibus noſtris æque abeſt. Primus Palatinus & priſca editio, *interclusi fugierant amani autem.* Gebhard.

Acriter & diu repugnantibus] Videtur legendum *repugnantes*: verumtamen nihil muto. ſubintelligi enim poteſt, hoſtibus, vel aliquid tale. *Lambin.*

Luceria] Luceria est oppidum Apuliæ infra Teanum ad fluvium Cerbalum, qui nunc *Foggia* dicitur. ipsum vero oppidum nunc *Lucera* & *Nocera*. Fuit colonia Romanorum, quam Pompeius hoc bello civili sibi sedem belli elegerat. Appiano dicitur *Nuceria*. sicut & hoc loco in Amstelo-

ria.]
cem p
jus ten
& mu
alia in
urbs,
mentiu
dicitur

E P I S T O L

ARGVMENT

Iocatur in opiniones Epicureorum,
Epicureae philosophiae deditum. Ca
bellum in Hispania contra Pompeii
autem scripta post sequentes duas: ut h
incipit, Longior epistola : *secunda*, P
alterum esse dicit: tertia, Puto te, *qu*

M.T.C. C. CASSI(

PVto te jam suppudere, cum hac
ante oppressit, quam tu scidulam

CVm hac tertia jam epistola ante te ...

lere & rogari ſcio, tamen admonendum potius te a me quam rogandum puto. Tu es enim is qui me tuis ſententiis ſaepiſſime ornaſti: qui oratione, qui praedicatione, qui ſummis laudibus in ſenatu, in concionibus ad coelum extuliſti: cujus ego ſemper tanta eſſe verborum pondera putavi, ut uno verbo tuo cum mea laude conjuncto, omnia adſequi me arbitrarer. Te denique memini, cum cuidam clariſſimo atque optimo viro ſupplicationem non decerneres, dicere, te decreturum, ſi referretur ob eas res quas is conſul in urbe geſſiſſet. Tu idem mihi ſupplicationem decreviſti togato, non ut multis, repub. bene geſta, ſed, ut nemini, rep. conſervata. Mitto, quod invidiam, quod pericula, quod omnes meas tempeſtates & ſubieris, & multo etiam magis, ſi per me licuiſſet, ſubire paratiſſimus fueris: quod denique inimicum meum, tuum inimicum putaris: cujus etiam interitum, ut facile intelligerem, mihi quantum tribueres, Milonis cauſſa in ſenatu defendenda approbaris. A me autem haec ſunt profecta, quae ego in beneficii loco non pono, ſed in veri teſtimonii atque judicii, ut praeſtantiſſimas tuas virtutes non tacitus admirarer, quis enim idem non facit? ſed in omnibus orationibus, ſententiis dicendis, cauſſis agendis, omnibus ſcriptis, Graecis, Latinis, omni denique varieta-

te

Cum cuidam clariſſimo] Cæſari, niſi fallor. Nam cum in ſenatu, ut refert Plutarchus, Cæſari ſupplicatio decerneretur, Cato cenſuit Cæſarem potius hoſtibus dedendum. *Corradus.*

Quas is conſul in urbe geſſiſſet] Antiqui mei vulgatam receptamque lectionem habent: alius codex (ut quidam tradunt) *quas conſul in urbe geßiſſet.* Verius tutiuſque de tota hac re ſtatui poſſet, ſi vir, de quo loquitur, & negotium etiam ipſum, de quo agit, intelligeretur. Quis enim ſcit an intelligat P. Lentulum, qui cum Ciceronis cauſſam Coſ. enixe adjuviſſet, poſteaque fortaſſe ob res foris geſtas ſupplicationes ſibi decerni poſtulaſſet, adverſum habuerit Catonem, qui in ea re diſputanda vocem illam conjecerit, *Se decreturum fuiſſe, ſi referretur ob eas res quas idem Coſ. in urbe geſſiſſet?* Nam ita etiam Cato præclarum de Cicerone judicium fecerit: cum cenſuerit res illas quæ pro ſalute ipſius ſine armis geſtæ eſſent, dignas eſſe ſupplicatione, ac præponendas iis quas in imperio cum exercitu idem ille, qui ei quondam ſaluti fuerat, pro Rep. geſſiſſet. Neque tamen hoc quod a nobis cogitatum eſt, verum eſſe affirmamus, ſed hujuſmodi aliquid quod idoneum ſenſum habeat, conſervata recepta lectione, intelligi commode poſſe judicamus. *Victorius.*

Rep. conſervata] Conjuratione Catilinæ oppreſſa. *Corrad.*

ARGVMENT

Queritur de tabellariorum impor tem, rumores de bello Hispaniensi, provinciam significat: Cassii consili na probat: officium litterarum & po, dem anno.

M. T. C. C. CASSI

PRaeposteros habes tabellarios; fendunt; sed tamen cum a me d teras, cum ad me veniunt, nullas a facerent commodius, si mihi aliqui darent: sed petasati veniunt: con ctare dicunt. Ergo ignosces: alter

A *Literas habebis has breves*] Nos putamus punctis male distinctas esse has dictiones: ut longe diversum sensum præ se ferant a vero, nisi fallimur: non enim *alteras habebis*, intelligimus, quod alias longiores pleniores que nunc polliceatur, ideoque ...

spondet rum : culpæ a ves misi *ves*, di interposi

io facere potui, ut innocentia, consilioque tuo de-
m provinciam, servatum Ariobarzanis cum ipso rege
um, sociorum revocatam ad studium imperii nostri
ntatem, sententia mea & decreto laudarem, feci. Sup-
tionem decretam, si tu, qua in re nihil fortuito, sed
na tua ratione & continentia, reipub. provisum est,
mmortalibus gratulari nos, quam tibi referre acceptum
s, gaudeo. Quod si triumphi praerogativam putas
icationem, & idcirco casum potius quam te laudari
s: neque supplicationem sequitur semper triumphus,
umpho multo clarius est, senatum judicare, potius
uetudine & innocentia imperatoris provinciam,
n vi militum, aut benignitate deorum retentam at-
conservatam esse: quod ego mea sententia censebam.
ie haec ego idcirco ad te contra consuetudinem meam
bus scripsi, ut, quod maxime volo, existimes me
rare, ut tibi persuadeam, me & voluisse de tua ma-
e quod amplissimum sim arbitratus: & quod tu ma-
, factum esse gaudere. Vale, & nos dilige, & instituto
itinere

n quendam in sinistra parte curare & sic alibi sæpius. *Grav.*

larem] Laudarem tantum, sed ationem non decernerem, e- lib. VIII. *Corrad.*

mphi prærogativam] Quia præro- tribus vel centuriæ tantus erat us & reverentia apud jure voca- comitiis, factum, ut vox ipsa *tiva* acciperetur pro secundo o-, certo signo, indicioque & e ac quasi arrhabone futuræ rei vel secundæ. Cic. act. I in Verr. *am sit isti amicus attendite: dedit arogativam suæ voluntatis ejusmo- isti pro prærogativa eam reddidisse ur.* Liv. lib III. *Icilius ubi audi- unos militum in Aventino creatos, utiorum militarium prærogativam comitia iisdem tribunis plebis seque-* Et lib. XXI. *In Asdrubalis locum ubia res fuit, quin prærogativam militarem, qua extemplo juvenis Hanni- bal in prætorium delatus, imperatorque in- genti omnium clamore atque adsensu ap- pellatus erat, favor etiam plebis sequeretur.* Gronov. IV Observ. c. I. apud quem vide plura.

Casum potius, quam te laudari mavis] Lambinus rescribendum censet *quam te laudari vis.* sed cui hoc loquendi ge- nus ignotum? Publius Terentius *Ego nunquam adeo astutus fui, quin quicquid possem mallem auferre potius in præsentia.* Sic *magis velle*, *sursus redire*, & mille talia. *Grav.*

Instituto itinere severitatem diligentiam- que sociis & reip. præsta] Guilielmius putabat, *instituto in munere.* sed quam posui, est primogenia lectio, in edi- tione prima & in Pall. Vaticano, Peck. Stewech. Hittorp. [ut & Amstelod.] propagata, adeo ut mirari subierit il- lam nuperam novitiam, *securitatem in-* du-

itinere severitatem diligentiamque sociis & reip. praesta.

diligentiamque. cum Cato nihil minus nominarit quam *indulgentiam.* o capi ta l Gebhard. Recte vero omnes libri, *instituto itinere.* hoc est, ut facere coepisti, secundum rationem agendi, quam adhuc secutus es. Sic apud Terent. Heauton. I, I.

——— *capi non humanitus,*
Neque ut animum decuit aegrotum adolescentuli
Tractare : sed vi, & via pervulgata patrum.

hoc est, modo agendi, quem tenent vulgo patres. Auson.

Quod vita sectabor iter? si plena tumultu Omnia. Graevius.

EPISTOLA VI.

ARGVMENTVM.

Exponit, eximia cum Catonis laude, quantum ceperit voluptatem ex ejus sententia, & ex litterarum gratulatione, petitque, ut, si favere noluerit in adipiscendo triumpho, saltem, si adipiscatur, gaudeat. Eodem anno.

M.T.C. M.CATONI S.P.D.

LAEtus sum laudari me, inquit Hector, opinor, apud Naevium, *abs te, pater, a laudato viro.* Ea est enim pro-

tones essent in civitate nostra, in qua unum exstitisse mirabile est, quem ego currum aut quam lauream cum tua laudatione conferrem? Nam ad meum sensum, & ad illud sincerum ac subtile judicium, nihil potest esse laudabilius, quam ea tua oratio quae est ad me perscripta a meis necessariis. Sed caussam meae voluntatis, non enim dicam cupiditatis, exposui tibi superioribus litteris: quae etiam si parum justa tibi visa est, hanc tamen habet rationem, non ut nimis concupiscendus honos, sed tamen, si deferatur a senatu, minime aspernandus esse videatur. Spero autem, illum ordinem, pro meis ob remp. susceptis laboribus, me non indignum honore, usitato praesertim, existimaturum. Quod si ita erit, tantum ex te peto, quod amicissime scribis, ut,

que decoratum, rursus ut solebam, florebo: sin autem eo honore indignus existimabor, nunquam maculam illam delere potero. In longa autem ad ipsum epistola caussam exponit, quare velit vel cupiat potius triumphare: ad sanandum vulnus injuriæ scilicet aptissimum triumphum esse sibi judicans: quam etiam caussam ad Atticum adfert libro VI his verbis, *Amicorum litteræ me ad triumphum vocant, rem a nobis (ut ego arbitror) propter hanc παλιγγενεσίαν nostram non negligendam.* videbatur enim sibi post integre administratam provinciam quasi exoriri, iterumque nasci: nec enim censebat aliter posse se acceptas injurias delere ex animis hominum, nisi summis postea honoribus ornatus esset, antiquasque laudes ob conservatam patriam sibi merito tributas renovasset. Si autem omnes, aut multi saltem (gratius omnino, meliusque fuisset si omnes) eo judicio quo Cato essent, non opus sibi esse Cicero existimasset novis Senatus populique de sua laude judiciis. Sciret enim in animis eorum nunquam suam laudem imminutam esse, casumque illum suum ab ipsis Reip. calamitatem ærumnamque potius quam suam habitum esse. *Victor.* *Etsi non modo omnes, &c.*] Sic legendum ex recensione Victorii, editione primaria, Palatino sexto, [Amstelod.] Vaticani excerptis, Hittorpiano. Lambinus ne non sincerum vas incrustaret, faciebat *quod si non modo omnes, verum* &c. Guilielmius legebat, *&, si modo omnes, vel etiam multi.* Vulgo, *&, si non modo unus, verum.* Gebhardus.

Unum extitisse] Te. cum vero multi non sint Catones, sed plerique omnes potius sint imperiti, iis etiam aliquid dandum est, & quasi scenæ serviendum. *Corrad.*

Quem ego currum, quam lauream] Hoc est, quem triumphum. Flor. IV, 2. *Primum de Gallia triumphum transmiserat Rhenus, & Rhodanus, & ex auro captivus Oceanus; alterum laurus Ægyptia,* &c. *Tertius de Pharnace currus & Ponto.* Ibid. cap. 12. *Digna res lauro, digna curru senatui visa.* Græv.

Superioribus litteris] Quarta hujus lib. *Corrad.*

Non ut nimis concupiscendus honos] Sic habent tres codices Memmiani, & Huraltinus & Clericanus. *Lambinus.*

Amicissime scribis] Epistola superiore. *Corrad.*

Sis

alius rebus operam date.

Convicium Platonis] Justos esse, qui in veri vestigatione versentur, quique ea, quæ plerique expetunt, con temnant: cum potius peccent. Nam studio discendi impediti, quos tueri debent, deserunt. Ego vero ne ita peccem, fingo me alias res agere, quamvis hoc tempore parum proficiam. *Corradus.* *Conv. Platonis*] Monuit Clau-

EPISTO

ARGUME

Respondet ad duas Ciceronis ep superiorem leguntur. maxime a. reos, quorum ipse in numero era laudat. Cupere videtur ut Cæs. cognita jam ejus clementia. Eode

C. CASSIVS M.

S. V. B. Non mehercule in ha quam libentius facio, quam cum praesente loqui & jocari. propter spectra Catiana: pro qu rusticos Stoicos regeram, ut Cati cas. Pansam nostrum secunda vo

s cum praesertim matris tuae, gravissimae atque optimae feminae, majora erga salutem dignitatemque meam studia, quam erant a muliere postulanda, perspexerim. Quapropter a te peto in majorem modum, ut me absentem diligas atque defendas.

... Junio: Epistola sequenti. ...

EPISTOLA VIII.

ARGUMENTUM.

...tulatur C. Marcello de filio consule designato: petitque ut absentem diligat atque defendat. Eodem anno.

M. T. C. PROC. C. MARCELLO COLLEGAE S. P. D.

Arcellum tuum, consulem factum, teque ea laetitia affectum esse quam maxime optasti, mirandum in... m gaudeo: idque cum ipsius caussa, tum quod te ...ous secundissimis rebus dignissimum judico: cujus ...e singularem benevolentiam vel in labore meo, vel in ...e perspexi: totam denique domum vestram vel sa... vel dignitatis meae studiosissimam cupidissimamque ...vi. Quare gratum mihi feceris, si uxori tuae Iuniae, ...simae atque optimae feminae, meis verbis eris gratu... A te id, quod suesti, peto, me absentem diligas at... ...fendas.

...LEGAE] In auguratu: quod lib. II de Divinat. disces. *Corr.* ...*llum tuum*] C. Marcellum filium. *Idem.* ...*ctum*] Cum L. Paullo. *Idem.* ...*dum in modum gaudeo*] Sic Pall. . Vaticani & Peckio excerpta: ..., prima atque Victorii, non ...cut infra introduxi ex editione prima, Victorio, Palatino primo [sic & Amstelod. & Mentel. & Graev. sec.] *A te id, quod suesti, peto:* licet negare non possim, restare in Palatino sexto, Stewechiano, Hittorpiano, quemadmodum & Lambinus edidit, *consuesti*: sed illud germanius esse putavi. Vulgo excusum est, *quod consuevisti.* Gebhardus.

TE & pietatis in tuos, & animi in rempu
atque optimi consulatus, C. Marcello
fructum cepisse, vehementer gaudeo. Non
praesentis sentiant. nos quidem longinqui,
si in ultimas gentes, ad coelum mehercule te t
mis ac justissimis laudibus. Nam cum te a p
ce dilexerim, tuque me in omni genere se
mum esse & volueris & judicaris: tum hoc
vel populi R. de te judicio, multo acrius v
diligo: maximaque laetitia afficior, cum ab h
dentissimis, virisque optimis, omnibus dict
diis, institutis, vel me tui similem esse audi
Vnum vero si addis ad praeclarissimas res con
aut mihi succedat quam primum aliquis, au
dat temporis ad id, quod tu mihi & senatusc
finisti, omnia me per te consecutum putab
leas, & me absentem diligas atque defendas.
Parthis nuntiata sunt, quia non putabam a
scribenda esse publice, propterea ne pro fan
dem nostra volui ad te scribere: ne, cum ad
psissem, publice viderer scripsisse.

M. *MARCELLO COS.*] Cum Ser. Sulpitio. *Conrad.*
C. Marcello] Fratre tuo patruele. *Id.*
Cos. facto] Cum L. Paullo. *Idem.*

Populi R. de te ju[...] clarato. *Idem.*
Similem] Aemu[...] tatorem studiorum

M.T.C. IMP. C. MARCELLO C. F. COS. DESIGN. S.P.D.

Vum id accidit, quod mihi maxime fuit optatum, ut omnium Marcellorum, Marcellinorum etiam, mi-
as enim generis ac nominis vestri fuit erga me semper ius, quum ergo ita accidit, ut omnium vestrum studio consulatus satisfacere posset, in quem meae res gestae, jue & honos earum potissimum incideret: peto a te id, l facillimum factu est, non aspernante, ut confido, tu, ut quam honorificentissimum senatusconsultum, is meis recitatis, faciundum cures. Si mihi tecum is esset, quam est cum tuis omnibus, allegarem ad te il- quibus intelligis me praecipue diligi. Patris tui bene- in me sunt amplissima. neque enim saluti meae, ne- honori amicior quisquam dici potest. Frater tuus ti me faciat, semperque fecerit, esse hominem qui ret arbitror neminem. Domus tua denique tota me er omnibus summis officiis prosecuta est. Neque vero me diligendo cuiquam concessisti tuorum. Quare a to in majorem modum, ut me per te quam ornatissi- i velis esse: meamque & in supplicatione decernenda, ceteris rebus existimationem satis tibi esse commenda- utes.

EPISTOLA XI.

ARGVMENTVM.

Agit gratias consuli Marcello de supplicatione decreta: et se propediem ad urbem fore significat.

M.T.C. IMP. C. MARCELLO COS. DESIGN. S.P.D.

QVantae curae tibi meus honos fuerit, & quam idem exstiteris consul in me ornando & amplificando, qui fueras semper cum parentibus tuis & cum tota domo, etsi res ipsa loquebatur, cognovi tamen ex meorum omnium litteris. Itaque nihil est tantum, quod ego non tua caussa debeam, facturusque sim cum studiose ac libenter. Nam magni interest, cui debeas. debere autem nemini malui quam tibi: cui me cum studia communia, beneficia pater-

EPISTOLA XII.

ARGVMENTVM.

Et gratulatur Paullo de consulatu, sicuti epist. 7. gratulatus est Marcello: & ab eo petit; ut operam det, ne quid sibi temporis ad annuum provinciale munus addatur. Marcello & Ser. Sulpicio Coss.

M. T. C. IMP. L. PAVLLO COS. DESIGN. S. P. D.

ETsi mihi nunquam fuit dubium quin te populus R. pro tuis summis in remp. meritis, & pro amplissima familiae dignitate, summo studio, cunctis suffragiis consulem facturus esset: tamen incredibili laetitia sum affectus, cum id mihi nuntiatum est: cumque honorem tibi deos fortunare volo, a teque ex tua majorumque tuorum dignitate administrari. Atque utinam praesens illum diem mihi optatissimum videre potuissem, proque tuis amplissimis erga me studiis atque beneficiis tibi operam meam studiumque navare. Quam mihi facultatem quum hic nec opinatus & improvisus provinciae casus eripuit, tamen, ut te consulem rempub. pro tua dignitate gerentem videre possim, magnopere a te peto, ut operam des, efficias, nequid mihi fiat injuriae, neve quid temporis ad meum annuum munus accedat. Quod si feceris, magnus ad tua pristina erga me studia cumulus accedet.

L. *PAVLLO COS. DES.*] Cum C. Marcello. *Corrad.*
Illum diem] Comitiorum. *Idem.*
Navare] In petitione Consulatus. *Idem.*

Αἱρέσιν] Epicuream intelligit. Corr.

EPISTO

ARGUMI

Queritur de tabellariorum i tem, rumores de bello Hispani provinciam significat: Cassii co na probat: officium litterarum e dem anno.

M. T. C. C. CA

PRaeposteros habes tabellario fcendunt; sed tamen cum a teras, cum ad me veniunt, null facerent commodius, si mihi ali darent: sed petasati veniunt: ctare dicunt. Ergo ignosces:

ALteras habebis has breves] Nos putamus punctis male distinctas esse has dictiones: ut longe diversum sensum prae se ferant a vero, nisi fallimur: non enim *alteras habebis*, intelligimus, quod alias longiores plenioresque nunc polliceatur, ideoque ...

spo rum culp ves *ves*, inte

t molelte laturum, verentem ne nalta refrixillet. Min-
Marcellus & Attius pigmentarius valde gaudebant, se
sarium perdidisse. De Hispania novi nihil; sed exspe-
valde magna: rumores tristiores, sed ἀδέσποτοι. Pan-
ter paludatus a. d. III Kalend. Ian. profectus est, ut
s intelligere posset id, quod tu nuper dubitare coepi-
τὸ καλὸν δι' αὐτὸ αἱρετὸν esse. Nam quod multos miseriis
it, & quod se in his malis hominem praebuit, mira-
cum virorum bonorum benevolentia prosecuta est. Tu
adhuc Brundisii moratus es, valde probo & gaudeo:
hercule puto te sapienter facturum, si ἀκενόσπουδος
fueris.

darem literas : itaque has alteras ioribus tibi declaravi, &c. Ut ni-
puli restet quin hic per *has alte-* ndas significet. *Victorius.*

n ad te scribam aliquid. Nos hic m patrem, &c.] Omnino ele- in antiquis codicibus, quem- m nos scripsimus, legitur hic ut verba illa *tamen ad te scribam* sint post duas illas dictiones *nos* um enim supra dixisset non o- i esse excusatione cum Cassio, ere se illi purgare, cum inanes eniant tabellarii, ad eumque istolis revertantur, quasi hoc nem epistolae facere voluisset: enter tamen addit, *nos hic* prin- narrationis. Ideoque statim politioremque putavimus: inventam- que in priscis exemplaribus nullo pa- cto praetermittere debuimus. Spera- mus etiam eruditos ingeniososque multo hanc magis vulgata probaturos esse. *Victorius.* *D. Syllam*] Al. *P. Syll.* Corradus. Stephanus Pighius mo- nuit in fastis suis ad annum urbis con- ditae DCCII. legendum heic & infra *D. Silanum.* Gebhardus. Vide lib. IX, ep. 10.

Combustum] Quamvis Syllani, quo- rum unus fuerat *P. Sylla*, olim M. Ma- rium comburi prohibuerint. *Corrad.*

Rumores tristiores] De Scapula & Pompeii filiis. *Idem.*

Quod tu nuper dubitare coepisti] Factus Epicureus. *Idem.*

municaremus: postremo, ut amicitia no[...]
officiis ab utroque culta est, sed longis interv[...]
rum interruptam consuetudinem habuit, eo
vehementius. Id quum non accidit, utemur l[...]
rum, & eadem fere absentes quae si coram ess[...]
quemur: Vnus scilicet fructus, qui in te viden[...]
cipi litteris non potest. alter gratulationis est,
exilior quam si tibi te ipsum intuens gratularer[...]
& feci ante, & facio nunc, tibique cum pro re[...]
tudine, quas gessisti, tum pro opportunitate t[...]
tulor, quod te de provincia decedentem sum[...]
summa gratia provinciae prosecuta est. Tertiu[...]
quod de nostris rebus coram communicassemu[...]
conficiamus idem litteris. Ego ceterarum reru[...]
Romam properandum magnopere censeo. Na[...]
reliqui tranquilla de te erant; & hac tua rece[...]
tanta, clarum adventum tuum fore intelligo

Convenire potuisses] In Cilicia. *Corradus.*

Tanto intervallo viderem] Ad annos quatuor: hoc est, a profectione Crassi in Parthos ad L. Paullum & C. Marcellum Coss. *Idem.*

Vnus scilicet ille fructus] Secutus sum libros vulgatos. Nam manuscr. alii habent *unus iste fructus*: alii *unus scilicet fructus*: alii *unus scilicet uni fructus*. Lambinus [...]

duae voculae ab glosso[...] sunt. Palatinus certe [...] *licet fructus.* quod n[...] cere solet, ut inter[...] luerit consulere captu[...] rius est hac nostra en[...] *bard.* Amstelod. un[...] *ctus. Scilicet* cum in [...] bris Pall. quos Gebh[...] mius & ego inspexi, [...]

[illegible] ago litteris,
erioribus egi, ut omnes tuos nervos in eo conten-
pidi mihi ad hanc provinciam, quam & ſenatus &
populum eſſe voluit, temporis prorogetur. Hoc a
tendo, ut in eo fortunas meas poſitas putem. Ha-
lum noſtrum noſtri cupidiſſimum: eſt Curio, eſt
Sic velim enitare, quaſi in eo ſint mihi omnia. Ex-
illud eſt de iis, quae propoſueram, confirmatio no-
ſcitiae: de qua pluribus verbis nihil opus eſt. Tu
appetiſti, ego autem ſemper ornamento te mihi fo-
[illegible] etiam praeſidio triſtiſſimis meis temporibus.
poſt tuum diſceſſum familiaritas mihi cum Bruto
ma. Itaque in veſtro ingenio & induſtria mihi
& ſuavitatis & dignitatis conſtitutum puto. Id
ſtudio confirmes, te vehementer rogo: litteraſque
continuo mittas, & cum Romam veneris, quam
e.

[illegible] bene geſſiſti, quo tem-
[illegible] vaſtavi. *Corrad.*
[illegible] *erit lautius, nihil glorio-*
[illegible] quidem hanc lectionem
[illegible] librorum: habetur
[illegible] primo, Vaticani,
[illegible] editionibus, prima-
[illegible]; ſed tamen ut magis
[illegible] ſcripturam, *pro-*
tibi erit lautius: ut emenda-
[illegible], quod in uno Maſ-
[illegible] & in altero

nere poſſis: nihil tibi erit lautius. Gebhardus. In contextu tamen recte ſecutus eſt Manutium, quamvis & Amſtelod. & Mentel. legunt quoque *prope.*

Paullum noſtrum] Conſulem. *Corradus.*

Eſt Curio, eſt Furnius] Ambo Tribuni plebis. *Idem.*

Poſt tuum diſceſſum] Cum Craſſo. *Idem.*

Cum Bruto tuo] Cum M. Bruto, cujus tu ſororem Iuniam tertiam habes

M.T.C. CASSIO S.P.D.

ETsi uterque noſtrum ſpe pacis & odio civil
abeſſe a belli pertinacia voluit: tamen, quu
ſilii princeps ego fuiſſe videor, plus fortaſſe ti
ipſe debeo, quam a te exſpectare. Etſi, ut ſae
cum recordari, ſermo familiaris meus tecum,
cum tuus, adduxit utrumque noſtrum ad id co
uno proelio putaremus ſi non totam cauſſam,
ſtrum judicium definiri convenire. Neque qui
noſtram ſententiam vere unquam reprehendit,
qui arbitrantur melius eſſe deleri omnino remp.
minutam & debilitatam manere. Ego autem
ejus nullam ſpem ſcilicet mihi proponebam,
magnam. Sed ea ſunt conſecuta, ut magis mi
cidere illa potuiſſe, quam nos non vidiſſe ea fu
homines cum eſſemus, divinare potuiſſe. Equ
meam conjecturam hanc fuiſſe, ut illo quaſi qu
proelio facto, & victores communi ſaluti conſ

ABeſſe a belli pertinacia voluit] Vulgo *neceſſaria pertinacia.* ſed nos tum voculam non neceſſariam & hic ineptam, tum a Palatino ſexto, Hittorpiano, Mediceo, Victoriana editione excluſam rejicere ipſi quoque voluimus. *Gebhardus.*

armis. *Idem.* Ejus q
conſilium cepi & dedi.

Præter eos] Intelligit
in Africa renovarunt. C

Prælio facto] Primo
ſalico. *Idem.*

Et victores communi ſa

verum

: exiſſe] Palatinus primus, Ste-
.s, Peckio excerpta, editio
, exſurrexiſſe. Gebhardus.
ni vero & ἀταραξίαν] Sic omnes
t vulgati codices, prorſus men-
Germani videntur exemplar ha-
quod minus incorruptum hunc
onſervarit: credimus enim il-
teſtati ſunt, ex vetuſto codice
:, quas in marginibus collo-
lectionum varietates: ἀπαρξίαν
gunt. Quod ſi in medio ſylla
am reponas, errore librario-
t puto) omiſſam, rectiſſime
: reſtitutus erit. nec mirum vi-
:t in Latinis libris antiquitus
Græcas voces aliquantum per-
e, & inquinatas: cum enim
n illum ignorarent, vix pote-
rotibus cavere: videmus enim
ſi deſcripſiſſe pinxiſſeque Græ-
cteres non negligenter, ſi con-
os eorum quæ ſcribebant ſen
ion percepiſſe. Quod ſi quan
iqua deſunt, aut abundant,
ni ſunt: ego potius miror quo-
potuerint tam integras Græcas
fingere ejus linguæ rudes: ſed
nimis. ἀταραξίαν inquam, fa-
iam genuinam eſſe hic vocem
: antiquis veſtigiis propinquam,
atiæ ipſi optime quadrantem.
viſerat Epicurus voluptates, ut
illarum in motu, quædam in

ſtatione: quam etiam diviſionem per-
currit Cic. lib. 1 de Finibus his verbis:
Non enim hanc ſolam ſequimur, quæ ſuavitate aliqua naturam ipſam movet, & cum jucunditate quadam percipitur ſenſibus, ſed maximam illam voluptatem habemus, quæ percipitur omni dolore detracto, &c. Sæpe autem eſt ἀταραξία in
ſcriptis Epicuri: nam hoc præcipue no-
mine tranquillum iſtum ſtatum homi-
nis declarat, quo vacuus omni pertur-
batione degit. ut qui ante nos ἀπαραξ-
ίαν emendarant, cum locum corru-
ptum eſſe in vulgatis animadvertiſſent,
nihil laborantes circa antiqua veſtigia,
ſententiamque tantum ſecuti, non pe-
nitus aberrarint: noſtra tamen lectio
verior, ut quæ ex antiquis exemplari-
bus eruta ſit: & nomen illud habeat
quo præcipue uteretur ipſe Epicurus:
nam qui λείαν κίνησιν emendarunt,
multo audacius & improbius fecerunt:
lenis enim motus, interpretatio eſt vo-
luptatis, ut idem ſit ἡδονὴ & λεία κίνη-
σις. voluit autem Caſſius utramque vo-
luptatem declarare: per ἡδονὴν enim
hic voluptatem in motu intelligit. ne-
ceſſe igitur eſt vocem, quæ ſequitur,
voluptatem eam, quæ detractis pertur-
bationibus percipitur, ſignificare. Qui
autem ἀλυπίαν repoſuerunt, conati ſunt
ex corruptis illis characteribus, qui vul-
go legebantur, vicinam, & ſimilem
vocem elicere: ſed nimis ſe rudes ra-

cunt tui amici novi: qui putant etiam διανοητικὰς φαντασίας ſpectris Catianis excitari. Nam, ne te fugiat, Catius Inſuber, Epicureus, qui nuper eſt mortuus, quae ille Gargettius, etiam ante Democritus, εἴδωλα, hic ſpectra nominat. His autem ſpectris etiam ſi oculi poſſent feriri, quod vel iis ipſa occurrunt, animus qui poſſit ego non video. Doceas tu me oportebit, cum ſalvus veneris, in mea ne poteſtate

quaſi interpretari Cicero ipſe lib. II de Divinatione, ubi de his plura diſputat. alii tamen legunt, κατ' εἰδῶν φαντασίας. alii κατ' εἰδώλων φαντασίας. Corradus.

Tui amici novi] Epicurei. Caſſius enim, auctore Plutarcho in Cæſare & Bruto, Epicureus erat. *Idem.*

Catius inſuper Epicureus ——— qua ille Gargettius] Sic omnes vetuſti & impreſſi codices. Quidam nuper *Inſuber* emendarunt, quam nec damnamus, nec ſequimur adhuc lectionem: nuſquam enim patriam ejus, regionem-[illegible]

ſteinius ad Stephanum & Harduinus in nummis antiquis populorum & urbium illuſtratis. Δῆμος Epicuri dicebatur *Gargettus*: hinc ipſe Statio I Sylv. 3. *ſenior Gargettius.* Græv.

Democritus] Quem ſecutus eſt Epicurus. *Corradus.*

Quod vel iis ipſa occurrunt] Quis non videat hunc locum, *quod velis ipſa currunt* depravatum eſſe? & tamen omnes codices ſic habent. Germanicus tantum pro *currunt*, *occurrunt* habet. Nos vocem illam *velis* in duas diviſimus dictiones, ut a principio fuiſſe [illegible]

testate ut sit spectrum tuum, ut, simul ac mihi collibitum sit de te cogitare, illud occurrat: neque solum de te, qui mihi haeres in medullis: sed si insulam Britanniam coepero cogitare, ejus εἴδωλον mihi advolabit ad pectus. Sed haec posterius. tento enim te quo animo accipias. si enim stomachabere & moleste feres, plura dicemus: postulabimusque, ex qua haeresi vi hominibus armatis dejectus sis, in eam restituare. In hoc interdicto non solet addi, *In hoc anno.* Quare si jam biennium, aut triennium est, cum virtuti nuntium remisisti, delinitus illecebris voluptatis, in integro res nobis erit. quanquam quicum loquor? cum uno fortissimo viro: qui postea quam forum attigisti, nihil fecisti [illegible]

rem tangit, *Imagines quae [illegible] imminent, quarum incursione non solum videamus, sed etiam cogitemus.* Etsi ante vulgati depravate *incursionem* legebant. Sunt autem verba Ciceronis contra L. Torquatum, qui Epicuri disciplinam sectabatur disputantis. Ubi etiam minus verisimile esse putat nos incursione & ἐμπτώσει simulacrorum cogitare quam videre. De occursu autem simulacrorum hac ipsa epistola paullo post: ut prorsus hanc veram esse credam hujus loci lectionem, depravatam autem ab aliquo, qui has Epicuri rationes (quod nunc amissis ejus disciplinae libris, obscurae sunt) ne gustasset quidem. Qui tamen ut Ciceronis infinita loca intelligat, atque Lucretium candidissimum poetam legere possit, non penitus rudis ejus disciplinae esse vult, Epicuri vitam a Laertio perscriptam legat, ubi fere omnes illius sententias decretaque ipsius verbis explicata colligit. Liber autem primus de finibus, & non parva pars secundi, ex verbis pene Epicuri contexti sunt, a Cicerone summa fide & elegantia conversis. *Victorius.* Iis facile assentior, qui legunt, *quod vel in ipsa accurrunt.* Corradus. Sic restitui *quod, cum velis, ipsa accurrunt* conjectura ductus. Dicebat enim Epicurus, imagines sive simulacra ad [illegible] nostrum ad nos advolare, sive ex quibus cerneremus, sive quibus cogitaremus. Praeterea, quae sequuntur, meam conjecturam confirmant, ibi, *In meane potestate sit spectrum tuum,* &c. Postremo *accurrunt,* non *occurrunt.* Sic enim Lucret. lib. IV.

> *Anne voluntatem nostram simulacra tuentur,*
> *Et simulac volumus, nobis accurrit imago?*

Et M. Tullius lib. II de Divinat. *Quid? ergo istae imagines ita nobis dicto audientes sunt, ut, simulatque velimus, accurrant?* Lambinus.

Ex qua haeresi] Hoc est, secta Philosophorum. *Haeresis* enim apud Graecos & Latinos in bonam partem accipiebatur olim, ut & *secta,* etiam apud primos Christianos. Fortasse autem Stoica fuit aut Academica secta, quam deseruit. *Grav.*

Vi, hominibus armatis] Ep. 13 lib. VII. *Corrad.* Est formula sollemnis in interdicto praetorio VNDE VI, quo aliquis in possessionem suam, de qua vi & armatis hominibus erat deturbatus, restituebatur. de qua vide ad lib. VII, ep. 13.

Forum attigisti] Virilem togam induisti. vide superius ad lib. V, ep. 11.

Aipl-

cisti nisi plenissimum amplissimae dignitatis. In ista ipsa αἱρέσει metuo ne plus nervorum sit, quam ego putarim, si modo eam tu probas. Quid tibi in mentem venit? inquies: quia nihil habebam aliud, quod scriberem. De rep. enim nihil scribere possum, neque enim quod sentio libet scribere.

Αἱρέσει] Epicuream intelligit. *Corradus.*

EPISTOLA XVII.

ARGVMENTVM.

Queritur de tabellariorum importunitate: P. Sullae mortem, rumores de bello Hispaniensi, Pansae profectionem in provinciam significat: Cassii consilium de mansione Brundisina probat: officium litterarum & postulat & pollicetur. Eodem anno.

M.T.C. C. CASSIO S.P.D.

tate ut ſit ſpectrum tuum, ut, ſimul ac mihi collibi-
m ſit de te cogitare, illud occurrat : neque ſolum de
, qui mihi haeres in medullis : ſed ſi inſulam Britan-
um coepero cogitare, ejus εἴδωλον mihi advolabit ad
ſtus. Sed haec poſterius. tento enim te quo animo
cipias. ſi enim ſtomachabere & moleſte feres, plura
cemus : poſtulabimuſque, ex qua haereſi vi homini-
s armatis dejectus ſis, in eam reſtituare. In hoc in-
dicto non ſolet addi, *In hoc anno.* Quare ſi jam
nnium, aut triennium eſt, cum virtuti nuntium re-
ſiſti, delinitus illecebris voluptatis, in integro res
bis erit. quanquam quicum loquor ? cum uno for-
ſimo viro: qui poſtea quam forum attigiſti, nihil fe-
ciſti

n tangit, *Imagines quas εἴδωλα nomi-*
t, quarum incurſione non ſolum videa-
, ſed etiam cogitemus. Etſi ante
gati depravate *incurſionem* legebant.
nt autem verba Ciceronis contra
Torquatum, qui Epicuri diſcipli-
n ſectabatur diſputantis. Ubi etiam
ius veriſimile eſſe putat nos incur-
e & ἐμπτώσει ſimulacrorum cogita-
uam videre. De occurſu autem ſi-
lacrorum hac ipſa epiſtola paullo
t : ut prorſus hanc veram eſſe cre-
n hujus loci lectionem, deprava-
autem ab aliquo, qui has Epicu-
ationes (quod nunc amiſſis ejus di-
inæ libris, obſcuræ ſunt) ne gu-
ſet quidem. Qui tamen ut Cicero-
infinita loca intelligat, atque Lu-
tium candidiſſimum poetam lege-
poſſit, non penitus rudis ejus diſci-
æ eſſe vult, Epicuri vitam a Laer-
perſcriptam legat, ubi fere omnes
is ſententias decretaque ipſius ver-
explicata colligit. Liber autem pri-
s de finibus, & non parva pars
ndi, ex verbis pene Epicuri con-
n ſunt, a Cicerone ſumma fide &
gantia converſis. *Victorius.* Iis fa-
aſſentior, qui legunt, *quod vel in*
occurrant. Corradus. Sic reſtitui
, cum velis, ipſa accurrant conje-
a ductus. Dicebat enim Epicurus,
imagines ſeu ſimulacra ad arbitrium
noſtrum ad nos advolare, ſive ea qui-
bus cerneremus, ſive quibus cogitare-
mus. Præterea, quæ ſequuntur, meam
conjecturam confirmant, ibi, *In mea-*
ne poteſtate ſit ſpectrum tuum, &c. Poſtre-
mo *accurrunt*, non *occurrunt.* Sic enim
Lucret. lib. IV.

> *Anne voluntatem noſtram ſimulacra*
> *tuentur,*
> *Et ſimulac volumus, nobis accurrit ima-*
> *go?*

Et M. Tullius lib. II de Divinat. *Quid ?*
ergo iſta imagines ita nobis dicto audientes
ſunt, ut, ſimulatque velimus, accurrant ?
Lambinus.

Ex qua hareſi] Hoc eſt, ſecta Philo-
ſophorum. *Hareſis* enim apud Græcos
& Latinos in bonam partem accipieba-
tur olim, ut & *ſecta*, etiam apud pri-
mos Chriſtianos. Fortaſſe autem Stoica
fuit aut Academica ſecta, quam deſeruit.
Grav.

Vi, hominibus armatis] Ep. 13 lib. VII.
Corrad. Eſt formula ſollemnis in in-
terdicto prætorio VNDE VI, quo ali-
quis in poſſeſſionem ſuam, de qua vi
& armatis hominibus erat deturbatus,
reſtituebatur. de qua vide ad lib. VII,
ep. 13.

Forum attigiſti] Virilem togam in-
duiſti. vide ſuperius ad lib. V, ep. 11.

Aiſi-

fueris. Nobis quidem, qui te amamus, erit gratum. & amabo te, cum dabis posthac aliquid domum litterarum, mei memineris. Ego nunquam quenquam ad te, cum sciam, sine meis litteris ire patiar.

in vulgatis nihil prorsus quod hic quadraret significantes, legebantur. Cic. ad Att. prima noni libri epistola, nimiam suam diligentiam in rebus inanibus, & nullius momenti investigandis taxans, *sed hæc fortasse κενόσπουδα* dixit, ut non debeat majus studium in illis inquirendis poni. κενόσπουδος autem Suidæ est, qui in rebus inanibus levibusque studium ponit: ut quid hic κενόσπουδος significet, dubium non sit, elegans prorsus verbum, & quod solum declaret sententiam, quæ nisi pluribus verbis Latine exprimi non posset. *Victorius.* Ἀχρεῖος πῆλος] Inutile cœnum, al. ἀχρεῖος πῖλος inutilis galea, al. Ἀκενόσπουδος minime curiosus: idque magis placet. *Corrad.*

EPISTOLA XVIII.

ARGVMENTVM.

Epistolae brevitatem excusat festinationem tabellarii: tristitiam temporum significat: de bello Hispaniensi nihil ait esse certi, nihil novi, absenti Cassio gratulatur, sua caussa dolet.

periculo] Ne Cæsarianos offen-
is. *Corrad.*
igitur , inquies, philosophia tua ?
em in culina mea , molesta est]
de his verbis sentiremus antea lo-
umus : operam dederunt alii, ut
ic tam depravato loco commodus
is sensus eliceretur , in quo mihi
andum esse non putavi : in tanta
caligine ac tenebris, me lucem
am dispicere posse non speravi.
im lectionem , ut acute excogi-
, non reprehendo : ut veram,
anamque laudare, nullo modo
m : nam verba etiam illa, quæ
iguntur , *pudet enim servire* non
mihi videntur sententiæ , quam
itarunt , convenire. *Victorius.*
ophia -- quidem inquilina] Quasi
ivitate donata : hoc est, Latinis
scripta. al. *in culina.* Corradus.
omnes MSS. habent, *Ubi igitur,*
, philosophia tua ? & quidem in
mea molesta est. Sed Paullo Ma-
non assentiri olim non potui,
cum corruptum ac mendosum es-
at. Sic autem legendum existi-
Ubi igitur philosophia ? tua qui-
in culina : mea, in palæstra est. ut
nembrum , *mea , in palæstra est,*
atur illi superiori membro, *tua*
n, in culina est. Nunc nondum
tui apud me, probare debeam,
. Quidam amicus meus, vir do-
sic potius legi putat oportere, *Ubi*
philosophia ? tua quidem , in culi-

eadem epistola, infra, non longe, *Ne tu quidem in istu incommodu esses.* Idem eod. lib. *Atque illa arbitrabantur , cum a te abessent ipsæ , multo in graviore te cura futurum.* Idem lib. IX. *Scio te semper mecum in luctu fui ie*, &c. Terent. in Andr. *Propterea nunc misera in mœrore'st.* Paullo ante , hac epist. 18, videtur legendum, *si φλύαρον aliquem habuissem,* non, ut vulgo, *habuisset.* Lambinus. *Ubi ig. inquies, Philosoph. t. Quid. in cul. m. mol. e.*] Sic habet Palatinus sextus, [sic & Amstelodam.] sic quoque Mediceus, nisi quod suo more *molestast.* Notatque Egnatius illam lectionem emendatorum ingenio exivisse , *In culina quidem mea, sed molesta est.* Manutius putabat legendum olim, teste Lambino, *ubi igitur Philosophia ? tua quidem, in culina : mea , in palæstra est.* quam tamen conjecturam ipse probare non potuit, sed hanc cujusdam amici sui, *ubi igitur Philosophia ? tua quidem, in culina : mea in molestia est.* Guilielmius pro *in molestia est* , putabat , *in molestia est.* Videndus Festus. Palatinus primus [& Mentel.] *ubi igitur, inquies Philosophia tua ? quidem in culina mea molestasset* : quæ scriptura vitiosa nata est ab Mediceo. Editio prima exhibebat, *ubi igitur, inquies, Philosophia tua , & quidem inquilina mea molestia est.* Nos stetimus ab optimo Palatino & Victorio. *Gebhard.* Meus secundus, *ubi igitur, inquies , Philosophia tua, Quidem in culina mea, sed molesta.* Sed re-

sed hac fortasse κενόσπουδα dixit, ut non debeat majus studium in illis inquirendis poni. κενόσπουδος autem Suidæ est, qui in rebus inanibus levibusque stu-

A'χρεῖος παλός] ...
ἄχρειος πάλος inuti...
νόσπουδος minime ...
gis placet. *Corrad.*

EPISTOLA XVII

ARGVMENTVM.

Epistolae brevitatem excusat festinationem ta... stitiam temporum significat: de bello Hispaniensi... certi, nihil novi. absenti Cassio gratulatur, ...
Eodem anno.

M. T. C. C. CASSIO S. P. D.

LOngior epistola fuisset, nisi eo ipso temp... set a me cum jam iretur ad te. longior etia...

S*I* φαῦδρὸν *aliquem habuisset*] Antiqua exemplaria φλύαρον recte. φλύαρος enim φλύναρος καὶ λῆρος, ut docet Suidas, quod pulchre respondet sequenti Græcæ dictioni. Longior, inquit, epistola fuisset, si nugas fabulasque habuisset aliquas, quas jocose scribendo pleniorem epistolam fecissem: de rebus enim seriis vix sine periculo agere possumus, quod temporum iniquitate accidebat. Opponitur autem σπουδάζειν jocis, risui, nugis, ut ex-

eadem epistola legitu...
lina mea molesta est v...
videntur: nullibi ...
re memini: nos au...
mus: invenimus en...
quos codices cum v...
quare tantum libr...
condemnare temera...
Scimus alios aliis ...
cum autem docue...
auctoritateque hoc ...
tentiæ illorum subs...

be exiſſe] Palatinus primus, Stenus, Peckio excerpta, editio ... s, *exſurrexiſſe*. Gebhardus.
... *vero & ...*] Sic omnes ... nt vulgati codices, prorſus men... Germani videntur exemplar ha... quod minus incorruptum hunc conſervarit: credimus enim il... t teſtati ſunt, ex vetuſto codice ... ſſe, quas in marginibus collo... lectionum varietates: ... legunt. Quod ſi in medio ſylla... nam reponas, errore librario... ut puto) omiſſam, rectiſſime ... us reſtitutus erit. nec mirum vi... bet in Latinis libris antiquitus ... Græcas voces aliquantum per... ſſe, & inquinatas: cum enim ... em illum ignorarent, vix pote... erroribus cavere: videmus enim ... aſi deſcripſiſſe pinxiſſeque Græ... racteres non negligenter, ſi con... eos eorum quæ ſcribebant ſen... non percepiſſe. Quod ſi quan... aliqua deſunt, aut abundant, ... igni ſunt: ego potius miror quo... potuerint tam integras Græcas ... effingere ejus linguæ rudes: ſed ... nimis. *ἀταραξίαν* inquam, fa... quam genuinam eſſe hic vocem ... & antiquis veſtigiis propinquam, ... tentiæ ipſi optime quadrantem. ... diviſerat Epicurus voluptates, ut ... m illarum in motu, quædam in ... *...* quam etiam diviſionem percurrit Cic. lib. 1 de Finibus his verbis: *Non enim hanc ſolam ſequimur, quæ ſuavitate aliqua naturam ipſam movet, & cum jucunditate quadam percipitur ſenſibus, ſed maximam illam voluptatem habemus, quæ percipitur omni dolore detracto*, &c. Sæpe autem eſt *ἀταραξία* in ſcriptis Epicuri: nam hoc præcipue nomine tranquillum iſtum ſtatum hominis declarat, quo vacuus omni perturbatione degit. ut qui ante nos *ἀπαλλαγ...σίαν* emendarant, cum locum corruptum eſſe in vulgatis animadvertiſſent, nihil laborantes circa antiqua veſtigia, ſententiamque tantum ſecuti, non penitus aberrarint: noſtra tamen lectio verior, ut quæ ex antiquis exemplaribus eruta ſit: & nomen illud habeat quo præcipue uteretur ipſe Epicurus: nam qui *λείαν κίνησιν* emendarunt, multo audacius & improbius fecerunt: lenis enim motus, interpretatio eſt voluptatis, ut idem ſit *ἡδονὴ* & *λεία κίνησις*. voluit autem Caſſius utramque voluptatem declarare: per *ἡδονὴν* enim hic voluptatem in motu intelligit. neceſſe igitur eſt vocem, quæ ſequitur, voluptatem eam, quæ detractis perturbationibus percipitur, ſignificare. Qui autem *...ξίαν* repoſuerunt, conati ſunt ex corruptis illis characteribus, qui vulgo legebantur, vicinam, & ſimilem vocem elicere: ſed nimis ſe rudes ra...

aliis rebus operam date.

Convicium Platonis] Justos esse, qui in veri vestigatione versentur, quique ea, quæ plerique expetunt, contemnant: cum potius peccent. Nam studio discendi impediti, quos tueri debent, deserunt. Ego vero ne ita peccem, fingo me alias res agere, quamvis hoc tempore parum proficiam. *Corradus.* *Convic. Platonis*] Monuit Clau-

Τ μῶν μ
Ε ν τ
ae
Gebhardus
nis Com
tiam huj
nutius: (
tes.

E P I S T O L

ARGVMENTV

Respondet ad duas Ciceronis epistolas superiorem leguntur. maxime autem reos, quorum ipse in numero erat a stu laudat. Cupere videtur ut Cæsar in cognita jam ejus clementia. Eodem an

C. CASSIVS M. T. C

S. V. B. Non mehercule in hac me quam libentius facio, quam scrib cum præsente loqui & jocari. Ne propter spectra Catiana: pro quo tib rusticos Stoicos regeram, ut Catium cas. Pansam nostrum secunda volun

[illegible] virtute, justitia, [illegible] parari, & verum

[illegible]us primus, Ste-
[illegible] excerpta, editio
[illegible]isse. Gebhardus.

& διαξίαν] Sic omnes
[illegible] codices, prorsus men-
[illegible] videntur exemplar ha-
[illegible] incorruptum hunc
[illegible] s [illegible]us enim il-
[illegible], ex vetusto codice
[illegible] in marginibus collo-
[illegible] varietates: ἀταξίαν
Quod si in medio sylla
[illegible]onas, errore librario
) omissam, rectissime
[illegible] erit. nec mirum vi-
[illegible]inis libris antiquitus
voces aliquantum per-
[illegible]quinatas: cum enim
[illegible] ignorarent, vix pote-
[illegible] cavere: videmus enim
[illegible]psisse pinxisseque Græ-
[illegible] negligenter, si con-
[illegible] quæ scribebant sen
[illegible]episse. Quod si quan
[illegible], aut abundant,
[illegible] ego potius miror quo-
[illegible] tam integras Græcas
[illegible] linguæ rudes: sed
[illegible]ξίαν inquam, fa-
[illegible] esse hic vocem
[illegible] vestigiis propinquam,
[illegible] optime quadrantem.
Epicurus voluptates, ut
[illegible] in motu, quædam in
[illegible] hæc verbis ipsius Epi-

βλέποντα. quam etiam divisionem percurrit Cic. lib. 1 de Finibus his verbis: *Non enim hanc solam sequimur, quæ suavitate aliqua naturam ipsam movet, & cum jucunditate quadam percipitur sensibus, sed maximam illam voluptatem habemus, quæ percipitur omni dolore detracto*, &c. Sæpe autem est ἀταραξία in scriptis Epicuri: nam hoc præcipue nomine tranquillum istum statum hominis declarat, quo vacuus omni perturbatione degit. ut qui ante nos ἀναλγησίαν emendarant, cum locum corruptum esse in vulgatis animadvertissent, nihil laborantes circa antiqua vestigia, sententiamque tantum secuti, non penitus aberrarint: nostra tamen lectio verior, ut quæ ex antiquis exemplaribus eruta sit: & nomen illud habeat quo præcipue uteretur ipse Epicurus: nam qui λείαν κίνησιν emendarunt, multo audacius & improbius fecerunt: lenis enim motus, interpretatio est voluptatis, ut idem sit ἡδονὴ & λεία κίνησις. voluit autem Cassius utramque voluptatem declarare: per ἡδονὴν enim hic voluptatem in motu intelligit. necesse igitur est vocem, quæ sequitur, voluptatem eam, quæ detractis perturbationibus percipitur, significare. Qui autem εὐεξίαν reposuerunt, conati sunt ex corruptis illis characteribus, qui vulgo legebantur, vicinam, & similem vocem elicere: sed nimis se rudes rationis Epicuri ostenderunt. & nedum

bona coegit? co[illegible]

tuli. Nec tamen Cæsar diutius nos eum [illegible]

nam habet damnatos, quos pro illo nobis re[illegible]

in animis hominum gignatur? *Victor.* Sed amplius disputavit de hoc loco in nota quæ in posterioribus legitur, & nunc subnectitur notis Manutii in hanc epistolam.

Omnes Catii & Amafinii] Vetusti codices *Amafinii*, etsi noster aliter operarum vitio habet: scilicet *Amafanii*. C. enim Amafinius Epicuri disciplinam sectatus edidit libros, qui eam rationem explicarent. nam de *Catio* ex Horatio præcipue notum est. etsi hi videntur fuisse ex illis quos legitimi Epicurei *σοφιστὰς* (ut ait Laertius) soliti essent appellare: degenerabant enim nonnihil ab Epicuri decretis, &, ut inquit Cassius, *mali* erant Epicuri *verborum interpretes*. Amafinii multis aliis locis Cicero mentionem fecit, etsi fere semper hoc nomen corruptum aliquantulum est. In procemio lib. IV Tusculanarum quæstionum bis *Amafanium* appellat: ubi tamen manuscripti codices *Amafinium* habent. *Cum interim illis silentibus C. Amafinius extitit dicens.* Et paullo post, iterum. Nos cum tot antiqui & probati codices concurrant, *Amafinium* legi debere existimamus. sed cum hoc loco *Amafinii* ante cunctis in libris scriptum esset, aliis vero multis locis in Cicerone *Amafanius*: quis unquam putasset [illegible]

inutile, nec inep[illegible]
deatur. *Victorius.*
C. Amafinium, [illegible]
etiam in Quæstura[illegible]

Mali verborum [illegible]
recte Epicuri ver[illegible]
Idem.

Qui ἀδόλως seq. [illegible]
sequitur: quia &[illegible]
Idem.

Qui a nobis] E[illegible]
Idem. Recte *a vo*[illegible]
ed. vulgo *a nobis.*

Itaque Sylla] E[illegible]
radus.

Quid bonum esset [illegible]
Idem.

Nam habet dam[natos] [illegible]
restituat] Ita in [illegible]
quam lectionem [illegible]
riore sua editione [illegible]
sum declarat, cu[illegible]
legisset culpa impr[illegible]
cum *domi natos* [illegible]
prisca exemplaria [illegible]
non insulsus fort[illegible]
ptura duci posset [illegible]
natos paratos, qui[illegible]
essent, quorum n[illegible]
illum deficeret: ([illegible]
nat significare, &[illegible]

fiat, si me diligis, rescribe. Hui, quam velim utrum ista sollicito animo, an soluto legas. sciam odem tempore, quid me facere oporteat. Ne lonm, vale, & me, ut facis, ama. Si Caesar vicit, er me exspecta.

iere illarum castigationum esse, quae subtiliter magis quam gitantur. *Victor.* *Domi notos*] *atos.* Corradus. P. Manutius editione edidit *domi natos.* is.

Malo veterem] Caesarem. *Omndus.*

Quam novum] Cn. Pompeium filium. *Idem.*

Si Caesar vicit] Pompeii filios in Hispania. *Idem.*

EPISTOLA XX.

ARGUMENTUM.

fecto Caesare, Trebonius ad Asiam regendam pro-st. euntem Cicero amantissimis litteris prosequitur, m ad eum libro suo de perfecto oratore: quem librum bino nescio cui commendaverit, laudat in Sabina gente probitatem: petit autem a Trebonio crebras litteras, mem itineris. Antonio & Dolabella Coss.

M.T.C. TREBONIO P.S.D.

ATOREM MEUM, sic enim inscripsi Sabino tuo mmendavi. Natio me hominis impulit ut ei recte

beas quam nos: primum, quo
mae erant, ad provinciales amico
tu nobis ſcribas oportet: Res en
de, quod nos aliis officiis tibi abſ
tu nobis, niſi litteris, non vide
poſſis. Sed cetera ſcribes ad nos
cupio cognoſcere, iter tuum cu
noſtrum videris, quamdiu ſimul ſ
ceſſeris longius, de bellicis rebus
ſtimare poſſimus, quo ſtatu ſim
putabo, quantum ex tuis litteris
ut valeas, meque ames amore illo

Hoc ſubito cognomen arripuit] De hoc more neſcio quid in Quæſtura relatum eſt. *Corradus.*

Habere quiddam a Curibus] Habere ſpeciem aliquam gravitatis & ſanctitatis morum. *Cures* enim caput Sabinorum cives habebat antiquorum morum & diſciplinæ ac continentiæ. Virgil. Æn. VIII.

Romulidis Tatioque ſeni, Curibuſque ſeveris.

Oli
niam
Iſti
vide
Ubi
tum,
Si qu
ctione
epiſt.
non v
dum.

at: enumerat Trebonii erga se officia: de Calvo oratore mortuo, quid sentiat, exponit. Caesare dictatore II. o DCCVI.

M. T. C. TREBONIO S. P. D.

T epistolam tuam legi libenter & librum libentissime; sed tamen in ea voluptate hunc accepi dolorem, quod n incendisses cupiditatem meam consuetudinis augendae trae, nam ad amorem quidem nihil poterat accedere, ı discedis a nobis, meque tanto desiderio afficis, ut unam ıi consolationem relinquas, fore, ut utriusque nostrum entis desiderium crebris & longis epistolis leniatur. od ego non modo de me tibi spondere possum, sed de te m mihi. Nullam enim apud me reliquisti dubitationem ntum me amares. Nam, ut illa omittam quae civitate fecisti, cum mecum inimicitias communicasti, cum concionibus tuis defendisti, cum quaestor in mea atque ublica caussa consulum partes suscepisti, cum tribuno). quaestor non paruisti, cui tuus praesertim collega pa- t; ut haec recentia, quae meminero semper, obli- ar, quae tua sollicitudo de me in armis, quae laetitia editu, quae cura, qui dolor, cum ad te curae & do- es mei perferrentur? Brundisium denique te ad me ven- ım fuisse, nisi subito in Hispaniam missus esses? Vt

necesse fuit, de uno me
sem, si te non amarem.
persecutus es, sine sumn
ris, non possum existim:
quam me a te amari. C
ceteris rebus possem, am
men ipso tibi confido futı
venio, cui copiose & si
multa respondeam. Prim
ras misi, non plus quam
exituras. aliter enim scribi
timus, aliter quod multc
ingenium ejus melioribus
vere potuisse fieri putas. I
acute movebatur. genus c
judicio lapsus, quo valeba
probaret. Multae erant &
erat. ad eam igitur adhort:
in acuendo plurimum valet
tere. Habes de Calvo judici
silium, quod hortandi cau
de ingenio ejus valde exis

tuam profectionem amore prosequar, reditum spe exspectem, absentem memoria colam, omne desiderium litteris mittendis accipiendisque leniam. Tu velim tua in me studia & officia multum tecum recordere: quae cum tibi liceat, mihi nefas sit oblivisci, non modo virum bonum me existimabis, verum etiam te a me amari plurimum judicabis. Vale.

Absentem memoria colam] Malim legi *absentiam*, &c. *Lambinus*.

M. TULLII CICERONIS EPISTOLARUM AD TIRONEM,

LIBER XVI.

ORdinem epiſtolarum fere omnium ad Tironem oſtendit ratio temporis, ex adſcripta cuique die, & in ipſo argumento ſatis nota. Prima ſine dubio eſt, quae incipit, *Paullo facilius* : ſecunda, *Non queo* : tertia, *Nos apud* : quarta, *Varie* : quincta, *Vide* : ſexta, *Facilius* : ſeptima, *Septimum* : octava, *Nos a te* : nona, *Etſi opportunitatem* : decima, *Quo in diſcrimine* : undecima, *Magnae* : duodecima, *Omnia* : tertiadecima, *Menandrus* : quartadecima, *AEgypta* : quintadecima, *Spero* : ſexta-

T.C. ET CICERO MEVS, ET FR. ET FRATRIS FIL. TIRONI S.P.D.

NAullo facilius putavi posse me ferre desiderium tui, sed plane non fero: & quanquam magni ad honorem nostrum interest, quam primum ad urbem me venire, tamen peccasse mihi videor a te discesserim. Sed quia tua voluntas ea videbatur esse, orsus, nisi confirmato corpore, nolles navigare, appavi tuum consilium, neque nunc muto, si tu in eaes sententia. Sin autem postea quam cibum cepisti, vis tibi posse me consequi, tuum consilium est. Mario ad te eo misi, ut aut tecum ad me quam primum vet, aut, si tu morarere, statim ad me rediret. Tu auhoc tibi persuade, si commodo valetudinis tuae fieri it, nihil me malle quam te esse mecum. si autem inges opus esse, te Patris convalescendi caussa paullum morari, nihil me malle quam te valere. Si statim nas, nos Leucade consequere. sin te confirmare vis, & ites & tempestates, & navem idoneam ut habeas, diter videbis. Vnum illud, mi Tiro, videto, si me amas, e Marionis adventus & hae litterae moveant. Quod tudini tuae maxime conducet si feceris, maxime obtem-

Arum epistolarum ordinem, in omnibus libris perturbatum, nos, iem & judicium virorum doctoecuti, restituimus. *Lambin.* Orpistolarum in hoc extremo libro perturbatus est. nos eum, quem inus construxit, secuti sumus, multum interesse existimantes, oco hæc vel illa legatur. Vitiis n indiximus, ut suum nitorem reciperemus: velitari vero, quid, quid posteriore acie collocanit, cum tot editionibus animum iam induximus. *Gebhard.* Adde Lect. libell.

T. C. ET CIC. MEVS ET FR.] Ex Cilicia redeuntes. *Corradus.*

TIRONI] Patris ægro relicto. *Idem.*

Adprobavi tuum consilium; neque nunc muto] Nihil mutandum censeo: Peckio excerpta, *neque nunc nuto*, sicut & prima editio. Palatinus tertius legit *mitto*. Gebhard.

Postequam cibum cepisti] Ex Medicorum præceptis, qui de cibo ægris dando multa scribunt, & inter se etiam dissentiunt, ut scribit Celsus. *Corradus.*

Patris] *Patra* urbs Achaiæ nobilis, quæ portum habet commodum.

Leucade] *Leucas* urbs Acarnaniæ.

ARGVMENTV

Scribit de sua sollicitudine, suoque
rogat ut valetudinem diligenter curet.

TVLLIVS TIRONI S

NOn queo ad te nec lubet scribere
ctus : tantum scribo, & tibi &
luptati fore, si te firmum quam primu
abs te ad Alyziam accesseramus. Is lc
dem stadia CXX. Leucade aut te ipsu
Marione putabam me accepturum. (
tantum fac ut valeas, vel quantum te a
Novembr. Alyzia.

EPISTOLA

ARGVMENTVM

Rogat ut omni cura valetudi

TVLLIVS ET CICERO T

vemb. has litteras dedimus. Tu, ſi nos omnes amas, & praecipue me, magiſtrum tuum, confirma te. Ego valde ſuſpenſo animo exſpecto, primum te ſcilicet, deinde Marionem cum tuis litteris. Omnes cupimus, ego in primis, quam primum te videre, ſed, mi Tiro, valentem. Quare nihil properaris: ſatis quotidie videro, ſi valebis. Vtilitatibus tuis poſſum carere: te valere, tua cauſſa primum volo, tum mea, mi Tiro. Vale.

EPISTOLA IV.

ARGUMENTUM.

Tota cohortatio eſt ad curandam valetudinem.

M. T. C. ET Q. FR. ET Q. FIL. TIRONI S.

VArie ſum affectus tuis litteris, valde priore pagina perturbatus, paullum altera recreatus. Quare nunc quidem non dubito, quin, quoad plane valeas, te neque navigationi, neque viae committas. ſatis te mature videro, ſi plane confirmatum videro. De medico & tu bene exiſtimari ſcribis, & ego ſic audio. ſed plane curationes ejus non probo. Ius enim dandum tibi non fuit, cum κακοστόμαχος eſſes: ſed tamen & ad illum ſcripſi accurate, & ad Lyſonem. Ad Curium vero, ſuaviſſimum hominem & ſummi officii ſummaeque humanitatis, multa ſcripſi: in his etiam, ut, ſi tibi videretur, te ad ſe transferret. Lyſo enim noſter

I*Us enim tibi dandum non fuerat, cum κακοστόμαχος*] Celſus quoque l. 11, cap. 24. inter ea quæ aliena *ſtomacho* ſunt jurulenta ponit. merito igitur culpavit Aſclaponem Medicum Cicero: ſi enim firmo ſtomacho jurulenta non conveniunt, quanto magis infirmum affectumque Tironis jus quod ei dedetat, lædere potuit? κακοστόμαχον appellavit, qui ſtomacho laboraret. Idem Medicinæ candidiſſimus auctor, cum inquit, *at imbecillis ſtomacho, quo in numero magna pars urbanorum, omneſque pane cupidi litterarum ſunt*, κακοστομάχους intellexit. *Victor.* *Jus dand. t. non f.*] Jus enim, ut docent medici, ſtomachum languidum reddit, præſertim ſi frequentius ſumatur. *Corrad.*

rabilia tua ſunt in me officia, dom
bana, provincialia, in re privata,
diis, in litteris noſtris. Omnia vic
validum videro. Ego puto te belliſſim
quaeſtore Meſcinio decurſurum. nor
que, ut mihi viſus eſt, diligit, &
diligentiſſime conſulueris, tum, mi
vigationi. Nulla in re jam te feſtinar
niſi ut ſalvus ſis. Sic habeto, mi Tir
me amet, quin idem te amet: & cum
intereſt te valere, tum multis eſt cu
mihi nullo loco deeſſe vis, nunquam t
ſti. nunc te nihil impedit: omnia de
vi. quantam diligentiam in valetudin
ris, tanti me fieri judicabo. Vale, n

Quod dixiſſet daret medico. ipſi puto aliquid dandum eſſe] Hæc verba (niſi fallor) perperam diſtincta ſunt: &, ut arbitror, ita interpungi debent, *quod dixiſſet, daret. medico ipſi puto aliquid dandum eſſe.* ut certiorem faciat Cicero Tironem ſe ad Curium ſcripſiſſe, ut ei daret numeraret...

ipſius intelli
bro ad Mari
Curii ad Ci
ille pro ſalu
faciebat, o
re amicitiæ,
arcte con...

le & salve. Lepta tibi salutem dicit, & omnes. Vale. VII Idus Novembr. Leucade.

Lepta] Ep. 7 lib. III. *Conradus.*

EPISTOLA V.

ARGVMENTVM.

Rogat Tironem ut valetudinem curet.

TVLLIVS ET CICERO, ET Q. Q. TIRONI HVMANISS. ET OPT. S.P.D.

Vide, quanta sit in te suavitas, duas horas Thyrei fuimus. Xenomenes hospes tam te diligit quam si vixerit tecum. Is omnia pollicitus est quae tibi essent opus: facturum puto. Mihi placebat, si firmior esses, ut te Leucadem deportaret, ut ibi te plane confirmares. Videbis quid Curio, quid Lysoni, quid medico placeat. Volebam ad te Marionem remittere: quem, cum meliuscule tibi esset, ad me mitteres: sed cogitavi, unas litteras Marionem afferre posse, me autem crebras exspectare. Poteris igitur, & facies, si me diligis, ut quotidie sit Acastus in portu. Multi erunt quibus recte litteras dare possis, qui ad me libenter perferant. Equidem Patras euntem neminem praetermittam. Ego omnem spem tui diligenter curandi in Curio habeo. Nihil potest illo fieri humanius, nihil nostri aman-

Duas horas Thyrei fuimus] Monet vir eruditus, (indicarunt alii, quorum verba fere pono) videamus an rectius *Thyreu*, legatur: cujus, ut Epiri insulae, mentionem facit Strabo. Paullo post legunt Palatinus sextus, Hittorpianus, *quasi vixerit tecum:* sed vulgatum defendit Catullus, *uter tam bene, quam mihi pararim:* imo potius illam, quam ex vet. cod. orae vulgatarum editionum impresserunt, *quam vixerit tecum.* mihi illa genuinam ac veterem elegantiam redolere videtur. *Gebhardus.* Rectum est *Thyrei.* Thyreum enim oppidum est Acarnaniae. Stephanus, Ἔστι καὶ Ἀκαρνανίας Θύρειον διὰ τοῦ ι, ἐθνικὸν Θυρειεῖς. Meminit ejus Livius etiam lib. XXXVI.

Ut te Leucadem deportares] Sic rectius ex Pall. Vaticani excerptis, editione prima, ac Victoriana. Hittorpianus tamen *adportaret.* vulgo *deportares.* Gebhard.

Curio] Ep. 29 lib. VII. *Conrad.*

Lysoni] Ep. 19 lib. XIII. *Idem.*

Medico] Asclaponi, ep. 20 lib. XIII. *Idem.*

Rogat, ne quid omittat, quod ad rec. nem spectet.

M. TVLLIVS CIC. PATE ET Q. Q. TIRONI

TErtiam ad te hanc epistolam scrip: instituti mei tenendi caussa, qui: rem, quam quod haberem quid scribere: tum me diligis, tantum adhibe in te dili numerabilia in me officia adde hoc, q simum omnium. cum valetudinis ratio bueris, habeto etiam navigationis. omnibus ad me litteras dabis, ut ego e nem praetermitto. Cura, cura te, mi T tigit ut simul navigares, nihil est quod quam cures nisi ut valeas. Etiam atque Novembr. Actio vesperi.

TErtiam] Prima fuit I hujus libri, secunda fuit 6 hujus libri. *Corrad.* Sed vide de hoc epist. ordine Var. Lect. lib. XVI, ep. I.

Cura te mi Tiro] Nos auxilio vetustorum codicum his *Cura* scripsimus

μεγα ἐν ... Item ... Sed tam freq tores hæc fi

EPISTOLA VII.

ARGVMENTVM.

Adversis ventis Corcyrae se teneri significat. Tironem hortatur ut se curet, nec nisi confirmatus naviget.

M. T. C. TIRONI S. P. D.

Eptimum jam diem Corcyrae tenebamur, Quintus autem pater & filius Buthroti. Solliciti eramus de tua valetudine mirum in modum. nec mirabamur nihil a te litterarum. Iis enim ventis istinc navigatur, qui si essent, nos Corcyrae non sederemus. Cura igitur te & confirma: &, cum commode, & per valetudinem & per anni tempus navigare poteris, ad nos amantissimos tui veni. Nemo nos amat qui te non diligat. carus omnibus exspectatusque venies. Cura ut valeas etiam atque etiam, Tiro noster. Vale. xv Kalend. Novembr. Corcyra.

Corcyrae tenebamur] Corcyra insula maris Ionii, quae nunc *Corfu*. *tenebamur*] Ego, filius, & reliqui comites. Q. autem *frater*, sive (ut enim modo legitur) *pater*, & filius, Buthroti tenebantur. *Buthroti*] *Buthrotum* Epiri urbs est.

xv *Kal. Nov.*] xv Kal. Decemb. legendum, nemo non videbit, qui epist. 9 hujus lib. leget, in qua a Tirone ad IV Non. Novemb. discessisse ostendit. *Corradus.* Videtur scribendum XVI. scribit enim in 9 hujus libri epistola, *Corcyrae fuimus usque ad* XVI *Kal. Decembris*. Ursin.

EPISTOLA VIII.

ARGVMENTVM.

Q. Cicero, quantae sibi Tironis valetudo curae sit, amantis verbis ostendit.

Q. C. TIRONI S.

Agnae nobis est sollicitudini valetudo tua. nam, tametsi qui veniunt, ἀκίνδυνα μὲν, χρονιώτερα δὲ nuntiant,

CIC. TIR. S. Magnae nobis &c.] Nos secuti antiquorum codicum fidem, qui in hoc omnes conveniebant, hanc epistolam Q. Ciceroni

tiant, tamen in magna consolatione ingens inest sollicitudo, si diutius a nobis afuturus est is, cujus usum & suavitatem desiderando sentimus. Attamen quanquam videre te tota cogitatione cupio, tamen te penitus rogo, ne te tam longae navigationi, & viae per hiemem, nisi bene firmum committas, neve naviges nisi explorate. Vix in ipsis tectis & oppidis frigus infirma valetudine vitatur, nedum in mari & via sit facile abesse ab injuria temporis.

ψύχος δ' ἐστὶ λεπτῷ χρωτὶ πολεμιώτατον,

inquit Euripides. Cui tu quantum credas nescio. ego certe singulos ejus versus singula ejus testimonia puto. Effice, si me diligis, ut valeas, & ut ad nos firmus ac valens quam primum venias. Ama nos, & vale. Q. F. tibi salutem dicit.

ceroni restituimus. nam etsi quasdam conjecturas quae id confirmarent adferre possemus, satis esse putavimus librorum vetustatem, testimonium, ut suum unicuique reddatur. Quod autem in

RO] Al. *Q. Cicero*: itaque legendum est. *Corradus.*

Λεπτῷ χρωτὶ] Optime Palat. prim. λεπτόχρωτι Hesychio est θρυψίχρωτι, qui exponit τρυφερός. Hesiodo vero ἁπαλό-

in portum Corcyraeorum ad Cassiopen stadia CXX processimus. Hic retenti ventis sumus usque ad IX Kalendas. Interea, qui cupide profecti sunt, multi naufragia fecerunt. Nos eo die coenati solvimus. Inde Austro lenissimo, coelo sereno, nocte illa & die postero in Italiam ad Hydruntem ludibundi pervenimus: eodemque vento postridie, id erat a. d. VII Kalend. Decembr. hora quarta Brundisium venimus: eodemque tempore simul nobiscum in oppidum introiit Terentia, quae te facit plurimi. A. d. V Kal. Decemb. servus Cn. Plancii Brundisii tandem aliquando mihi abs te exspectatissimas litteras reddidit, datas Idib. Novembr. quae me molestia valde levarunt, utinam omnino liberassent. Sed tamen Asclapo medicus plane confirmat, propediem te valentem fore. Nunc quid ego te horter, ut omnem diligentiam adhibeas ad convalescendum? Tuam prudentiam, temperantiam, amorem erga me novi. scio te omnia

A Portu Corcyraeorum ad Cassiopen] Vetusta exemplaria *Cassioden*. Nos erratum unius litterae in illis esse existimavimus, & *Cassiopen* restituimus: de quo portu Strabo lib. I. ἐν τούτῳ δ' ἐστὶ τῷ διαστήματι Πάνορμός τε λιμὴν μέγας ἐν μέσοις τοῖς Κεραυνίοις ὄρεσι· καὶ μετὰ ταῦτα Ὄγχησμος λιμὴν ἄλλος, καθ' ὃν τὰ δυσμικὰ ἄκρα τῆς Κερκυραίας ἀντίκειται· καὶ πάλιν ἄλλος Κασσιόπη, ἀφ' οὗ ἐπὶ Βρεντέσιον χίλιοι ἑπτακόσιοι στάδιοι, οἱ δ' ἴσοι ἐπὶ Τάραντα ἀπὸ ἄλλης ἀκρωτηρίας νοτιωτέρας τῆς Κασσιόπης ὃ καλοῦσι Φαλακρόν. Plinius etiam lib. IV, cap. 12. *Insula autem ex adverso Thesprotiae Corcyra, a Buthroto XII. m. pass. eadem ab Acroceraunis L. m. cum urbe ejusdem nominis Corcyra liberae civitatis & oppido Cassiope temploque Cassii Jovis, pass. LXXXXVII. in longitudine patens.* Sed & A. Gellius in initio l. XXI. *Navigabamus a Cassiope Brundusium.* Victorius. *A portu Corcyraeorum ad*] Al. *in portum Corcyraeorum, & ad.* Corrad. *Cassiopen*] Ita nunc quoque vocant. *Idem.* *Ad Cassopen* legendum ex Plinio lib. IV. extant etiam numismata vetera ΚΑΣΣΩΠΑΙΩΝ. Ursin. Utrumque recte dicitur *Cassiope* & *Cassope*. Sed omnes exarati manu codices, quos vidi, meus secundus, Mentel. Amstelod. & praeter hos Hittorp. Pal. sex. scribunt *in portum*. quam lectionem cur spreverint editores non video. Nam in Epiro vicina Corcyraei portum habuerunt ad oppidum Cassiopen, qui & *Cassiope* dictus est, quem descripsit Strabo, & memorat Ptolem. & Ulpian. lib. XIV Pandect. *Ut ecce sunt naves quae Brundusium a Cassiopa, vel a Dyrrachio vectores trajiciunt.* Ex illo enim trajiciebant in Italiam. *Grav.*

Ad Hydruntem] *Hydrus*, seu Hydruntum, hodie *Otranto*. est Calabriae oppidum Brundusio distans centum quinquaginta stadia, Strabone teste.

Nunc quid ego te horter?] Elegantissime & rectissime sic restituo ex Vaticani excerptis ac Victorii editione, simulque interpungo. Nec multum me destituunt Palatini, duabus litteris peccantes, *nunc quidem ego te horter.* [sic & Amstelod.] Vulgo, *nunc equidem ego te horter.* Gebhard.

 Sym-

omnia facturum ut nobiscum quam primum sis. sed tamen ita velim ut ne quid properes. Symphoniam Lysonis velim vitasses, ne in quartam hebdomada incideres. Sed, quum pudori tuo maluisti obsequi, quam valetudini, reliqua cura. Curio misi, ut medico honos haberetur, & tibi daret quod opus esset: me cui jussisset curaturum. Equum & mulum Brundisii tibi reliqui. Romae vereor ne ex Kal. Ian. magni tumultus sint. Nos agemus omnia modice. Reliquum est ut te hoc rogem & a te petam, ne temere naviges. Solent nautae festinare quaestus sui caussa. Cautus sis, mi Tiro. Mare magnum & difficile tibi restat. Si poteris, cum Mescinio. caute is solet navigare. si minus, cum honesto aliquo homine, cujus auctoritate navicularius moveatur. In hoc omnem diligentiam si adhibueris, teque nobis incolumem

Symphoniam Lysonis] Concentum omnes interpretantur: sed alii ad convivium, alii ad venam referunt, quasi ... *dicuntur, ita per omnem vitam septimum quemque annum periculosum, & velut κρίσιμον esse & κλιμακτηρικὸν vocari.* Gell.

lumem praestiteris, omnia a te habebo. Etiam atquè etiam noster Tiro vale. Medico, Curio, Lysoni de te scripsi diligentissime. Vale, salve.

EPISTOLA X.

ARGUMENTUM.

Narrat, quam Tironi periculosum sit, post morbum in viam se dare: & ejus operam in studiis exigit.

M. T. C. TIRONI S. P. D.

Ego vero cupio te ad me venire, sed viam timeo. gravissime aegrotasti, inedia & purgationibus, & vi ipsius morbi consumtus es. Graves solent offensiones esse ex gravibus morbis, si quae culpa commissa est. Iam ad id biduum, quod fueris in via, dum in Cumanum venis, accedent continuo ad reditum dies quinque. Ego in Formiano ad III Kalend. esse volo. Ibi te ut firmum offendam, mi Tiro, effice. Litterulae meae, sive nostrae, tui desiderio oblanguerunt. Hac tamen epistola, quam Acastus attulit, oculos paullum sustulerunt. Pompeius erat apud me cum haec scribebam. Hilare & libenter ei cupienti audire nostra dixi, sine te omnia mea muta esse. Tu Musis nostris para ut operas reddas. nostra ad diem dictam fient. Docui enim te, fides

Pompeius erat apud me] Nisi *Pomponius* legatur, hæc epistola ante quam in Ciliciam Cicero proficisceretur, scripta fuerit necesse est. nam a Cic. reditu ex Cilicia ad Pompeii discessum ex Italia, nec Tiro in Italia fuit, nec Pompeius animo ita tranquillo, ut Ciceronis scripta audire cupierit: vel certe alius Pompeius significabitur. *Corrad.*

Nostra ad diem dictam fient] Modus loquendi sumptus a Græcis, illi enim ἐς ῥητὴν ἡμέραν. Utuntur eo sæpe Romanarum rerum Græci scriptores, Plutarchus, Dion, Appianus. Terentius, *Ad præstitutam diem*, inquit: quemadmodum etiam sæpe Cicero, qui *ad præfinitam* quoque dixit. Plutarch. in Cæsare, ἂν ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ, μὴ καταθῶνται τὰ ὅπλα. Appianus in Libycis, de Scipione, qui primus Africanus est appellatus, Σικελῶν δὲ αὖ τριακοσίους καταγράψας εὐδαίμονας, ἐκέλευσεν ἥκειν ἐς ἡμέραν ῥητήν. Dion lib. XLVII. de Dolabella post Trebonii cædem, καὶ τοῖς τε συνοῦσιν οἱ ῥητὴν ἡμέραν ἐς ἀπαλλαγὴν τῆς φιλίας αὐτοῦ προεῖπον. Et militibus certam diem præfinierunt, intra quam illis fraudi non esset, si a Dolabella discessissent. *Victorius.* *N. a. d. d. fient*] Al. *a. d. d. fiant*; ut quasi ex his ostendat quod ἔτυμον *fides* habeat, quæ dicta sit quod *fiant* dicta. *Corrad.*

fides ἔτυμον quod haberet. Fac plane ut valeas. nos ad summum. Vale. XIIII Kal.

Ε'τυμον] Ε'τυμολογίαν, hoc est, notationem. sic enim Cicero mavult quam veriloquium transferre. *Corradus.*

EPISTOLA XI.

ARGVMENTVM.

Rogat ut praeter valetudinem nihil curet: addit de suo ad urbem adventu, de statu reip. civilibus discordiis perturbato, de triumpho, de praefectura Campana. Lentulo, Marcello Coss.

M.T. ET C. TERENTIA ET TVLLIA, Q. FRATER ET Q.F. TIRONI S.P.D.

ETsi opportunitatem operae tuae omnibus locis desidero, tamen non tam mea quam tua caussa doleo te non valere. Sed quum in quartanam conversa vis est morbi, sic enim scribit Curius, spero te, diligentia adhibita, etiam

gnare cupiant, impedimento mihi fuerunt omnino. & ipse Caesar, amicus noster, minaces ad senatum & acerbas litteras miserat. & erat adhuc impudens, qui exercitum & provinciam invito senatu teneret: & Curio meus illum incitabat. Antonius quidem noster, & Q. Cassius, nulla vi expulsi, ad Caesarem cum Curione profecti erant. Postea quam senatus consulibus, praetoribus, tribunis pl. & nobis, qui proconsules sumus, negotium dederat, ut curaremus, ne quid resp. detrimenti caperet, nunquam majore in periculo civitas fuit, nunquam improbi cives habuerunt paratiorem ducem. Omnino ex hac quoque parte diligentissime comparatur. Id fit auctoritate & studio Pompei nostri, qui Caesarem sero coepit timere. Nobis inter has turbas senatus tamen frequens flagitavit triumphum: sed Len-

Caesar amicus noster] Ep. 9. lib. 1. *Corradus.*

Minaces ad senatum] Ut omnes ab exercitibus discederent: quod nisi fieret, se dignitatem suam armis defensurum minabatur. *Idem.*

Curio meus] C. Curio, qui superiore anno Trib. pleb. fuerat. *Idem.*

Antonius quidem] M. Antonius Tribun. pleb. *Idem.*

Noster] Epistola 5 lib. XI. *Idem.*

Q. Cassius] Q. Cassius Trib. pl. *Idem.*

Nulla vi expulsi] Expulsos tamen alii scribunt. *Idem.*

Posteaquam senatus, consulibus, praetoribus, tribunis plebis & nobis, qui proconsules sumus] Praesidio hujus loci emendatur alter in Oratione pro Deiotaro rege: qui cum eandem sententiam haberet, negligentia librariorum corruptus fuerat, vel potius vitio veteris illius scripturae aliquantulum perturbatus: *Cum audisset senatus consentientis auctoritate arma sumpta, Coss. Praet. Tribb. nobis imperatoribus remp. defendendam datam*; ita enim legendum est, non *novis* ut nunc in omnibus impressis mendose legitur. Notum autem jam omnibus est, veteres librarios nullo pene discrimine illis litteris usos esse, quae etiam scriptura in lapidibus antiquis reperitur: Erat enim tunc Cicero cum imperio, & habebat fasces laureatos, quare & illum, & reliquos omnes qui cum imperio essent, voluit Senatus providere publicae saluti. In II Philip. *Tum contra te dedit arma hic ordo Coss. reliquisque imperiis & potestatibus.* Caesar etiam in primo commem. cum de hoc SC. loqueretur, inquit: *Dent operam Coss. Praet. Trib. pleb. quique cum imperio sunt ad urbem, nequid resp. detrimenti capiat.* Romae de hac animadversione cum eruditis viris locuti sumus. *Victor.* *Nobis q. proconf. s.*] Vetus liber habet, *nobis qui pro consulibus ad urbem sumus.* Ursinus. *Procoss. sumus*] Nondum urbem ingressi, epist. 6 lib. VIII. *Corrad.*

Diligentissime comparatur] Sic optime viri doctissimi ex vett. codd. restituerunt hunc locum. Veteres enim absolute *comparare*, intellecto ex proximis quid comparetur, amant uti. Liv. XXXVIII, 12. *Attalum igitur fratrem ejus arcessit a Pergamo, hortatusque ad capessendum secum bellum, pollicetur suam suorumque operam, domum ad comparandum dimittit.* vide ibi Not. Gronov.

Lentulus Consul] L. Lentulus Cruscellus Cos. cum C. Claudio Marcello. *Corrad.*

Descripta sunt] Hoc est, divisae. Sic alibi dixit, *describere civitatibus vectigalia.*

Nos Ca[...] cum, *Vo[...]* *hac Camp[...]* [...] *summa re[...]*

EPISTOLA

ARGVMENTV[...]

Deplorat statum reip. & initia bello[...] tum suam in Tironem benevolentiam sig[...]

M.T.C. TIRONI SV[...]

QVo in discrimine versetur salus omnium, atque universae reipub[...] quod domos nostras, & patriam ipsa[...] vel inflammandam reliquimus. In cun[...] est, ut, nisi qui deus, vel casus aliquis [...] nequeamus. Equidem ut veni ad urb[...] nia & sentire & dicere & facere quae [...] tinerent: sed mirus invaserat furor ne[...]

ſed etiam his qui boni habentur, ut pugnare cuperent, me clamante, nihil eſſe bello civili miſerius. Itaque cum Caeſar amentia quadam raperetur, & oblitus nominis atque honorum ſuorum, Ariminum, Piſaurum, Anconam, Arretium occupaviſſet, Vrbem reliquimus: quam ſapienter, aut quam fortiter, nihil attinet diſputare. Quo quidem in caſu ſimus, vides. Feruntur omnino conditiones ab illo, ut Pompeius eat in Hiſpaniam: dilectus qui ſunt habiti, & prae-

bis tertio multitudinis caſu in illis legi. Quod quia non facile credas librariorum negligentia accidiſſe: quod ſequitur, eadem ratione in illis legitur, *ſed etiam bis*, non *hos* accuſandi caſu, ut in reliquis libris. Vix autem veriſimile eſt imperitos librarios temere in ambobus locis lapſos. Nos tam novam, & noſtris auribus inauditam ſtructuram verborum recipere & probare auſi non ſumus: nec tamen culpam mereri nobis videmur, quod hanc rem, quantulacunque eſt, admonere non piguit. Quicquid de hoc ſtatuent elegantiores & eruditiores viri, nos libenter ſequemur. *Victorius. Idem in poſterioribus:* Admonuimus olim Mediceum codicem, & alium item bonum *improbis* habere, tertio multitudinis caſu: & paullo poſt eadem ratione *bis*. nec tamen tanti mihi fuit auctoritas illorum ut ita ſcriberem, quamvis non ſine cauſſa id factum eſſe exiſtimarim: animadvertimus poſtea optimos auctores ita locutos eſſe. quare veterem omnino lectionem recipiendam cenſemus. Citatur teſtimonium Accii Meleagro, a Nonio Marcello in Vaſtities, *Qua vaſtitudo hac, aut unde invaſit mihi?* Item Terentii Varronis e IV libro de vita populi Rom. 1413. *Tanta porro invaſit cupiditas honorum pleriſque, ut vel cœlum ruere, dummodo magiſtratus adipiſcantur, exoptent.* Aliis etiam in locis apud eundem, niſi memoria me decipit, veteres ſcriptores ita locuti eſſe reperiuntur, & (ut arbitror) exempla paſſim occurrerent, niſi omnia quæ contra certas quaſdam ipſorum regulas facerent, a recentioribus grammaticis temere deleta eſſent. *Invaſerat -- improbis -- his*] *Invado* enim, & incedo, verba, tertio quoque caſui veteres jungebant. *Corrad. Non ſolum improbis, ſed etiam iis qui*] Secutus ſum codicum manuſcr. auctoritatem: qui omnes fere ſic habent: atque ita edidit P. Victorius. Vulgati autem ſic, *non ſolum improbos, ſed etiam eos*, &c. *Lambin. Improbis*, & *iis* firmant Palatini, Amſtelodam. Mentel. Grævianus. *Sed. mir. invaſ. fur. non ſol. improbis, ſed et. his*] Hæc quoque eſt Palatt. codicum lectio, quam Victorius indicavit; tum etiam editionis primæ: ut flagellanda merito veniat aliorum temeritas, intrudentium caſum accuſandi pro tertio. nam excudebatur, *ſed mirus invaſerat furor non ſolum improbos, ſed etiam hos.* Timiditas tamen hic Victorii mihi non placet, rectius Lambinus, qui fidenter eam admiſit, ſicut & Manutius. *Gebhardus.*

Ariminum] Oppidum Umbriæ perantiquum maritimum, hodie *Rimini.*

Piſaurum] Et hoc oppidum Umbriæ maritimum, hodie *Peſaro.*

Anconam] Picentium urbs, quæ antiquum nomen retinet.

Arretium] Etruriæ urbs, colonia & municipium, hodie *Arezzo.*

Eat in Hiſpaniam] Provinciam ſuam. *Proficiſcatur*, inquit Cæſar, *Pompeius in ſuas provincias, ipſi exercitus dimittantur, diſcedant in Italia omnes ab armis, metus e civitate tollatur, libera comitia, atque omnis*

praesidia nostra dimittantur: se ulteriorem Galliam Domitio, citeriorem Considio Noniano, his enim obtigerunt, traditurum: ad consulatus petitionem se venturum, neque se jam velle, absente se, rationem haberi sui: se praesentem trinum nundinum petiturum. Accepimus conditiones: sed ita, ut removeat praesidia ex his locis quae occupavit, ut sine metu de iis ipsis conditionibus Romae senatus haberi possit. Id ille si fecerit, spes est pacis non honestae. leges enim imponuntur. sed quidvis est melius, quam sic esse ut sumus. Sin autem ille suis conditionibus stare noluerit, bellum paratum est: ejusmodi tamen quod sustinere ille non possit, praesertim cum a suis conditionibus ipse fugerit: tantummodo ut eum intercludamus, ne ad urbem possit accedere: quod sperabamus fieri posse. Dilectus enim magnos habebamus, putabamusque illum metuere, si ad urbem ire coepisset, ne Gallias amitteret, quas ambas habet inimicissimas, praeter Transpadanos: ex Hispaniaque sex legiones, & magna auxilia, Afranio & Petreio ducibus, ha-

ſuſcipere volui, quo plus apud illum meae litterae cohortationeſque ad pacem valerent. Sin autem erit bellum, video me caſtris & certis legionibus praefuturum. Habeo etiam illam moleſtiam, quod Dolabella noſter apud Caeſarem eſt. Haec tibi nota eſſe volui: quae cave ne te perturbent, & impediant valetudinem tuam. Ego A. Varroni, quem cum amantiſſimum mei cognovi, tum etiam valde tui ſtudioſum, diligentiſſime te commendavi, ut & valetudinis tuae rationem haberet & navigationis, & totum te ſuſciperet ac tueretur: quem omnia facturum confido. recepit enim & mecum locutus eſt ſuaviſſime. Tu, quum eo tempore mecum eſſe non potuiſti, quo ego maxime operam & fidelitatem deſideravi tuam, cave feſtines, aut committas ut aut aeger, aut hieme naviges. Nunquam ſero te veniſſe putabo, ſi ſalvus veneris. Adhuc neminem videram, qui te poſtea vidiſſet quam M. Voluſius, a quo tuas litteras accepi: quod non mirabar. neque enim meas puto ad te litteras tanta hieme perferri. Sed da operam ut valeas: &, ſi valebis, cum recte navigari poterit, tum naviges. Cicero meus in Formiano erat, Terentia & Tullia Romae. Cura ut valeas. IV Kalendas Febr. Capua.

A. Varroni] Is eſt quem ſcribit Cæſar libro tertio de Bello civili, ad colloquium pro Pompeianis venturum fuiſſe, niſi a Labieno res impedita fuiſſet. *Corrad.*

EPISTOLA XIII.

ARGVMENTVM.

Cohortatio ad valetudinem curandam.

M. T. C. TIRONI S. P. D.

OMnia a te data mihi putabo, ſi te valentem videro. ſumma cura exſpectabam adventum Menandri, quem ad te miſeram. Cura, ſi me diligis, ut valeas, &, cum te bene confirmaris, ad nos venias. Vale. IV Idus April.

ANdricus postridie ad me venit qu
que habui noctem plenam timo
litteris nihilo sum factus certior quon

ANdricus] Al. *Menandrus*, ut in præced. epistola. *Corradus.*

Itaque habui noctem plenam timoribus ac miseriis] Sic omnes vulgati libri tam magno consensu, ut noster etiam communem culpam sustineat. ut verum enim fateamur, parum in hoc ipso vidimus. Quod tamen tunc peccati cum aliis admisimus, nunc omnino rejecimus, auctoresque unicuique sumus, ut noster etiam liber castigetur, cum antiquisque concordare cogatur, qui rectam lectionem retinent: sic enim legunt, *Itaque habui noctem plenam timoris: ac miseriis, tuis litteris nihilo sum factus certior*, &c. Ut meo judicio sic prorsus legi, & intelligi debeat, duo accidisse quæ maxime Ciceronem cruciarint, unum, Andricum postridie venisse quam expectarat, ut sollicitus de valetudine Tironis, multaque quæ nollet cogitans, noctem quæ intercessit inter diem illum quo expectabat, & illum quo venit, plenam timoris habuerit. Alterum quod *(mi-*

nem qua
esse accu
ctum quo
miseriam
tem putat
munem l
strum jud
qui primo
dam scrip
veræ tam
quam be
nunc pro
lam convi
la. *Victor.*
tuis litteris
P. Victori
gare non
esse ac pla
dem fere v
rius est. S
cum Men
da, *plenam*
ris, &c. *L*
timoris ac
dicem Hi

M. T. C. ET CICERO MEVS, ET FR. ET FRATRIS FIL. TIRONI S. P. D.

PAullo facilius putavi posse me ferre desiderium tui, sed plane non fero: & quanquam magni ad honorem nostrum interest, quam primum ad urbem me venire, tamen peccasse mihi videor qui a te discesserim. Sed quia tua voluntas ea videbatur esse, ut prorsus, nisi confirmato corpore, nolles navigare, approbavi tuum consilium, neque nunc muto, si tu in eadem es sententia. Sin autem postea quam cibum cepisti, videris tibi posse me consequi, tuum consilium est. Marionem ad te eo misi, ut aut tecum ad me quam primum veniret, aut, si tu morarere, statim ad me rediret. Tu autem hoc tibi persuade, si commodo valetudinis tuae fieri possit, nihil me malle quam te esse mecum. si autem intelliges opus esse, te Patris convalescendi caussa paullum commorari, nihil me malle quam te valere. Si statim navigas, nos Leucade consequere. sin te confirmare vis, & comites & tempestates, & navem idoneam ut habeas, diligenter videbis. Vnum illud, mi Tiro, videto, si me amas, ne te Marionis adventus & hae litterae moveant. Quod valetudini tuae maxime conducet si feceris, maxime obtem-

HArum epistolarum ordinem, in omnibus libris perturbatum, nos, rationem & judicium virorum doctorum secuti, restituimus. *Lambin.* Ordo Epistolarum in hoc extremo libro valde perturbatus est. nos eum, quem Lambinus construxit, secuti sumus, non multum interesse existimantes, quo loco hæc vel illa legatur. Vitiis bellum indiximus, ut suum nitorem Tullio reciperemus: velitari vero, quid priore, quid posteriore acie collocandum sit, cum tot editionibus animum nunquam induximus. *Gebhard.* Addesis Var. Lect. libell.

M. T. C. ET CIC. MEVS ET FR.] Ex Cilicia redeuntes. *Corradus.*

TIRONI] Patris ægro relicto. *Idem.*

Adprobavi tuum consilium; neque nunc muto] Nihil mutandum censeo: Peckio excerpta, *neque nunc nuto*, sicut & prima editio. Palatinus tertius legit *mitto*. Gebhard.

Postequam cibum cepisti] Ex Medicorum præceptis, qui de cibo ægris dando multa scribunt, & inter se etiam dissentiunt, ut scribit Celsus. *Corradus.*

Patris] *Patra* urbs Achaiæ nobilis, quæ portum habet commodum.

Leucade] *Leucas* urbs Acarnaniæ.

alns rebus operam dare.

Convicium Platonis] Justos esse, qui in veri vestigatione versentur, quique ea, quæ plerique expetunt, contemnant: cum potius peccent. Nam studio discendi impediti, quos tueri debent, deserunt. Ego vero ne ita peccem, fingo me alias res agere, quamvis hoc tempore parum proficiam. *Corradus.* *Convic. Platonis*] Monuit Clau-

Τ

Ε

Gebhar nis C tiam nutius tes.

E P I S T O L

ARGVMENT

Respondet ad duas Ciceronis epistol superiorem leguntur. maxime autem reos, quorum ipse in numero erat a laudat. Cupere videtur ut Cæsar cognita jam ejus clementia. Eodem

C. CASSIVS M. T.

S. V. B. Non mehercule in hac m quam libentius facio, quam se cum praesente loqui & jocari. N propter spectra Catiana: pro quo t

EPISTOLA XVII.

ARGVMENTVM.

[R]eprehendit, modeste tamen, Tironem, quia scripserat, [vale]tudini fideliter inserviendo: *cumque rogat ut omnino* [vale]*tudini serviat.*

M. T. C. TIRONI S. P. D.

[V]ideo quid agas. tuas quoque epistolas vis referri in volumina. Sed heus tu, qui κανὼν esse meorum scri[pt]um soles, unde illud tam ἄκυρον, *valetudini fideliter* [inser]*viendo?* Vnde in istum locum *fideliter* venit? cui [verb]o domicilium est proprium in officio, migrationes in [ali]um multae. Nam & doctrina, & domus, & ars, & [ager] etiam fidelis dici potest, ut sit, quomodo Theo[phra]stro placet, verecunda tralatio. Sed haec coram. De[metr]ius venit ad me: quo quidem comitatu ἀφωμίλησα [scis.] tu eum videlicet non potuisti videre: cras aderit: [vide]bis igitur. Nam ego hinc perendie mane cogito. Va[letud]o tua me valde sollicitat: sed inservi, & fac omnia: [pu]te mecum esse, tum mihi cumulatissime satisfacere pu[ta.] Cuspio quod operam dedisti, mihi gratum est. Valde [eni]m ejus caussa volo. Vale.

[De]*metrius*] Libertus. *Corradus.*

Quo quidem comitatu ἀφωμίλησα, [s]*cis*] Locus obscurus, & fortasse [depr]avatus: nullam in priscis exemplaribus varietatem inveni: nam quod ante dixit, *doctrinam fidelem* non [com]mode dici posse, & esse translationem quae ferri possit. ipse ea usus est, [d]e Oratore inquit, *& habeat qui docere fideliter possit.* Victor. *Quo quidem comitatu ἀφωμίλησα*] Locus est obscurus & suspectus. ego nihil varietatis in libris veteribus reperi. Licet dicere, hanc esse sententiam, Ego me ab hoc comitatu abstraxi ac removi, neque cum eo congressus aut collocutus sum. *Lambinus.*

Cuspio] Ep. 6 lib. XIII. *Corrad.*

veritus invidiam Tiro, non sic inscribe numissionem, respondit. Cicero non ptionem contendit, quin etiam addend joris etiam esset benevolentiae signum. Elum, gratulatur: eumque rogat ut v geat, & alia quoque breviter attingit.

TVLLIVS TI S. P. D.

QVid igitur? non sic oportet? addendum etiam, suo. sed, si tur, quam quidem ego saepe conten gaudeo profuisse. si vero etiam Tu

N*On sic oportet*] Inscribere tam familiariter meas litteras ad te? *Corradus.*

Equidem censeo sic] Inscribi oportere. *Idem.*

Addendum etiam, suo] Ut inscribam, Tironi suo. *Idem.*

Invidia vitetur] Quae tibi ex ea re fortasse apud reliquos familiares nasci vide-

[illegible] ex paratis res non m sunt enim eorum a plicate. nem nota eo conver

quanto mihi illud erit amabilius! Sed, si me amas, quod quidem aut facis, aut perbelle simulas, quod tamen in modum procedit: sed ut est, indulge valetudini tuae: cui quidem tu adhuc, dum mihi deservis, servisti non satis. ea quid postulet non ignoras: πέψιν, ἀκοπίαν, περίπατον σύμμετρον, τρῖψιν, εὐλυσίαν κοιλίας. Fac bellus revertare. non modo te, sed etiam Tusculanum nostrum plus amem. Parhedrum excita ut hortum ipse conducat: sic olitorem ipsum commovebis. Helico nequissimus

HS CIↃ

Sed ut est indulge valetudini tuae] Sic Amstelodam. Mentel. Græv. sec. & omnes veteres libri. Male Lambinus & Gebhardus *ut ut est*, quod & Manutius malebat. *Ut* sæpe in eodem *sensu* ponitur, pro *ut ut*, quomodocunque. Terent. Phorm. v, 4.

Lætus sum, ut mea res sit se habent, fratri obtigisse quod vult.

hoc est, quomodocunque meæ res se se habent. Plaut. in Pœnulo IV, 2.

——— *qui habet, quod det, ut homo est,*
Omnia genera recipiuntur.

Sic MSS. Senec. ep. 19. *Ut se res habet ab Epicuro versura facienda est*. Gronovius Observ. III, c. 6. ubi vide plura.

Ἀλυπίαν] Nos emendavimus ἀκοπίαν, adjuti ab antiquis exemplaribus: quid enim ἀλυπία potest ad bonam valetudinem? quæ vacuitas est doloris. nam quod sanitatem adjuvat lætitia animi delectatioque, paullo post addit, τέρψιν dicendo. ἀκοπία autem, id est, vitatio immodicarum defatigationum, necessaria est ei qui sanitatem tueri vult. κόποι enim, id est, nimiæ defatigationes, febrim gignunt: ut recte ἀκοπίαν posuerit inter ea quæ bonam valetudinem conservant. Simplic. in Commentariis in Physicam Aristotelis: Τῷ γὰρ ἰσχύος χάριν γυμνασαμένῳ πλείω καὶ διὰ κόπον πυρέξαντι, ἀπροαίρετον μὲν τὸ πυρέξαι ἐκ ἀπὸ τύχης μέν τοι. εἴωθε γὰρ ἐπὶ τῶν πλείστων τῶν ἀσυμμέτρων γυμνασίων κόπος ἐπιγίνεσθαι, ἐπὶ δὲ τούτῳ πυρετός. sed tam frequens est hoc verbum apud medicos & alios etiam bonos [illegible], ut nihil notius sit. Remedia etiam quædam medici quæ defatigationes [illegible] nimiis laboribus ortas levent, [illegible] appellant. *Victorius*. Hoc loco quidam legunt non ἀλυπίαν, sed ἀκοπίαν, quietem quandam a magnis laboribus. *Corradus*.

Τρῖψιν, εὐλυσίαν, &c.] Sic habent iidem libri, non, ut vulgati τέρψιν. quod probo. τρῖψις autem, id est frictio. *Lambin*. Sed præstat τέρψιν.

Ut hortum ipse conducat] Eo tempore hortos quosdam Cicero emere cupiebat, ut in epistolis ad Atticum sæpe scribit. *Corrad.*

Helluo nequissimus sestertia ducenta dabat, &c.] Vetusti libri sic habent *Helico nequissimus* HS ∞ *dabat*. Noster tamen hic pro nota qua veteres mille significabant, M habet, cum nondum typi illi, qui a nobis renovati sunt, fabricati essent: aliis autem locis semper ubi M habebant vulgati codices, ∞ in cunctis priscis exemplaribus a nobis inventam notam reposuimus: neque solum in his vidimus epistolarum antiquis libris hoc semper servatum esse, sed etiam in Livianis quibusdam vetustissimis exemplaribus quæ in D. Marci bibliotheca servantur: quod idem & M. Varronis in eadem bibliotheca miræ antiquitatis codex retinet, & Columellæ non negligenter scriptus a Nicolao Nicolo liber, quem olim Politianus viderat & laudat. Sed quid opus est hæc tam accurate vel ambitiose potius testimo-

retinerent. Non debuimus igitur licet omissam & obsoletam rem contemnere : cum nostrum totum studium fuerit ad priscam & genuinam scripturam hos libros reducere. Nec enim castigare aut emendare receptos Ciceronis codices voluimus : sed ope priscorum exemplariorum importunas & ineptas quorundam audaciorum castigationes ejicere & delere: secuti consilium Timonis Philasii, qui, Diogene Laertio auctore, ab Arato interrogatus quomodo sincerum, & integrum Homeri poema sibi parare posset, respondisse fertur, Si antiqua ejus exemplaria sibi proposuisset, non quæ ab aliquo castigata jam essent. Censuit ille optimi judicii vir, quo magis tractati essent & castigati antiqui auctores, eo magis contaminatos inquinatosque esse: jam tum enim vigebat hæc pestis, quæ nostris temporibus adeo pervagata est, ut omnes meliores libros fœdis maculis deturpatos habeamus. Eandem igitur notam renovavimus, ut quantum a nobis fieri potuit, vetustatem illam & integritatem, quam summo nostro labore deprehendimus, exprimeremus. Quomodo autem hæc nota conflata fuit, quia scimus eruditos quosdam viros in hoc multum laborasse, nec tamen rem, ut erat, in-

EPISTOLA XXI.

ARGVMENTVM.

gat ut sui absentis desiderium crebris & longis epistolis t: enumerat Trebonii erga se officia: de Calvo oratore mortuo, quid sentiat, exponit. Caesare dictatore II. DCCVI.

M.T.C. TREBONIO S.P.D.

[ ]epistolam tuam legi libenter & librum libentissime; ed tamen in ea voluptate hunc accepi dolorem, quod incendisses cupiditatem meam consuetudinis augendae ae, nam ad amorem quidem nihil poterat accedere, discedis a nobis, meque tanto desiderio afficis, ut unam consolationem relinquas, fore, ut utriusque nostrum itis desiderium crebris & longis epistolis leniatur. d ego non modo de me tibi spondere possum, sed de te mihi. Nullam enim apud me reliquisti dubitationem tum me amares. Nam, ut illa omittam quae civitate fecisti, cum mecum inimicitias communicasti, cum oncionibus tuis defendisti, cum quaestor in mea atque blica caussa consulum partes suscepisti, cum tribuno quaestor non paruisti, cui tuus praesertim collega pa-; ut haec recentia, quae meminero semper, obli-r, quae tua sollicitudo de me in armis, quae laetitia ditu, quae cura, qui dolor, cum ad te curae & do-mei perferrentur? Brundisium denique te ad me ven-n fuisse, nisi subito in Hispaniam missus esses? Vt haec

tolam tuam] 16 libri XII. Videri test & *liber*, ex versiculis, qui in ntur: si modo credimus hanc epi- & superiorem a Cicerone ad Tre-n in Asiam, & non in Hispaniam fuisse. *Corrad.* Vide Manut.

ac recentia] Fortasse de Caesaris morte. *Corradus.*

In armis] In bello civili. *Idem.*

In reditu] Post victum Pompeium. *Idem.*

Brundusium] Quo ego Dyrrachio veneram. *Idem.*

Missus esses] Procos. a Caesare. *Idem.*

mus. Nam cum maximam cepiſſem laetitiam ex humaniſſimi & cariſſimi patris epiſtola, tum vero jucundiſſimae tuae litterae cumulum mihi gaudii attulerunt. Itaque me jam non poenitebat intercapedinem ſcribendi feciſſe: ſed potius laetabar. fructum enim magnum humanitatis tuae capiebam ex ſilentio mearum litterarum. Vehementer igitur gaudeo, te meam ſine dubitatione accepiſſe excuſationem. Gratos tibi optatoſque eſſe, qui de me rumores afferuntur, non dubito, mi dulciſſime Tiro: praeſtaboque & enitar, ut in dies magis magiſque haec naſcens de me duplicetur opinio. Quare quod polliceris te buccinatorem fore exiſtimationis meae, firmo id conſtantique animo facias licet. Tantum enim mihi dolorem cruciatumque attulerunt errata aetatis meae, ut non ſolum animus a factis, ſed aures quoque a commemoratione abhorreant. Cujus te ſollicitudinis & doloris participem fuiſſe, notum exploratumque eſt mihi; nec id mirum. Nam cum omnia mea cauſſa velles mihi ſucceſſa, tum etiam tua. ſocium enim te meorum commodorum ſemper eſſe volui. Quod igitur tum ex me doluiſti, nunc, ut duplicetur tuum ex me gaudium, praeſtabo. Cratippo me ſcito non ut diſcipulum, ſed ut filium, eſſe conjunctiſſimum. nam cum & audio illum libenter, tum etiam propriam ejus ſuavitatem vehementer amplector. Sum totos dies cum eo, noctiſque ſaepenumero partem. exoro enim ut mecum quam ſaepiſſime coenet. Hac introducta conſuetudine, ſaepe in-

tiones aliæ, *adventus optatiſſimus.* ſtatim idem & Pal. ſextus, *nam cum maximam cepiſſem lætitiam*; *& humaniſſimi & cariſſimi patris epiſtolam.* Et iterum paullo poſt, *Itaque etiam non pœnitebat.* Gebhardus.

Nam cum omnia mea cauſſa velles, tum etiam tua] Duas has voces, *mihi ſucceſſa*, quæ fuerant interjectæ, delevi. Erant enim ſupervacaneæ, & ſolœciſmum gignebant. Ita enim Latini loquuntur, Omnia tua cauſſa volo: neque addunt hæc, *mihi ſucceſſa.* Lambinus. *Velles mihi ſucceſſa* pro *ſucceſſiſſe.* Sic *ſol occaſus* eſt qui occidit, in legibus XII Tabb. *homo ventus* & *adventus*, qui advenit, apud Terent. & Sall. *G. Scioppius.*

Cratippo] Epiſt. 16 lib. XII. *Corradus.*

ego locum in proximo conduxi. & angustiis illius sustento tenuitatem.

De Bruttio] Alii legunt, *de Bruto*. & intelligunt de M. Bruto, qui interfecto Cæsare se Athenas contulit, & paullo post secum in Macedoniam ipsum Cic. Ciceronis F. duxit, ep. 14 lib. XII. *Corradus*. Sed MSS. & Victor. edit. *de Bruttio*. quod & Manutio probatur, quem vide ad hunc locum.

Tum etiam jucundissima convictio] Elegans hæc lectio debetur Mediceo, ut adnotat Egnatius, usurpavitque ut genuinam Victorius in editione sua; post eaque in suam transmovit Lambinus. confirmatur jam mihi de excerptis Vaticani. Alias plebeie est, *jucundissima conjunctio*. & cur non a *convivere*, *convictio*? Gebhardus.

Non est enim sejunctus jocus] Sic recte Amstelod. & editiones priscæ. P. Victorius & Gebhardus ex quibusdam libris supposuerunt, *non est enim sejunctus locus*. quos hic sequi nos vetat sententia hujus loci. Dicit enim, severam quidem esse vitam Bruttii, consuetudinem tamen suavissimam, præcipue inter cœnandum. Philologi-

losophici
mœnitat
more de
convival
Athenæi
mento su
est sollici
membrar
dunt etia
libri II.

Quicun
Dum c
tum
Re comi
Narrandi l
re comm
fere vidi,

Quicunq
Quemcun
miscuero,
tes, & co
ridendo ve
quod sive a
insigni vir
festivus,
Nec enim
magnorum

ˈraece apud Caſſium inſtitui, Latine autem apud
ˈium exerceri volo. Vtor familiaribus, & quo-
ˈis convictoribus, quos ſecum Mitylenis Cratip-
ˈadduxit, hominibus & doctis, & illi probatiſſi-
Multum etiam mecum eſt Epicrates, princeps
ˈnienſium, & Leonides, & horum ceteri ſimiles.
ˈὲν καθ' ἡμᾶς τάδε. De Gorgia autem quod mihi
ˈs, erat quidem ille in quotidiana declamatione uti-
ˈſed omnia poſtpoſui, dummodo praeceptis patris
ˈem. Διαῤῥήδην enim ſcripſerat, ut eum dimitte-
ˈſtatim. tergiverſari nolui, ne mea nimia σπουδὴ ſuſpi-
ˈm ei aliquam importaret. Deinde illud etiam mihi
ˈrrebat grave eſſe, me de judicio patris judicare.
ˈn tamen ſtudium & conſilium gratum acceptum-
ˈeſt mihi. Excuſationem anguſtiarum tui tempo-
ˈccipio. ſcio enim quam ſoleas eſſe occupatus. E-
ˈte praedium vehementer gaudeo, feliciterque ti-
ˈm iſtam evenire cupio. Hoc loco me tibi gratu-
ˈoli mirari. eodem enim fere loco tu quoque emiſ-
feciſti me certiorem. Habes deponendae ubi ſunt
urba-

ˈm] C. Caſſium, qui & ipſe il-
ˈrat. *Corrad.* Male. vide Manutii
de Bruttio.

ˈlenis] *Mitylenæ* Lesbi oppidum
ˈſimum & amœniſſimum.

ˈorgia] Leontino, cujus libros
ˈcero filius legebat: vel *Gorgia*
ˈaliquo, qui tunc viveret. *Cor-*

ˈea nimia σπουδὴ ſuſpicionem ei ali-
mportaret] Guilielmius ex ve-
ˈro notat *ſuſceptionem*, ſed reve-
ſuſpectionem. quæ vox & ſupe-
currit. *Gorgias* autem hic erat
ˈ, ut notat ad primam impreſ-
ˈEgnatius, quem Cicero ſum-
ˈa contubernio convictuque filii;
ˈıs, quod adoleſcentes pelliceret
ˈuptates & vinum, teſte Plutarcho
ˈrone. *Gebhard.*

loco me tibi gratulari] *Hoc loco*
Epiſtolæ. *Corradus.* *Hoc loco*, eſt, hac
parte epiſtolæ meæ, quum gratulatio-
nibus tribuere primas fere epiſtola-
rum partes ſoleamus. Cicero ipſe ad
Cœlium: *Primum tibi, ut debeo, gra-
tulor.* Cœlius ad Ciceronem: *Gratu-
lor tibi affinitate viri medius fidius optimi.*
Cicero ad Appium: *Gratulor tibi pri-
mum, ſic enim ordo rerum poſtulat, deinde
ad me convertar.* Et ad Balbum: *Gratu-
lor tibi mi Balbe, vereque gratulor.* Bern.
Rutil.

*Habes: deponenda tibi ſunt urbanita-
tes*] Sinceriſſima lectio hæc a Lambi-
ni libris eſt: quam quoque deprendi
in Pall. Vaticani excerptis, & editione
prima. Victorius edidit, *habes ubi ſunt
deponenda urbanitates.* Vulgo vero, *habes
ubi deponenda tibi ſint urbanitates.* Geb-
hardus. *Vbi* deſideratur etiam in Am-
ſtelodam. Mentel. & meo ſecundo;

ſed

dum. De mandatis quod tibi cura
Sed peto a te ut quam celerrime
maxime quidem Graecus: multu

ſed a deſcriptoribus in *tibi* mutatum eſt, & inde non ſuo loco repetitum, quod & Victorius vidit. Reſcripſi igitur: *habes deponenda ubi ſunt urbanitates*. Graevius.

Ruſticus Romanus] Honeſtum nomen eſt plebei ordinis: quia vera Romuli proles agreſtibus operibus exercebatur, & ruſticam plebem praeponebat urbanae, quum proceres civitatis in agris morarentur, & ubi conſilium publicum deſiderabatur, e villis arceſſebantur in ſenatum, unde qui eos evocabant, *viatores* nominati. Cic. pro Sextio in Optimatium, hoc eſt, qui conſilia ſua optimo cuique probari vellent, ſecta collocat *municipales ruſticoſque Romanos*. Id. de Senectute: *Poſſum nominare ex agro Sabino ruſticos Romanos, vicinos & familiares meos*. Lib. I de Divin *Exin cuidam ruſtico Romano dormienti viſus eſt ventre qui diceret, praeſultorem ſibi non placuiſſe ludis*. Tib. Atinium *de plebe hominem* appellat Livius. Gronovius.

nuſquam
peranti
biblioth
rentinis
ita ſcrip
in lapid
Rei par
virum t
Fabrum
tavi prae
cio illiu
hujuſcen
tiſſimus
etiam C
hanc inſ
L V
A. P

FEC

In laci
Ex ſec
Semin
ras. *Idem*
Multu

-ae in exscribendis hypomnematis. Tu velim in primis
-s ut valeas, ut una συμφιλολογεῖν possimus. Anthe-
tibi commendo. Vale.

-erit revises ad me, atque disces. ... notione alia notavit exempla ...nes Schultingius, vir insignis, rei litterariæ & mihi, erat enim ...nos summa animorum & vo-...is conjunctio, præceps fatum e-ripuit, in notis ad 1 Senec. Suasor. *Gravius.*

Antherum tibi commendo] Delenda aspirationis nota ex nomine *Antherum*. F. Ursin.

EPISTOLA XXII.

ARGVMENTVM.

Prima pars epistolae Tironem hortatur ad curandam va-
-linem, reliquae variis de rebus agunt. Scripta est Tiro-
-erum aegrotante: cum in agris Cicero, in urbe Tiro es-
quantum ex ipsa licet epistola conjicere.

TVLLIVS TIRONI S. P. D.

Spero ex tuis litteris tibi melius esse: cupio certe. Cui
quidem rei omni ratione cura ut inservias: & cave su-
-eris, contra meam voluntatem te facere quod non sis
-um. mecum es, si te curas. Quare malo te valetudi-
-ae servire, quam meis oculis & auribus. Etsi enim
-udio te & video libenter: tamen hoc multo erit, si
-bis, jucundius. Ego hic cesso, quia ipse nihil scribo:
-o autem libentissime. Tu istic, si quid librarii mea
-u non intelligent, monstrabis. Vna omnino inter-
-tio difficilior est, quam ne ipse quidem facile legere
-o, de quadrimo Catone. De triclinio cura ut facis.
Ter-

...VLLIVS TIRONI] Videtur scribendum *M. Tironi*, quia ...missus Tiro a Cicerone, Marci patroni prænomen libertus assumpsit. *F. Ursin.*

De quadrimo Catone] Sic omnes & anti-

ligentes. sed quia nunquam scimus illum sic appellasse librum de senectute, sed semper Catonem majorem: ideo receptam lectionem commovere ausi non sumus: Quia tamen res non omnino contemnenda visa est, noluimus præterire, quin lectorem admoneremus, præsertim cum sit locus obscurissimus, & nostro etiam judicio non vacuus mendo. *Victor.* *De quadrimo Catone*] Hæc est illa interpositio: & Catonem Uticensem significat, cujus laudationem ipse Cicero scripsit, quam Cæsar sæpissime legendo se dicebat copiosiorem factum, quamvis Anticatones conscripsisset. Al. tamen hic legunt, *de qua primo Catone*. Nonnulli vero etiam viri docti ita legunt, *de qua primo caveto*. Corrad. *Una omnino interpositio difficilior est quam ne ipse quidem facile legere soleo de quadrimo Catone*] Faernus nullum his verbis inesse mendum existimabat, sed ex Plutarchi auctoritate ita locum explicabat, ut ad Catonis factum referret, cum in domo M. Drusi avunculi Trib. pl. Latinis petentibus civitatem, & se præcipitem illum daturos joco minantibus, quadrimus constantissime negavit. quod Ciceronem in laudibus Catonis non prætermisisse verisimile est in eo libro, qui Cato minor inscriptus fuit; sed quia aut totam rem, aut

nunquam omnino Phalereus fuit, sed nunc plane Bilienus est. Itaque te do vicarium. tu eum observabis. Etsi, verumtamen, de illis: nosti cetera. Sed tamen, siquem cum eo sermonem habueris, scribes ad me, ut mihi nascatur epistolae argumentum, & ut tuas quam longissimas litteras legam. Cura, mi Tiro, ut valeas: hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

Phalereus] Similis Demetrio Phalereo. *Corrad.*

Bilienus] Al. *Bellienus*, ut epist. 15 lib. VIII. *Idem.*

EPISTOLA XXIII.

ARGVMENTVM.

Hortatur ut professionem conficiat, scribitque sibi esse in animo amicitiam Antonii conservare.

TVLLIVS TIRONI SVO S. P. D.

TV vero confice professionem, si potes. etsi haec pecunia ex eo genere est, ut professione non egeat. Verumtamen. Balbus ad me scripsit, tanta se epiphora oppressum, ut loqui non possit, Antonius de lege quid egerit. liceat modo rusticari. Ad Bithynicum scripsi. De Servilio tu videris, qui senectutem non contemnis. Etsi Atticus noster, quia quondam me commoveri πανικοῖς intel-

VErumtamen] Scilicet *confice*. Corr.

Epiphora] Oculorum morbo. *Id.*

Ut loqui non possit, Anton. de l. q. egerit. liceat m. r.] Jocatur Cic. nam qui ab oculis laborat, non impeditur quo minus loqui possit. Balbus vero Cornelius vir erat tectus, & ut Caesarianus Antonium amabat, ob idque quid Antonius egisset de lege, quam post Caesaris mortem fixerat, loqui nolebat. *Idem.*

Liceat modo rusticari] Quando in urbe cum dignitate per Antonium esse non licet. *Idem.*

Bithynicum] Ep. 16 lib. VI. *Idem.*

Non contemnis] Ut ego jam contemno. *Idem.*

Commoveri πανικοῖς] *Panica* vocantur, ut arbitror, a Graecis repentini quidam terrores & consternationes; quales utique lymphatici metus, usque adeo irrevocabiles, ut non ratione modo, sed mente etiam careant. Quo item verbo Cicero idem utitur in epistola

ſtola ad Atticum lib. v. *Scis enim*, inquit, *quædam* πανικὰ dici. Facit item Higinius de Panico terrore mentionem, quo loco de Capricorno, his verbis: *Hic enim dicitur, cum Jupiter Titanas oppugnaret, primus objeciſſe hoſtibus terrorem, qui panicos dicitur, ut ait Eratoſthenes, quam fabulam & Germanicus innuit, in Arateo commentario*. Euripides in Medea ſic ait:

> Καί τις γεραιὰ προσπόλων, δόξασά του
> Ἤ Πανὸς ὀργὰς, ἤ τινος θεῶν μολεῖν,
> Ἀνωλόλυξε.

Panos autem vocat *iras* Euripides, ſicuti eſt apud antiquiſſimum ipſius interpretem, τὰ πανικὰ δείματα, panicos terrores, ὅτι τὴν τῶν αἰφνιδίων φόβων καὶ ταραχῶν αἰτίαν τῷ Πανὶ ἀνατιθέασιν. Quoniam, inquit, repentinorum terrorum & conſternationum cauſſam, deo Pani tribuunt. Et apud Synesium in lib. de Providentia, ſic invenio fer-

me, . . .
τὸ στρ[…]
nici tu[…]
cupab[…]
cujuſ[…]
explica[…]
vide p[…]
roribu[…]
que ſa[…]
Ventidi[…]
certo h[…]
dus.
Am[…]
Γέν[…]
Pule[…]
docet, […]
ſomno […]
tam pu[…]
Manut[…]
ep. 5.
ſciendum[…]
qui pul[…]

EPISTOLA XXIV.

ARGVMENTVM.

ıesticas res primum, deinde publicas complectitur haec : quam post Caesaris obitum scriptam esse, constat, ıum gerentibus M. Antonio, P. Dolabella.

TVLLIVS TIRONI S. P. D.

ı mane Harpalum miseram, tamen cum haberem recte darem litteras, etsi novi nihil erat, iisdem ıs volui ad te saepius scribere: non quin confide- ligentiae tuae : sed rei me magnitudo movebat; ırora & puppis, ut Graecorum proverbium est, me tui dimittendi, ut rationes nostras explicares. ı & Aurelio utique satis fiat. A Flamma, si non ımne, partem aliquam velim extorqueas, in primis expedita sit pensio Kalendis Ian. De attributione es. De repraesentatione, videbis. De domesticis ıs. De publicis omnia mihi certa, quid Octavius, ıntonius : quae hominum opinio : quid futurum Ego vix teneor quin accurram. Sed st! Litteras tuas

quin considerem tua diligentia] antiqua editione ex vetusto ıendatum erat, *non quin diffi- diligentia*. Sic omnino legen- od & Gronovio meo doctori ır. *Grav.*

ora & puppis] Summa consilii.

a] Flamma Flamminio debi- *ıı*.

ıcis omnia mihi certa] Antiqui ıum recepta lectione consen- ıgitandum tamen an legi de- *ta*. Rogat enim Tironem, ut quae statim exponit, ut qui ni- hil certi de illis rebus haberet. *Victor.*

Mihi certa] Scribas. *Corrad.*

Octavius] Qui nuper Romam venerat, ut Caesaris haereditatem cerneret. *Idem.*

Ego vix teneor, quin accurram : sed st] Haec est Medicei codicis lectio non sine aliqua macula, ut existimare facile possemus. non displicet Paulli conjectura: nam & perversio parva est, & ita legi debet, & idoneum sensum habet : jubet enim Tironem tacere, quod ante dixerat, se vix teneri quin accurrat. Eodem modo locutus est in epistolis ad Attic. nec tamen notam ibi

bent, *sed scil.* alii *sed st.* Fort. legendum *sed ß.* Litteræ *ß* autem, silentii nota sunt. Ego nihil affirmo. *Lambinus.* *Sed f litt. t. exsp.*] Vetus liber *sed ß litteras tuas exspecto.* Ursin. *Sed litt. t. exsp.*] Non aliter est hic locus in Mediceo. sed Pall. aliquot & editio prima, quemadmodum & Victorius edidit, *sed si litteras tuas exspecto.* Lambinus non male, quod quidam libri haberent, *sed scilicet litteras,* finxit, *sed ß ! litteras*, &c. *Gebhard.* Non inspexit hic notam Victorii Gebhardus, quod in aliis pluribus locis deprehendi. Mediceus enim ut Amstelodamensis, & plures alii libri habent, *sed st*, quod recte mutatum est a Manutio & Lambino in *ß.* *Sed ß litteras tuas exspecto.* quod cum in antiquo codice Fulvius invenerit, non dubitavi in ipsum recipere contextum. *Gravius.*

Aquini] Galliæ Cispadanæ oppidum, nunc *Acquario.* incolæ *Acquinates.*

Puto utrumque ad aquas. Sed quod eg.] Omnes vulgati codices habebant, *utrique ad aquas Semas.* Nos his neglectis, ut in veteribus libris invenimus, scripsimus. *Ad aquas* autem intelligit Baianas, quemadmodum in epistolis ad Atticum lib. XIV. *Haud amo vel hos designatos, qui etiam declamare me coegerunt, ut ne apud aquas quidem acquiescere liceret.* id est, Baiis: nam quod in cunctis in fine epistolæ *Appiam* legebatur, nos iisdem antiquis codicibus auctoribus *Papiam* scripsimus. *Victor.*

gerentur, ...
dum scio vel *ad me* ...
quod sententiam illam ...
epistola ante hanc in illo ...
nius de lege quid egerit. ...
tem cum dicebant, quam ...
derent, aquas tamen cali...
intelligebant. *Ad aquas* ...
eg.] Al. *ad aquas, seu* ...
Aquas autem Baianas ...
legas. *Corradus.* *Puto* ...
quas. Emas quid egerint]
putat hunc locum Ad...
Adversar. ubi libri vulgati ...
to utrumque ad aquas ...
rint. hac sententia, *Puto* ...
aquas venturum. magno ...
scire quid egerint. ...
sic, *Puto utrumque ad aqu*...
quid egerint. quod aliquanti...
est a scriptura vulgata, ...
tiqua. Quid si sic legendu...
Puto utrumque ad aquas ...
rint, scribam ad te, scilic...
Turnebi conjectura mihi ...
Lamb. *P. utrumq; ad aq.* ...
ctorianæ editionis lectione ...
approbatam & confirma...
no sexto & Hittorpiano. ...
mus [ut & Amstelod. & ...
Grævian.] sicut & antiq...
tio, *puto utrimque ad aqua*...
gerint Dol. proc. Turnebus ...
ra emendabat, vel, *puto* ...
aquas. Emas quid egerint: ...
trumque ad aquas Xenias, ...
scribam ad te scilicet: q...
no magis placet, quam ...

ant, postea intelligemus. | & ipsa debet: certe cum Cicerone ne-
ia hujus libri. *Itaque de te* | scio quid negotii habebat. Alii tamen
ipsum observabis. Et si. Ve- | legunt *Papiam.* Idem.

EPISTOLA XXV.

ARGUMENTUM.

[illegible] *a Tirone quam creberrimas M. Cicero filius re-* [illegible]

[C]ICERO FIL. TIRONI S. P. D.

[illegible] & idonea usus es excusatione de intermis[sione] litterarum tuarum, tamen id ne saepius facias, [...]m etsi de repub. rumoribus & nuntiis certior fio, [...] in me voluntate semper ad me perscribit pa[...]en de quavis minima re scripta a te ad me epi[stola] per[...] fuit gratissima. Quare cum in primis tuas [...] litteras, noli committere ut excusatione po[...] [...]es officium scribendi, quam assiduitate episto-[...]

Vale.

S. P. D.

VErberavi te cogitationis tacito dunt[...]
quod fasciculus alter ad me jam sine tu[...]
tus est. Non potes effugere hujus culpae poe[...]
trono Marcus est adhibendus: isque diu & [...]
tionibus commentata oratione. vide ut prob[...]
non peccasse. Plane te rogo, sicut olim m[...]
facere memini, quae lagenas etiam inanis c[...]
dicerentur inanes aliquae fuisse, quae furtim[...]
tae: sic, tu etiam si quod scribas non habebi[...]
men, ne furtum cessationis quaesivisse vid[...]
enim mi semper & vera & dulcia tuis epistol[...]
Ama nos, & vale.

VIde ut probare possit, te non peccasse] Legendum fortasse est, *vereor ut probare possit, te non peccasse.* Lambinus. Imo *vide ut probare possit* est, vix est ut probare p[...] *Videant ne latebra* [...] est, vix est, ut n[...] *vius.*

EPISTOLA XXVII.

ARGVMENTVM.

ehitur Q. Cicero in Consules designatos A. Hirtium, nsam. Benevolentiam suam in Tironem significat.

Q. C. TIRONI SVO S.P.D.

[rificam mihi verberationem cessationis epistola de-
disti. Nam, quae parcius frater perscripserat, vere-
a videlicet, & properatione, ea tu sine assentatione,
nt, ad me scripsisti, & maxime de consulibus desi-
: quos ego penitus novi libidinum & languoris effe-
issimi animi plenos: qui nisi á gubernaculis recesse-
maximum ab universo naufragio periculum est. In-
bile est, quae ego illos scio, oppositis Gallorum ca-
in aestivis fecisse, quos ille latro, nisi aliquid firmius
, societate vitiorum deliniet. Res est aut tribunitiis,
ivatis consiliis munienda. Nam isti duo vix sunt di-
ibus alteri Caesenam, alteri Cossutianarum taberna-
rum

ificam mihi verberationem] Hæc . Ciceronis epistola acerba & ft. sic autem illum solitum Marcus ostendit, cum ei præ- quomodo se in Asia Procos. eberet, in primisque hortare- se in scribendo maledictis ab- Invehitur in consules designa- osque magna verborum contu- erstringit. Arbitror autem in- eum Hirtium ac Pansam: mul- conjecturis ductus credo. se onscium esse dicit multis illo- leribus ac libidinibus, quibus i erant ut in maximis pericu- sibi a luxuria temperare pos- se enim una cum illis in Gal- er. Cæsare militaverat. *Victo-*

s. des.] Hirtio & Pansa. *Corr.*

Quos ego penitus novi] Quippe qui Cæsaris legatus in Gallia fui, & illos optime nosse potui. *Idem.*

Quos ille latro] Antonium intelligit, contra quem illi bellum gesturi erant: existimat enim Quintus Antonium nisi copiis suis viribusque confisus fuerit, alia via illos aggressurum esse: & omnia facturum ut illos sibi placet, & in sententiam suam traducat, putat eum id facile consecuturum similitudine vitæ & societate vitiorum. *Victor.* *Latro*] M. Anton. *Corrad.*

Quibus alteri Cæsenam, alteri Cossutianarum tabernarum] Omnibus iniquus erat Quintus & nemini parcebat, dummodo iræ suæ ac furori obtemperaret. De ambobus illis Coss. dess. pessime sentiebat: verumtamen quantum suspicari possumus, alte-
rum

rum fundamenta credas. Te, ut dixi, fero oculis. Ego vos a. d. III Kalend. videbo, tuosque oculos, etiam si te veniens in medio foro videro, dissaviabor. Me ama. Vale.

rum illorum ignaviorem inertioremque altero existimabat: nam quem aliquid consilii habere putabat, vix dignum esse dicebat cui Cæsena committeretur. alterum, qui nullius consilii esset, sed penitus infirmi ingenii, ac intemperantissimæ naturæ, vix recte posse judicabat curare fundamenta Cossutianarum tabernarum. Alii hunc locum procul dubio corruptum esse dixerunt: quibus non accedo: invenio enim vulgatam hanc lectionem nulla mendi suspicione in optimis & antiquissimis libris. Quæ mens eum impulerit, ut poneret *Casenam* pro ignobili, & obscuro oppido, non facile enuntiarim: neque æquum esse puto de hujuscemodi rebus quid sentias respondere cogi. Furore animi & magna asperitate verborum *illum* in epistolis semper usum, *prodente M. Fratre* liquido possumus affirmare. *Victorius.* *Quibus alteri Casenam*, &c.] Locus obscurissimus, ab Aldo Manutio Paulli F. nuper accurate tractatus in libro de Orthographia, sed nondum perpurgatus. *Lambinus.* *Casena* est oppidum Senonum in Gallia Togata apud Rubiconem, quod etiamnum retinet antiquum nomen. Olim non fuisse tantum ostendit Procop. qui [illegible] vocat, *castellum*.

PAVLLI MANVTII
COMMENTARIVS
IN
M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLAS AD FAMILIARES.

TOMVS II.

PAVLLI MANVTII COMMENTARIVS IN EPISTOLAM I. LIBRI IX.

PAG. 1.

NON est instituti nostri qui vir quantusque, M. Terentius Varro fuerit, quamquam multis veterum testimoniis ejus eruditio praedicetur, o- Quinctiliani tantum verba re- quae sunt libro 10. *Terentius Var- Romanorum eruditissimus, pluri- & doctissimos composuit, peritis- -ina linguae, & omnis antiquita- rerum Graecarum nostrarumque, -en scientiae collaturus quam elo-* Vixit annos centum: quod Va- . 8. cap. 7. docet. *Antequam m annorum hebdomadam exple- -npositos a se libros septingentos, it in primo libro de imaginibus -tenarii.* Gellius lib. 3. cap. 10.

missu] Sic antiqui libri se- -m. nec mutationis caussam -eo.

dventum] Abfuit igitur ab ur- diutius, quam Cicero, post in Pharsalia Pompejum.

ultissimus] Stultissimum esse qui tam gravi reip. tempore, -em ullam sperare possit.

In urbem] Cum Caesar, con- -xandrino bello, reversus Ci- -ui Pompejum secutus erat, pe- -eique permisisset, ut in urbem

urbulentissimas] In bellum ci-

simis sociis] Pompejanis, de -n remp. atque in me voluntate i certum possem polliceri.

Praeceptis illorum] Praecipiunt enim libri, non temere credendum. unde illud Epicharmi, epist. 17. ad Attic. l. 1.

Νᾶφε, καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν. ἄρθρα ταῦτα τᾶν φρενῶν.

Et epist. 20. ad Att. lib. 2. *Pragmatici homines omnibus historicis praeceptis, versibus denique cavere jubent, & vetant credere.*

In eo] Sic veteres libri omnes. fortasse refertur ad *Usum.* dixit enim: *Eorum usum dimiseram.* quod tamen distat longius. Vel, *In eo:* quod praeceptis illorum parueris: in quo ego non permansi. quamquam hoc falsum videtur. nam & Varro Pompejum secutus est, fuitque una cum Cicerone & M. Catone Dyrrhachii, cum in Pharsalicis campis dimicarunt Caesar & Pompejus. l. 1. de Divin. itaque malim accipere, *In eo,* id est in eorum usu, quem ego dimisi: ut intelligatur illud tempus, quod Pharsalicam pugnam consecutum est. tunc enim Brundisii Cicero in moerore jacuit, nullo librorum usu, victorem Caesarem timens, cujus ex Alexandrino bello adventus exspectabatur. Varro autem, victo in Pharsalia Pompejo, videtur in Italiam rediisse, ut ex epistola 6. colligitur, nec se moerori, ut Cicero, sed litteris dedisse: quod ex hac epistola licet conjicere.

Quae premant] Supra: *Tot tantisque rebus urgemur.* Translata sunt, *Premant, Impendeant, Transiturum.*

Impendeant] Post Africanum bellum, quod Caesar tunc gerebat.

Transiturum] Transeuntes vitamus ea, quae impendent. *transire* etiam dicuntur ea, quae impendent, ut epist. 21. ad Att. lib. 2.

noluimus.

EPISTOLA II.

Pag. 5. Caninius *idem tuus & idem noster*] Sic aliquot libri veteres. quod placuit. nam eodem modo locutum esse Ciceronem libro 2. de Divin. animadverti. *Marcellus*, inquit, *idem imperator, idem augur.* Sic Varro Sesquiulysse: *Idem senatus, idem populi caput.* Alius liber, *Caninius tuus, & idem noster.* non male. nam & infra, epist. 17. *Ego vir fortis idemque Philosophus.* Ceteri libri, *Caninius idem & idem noster.* quod probare nullo modo possum: quamquam alii probarint, qua ratione ducti, non equidem video. miror enim, eosdem negare, *Tuus*, in veteribus libris esse.

Aliquid] Litterarum.

At tibi] *Tibi*, ornatus gratia & hic, & alibi addidit Cicero. epist. 6. ad M. Brutum, epist. 14. lib. 10. ad Att. & Cœlius epist. 2. lib. 8.

Ἕωλον] Obsoleta, non recens.

Tantis novis rebus] Victoriam Cæsaris Africanam significat.

Perire meam lucubrationem nolui] Perire laborem illum nolui, quem in elucubrando susceperam. Ne quis, *Lucubrationem meam*, pro epistolam meam, accipiat. non enim *Lucubratio* est id, quod remanet post nocturnam operam, sive epistola, sive oratio, sive aliud; sed actus ille, ut ita dicam, operaque illa, quæ ponitur in elucubrando: quantum quidem nobis exemplorum observatione colligere licuerit. Nam quod

ignarus, offendisse, ...
Calumniabar] Susp...
tasse falsa sunt.
Quosdam homines] Vi...
nos.
Oculi mei ferre non p...
libro secundo : *Nostri oc...*
in hominum insolentium i...
dium.
Αἰσθάνομαι] Sensim.
Callum jam obduxit sto...
ea minus aliquanto senti...
gebatur antea. Tuscul. 2.
callum quendam obducit ...
lib. 4. *in illis rebus* ...
callere jam debet. Et epi...
lib. 2. *De Statio manumiss...*
aliis rebus, angor quidem...
sus occallui.
Defervescat] Quædam...
summo sunt, *fervere* dicu...
oratione pro Quinctio, ...
eadem *defervere*, cum i...
sunt: ut *Ira defervescit*, ...
piditates defervescunt, pr...
Pag. 7. *Gratulatio*] C...
in Africa contra Scipion...
Magni socerum, & Juba...
regem, prospere gestas.
Magni interest] Nos...
enim consilium, pro vi...
vel clementia, vel cru...
mus.
Quo me conjectura du...
jiciat Cicero de Cæsaris a...
cile est existimare. cle...
eum potius, quam crude...
arbitror) opinatur : ita...
sed exspecta tamen

te, quæ in ore omnium fuerat, mi-
m loquantur.

Bajas venire] Ad aquas Bajanas:
bant oblectationis & valetudinis
. In oratione pro Cœlio.

ri] Nam nunc, si eamus ad Ba-
tecenti adhuc nuncio de Africana
is victoria, videbimur ivisse na-
lætitiæ caussa: quod turpe nobis
in exspectamus, donec rumor sit
iutus; non natandi, sed plorandi
Bajas venisse videbimur: quod
[illegible]

nobis aliud] Ita statuamus vivere
liis nostris, ut sententiam ne mu-
.

tas] Stante rep.

re vero] Afflicta rep. cum nulla in
s acquiescamus. Vide eandem
[illegible] epist. 3. lib. 4. & 13. lib. 5.
h. 6.

. 8. *Ut architectos*] Tamquam
pes cives, quales olim fuimus.

fabros] Non ut consilio & sen-
, sed opera tantum opem reip. fe-
s.

dificandam] Quæ nunc eversa ja-
erbo translato usus est, quia dixe-
n, *Architectos*, & *Fabros*.

us libenter accurrere] Non modo
cesse, verum etiam libenter accur-
Omnes mei libri veteres habent,
us. unus, *Et*, non habet: quod
tius videtur.

ιτείας] Libros de regenda rep.

wia] Dicenda in senatu senten-

ro] Agendis caussis, ut olim fo-
.

vare remp.] Sic duo veteres libri,
ose; mihi non displiceret, *Juva-
p.* quod omnino sententia postu-
erte enim, quæ de optimi civis of-
scribuntur, utilia sunt reip. quod
a esset; quorsum & scribere, &
πολιτείας Cicero cogitaret? In
is antiquis libris, *Gravare* est,
Navare, mendo manifesto. Qui-
opinantur legi posse, *Guberna-
ii*, verbo addito, *Navare operam*

EPISTOLA III.

Pag. 9. C*aninio*] Ordo postulat, ut hæc sit hujus libri secunda epistola: est enim illa, quam Caninio se daturum, si petiisset, dixit in proxima superiore. sunt apud me duo veteres libri, in quibus plane scriptum est, *Caninio*. itaque conjectura nihil opus est in re præsenti, atque ante oculos posita. quod ideo dixi, ne quis excogitatam putet, ideoque minus certam, correctionem; quia mendose in quibusdam libris, & in Mediceo quoque illo, quem ceteris emendatiorem esse quidam arbitrantur, legitur, *Animo*: ex quo iidem legendum putarunt, *Caninio*.

Rectum] Non considerat hic *Rectum* tamquam honestum, sed tamquam id, quod fieri oporteat. quasi dicat; vide, quæso, debeamus ne in istis locis esse, hoc tam misero statu reip. quod homines reprehendent.

Pag. 10. *Incendio*] Calamitatem publicam vocat *incendium*. nondum autem, cum hæc scribebat, Africanæ Cæsaris victoriæ nuncius allatus erat. quod significatur in eo loco epistola secunda: *Etsi erat* [illegible] *illa epistola, præsertim tantis postea novis rebus allatis.*

In istis locis] In amœnissimis villis.

Eundem cultum, eundem victum esse] Mutatione loci neque cultum, neque victum mutamus: quid igitur habent, cur de nobis loquantur? *Cultus* omnia significat, excepto victu, quibus utuntur homines vel commodi, vel ornamenti, vel voluptatis etiam gratia. De Divin. libro 1. *Cultus atque victus salubris & moderatus.* De Off. lib. 1. *Studeat parare ea, quæ suppeditent & ad cultum & ad victum.* Cæsar lib. sexto: *Germani eodem victu & cultu corporis utuntur.*

Quid refert? tamen in sermonem incidemus] Modus loquendi: ut Philip. 7. *Quam turpe est, legiones ad senatum legatos mittere, senatum ad Antonium? quanquam illa legatio non est: denunciatio est, paratum illi exitium nisi paruerit huic ordini. quid refert? tamen opinio est gravior.*

Credo] Ironia. Spernendus inquit, est hominum sermo, præsertim eorum

EPISTOLA XXVI.

ARGVMENTVM.

Tironem Q. Cicero & accusat, quia litteras non miserat; & rogat, ut omnino, etiam sine argumento, scribat.

Q. CICERO TIRONI SVO S. P. D.

VErberavi te cogitationis tacito duntaxat convicio, quod fasciculus alter ad me jam sine tuis litteris perlatus est. Non potes effugere hujus culpae poenam. De patrono Marcus est adhibendus: isque diu & multis lucubrationibus commentata oratione. vide ut probare possit, te non peccasse. Plane te rogo, sicut olim matrem nostram facere memini, quae lagenas etiam inanis obsignabat, ne dicerentur inanes aliquae fuisse, quae furtim essent exsiccatae: sic, tu etiam si quod scribas non habebis, scribito ta

EPISTOLA XXVII.

ARGVMENTVM.

Invehitur Q. Cicero in Consules designatos A. Hirtium, Pansam. Benevolentiam suam in Tironem significat.

Q. C. TIRONI SVO S.P.D.

MIrificam mihi verberationem cessationis epistola dedisti. Nam, quae parcius frater perscripserat, vere- ındia videlicet, & properatione, ea tu sine assentatione, : erant, ad me scripsisti, & maxime de consulibus desi- ıatis: quos ego penitus novi libidinum & languoris effe- ıinatissimi animi plenos: qui nisi à gubernaculis recesse- nt, maximum ab universo naufragio periculum est. In- ·edibile est, quae ego illos scio, oppositis Gallorum ca- ris, in aestivis fecisse, quos ille latro, nisi aliquid firmius ıerit, societate vitiorum deliniet. Res est aut tribunitiis, ıt privatis consiliis munienda. Nam isti duo vix sunt di- ıi quibus alteri Caesenam, alteri Cossutianarum taberna- rum

M*Irificam mihi verberationem*] Hæc Q. Ciceronis epistola acerba & ıera est. sic autem illum solitum ibere Marcus ostendit, cum ei præ- ıeret, quomodo se in Asia Procos. rere deberet, in primisque hortare- :, ut se in scribendo maledictis ab- neret. Invehitur in consules designa- ı, eosque magna verborum contu- elia perstringit. Arbitror autem in- ligere eum Hirtium ac Pansam: mul- hoc conjecturis ductus credo. se tem conscium esse dicit multis illo- m sceleribus ac libidinibus, quibus ı dediti erant ut in maximis pericu- ı vix sibi a luxuria temperare pos- nt: ipse enim una cum illis in Gal- ı Imper. Cæsare militaverat. *Victo- ıı.*

De Coss. des.] Hirtio & Pansa. *Corr.*

Quos ego penitus novi] Quippe qui Cæsaris legatus in Gallia fui, & illos optime nosse potui. *Idem.*

Quos ille latro] Antonium intelligit, contra quem illi bellum gesturi erant: existimat enim Quintus Antonium nisi copiis suis viribusque confisus fuerit, alia via illos aggressurum esse: & omnia facturum ut illos sibi placet, & in sententiam suam traducat, putat eum id facile consecuturum similitudine vitæ & societate vitiorum. *Victor.* *Latro*] M. Anton. *Corrad.*

Quibus alteri Casenam, alteri Cossutianarum tabernarum] Omnibus iniquus erat Quintus & nemini parcebat, dummodo iræ suæ ac furori obtemperaret. De ambobus illis Coss. dess. pessime sentiebat: verumtamen quantum suspicari possumus, alte- rum

Q. CICERO T

S. P

VErberavi te cogitationi
quod fasciculus alter ad
tus est. Non potes effugere h
trono Marcus est adhibendus
tionibus commentata oratio
non peccasse. Plane te ro
facere memini, quae lag
dicerentur inanes aliquae
tae: sic, tu etiam si qu
men, ne furtum cess
enim mi semper & v
Ama nos, & vale.

V*Ide ut probare possi*
se] Legendum fr
Vvor ut probare possit, te v
binus. Imo *vide ut*

aliquid consilii habere putabat, vix dignum esse dicebat cui Cæsena committeretur. alterum, qui nullius consilii esset, sed penitus infirmi ingenii, ac intemperantissimæ naturæ, vix recte posse judicabat curare fundamenta Cossutianarum tabernarum. Alii hunc locum procul dubio corruptum esse dixerunt: quibus non accedo: invenio enim vulgatam hanc lectionem nulla mendi suspicione in optimis & antiquissimis libris. Quæ mens eum impulerit, ut poneret *Casenam* pro ignobili, & obscuro oppido, non facile

spondere cogi. Furore
gna asperitate verborum
stolis semper risum, pr
tre liquido possumus af
rius. *Quibus alteri Ca*
Locus obscurissimus, al
tio Paulli F. nuper accur
libro de Orthographia,
perpurgatus. *Lambinus.*
pidum Senonum in Gall
Rubiconem, quod eti
antiquum nomen. Ol
tantum ostendit Procop. c
cat, *castellum.*

PAVLLI MANVTII
COMMENTARIVS
IN
M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLAS AD FAMILIARES.

TOMVS II.

tia, quia pudoris indicium exortus in ore rubor est: qui vero nihil commovetur, os ei semper idem est, perpetuusque naturalis color. Os igitur ita durum, ut mutetur numquam, impudentia est: quia naturam vincit culpa, & quasi dominatur, infamiam contemnens: natura enim, quod dedeceat, & adversetur honestati, ferre nihil solet. propterea apud comicos probri loco objicitur illud, *Os hominis*. Et Vatinius epist. 10. lib. 5. *Si Appii os haberem, tamen hoc sustinere non possem.*

Adolescentioris Academiae] Dicturi aliquid de Academiis, praeponemus, quod a Sexto philosopho traditum l. 1. Pyrrh. legimus, philosophandi tres fuisse rationes, maxime diversas: δογματικὴν, in qua fuere Aristoteles, Epicurus, Stoici, aliique nonnulli, qui se putabant summum bonum invenisse: ἀκαδημαϊκὴν, in qua Clitomachus, Carneades, aliique Academici negabant percipi quidquam posse: σκεπτικὴν, in qua semper quaerebant, & in ea Pyrrho in primis excelluit. Tres autem Laertius nominat Academias, (nec tamen defuere, ut ait Sextus, qui quinque constituerent) veterem, me- *neste enim vivere, fruentem rebus iis, quas primas homini natura conciliet, vetus Academia censuit.* In Lucullo. Recentioris ut principes agnoscere Cicero videtur libro primo de leg. Arcesilam & Carneadem. sic enim scripsit: *Perturbatricem harum omnium rerum Academiam, hanc ab Arcesila & Carneade recentem, exoremus, ut sileat. nam si invaserit in haec, nimias edet ruinas. quam quidem ego placare cupio, submovere non audeo.* Adolescentiorem, cum de nova loquatur, appellat Cicero lepide jocans, quia solent adolescentes impudentiores esse, quam qui majore sunt aetate: & quia loqui coeperat de libris Academicis, tamquam de animatis; cum dixit: *Misi ad te quattuor admonitores, non nimis verecundos.* qua similitudine ita delectatur, ut infra quoque, nihil ab ea recedens, intulerit: *Qui, metuo, ne te forte flagitent: ego autem mandavi, ut rogarent.*

Ex ea igitur media excitatos] In iis enim quattuor libris ea tractabantur, quae sumpta erant de media recentiore Academia. In verbo, *Excitatos*, mittentis cupiditas indicatur, ut suo munere Varronem ad remunerandum eli-

PAVLLI MANVTII COMMENTARIVS IN EPISTOLAM I. LIBRI IX.

PAG. 8.

NON est instituti nostri qui vir quantusque, M. Terentius Varro fuerit, quamque multis veterum testimoniis ejus eruditio prædicetur, o- Quinctiliani tantum verba re- quæ sunt libro 10. *Terentius Var- Romanorum eruditissimus, pluri- & doctissimos composuit, peritis- ina lingua, & omnis antiquita- rerum Græcarum nostrarumque, m scientia collaturus quam elo- Vixit annos centum: quod Va- 8. cap. 7. docet. *Antequam m annorum hebdomadam exple- npositos a se libros septingentos, t in primo libro de imaginibus tenarii.* Gellius lib. 3. cap. 10.

missu] Sic antiqui libri se- m. nec mutationis caussam eo.

ventum] Abfuit igitur ab ur- diutius, quam Cicero, post in Pharsalia Pompejum.

ltissimus] Stultissimum esse qui tam gravi reip. tempore, em ullam sperare possit.

In urbem] Cum Cæsar, con- tandrino bello, reversus Ci- ui Pompejum secutus erat, pe- tique permisisset, ut in urbem

rbulentissimas] In bellum ci-

mis sociis] Pompejanis, de n remp. atque in me voluntate certum possem polliceri.

Præceptis illorum] Præcipiunt enim libri, non temere credendum, unde illud Epicharmi, epist. 17. ad Attic. l. 1.

Νᾶφε, καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν. ἄρθρα ταῦτα τᾶν φρενῶν.

Et epist. 20. ad Att. lib. 2. *Pragmatici homines omnibus historicis præceptis, versibus denique cavere jubent, & vetant credere.*

In eo] Sic veteres libri omnes. fortasse refertur ad *Usum.* dixit enim: *Eorum usum dimiseram.* quod tamen distat longius. Vel, *In eo:* quod præceptis illorum parueris: in quo ego non permansi. quamquam hoc falsum videtur. nam & Varro Pompejum secutus est, fuitque una cum Cicerone & M. Catone Dyrrhachii, cum in Pharsalicis campis dimicarunt Cæsar & Pompejus. l. 1. de Divin. itaque malim accipere, *In eo,* id est in eorum usu, quem ego dimisi: ut intelligatur illud tempus, quod Pharsalicam pugnam consecutum est. tunc enim Brundisii Cicero in mœrore jacuit, nullo librorum usu, victorem Cæsarem timens, cujus ex Alexandrino bello adventus exspectabatur. Varro autem, victo in Pharsalia Pompejo, videtur in Italiam rediisse, ut ex epistola 6. colligitur, nec se mœrori, ut Cicero, sed litteris dedisse: quod ex hac epistola licet conjicere.

Quæ premant] Supra: *Tot tantisque rebus urgemur.* Translata sunt, *Premant, Impendeant, Transiturum.*

Impendeant] Post Africanum bellum, quod Cæsar tunc gerebat.

Transiturum] Transeuntes vitamus ea, quæ impendent. *transire* etiam dicuntur ea, quæ impendent, ut epist. 21. ad Att. lib. 2.

noluimus.

EPISTOLA II.

Pag. 5. *Caninius idem tuus & idem noster*] Sic aliquot libri veteres. quod placuit. nam eodem modo locutum esse Ciceronem libro 2. de Divin. animadverti. *Marcellus*, inquit, *idem imperator, idem augur.* Sic Varro Sesquiulysse: *Idem senatus, idem populi caput.* Alius liber, *Caninius tuus, & idem noster.* non male. nam & infra, epist. 17. *Ego vir fortis idemque Philosophus.* Ceteri libri, *Caninius idem & idem noster.* quod probare nullo modo possum: quamquam alii probarint, qua ratione ducti, non equidem video. miror enim, eosdem negare, *Tuus*, in veteribus libris esse.

Aliquid] Litterarum.

At tibi] *Tibi*, ornatus gratia & hic, & alibi addidit Cicero. epist. 6. ad M. Brutum, epist. 14. lib. 10. ad Att. & Cœlius epist. 2. lib. 8.

Ἕωλ@] Obsoleta, non recens.

Tantis novis rebus] Victoriam Cæsaris Africanam significat.

Perire meam lucubrationem nolui] Perire laborem illum nolui, quem in elucubrando susceperam Ne quis, *Lucubrationem meam*, pro epistolam meam, accipiat. non enim *Lucubratio* est id, quod remanet post nocturn...

igna... Ca... tasse... Q... nos. Oc... libro... in ho... dium... At... Ca... ea m... geba... callus... lib. 4... callum... lib. 2... alius... sus ac... De... summ... oratio... eæde... sunt: pidita... Pag... in Af... Magn... regem... Ma... enim... vel cl... mus.

re, quæ in ore omnium fuerat, mi-
im loquantur.

Bajas venire] Ad aquas Bajanas:
ibant oblectationis & valetudinis
i. In oratione pro Cœlio.

eri] Nam nunc, si eamus ad Ba-
ecenti adhuc nuncio de Africana
is victoria, videbimur iviſſe na-
lætitiæ cauſſa: quod turpe nobis
sin exſpectamus, donec rumor ſit
nutus; non natandi, ſed plorandi
Bajas veniſſe videbimur: quod
oneſtius.

nobis illud] Ita ſtatuamus vivere
ſtiis noſtris, ut ſententiam ne mu-
l.

ntas] Stante rep.

ns vero] Afflicta rep. cum nulla in
is acquieſcamus. Vide eandem
iam epiſt. 3. lib. 4. & 13. lib. 5.
b. 6.

ȝ. 8. *Ut architectos*] Tamquam
ipes cives, quales olim fuimus.

fabros] Non ut conſilio & ſen-
i, ſed opera tantum opem reip. fe-
s.

ædificandam] Quæ nunc everſa ja-
verbo tranſlato uſus eſt, quia dixe-
m, *Architectos*, & *Fabros*.

ius libenter accurrere]. Non modo
leeſſe, verum etiam libenter accur-
Omnes mei libri veteres habent,
ius. unus, *Et*, non habet: quod
atius videtur.

λιτείας] Libros de regenda rep.
swia] Dicenda in ſenatu ſenten-

foro] Agendis cauſſis, ut olim ſo-
a.

ivare remp.] Sic duo veteres libri,
loſe; mihi non diſpliceret, *Juva-
np.* quod omnino ſententia poſtu-
erte enim, quæ de optimi civis of-
ſcribuntur, utilia ſunt reip. quod
ta eſſet; quorſum & ſcribere, &
: *πολιτείας* Cicero cogitaret? In
iis antiquis libris, *Gravare* eſt,
Navare, mendo manifeſto. Qui-
opinantur legi poſſe, *Guberna-*
lii, verbo addito, *Navare operam*

EPISTOLA III.

Pag. 9. *Caninio*] Ordo poſtulat, ut
hæc ſit hujus libri ſecunda
epiſtola: eſt enim illa, quam Caninio
ſe daturum, ſi petiiſſet, dixit in proxi-
ma ſuperiore. ſunt apud me duo veteres
libri, in quibus plane ſcriptum eſt, *Ca-
ninio*. itaque conjectura nihil opus eſt in
re præſenti, atque ante oculos poſita.
quod ideo dixi, ne quis excogitatam
putet, ideoque minus certam, corre-
ctionem; quia mendoſe in quibuſdam
libris, & in Mediceo quoque illo, quem
ceteris emendatiorem eſſe quidam arbi-
trantur, legitur, *Animo*: ex quo ii-
dem legendum putarunt, *Caninio*.

Rectum] Non conſiderat hic *Rectum*
tamquam honeſtum, ſed tamquam id,
quod fieri oporteat. quaſi dicat; vide,
quæſo, debeamus ne in iſtis locis eſſe,
hoc tam miſero ſtatu reip. quod homi-
nes reprehendent.

Pag. 10. *Incendio*] Calamitatem pu-
blicam vocat *incendium*. nondum au-
tem, cum hæc ſcribebat, Africanæ Cæ-
ſaris victoriæ nuncius allatus erat. quod
ſignificatur in eo loco epiſtola ſecunda:
Etſi erat ἴσως *& illa epiſtola, præſertim
tantu poſtea novis rebus allatu.*

In iſtis locis] In amœniſſimis villis.

Eundem cultum, eundem victum eſſe]
Mutatione loci neque cultum, neque
victum mutamus: quid igitur habent,
cur de nobis loquantur? *Cultus* omnia
ſignificat, excepto victu, quibus utuntur
homines vel commodi, vel ornamenti,
vel voluptatis etiam gratia. De Divin.
libro 1. *Cultus atque victus ſalubris &
moderatus*. De Off. lib. 1. *Studeat para-
re ea, quæ ſuppeditent & ad cultum & ad
victum.* Cæſar lib. ſexto: *Germani ea-
dem victu & cultu corporis utuntur.*

*Quid refert? tamen in ſermonem inci-
demus*] Modus loquendi: ut Philip. 7.
*Quam turpe eſt, legiones ad ſenatum le-
gatos mittere, ſenatum ad Antonium?
quanquam illa legatio non eſt: denuncia-
tio eſt, paratum illi exitium niſi paruerit
huic ordini. quid refert? tamen opinio eſt
gravior.*

Credo] Ironia. Spernendus inquit,
eſt hominum ſermo, præſertim eorum

 qui

qui honestum otium vituperent, cum eorum actiones flagitiosissimæ sint. Epistola quinta libro quarto: *An illius vicem, credo, doles?*

Et scelerum & flagitiorum] Geminata copula diversitatem indicat: omne enim scelus flagitium est, non contra: & minor in aliquo flagitio culpa, quam in scelere.

Voluntentur] Hoc verbum actionem continet: & positum est de industria, ut inferiori verbo, *Cessatio*, opponeretur.

Nobiscum aut inter nos] Bona correctio. nam poterat aliquis objicere, cessare eos etiam cum aliis: siquidem in urbe non viverent. Cessamus, inquit, inter nos, non inter alios; quia remoti a multitudine vivimus.

Barbarorum] Indoctorum. De Orat. lib. 1. *Hæc turba & barbaria forensis dat locum vitiosissimis oratoribus.*

Artes nostræ] Litterarum tractatio.

Gravitas morbi] Servitus reipub. in qua, tamquam in morbo, ad litterarum remedia confugimus.

Cum valeamus] Incolumi reip. statu.

& quæ non sint futura, posse fieri dicit: ut, frangi hanc gemmam, etiamsi id numquam futurum sit: neque necesse fuisse, Cypselum regnare Corinthi; quamquam id millesimo ante anno Apollinis oraculo editum esset.

Venturus] In urbem.

Pag. 11. Τῶν ἀδυνάτων] Ex iis rebus, quæ fieri non possunt.

Utra te κρίσις magis delectet] Utrum malis, κατὰ Διόδωρον, an κατὰ Χρύσιππον judicare. Chrysippi sententiam ideo non exponit Cicero, quia notam Varroni sciebat, homini eruditissimo.

Chrysippias hæc] Mendosum locum esse constat. quidam veteres libri, *An Chrysippias hæc.* vetustiores autem omnes, *An*, non habent. ex quo nobis orta conjectura est, mendum tolli posse unius litteræ mutatione: ut legatur hoc modo, *Chrysippi, an hæc.*

Noster Diodotus] Stoicus. Acad. libro secundo: *Diodoto quid faciam Stoico? quem a puero audivi: qui mecum vivit tot annos: qui habitat apud me: quem & admiror, & diligo.* De nat. deor. l. 1. *Cum minime videbamur, tum maxime philosophabamur, quod & orationes decla-*

EPISTOLA V.

Ibi vero] Sic incipit epist. 6. l. 4.
30. lib. 7. 12. 22. libro 16.
...unas] Ut nonis una simus in Cu-

...ter rempub.] Exspectandum e-
& ibidem latendum videbatur,
deserveisceret gratulatio. alioqui
...em reip. statum odisse videren-
...istola secunda.

...er anni tempus] Fortasse vitandi
caussa non propinquam diem
...at.

*...bi nostri, ne si eos quidem, qui id
...on sunt, non pœniteret, nobis pœ-
...m putarem*] Erant qui Cicero-
Varronemque reprehenderent,
...tatim, post devictum in Pharsa-
...npejum, ab armis discessissent.
...ostri consilii, inquit Cicero, ne
...uidem nobis pœnitendum puta-
...i eos, qui id secuti non sunt,
...eniteret. cum vero eos pœniteat,
...n bello remanserint: multo mi-
...bis, qui saniores fuimus, pœ-
...um puto. Libri omnes veteres
..., *Nisi*, sed mendose, ut satis li-
...aque recte Hieronymus Ferrarius
..., *Ne si*: a quibus particulis,
...eponuntur, ad verbum infra po-
...is negandi transfertur. quod si
præponatur, altera negatio cum
...ungitur. id, exemplo fiet illu-
...oc quidem in loco, *Ne si*, ver-
...onuntur, & in eo tamen verbo
negandi. nam illud, *Nobis pœ-
...o putarem*, valet, non putarem,
...picit superiores particulas, *ne si*,
postponantur, addenda erat ei-
...rbo altera negatio, ut ita dica-
*...obis pœnitendum non putarem, ne
...uidem, &c.* Prioris generis ex-
...n habemus illud epist. 10. lib. 13.
*Purgat Cæsarem de interitu Mar-
...quem, ne si insidiis quidem ille
...ut esset, caderet ulla suspicio.* pro,
...eret. Et in Oratore: *Nobis, ne
...ns quidem, distrahere vocales con-*
pro non conceditur. Alterum
...gnoscitur epist. 22. lib. 12. ad
*...nitar, ut præter me, nemo dolo-
...m sentiat, ne tu quidem.* Et ibi-
dem epist. 35. *Non habeo, ne me qui-
dem ipsum, qui cum tam audacter commu-
nicem, quam te.*

Non spem] Vincendi. victoriam enim desperabam. epist. 7. lib. 4. & 3. lib. 7.

Officium] Epist. 1. lib. 6. *Quoddam nobis officium justum, & pium, & debitum reip. videbatur.* Et epist. 6. ejusdem libri: *Vel officio, vel fama bonorum, vel pudore victus, ut in fabulis Amphiaraus, sic ego prudens & sciens ad pestem ante oculos positam sum profectus.*

Desperationem] Epist. 3. lib. 7. *Non putavi, cum integri pares non fuissemus, fractos superiores fore.* Et epist. 7. lib. 4.

Amissis opibus] Victi Pharsalico prœlio, quo vires amiserunt.

Severitatem otiosorum] Eos, qui cum se domo non commoverint, nos tamen, quia domum, relictis armis, redivimus, severe admodum reprehendunt: absurde: nam neque reprehendendi omnino sumus; &, si essemus, non ab istis otiosis, verum ab iis potius, qui persequi belli civilis extrema voluerunt.

Quoquo modo res se habet] Pœnituisse eos jam significavit, qui ab armis non discesserint. nunc igitur, cum eos quasi laudare velit, dicturus, *Vereor*, correctione quadam prius utitur, & ait, *Quoquo modo res se habet*: id est, quamquam parum sapienter fecerint, qui, semel victi, rursus tamen pugnare voluerint.

Vereor] Vereri dicimur parentes, & seniores, & qui sunt in honore aliquo aut dignitate constituti. verebatur igitur nonnihil Cicero Pompejanos quosdam vel mortuos, quasi ei possent exprobrare, quod domum revertisset: illos autem, qui domi remanserant, nequaquam curabat.

In bello] Africano: nam in Pharsalico ipse etiam affuit, licet in acie non fuerit. non enim erat, cur vereretur eos, quibuscum in bello fuerat, sed eos, quos deseruisse videri poterat, qui postea in Africano bello occiderunt.

Hos] Quidam otiosi, qui domi manserant, Pompejanis partibus faventes dolebant eos vivere, qui post Pharsalicam pugnam domum redierant. epist. 2. *Qui victos esse nostros moleste ferunt, nos dolent vivere.*

Ante nonas] Quem diem probare se dixit.

Lavatio] In balneo. Infra: *Balneum calfacias oportebit.* Veteribus admodum familiaris, & pæne quotidiana lavatio fuit.

EPISTOLA VI.

Pag. 13. *ADventus*] Cæsaris ex Africa.

Alsiense] Alsiensem agrum ab Alsio, quod in superi maris litore Plinius & Ptolemæus constituunt.

Sui] Hirtius, Balbus, Oppius.

Multos] Cum ibi essent multorum villæ ob regionis amœnitatem.

Pag. 14. *Ubi*] Non in Alsiensi, sed Ostiæ. scripserant enim ad Cæsarem ejus familiares, videri commodius, cum Ostiæ exire posse.

Utrubique] Ex verbo *Scires*, apte non pendet. quid enim est, *Ut scires utrubique tibi hospitium parares.* nam *Utrubique* non significat, utro in loco, sed utroque in loco: at hic videtur Cicero significare, utro in loco; cum incertum esset, quid Cæsar facturus esset, utrum in Alsiense venturus, an Ostiæ exiturus. permittit enim Varroni, qui Cæsari cantem, hanc in conjecturam illa quoque ratio deduxit, quod in nullo veteri libro, cum prope innumerabiles inspexerim, scriptum est, *Utrubique*, sed in omnibus fere, *Utar ubique.*

Pag. 15. *Et simul*] Scripsi ad te duabus de caussis ea, quæ mihi Hirtius dixit, primum ut scires, hospitium tibi ubi parares; deinde ut ostentarem tibi, me istis esse familiarem, & consiliorum participem fieri.

Non enim est idem] Arguta sententia. Fero, inquit, quæ ferenda sunt: (quis enim cum temporum necessitate pugnet?) non ideo tamen probo, quæ probanda non sunt. Simile illud epist. 3. lib 10. *Si te ea, quæ patiebare, probasse etiam arbitrarer.*

Etsi quid non probem quidem, nescio, præter initia rerum] Veteres libri: *Etsi quid non probem? quid enim jam scio, præter initia rerum?* Ut hoc dicatur: quid enim jam scio quod non probem, præter initia rerum? Vetus liber unus: *Etsi quid non probem, quid jam nescio præter initia rerum.* Ex quo libro, & ex aliis, videtur haud inepte legi posse: *Etsi, quid non probem quidem, jam nescio, præter initia rerum.* Initia vero rerum, quæ non probabat in Cæsare, illa, ut opinor,

Extremum malorum omnium] Epist. 9. lib. 4. *Omnia sunt misera in bellis civilibus: sed miserius nihil, quam ipsa victoria; quæ, etiam si ad meliores venit, tamen eos ipsos ferociores impotentioresque reddit.*

Crudeliter enim otiosis minabantur] Vide epist. 14. lib. 4. & ult. libro 8. & ad Atticum epist. 6. lib. 11. & Cæs. libro primo de bell. civ.

Invisa] Quia propensior ad pacem: cum ipsi bellum cuperent.

Mea oratio] Vel in ipso bello pacem Cicero suasit. epist. 3. lib. 7. *Quæ cum vidissem, desperans victoriam, primum cœpi suadere pacem, cujus fueram semper auctor.*

Pag. 16. *Nunc vero*] Africano bello.

Ad bestiarum auxilium] Ad Iubæ regis elephantos; quos in aciem contra Cæsarem duxit. epist. 7. ad Att. lib. 11. *Ex omnibus nihil magis desideratur, quam quod in Africam non ierim, judicio hoc sum usus, non esse barbaris auxiliis fallacissimæ gentis remp. defendendam, præsertim contra exercitum sæpe victorem.*

Vel mori] Mori præstitit, quam ad bestiarum auxilium confugere. Neque hoc dicit Cicero; quod ex iis, qui se post Pharsalicam pugnam Cæsari crediderunt, quisquam ab eo sit interfectus: sed ut ostendat, etiam si id accidisset, minus tamen detrimenti rempub. fuisse passuram, quam Africano bello, spe bestiarum suscepto.

Vel cum spe, si non optima, at aliqua tamen vivere] Spe si non omnino, saltem aliqua ex parte restituendæ reip., qua cum spe nos vivimus.

Nulla sibi subsidia] Quæ nobis magna parata sunt. nam studia solatium & salutem afferunt in adversis rebus. epistola secunda.

Superior] Ad illud respicit: *Quod ego cur nolim, non video.* ideo enim fluere cœpit oratio.

His tempestatibus es prope solus in portu] Quia, cum omnes fere molestiis miseriisque vexentur, tu tamen in studiis jucundissime conquiescis. Epist. 1. *Teque, quod in eo permanseris, sapientiorem, quam me, dicunt fuisse.* Huc spectat & illud ex epist. 2. *Tu enim ipse, qui & me & alios prudentia vincis, omnia credo, vidisti: nihil omnino te fefellit.*

Ut ea consideres, eaque tractes] Hi sunt fructus doctrinæ maximi.

Istorum] Cæsarianos dici constat; qui ob victoriam lætissimi erant.

Instar esse vitæ puto] Tanti æstimandos puto, quanti vitam quisque suam æstimat. Similis, ac illustrior etiam illa sententia in Pisonem: *Unus ille dies mihi quidem immortalitatis instar fuit, quo in patriam redii.* Nec dissimile illud pro Sextio: *Ei, qui pendet a rebus levissimis, plausum immortalitatem, sibilum mortem videri necesse est. Instar mortis*, lib. 2. de Off. Et Virg. lib. 2. Æn. *Instar montis equum.*

Pag. 17. *Eam vitam*] Remotam ab actione rerum, cum studiis & litterarum tractatione conjunctam.

Docti homines] Ut Plato, Theophrastus, alii, qui se totos, omissa reip. cura, contemplationi dediderunt.

Fortasse non recte] Quia multis actio prodest, uni tantum, aut paucis contemplatio. Quod autem hic dicit, *Fortasse non recte*: nec affirmare voluit, rectum non esse; quia, sublata reip. procuratione, Cæsare dominante, probanda magis contemplatio videbatur: alibi, non esse rectum, & actionem contemplationi præferendam, plane dixit: ut l. 3. Off. *Cognitio contemplatioque naturæ manca quodam modo, atque inchoata sit, si nulla actio rerum consequatur. ea vero actio in hominum commodis tuendis maxime cernitur. Pertinet igitur ad societatem generis humani. ergo hæc cognitioni anteponenda est. atque id optimus quisque re ipsa ostendit, & judicat.* Hanc Ciceronis opinionem, in ejus fortasse libris de Rep. notatam, Lactantius ita refert lib. 3. cap. 6. *Recte Tullius civiles viros, qui remp. gubernant; qui urbes aut novas constituant aut constitutas æquitate tueantur; qui salutem, libertatem civium, vel bonis legibus, vel salubribus consiliis, vel judiciis gravibus conservent, Philosophiæ doctoribus prafert.*

Etiam reip.] Quæ nunc nulla est. quo magis nos amplecti studia debemus, eorum exemplo, qui etiam reip. studia præposuerunt.

Magnorum hominum] Doctos proxime vocavit.

Etiam publici muneris] Etiam cum

jorem partem nihil curare. Cæsar lib. 4. de bel. Gal. *Magnam partem lacte vivunt.* Terentius in Eun. & Cicero ipse Acad. 2. & Tusc. 4.

Catulum] Q. Catulum, ejus filium, qui cum C. Mario consul fuit.

Mihi narras] Ais Catulum ab reip. custodia numquam discessisse.

Illa tempora] Cum viveret Catulus.

Quid simile] Sic epist. 23. lib. 7. *Bacchas istas cum musis Metelli comparas: quid simile?*

Sedebamus in puppi] Remp. gubernabamus ut principes, dignitate & auctoritate summa.

Pag. 36. *Vix est in sentina locus*] Tantum abest, ut remp. regamus, ut vix ullam ejus partem attingere nobis liceat.

An minus multa S. C.] Abesse mihi licet nullo reip. damno. non enim, si ego Romæ non sim, ideo minus multa S. C. fient.

Urgeo forum] In forum sæpe venio.

Scribuntur apud amatorem tuum] Quæ scribi solebant in curia. dictis relata de re sententiis, ita ex voluntate unius omnia geruntur: senatorum sententiæ non rogantur, sed S. C. inscio senatu

nihil est in hoc, *Parebo auctoritati tua* Sunt enim verba minoris ad majorem.

Fungos] Fungi, ut hodie quoque, apud veteres optime conditi, inter exquisitas epulas habebantur. epist. 10. & lib. 7. epist. 26.

Domum si habebo] Neapoli.

In denos dies] Quem sumptum in singulos dies præscribit sumptuaria lex, eum in decem dies distribuam. ita non modo non contra legem, sed etiam infra legem epulabor. Tulit eam legem Cæsar post bellum Africanum, Dione teste. vide epist. 26. lib. 7. & epist. ult. hujus libri, & epist. 7. lib. 13. ad Att.

Sin minus invenero, quod placeat] Si domum non invenero, quæ placeat.

Sullanam] In urbe Neapoli.

Non abjeci] Adhuc spero. epist. 1. lib. 13. *Te abjecisse illam ædificationem, constabat inter omnes.*

EPISTOLA XVI.

Pag. 37. *Suo nuncio*] Videtur nunciasse, ut ex epistola colligitur, Cæsarem salibus Ciceronis esse offensum.

Pag. 38. *Ab iis, qui a Cæsare diligun-*

Africa terribili tremit, horrida terra, tumultu] Ennii versus. Africa, inquit, afflicta bello est. itaque nihil est tam rejectum, quod non timeam. Hic libet Festi verba recitare. *Metonymia*, inquit, *est tropus, cum ab eo quod continet, significatur id quod continetur: ut Ennius, cum ait, Africa terribili tremit, horrida terra, tumultu: aut ab eo quod continetur, id quod continet: ut cum dicitur, epota amphora vini.*

Quando, qua, quo] Quando sit Cæsar venturus, qua via, ad quem locum. De tempore Cicero respondit, *Nihil adhuc scimus*: de via, *Nonnulli dubitant, an per Sardiniam*: de loco, *Istuc ipsum de Bajis.* Hinc opinor hanc epistolam, in qua nihil certi de Cæsaris adventu Cicero significat, ante superiorem proximam scriptam esse, in qua Cæsaris adventum exspectari dicit, & exiturum vel Ostiæ, vel in Alsiense.

Istuc ipsum] Quod dicitur: eum scilicet Bajas ire velle.

Per Sardiniam] Per quam eum venisse, scriptum est apud Hirtium.

Prædium suum] Per jocum Sardiniam vocat Cæsaris prædium: quasi provinciæ populi R. Cæsaris essent prædia.

Non inspexit] Cum cetera prædia, id est, ceteras provincias, inspexisset. primum enim contra Pompeji legatos in Hispania bellum gesserat, deinde in Thessalia contra ipsum Pompejum, postremo in Africa, quo per Siciliam trajecit, contra Scipionem & Jubam regem. quibus in bellis ditionem fere omnem inspexit populi R. nam Gallias ante subegerat.

Deterius] Ob insalubre cælum. ep. 24. libro septimo.

Non contemnit] Cum joco dictum. prædiorum enim domini, quæ non contemnunt, inspiciunt.

Per Siciliam] Per Sardiniam venit, ut jam diximus.

Dolabella] P. Cornelius Dolabella, qui fuerat Ciceronis gener. is ex Africano bello redibat, Cæsare mox venturo. Phil. 2. *Ter depugnavit Cæsar cum civibus, in Thessalia, Africa, Hispania. omnibus affuit his pugnis Dolabella.*

Magistrum] Docebit me, qua ratione amissam Cæsaris gratiam recuperem: cum ego eum in arte oratoria docere solitus sim. Jocatur Cicero, ut epist. 46. lib. 13. ad Att. *Dolabella scribit, se ad me postridie iduum. O magistrum molestum.* epist. 16. lib. 7. epist. ult. de Dolabella, discipulo Ciceronis, mentio fit.

Πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων] *Multi discipuli meliores magistris.* Senarius est veteris Poetæ. Vtilior, inquit, erit mihi illius doctrina, quam illi mea.

Constitueris] De obviam itione. uterque enim revertenti ex Africa Cæsari obviam ire cogitabat. quo spectat illud, *Dubitandum non est, quin equis viris.*

EPISTOLA VIII.

Pag. 20. *Ostenderit*] Significaverit se daturum. epist. 1. *Se acerrimum tui defensorem fore ostendit.* & epist. 41. lib. 13. *Ea, quæ initio ostendisti. Munus declarare*, idem est. vide epist. 2. lib. 2.

Promissi tui] Fortasse libros de ling. Lat. significat, quos postea Varro ad Ciceronem misit.

Quatuor admonitores] Quattuor libros Academicos: quorum primus duntaxat exstat: reliqui tres desiderantur. ejusdem argumenti libros duos antea scripserat, Catulum, & Lucullum. sic enim inscripserat. Catulus interiit, superest Lucullus. postea disputationem illam ad Catonem Brutumque transtulit: postremo ad Varronem, Attici admonitu. qua de re vide libro tertio ad Atticum, epist. 12. 13. 14. 16. 18. 19. 22. 23. 24. 25. 26. 35. 43.

Non nimis verecundos] Itaque metuo, ne promissum tuum efflagitent.

Nosti] Hoc dicit, quia veterem, non novam Academiam Varro probabat, cum Antiochi Ascalonitæ, magistri sui, sententiam sequeretur. ad Att. ep. 12. 16. 19. lib. 12.

Os] Impudentiam: cum auderent affirmare, nihil posse percipi: quam vocabant ἀκαταληψίαν: ejusque Academiæ princeps Arcesilas contra omnia semper diceret, ut est lib. 5. de Fin. *Os* autem ideo sumitur pro impuden-

tia,

videtur, ne quid stulte, ne quid temere dicam faciamve contra potentes.

Et illam Attii similitudinem non modo jam ad invidiam; sed ad fortunam transferam] *Similitudinem* appellat versus Attianos, in quibus imago quædam cernebatur suæ servitutis: &, quoniam iis versibus præcipiebatur, vitandam esse invidiam, præsertim iis qui lædi facile possent; quo in numero, post Cæsaris victoriam, Cicero fuit; propterea non sibi invidiam potius, quam fortunam, timendam significat: quam tamen ipsam fortiter sustineri oportere, & ita frangi ab animo firmo & gravi, ut fluctus frangitur a saxo. in quo imitabor, inquit, eos, qui vel Athenis, vel Syracusis, ita tyrannidem tulerunt, ut, servientibus suis civitatibus, fuerint ipsi quodam modo liberi.

Levem & imbecillam, ab animo firmo & gravi] Antitheta, *leve* & *grave*; *imbecillum*, & *firmum*: quibus admodum ornatur oratio.

rius in epistola sua, post eos versus, quos ex Attii OEnomao recitaverat, Ciceronem irriserat, non modeste ut solebant olim Attellanarum actores, sed liberius, ut actores mimorum. multis modis enim fabula mimus ab Atellana differebat: quod parum modeste dicax; quippe quæ dicta sit, ut ait Donatus in Terentii vita, ab imitatione diuturna vilium rerum, & levium personarum. itaque Macrobius lib. 3. Saturn. mimis lasciviam tribuit: quod Romana lingua, non Osca, ut Atellana: quod ab uno tantum agebatur: quod exodiis carebat: neque enim in quinque actus, ut Atellana, & reliquæ fabulæ, quibus actibus inserebantur ad animos recreandos exodia, dividebatur, sed perpetuam actionem habebat: postremo, ut arbitror, quod neque adhibito tibicine, neque cantu, neque cum corporis motu, ut reliquæ fabulæ, agebatur. hinc Laberii, hinc Publii mimi; e quibus argutissimos & pulcherrimos versus recitant Macrobius ...

, Varro, jamdiu exspectans, non tamen flagitare. audivi enim e Libe-, non ea te intermittere, sed accu- tractare, nec de manibus umquam . De his libris, quos arbitror, ut xi, eos esse, qui de lingua Lat. in- sunt, hodieque exstant, sic epist. Atticum, libro decimotertio: *mihi denunciaverat magnam sane & προσφώνησιν. biennium praeteriit, Καλλιππίδης assiduo cursu cubi- llum processerat. ego autem me para- id, quod ille mihi misisset, ut αὐτῷ ..., & λωΐων; si modo potuissem.*

..ochinas] Ut ea Varro disputans eret, quæ Antiochus Ascalonita, micus Philosophus, contra Phi- dixerat, & scripserat. Plutar- n Lucullo, Bruto, Cicerone: & *Antiochinas* ab Antiocho deduxit, Bruto *Brutinos*, a Theopompo *mpinos*, a Metello *Metellinos*, & is nominibus in *inus* desinentibus, edente tamen consonante: nam alis antecedit, in *anus* desinunt, Pompejo *Pompejanus*, a Tullio *nus*. superior tamen regula ne ex- nem habeat, interdum vereor. um a Druso *Drusinus* fieri debeat, *nus* tamen *hortis*, non *Drusinis*, dixit epist. 24. libro duodecimo . & Tacitus lib. 2. *Drusiana fossa:* do libri vulgati vacant mendo: eo magis licet suspicari, quia Sue- n Claudio, *Drusina fossa*, non *na* dixit. Et apud Plinium, l. 34. . ubi est in impressis libris: *Hu- Minerva, quæ dicitur Catuliana:* um est in antiquo Maffeorum *Ca- :* idque postulat analogia.

. 21. *Philonis*] Qui novam Aca- im, ex Arcesilæ sententia, quasi rem vetere tuebatur. In Bruto: *princeps Academiæ Philo Romam t, totum ei me tradidi, admirabi- am ad Philosophiam studio concita-*

..em dialogorum] Scribuntur enim logis ea, quæ, licet disputata non verisimilia tamen sunt.

..nobis] Non de aliis, ut in his dia- in quibus de Antiocho & Philone amus.

..r nos] Simul enim vivemus. epi- stola secunda; *Modo sit nobis illud, una vivere in studiis nostris.*

Superiorum temporum fortuna reip. caussam sustinent] Quod sero hæc inter nos studia incipiamus exercere, fortunæ reipub., non nobis, adscribi oportet: excusat nos, quod attinet ad superiora tempora, & sustinet caussam nostram fortuna reip. convictum enim nostrum reip. calamitas impedivit. hæc vero tempora præstare ipsi debemus: nobis horum temporum reddenda ratio est. otium enim habemus, cum sit oppressa respub. nihil jam agere licet: itaque scribamus & de nobis, & inter nos.

Saltem aliquo] Optat si non bonam, saltem aliquam reip. formam. non enim unicum tyrannum, sed rempublicam, si non optimam, saltem tolerabilem exoptat.

Quamquam] Correctio: quia dixerat, *Hæc inter nos studia exercere.* quamquam, inquit, tum quidem esset, quod honeste curare possemus.

Vel aliæ] Etiam aliæ. nam, *Vel*, interdum valet, *Etiam*, auctore Donato, cum illud interpretatur in Andria Terentii; *Vel hoc quis non credat.* Sic Virg. ecl. 8.

Carmina vel cælo possunt deducere Lunam.

Et Cicero ipse epist. 16. lib. 4. ad Att. *Occupationum mearum vel hoc signum erit, quod epistola librarii manu est.* Alibi est pro, *Veluti*, ut epist. 13. lib. 2. & 24. lib. 7.

Honestas] Quæ nunc honestæ non sunt, rep. serviente.

Sine his] Studiis.

Vix] Vix est, cur velim vivere, cum his ipsis etiam studiis.

Ne vix quidem] Sic locutus lib. 2. de Fin.

Migrationem] In domum nuper emptam.

EPISTOLA IX.

Pag. 22. TERENTIA] Vixisse eam annos centum & octo, auctor est Plinius.

Partium] Cæsaris, cum quo ipse fuit in omnibus bellis civilibus.

Jam

peji legatos in Hispaniam, ire se ad exercitum sine duce, & inde reversurum ad ducem sine exercitu. Quod res ipsa comprobavit. collectitio enim exercitu Pompejus in Pharsalia dimicavit. epist. 3. lib. 7.

Circumvallato] Ad Dyrrhachium. Suetonius, Cæsar ipse lib. 3. de bel. civ. Plutarchus, alii.

Quod, nescio, an ulli umquam nostro acciderit imperatori] Pro, *fortasse*, usurpat sæpe Cicero, *Nescio*, vel, *Haud scio*, majore quadam elegantia, ut infra, epist. 14. *Contigit enim tibi, quod haud scio an nemini.* Et epist. 15. *Istud quidem magnum, atque haud scio an maximum.* Et de Orat. lib. 2. *Videtu ne, quantum munus sit oratoris historia, haud scio an flumine orationis & varietate maximum.* Ibidem: *Magnum quoddam opus est, atque haud scio, an de humanis operibus longe maximum.*

Animum adverte] Sic Plautus & Terentius locuti.

Evitaverit] Evitavit.

Abdiderit] Non abdidit, sed tamquam victor Dyrrhachio discessit.

Aliquando] Quasi jam antea Cicero peccasset, cum in Græciam ad Pompejum navigavit, Cœlio in primis dissuadente. epist. 16. lib. 8.

Satisfactum est jam a te vel officio, vel familiaritati] Sic Virg. lib. 2. Æn.

Sat patriæ, Priamoque datum. ——

Officio] Erga hominem bene meritum. epist. 6. lib. 6. *Veritus sum deesse*

e in foro quidem] In uno tantum libro, *Quidem*, invenimus quod ignificandum duximus, quia, vel atur, sententia tamen consistit, & se rectius.
lina frontis] Severitatis, quæ fronnditur.
pareant] In judicando.
Convictorem] Convictorem.
ciabo integellum] Efficiam, ne quid patiatur.
committam, ut si ego eum conro, tu restituas] Jocari cœpit, cum *Vt ne in foro quidem reliquia prifrontis appareant.* non enim de & Vidii controversia judicaturus foro, sed intra domesticos pa, judex ab utroque electus comamicitiæ jure, parique æquitatis pinione. fori vero mentionem fauia lites in foro judicabantur. itat ingenio valebat, eratque cum aribus festivus & facetus, pri, a forensibus judiciis ad eam, inter duos litigantes, personam erat, ducta similitudine, jocum it: deinde, ut iniquam notaret ionem temporum, quia Cæsar tos lege Pompeja restituerat; cur quit, amicum tuum Niciam conm, cum vos Cæsariani judicia lere, & damnatos restituere soleaque vereri possum, ne judicium , si tibi displicuerit, irritum fa, quem ego condemnaro, tu in am restituas.
abeat Plancus Bursa.] Tuo beneob Niciam a te restitutum.
ad quem litteras discat] Mordet m suum inimicum Bursam, ut itum litterarum, & Grammatisolitum, fortasse etiam hoc ipso , ut aliquid disceret. Erat autem oque Bursa, unus ex iis, quos lenpeja damnatos restituerat Cæsar. t. lib. 7.
bello] Hispaniensi.
ibenter esse visurum] Confectum llum, nec te jam in aliqua macura negotiove versari.
tequam certum scierit] Verebatur , ne falsum esset, quod esse veupiebat; quia P. Sulla, quod & dictatore propinquo suo L. Sulla, & postea Cæsare, proscriptorum civium bona emere consueverat, populo in primis odio erat. de ejus obitu ep. 17. & 19. libro decimoquinto. nominatur etiam libro secundo de Off. his verbis: *Nec vero umquam bellorum civilium semen & caussa deerit, dum homines perditi hastam illam cruentam & meminerint, & sperabunt, quam P. Sulla cum vibrasset dictatore propinquo suo, idem sexto & tricesimo anno post a sceleratiore hasta eadem non recessit.* Opinor esse, quem Cicero defendit oratione, quæ exstat.

Pag. 25. *Quo modo perierit*] Alii enim, a latronibus; alii, cruditate, dicebant. epist. 17. lib. 15.

Quod sciunt] Illum esse mortuum.

Pag. 26. *Vnum vereor*] Cum ironia dictum. hastam enim illam Cæsaris, ad quam bona Pompejanorum veniebant, Cicero & omnes boni vehementer oderant.

Refrixerit] *Refrigescere* dicuntur ea, quæ cessant. epist. 5. lib. 2. ad Q. fr. *Quod de Pompejo Caninius agit, sane quam refrixit.* Contrario sensu accipitur, *Calere.* pro Plancio: *Crimen de nummis caluit re recenti, nunc in caussa refrixit.* epist. 17. libro decimoquinto: *Cæsarem putabant moleste laturum, verentem ne hasta refrixisset.*

EPISTOLA XI.

D*Esiderares*] Petierat Dolabella per litteras a Cicerone, ut sibi de Tulliæ obitu aliquid scriberet; indicaretque quam fortiter eum casum ferret.

Et oratio tua prudens, & amor erga me singularis] Epist. 6. lib. 4. *Et ea scripsisti, quæ levare luctum possent; & in me consolando, non mediocrem ipse animi dolorem adhibuisti.*

Brevi tempore] Iam enim Hispaniensis belli, cui Dolabella intererat, exitus exspectabatur.

Hominem me esse] Epistola decimasexta libro quinto: *Homines nos ut esse meminerimus, ea lege natos, ut omnibus fortunæ telis proposita sit vita nostra.* Et epist. 17. ejusdem libri: *Vt & hominem te, & virum esse meminisses.* Et epistola 18. ibidem: *Qua conditione omnes homi-*

hominet, & quibus temporibus nati sumus, cogites.

Fortuna succumbendum] Quod infirmi animi est. In eo tamen libro, quem de luctu minuendo ad se ipsum scripsit, victum se a fortuna fatetur. *En* (ait) *manum tollo, cedo, vicisti.* Quæ verba recitant Lactantius & Divus Hieronymus.

Hilaritas illa nostra, &c.] Eadem est sententia de eadem re in epist. 39. l. 12. ad Att. *Hilaritatem*, inquit, *illam, qua hanc tristitiam temporum condiebamus, in perpetuum amisi: constantia & firmitas nec animi nec orationis requiretur.*

Prœlia sustinere] Acriter concertare cum obtrectatoribus meis.

Confirmatus] Ex eo casu, quo sum gravissime afflictus.

EPISTOLA XII.

Pag. 27. B*Ajis*] Salubres Bajarum aquæ. Plinius lib. 31. c. 2.

Nostris] Blanditur loco, quia valetudinem commodiorem amico restituerit.

Oratiunculam] Quæ exstat.

EPISTOLA XIII.

L*Epta*] Q. Leptæ, qui Ciceronis in provincia præfectus fabrum fuera[t] epist. 7. lib. 3.

Vitandi belli] Civilis, quod primu[m] in Italia gestum est.

M. Varrone] Legato Pompeji i[n] Hispania cum Afranio & Petrejo.

Pag. 29. *Ante bellum*] Quod Cæsa[r] cum legatis Pompeji gessit in Hispania.

Post Afranium superatum] Vnum de tribus nominat, quia consularis erat solus, ideoque honore primus.

Bellum ullum fore] Quod fuit, & gravissimum omnium, cum Pompeji liberis.

In ea ipsa mala] In bellum, cujus vitandi caussa profectus erat in Hispaniam.

Scapula] T. Quinctio Scapula, equite Romano. Dio lib. 43.

Nulla ratione] Ingeniosa excusatio: quasi Suberinus voluerit quidem, sed nullo modo potuerit ejus belli societatem vitare.

:ft. nam eorum, qui commendan-
nopia miserationem elicit.
: *equestris*] Vix possidet quadrin-
millia nummum. hic enim cen-
uestris erat. Horatius epistola 1.

*quadringentis sex septem millia de-
sunt,
... ars.* ——

EPISTOLA XIV.

10. *DOlabella*] P. Cornelio Dolabellæ: qui cum an-
ner Ciceronis fuisset, (epist. 16.
. & 13. lib. 8.) postea divortium
t. epist. 18. lib. 6.
venio autem quotidie plurimos] Sic
us, verbo repetito, epistola 5.
.
hæc loca] Baias. epist. 10.
mmis laudibus] Ob eversam co-
am & aram. epist. 2. lib. 11. & 1.
2. & ad Att. epist. 15. 16. 19. li-
4. & Phil. 1. præterea Suetonius,
anus lib. 3. Lactantius lib. 1. c. 15.

sulem] Interfecto Cæsare, Dola-
cum fascibus tamquam consul in
venit. nam eum sibi Cæsar, itu-
bellum Parthicum, suffecerat.
. 31. *Non alienum dignitate tua*]
pist. 53. lib. 13. nonnulli veteres
A dignitate tua: alii, *Dignitati*
omnes recte, quod attinet ad con-
ionem Latini sermonis. nam &
, & auferendi, & generandi etiam
s *Alienum* jungitur.
rum regi] Quia regibus omnibus
llum Trojanum profectis impera-

florem] Quo potissimum consilia-
ebatur Agamemnon. Homerus Il.
.
asi alumnum disciplina mea] Di-
um suum vocat epist. 7. & 18. &
. epist. ult.
Cæsar] Juliæ, M. Antonii ma-
frater: avunculus igitur Antonii.
Antonius, oppressa rursus post
m Cæsaris rep. necandum Octa-
ddidit; Octavius ei Ciceronem.
um ad eum interficiendum mili-
Octavio missi venissent, confugit
em. II.

ad Juliam sororem: quæ fratrem, ob-
jecto percussoribus corpore, denique
Antonii matrem una cum fratre neci-
dam, incolumem servavit. Plutarchus,
Appianus.
Neapolim] Epist. 17. lib. 14. ad At-
tic.
Sororis filium] M. Antonium, Dola-
bellæ collegam in consulatu.
De facto] De columna & ara sublata.
De regestis] De servis cruci affixis, li-
beris de rupe Tarpeja dejectis. epist. 15.
lib. 14. ad Att. *O mirificum Dolabellam
meum! jam enim dico meum: antea, crede
mihi, subdubitabam. magnam ἀναθεώρησιν rei habet, de saxo, in crucem, colum-
nam tollere, locum illum sternendum locare.
quid quæris? heroica.* Et ad eundem, in-
fra.
Reip. salutarius] Epist. 1. lib. 12.
Quasi falsam hereditatem] Tu enim,
quæ facis, tuo judicio & tua sponte fa-
cis. itaque hæc non vera hereditas.
Pag. 32. *Aliena gloria*] Tuæ.
Cernere] Usitatus loquendi modus,
Cernere hereditatem, pro adire. Festus.
epist. 2. lib. 2. ad Att. & 43. lib. 13.
Transfuderim] Contraria translata po-
suit, *Transfuderim*, *exhauserim*.
Ardentius] *Flagrare amore*, *incendi*,
inflammari, *ardere*, dicimus.
*Nihil formosius, nihil pulchrius, nihil
amabilius*] Ex forma & pulchritudine
oritur amor: ideo, *Amabilius*, tertio
loco posuit. Apparet autem, cum dicat,
Nihil formosius, *nihil pulchrius*, quiddam
esse, quo differant inter se forma &
pulchritudo: idque, nisi fallor, tale est.
Forma movet, & ad venerationem
quandam animum adducit, decora spe-
cie, & apta partium omnium composi-
tione. Pulchritudo allicit, & fruendi
cupiditatem gignit. Ex hac distinctio-
ne potest aliquid esse formosum, nec
tamen pulchrum; & aliquid pulchrum,
nec tamen formosum. itaque, formosus
senex, proprie dicetur; pulcher, non
item: & contra, pulchra oratio, vestis,
domus, non formosa. Confundit in-
terdum Cicero, ut nihil a pulchritudine
differre forma videatur: hic, quia per-
spicue alteram ab altera distinguit, u-
triusque vim indicare operæ pretium
fuit.

tamen, ut scires eum non a me diligi solum, verum etiam amari, ob eam rem tibi hæc scribo. Et ad M. Brutum apud Nonium: *Aut amabis me, aut, quo contentus sum, diliges.* Terentius quoque ut diversa posuit in Eun. *Non pol, quo quemquam plus amem, aut plus diligam, eo feci.*

Tecum ipse certes] Non jam ut alios, sed ut te ipsum vincas. Egregius laudandi mos. de Orat. lib. 3. *Sæpe inter homines sapientissimos constare vidi, quamquam hoc Crasso, cum aliquid accuratius dixisset, semper fere contigisset, ut numquam dixisse melius putaretur; tamen omnium consensu sic esse tum judicatum, ceteros a Crasso semper omnes, illo autem die etiam ipsum a se superatum.* Epistola 1. libro primo ad Q. Fr. *Non ut cum aliis, sed ut tecum ipse certes.*

Quod haud scio an nemini] Idem erat, *Haud scio an cuiquam.* Et utroque modo utitur Cicero. vide quæ diximus epist. 9.

Summa severitas animadversionis] Hac de re sic in Philip. 1. *Cum serperet in urbe infinitum malum; idque manaret in dies latius; iidemque bustum in foro facerent, qui illam insepultam sepulturam effecerant; & quotidie magis magisque perditi homines cum sui similibus servis tectis ac templis urbis minarentur: talis animadversio fuit Dolabellæ cum in audaces sceleratosque servos, tum in impuros & nefarios liberos, talisque eversio illius execratæ columnæ, ut mihi mirum videatur,*

EPISTOLA XV.

Apytio Peto] *Pætum* ab oculis leviter declinatis, Porphyrio in Horat. . deductum ait: Acro, quod ejus huc & illuc moverentur.

leros] Servorum nomina, Zethus, ileros.

ellexi pergratam tibi esse curam memdinis tuæ? quam tibi perspectam *ndio*] Sic unus omnino veteris li- & recte. reliqui omnes mendose, *xi pergratam tibi perspectam esse*).

;.34. *Reapse*] Antique, pro *Reipsa*, *apte*, *Suapte*. Sic Cicero, Pacuvius, is, Africanus minor, Seneca lo- funt. Festus.

que haud scio, an maximum] Et le maximum. epist. superiore: *it tibi, quod haud scio an nemini*: quod opinor nemini: vel, quod e nemini. Dubitatio quædam est, n amplificans, ut species minua- Tentationis. Pro Flacco: *Cujus vitatis disciplinam atque gravitatem um Græciæ, sed haud scio an cunctis is anteponendam putem*.

ici] Qui laudari in primis solent. a trigesima prima libro septimo.

ratibus] Romanis, non Latinis, llicis.

'as] Inquinatas.

)] Ex Latio.

in urbem nostram est infusa pere-] Cum Latinis data civitas est. n consuetudo Romanum sermo- ifuscavit. *Peregrini* autem ab inini Romæ vocabantur: & lex la- ieregrinis urbis usu prohibendis. Cicero a peregrinis, id est, a Lati- Gallos distinguit, quos Braccatas alpinas nationes appellat.

catis & transalpinis nationibus] Braccata, quæ cis Alpes fuit, dice- rovincia Narbonensis, a genere nti: Comata vero, quæ Roma- equam a C. Cæsare superaretur, uit, dicta a comis alendis. Hic ocatur, non sine stomacho, in n, qui Gallis quibusdam, non cisalpinis, verum etiam transal- ivitatem dederat: ex quibus nonnullos etiam in senatum recepit. Suetonius, *Civitate*, ait, *donatis, & quosdam e semibarbaris Gallorum, recepit in curiam*. Et infra: *Illa vulgo canebantur, Gallos Cæsar in triumphum ducit. iidem in curia Galli bracas deposuerunt, latum clavum sumserunt*.

Pag. 35. *Omnes mihi Granios*] Quicumque Granio similes in dictis fuere. Granius præco dicax admodum fuit. nominat eum Cicero lib. 2. de Orat. & in Bruto, & in oratione pro Plancio, & Lucilius Poeta apud Gellium libro 4. cap. 17.

Conjicere in versus dictum præconis volebam
Grani. ——

Vere ut dicam] Hoc interponit, quia transit ad majorem Pæti laudem. nam Crassus & Lælius non modo faceti, ut Granius, sed eloquentes etiam fuere.

Crassos] L. Crassum, oratorem summum, cujus mortem Cicero deplorat libro 3. de Orat.

Lælios] C. Lælium, Sapientis cognomine honestatum, Africani minoris amicissimum, cui sermonis elegantiam Cicero tribuit in Bruto. Miror hic omissum esse Cæsarem illum, Catuli fratrem, qui dicacitate & facetiis omnes vicit: ut lib. 2. de Orat. & lib. 1. de Off.

Vernacula] Domesticæ, Romanæ, non oblitæ Latio, aut braccatis & transalpinis nationibus.

Auctorem moderationis urbanæ] Quod suaseris, ut neque semper in urbe maneam, neque semper absim.

Neque ego aliter accepi] *Neque*, non disjungit hic, ut alibi, sed fere valet idem, quod *Ne quidem*: ut si dixisset, *ne ego quidem aliter accepi*. Simile illud epist. 1. lib. 6. *Qui neque, cum id faciebamus, tam eramus amentes*. Et epist. 4. ad Atticum lib. 1. *Quod scribis, etiam si cujus animus in te esset offensior, a me recolligi oportere: quid dicas? neque id neglexi*.

Arbitrabar] Licere mihi arbitrabar, res has si non omnino, saltem ex magna parte relinquere. quod tu mihi non existimas licere.

Magnam partem] Ex magna parte. epist. 9. lib. 8. *Soles libenter, ut ego, ma-* *jorem*

... remp. guber-
nabamus ut principes, dignitate & au-
ctoritate summa.

Pag. 36. *Vix est in sentina locus*] Tantum abest, ut remp. regamus, ut vix ullam ejus partem attingere nobis liceat.

An minus multa S. C.] Abesse mihi licet nullo reip. damno. non enim, si ego Romæ non sim, ideo minus multa S. C. fient.

Urgeo forum] In forum sæpe venio.

Scribuntur apud amatorem tuum] Quæ scribi solebant in curia. dictis relata de re sententiis, ita ex voluntate unius omnia geruntur: senatorum sententiæ non rogantur, sed S. C. inscio senatu domi scribuntur. Amatorem Pæti Cæsarem vocat; apud quem auctoritate & gratia plurimum valebat Pætus.

Cum in mentem venit] Quasi contemnens Cæsar non cogitat, sed, cum in mentem venit, in S. C. ponit, affuisse me scribendo.

Ad scribendum] Opinor, scriptum fuisse, ADF. SCRIB. id est, adfuisse scribendo. de quo more diximus epist. 8. libro octavo.

Ultimis] Qui regnant in finibus imperii Romani.

Reges appellaverim] Fingebat Cæsar, ut adhuc respub. stare videretur, S. C. esse factum in sententiam Ciceronis de aliquo rege appellando. epist. 17. libro secundo.

Quid ergo est? tamen] Sic Cœlius epist. 13. lib. 8.

pus] Ob Catilinæ conjurationem.

us fuisse] Quædam enim acu-
itiem facetè: & *facetum la-*
quam acutum.

nem] Non, læsionem; (nam
nihil sit loqui, quod offendat
is, aut eorum, qui ab illo di-
voluntatem) sed, nonnulla
quæ vel sine industria offendo
. Hoc verbum est in antiquis
nibus, quibus nunc utor: &
, quibus utebar olim adole-
od ideo testatum volui, quia
de hoc loco ita scripserant:
res codices, *Offensionem*, *ha-*
ea, mendosum hic esse librum
uem reliquis omnibus præfer-
ubitant, iidem confessi sunt.
valde mirabar, cur illud ver-
od ego in cunctis veteribus li-
bam, ipsi in nullis esse affir-
satis igitur liquet, quod sæpe
n unum, aut paucos veteres li-
l multos inspiciendos esse, si
antiquitatem cupimus. inter-
n, ubi libri ante multa sæcula
, mendis inquinati sunt, re-
vacare vitio animadverti: ita-
tiores quidem diligentius in-
nullum tamen contemnere de-

. *Fama ingenii mihi est abji-*
Quam abjicere non possum;
c effugere acute aut facete di-
ffensionem.

ssem] Effugere offensionem
am.

] Admodum exercitatas.

is] Diligenter observandis.

o. *Et consuetudine legendi*]
idue quoque Poetas legeret.

nfecerit] Puer cum esset. Sue-

ϑεγμάτων] Salse dictorum a
Hunc librum, *Dicta collectanea*,
s vocat.

] Et publica, & privata erant
blica, ut edicta, S. C., leges:
quidquid privatim ageretur.
In publicis actis nihil est lege gra-
n privatis firmissimum est testa-
Epist. 28. lib. 10. *Quod nisi res*
actaque omnia ad te perferri arbi-
trarer; ipse perscriberem. Et ep. 15. l. 2.
In actis non erat. Hic autem privata si-
gnificantur acta.

OEnomao tuo] Attii tragœdia, cujus
testimonio utuntur Festus & Nonius.

Nihil ator] Versus ex OEnomao tra-
gœdia, a Papirio recitari, vitandam in-
vidiam, admonebant.

Posuisti loco] Opportune eorum ex-
emplum attulisti. *Loco*, aut *in loco* dice-
re aliquid aut facere, significat pro, ubi
tempus postulat, non alieno tempore,
cum oportet. epist. 16. lib. 11. *Epistola*
offendunt non loco reddita. Libro 3. de
Leg. *Senatori tria jussa sunt: ut adsit:*
nam gravitatem res habet, cum frequens
ordo est: ut loco dicat, id est, rogatus: ut
modo, ne sit infinitus. Et in Partit. *Loco*
tu quidem quæris. Loco igitur Pætus,
cum de vitanda ageret invidia, versus
Attianos posuit.

Pag. 41. *Fac esse omnia*] Esto, ut in-
videatur mihi, licet invidendi caussa
nulla sit.

In] Non omnibus, Stoicis, Aca-
demicis, Peripateticis.

Vim virtutis tenere] Intelligere, in
quo sita sit virtus.

Nihil esse sapientis præstare, nisi cul-
pam] Hoc unum sapientis esse, culpam
vitare: quod potest: cetera eum præsta-
re non posse: quæ si eveniant, repre-
hendi eum non debere. vide infra.

Ad ea] Quæ rectissima fuere.

Cum valentioribus] Cum Cæsare.
epist. 7. libro 4. epist. 1. & 6. libro 6.
epist. 1. libro 7.

Id quoque puto esse sapientis] Quia su-
pra dixerat, *Nihil esse sapientis præstare,*
nisi culpam: ne videatur in una tantum
re sapientis officium posuisse, subjunxit,
Id quoque puto esse sapientis. sed illud e
sententia Stoicorum dixit, qui de vitan-
da culpa tantum laborabant, cetera con-
temnebant omnia: hoc ex opinione
sua, qui non modo culpam vitare, sed
tueri etiam salutem vult. itaque supra,
Quidquid, ait, *arte effici potuerit*,
&c.

Præstare non possum] Aliorum volun-
tatem & fidem præstare non possum:
culpam quidem præstabo: quod unum
sapientis esse, Stoicis placuit: etiam il-
lud, quod præterea sapientis esse mihi
vide-

tia, quia pudoris indicium exortus in ore rubor eſt: qui vero nihil commovetur, os ei ſemper idem eſt, perpetuuſque naturalis color. Os igitur ita durum, ut mutetur numquam, impudentia eſt: quia naturam vincit culpa, & quaſi dominatur, infamiam contemnens: natura enim, quod dedeceat, & adverſetur honeſtati, ferre nihil ſolet. propterea apud comicos probri loco objicitur illud, *Os hominis*. Et Vatinius epiſt. 10. lib. 5. *Si Appii os haberem, tamen hoc ſuſtinere non poſſem.*

Adoleſcentioris Academiæ] Dicturi aliquid de Academiis, præponemus, quod a Sexto philoſopho traditum l. 1. Pyrrh. legimus, philoſophandi tres fuiſſe rationes, maxime diverſas: δογματικὴν, in qua fuere Ariſtoteles, Epicurus, Stoici, aliique nonnulli, qui ſe putabant ſummum bonum inveniſſe: ἀκαδημαϊκὴν, in qua Clitomachus, Carneades, aliique Academici negabant percipi quidquam poſſe: σκεπτικὴν, in qua ſemper quærebant, & in ea Pyrrho in primis excelluit. Tres autem Laertius nominat Academias, (nec tamen defuere, ut ait Sextus, qui

neſte enim vivere, fruentem rebus iis, quas primas homini natura conciliet, vetus Academia cenſuit. In Lucullo. Recentioris ut principes agnoſcere Cicero videtur libro primo de leg. Arceſilam & Carneadem. ſic enim ſcripſit: *Perturbatricem harum omnium rerum Academiam, hanc ab Arceſila & Carneade recentem, exoremus, ut ſileat. nam ſi invaſerit in hæc, nimias edet ruinas. quam quidem ego placare cupio, ſubmovere non audeo.* Adoleſcentiorem, cum de nova loquatur, appellat Cicero lepide jocans, quia ſolent adoleſcentes impudentiores eſſe, quam qui majore ſunt ætate: & quia loqui cœperat de libris Academicis, tamquam de animatis; cum dixit: *Miſi ad te quattuor admonitores, non nimis verecundos.* qua ſimilitudine ita delectatur, ut infra quoque, nihil ab ea recedens, intulerit: *Qui, metuo, ne te forte flagitent: ego autem mandavi, ut rogarent.*

Ex ea igitur media excitatos] In iis enim quattuor libris ea tractabantur, quæ ſumpta erant de media recentiore Academia. In verbo, *Excitatos*, mittentis cupiditas indicatur, ut ſuo mu-

Varro, jamdiu exspectans, non ... flagitare. audivi enim e Libo-, non ea te intermittere, sed accu-... De his libris, quos arbitror, ut , eos esse, qui de lingua Lat. in-nt, hodieque exstant, sic epist. Atticum, libro decimotertio: ... denunciaverat magnam sane & ... biennium praeteriit, ... assiduo cursu cubi-... processerat. ego autem me para-..., quod ille mihi misisset, ut ... si modo potuissem.

...binas] Ut ea Varro disputans ..., quae Antiochus Ascalonita, ...icus Philosophus, contra Phi-dixerat, & scripserat. Plutar-Lucullo, Bruto, Cicerone: & Antiochinas ab Antiocho deduxit, ...uto Brutinus, a Theopompo ...pinus, a Metello Metellinus, & nominibus in us desinentibus, ...ente tamen consonante: nam ...is antecedit, in anus desinunt, ...ompejo Pompejanus, a Tullio ...us. superior tamen regula ne ex-...em habeat, interdum vereor. ...m a Druso Drusinus fieri debeat, ... tamen hortis, non Drusinis, dixit epist. 24. libro duodecimo & Tacitus lib. 2. Drusiana fossa: ... libri vulgati vacant mendo: ... magis licet suspicari, quia Sue-Claudio, Drusina fossa, non ... dixit. Et apud Plinium, l. 34. ubi est in impressis libris: Hu-Minerva, qua dicitur Catuliana: ...n est in antiquo Maffeorum Ca-idque postulat analogia.

21. Philonis] Qui novam Aca-..., ex Arcesilae sententia, quasi ...m vetere tuebatur. In Bruto: ...nceps Academia Philo Romam ..., totum ei me tradidi, admirabi-... ad Philosophiam studio concita-...

...m dialogorum] Scribuntur enim ...gis ea, quae, licet disputata non ...risimilia tamen sunt.

...ibus] Non de aliis, ut in his dia-...a quibus de Antiocho & Philone ...mus.

...nos] Simul enim vivemus. epistola secunda: Modo fiet nobis illud ... vivere in studiis nostris.

Superiorum temporum fortuna reip. caussam sustineat] Quod sero haec inter nos studia incipiamus exercere, fortunae reipub., non nobis, adscribi oportet: excusat nos, quod attinet ad superiora tempora, & sustinet caussam nostram fortuna reip. convictum enim nostrum reip. calamitas impedivit. haec vero tempora praestare ipsi debemus, nobis horum temporum reddenda ratio est. otium enim habemus, cum in oppressa repub. nihil jam agere liceat. itaque scribamus & de nobis, & inter nos.

Saltem certo] Optat si non bonam, saltem aliquam reip. formam. non enim mitiorem tyrannum, sed rempublicam, si non optimam, saltem tolerabilem exoptat.

Quamquam] Correctio: quia dixerat, Haec inter nos studia exercere, quamquam, inquit, tum quidem esset, quod honeste curare possemus.

Vel aliae] Etiam aliae. nam, Vel, interdum valet, Etiam, auctore Donato, cum illud interpretatur in Andria Terentii; Vel hoc quis non credat. Sic Virg. ecl. 8.

Carmina vel caelo possunt deducere Lunam.

Et Cicero ipse epist. 16. lib. 4. ad Att. Occupationum mearum vel hoc signum erit, quod epistola librarii manu est. Alibi est pro, Veluti, ut epist. 13. lib. 2. & 24. lib. 7.

Honestas] Quae nunc honestae non sunt, rep. serviente.

Sine his] Studiis.

Vix] Vix est, cur velim vivere, cum his ipsis etiam studiis.

Ne vix quidem] Sic locutus lib. 2. de Fin.

Migrationem] In domum nuper emptam.

EPISTOLA IX.

Pag. 22. TErentia] Vixisse eam annos centum & octo, auctor est Plinius.

Partium] Caesaris, cum quo ipse fuit in omnibus bellis civilibus.

Jam

peji legatos in Hispaniam, ire se ad exercitum sine duce, & inde reversurum ad ducem sine exercitu. Quod res ipsa comprobavit. collecticio enim exercitu Pompejus in Pharsalia dimicavit. epist. 3. lib. 7.

Circumvallato] Ad Dyrrhachium. Suetonius, Cæsar ipse lib. 3. de bel. civ. Plutarchus, alii.

Quod, nescio, an ulli umquam nostro acciderit imperatori] Pro, *fortasse*, usurpat sæpe Cicero, *Nescio*, vel, *Haud scio*, majore quadam elegantia, ut infra, epist. 14. *Contigit enim tibi, quod haud scio an nemini.* Et epist. 15. *Ipsa id quidem magnum, atque haud scio an maximum.* Et de Orat. lib. 2. *Videtisne, quantum munus sit oratoris historia, haud scio an flumine orationis & varietate maximum.* Ibidem: *Magnum quoddam opus est, atque haud scio, an de humanis operibus longe maximum.*

Animum adverte] Sic Plautus & Terentius locuti.

Evitaverit] Evitavit.

Abdiderit] Non abdidit, sed tamquam victor Dyrrhachio discessit.

Aliquando] Quasi jam antea Cicero peccasset, cum in Græciam ad Pompejum navigavit, Cœlio in primis dissuadente. epist. 16. lib. 8.

Satisfactum est jam a te vel officio, vel familiaritati] Sic Virg. lib. 2. Æn.

Sat patriæ, Priamoque datum. ——

Officio] Erga hominem bene meritum. epist. 6. lib. 6. *Veritus sum deesse*

in foro quidem] In uno tantum libro, *Quidem*, invenimus quod]nificandum duximus, quia, vel]ur, sententia tamen consistit, &] rectius.

]na frontis] Severitatis, quæ fron-]ditur.

]areant] In judicando.

]ctorem] Convictorem.

]bo integellum] Efficiam, ne quid patiatur.

]ommittam, ut si ego eum con-], tu restituas] Jocari cœpit, cum *Vt ne in foro quidem reliquiæ pri-]ntis appareant.* non enim de]c Vidii controversia judicaturus] foro, sed intra domesticos pa-] judex ab utroque electus com-]amicitiæ jure, parique æquitatis]inione. fori vero mentionem fa-]ia lites in foro judicabantur. ita-] ingenio valebat, eratque cum]ribus festivus & facetus, pri-]a forensibus judiciis ad eam,]inter duos litigantes, personam]rat, ducta similitudine, jocum]t: deinde, ut iniquam notaret]onem temporum, quia Cæsar]os lege Pompeja restituerat; cur]uit, amicum tuum Niciam con-]n, cum vos Cæsariani judicia]re, & damnatos restituere solea-]que vereri possum, ne judicium], si tibi displicuerit, irritum fa-], quem ego condemnaro, tu in]m restituas.

]ibeat Plancus Bursa.] Tuo bene-]b Niciam a te restitutum.

]d quem litteras disoat] Mordet]n suum inimicum Bursam, ut]tum litterarum, & Grammati-]olitum, fortasse etiam hoc ipso] ut aliquid disceret. Erat autem]que Bursa, unus ex iis, quos le-]peja damnatos restituerat Cæsar.] lib. 7.

]bello] Hispaniensi.

]benter esse risurum] Confectum]lum, nec te jam in aliqua ma-]cura negotiove versari.

]quam certum scierit] Verebatur]ne falsum esset, quod esse ve-]piebat; quia P. Sulla, quod &]ictatore propinquo suo L. Sul-la, & postea Cæsare, proscriptorum civium bona emere consueverat, populo in primis odio erat. de ejus obitu ep. 17. & 19. libro decimoquinto. nominatur etiam libro secundo de Off. his verbis: *Nec vero umquam bellorum civilium semen & caussa deerit, dum homines perditi hastam illam cruentam & meminerint, & sperabunt, quam P. Sulla cum vibrasset dictatore propinquo suo, idem sexto & tricesimo anno post a sceleratiore hasta eadem non recessit.* Opinor esse, quem Cicero defendit oratione, quæ exstat.

Pag. 25. *Quo modo perierit*] Alii enim, a latronibus; alii, cruditate, dicebant. epist. 17. lib. 15.

Quod sciunt] Illum esse mortuum.

Pag. 26. *Vnum vereor*] Cum ironia dictum. hastam enim illam Cæsaris, ad quam bona Pompejanorum veniebant, Cicero & omnes boni vehementer oderant.

Refrixerit] *Refrigescere* dicuntur ea, quæ cessant. epist. 5. lib. 2. ad Q. fr. *Quod de Pompejo Caninius agit, sane quam refrixit.* Contrario sensu accipitur, *Calere.* pro Plancio: *Crimen de nummis caluit re recenti, nunc in caussa refrixit.* epist. 17. libro decimoquinto: *Cæsarem putabant moleste laturum, verentem ne hasta refrixisset.*

EPISTOLA XI.

Desiderares] Petierat Dolabella per litteras a Cicerone, ut sibi de Tulliæ obitu aliquid scriberet; indicaretque quam fortiter eum casum ferret.

Et oratio tua prudens, & amor erga me singularis] Epist. 6. lib. 4. *Et ea scripsisti, quæ levare luctum possent; & in me consolando, non mediocrem ipse animi dolorem adhibuisti.*

Brevi tempore] Iam enim Hispaniensis belli, cui Dolabella intererat, exitus exspectabatur.

Hominem me esse] Epistola decimasexta libro quinto: *Homines nos ut esse meminerimus, ea lege natos, ut omnibus fortuna telis proposita sit vita nostra.* Et epist. 17. ejusdem libri: *Vt & hominem te, & virum esse meminisses.* Et epistola 18. ibidem: *Qua conditione omnes homi-*

hanc triſtitiam temporum condiebamus, in perpetuum amiſi: conſtantia & firmitas nec animi nec orationis requiretur.

Prælia ſuſtinere] Acriter concertare cum obtrectatoribus meis.

Confirmatus] Ex eo caſu, quo ſum graviſſime afflictus.

EPISTOLA XII.

Pag. 27. B*Ajis*] Salubres Bajarum aquæ. Plinius lib. 31. c. 2.

Noſtris] Blanditur loco, quia valetudinem commodiorem amico reſtituerit.

Oratiunculam] Quæ exſtat.

Habebam mecum] Ruſticabatur igitur Cicero.

Tenuem & inopem] In qua non ſuppeterent argumenta, quæ aliis in cauſſis deeſſe non ſolent.

Munuſculum mittere volui levidenſe, craſſo filo] Verbum, *Volui*, eſt in quattuor antiquis libris. itaque non video, cur in dubium vocetur, præſertim requirente ſententia. *Levidenſe* autem, ſine diphthongo in ultima ſyllaba, legitur in omnibus antiquis libris; nec de mendo ſuſpicari poſſum, cum Iſidorus libro decimonono inter nomina veſtium *Levidenſem* appellet, eamque ſic vocatam oſtendat, quod raro filo ſit, leviterque denſata. Deinde ſubjungit hæc: *Pavidenſis, contraria levidenſi, dicta, quod graviter denſa atque calcata ſit.*

Pag. 28. *Cujuſmodi ipſius ſolent eſſe*

prodest. nam eorum, qui commendantur, inopia misericordiam elicit.

Vix equestris]. Vix possidet quadringenta millia nummum. hic enim census equestris erat. Horatius epistola 1. lib. 1.

Si quadringentis sex septem millia desunt,
Plebs eris. ——

EPISTOLA XIV.

Pag. 30. D*Olabella*] P. Cornelio Dolabellæ: qui cum antea gener Ciceronis fuisset, (epist. 16. lib. 2. & 13. lib. 8.) postea divortium fecerat. epist. 18. lib. 6.

Convenio autem quotidie plurimos] Sic locutus, verbo repetito, epistola 5. lib. 6.

In hac loca] Bajas. epist. 10.

Summis laudibus] Ob eversam columnam & aram. epist. 2. lib. 11. & 1. lib. 12. & ad Att. epist. 15. 16. 19. libro 14. & Phil. 1. præterea Suetonius, Appianus lib. 3. Lactantius lib. 1. c. 15. alii.

Consulem] Interfecto Cæsare, Dolabella cum fascibus tamquam consul in forum venit. nam eum sibi Cæsar, iturus ad bellum Parthicum, suffecerat.

Pag. 31. *Non alienum dignitate tua*] Sic epist. 53. lib. 13. nonnulli veteres libri, *A dignitate tua:* alii, *Dignitati tua.* omnes recte, quod attinet ad consuetudinem Latini sermonis. nam & dandi, & auferendi, & generandi etiam casibus *Alienum* jungitur.

Regum regi] Quia regibus omnibus ad bellum Trojanum profectis imperabat.

Nestorem] Quo potissimum consiliario utebatur Agamemnon. Homerus Il. lib. 1.

Quasi alumnum disciplina mea] Discipulum suum vocat epist. 7. & 18. & lib. 7. epist. ult.

J. Cæsar] Juliæ, M. Antonii matris, frater: avunculus igitur Antonii. Hunc Antonius, oppressa rursus post obitum Cæsaris rep. necandum Octavio tradidit; Octavius ei Ciceronem. Sed cum ad eum interficiendum milites ab Octavio missi venissent, confugit ad Juliam sororem: quæ fratrem, objecto percussoribus corpore, clamans Antonii matrem una cum fratre necandam, incolumem servavit. Plutarchus, Appianus.

Neapolim] Epist. 17. lib. 14. ad Attic.

Sororis filium] M. Antonium, Dolabellæ collegam in consulatu.

De facto] De columna & ara sublata.

Re regesta] De servis cruci affixis, liberis de rupe Tarpeja dejectis. epist. 15. lib. 14. ad Att. *O mirificum Dolabellam meum! jam enim dico meum: antea, crede mihi, subdubitabam. magnam ἀναθεώρησιν res habet, de saxo, in crucem, columnam tollere, locum illum sternendum locare. quid quæris? heroica.* Et ad eundem, infra.

Reip. salutarius] Epist. 1. lib. 12.

Quasi falsam hereditatem] Tu enim, quæ facis, tuo judicio & tua sponte facis. itaque hæc non vera hereditas.

Pag. 32. *Aliena gloria*] Tuæ.

Cernere] Usitatus loquendi modus, *Cernere hereditatem*, pro adire. Festus. epist. 2. lib. 2. ad Att. & 43. lib. 13.

Transfuderim] Contraria translata posuit, *Transfuderim*, *exhauserim*.

Ardentius] *Flagrare amore*, *incendi*, *inflammari*, *ardere*, dicimus.

Nihil formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius] Ex forma & pulchritudine oritur amor: ideo, *Amabilius*, tertio loco posuit. Apparet autem, cum dicat, *Nihil formosius, nihil pulchrius*, quiddam esse, quo differant inter se forma & pulchritudo: idque, nisi fallor, tale est. Forma movet, & ad venerationem quandam animum adducit, decora specie, & apta partium omnium compositione. Pulchritudo allicit, & fruendi cupiditatem gignit. Ex hac distinctione potest aliquid esse formosum, nec tamen pulchrum; & aliquid pulchrum, nec tamen formosum. itaque, formosus senex, proprie dicetur; pulcher, non item: & contra, pulchra oratio, vestis, domus, non formosa. Confundit interdum Cicero, ut nihil a pulchritudine differre forma videatur: hic, quia perspicue alteram ab altera distinguit, utriusque vim indicare operæ pretium fuit.

hac scribo. Et ad M. Brutum apud Nonium: *Aut amabis me, aut quo contentus sum, diliges.* Terentius quoque ut diversa posuit in Eun. *Non pol, quo quenquam plus amem, aut plus diligam, eo feci.*

Tecum ipse certes] Non jam ut alios, sed ut te ipsum vincas. Egregius laudandi mos de Orat. lib. 3. *Sæpe inter homines sapientissimos constare vidi, quamquam hoc Crasso [illegible]um aliquid accuratius dixisset, semper fere contigisset, ut numquam dixisse melius putaretur, tamen omnium consensu sic esse tum judicatum, ceteros a Crasso semper omnes, illo autem die etiam ipsum a sese superatum.* Epistola 1. libro primo ad Q. Fr. *Non ut cum aliis, sed ut tecum ipse certes.*

Quod haud scio an nemini] Idem erat, *Haud scio an cuiquam.* Et utroque modo utitur Cicero. vide quæ diximus epist. 9.

Summa severitas animadversionis] Hac de re [illegible] in Philip. [illegible] *Cum serperet in urbe infinitum malum, idque manaret in dies latius, iidemque bustum in foro facerent, qui illam insepultam sepulturam effecerant; & quotidie magis magisque perditi homines cum sui similibus servis tectis ac templis urbis minarentur: talis animadversio fuit Dolabellæ cum in audaces sceleratosque servos, tum in impuros & nefarios liberos, talisque eversio illius [illegible]

EPISTOLA XV.

P*Appio Paeto*] Paetum ab oculis leviter distortis, Porphyrio in Horat. Sat. 3. deductum ait: Acro, quod ejus oculi huc & illuc moverentur.

Phileros] Servorum nomina, Zethus, & Phileros.

Intellexi pergratam tibi esse curam meam valetudinis tuae? quam tibi perspectam esse gaudeo] Sic unus omnino vetus liber, & recte.. reliqui omnes mendose, *Intellexi pergratam tibi perspectum esse gaudeo.*

Pag. 34. *Reapse*] Antique, pro *Reipsa*, ut *Meapte*, *Suapte*. Sic Cicero, Pacuvius, Plautus, Africanus minor, Seneca loquuti sunt. Festus.

Atque haud scio, an maximum] Et fortasse maximum. epist. superiore: *Contigit tibi, quod haud scio an nemini:* pro, quod opinor nemini: vel, quod fortasse nemini. Dubitatio quaedam est, ita rem amplificans, ut species minuatur assentationis. Pro Flacco: *Cujus ego civitatis disciplinam atque gravitatem non solum Graeciae, sed haud scio an cunctis gentibus anteponendam putem.*

Attici] Qui laudari in primis solent. epistola trigesima prima libro septimo.

Nostratibus] Romanis, non Latinis, aut Gallicis.

Oblitas] Inquinatas.

Latio] Ex Latio.

Cum in urbem nostram est infusa peregrinitas] Cum Latinis data civitas est. quorum consuetudo Romanum sermonem infuscavit. *Peregrini* autem ab initio Latini Romae vocabantur: & lex lata de peregrinis urbis usu prohibendis. & hic Cicero a peregrinis, id est, a Latinis, Gallos distinguit, quos Braccatas & transalpinas nationes appellat.

Braccatis & transalpinis nationibus] Gallia Braccata, quae cis Alpes fuit, dicebatur provincia Narbonensis, a genere vestimenti: Comata vero, quae Romanis antequam a C. Caesare superaretur, non paruit, dicta a comis alendis. Hic Cicero jocatur, non sine stomacho, in Caesarem, qui Gallis quibusdam, non modo cisalpinis, verum etiam transalpinis civitatem dederat: ex quibus nonnullos etiam in senatum recepit. Suetonius, *Civitate*, ait, *donatis, & quosdam e semibarbaris Gallorum, recepit in curiam.* Et infra: *Illa vulgo canebantur, Gallos Caesar in triumphum ducit. iidem in curia Galli braccas deposuerunt, latum clavum sumserunt.*

Pag. 35. *Omnes mihi Granios*] Quicumque Granio similes in dictis fuere. Granius praeco dicax admodum fuit. nominat eum Cicero lib. 2. de Orat. & in Bruto, & in oratione pro Plancio, & Lucilius Poeta apud Gellium libro 4. cap. 17.

Conjicere in versus dictum praeconis volebam
Granii. ——

Vere ut dicam] Hoc interponit, quia transit ad majorem Paeti laudem. nam Crassus & Laelius non modo faceti, ut Granius, sed eloquentes etiam fuere.

Crassos] L. Crassum, oratorem summum, cujus mortem Cicero deplorat libro 3. de Orat.

Laelios] C. Laelium, Sapientis cognomine honestatum, Africani minoris amicissimum, cui sermonis elegantiam Cicero tribuit in Bruto. Miror hic omissum esse Caesarem illum, Catuli fratrem, qui dicacitate & facetiis omnes vicit: ut lib. 2. de Orat. & lib. 1. de Off.

Vernacula] Domesticae, Romanae, non oblitae Latio, aut braccatis & transalpinis nationibus.

Auctorem moderationis urbanae] Quod suaseris, ut neque semper in urbe maneam, neque semper absim.

Neque ego aliter accepi] *Neque*, non disjungit hic, ut alibi, sed fere valet idem, quod *Ne quidem:* ut si dixisset, *ne ego quidem aliter accepi.* Simile illud epist. 1. lib. 6. *Qui neque, cum id faciebamus, tam eramus amentes.* Et epist. 4. ad Atticum lib. 1. *Quod scribis, etiam si cujus animus in te esset offensior, a me recolligi oportere: quid dicas? neque id neglexi.*

Arbitrabar] Licere mihi arbitrabar, res has si non omnino, saltem ex magna parte relinquere. quod tu mihi non existimas licere.

Magnam partem] Ex magna parte. epist. 9. lib. 8. *Soles libenter, ut ego, majorem*

nabeamus ut principes, dignitate & auctoritate summa.

Pag. 36. *Vix est in sentina locus*] Tantum abest, ut remp. regamus, ut vix ullam ejus partem attingere nobis liceat.

An minus multa S. C.] Abesse mihi licet nullo reip. damno. non enim, si ego Romæ non sim, ideo minus multa S. C. fient.

Urgeo forum] In forum sæpe venio.

Scribuntur apud amatorem tuum] Quæ scribi solebant in curia. dictis relata de re sententiis, ita ex voluntate unius omnia geruntur: senatorum sententiæ non rogantur, sed S. C. inscio senatu domi scribuntur. Amatorem Pæti Cæsarem vocat; apud quem auctoritate & gratia plurimum valebat Pætus.

Cum in mentem venit] Quasi contemnens Cæsar non cogitat, sed, cum in mentem venit, in S. C. ponit, affuisse me scribendo.

Ad scribendum] Opinor, scriptum fuisse, Adf. scrib. id est, adfuisse scribendo. de quo more diximus epist. 8. libro octavo.

Ultimis] Qui regnant in finibus imperii Romani.

Reges appellaverim] Fingebat Cæsar, ut adhuc respub. stare videretur, S. C. esse factum in sententiam Ciceronis de aliquo rege appellando. epist. 17. libro secundo.

quos] Ob Catilinæ conjurationem.

aut facete] Quædam enim acutiùs, quàm facetè : & facetum latius, quam acutum.

sionem] Non, læsionem ; (nam ... nihil sit loqui, quod offendat ... is, aut eorum, qui ab illo di... , voluntatem) sed, nonnulla ... quæ vel sine industria offendo ... ro. Hoc verbum est in antiquis ... nibus, quibus nunc utor : & ... iis, quibus utebar olim adole... quod ideo testatum volui, quia ... li de hoc loco ita scripserant : *veteres codices*, *Offensionem*, *ha*... *ftea*, mendosum hic esse librum ... quem reliquis omnibus præfer... dubitant, iidem confessi sunt. ... valde mirabar, cur illud ver... quod ego in cunctis veteribus li... ebam, ipsi in nullis esse affir... satis igitur liquet, quod sæpe ... on unum, aut paucos veteres li... ed multos inspiciendos esse, si ... re antiquitatem cupimus. inter... im, ubi libri ante multa sæcula ... i, mendis inquinati sunt, re... s vacare vitio animadverti : ita... stiores quidem diligentius in... , nullum tamen contemnere de...

39. *Fama ingenii mihi est abji*... Quam abjicere non possum ; nec effugere acute aut facete di... offensionem.

possim] Effugere offensionem ... ctam.

...] Admodum exercitatas.

ndis] Diligenter observandis.

40. *Et consuetudine legendi*] ... ssidue quoque Poetas legeret.

confecerit] Puer cum esset. Sue...

φθεγμάτων] Salse dictorum a... Hunc librum, *Dicta collectanea*, ... ius vocat.

...] Et publica, & privata erant ... ublica, ut edicta, S. C., leges : ... , quidquid privatim ageretur. ... *In publicis actis nihil est lege gra*... *in privatis firmissimum est testa*... *m.* Epist. 28. lib. 10. *Quod nisi res* ... *actaque omnia ad te perferri arbi*-*trarer ; ipse perscriberem.* Et ep. 15. l. 2. *In actis non erat.* Hic autem privata significantur acta.

OEnomao tuo] Attii tragoedia, cujus testimonio utuntur Festus & Nonius.

Nihil ne ...] Versus ex OEnomao tragoedia, a Papirio recitati, vitandam invidiam, admonebant.

Posuisti loco] Opportune eorum exemplum attulisti. *Loco*, aut *in loco* dicere aliquid aut facere, sumitur pro, ubi tempus postulat, non alieno tempore, cum oportet. epist. 16. lib. 11. *Epistola offendunt non loco reddita.* Libro 3. de Leg. *Senatori tria jussa sunt : ut adsit : nam gravitatem res habet, cum frequens ordo est : ut loco dicat, id est, rogatus : ut modo, ne sit infinitus.* Et in Partit. *Loco tu quidem quæris.* Loco igitur Pætus, cum de vitanda ageret invidia, versus Attianos posuit.

Pag. 41. *Fac esse omnia*] Esto, ut invideatur mihi, licet invidendi caussa nulla sit.

In] Non omnibus, Stoicis, Academicis, Peripateticis.

Vim virtutis tenere] Intelligere, in quo sita sit virtus.

Nihil esse sapientis præstare, nisi culpam] Hoc unum sapientis esse, culpam vitare : quod potest : cetera eum præstare non posse : quæ si eveniant, reprehendi eum non debere. vide infra.

Ad ea] Quæ rectissima fuere.

Cum valentioribus] Cum Cæsare. epist. 7. libro 4. epist. 1. & 6. libro 6. epist. 1. libro 7.

Id quoque puto esse sapientis] Quia supra dixerat, *Nihil esse sapientis præstare, nisi culpam :* ne videatur in una tantum re sapientis officium posuisse, subjunxit, *Id quoque puto esse sapientis.* sed illud e sententia Stoicorum dixit, qui de vitanda culpa tantum laborabant, cetera contemnebant omnia : hoc ex opinione sua, qui non modo culpam vitare, sed tueri etiam salutem vult. itaque supra, *Quidquid*, ait, *arte effici potuerit, &c.*

Præstare non possum] Aliorum voluntatem & fidem præstare non possum : culpam quidem præstabo : quod unum sapientis esse, Stoicis placuit : etiam illud, quod præterea sapientis esse mihi

 vide-

... potius, quam fortu-
nam, timendam significat: quam tamen ipsam fortiter sustineri oportere, & ita frangi ab animo firmo & gravi, ut fluctus frangitur a saxo. in quo imitabor, inquit, eos, qui vel Athenis, vel Syracusis, ita tyrannidem tulerunt, ut, servientibus suis civitatibus, fuerint ipsi quodam modo liberi.

Levem & imbecillam, ab animo firmo & gravi] Antitheta, *leve* & *grave*; *imbecillum*, & *firmum*: quibus admodum ornatur oratio.

Sapientissimi viri] Athenis Socrates, cum triginta tyranni, a Lacedæmoniis impositi, dominarentur; Syracusis Plato, atque etiam Aristippus, regnante majore Dionysio. Laertius, & alii.

Quodam modo] Non omnino, sed quodam modo. non enim, ubi e sua libidine unus omnia moderatur, ibi perfecta libertas esse potest. erant igitur illi viri quodam modo liberi, quia quædam patienter ferrent, quædam autem, quæ dominantibus placerent, ipsi facere nollent, aut dicere.

Offendam] Supra bis idem dixit, primum his verbis: *Ut olim arbitrabar esse meum, libere loqui, cujus opera esset in civitate libertas: sic, ea nunc amissa, nihil loqui, quod offendat aut illius, aut eorum qui ab illo diliguntur, voluntatem.* Deinde sic: *Reliquum est, ne quid stulte, ne quid temere dicam faciamve contra po-*

laici
gua,
uno
care
ut A
actil
ciea
petu
ut a
ne,
mot
Lab
gutis
tant.
Græ
quos
stote.
iis,
aliqu
item
vero
aliqu
erant
habeb
est, u
erant,
Maxi
nus h
tempe
ab Os
tem, a
dit lib.
tim ve
larum

llanis Donatus esse dixit: non ad
nis genus, quod rude, & impo-
fuisse duco, qualis erat Oscorum
, a quibus Atellanæ acceptæ, sed
ntentiarum munditiam refero,
am auribus nobilium virorum,
imorum lascivia dicacitate infe-
ordinum homines delectaban-
agis. Præterea sermone Osco,
omano, Atellana componeba-
pluribus, non ab uno tantum,
ir: habebat exodia, ut ostendit
de quo patet, in actus distribu-
sse, postremo cum tibicine, can-
tu corporis agebatur: quod ex
Livio licet intelligere. Præter
quæ mimum ab Atellana distin-
t, addam id quod mihi nunc in
n venit, cives Romanos inge-
Atellanas tantum agere solitos
uia genus illud nota vacuum fuit;
s fabulas, & in iis mimum a ser-
t libertis, aut a peregrinis actas
uis enim civis Romanus, præser-
genuus, ludicram artem exerceret
cum sciret se tribu motum iri,
pendia deinde posse facere? At
erius, non modo civis ingenuus,
m eques Romanus, mimum
git. Excusatur necessitate: Cæ-
n jussit, qui cogere poterat. in
i factam esse injuriam, queritur
sibus egregiis apud Macrobium
rtio. Recte igitur mimum, non
um, id est, Atellanæ fabulæ hi-
n, Pætus induxisse dicitur; quia
cutioribus, quam quæ inferi o-
llanis solita fuerant, in Cicero-
aretur.

im] Nondum inventa mimo fa-
qua mores alicujus, ut avaritia,
superbia, describebantur.

42. *Hirtium*] Qui sæpe audiit
nem in Rhetoricis. nam in
io libri de Fato, *Mihi*, ait Hir-
*etorica nostra sunt nota; teque in
di vimus sæpe, & audiemus.*

ellam] Epist. 7. lib. 7. epistola

43. *Declamitare*] In quo æquis-
iceronis auribus utebantur: epi-
t. lib. 7.

apud me declamitare, me apud illos
] Ne quis hunc locum ex inge-
nio suppletum arbitretur, moneo le-
ctorem, hoc totum esse in duobus anti-
quis libris: cum quibus olim consen-
sisse memini librum Vincentii Riccii:
idque mea Scholia, ante multos annos
edita, testantur.

*Tu autem quod mihi bonam copiam eja-
res, nihil est*] Hieronymus Ferrarius,
contra veteres omnes libros, legendum
arbitrabatur, *Si quam copiam jures*, hoc
sensu: non est, quod te mihi semper
præsto fore, tuique bonam copiam fa-
cturum jures. ut respexerit ad id, quod
M. Varro scribit lib. 6. de lingua Lat.
*Debitores nonnulli pro pecunia, quam de-
bebant, operas in servitutem dabant, dum
solverent. C. Popilio rogante, L. Sulla
dictatore, sublati: & omnes, qui bonam
copiam jurarent, ne essent nexi, dissoluti,
id est, qui sui facultatem creditoribus sem-
per esse facturos, jurejurando promitte-
rent.* Ego autem puto hic dictum esse,
Quod mihi bonam copiam ejures, pro,
quod jures mihi te non habere unde
sumptum facias. Tantumque abest, ut
ex Varrone Ciceronis locum emen-
dem, ut potius ex Cicerone Varronis
locum putem esse corrigendum: ut le-
gatur, *Velutque, ut ii bonam copiam eju-
rarent*: id est, ut jurarent, se non ha-
bere, unde creditoribus satisfacerent.
Mecum faciunt, ut dixi, veteres libri
omnes, præterea Sex. Pompejus; qui
nostram sententiam ita confirmat, ut
dubitatio prorsus nulla relinquatur. *E-
juratio* (inquit) *significat, id, quod de-
sideretur, non posse præstari.* Et Cicero
lib. 2. de Orat. *Ejero, iniquus est.* Et
in Verrem: *Prætor provinciam suam to-
tam sibi iniquam ejurat.* Et Phil. 12. *Me
iniquum ejurabant.* Plautus quoque: *E-
juravit militiam.* Tacitus lib. 12. *Ad-
actus Syllanus ejurare magistratum.* Et
lib. 4. *Regulus in locum Cæcinæ, cui dies
unus supererat, consulatum iniit, ejura-
vitque.*

Nihil est] Nihil opus est. damnum
ne timeas, cum me hospitio reci-
pies.

Cum rem habebas] Integra tibi re do-
mestica, ante æstimationem a Cæsare
decretam.

Quæsticulis] Lucellis. dandi casu
potius, quam auferendi, opinor di-
ctum:

Æstimationem te aliquam putes accipere] Allusit ad æstimationem possessionum, quam Cæsar per arbitros debitorum caussa fieri voluerat, ut ii creditoribus facilius satisfacerent. Qua de re initio lib. 3. de bel. civ. his verbis: *Cum fides tota Italia esset angustior, neque credita pecunia solverentur; constituit, ut arbitri darentur; per eos fierent æstimationes, possessionum, & rerum, quanti quæque earum ante bellum fuissent; atque ea creditoribus traderentur. Hoc & ad timorem novarum tabularum tollendum minuendumve, qui fere bella & civiles dissensiones sequi consuevit, & ad debitorum tuendam existimationem esse aptissimum existimavit.* Suetonius etiam in Cæsare, *De pecunia*, inquit, *mutua, dejecta novarum tabularum exspectatione, quæ crebro movebatur, decrevit tandem, ut debitores creditoribus satisfacerent per æstimationem possessionum, quanti quasque ante civile bellum comparassent, deducta summa æris alieni, si quid usuræ nomine numeratum aut perscriptum fuisset. qua condicione quarta pars fere debiti deperibat.* Cum igitur Papirius ex eo Cæsaris decreto magnam a debitoribus plagam accepisset, æstimatis eorum possessionibus, non quanti essent eo tempore, sed quanti ante civile bellum fuissent; jocans, ut solet, Cicero, *Ne credas*, inquit, *cum me hospitio reci-*

[illegible] , vos
[illegible] me

Vilissima edulia.
[illegible]] Piscem, ita vocatum, a
[illegible], non magni pretii.
[illegible] nono, cap. 29.
[illegible] Jovis [illegible]] Rubentem,
a [illegible], (nam polypus ruber
) sed jure tinctum. Jovis simu-
[illegible] in Capitolio illini minio
[illegible], ait Plinius lib. 33. cap. 7. &
cap. 12. inde Miniano cogno-

[illegible]] Quia putabis lautius
l me velle.
[illegible]] Potione ex mulso. e-
[illegible]
[illegible]] Prorsus rejicere. fe-

45. Delectari] Sic in quinque
ntiquis, & duobus praeterea Ca-
gonii: nonnulli, Debilitari: a-
Delibari; quasi leviter pasci: a

[illegible]] Notum genus suilli farci-
a Lucanis populis inventum.
Neapolim, ubi tu es.
Villa Seliciana] Domum Sulla-
in urbe Neapoli, (epist. 15.) vil-
licianam in agro Cicero emere
[illegible]at.
[illegible]] Vt eam totam nosses, dein-
ne scriberes.
[illegible]ermissurum] Non empturum.
enim satis est, sannionum parum]
verba, vel certe sententiam po-
[illegible] dixerat, Villam Selicianam,
[illegible]e positam, salinas habere: dein-
junxerat: sale quidem abunda-
sed, quod sale condiatur, non
[illegible]ius. ut facetias non deesse, sed
i materiam, significaret: quia
i caussas adversa reip. tempora
[illegible]nt. Sal pro facetiis accipi soli-
quis ignorat? Afranius in Com-
us: Quidquid loquitur, sal merum
[illegible]nnio autem is est, qui ridetur.
[illegible]e veteres libri, Sannonum: duo,
[illegible], quos probavi.

P. VICTORIVS.

[illegible] facete dictorum offensionem fama
, &c.] Nulli veteres codices

Offensionem habent. quidam ejus loco
alio atramento repositum habent, Opi-
nionem. Nos Famam maluimus scribere.
Hac conjectura ducti, quod saepe cum
duo sint eadem fere vocabula, librarii
alteram vacare arbitrantes, relinquunt.
Sententia autem egregia ex hac lectio-
ne colligitur. Querebatur Cicero quod
saepe nonnulla acute, & facete dicta ad
Caesarem adferebantur, quae fortasse
illum reipub. statum taxarent, aut ali-
qua ratione Caesarem laederent: quo-
rum cum auctor ignoraretur, omnes
ajebant a Cicerone esse pronuntiata,
quod illi creare periculum posset. Do-
let se nulla ratione posse id incommo-
dum vitare. Vnam tantum viam sibi
dicit esse, ut effugiat famam acute, &
facete dictorum (famam autem, quia
uno ore omnes omnia salse, & urbane
dicta illi tribuebant) & hanc esse fa-
mam ingenii abjicere, id est, ex ho-
minum mentibus firmam opinionem
delere, quam de suo ingenio habebant.
Si enim quod fieri non poterat, famam,
quae erat de suo ingenio extinxisset, non
amplius hominum consensus omnia a-
cute dicta in illum contulisset. Nos in
re incerta, & in qua alii etiam sibi non
parum permiserint, exposita nostri ju-
dicii ratione, nonnihil nobis indulsi-
mus: rationem tamen nostram pate-
facere voluimus, ut si cui quod fieri
potest, nostrum judicium displicue-
rit, possit vulgatam, communemque
lectionem sequi. nos nihil repugna-
bimus. Videat tamen accurate, cum
una omnino dictio supplenda sit, an
nostra commodior, aptiorque sit: nam
quod facilius hanc librarius negligens
omittere potuerit, multo verisimilius
est.

EPISTOLA XVII.

Balbus] L. Cornelius Balbus Gadi-
tanus, intimus Caesaris amicus.
Istis] Neapoli, & aliis. nam Nea-
poli videtur fuisse Paetus hoc tempore.
epist. 15.
Municipiis & agris] Numquid fore pu-
tem, ut municipiorum agri dividantur.
Pag. 46. Nobis] Non de agris, sed de
nobis ipsis, de communi salute.

Quid futurum sit] Quod cum sciam, cur ista quæram, quæ ne fiant, prohibere non possum?

Valebant autem] Similis illa repetitio epistola quinta libro sexto, *Video autem fere quotidie.*

Mori debuit] Vel in acie, ut multi, vel, post Cæsaris victoriam, ut Cato, & Pompeji socer Scipio.

Quando] Sic libri septem veteres: duo, *Quoniam*: unus, *Cum.*

Vir fortis, idemque Philosophus] Sic omnes, quos ego viderim, antiqui libri. & est pervenusta sententia. Cum, inquit, & viri fortes ex animi quadam præstantia, & Philosophi ex doctrina, patriam, honestatem, libertatem vitæ anteponant; ego tamen, qui utrumque profiteor, & virum fortem, & Philosophum, vivere pulcherrimum duxi. Itidem locutus est epist. 2. *Caninius idem tuus, & idem noster.* Et lib. 2. de Divin. *Marcellus, idem imperator, idem augur optimus.* Cum igitur & veterum librorum testimonium, & sententiam ipsam, & consuetudinem loquendi sequar; dissentire cogor ab iis, qui non *Idemque*, sed, *Idem quod*, legere maluerunt. nunquam enim, quoad quidem per me liceat, studiosum lectorem fraudari veritate patiar.

Cujus beneficio id consecutus sum] Supra: *De lucro prope jam quadriennium vivimus.*

Qualem] Nullam esse, jam ostendit in eo, *Superstitem* [...]

masippo, & Torquato, & Plaetorio Rustiano navibus longis diu multumque jactati, cum Hispaniam peterent; ad Hipponem regium deferuntur, ubi classis P. Sittii per id tempus erat: a qua pauciora ab amplioribus circumventa navigia deprimuntur: ibique Scipio interiit. Et Epitome Liviana lib. 14. *P. Scipio, in nave circumventus, honestae morti vocem quoque adjecit: quaerentibus enim hostibus imperatorem, dixit: Imperator bene se habet.* Eadem fere Dio lib. 43. Ita videtur Scipio non foede, ut Pompejus, Lentulus, Afranius, sed praeclare, ut Cato, periisse: cum se ipse interfecerit. quod Cicero fortasse non credidit, ideoque conjunxit eum cum iis, qui foede interierant.

Afranius] L. Afranius, consularis, qui a P. Sittio cum Fausto, L. Sullae filio, captus, dissensione mox in exercitu orta, cum eodem Fausto necatus est: ut in eodem libro de bello Africano, & in eadem Epitome, & apud Suetonium, & Dionem.

Cato] Qui sibi Vticae, ne in Caesaris victoris potestatem veniret, manus intulit: unde Vticensis vocatus. Plutarchus, & omnes historiae.

Praeclare] Quia servire noluit, honestamque turpi vitae mortem anteposuit, e Stoicorum sententia. quod M. Brutus, sororis ejus filius, edito in eum libro, cum reprehendisset, postea, mutato consilio, voluntariam sibi mortem praelio victus in Pharsalia conscivit. Plutarchus.

Quam illi fuit] Necesse id Catoni fuit, quia Caesarem, vetere odio incensum, timere potuit. nos damus operam, ut ejus nobis animum reconciliemus: itaque cum ejus familiarissimis conjunctissime vivimus. Paullo ante: *Id quod maxime opus est, munio me ad haec tempora.*

Confeci] Consumpsi: ut ignes conficiunt silvas, apud Lucretium lib. 1. Confecit autem apud Hirtium & Dolabellam, non domi suae. vide epist. 16. 20.

Istic] Neapoli.

Ateriano jure] Videtur Paetus cum Aterio quodam coenitasse.

Hirtiano] Epist. 16. 20.

Si vir es] Modus hortandi. Simile illud epist. 2. lib. 2. ad Attic. *Herodes, si homo esset, eum potius legeret, quam unam litteram scriberet.*

Disce προλεγομένας, quas quaeris] Sic omnes libri veteres, excepto Graeco verbo, quod in uno tantum est. Discas, inquit, e coenis Hirtianis, quales tuae futurae sint. Προλεγομένας vocat, quia, sicut ἐκ τῶν προλεγομένων, quae praeponuntur libris, docemur ea, quae ad ipsos libros attinent, sic Hirtii coenae Papirium, quas coenas dare deberet, admonere & erudire possent.

Pag. 49. *Sus Minervam*] Usurpatur hoc adagium in eos, qui, cujus rei scientia carent, in ea peritissimos conantur erudire.

Quando] Sic tres antiqui libri: alii vel, *Quoniam*, vel, *Quo modo*.

Aestimationes tuas] Ea, quae per aestimationem a debitoribus accepisti. epist. 16. Hunc locum qui recte interpretaretur, neminem video fuisse. Significat autem possessiones per aestimationem a debitoribus acceptas. Et, quemadmodum supra, posuit *aestimationes* pro rebus aestimatis.

Ollam denariorum] Fortasse scripserat Paetus, tunc velle se, cum ollam denariorum, aestimationibus venditis, implevisset, Romam redire.

Bona perdidisse] Epist. 16.

Familiares tuos] Apud quos coenare solitus es.

Cantherium] Castratum equum.

In ludo.] Meo. Supra: *Quasi ludum habere coeperim.* sed hic de ludo urbano loquitur: quia dixit proxime, *Romam pervehi.* epist. 20.

Hypodidascalo] Ei, qui subdoceat.

Proxima] Meae. nam se quasi ludum habere coepisse, jam dixit.

Eam pulvinus sequetur] Vt in sella commodius sedeas, non erit sella sine pulvino, sed eam pulvinus sequetur. Plautus in Stich. *Istic vos sedete: ego sedero in subsellio.* Pi. *Mane pulvinum.* Et lib. 1. de Orat. *Immo vero commodius etiam: pulvinosque poposcisse: & omnes in iis sedibus, quae erant, sub platano, consedisse.*

Aliena vitia] Nostra scilicet, dum inter nos contendimus.

Proinde ut ipse mereor] Et *Proinde*, & *Perinde*, veteres dicebant, eadem significatione. epist. 11. 31. 34. Tusc. 2. & apud Terentium. Sæpe etiam *Proinde*, pro quamobrem accipitur.

EPISTOLA V.

BInas litteras] Vt *bina*, *terna*, *quaterna*, non *dua*, *tres*, *quattuor litera*, sic *dua*, *tres*, *quattuor*, non *bina*, *terna*, *quaterna epistola*, dicitur.

Pag. 50. *Suavitatis*] Vere: nam jucunditas quædam est in amicitia, quæ non est eadem in propinquitate: itaque suavitas inter amicos major est, quam inter fratres: amoris autem plus inter fratres, quam inter æquales. eodem modo patria suavitate cedit amicitiæ, amore autem & amicitias omnes, & propinquitates etiam vincit. ex quo illud lib. 1. Off. *Omnes omnium caritates una patria complectitur.*

EPISTOLA VI

FVrnius] Planci legatus. epi

Noster] Ciceronis amici fuisse, non modo prima indic libri, & 25. 26. verum etiam Cœlius scripsit lib. 8. epist. 11. sunt hæc de supplicationibus nis, amicorum studio & oper tratis: *Furnius & Lentulus*, *rum res esset*, *circumierunt &* *runt.*

Collega tuus] D. Brutus, cons Planco designatus.

Latronibus] M. Antonio, ejusq litibus.

Obsideretur] Mutinæ. epist. 1

Lepidi] Epist. 27. 35. Phil. est M. Æmilius Lepidus, qui, sibi Hispania, in Gallia tamen civilis belli, ab Antonio sollicit tum exspectans, morabatur. prodita rep. triumvir cum Ant Octavio fuit, evertendæ, non,

mutetur Athenas, quod sit in annuum sumptum. Imitamur igitur lautitiam tuam, inquit, non hanc recentem, satis tenuem, sed illam veterem, cum habebas in sumptum: etsi nunc quidem plura prædia tibi sunt: quæ scil. a debitoribus pro pecunia, quam credideras, invitus accepisti, æstimata ex edicto Cæsaris, quanti quæque ante civile bellum fuissent. Hæc quasi per jocum dicta sunt; ut irrideatur Pætus, qui non habeat in sumptum, ut antea; cum ei possessiones multo, quam antea, plures sint: quas vendere cum vellet, non poterat: ut est in epist. 18.

Pag. 52. Ὀψιμαθεῖς] *Sero discentes.* didicerat autem ab Hirtio & Dolabella, quos *dicendi discipulos, cœnandi magistros* vocavit epist. 16.

Insolenter] Insolenter enim suam scientiam patefaciunt.

Sportella] Sportulæ, & sportellæ, vel mittebantur ad amicos, vel dabantur auferendæ: ut e Suetonio, Martiale, aliisque constat. hic *sportella* cibi genus videtur esse, quod Pætus cum artolaganis apponere soleret.

Artolagani] Panis genus: de quo Plinius lib. 18. cap. 2. *Panis ipsius varia genera persequi, supervacuum videtur, alias ab obsoniis appellati, ut ostrearii: alias a deliciis, ut artolagani.* Athenæus, vino, pipere, lacte, oleo, aut adipe confectos, ait libro tertio. Hic omnes mei libri veteres habent, *Artolagni* mendose, ut ipsa compositio docet, ex ἄρτος, & λάγανα. præterea Plinius *artolaganos*, Athenæus ἀρτολάγανον appellat.

Ex artis] Mendum subesse quis non videt? Antiqui libri quinque habent, *Ex arcis:* unus, *Ex orcis:* reliqui, *Ex artis.* nihil horum est, in quo animus acquiescat. quidam legunt, *Et artis.* non improbo conjecturam: licet particula, *Et*, otiosa videatur esse. potest hoc referri ad verbum ὀψιμαθεῖς. ut hoc dicat: quamquam sero didicerim cœnas facere, tamen artis tantum jam sum adeptus, ut Verrium, &c. *Ex arcis,* olim placuit: nunc in dubio sum: tum quia Cicero non abundabat hoc tempore: itaque dixit epist. 15. *Domum si habebo in denos dies, singulos sumptuaria legis conferam.* Et epist. ult. *Epulamur una non modo non contra legem, si ulla nunc lex est, sed etiam intra legem, & quidem aliquanto.* Tum etiam quia non hic suas copias, verum audaciam extollit: inopiam autem potius indicat, cum ait infra: *In ea cœna cocus meus, præter jus fervens, nihil potuit imitari.* Præterea, cum invitentur ad cœnam mundi homines & elegantes, quales hic Verrius & Camillus vocantur; non tam sumptu, quam lautitia & scientia opus est, ut eleganter potius accipiantur, quam opipare. Hæc sunt, cur id quod olim nobis placuit, nunc pæne displiceat.

Verrium] Opinor hunc esse Verrium Flaccum, juris Pontificii peritissimum, quem Macrobius libro primo Sat. nominat, ejusque libertum fuisse Verrium illum, a quo sumpsit Festus: qui & ipse, accepto patroni cognomine, Flaccus dictus est. libertinum enim appellat Suetonius in libello de claris Grammaticis.

Pag. 53. *Camillum*] Epist. 20. libro quinto.

Qua munditia] Elegantis gulæ.

Sine pavone] Cum Hirtii cœnæ sine pavone esse non soleant.

Cocus] Sic scribendum, non *Coquus*, auctore Prisciano libro 1. *Apud antiquos*, inquit, *frequentissime loco Cu syllabe, Quu ponebatur, & e contrario, ut arquus, coquus, equulus, pro arcus, cocus, oculus, quum pro cum, quur pro cur.*

Ius fervens] Quod apponebatur in cœnis Hirtianis.

Nihil potuit imitari] Non dedit ea, quæ cocus Hirtii. jocus est. non enim coci culpa fuit, sed Ciceronis, qui pepercit sumptui.

Observant] Epist. 13. libr. 4. 7. 12. libro 6. 24. libro 7.

Defluxit] Præteriit, ut aquæ cursus. translatio. Sallustius in Iug. *Vbi per socordiam vires, tempus, ætas, ingenium defluxere; naturæ infirmitas accusatur.*

Litteris me involvo] *Abdo me in litteras:* epist. 33. lib. 7.

Audiant] De aliqua re disputantem. In procemio libri de Fato loquentem hæc Cicero Hirtium inducit: *Mihi rhetorica nostra sunt nota: teque in his & audivimus sæpe, & audiemus.*

Corpori omne tempus] Ambulatione, bal-

balneo, unctione, cœna, quiete. his enim rebus veteres corpora curabant.

Mater unicum filium] Mater potius, quam pater. gravius enim & diutius lugent matres amissos filios, quippe natura molliores, & spe senectutis alendæ destitutæ. nam patri, amisso filio, præsidii tamen aliquid in se ipso relinquitur.

Iacente] Ægrotante.

Pag. 54. *Comedim*] Antique, pro *Comedam*. Plautus in Bacch. *Quod in lustris comedim, congreget pater*. Sic *Edim*, pro *Edam*, veteres dixere. Nonius.

EPISTOLA XXI.

A*In' tandem*] *Ain' tu?* &, *Ain' tandem?* dicimus, interrogantes ea de re, quæ admirationem nobis attulit. epist. 5. lib. 4. ad Attic. *Ain' tu? existimas ab ullo malle mea legi probarique, quam a te?* Et epist. 1. lib. 6. *Ain' tu? Scipio hic Metellus proavum suum nescit censorem non fuisse?* & epist. 2. ibidem; *Ain' tandem, Attice, laudator integritatis & elegantiæ nostræ? ausus es hoc ex ore tuo?* Et epist. 6. lib. 12. *Ain' tu? verum hoc fuit, sine me?* Et lib. 3. de

mentis, auctore Servio libro 7. Virgili, fuisse ostendit, *unum e sola purpura, diis consecratum: alterum e purpura, non sine albo, quo reges utebantur: tertium augurale e purpura & cocco. secundum genus ab equitibus, cum trabeati idibus Quinct. transveherentur, usurpatum puto: ut regum potius, quam deorum, aut sacerdotum amictum imitarentur.* hoc autem genere usos esse etiam eos, qui triumphabant, Ausonius Poeta docet. nam, ubi Gratiano Imperatori pro consulatu gratias agit, *In procinctu*, inquit, *& tum maxime dimicaturus, palmata vestis mea ornamenta disponis, feliciter, & bone omine. namque iste habitus, ut in pace consulis est, sic in victoria triumphantis. Parum est, si qualis ad me trabea mittatur, interrogas: te coram promi jubes.* Quibus ex verbis primum illud constat, triumphalem Romanis trabeam fuisse; quod alibi non legimus; triumphabant enim in toga picta: deinde consularem, quod reip. temporibus inusitatum fuit: prætexta enim tunc & consules & reliqui magistratus utebantur: postremo, trabeam & palmatam vestem idem esse: quod cujusmodi sit, considerandum. aut enim de palmata tunica loquitur, aut de pal-

abjungit Ausonius: *Hac est picta,*
tur, vestis non magis auro, quam
rbis. Sed reip. temporibus toga
numquam consules usi sunt. Au-
quoque trabeæ dat, non solum in
co, sed in extrema etiam gratia-
ctione: ait enim: *Trabeam non*
auro suo, quam tuo munere splendi-
At Suetonius, cum tria trabearum
describeret, nullam auri mentio-
ecit. Apparet igitur, Gratiano im-
e, & trabeatos in urbe consules
, qui prætextati antea fuerant; &
m fuisse togam auro pictam con-
terem consuetudinem. fuerat e-
urum quidem in toga picta, non
in trabea: & diversas ostendit
s lib. 8. cap. 48. seorsum utram-
ominans: *Trabeis* (ait) *usos accipio*
: *Pictas vestes jam apud Homerum*
. *unde triumphales nata.* Quæ cum
, primum a trabeis pictas vestes
nit: deinde illud ostendit, pictas
, non trabeas, inter ornamenta
phalia fuisse. quamquam impera-
a ætate, ut prætexta, sic toga picta
lum in pace fuerit: quod, præter
nium, in Alexandro Severo Lam-
s docet. Militarem habitum post
crediderim trabeam fuisse, quo
les in bello uterentur. id mihi
in mentem Livii locum lib. 32.
leranti. *Consul*, inquit, *cum Cor-*
ibernasset, vere primo in continen-
rabeatus ad hostem ducere pergit.
erea equestres turmæ, bellicam
m repræsentantes, idib. Quinct.
ensores transvehebantur. Valerius
lib. 2. cap. 1. *Trabeatos equites*
Iulii Q. Fabius transvehi instituit.
ud Tac. lib. 3. in funere Germa-
Præcedebant incompta signa, versi
, atque, ubi colonias transgrederen-
tra plebs, trabeati equites. Et Sue-
in Domitiano, de Equitibus R.
itis. Eodem vestitu Salios quoque
otes trabea usos, Dionysius lib. 3.
r est: sed quia trabeas illas ἁλουρ-
γεῖς, φοινικοπαρύφους vocat, id est
ra prætextas, puniceo colore alter-
ertexto: satis constat, eum locu-
sse de tertio illo trabearum gene-
uod Suetonius e purpura factum
co sacerdotibus attribuit.

Pag. 55. Ἀπότευγμα] Aberratio: quia non assequor id, quod cupio. Cum Papirius ostendere velit Ciceroni, se frustra ipsius orationes imitari, Trabeæ Poetæ verbis id ostenderat. Quod rejicit Cicero, ac potius sibi illud ipsum a Trabea opus esse affirmat. nam cum Papirius non solum consequatur, sed etiam vincat; *suum esse frustra conari affirmat: ἀπότευγμα igitur meum,* subaudi *est.* tu enim omnia, quæ vis, consequeris. quod ego non possum: itaque ἀπότευγμα meum est, non tuum.

Plebejo] Humili, non elaborato, sed quali homines de plebe utuntur.

Subtilius] Subtilitas est, cum accurate minuta quæque puro quodam & simplici dicendi genere persequimur. vide quæ attulimus ad illum locum epistola 4. lib. 4. *Facile cedo tuorum scriptorum subtilitati & elegantiæ.*

Capitis, aut famæ] Quæ privatæ caussæ non sunt. diximus in libro nostro de Romanis Legibus.

Scilicet] Affirmantis est, ut epist. 6. lib. 1. & 15. lib. 15. & alibi.

Quid tibi venit in mentem] Sic libri mei veteres omnes. & recte: sic enim alibi quoque Cicero locutus est.

Patricii minorum gentium] Sic appellari centum illi, quos in senatum Tarquinius Priscus allegit. Erant autem regum ætate senatores omnes, sive majorum, sive minorum gentium, patricii: & qui allegebatur in senatum, statim patricius erat. itaque numquam dubitavi, quin apud Suetonium, ubi legitur in Augusto, *Ea gens inter Romanas gentes allecta in senatum, mox a Ser. Tullio in patricias traducta*; verba illa, *In senatum*, inducenda sint, ut plane veritati repugnantia. nam si allecta esset in senatum, quo tempore senatus constabat e patriciis: quid oportuit subjungere, *A. Ser. Tullio in patricias traducta?* Livius.

Pag. 56. *Cum antea censor cum eodem fuisset*] Præpostere librarius descripsit. prius enim consul, quam censor, Mugillanus fuit. quod Livius Dionysiusque declarant.

CCCXII.] Hoc ad censuram refero: nam consulatus biennio antecessit, ut ait Livius, eosdem, quos Cicero, auctores secutus. nam Verrius horum consulatum

primum anno ædiles cur. patricii creati sunt. Dictatorem non nominavi, quia dictator ex Papiria gente ante L. Papirium Crassum, cujus magister equitum fuit Papirius Cursor, nemo fuit.

Papisius est vocari desitus] *Desiit*, cum agente verbo, *Desitus*, cum patiente conjungitur: sicuti *Cœpit*, *Cœptus est*.

CDXV.] Iam ostendi, Ciceronem & Livium in annorum supputatione a Verrio dissensisse: itaque hic Papirius in fastis Verrii non anno 415, sed anno 413 dictator est.

K. Duilio] *K*, est *Kæso*, unum de prænominibus Romanis, a cæso matris utero, ut ait Festus, & Valerius, & Plinius. itaque scriberetur, *C*, non *K*: sed, ut differret a *Cajus*, ideo scripsere veteres *K*: quod in fastis Verrii videre licet. *Duilius* unica *l* scribo, ex lapidibus, & nummis. Cicero *Duelios*, non *Duilios*, vocatos ait in Oratore, & postea *Belios*. verum, si hoc nomen deducitur a *duis*, & a *bis*, quod idem est; opinari licet, in Cicerone legendum *Duilios* & *Bilios*, non *Duelios*, & *Belios*.

Cursor] Quem Alexandro Magno multi virtute æquabant; teste Livio libro nono.

Maso] Quartum cognomen Papiriæ gentis: jam enim Mugillanum, Crassum, Cursorem nominavit: qui fuere omnes patricii: Turdi & Carbones plebeii ...

Ædilicius] Ædilis tantum fuit: qui ædilitarum honores consequuntur, non est adeptus.

...agines] Romani veteres majorum ...gines, e cedro factas, ut ait Servius, ... genus ligni tineas nescit. domi ...abant, eæque mortuis in funere ...rebantur.

...ter hunc Cn. Carbonem, quem Da...pus occidit] L. Licinius Damasip... prætor urbanus, qui consulare mu... absentibus consulibus, sustinebat majorum, convocato, velut ex alia ..., in curiam Hostiliam senatu, con...s viros Q. Mucium Scævolam, ... max. L. Domitium prætorium, ...arbonem, Cn. Carbonis, eo anno ...m consulis, fratrem, ut ait Vel..., ædiliciam P. Antistium, & alios ...natum principes, jussu C. Marii ju...s consulis, qui Præneste obsideba... occidit. Appianus hoc tribuit Bru...ætori: sed auctor longe castior ...o, præsertim in rebus, quas ipse ..., aut certe per ætatem videre po... cum eo sentit Vellejus, Valerius & quantum ex epitome licet in...ere, etiam Livius. Prænomen Carbonis *Cajum* arbitror fuisse, ...*neum*. in quo Velleji primum, ... Ciceronis etiam testimonio ni...qui libro 3. de Orat. & Cajum ap..., & Crassi oratoris inimicissi... *Cui mærori*, inquit, *qua mente il...patriam fuit, etiam C. Carbonis, ini...mi hominis, eodem illo die mors ne...ssit.* Quis igitur dubitare possit, ...s Carbo, quem Damasippus occi...n idem sit, cujus Cicero nefariam ...m vocat, ipsum autem L. Crassi ...cissimum? quis eundem non cre... C. Carbonis, illius eloquentissimi quem Crassus accusavit, filium ...? inde enim Crassi vocatur ini...imus, quia patris inimicum ulci...iebat. quod si quis dubitat, in... Valerium Maxim. lib. 3. cap. 7. ...tur concludo; si fuit ille Carbo, Damasippus occidit, C. Carbonis, Crassus accusavit, filius; quod ...um satis, Cicerone & Valerio te... existimo, necesse videri, ut in hac ...a, *C. Carbonem*, non *Cneum* le... Ut omittatur ea ratio, quod in hac Carbonum enumeratione, disertus orator C. Carbo, beneque de rep. sentiens, quam ob caussam Damasippus eum jussu Marii junioris interfecit, silentio præteriri non debuit: præteritur autem, nisi hoc loco nominetur. Adjungam, quæ de eo scripta sunt in Bruto: *In eodem numero ejusdem ætatis C. Carbo fuit, illius eloquentissimi viri filius, non satis acutus orator, sed tamen orator numeratus. erat in verbis gravitas: & facile dicebat: & auctoritatem naturalem quandam habebat oratio.* Idem est, de quo sic in Oratore: *Me stante C. Carbo C. F. tribunus pleb. in concione dixit his verbis: O M. Druse, (patrem appello) tu dicere solebas, sacram esse rempub., quicumque eam violavisset, ab omnibus esse ei pœnas persolutas. patris dictum sapiens temeritas filii comprobavit.* Quibus duorum locorum testimoniis tria constant, primum de prænomine Cajo, tum de patre eloquentissimo, id est, eo, quem L. Crassus accusavit, postremo de optimo ejus erga remp. sensu. Non vereor, ne nimis prolixa narratio videatur, si hoc addam, verum esse non posse, quod Vellejus prodidit, hunc C. Carbonem, quem Damasippus occidit, Cn. Carbonis, qui ter consul fuit, fratrem fuisse: cum Cajus Cajo patre, ut jam ostendi, Cneus, ut fasti Capitolini declarant, Cneo patre sit natus. Patruelem fuisse, non germanum, fortasse aliquis dixerit. Quo argumento? nam Cnei pater Cneus fuit: at Caji pater Cajus fratrem nullum habuit, cui Cneo prænomen fuerit. probatur ipso teste Cicerone, vel in hac epistola, *Tres* (inquit) *illi fratres fuerunt*, P. C. M. Duos Cajo, quem infra dicit a Crasso accusatum, fratres addidit, Publium, & Marcum: Cnei nulla mentio. Addo illud, quod Cnei ter consulis pater seorsum a Cajo, quem Crassus accusavit, procul nominatur in eo loco: *Pater ejus, accusatus a M. Antonio, sutorio atramento absolutus putatur.* nam, si frater esset; sine dubio vel ante eum proxime, vel post eum statim, nullo interposito Carbone, nominatus esset. Sic igitur statuendum videtur; aut illa duo verba, *Consulis fratrem*, glossema apud Vellejum esse, additum ab imperito homine; aut ipsum etiam Vellejum,

gnum, turbulentis vero concionibus aptissimum fuisse, auctor est Cicero in Bruto.

Nihil dico] Parcendum amico putat; sed, quid sentiat, apparet ex eo, quod improbitatis, uno excepto, quem Damasippus occidit, Carbones omnes jam damnavit.

Illi] Cum quadam emphasi. illi, insigni omnes improbitate. sunt autem hi tres fratres Carbonum, qui nominantur in hac epistola, vetustissimi: adeo ut eos Cicero per ætatem cognoscere non potuerit.

Pag. 57. *Fugit Marcus ex Sicilia*] Cum in ea prætor, aut quæstor, aut legatus esset. Hoc totum alii attexunt ad superiora, & legunt, *Fur magnus ex Sicilia*; non attendentes, si ita legatur, de tribus fratribus Marcum prætermitti.

Caius] Carbonum omnium eloquentissimus, popularis primum, deinde optimatum defensor.

Accusante] Jam consularem.

L. Crasso] Annos nato xix. ut auctor est Tacitus in dialogo de Orat.

Cantharidas] Succus cantharidis, qui vermis viridis est, epotus interimit. Tusc. 5. *Theodorus Lysimacho mortem minitanti, Magnum vero, inquit, effecisti, si cantharidis vim consecutus es.* Et Ovidius in Ibin:

Cantharidum succos, dante parente,

gitque non tuto medicamentis immisceri, quæ per os assumuntur. itaque licet opinari, Carbonem hunc, sumpto atramento sutorio, voluntaria morte damnationis a judicio liberatum. Non ignoro, quibusdam, *absolvi atramento sutorio*, quasi proverbium esse visum: ut dixerit Cicero, absolutum quidem, sed (ut opinio fuit) corrupto judicio: quod, ut obscuræ sunt litteræ atramento sutorio conscriptæ, sic obscuræ fuerint judicum sententiæ. Horum probanda ne sit, an condemnanda opinio, alii viderint.

Ad patres, censeo, revertare] Patres dicti centum illi, ex quibus senatum Romulus constituit: qui omnes ingenui fuere. nam reliquos, qui ab initio urbis Romæ cum Romulo fuere, patrem, & avum liberos ciere non potuisse, Livii verba libro 10. significant. quod Cincius quoque sensisse videtur in libro de Comitiis, qui non exstat, sed ejus hæc apud Festum mentio est: *Patricios, Cincius ait in libro de Comitiis, eos appellari solitos, qui nunc ingenui vocentur.* Et quia per annos multos patriciis tantum gentibus curia patuit; propterea *patres* appellat hic Cicero, cum de patriciis loquatur: licet ejus ætate, atque adeo multis ante sæculis, plebejis etiam familiis senatoria dignitas impertiretur, & ideo patres plebejis quoque familiis orti dicerentur. Respexit igitur ad prisca tempora, cum aditus in curiam solis patriciis daretur. Suetonius quoque in Julio, *Clodium*, inquit, *a patribus ad plebem transire conantem, eodem die, horaque nona traduxit. A patribus* dixit, pro, *a patriciis.*

Revertare] Quia Pætus plebejum se esse dixerat, opinatus omnes Papirios fuisse plebejos; malo, inquit, patricium te esse, ducta origine a patriciis, non a plebejis. Supra: *Patriciorum imagines habeas, volo.*

Importuni] Non modo qui agit aliquid alieno tempore, sed etiam qui agit, quod non debet, *importunus* est. Lib. 1. de Fin. *Filium morte multavit: si sine caussa, nollem me ab eo ortum, tam importuno, tamque crudeli.* In Pisonem: *Animal ex omnium scelerum importunitate concretum.* Pro Cluentio; *Importunitatem matris a filii capite depellite.*

EPISTOLA XXII.

AMo verecundiam] Platonis, in loquendo.

Vel potius libertatem loquendi] Aut hoc per jocum dicit: aut legendum, *Alii potius libertatem.* Alioqui pugnantia loqueretur. nam infra, *Ego*, inquit, *servo, & servabo (sic enim assuevi) Platonis verecundiam.* Et hanc sententiam, reprehensa Stoicorum & Cynicorum libertate, accurate defendit lib. 1. Off. *Nec vero audiendi sunt* (inquit) *Cynici, aut si qui fuerunt Stoici pene Cynici, qui reprehendunt, & irrident, quod ea, quæ turpia re non sunt, verbis flagitiosa dicamus; illa autem, quæ turpia sint, nominibus appellemus suis. latrocinari, fraudare, adulterare, re turpe est, sed dicitur non obscene: liberis dare operam, re honestum est, nomine obscenum. pluraque in eam sententiam ab eisdem contra verecundiam disputantur.* Est igitur festiva correctio, ad Pæti gratiam inducta, quasi assentandi caussa: & eodem spectant illa, quæ sequuntur de schola Stoica, ut verbi turpitudinem, quod Pætus effutierat, Stoicorum auctoritas quodam modo tegeret.

Zenoni] Zenones octo nominat Laertius, primum Eleatem, qui Parmenidem audivit, ut ait Suidas, & Dialecticam invenit, ut Aristoteles. Mira fuit in cruciatibus patientia, utpote qui, detecta conjuratione, cujus ipse auctor fuerat, perpeti omnia maluerit, quam conscios delendæ tyrannidis indicare: quos ne nominare cogeretur, præcisam dentibus linguam in os Neoclis tyranni conspuit. Tusc. 2. & Laertius. Alter fuit Zeno Citiæus, e Cito, Cypri insulæ opido, Polemonis auditor, Stoicæ sectæ conditor, & princeps, ut inquit Cicero pro Murena, & in Orat. & lib. 3. de Fin. & Strabo lib. 14. & Laertius in vita. is Atheniensibus ita carus fuit, & auctoritatis tantæ, ut apud eum claves urbis deponerent, aureaque ipsum corona ornarent, & imagine ærea. Hic est, quem hic Cicero nominat, & in Lucullo his verbis: *Zeno inventor & princeps Stoicorum fuit.* Et Acad. 1. *Zeno nullo modo is erat, qui, ut Theophrastus, nervos virtutis incideret, sed contra, qui omnia*

[illegible], *corrigare conatus est disciplinam.* epist. 22. lib. 9.

Pag. 58. *Academiæ nostræ*] Academia duplex, vetus, & nova: vetus a Platone instituta, mox culta a Speusippo, Xenocrate, Polemone, Cratete, Crantore: nova, ab Arcesila, Carneade, Lacyde.

Magna rixa] De fine bonorum & malorum: cum Stoici unam virtutem sequantur, cetera contemnant omnia; Academici vero virtutem quidem rebus omnibus præferant, honoribus tamen, divitiis, valetudini, aliisque tum fortunæ, tum naturæ muneribus locum relinquant. Hanc rixam Cicero in Lucullo ostendit his verbis: [illegible] *constituta sapiens, aut* [illegible] *utramque non potest.* [illegible] *de terminis, sed de tota* [illegible] *ito; nam omnium ratio vitæ* [illegible] *summi boni continetur:* [illegible] *de omni ratione vitæ* [illegible]. Et Acad. libro primo multa in hanc sententiam. Divus Augustinus lib. 3. contra Academicos recitat hæc verba Ciceronis: *contra Stoicos potissimum Academicorum exarsit ingenium.*

Tamet Stoicis, suo quamque rem nomine appellare] Attigit hoc lib. 1. Off. vide & Aristotelem lib. 3. Rhet.

In re non est] Sextus Empiricus, a Zenone Stoico ac præpositeram quidem Venerem improbatam esse, lib 3. Pyrrh. c. 24. ostendit his verbis [illegible]

[illegible] facultate [illegible].

Situs mulier] In Demiurgo co- [illegible]. querebatur nescio quis nudum [illegible] muliere destitutum.

impudentior] Quia liberat hoc: [illegible] sibi habendæ rei cum ea mu- [illegible] potestatem.

. 59. *Sed etiam in tragœdiis*] In [illegible]s major, quam in comœdiis [illegible] gra- [illegible] equitur.

[illegible] *mulier una*] Quænam est, quæ [illegible] iro concumbit?

[illegible] *pata duplex cubile*] Hoc proxime [illegible]ir post illud, *Quæ mulier una?* [illegible] erba sunt mulieris de pellice que- [illegible]. & fortasse loquentem hæc Poe- [illegible] uxerat Theben, uxorem Alexan- [illegible] 'heræi tyranni: quem arbitror in- [illegible] minari. hæc enim, ut Cicero l. 2. [illegible] rodidit, propter pellicatus suspi- [illegible]n virum interfecit. *Vsurpata*, ver- [illegible] leponens temporis præteriti: cum [illegible], *Vsurpo*, sit usitatius, quam *Vsur-* [illegible]t, *Iuratus*, a *Iuro*. Legimus etiam [illegible] Gel. & Macrob. *Q. Mucium juris-* [illegible] *tum dicere solitum; Non esse usurpa-* [illegible] *ulierem, quæ cum Kal. Ian. apud* [illegible] *matrimonii caussa esse cœpisset, an-* [illegible] *quarto Kalendas Ian. sequentes,* [illegible] *ta esset.*

[illegible]*ai, &c.*] Opinor hoc esse ex ca- [illegible] tragœdia, sed aliquanto post illa [illegible]ra. nam illa in pellicem, hæc in [illegible]tum dicuntur.

[illegible] *nem me quendam invitam per vim* [illegible] | Potest hoc esse ejusdem Thebes [illegible] *l*andrum tyrannum. *Violat*, mo- [illegible]ixit. antiqui enim, ut lib. 5. de [illegible] Lat. scripsit Varro, *Violavit virgi-* [illegible]ro *Vitiavit*, &, *Cum muliere fuit*, [illegible] *ncubuit*, modeste dicebant.

[illegible] *n significat*] Alterum verbum est, [illegible] ignificans, quod *violo*: sed, illud [illegible] si dixisset, nemo tulisset. ergo non [illegible] e flagitium: nam in comœdiis & [illegible] liis, licet verbis tectis, res tamen [illegible] rratur.

[illegible]*erum*] Obscenum verbum, quo [illegible] iti homines pro *Violo* libere utun-

[illegible]*eno nomine*] Proprium nomen, [illegible]: alienum, anus: a vetula: quod [illegible] e similis deformitas & fœditas.

significatio diversa cognoscitur in omni casu, præterquam in eo qui regit, & eo qui accusat. nam *anus*, & *anum*, pro podice, & vetula, æque dicitur: ceteri casus differunt.

Ne Minio quidem] Appelles.

Penicillus] In antiquis libris & *Penicilus* est; & *Peniculus*. Festus *Peniculum* appellat, quo calceamenta tergentur: & ait a pene deductum, id est, cauda. Plautus quoque in Men. act. 1. *Iuventus*, ait sub persona Parasiti, *nomen fecit Peniculo mihi, Ideo quia mensam quando edo, detergeo.*

At vero] Malim, *Et vero*. non enim hoc adversatur, sed consentit proximis superioribus verbis. & alibi sic Cicero locutus. unus omnino verus liber habet, *Vt Piso*.

Ille Frugi] Qui sine ornatu scripsit historiam: ut lib. 2. de Orat. & lib. 1. de leg. & Tuscul. 3. *Frugi* autem, a moribus appellatus.

In Annalibus suis] Quorum ex lib. 5. Priscianus verba quædam recitat libro 10.

Peni] Libidini, quæ pene exercetur.

Suo nomine] Mentulam. Infra, *Quam multa ex uno verbo tuo.*

Quia multi] Subaudi, *penem nominarunt.*

Pag. 60. *Cum nos*] Qui hoc pronunciabat, videbatur dicere, *Cunnos*. quod obscenum est. hinc opinor satis patet, mendose veteres pronunciasse, *Cun*, pro *Cum*, sequente littera *n*. quam ob caussam dixere, *Nobiscum*: ne dicerent, *Cun nobis*; & ita *Cunni* mentio probas aures offenderet. Hoc vitium Cicero notavit in Oratore. *Quid illud*, inquit, *non olet, unde sit, quod dicitur, cum illis, cum autem nobis non dicitur, sed nobiscum? quia, si ita diceretur, obscenius concurrerent litteræ, ut etiam modo, nisi Autem interposuissem, concurrissent. ex eo est, mecum, & tecum, non, cum me, & cum te: ut esset simile illis, vobiscum, atque nobiscum.* Pervenit hoc vitium ad ætatem Quinctiliani: nam hæc scripsit lib. 8. *Iunctura deformiter sonat: ut, si Cum hominibus notis loqui nos dicimus, nisi hoc ipsum, hominibus, medium sit, in præfata videmur incidere.*

Hanc

[illegible] quam Cicero vitandam censet: hodie tamen vitio non datur, si quis ita loquitur.

Liberis dare operam] Operam in eo ponere, ut filii generentur.

Quam honeste dicitur] Id est, honeste plane dicitur: tum quod honesta res est: tum etiam, quod ejus operæ nomen aperte non dicitur. lib. 1. Off. *Liberis dare operam, re honestum est, nomine obscenum.*

Cunnus] Quod nomen una tantum littera distat a *Cunnus*, nec tamen obscenum est. Plato cum nominat in Epitaphio.

Bini] Apparet, vel, *Vini*, pro *Bini*, dixisse veteres Romanos; quod quidem audientibus nihil differre videtur a Græco βινεῖ: vel, cum Græca verba a β incipientia pronunciarent, pro β nominasse Latinam litteram *B*. nam, si flagitium est in, *Bini*, nimirum id est, quia non differt a Græco βινεῖ. aut igitur *Bini*, per β Græcum, aut βινεῖ per *B* Latinum pronunciabant.

Idque tu facis] Βινεῖ, est, *Concumbe*, a βινέω. cum ergo tibi dico, *Bini*, tu concumbis: quasi ego tibi Græce locutus, imperaverim, ut concumberes: cum tamen ego Latine dixerim, non Græce.

Non licet] Quia, *mentula*, dicerem: quod obscenum est.

Non potes] Quia diceres [illegible]

βατεῖν, ut, *bini*, pro βινεῖν. est autem βατεῖν, cum mares insiliunt feminas rei Venereæ caussa quo verbo Theocritus usus est. *Depsere* vero, est subigere, miscere: id perspicue docet Nonius. *Condepsere* (ait) est commiscere, a Græco tractum δέψω. Hom. Odyss. μ, Κηρὸν δεψήσας μελιηδέα. Pomponius Nuptiis: *Partem insipui, conclusi, condepsui. Depsere* igitur & honestum, & obscenum esse potest. honestum est, apud Catonem & Varronem; obscenum, non agnoscitur exemplis: sed hic sufficere videtur Ciceronis locus; cum ait: *Iam non etiam obscena verba pro obscenis sunt, Batuit,* inquit, *impudenter: depsit, multo impudentius.* Præterea videtur Catullus dixisse, *Patrui perdepsuit ipsam Vxorem:* non, *Perdespuit.* quem locum Iosephus Scaliger, summo adolescens ingenio, dignus plane Iulio Cæsare patre filius, emendavit. Est autem multo impudentius, *depsere*, quam *batuere:* quia turpius est, subigere, quam insilire. *batuit* enim, id est insilit, qui rem Veneream habere vult: *depsit* vero, id est, subigit, ἀπὸ τοῦ δέψειν, qui libidinem ipsam exercet.

Pag. 62. *Stultorum plena sunt omnia*] Dicitur hoc ex persona Stoicorum, ut illud supra: *Vides igitur nihil esse, nisi ineptias; turpitudinem nec in verbo esse, nec in re: itaque nusquam esse.* Infra vero ut ostendat Cicero, se non ea dixisse, quæ ipse probet, sed ea, quæ Stoici sentiant, *Habes*, inquit, *scholam Stoicam.* Ineptias igitur & stultitiam Stoici putabant, si quis verecundiam in loquendo servaret, cum nec in verbis, nec in rebus turpitudo esse videretur, sed esset rerum omnium ἀδιαφορία quædam.

Alio loco] Cum loquimur de testibus virilibus.

Non nimis] Etsi, *nimium*, non probatur: tamen, *non nimis*, non pro eo ponitur, quod infra *nimium* statim est, quod est multum, verum pro eo, quod a nimio longe distat; id est pro parum. sic in Divinatione in Verrem: *Statuere debetis, Q. Cæcilium non nimis hanc caussam severe, non nimis accurate, non nimis diligenter acturum.*

Colei Lanuvini] Familia Lanuvina, sic appellata, vel familiæ cognomen.

Cliternini non honesti] Quia familia Coleorum ibi non est: & ideo, *Cliterninos coleos* qui dicit, non familiam, sed testes viriles dicit. Vtrique autem populi, Lanuvini & Cliternini, sunt in Latio. *Coleorum* vocabulo usus est Laberius, apud Nonium.

Suppedit, flagitium est] Quia, cum deducatur a *pedo*, significat, crepitum ventris emittere.

Non reprehendes] Quia valetudinis gratia itur ad balneum: & ideo, in balneo pedere, flagitium non est.

Habes scholam Stoicam] Quæ a Stoicis in schola disputantur.

Ὁ σοφὸς εὐθυῤῥήμων ἐστὶ] Sapiens recte loqueris. opinor contra scholam Stoicam hoc esse. ut dixerit Cicero: Stoici superiora illa disputant: mihi autem hoc videtur, sapientem ita loqui debere, ut obscenitatem vitet: quod ego facio, Platonis verecundiam servans.

Pag. 63. *Ex uno verbo tuo*] Quia Papirius in epistola sua *mentulam* nominarat, ex eo verbo occasionem exponendæ Stoicorum sententiæ de libertate loquendi Cicero sumpsit.

Adversus me] Levius est, quam *contra.* nam *contra*, nocendi voluntatem ostendit: *adversus*, interdum est sine contraria, vel etiam cum bona voluntate. Ad Attic. epist. 3. l. 10. *Vnum te puto minus blandum esse, quam me: aut, si uterque nostrum est aliquando adversus aliquem, inter nos certe numquam sumus.* Terentius in Andr. *Id gratum fuisse adversum te, habeo gratiam.* Quod ait Donatus esse, *penes te.* Et illud ejusdem in eadem fabula: *Opus est aut hunc cum ipsa, aut me aliquid de illa adversum hunc loqui:* *adversum* pro *apud* esse positum, idem Donatus opinatur.

Audere] Et hoc indicat, Ciceroni non placere libertatem loquendi. quod sequentibus quoque verbis declaratur.

Platonis verecundiam] Quam suis in scriptis Plato servavit.

Etiam crepitus] Non modo verba.

Honorem] Habere volui.

Kalendis Martiis] Quem præcipue diem matronas, Iunoni dicatum, cum religione coluisse, lib. Sat. 1. scripsit Macrobius. Hinc Plautus in Milite: *Da*

[illegible] ... confiderem [illegible] ... corporis par [illegible] ... vero [illegible] ... referant, [illegible] quia turpis est, [illegible] Ergo in, [illegible] agnosco. alio- [illegible] ... uideo, videt [illegible] ... Cicero vitan- [illegible] ... tamen vitio non dat [illegible]

[illegible]] Opera [illegible]

[illegible] tum quod [illegible] quod e [illegible] non dicitur [illegible]

[illegible] Quod [illegible] Cicero [illegible] Plat [illegible]

Bini] App [illegible]

non est, cum dici [illegible] 1. lib. 12. [illegible] Graeci quoque [illegible] 5. [illegible] videre & [illegible] ita locut [illegible] libro 3 [illegible] idem [illegible] la [illegible] Quilibet tum [illegible] ge [illegible] gentis, [illegible] Suetonius.

[illegible]

[illegible] haudi [illegible]

[illegible]] Quod quia ferre non potes, [illegible] desiitti.

[illegible] in verbo [illegible]

[illegible] alius, *comitatem*: sed libri veteres [illegible]

Cineas ejus legatus.
libros de re milita-
...iano perspicuum
...enim con-
Cyri
Xe-
...
...c
..., &
...ii, Scy-
...entis Persa-
...æ prodiderint.
libros commotus
...latonis libris de opti-
...ubl. qua de re sic Gellius
...ap. 3. *Xenophon inclyto illo ope-*
is, quod de optimo statu reip. ci-
ue administranda scriptum est,
eo duobus fere libris, qui primi
e exierant. opposuit contra, con-
ue diversum regia administratio-
s, quod, παιδεία Κύρου, inscri-

... *imperio*] In Cilicia admini-

...*avi*] Re ipsa sum exsecutus.
...57. *Brevi*] Non igitur eo anno,
...rovinciam ivit, id est, Sulpicio
...ello coss. hanc epistolam scri-
...sequenti, Paullo & Marcello
...m jam de discessu cogitaret.
ad imperandum, vel ad paren-
ius: sic enim antiqui loquebān-
...ripta veterum interiere, in qui-
loquendi modus crebrior fuit,
...gitur Sallustii utemur testimo-
...*ugurtha* (inquit; *ubi armis, vi-*
& pecunia spoliatus est, cum ad
dum Tisidium vocaretur, rursus
il..re animum suum. Ad impe-
..., id est, ut ei imperaretur,
...dum: quod Cicero subjunxit.
loquendi modum & Servius
in illo Virgilii versu:
...lus in pratis cantando rumpitur
...nguis.
..., inquit, *dum incantatur.*
...*versus*] Disputationibus de sum-
mo bono, in quibus Academici, quorum sectam Cicero probabat, vehementer ab Epicureis dissentiebant.

Tuus] Epicureus igitur Pætus.

Combibonibus] Compotoribus.

Optima opera] Valebat enim Fabius ingenio plurimum & doctrina. ep. 14. lib. 2.

Percussus est] Epist. 8. ad Att. lib. 14. *Percussit animum.* Terentius: *Percussit ...ico animum.*

Proscriptum] Vt venderetur.

Non sapientem] Pro *stultum*, modeste dictum. Similiter epist. 14. lib. 12. *Ab hominibus non insulsis.*

Sacrum] Mathonis & Pollionis, qui nominantur infra.

Mathonem & Pollionem] Matho, Pomponiæ gentis; Pollio, Asiniæ cognomen. Pollionis epistolæ tres leguntur libro decimo.

EPISTOLA XXVI.

Pag. 68. A*ccubueram hora nona*] Qua veteres cœnare consuevere. Unde Martialis:

Incipit exstructos frangere nona thoros.

Harum] Litterarum: quas deinde, cum domum redissem, ex codicillis in chartam translatas ad te mitterem.

In codicillis] Ceratis tabulis: in quibus primum olim scribi solitum, ostendit illud Varronis apud Carisium, *Osse scribebant*: & Titinii: *Vetim ego osse arare campum cereum*; id est, ceratas codicillorum tabellas. Postea commodior styli ænei est usus inductus. Codicillorum usus antiquissimus fuit, jam ante chartam inventam: itaque scripsit Homerus Il. lib. 6. Bellerophonti in Lycia codicillos esse datos. quo argumento, necdum eo tempore inventam esse chartam, Plinius lib. 13. cap. 13. probare conatur. *Codicilli* autem dicti a caudicibus, id est arborum libris: plures enim ligneæ tabellæ glutino jungebantur, item ut junguntur hodie nostrates libri. Sed ante, quam in arborum libris, palmarum in foliis esse scriptum, idem Plinius auctor est eodem libro cap. 11. & hæc subjungit: *Publica postea monumenta plumbeis volumini-*

Silva Gallinaria] Varro lib. 3. de re r. *Silva*, inquit, *Gallinaria, a gallinis rustici dicta, est in mari Tusco, secundum Italiam, contra montes Ligusticos.* Et Strabo libro 5.

Ex pedibus laborares] Quæ *podagra* dicitur: *chiragra* vero, cum ex manibus laboramus. *Pedum doloribus affici*, epistola 19. lib. 6.

Et viderem te, & viserem] *Viserem*, dixit, vel quia Pætus ægrotabat, vel quia domum crebro ad eum ire Cicero volebat, ut apud eum cœnaret.

Arthriticum] Articulis ita laborantem, ut cœnam apparare non possit.

EPISTOLA XXIV.

Pag. 64. M*Agna cura ei salutem meam fuisse*] Quia consilia de opprimendo Cicerone inita Rufus ad Pætum detulit, Pætus ad Ciceronem scripsit.

Vt debet, valet plurimum] Sic ep. 19. lib. 2.

Aquini] Opidum est in Latio.

Fabrateria] In Campania. Priscianus lib. 2. *In tertia desinentia similiter faciunt, Fabrateria, Fabrateinus.*

Consilia sunt inita] Ab Antonio.

De me] Opprimendo.

Inaudisse] Inaudimus occulta. Cicero Pansæ: *Quorsum eruxit illa vox, de*

'va nostra, custos Urbis, quam
at, resistitur. Illud egre-
ptum ex nomine, Tusc. 2.
ntale res, & eo ipso, per quem
cultu digna. Et alterum, ejus-
, epist. 23. lib. 7. Bacchi
ufis Metelli comparatu : qu
num ipsius ego nisi ... nunqu
m : atque id fecissem, nisi
robantibus. Interdum etiam
ione & studio, cui dediti su-
r figura sententiæ: Tusc. 2.
... diem athleta: Jovem
eum ipsum, cui ... exercebit,
ferre non posse, clamabit. A
pist. 14. lib. 2. ad Atticum,
mbitu, bono auspicio, claudus
rgavit. Plura suo loco.
to] Capitolino. senatus in
ebatur.
generum ordinumque] Magis
uod dixerat, Populus uni ver-
enim & genera civium, &

loria, collecta inanissimis f. i.]
ex, Collectam ex in. f. i. quod
placere video. non enim il-
ur ex in. f. i. sed species glo-
ur. quis autem ea quærat,
m quidem & imaginem ha-
t, ipsam vero gloriam, quæ
ute posita est, non habent?
fugacia, caduca] Scripsi adole-
n in verbo, Fugacia, veteres li-
rent; quorum alii, Fugacia;
cia; nonnulli, Fugato, habent;
e, quanquam vulgata lectio
careret, Fucata, rectius esse:
... mulieribus ... quarum

EPISTOLA XIII.

Pag. 98. IN præmio virtutis] In honoribus tibi decernendis. infra vocat *insignia gloriæ*. Loquitur hic Cicero more communi: nam, virtutis honorem non esse præmium, sed se ipsa contentam esse, nihil præterea spectare, viri sapientes prodiderunt.

Insignibus gloriæ] Honoribus a senatu decretis.

Contexes extrema cum primis] Bellum a consulibus & Octavio magna jam ex parte profligatum, ipse penitus, oppresso Antonio conficies.

Non Ajacem, nec Achillem] Utrumque Ulysse fortiorem. Achillem tamen interdum πτολιπόρθον appellat Homerus.

Ulyssem] Quia bello Trojano, astutia sua capto Ilio & incenso, finem fecit.

Πτολιπόρθον] Vastatorem urbis. semper eum vocat Homerus πτολιπόρθον, ut ait Strabo lib. 1.

EPISTOLA XIV.

Pag. 99. NOcentissimi latronum duces] Primum Antonii fratres duo, Cajus & Lucius; deinde alii, Philip. 11. nominati.

Est autem non minus gratum, extrema delere, quam prima depellere] Non dissimile illud Phil. 13. *Quamquam prima profligata utiliora reip. sunt, tamen extrema sunt gratiora.*

Lepidum temporibus admonitum] Vel quia rempub. in summum discrimen adductam videat: vel quia, victo jam

minibus, mox & privata linteis confici cœpta, aut ceris. pugillarium enim usum fuisse etiam ante Trojana tempora, invenimus apud Homerum. Quibus verbis *pugillaria* significat codicillos esse, id est, tabellas cera illitas, in quibus pungendo, unde pugillarium nomen, stylo impresso scriberetur. Verum, etsi ante chartam fuere, post eandem tamen inventam mansere codicilli, commodi scilicet caussa: quoniam, ubi charta & atramentum non adesset, ut in itinere, in cœna, in senatu, codicilli stylo scripti mittebantur. itaque epist. 18. lib. 6. *Quæsivi*, inquit, *e Balbo per codicillos, quid esset in lege.* Et Sulpicius epist. 12. lib. 4. *Puer Acidini mihi obviam venit cum codicillis.* Interdum ipsi codicilli non mittebantur, sed scribebatur in iis, quod in chartam deinde translatum mitteretur. propterea, *Harum exemplum in codicillis exaravi*, ait Cicero.

Exaravi] Raptim scripsi. non enim *Exarare*, valet, simpliciter scribere: quod nonnullos opinari, eorum scripta declarant. epist. 20. lib. 12.

Apud Volumnium.] *Cœnare cum aliquo*, & *apud aliquem*, hoc differunt,

Et Plautus in Most. *Non omnes possunt olere unguenta exotica, Sicut tu soles, neque superior accumbere.* Et in Stich. *Haud postulo equidem summo in lecto accumbere.* Et in Pers. *Accumbe in summo.* Quartus locus, *imus* dicebatur: de quo Horatius, *Secutis omnibus imis.* in eo Volumnium ipsum, convivii dominum, cum Cytheride accubuisse arbitror, non in lecto separato & proprio. Sciendum, quod Plutarchus ἐν τοῖς συμποσιακοῖς α. scriptum reliquit, consulem non medio loco, qui ceteris civibus, ubi quis dignitate præstaret, assignabatur, sed ultimo medii lecti solitum accumbere, non modo propter eam caussam, ne reges videretur imitari, quorum actiones omnes ac mores libera civitas oderat, sed ut audire, imperare, subscribere, scribam, ministrum, custodem corporis, nuncium ab exercitu venientem admittere, colloqui, interrogare, neque suo, neque cujusquam convivæ impedimento, posset. secundus enim lectus primo a superiore parte cohærebat, ab inferiore autem, ubi consul accumbebat, modico intervallo sejunctus erat a tertio, ut ad ea, quæ dixi, peragenda vacuum locum haberet consul.

erant antiqui? aliqui autem, Aut. utroque modo recte. quamquam Haud & Aut, possunt idem esse: cum veteres quandoque, Aut pro Haud scripserint.

Etsi minimum mihi est in cena] Etsi minime cenam curo. Fortasse jocus est ex ambiguo quaesitus. potest enim & hoc dici, *Minimi cenam facio*: & hoc, *Minimum est quod comem*. inde sequitur, *Quod ne dicam (Graece) Dioni Philosopho praeposui*: quia Paetus id fortasse quaesiturus Philosopho, quantum illi esset in cena? eodem ambiguo supra dicto.

Quid potius faciam] Quam ut cum amicis coenem.

Cytheris] Volumnii liberta, & amica. quam postea dilexit Cornelius Gallus Poeta, & post eum M. Antonius: de quo Virg.

—— Tua, Galle, Lycoris
Perque nives alium, perque horrida castra secuta est.

Lycoris enim a Virgilio ficto nomine vocatur. & in eo loco, tres fuisse nobiles meretrices, easdemque mimas, ait Servius: Cytheridem, Originem, Arbusculam. Cytheridem nominat etiam Cicero in epist. 8. lib. 10. ad Att. & in Phil. 2. Plinius lib. 8. cap. 16. Plutarchus in Antonio. Eadem honestiore nomine, Philip. 2. Volumnia dicta, quod Volumnii liberta. Originem Horatius appellat:

Ut quondam Marsaeus amator Originis ille,
Qui patrium mimae donat fundumque laremque.

De Arbuscula idem:

—— Satis est, equitem mihi plaudere: ut audax,
Contemptis aliis, explosa Arbuscula dixit.

Et Cicero epist. 15. ad Attic. lib. 4. *Quaeris nunc de Arbuscula: valde placuit.*

Pag. 69. *Accubuit*] Quia meretrix: nam (ut dixi) honestae sedebant.

Quem adspectabant, cujus ob os Graji ora obvertebant sua] Opinor, Ennii versum esse ex Tragoedia Telamone, quam Festus, Nonius, & Diomedes nominant. integra sententia cognoscitur apud Ciceronem Tusc. 3. nam in Telamone, patria pulso, exsulante atque egente, hanc admonitionem aliis esse factam:

Hiccine Telamon ille est, modo quem gloria ad caelum extulit,
Quem adspectabant, cujus ob os Graji ora obvertebant sua?

Trochaici catalectici sunt. *Ob os*, pro *Ad os*, ait Festus. Cicero pro Postumo: *Ob oculos mihi saepe mors versata est.* Plautus in Mil. *Experior ob os caliginem prius mihi obtigisse.*

Nec Aristippus quidem ille Socraticus erubuit] Sic tres veteres libri. in aliis autem, *Aristippus quidem ille Socraticus non erubuit*. utroque modo recte. nam, quod alii, Germanos secuti, ita legerunt, *Ne Aristippus quidem ille Socraticus erubuit*: discedunt ab antiquis libris; in quibus, *Ne*, non reperitur. Quod autem, nullos veteres libros habere, *Non erubuit*, idem dicunt: mirari non satis possum; cum in octo, ut jam diximus, ita legatur.

Laida] Scortum nobile, paucorum hominum, magno pretio consuetudinem illius ementium. vide Gellium lib. 1. cap. 8. Lactantium libro tertio, cap. 15. Laertium in Aristippi vita, Athenaeum lib. 12. & 13. Clementem Alex. Strom. 2.

Graece hoc melius] Aristippi Graeca verba sunt, Ἔχω, ἀλλ' οὐκ ἔχομαι: quae recitat Athenaeus. vel, ut ait Clemens, Ἔχω Λαΐδα, ἀλλ' οὐκ ἔχομαι ὑπ' αὐτῆς. quod Ciceroni Graece melius videtur, quam Latine, non quia Graece dicatur brevius: aeque enim breviter Latine dicitur: sed quia verbum Ἔχω quiddam amplius, quam, *Habeo*, significat. est enim *tangere*, & *haerere*: quod referri ad concubitum potest. ideo subjunxit Cicero, *Tu, si voles, interpretabere*: cum vitaret ipse obscenitatem sententiae, vel etiam Latine eam exprimere cum non posset: quod fatetur aperte, cum ait: *Graece hoc melius*.

Pag. 70. *Ne nunc senem*] Sic locutus est Livius libro tertio. *Novam* (inquit) *inexpertamque eam potestatem eripuere patribus nostris: ne nunc, dulcedine semel capti, desiderium ferant.* Hunc Ciceronis locum unico adhuc Livii exemplo, cum Latinorum scripta non omnino negligenter evolverim, confirmare mihi libuit.

nam. epist. 22. lib. 9.

Pag. 58. *Academia nostra*] Academia duplex, vetus, & nova: vetus a Platone instituta, mox culta a Speusippo, Xenocrate, Polemone, Cratete, Crantore: nova, ab Arcesila, Carneade, Lacyde.

Magna rixa] De fine bonorum & malorum: cum Stoici unam virtutem sequantur, cetera contemnant omnia; Academici vero virtutem quidem rebus omnibus præferant, honoribus tamen, divitiis, valetudini, aliisque tum fortunæ, tum naturæ muneribus locum relinquant. Hanc rixam Cicero in Lucullo ostendit his verbis: *Aut Stoicus constituatur sapiens, aut veteris Academiæ. utrumque non potest. est enim inter eos non de terminis, sed de tota possessione contentio; nam omnis ratio vitæ definitione summi boni continetur: de qua qui dissident, de omni ratione vitæ dissident.* Et Acad. libro primo multa in hanc sententiam. Divus Augustinus lib. 3. contra Academicos recitat hæc verba Ciceronis: *Contra Stoicos potissimum Academicorum exarsit ingenium.*

Placet Stoicis, suo quamque rem nomine appellare] Attigit hoc lib. 1. Off. vide & Aristotelem lib. 3. Rhet.

In re non est] Sextus Empiricus, a Zenone Stoico ne præposteram quidem Venerem improbatam esse, lib. 3. Pyrrh. c. 24. ostendit his verbis: *Illum Achil-*

nec fen
dub illo
Illo i
Poeta
scripsit
miurgi
Nonio
Med
ctam p
gimur
nam e
paullo
minist
stolam
scripta
nam I
chia P
ipsa in
tum a
Muren
minan
Aut ig
oratio
camus
cum c
domin
distingu
minirge
ministi
Ut, *M*
Nost
strio di
poris

tur, quicumque aliqua arte aut facultate excelleret.

Destituit nudum] In Demiurgo comœdia. querebatur nescio quis nudum se a muliere destitutum.

Re impudentior] Quia suberat hoc: ereptam sibi habendæ rei cum ea muliere potestatem.

Pag. 59. *Sed etiam in tragœdiis*] In quibus major, quam in comœdiis, gravitas requiritur.

Qua mulier una] Quænam est, quæ cum viro concumbit?

Usurpata duplex cubile] Hoc proxime sequitur post illud, *Qua mulier una?* nam verba sunt mulieris de pellice querentis. & fortasse loquentem hæc Poeta induxerat Theben, uxorem Alexandri, Pheræi tyranni: quem arbitror infra nominari. hæc enim, ut Cicero l. 2. Off. prodidit, propter pellicatus suspicionem virum interfecit. *Usurpata*, verbum deponens temporis præteriti: cum tamen, *Usurpo*, sit usitatius, quam *Usurpor*: ut, *Iuratus*, a *Iuro*. Legimus etiam apud Gel. & Macrob. *Q. Mucium jurisconsultum dicere solitum; Non esse usurpatam mulierem, quæ cum Kal. Ian. apud virum matrimonii caussa esse cœpisset, ante diem quartum Kalendas Ian. sequentes, usurpata esset.*

Pheræi, &c.] Opinor hoc esse ex eadem tragœdia, sed aliquanto post illa superiora. nam illa in pellicem, hæc in adulterum dicantur.

Virginem me quondam invitam per vim violat] Potest hoc esse ejusdem Thebes in Alexandrum tyrannum. *Violat*, modeste dixit. antiqui enim, ut lib. 5. de ling. Lat. scripsit Varro, *Violavit virginem*, pro *Vitiavit*, &, *Cum muliere fuit*, pro *Concubuit*, modeste dicebant.

Idem per vitiat] Alterum verbum est, idem significans, quod *violo*: sed, illud Poeta si dixisset, nemo tulisset. ergo non est in re flagitium: nam in comœdiis & tragœdiis, licet verbis tectis, res tamen ipsa narratur.

Alterum] Obscenum verbum, quo dissoluti homines pro *Violo* libere utuntur.

Alieno nomine] Proprium nomen, podex: alienum, anus: a vetula: quod utrique similis deformitas & fœditas significatio diversa cognoscitur in omni casu, præterquam in eo qui regit, & eo qui accusat. nam *anus*, & *anum*, pro podice, & vetula, æque dicitur: ceteri casus differunt.

Ne alieno quidem] Appelles.

Peniculus] In antiquis libris & *Penicului* est, & *Peniculus*. Festus *Peniculum* appellat, quo calceamenta tergentur: & ait a pene deductum, id est, cauda. Plautus quoque in Men. act. 1. *Iuventus*, ait sub persona Parasiti, *nomen fecit Peniculo mihi, Ideo quia mensam quando edo, detergeo.*

At vero] Malim, *Et vero.* non enim hoc adversatur, sed consentit proximis superioribus verbis. & alibi sic Cicero locutus. unus omnino vetus liber habet, *Ut Piso.*

Ille Frugi] Qui sine ornatu scripsit historiam: ut lib. 2. de Orat. & lib. 1. de leg. & Tuscul. 3. *Frugi* autem, a moribus appellatus.

In Annalibus suis] Quorum ex lib. 5. Priscianus verba quædam recitat libro 10.

Peni] Libidini, quæ pene exercetur.

Suo nomine] Mentulam. Infra, *Quam multa ex uno verbo suo.*

Quos nolis] Subaudi, *penem nominarent.*

Pag. 60. *Cum nos*] Qui hoc pronunciabat, videbatur dicere, *Cunnos*. quod obscenum est. hinc error satis patet, mendose veteres pronunciasse, *Cun*, pro *Cum*, sequente litera *n*. quam ob caussam dixere, *Nobiscum*: ne dicerent, *Cum nobis*: & ita cunni mentio probas aures offenderet. Hoc vitium Cicero notavit in Oratore. *Quid illud*, inquit, *non olet, unde sit, quod dicitur, cum illis, cum autem nobis non dicitur, sed nobiscum? quia, si ita diceretur, obscenius concurrerent litteræ, ut etiam modo, nisi Autem interposuissem, concurrissent. ex eo est, mecum, & tecum, non, cum me, & cum te: ut esset simile illis, vobiscum, atque nobiscum.* Pervenit hoc vitium ad ætatem Quinctiliani: nam hæc scripsit lib. 8. *Iunctura deformiter sonat: ut, si Cum hominibus notis loqui nos dicimus, nisi hoc ipsum, hominibus, medium sit, in præjata videmur incidere.*

[illegible] quam Cicero vitandam censet: hodie tamen vitio non datur, si quis ita loquitur.

Liberis dare operam] Operam in eo ponere, ut filii generentur.

Quam honeste dicitur] Id est, honeste plane dicitur: tum quod honesta res est: tum etiam, quod ejus operæ nomen aperte non dicitur. lib. 1. Off. *Liberis dare operam, re honestum est, nomine obscenum.*

Cunnus] Quod nomen una tantum littera distat a *Cunnus*, nec tamen obscenum est. Plato eum nominat in Epitaphio.

Bini] Apparet, vel, *Vini*, pro *Bini*, dixisse veteres Romanos; quod quidem audientibus nihil differre videtur a Græco βινεῖ: vel, cum Græca verba a β incipientia pronunciarent, pro β nominasse Latinam litteram *B.* nam, si flagitium est in, *Bini*, nimirum id est, quia non differt a Græco βινεῖ. aut igitur *Bini*, per β Græcum, aut βινεῖ per *B* Latinum pronunciabant.

Idque tu facis] Βινεῖ, est, *Concumbe*, a βινέω. cum ergo tibi dico, *Bini*, tu concumbis: quasi ego tibi Græce locutus, imperaverim, ut concumberes: cum tamen ego Latine dixerim, non Græce.

Non licet] Quia, *mentula*, dicerem: quod obscenum est.

Non p tes] Quia diceres [illegible]

ajunt *sinum si* nione τ̃ μεγ tabant in κοι detur l bigua gener *hercle* dem: *les div* *Cur* pro si *ca dia* Rheto *divisis* stum, honest litteras num, dividit exsecra Pag. divit es *vispi* ? *Hone* res nes turpe a gratia v it, iga bus. *Iure* bus

ὀχεύειν, ut, *bini*, pro βινεῖν. eſt autem
ὀχεύειν, cum mares inſiliunt feminas
Venereæ cauſſa quo verbo Theo-
is uſus eſt. *Depſere* vero, eſt ſubi-
, miſcere: id perſpicue docet No-
. *Condepſere* (ait) eſt commiſcere, a
co tractum δέψω. Hom. Odyſſ. μ,
ὀν δεψήσας μελιηδέα. Pomponius
tiis: *Partem inſipui, concluſi, con-
ſi. Depſere* igitur & honeſtum, &
enum eſſe poteſt. honeſtum eſt,
Catonem & Varronem; obſce-
, non agnoſcitur exemplis: ſed hic
cere videtur Ciceronis locus; cum
*Iam non etiam obſcena verba pro ob-
ſunt, Batuit*, inquit, *impudenter:
t, multo impudentius.* Præterea vi-
r Catullus dixiſſe, *Patrui perdepſuit
n Vxorem* non, *Perdeſpuit.* quem
m Ioſephus Scaliger, ſummo ado-
ns ingenio; dignus plane Iulio Cæ-
patre filius, emendavit. Eſt autem
to Impudentius, *depſere*, quam *ba-*
: quia turpius eſt, ſubigere, quam
ire. *batuit* enim, id eſt inſilit, qui
Veneream habere vult: *depſit* ve-
id eſt, ſubigit, ἀπὸ τῦ δέψειν, qui li-
nem ipſam exercet.

g. 62. *Stultorum plena ſunt omnia*]
ur hoc ex perſona Stoicorum, ut
ſupra: *Vides igitur nihil eſſe, niſi
tas; turpitudinem nec in verbo eſſe,
n re: itaque nuſquam eſſe.* Infra
ut oſtendat Cicero, ſe non ea di-
, quæ ipſe probet, ſed ea, quæ Stoi-
tiant, *Habes*, inquit, *ſcholam Stoi-*
Ineptias igitur & ſtultitiam Stoi-
abant, ſi quis verecundiam in lo-
do ſervaret, cum nec in verbis, nec
bus turpitudo eſſe videretur, ſed
rerum omnium ἀδιαφορία quæ-

lio loco] Cum loquimur de teſti-
irilibus.

n nimis] Etſi, *nimium*, non proba-
tamen, *non nimis*, non pro eo po-
, quod infra *nimium* ſtatim eſt,
eſt multum, verum pro eo, quod
io longe diſtat; id eſt pro parum.
Divinatione in Verrem: *Statuere
s, Q. Cæcilium non nimis hanc cauſ-
vere, non nimis accurate, non nimis
iter acturum.*

ei Lanuvini] Familia Lanuvina,
ſic appellata, vel familiæ cognomen.

Clitornini non honeſti] Quia familia
Coleorum ibi non erat: & ideo, *Clitor-
ninos coleos* qui dicit, non familiam, ſed
teſtes viriles dicit. Vtrique autem po-
puli, Lanuvini & Clitornini, ſunt in La-
tio. *Coleorum* vocabulo uſus eſt Labe-
rius, apud Nonium.

Suppedit, flagitium eſt] Quia, cum de-
ducatur a *pede*, ſignificat, crepitum ven-
tris emittere.

Non reprehendas] Quia valetudinis
gratia itur ad balneum: & ideo, in bal-
neo pedere, flagitium non eſt.

Habes ſcholam Stoicam] Quæ a Stoicis
in ſchola diſputantur.

Ὁ σοφὸς εὐθυρρημονήσει] Sapiens re-
cte loqueris. opinor contra ſcholam
Stoicam hoc eſſe: ut dicit Cicero:
Stoici ſuperiora illa diſputant; mihi
autem hoc videtur, ſapientem ita loqui
debere, ut obſcenitatem vitet; quod ego
facio, Platonis verecundiam ſervans.

Pag. 63. *Ex uno verbo tuo*] Quia Pa-
pirius in epiſtola ſua *mentulam* nomina-
rat, ex eo verbo occaſionem exponendæ
Stoicorum ſententiæ de libertate lo-
quendi Cicero ſumpſit.

Adverſus me] Levius eſt, quam *con-
tra.* nam *contra*, nocendi voluntatem o-
ſtendit: *adverſus*, interdum eſt ſine con-
traria, vel etiam cum bona voluntate.
Ad Attic. epiſt. 3. l. 10. *Vnum te puto mi-
nus blandum eſſe, quam me: aut, ſi uter-
que noſtrum eſt aliquando adverſus ali-
quem, inter nos certe numquam ſumus.* Te-
rentius in Andr. *Id gratum fuiſſe adver-
ſum te, habeo gratiam.* Quod ait Dona-
tus eſſe, *penes te.* Et illud ejuſdem in
eadem fabula: *Opus eſt aut hunc cum
ipſa, aut me aliquid de illa adverſum hunc
loqui: adverſum* pro *apud* eſſe poſitum,
idem Donatus opinatur.

Audere] Et hoc indicat, Ciceroni
non placere libertatem loquendi. quod
ſequentibus quoque verbis declaratur.

Platonis verecundiam] Quam ſuis in
ſcriptis Plato ſervavit.

Etiam crepitus] Non modo verba.

Honorem] Habere volui.

Kalendis Martiis] Quem præcipue
diem matronas, Iunoni dicatum, cum
religione coluiſſe, lib. Sat. 1. ſcripſit
Macrobius. Hinc Plautus in Milite: *Da*

Hanc culpam majorem, an illam dicam] Dupliciter peccasse consularem illum, quidam putant; cum dixit, *Culpam*, & *An illam*: quod in, *Culpam*, prior syllaba obscenam corporis partem indicare videatur; *An illam* vero parum verecunde dictum sit, quia tres primæ litteræ, *An i*, *anum* referant; quam corporis partem, quia turpis est ideo natura avertit ab oculis. Ego [illegible] *Culpam*, vitium nullum agnosco. qui obscene loqueretur, quicun[illegible] [illegible] *pam* nominaret. in, *An illam* [illegible] esse turpitudo: quam Cicer[illegible] [illegible] de re r. censet: hodie tamen vitio [illegible] quis ita loquitur.

Liberis dare operam[illegible] Et Strabo ponere, ut filii gener[illegible]

Quam honeste dic[illegible] Quæ *podagra* plane dicitur: [illegible] cum ex manibus est: tum etia[illegible] *doloribus affici*, epimen aperte [illegible] *beris dare* [illegible] *& viserem*] *Viserem*, *obscenum*. [illegible] ætus ægrotabat, vel quia

Conn[illegible] ad eum ire Cicero vole-littera [illegible] cœnaret. scenu [illegible] Articulis ita laboran- [illegible]

non est, cum d[illegible] [illegible]verat. epist. 1. lib. 12. ut Græci qu[illegible] Propter frigus.

nim *diap*[illegible]] Amicos ad cœnam i[illegible] videre [illegible] ita lo[illegible] *habebas quos imitarere*] Vivo C[illegible] lib[illegible], cum Hirtius & Dolabella cœn[illegible] [illegible] epist. 16.

Non multum proficiebas] Quia illorum cœnæ copiosæ, tuæ pertenues erant.

Spurina] Vestriciæ gentis, ut lib. 1[illegible] auctor est Tacitus, haruspex fuit, qui fu[illegible]tura prædiceret. Hic Cæsarem monuit ut caveret idus Martias, quibus poste[illegible] est interfectus. Suetonius.

Magnum periculum summa reipub.] locus est.

Ad superiorem consuetudinem] Itandi ad cœnas.

Cum Favonius flaret] Qui flare incipit ineunte vere.

Frigus] Quod quia ferre non potes, ideo ad cœnas itare desiisti.

Ferre] Lusit in verborum similitudine, *Ferri*, & *Ferre*.

Cum viris bonis, jucundis, amantibus tui] Sic locutus epist. 21. lib. 5.

Communitatem] Vt simul vivatur, animusque remittatur, sermone familiari[illegible]

...r. Cineas ejus legatus.
... libros de re milita-
...liano perspicuum
...s enim con-
...m Cyri
... libris Xe-
... historiæ fi-
...pistola ad Quin-
... effigiem justi im-
...petuam in illo felici-
... mortemque tranquillissi-
...mnis expertem doloris ac
: cum Herodotus contra, &
, interfectum a Tomyri, Scy-
regina, cum ducentis Persa-
libus, memoriæ prodiderint.
autem hos libros commotus
primis Platonis libris de opti-
reipubl. qua de re sic Gellius
cap. 3. *Xenophon inclytus illi ope-*
s, quod de optimo statu reip. ci-
e administranda, scriptum est,
eo duobus fere libris, qui primi
exierant, opposuit contra, con-
& diversum regiæ administratio-
, quod, παιδεία Κύρυ, *inscri-*

imperio] In Cilicia admini-

ivi] Re ipsa sum exsecutus.
7. *Brevi*] Non igitur eo anno,
ovinciam ivit, id est, Sulpicio
llo coss. hanc epistolam scri-
equenti, Paullo & Marcello
i jam de discessu cogitaret.
ad imperandum, vel ad paren-
us; sic enim antiqui loqueban-
pta veterum interiere, in qui-
loquendi modus crebrior fuit,
gitur Sallustii utemur testimo-
gurtha (inquit) *ubi armis, vi-*
& pecunia spoliatus est, cum ad
um Tisidium vocaretur, rursus
tere animum suum. Ad impe-
id est, ut ei imperaretur,
dum: quod Cicero subjunxit.
oquendi modum & Servius
n illo Virgilii versu:
us in pratis cantando rumpitur
guis.
, inquit, *dum incantatur.*
versis] Disputationibus de sum-

mo bono, in quibus Academici, quo-
rum sectam Cicero probabat, vehe-
menter ab Epicureis dissentiebant.

Tum] Epicureus igitur Pætus.

Combibonibus] Compotoribus.

Optima opera] Valebat enim Fabius
ingenio plurimum & doctrina. ep. 14.
lib. 2.

Percussus est] Epist. 8. ad Att. lib. 14.
Percussit animum. Terentius: *Percussit
illico animum.*

Proscriptum] Ut venderetur.

Non sapientem] Pro *stultum*, mode-
ste dictum. Similiter epist. 14. lib. 12.
Ab hominibus non insulsis.

Suorum] Mathonis & Pollionis, qui
nominantur infra.

Mathonem & Pollionem] Matho, Pom-
poniæ gentis; Pollio, Asiniæ cogno-
men. Pollionis epistolæ tres leguntur
libro decimo.

EPISTOLA XXVI.

Pag. 68. A *Ccubueram hora nona*] Qua
veteres cœnare consueve-
re. Unde Martialis:

> *Incipit exstructos frangere nona thoros.*

Harum] Litterarum: quas deinde,
cum domum rediissem, ex codicillis
in chartam translatas ad te mitterem.

In codicillis] Ceratis tabulis: in qui-
bus primum osse scribi solitum, osten-
dit illud Varronis apud Carisium, *Osse
scribebant*: & Titinii: *Velim ego osse
arare campum cereum*; id est, ceratas
codicillorum tabellas. Postea commo-
dior styli ænei est usus inductus. Co-
dicillorum usus antiquissimus fuit, jam
ante chartam inventam: itaque scripsit
Homerus Il. lib. 6. Bellerophonti in
Lycia codicillos esse datos. quo argu-
mento, nondum eo tempore inven-
tam esse chartam, Plinius lib. 13.
cap. 13. probare conatur. *Codicilli* au-
tem dicti a caudicibus, id est arborum
libris: plures enim ligneæ tabellæ glu-
tino jungebantur, item ut junguntur
hodie nostrates libri. Sed ante, quam
in arborum libris, palmarum in foliis
esse scriptum, idem Plinius auctor est
eodem libro cap. 11. & hæc subjungit:
Publica postea monumenta plumbeis volu-
C 5 *mini-*

Silva Gallinaria] Varro lib. 3. de re r. *Silva*, inquit, *Gallinaria, a gallinis rustici dicta, est in mari Tusco, secundum Italiam, contra montes Ligusticos.* Et Strabo libro 5.

Ex pedibus laborares] Quæ *podagra* dicitur: *chiragra* vero, cum ex manibus laboramus. *Pedum doloribus affici*, epistola 19. lib. 6.

Et viderem te, & visirem] *Viserem*, dixit, vel quia Pætus ægrotabat, vel quia domum crebro ad eum ire Cicero volebat, ut apud eum cœnaret.

Arthriticum] Articulis ita laborantem, ut cœnam apparare non possit.

EPISTOLA XXIV.

Pag. 64. M*Agna cura ei salutem meam fuisse*] Quia consilia de opprimendo Cicerone inita Rufus ad Pætum detulit, Pætus ad Ciceronem scripsit.

Vt debet, valet plurimum] Sic ep. 19. lib. 2.

Aquini] Opidum est in Latio.

Fabrateria] In Campania. Priscianus lib. 2. *In tertia desinentia similiter faciunt, Fabrateria, Fabraternus.*

Consilia sunt inita] Ab Antonio.

De me] Opprimendo.

Inaudisse] Inaudimus occulta. Cicero Pansæ: *Quorum erupit illa vox, de*

est int
Ma
locus
Ad
ad cœ
Cum
ineunt
Frig
ideo a
Ferr
ne, *Fer*
Cum
tui] Si
Com
musqu
Placet
adversa
Philo
aptius
Ad c
sed ut
enim :
t...
Pag.
sint] Sc
laris nec
Mon
tria post
Vita m
jussu eni
recte adr
Tracta
pßime a

tum rex fuit, Cineas ejus legatus. que scripsisse libros de re militar- Plutarcho & Æliano perspicuum

iorem] Jocus. equites enim con- es nihil possunt.

παιδείας] Institutionem Cyri um regis, quam octo libris Xe- n exposuit, non ad historiæ fi- ut ait Cicero in epistola ad Quin- fratrem, sed ad effigiem justi im- itaque perpetuam in illo felici- fingit, mortemque tranquillissi- & omnis expertem doloris ac iæ: cum Herodotus contra, & is, interfectum a Tomyri, Scy- a regina, cum ducentis Persa- millibus, memoriæ prodiderint. t autem hos libros commotus s primis Platonis libris de opti- tu reipubl. qua de re sic Gellius . cap. 3. *Xenophon inclyto illi ope- nis, quod de optimo statu reip. ci- que administranda scriptum est, x eo duobus fere libris, qui primi us exierant. opposuit contra, con- que diversum regiæ administratio- ius, quod, παιδεία Κύρου, inscri- st.*

oc imperio] In Cilicia admini- t.

icavi] Re ipsa sum exsecutus.

67. *Brevi*] Non igitur eo anno, provinciam ivit, id est, Sulpicio cello coss. hanc epistolam scri- d sequenti, Paullo & Marcello am jam de discessu cogitaret.

s ad imperandum, vel ad paren- otius: sic enim antiqui loqueban- cripta veterum interiere, in qui- ic loquendi modus crebrior fuit, igitur Sallustii utemur testimo- *Jugurtha* (inquit) *ubi armis, vi- , & pecunia spoliatus est, cum ad ndum Tisidium vocaretur, rursus lectere animum suum. Ad impe- s*, id est, ut ei imperaretur, endum: quod Cicero subjunxit. loquendi modum & Servius t in illo Virgilii versu:

idus in pratis cantando rumpitur anguis.

do, inquit, *dum incantatur.*

ra versus] Disputationibus de sum- mo bono, in quibus Academici, quo- rum sectam Cicero probabat, vehe- menter ab Epicureis dissentiebant.

Tuis] Epicureus igitur Pætus.

Combibonibus] Compotoribus.

Optima opera] Valebat enim Fabius ingenio plurimum & doctrina. ep. 14. lib. 2.

Percussus est] Epist. 8. ad Att. lib. 14. *Percussit animum.* Terentius: *Percussit illico animum.*

Proscriptum] Vt venderetur.

Non sapientem] Pro *stultum*, mode- ste dictum. Similiter epist. 14. lib. 12. *Ab hominibus non insulsis.*

Suorum] Mathonis & Pollionis, qui nominantur infra.

Mathonem & Pollionem] Matho, Pom- poniæ gentis; Pollio, Asiniæ cogno- men. Pollionis epistolæ tres leguntur libro decimo.

EPISTOLA XXVI.

Pag. 68. **A**ccubueram hora nona] Qua veteres cœnare consueve- re. Unde Martialis:

Incipit exstructos frangere nona tho- ros.

Harum] Litterarum: quas deinde, cum domum rediissem, ex codicillis in chartam translatas ad te mitterem.

In codicillis] Ceratis tabulis: in qui- bus primum osse scribi solitum, osten- dit illud Varronis apud Carisium, *Osse scribebant*: & Titinii: *Velim ego osse arare campum cereum*; id est, ceratas codicillorum tabellas. Postea commo- dior styli ænei est usus inductus. Co- dicillorum usus antiquissimus fuit, jam ante chartam inventam: itaque scripsit Homerus Il. lib. 6. Bellerophonti in Lycia codicillos esse datos. quo argu- mento, nondum eo tempore inven- tam esse chartam, Plinius lib. 13. cap. 13. probare conatur. *Codicilli* au- tem dicti a caudicibus, id est arborum libris: plures enim ligneæ tabellæ glu- tino jungebantur, item ut junguntur hodie nostrates libri. Sed ante, quam in arborum libris, palmarum in foliis esse scriptum, idem Plinius auctor est eodem libro cap. 11. & hæc subjungit: *Publica postea monumenta plumbeis volu- mini-*

stylo scripti mittebantur. itaque epist. 18. lib. 6. *Quaesivi*, inquit, *e Balbo per codicillos, quid esset in lege.* Et Sulpicius epist. 12. lib. 4. *Puer Acidini mihi obviam venit cum codicillis.* Interdum ipsi codicilli non mittebantur, sed scribebatur in iis, quod in chartam deinde translatum mitteretur. propterea, *Harum exemplum in codicillis exaravi*, ait Cicero.

Exaravi] Raptim scripsi. non enim *Exarare*, valet, simpliciter scribere: quod nonnullos opinari, eorum scripta declarant. epist. 20. lib. 12.

Apud Volumnium.] *Caenare cum aliquo*, & *apud aliquem*, hoc differunt, quod, qui cum aliquo coenat, non ejus domi necessario coenat, sed interdum alibi; qui vero apud aliquem, non cum eo semper, sed interdum etiam sine eo, licet ejus domi.

Eutrapelum] Ita vocatum a festivitate & lepore. epist. 32. lib. 7.

Supra me Atticus, infra Verrius] Atticus a dextra, Verrius a sinistra. Locus honoratior in lecto erat medius. quem Cicero, vir consularis, merito obtinuit; secundus, superior, Attici; tertius, inferior, Verrii. propterea super Germanicum Piso discubuit, ut lib. 3. scripsit Tacitus: & Didoni reginae medium locum Virgilius assignavit, Aeneae superiorem, Achati vel Ilioneo inferiorem.

[illegible] antiqui : aliqui autem, *Aut.* utroque modo recte. quanquam *Haud* & *Aut*, possunt idem esse: cum veteres quandoque, *Aut* pro *Haud* scripserint.

Etsi minimum mihi est in cena] Etsi minime cenam curo. Fortasse jocus est in ambiguo quaesitus. potest enim & hoc dici, *Minimum cenam facio*: & hoc, *Minimum est quod cenam.* ideo sequitur, [illegible] *Dionis Philosopho* [illegible]: quia Paetus id fortasse quaesierat a Philosopho, quantum illi esset in [illegible] eodem ambiguo supra dicto.

Quid potius faciam] Quam ut cum amicis coenem.

Cytheris] Volumnii liberta, & amica. quam postea dilexit Cornelius Gallus Poeta, & post eum M. Antonius: de quo Virg.

—— Tua, Galle, Lycoris
Perque nives alium, perque horrida castra secuta est.

Lycoris enim a Virgilio ficto nomine vocatur. & in eo loco, tres fuisse nobiles meretrices, easdemque mimas, ait Servius: Cytheridem, Originem, Arbusculam. Cytheridem nominat etiam Cicero in epist. 8. lib. 10. ad Att. & in Phil. 2. Plinius lib. 8. cap. 16. Plutarchus in Antonio. Eadem honestiore nomine, Philip. 2. Volumnia dicta, quod Volumnii liberta. Originem Horatius appellat:

Ut quondam Marsaeus amator Originis ille,
Qui patrium mimae donat fundumque laremque.

De Arbuscula idem:

—— Satis est, equitem mihi plaudere: ut audax,
Contemptis aliis, explosa Arbuscula dixit.

Et Cicero epist. 15. ad Attic. lib. 4. *Quaeris nunc de Arbuscula: valde placuit.*

Pag. 69. *Accubuit*] Quia meretrix: nam (ut dixi) honestae sedebant.

Quem adspectabant, cujus ob os Graji ora obvertebant sua] Opinor, Ennii versum esse ex Tragoedia Telamone, quam Festus, Nonius, & Diomedes nominant. integra sententia cognoscitur apud Ciceronem Tusc. 3. nam in Telamone, patria pulso, exsulante atque egente, hanc admirationem ait esse factam:

Hiccine Telamon ille est, modo quem gloria ad caelum extulit,
Quem adspectabant, cujus ob os Graji ora obvertebant sua?

Trochaici catalectici sunt. *Ob os*, pro *Ad os*, ait Festus. Cicero pro Postumo: *Ob oculos mihi saepe mors versata est.* Plautus in Mil. *Experior ob os caliginem prius mihi obtigisse.*

Ne Aristippus quidem ille Socraticus erubuit] Sic tum veteres libri. [illegible] autem, *Aristippus quidem ille Socraticus non erubuit.* utroque modo recte. nam, quod alii, Germanos secuti, mutarunt, *Ne Aristippus quidem ille Socraticus erubuit*: discedunt ab antiquis libris; in quibus, *Ne*, non reperitur. Quod autem, nullos veteres libros habere, *Non erubuit*, idem dicunt: mirari non satis possum; cum in octo, ut jam diximus, ita legatur.

Laida] Scortum nobile, paucorum hominum, magno pretio consuetudinem illius ementium. vide Gellium lib. 1. cap. 8. Lactantium libro tertio, cap. 15. Laertium in Aristippi vita, Athenaeum lib. 12. & 13. Clementem Alex. Strom. 2.

Graece hoc melius] Aristippi Graeca verba sunt, Ἔχω, ἀλλ' οὐκ ἔχομαι: quae recitat Athenaeus. vel, ut ait Clemens, Ἔχω Λαΐδα, ἀλλ' οὐκ ἔχομαι ὑπ' αὐτῆς, quod Ciceroni Graece melius videtur, quam Latine, non quia Graece dicatur brevius: aeque enim breviter Latine dicitur: sed quia verbum Ἔχω quiddam amplius, quam, *Habeo*, significat. est enim *tangere*, & *haerere*: quod referri ad concubitum potest. ideo subjunxit Cicero, *Tu, si voles, interpretabere*: cum vitaret ipse obscenitatem sententiae, vel etiam Latine eam exprimere cum non posset: quod fatetur aperte, cum ait: *Graece hoc melius.*

Pag. 70. *Ne nunc senem*] Sic locutus est Livius libro tertio. *Novam* (inquit) *inexpertamque eam potestatem eripuere patribus nostris: ne nunc, dulcedine semel capti, desiderium ferant.* Hunc Ciceronis locum unico adhuc Livii exemplo, cum Latinorum scripta non omnino negligenter evolverim, confirmare mihi libuit.

dum, atque in solum veniunt, præter exspectationem agricolæ. hinc illud lib. 1. de nat. deor. *Abuteris ad omnia atomorum regno & licentia: hinc, quodcumque in solum venit, ut dicitur, effingis atque efficis.* Pro, temere, & arbitratu plane tuo effingis atque efficis omnia. Verum aliquanto magis vim ac sententiam hujus proverbii declarat, & (ut arbitror) comprobat opinionem nostram Varro apud Nonium, in Satyra, Væ victis, περὶ φιλονεικίας: in qua scripsit hæc: *Libet, me epigrammata facere: &, quoniam omnia non memini; quod in solum mihi venerit, ponam.* Reperiuntur & alia duo apud Nonium exempla, sed ab ipso sic obscurata, ut ea nemo adhuc potuerit agnoscere. nam, quod erat, *In solitum venit*; *Insolum*, unico verbo, fecit, & interpretatus est, *In solum:* cum verbum *Venit*, veteris eum proverbii admonere debuerit. exempla videamus. Afranius Crimine: *Orbitatem senectuti tua malam metui: Quod in solum non venit cæco atque dementi:* id est, quod temere non accidat homini cæco ac dementi. Idem Virgine: *ne veniret, quod nunc agitur, in solum.* Sic enim interpungo, non, ut Junius emendator, *Agitur in solum.* est autem sententia: ne temere succederet id, quod nunc agitur.

Et comitum & in risus maximas trans-

Coena] Quam desiisset a mane quaerere.

Pag. 72. *Numquid ad te*] Jocus: quasi dicat: coena vero illa multo magis ad te pertinet, quam id, quod Philosophus ille te putabat esse quaesiturum, num unum caelum sit, an innumerabilia.

Tibi praesertim] *Tibi*, non *Ibi*, lego cum omnibus antiquis libris, duobus exceptis, quorum in altero est, *Mihi*, in altero, *Ad te*: mendose, nisi fallor, in utroque. *Tibi praesertim*, hoc significat: Coena ad te valde pertinet, tibi praesertim, quae daretur: quam te quaerere a mane dixisti.

Contra legem] Sumptuariam Caesaris. epist. 15. aut veterem legem, a Caesare correctam, vide quae diximus ep. 26. lib. 7.

Intra legem] Intra fines lege praescriptos, minore etiam sumptu quam qui lege definitus est.

Aliquanto] Non parum.

Non multi cibi] Minime edacem, dixit epist. 23.

LIBRI X.

EPISTOLA I.

Pag. 73. L. *Munatio Planco*] Frater hic fuit, auctore Pediano, T. Planci Bursae, qui cum Cicerone inimicitias gessit, ut epist. 2. lib. 7. consulatum gessit cum M. Lepido, anno urbis DCCXI.

Imp.] Dixi jam, imperatores omnes dici solitos, qui exercitibus praeessent: verum hoc nomine in litterarum inscriptione ii tantum ornabantur, quos milites ipsi post aliquam victoriam imperatores appellabant. epist. 10. lib. 2. *Victoria justa imperator appellatus apud Issum.*

Cos. des.] Caesar, ad bellum Parthicum profecturus, magistratus designavit in triennium, ut ait Dio lib. 43. in iis consules designati sunt L. Plancus, & D. Brutus: quorum Brutus, lege Pedia damnatus, & mox interfectus, consulatum non gessit: Plancus, destituta rep. cum ad Antonium transisset, consul cum M. Lepido fuit, in locum Bruti suffecto.

Et absfui] Incipientium a copula, *Et*, epistolarum habemus exempla quattuor, praeter hoc, quae mihi quidem nunc occurrant; unum epist. 62. lib. 13. alterum epist. ult. ejusdem libri, tertium epist. 9. lib. 1. ad Attic. & ep. 7. lib. 10. ad eundem.

Proficiscens in Graeciam] Desperata libertate, Antonio consule post Caesaris necem, pro sua libidine cuncta administrante. vide epist. 25. libro 12. & Philip. 1.

De medio cursu] Cur non ita legam, cum & ita scriptum videam in vetere libro; & historia suffragetur? nam in epistola ad M. Brutum, *In medio*, inquit, *Achaico cursu, cum Etesiarum dicbus auster me in Italiam retulisset.* Et libro tertio Off. *Si ipse venissem Athenas: quod quidem esset factum, nisi me de medio cursu clara voce patria revocasset.*

Numquam per M. Antonium quietus fui] Epist. 28. & lib. 12. epist. 4. 22. & in Philippicis: ut Plutarchi, Appiani, Dionis, aliorumque testimonia omittantur.

Pag. 74. *Aetate*] Annos jam natus erat LXII. periit enim quo anno Hirtius & Pansa consules fuere, natus Serrano & Caepione coss.

Falsis] Maxime quidem oppressa conjuratione Catilinae.

Ita longa est] Hoc anno consules erant Antonius & Dolabella, interfecto idibus Martiis Caesare, cujus locum Dolabella occupavit. his anno sequenti successuri erant Hirtius & Pansa, Hirtio & Pansae Plancus & D. Brutus. propterea dicit, *Ita longa est, anno integro interposito.*

Spiritum ducere] Quod Cicero non potuit. nam, conspirantibus contra reip. partes Antonio, Lepido, Octavio, Cicero occisus est, Planco nondum consule.

Hominis impotentissimi] Antonii, qui rege-

partem, ex qua rem totam cogitamus magis, quam videmus. epiſt. 14. lib. 4. *Ne veſtigium quidem ullum eſt reliquum nobis dignitatis.*

Acta] Singulorum dierum.

A tua pueritia] Epiſt. 3.

Pag. 75. *Ad tuum tempus*] Ad annum conſulatus tui.

Perducitur] Perducta non eſt, conſpirantibus in eam Antonio, Lepido, Octavio.

Fortuna] Propterea veteres erexere Fortunæ templa, quod eam in rebus humanis valere plurimum arbitrabantur.

Aliquanto ante] Annua provinciæ adminiſtratione confecta.

Furnium] Planci legatum. epiſtola 8.

Nec miror, & gaudeo] Auget copiam locorum ſimilium obſervatio. Simile autem illud epiſt. 20. *Studia mea erga te, tibi tam grata eſſe, quam ego putavi fore, minime miror, vehementerque lætor.* Et epiſt. 10. lib. 3. *Quæ de hominum atque ordinum omnium erga te ſtudiis ſcribis ad me, minime mihi miranda & maxime jucunda acciderunt.* Quod attinet ad duas particulas, *Nec*, *Et*: exemplum habemus epiſt. 28. lib. 13. *Nec Lacedæmonios dubitare arbitror, quin ſatis commendati ſint fidei & juſtitiæ tuæ; & ego,* &c. Item in Hortenſio: *Nec in Th[illegible]o-*

Omniaque fortunae] Hoc expla-
l, epist. 5. *Fortunae suffra-*
rüs maximas consecutus. quod
sine virtute non potuisses: ta-
ximes parte ea, quae es adeptus,
posteriusque tribuuntur. Con-
m Cicero cum virtute fortu-
r. lib. 14. *Mediocri* (inquit)
mediocri fortuna opus est, ut
natur.

Superasti. epist. 12. lib. 10.
uccedentem, qui tibi vetustate
potior possis esse] Sic locu-
lib. 4. *Nemini concedo, qui*
perniciis & peste reipub. mole-
ris. Nec dissimile illud e-
Nec iis concedo, ut te salvum
am ego.

e reip. statu] Aculeus in Plan-
em vitam; quia Caesaris per-
erat: quod ea, quae statim
magis declarant.

rvire temporibus] Cum Ca-
:menter diligere videtur. fue-
legatus ejus in variis bellis.
allico, ut scripsit ipse Caesar
ade Hispaniensi contra Pom-
s, ut idem lib. I. de bell. civ.
in Africa, ut Hirtius memo-
it. ipse etiam epist. 24. in-
cat suam & Caesaris amici-

qua patiebare, probasse etiam
Multa enim, quae feruntur,
ntur. epist. 6. *Non est idem,*
id ferendum est; & probare,
dum non est.

r te arbitrabar videre, quid
Plancum excusat, ut eundem
rempub. tuendam; cum id
od antea, cum vellet non

eloquentia] Fuit Plancus in
numero. Propterea Pedianus
m Planci oratoris fratrem vo-

reip.] *Orba civitas*, epist. 11.
triam multis claris viris orba-
:. 10. lib. 4.

is] Septem. nam civile bel-
ello & Lentulo coss. geri coe-

reipubl. bene gerendae cursus ad
similis sententia epist. 12. *Ve-*
rum decus in virtute positum est; quae
maxime illustratur magnis in remp. me-
ritis.

Hac autem magis impulsus] Eadem
excusatio epist. 4. lib. 2. in extremo.

Ex iisdem te hac haurire fontibus] Ex
iisdem libris, quibus ad laudem prae-
cepta traduntur.

Pag. 78. *Studiose diligenterque*] *Stu-*
dium est animi & voluntatis: *Diligentia*
vero actionem significat.

EPISTOLA IV.

TE *scripsisse*] Tua manu, non ama-
nuensis.

Profectum.] In Graeciam. epist. 1.

Quam ego ex mea conscientia metior]
Quam esse meam in te fidelitatem scio,
eam esse tuam in me arbitror. parem
fidelitati meae tuam puto.

Quaecunque in me bona sunt] Respon-
det ad illud Ciceronis: *Omnia summa*
consecutus es virtute duce, comite fortuna.
Magistratus honoresque significantur,
quos a Caesare dominante Plancus ac-
ceperat.

Fortuna beneficio tributa] Modestiae
caussa priore loco fortunam, deinde
suum laborem nominat: Cicero autem
virtutem ejus primum, deinde fortu-
nam nominarat.

Meo labore] Et in hoc vitat arrogan-
tiam, quia laborem appellat, quam
Cicero virtutem.

Carius sunt aestimata] Dixerat enim
Cicero, *Omnia summa.*

Bonam famam] Hoc ad illud Cicero-
nis refertur: *ex optimo reip. statu*, quasi
dixerit, *Ex pessimo reipublicae statu bona*
fama non acquiritur.

Pag. 79. *Reip.*] Ut bonam famam
consequar: quam desiderant ea, quae
antea sum adeptus.

Sensus tuus] De rep. quam suscipi a
me vis.

In Gallia citeriore] Cisalpina: cui
praeerat D. Brutus, & ipse consul de-
signatus, Mutinae inclusus, obsidente
M. Antonio.

Januario mense] Videtur hoc mense
scripta epistola.

Geratur] A novis consulibus, Hirtio
& Pansa.

Alie-

omnium externo curru, & Quiritium jure donato: quippe Gadibus nato civitas Romana cum Balbo majore, patruo, data est. quibus verbis error eorum refellitur, qui non hunc, ſed ejus patruum Gadibus natum putant.

De publicis exactionibus] Quod quæſtoris erat munus.

Duxit ſe a Gadibus] Sic Terentius in Hecyra: *Uxor, ubi me ad filiam ire ſenſit, ſeduxit foras.* Et Plautus in Aul. *Ego me deorſum duco de arbore.* Et in Bacch. *Duc te ab ædibus.*

Ad Calpen] Hiſpaniæ mons extimus, Africæ avulſus, ut ait Plinius. *Maſculina*, inquit Cariſius, *in E litteram nulla veniunt, neque feminina, niſi peregrina talia, Crotale, Eryphile, Calpe.*

Bogudu] In Mauritaniam. hunc regem nominat in libro de bello Alexandrino Hirtius, vel Oppius.

Bene peculiatus] Magno inſtructus peculio. non eſt idem, quod *Bene nummatus.* nam auri argentique pondus nummorum nomine non continetur, ſed peculii, quod latius patet.

Qua C. Cæſar] Fecit Balbus Gadibus, in qua urbe natus erat, eadem, quæ non in quattuordecim gradibus: ut e Cicerone, Suetonio, Juvenale colligitur.

Pag. 140. *Quattuorviratum*] Qui ſummus in municipiis magiſtratus erat, ut Romæ conſulatus. erat autem municipium Gades.

Sibi] Eodem igitur tempore & quæſtor erat populi R. & quattuorvir in patria ſua.

Prorogavit] Cæſaris exemplo, qui ſibi dictaturam prorogaverat.

Comitia] Gaditanorum magiſtratuum.

Biennii] Iturus contra Parthos Cæſar, magiſtratus in tres annos creavit. quod ſupra diximus.

Renunciavit] Romæ ſequentis anni conſules renunciabantur a conſule. vide initium orationis pro Murena. idem fecit Gadibus Balbus.

Quos et viſum eſt] Et Cæſar conſules in annos ſequentes duos creaverat, Hirtium & Panſam, Plancum & D. Brutum.

Exſules reduxit] Et Cæſar omnes fere lege Pompeja damnatos. lib. 3. de bello civ. & Phil. 13.

a Cæsare minus ett. ep. 9.
Atticum lib. 8. & ad eundem
b. 9. Vellejus autem lib. 2.
Græciam Balbum, & cum
nsule sæpe collocutum, tra-

Agenda dedit.

ribus] Obscurior sententia
bidinem attulit. quod aliis
cis evenisse nimium sæpe
ti. ostendamus igitur & bre-
quid significare vo-
primum illud scien-
istorum & ludum fuisse, ubi
id est virgis, apud lanistas,
agistros, exercerentur, &
in quo gladiis pugnabant,
tionem populi. Et, cum in
riptis legimus, *Gladiatoribus*;
ronem legentibus occurrit,
lib. 2. ad Atticum & Phil. 1.
sed certamen ipsum indica-
is bis gratis depugnaverat,
toribus, serio, & periculo-
te, sed in ludo, id est, nul-
rimine, at Balbus pugnare
re sese, non in ludo, sed
us, volebat. quod Fadium
quis miretur? Sententiam
arbitror: nunc singula verba
m.

Militem Pompejanum] Pu-
itur contra Cæsarem. Bal-
Cæsarianarum erat partium:
i Pompejanos omnes odio
simile videtur: itaque Fadii
rcebat.

in ludum] Depressius ab iis,
n gladiatorum pugnam ani-

rere nomines vellet, recusantesque ul-
cisceretur. *Auctorari*, pro, *Auctore*,
placet quibusdam, alucinantibus in
sententia, nec videntibus, hic sermo-
nem haberi de seria gladiatorum pu-
gna; quod verbo, *Gladiatoribus*, de-
claratur: *Auctorari* autem servile ver-
bum esse, cum auctione veneunt, qui
servitutem serviunt. quo respexit Pli-
nius, cum dixit lib. 36. cap. 15. *Gla-
diatorum spectacula edebat, ipsum magis
auctoratum populum Romanum circumfe-
rens*, id est, sua stultitia servientem ma-
gis, quam gladiatores ipsi, libertatis
expertes: qui cum auctorati essent, id
est, in servitutem empti, imperio do-
mini, vel cum vitæ periculo, parere
cogebantur. Gladiatoribus libertos
quoque interdum pugnasse, qui vena-
lem sanguinem haberent, auctor Li-
vius lib. 28.

Defodit in ludo] Ut pars obrueretur
humo, pars supra terram emineret, cu-
jusmodi exemplum a Carthaginiensibus
editum, Cato senior prodidit. *Homi-
nes*, inquit, *defoderunt in terram dimi-
diatos, ignemque circumposuerunt, ita
interfecerunt.* Gellius.

Nudis pedibus] Contra morem Ro-
manum. calceis enim in publico, do-
mi soleis utebantur. Fecit igitur Bal-
bus indecore, cum in publico, in ma-
gna populi multitudine, quæ ad gladia-
torium spectaculum convenerat, nudis
pedibus, præsertim qui esset quæstor,
inambularet.

Tunica soluta] Quod inusitatum,
ideoque lasciviæ cujusdam, superbiæve
argumentum. cingi enim tunicam so-

rimus, victoriam pati omnibus calamitosam.

Ut ad effectum horum consiliorum pervenirem] Ut ad exitum consilia mea perducerem.

Simulasse invitum, & dissimulasse cum dolore] Simulantur falsa: dissimulantur vera. simulabat igitur Plancus Antonio se favere: dissimulabat suum in remp. studium. Dissimulamus autem vel silentio, vel sermone, vel re ipsa.

Collega] D. Bruti consulis designati, quem Antonius Mutinæ inclusum obsidebat.

Excubare] Nos vigilare animo pro rep. tuenda.

Cum deum benignitate ab omni re sumus paratiores] *Sumus*, veteres libri omnes, & recte. sic enim alibi Cicero locutus.

Quinque] Quattuor nominat ep. 15. & epist. 24.

Sub signis] Non sine ordine, dispersas quæ ducum jussa non servent. ep. 33. & epist. 7. ad Att. lib. 16. Lucretius: *Multa virum sub signis millia ducta.* Plautus in Pseud. *Omnes ordines sub signis ducam.*

Pag. 87. *Hæ gentes*] Galliæ transalpinæ.

Jam expeditis omnibus rebus] Profligato ad Mutinam Antonio.

deti
P
cont
telli
con
quo
tra
nihi
ad
refe
bon
con
qua
&,
que
post
qua
in m
Se
libro
cula
supe
T
statu
vel,
hon
Tu v
mun
A
respi
Vie
veter
prim

i necessitatem inseat. quod omnad Mutinam pertinet, in qua collega D. Brutus obsidebatur. it, quod epist. 11. scribit Plan... Rhodano se fratrem ...itibus praemisisse, & ipsum ad ... iter dirigere: nulla facta ... mentione. Praeterea, cum se-, Ipse, ostenditur, via brevio-le equites Mutinam praemissos; Plancum via longiore cum reli-...pijs secuturum. Nec me tamen ...ita putet opinione mea delecta-...lisceedam ab antiquis libris. nam ...tuor, scriptis in membrana, & ...bus communi charta, est, Vien-... quattuor item, Viennam: in Vicinia: in alio, Vi etiam. Est Vienna Allobrogum, quam Stra-...4. principem urbem vocat. Pli-...b. 2.

...tes mille] Epist. 11. tria millia ...antur.

...epido] De cujus in remp. animo ...m constabat. epist. sequenti.

...tempus] Pro ratione temporis, ...pus postulabit.

...enere, & numero, & fidelitate] ...ia in exercitu requiruntur. Ge-...em dixit, pro fortitudine.

...ote] Libri aliquot, Mutuo me: ...le: pro, vicissim me.

EPISTOLA X.

...sidius] Facilius. epist. 27. lib. 11. ...ia sunt, qua liquido negare soleam. ...o. In uno praelio] Mutinensi. ...tum] Sic omnes libri scripti, & ...cte. non enim, Decretum, hic, pro deliberatum, sed pro pu-, confectum: ut dixit Livius ... Decernere pugnam.

...lem] Alterum e consulibus. ...erat uterque consul, Hirtius & ...ad Mutinam obsidione liberan-...fecti.

...turum quidem etiam nunc] Ad-...m conatus tantum audiuntur: ...tur ipsa res.

...mentum] Hoc dicit, quia vo-...i quidem Plancus, transjecto ...o, ostenderat, nihil tamen ad-...sa praestiterat: ut, si quid ei tri-buerctur, invitamentum potius, quam praemium, videri posset.

Ad tempus] Ut aliquandiu recte fiat. epist. 14. lib. 9. Neque solum ad tempus maximam utilitatem attulisti, sed etiam ad exemplum facti.

Pag. 91. Vetustate] Noti enim alter alteri jampridem fama. epist. 15. lib. 5. epist. 16. lib. 11.

EPISTOLA XI.

Immortales] Pro, summas. nam &, Immortaliter gaudeo, dixit Cicero in epistola ad fratrem.

Respondere] Assequi merita, epist. 4. lib. 1.

Scripsisti] Haec Ciceronis epistola desideratur.

Dignitate] Sacerdotio Pontificum minorum. nam in epistola quadam ad M. Brutum, Ciceronem, inquit, nostrum in vestrum collegium cooptari volo. Et in alia ad eundem: Cui vos pontifices in Velabro facere soletis.

Amabilius] Carius: quod ego magis amarem.

Sententia] Dictae in senatu.

Muneribus] Quae mihi decernebas.

Tuum munus] Quas in me tuendo atque ornando partes suscepisti.

Pag. 92. Suscipe] Epist. 9. lib. 4. Suscipe me totum.

Cum tribus millibus equitum] Epist. 9. Equites mille.

Exercitus] Lepidi. vide epist. 35.

Furiosa] Qui a rep. desciscebant, furere eos, vel insanire dicebant. paullo post: Si decima legio veterana ad eundem furorem redierit. Propterea, si se ad reip. partes iisdem converterent redire ad sanitatem dicebantur.

Decima legio veterana] Quae cum Caesare in Gallia, non mediocri fortitudinis laude, militaverat. haec erat in exercitu Lepidi.

Pag. 93. Nullam residuam sollicitudinem esse] Nullas jam esse, victo ad Mutinam Antonio, belli reliquias.

Omnia ei obsequia pollicetur] Quod epist. 4. lib. 5. Cicero dixit; Omnibus in rebus me fore in tua potestate, tibi confirmo.

Laterense] M. Juventio Laterensi, Lepi-

[illegible] summo periculo vertetur.

Pag. 94. *Tua dignitas affert*] *Afferat*, antea legebatur in omnibus vulgatis libris. nos olim, *Affert*, reposuimus ex uno Joannis Scalæ antiquo libro: cum quo nullum postea, quod equidem miror, consentire animadverti. sensus est: Ita mihi detur te victorem complecti rep. recuperata, ut mihi, quamquam ipsius reip. caussa maxime gaudere debeo, tantum ei te præsidii, tantum opis attulisse extremis pæne temporibus, tamen dignitas tua magnam lætitiæ partem affert. Verbum, *complectar*, qui crediderunt esse indicativi modi; verbum, *Affert*, ut ipsi putabant, emendarunt; ut ego existimo, depravarunt.

Ab litterarum tuarum] De omnibus tuæ litteræ loquebantur. epist. 16. 19.

Pag. 95. *Promissa*] Promiserat Plancus, reip. se non defuturum. Cœlius Rhodiginus, nodum in scirpo quærens, *Promissi*, legendum arbitrabatur; quod nec sententia postulat, nec veteres libri confirmant.

Nec, quo progredi velles] Sic omnes mei veteres libri: nec est obscura sententia. ignorabat, inquit, senatus, quo exercitum ducturus esses.

Qua tibi sum elatus] Epist. 10. lib. 2. *Quæ me lætitia extulerunt.*

Munatius] T. Munatius, de quo in extrema epistola. hic Planci cognatus potius, quam frater fuit [illegible]

ndicare non potuit, quam si ex co, ubi res agebatur, sententiam :. Venit, inquit, paratus Servi-on sibi tantum, sed Jovi ipsi ini-cujus in templo res agebatur. Si-ud, ex tempore derivatum, epi-:. lib. 12. *Quinquatribus frequen-v, caussam tuam egi, non invita Mi-etenim. eo ipso die senatus decre-Minerva nostra, custos Urbis, quam ejecerat, restitueretur.* Illud egre-sumptum ex nomine, Tusc. 2. *mehercule res, & eo ipso, per quem, Herculé digna.* Et alterum, ejus-meris, epist. 23. lib. 7. *Bacchas ns musis Metelli comparas : quid primum ipsas ego musas numquam ntasssem : atque id fecissem, musis u approbantibus.* Interdum etiam tcitatione & studio, cui dediti su-oritur figura sententiæ: Tusc. 2. *cibum unum diem abhlita : Jovem ium, eum ipsum, cui se exercebit, abit : ferre non posse, clamabit.* A a, epist. 14. lib. 2. ad Atticum, *de ambitu, bono auspicio, claudus romulgavit.* Plura suo loco.

temp'o] Capitolino. senatus in s habebatur.

num generum ordinumque] Magis iit, quod dixerat, *Populus univer-*iunt enim & genera civium, & 's.

iem gloria, collecta inanissimus f. i.] displicet, *Collectam ex in. f. i.* quod octis placere video. non enim il-iguntur ex in. f. i. sed species glo-illigitur. quis autem ea quærat, peciem quidem & imaginem ha-gloriæ, ipsam vero gloriam, quæ a virtute posita est, non habent?

...a, ...a, caduca] Scripsi adole-; cum in verbo, *Fugacia*, veteres li-ilentirent; quorum alii, *Fugacia*; *ugatoria*; nonnulli, *Fugata*, habent; ri me, quanquam vulgata lectio non careret, *Fucata*, rectius esse: inflatio sit a mulieribus: quarum itor non naturalis, sed fucatus est, ue brevis & caducus. Nostram cturam alii postea secuti sunt.

;. 97. *Eam facultatem*] Acquiren-um decus.

am quando complexus es] Sic quin-que libri veteres: unus, *Quoniam*, pro *Quando*: reliqui. *Quom.* placet, *Quan-do.*

Tene] Sic libri omnes, uno excepto, in quo est, *Et tenes*, mihi, *Tene*, placet: quia cohortantis est, ne oblatam occa-sionem Plancus amittat.

Reip.] Cui debes omnia.

EPISTOLA XIII.

Pag. 98. IN *præmio virtutis*] In ho-noribus tibi decernendis. infra vocat *insignia gloriæ*. Loquitur hic Cicero more communi: nam, virtutis honorem non esse præmium, sed se ipsa contentam esse, nihil præterea spectare, viri sapientes prodiderunt.

Insignibus gloriæ] Honoribus a senatu decretis.

Contexes extrema cum primis] Bellum a consulibus & Octavio magna jam ex parte profligatum, ipse penitus, oppresso Antonio conficies.

Non Ajacem, nec Achillem] Utrum-que Ulysse fortiorem. Achillem tamen interdum πτολιπόρθον appellat Home-rus.

Ulyssem] Quia bello Trojano, astutia sua capto Ilio & incenso, finem fecit.

πτολίπορθον] Vastatorem urbis. sem-per eum vocat Homerus πτολίπορθον, ut ait Strabo lib. 1.

EPISTOLA XIV.

Pag. 99. N*otissimi latronum duces*] Primum Antonii fratres duo, Cajus & Lucius; deinde alii, Phi-lip. 11. nominati.

Est autem non minus gratum, extrema delere, quam prima depellere] Non dissi-mile illud Phil. 13. *Quamquam prima præsidia utilitata reip. sunt, tamen extrema sunt gratiora.*

Lepidum temporibus admonitum] Vel quia rempub. in summum discrimen adductam videat: vel quia, victo jam ad Mutinam Antonio, ejus malo do-ceatur, quid agendum sibi sit.

Verum & reipub. fatu esse facturum] Consentiunt in hoc veteres libri om-nes: nec tamen, locum vacare men-do, prorsus existimo: venit in men-tem,

partem, ex qua rem totam cogitamus magis, quam videmus. epist. 14. lib. 4. *Ne vestigium quidem ullum est reliquum nobis dignitatis.*

Acta] Singulorum dierum.

A tua pueritia] Epist. 3.

Pag. 75. *Ad tuum tempus*] Ad annum consulatus tui.

Perducitur] Perducta non est, conspirantibus in eam Antonio, Lepido, Octavio.

Fortuna] Propterea veteres erexere Fortunæ templa, quod eam in rebus humanis valere plurimum arbitrabantur.

Aliquanto ante] Annua provinciæ administratione confecta.

Furnium] Planci legatum. epistola 8.

Nec miror, & gaudeo] Auget copiam locorum similium observatio. Simile autem illud epist. 20. *Studia mea erga te, tibi tam grata esse, quam ego putavi fore, minime miror, vehementerque lætor.* Et epist. 10. lib. 3. *Quæ de hominum atque ordinum omnium erga te studiis scribis ad me, minime mihi miranda & maxime jucunda acciderunt.* Quod attinet ad duas particulas, *Nec*, *Et*: exemplum habemus epist. 28. lib. 13. *Nec Lacedæmonios dubitare arbitror, quin satis commendati sint fidei & justitiæ tuæ; & ego,* &c. Item in Hortensio: *Nec in Philosophia cuiquam cessit, & vitæ gravitate præstitit.* Mutato autem loco, epist. 1. lib. 10. ad Att. *Hoc, quod agimus, &*

Omnis fortunae] Hoc expla- ... epist. ... Fortunae suffra- ... consecutus, quod ... virtute non potuisses: ta- ... partes ea, quae es adeptus, ... tribuuntur. Con- ... Cicero cum virtute fortu- ... lib. 24. Mediocri (inquit) ... fortuna opus est, ut ...

Superasti. epist. 12. lib. 10. concedentem, qui tibi vetustate ... potior possis esse] Sic loca- ... lib. 4. ... concedo, qui ... pernicie & posse reipub. mole- ... Nec dissimile illud e- Nec iis concedo, ut te salvum ... ego.

... reip. statu] Aculeus in Plan- ... vitam; quia Caesaris par- ... erat: quod ea, quae statim ... magis declarant.

... servire temporibus] Cum Cae- ... diligere videtur. fue- ... legatus ejus in variis bellis. Gallico, ut scripsit ipse Caesar ... inde Hispaniensi contra Pom- ... , ut idem lib. 1. de bell. civ. in Africa, ut Hirtius memo- dit. ipse etiam epist. 24. in- ... suam & Caesaris amici-

..., quae patiebare, probasse etiam] Multa enim, quae feruntur, ... epist. 6. Non est idem, quid ferendum est; & probare, ... non est.

... te arbitrabar videre, quid ... Plancum excusat, ut eundem ... rempub. tuendam; cum id ... antea, cum vellet non

... eloquentiae] Fuit Plancus in ... numero. Propterea Pedianus ... Planci oratoris fratrem vo-

... reip.] Orba civitas, epist. 11. ... multis claris viris orba- ... 10. lib. 4.

...] Septem. nam civile bel- ... cello & Lentulo coss. geri coe-

... reipubl. bene gerenda cursus ad ... Similis sententia epist. 12. Ve- ... tusti ... in virtute positum est ... maxime illustratur magnis in reip. ... ...

Hac autem magis impulsus] Eadem excusatio epist. 4. lib. 2. in extremo.

Ex iisdem te hac haurire fontibus] Ex iisdem libris, quibus ad laudem praecepta traduntur.

Pag. 78. Studiose diligenterque] Studium est animi & voluntatis: Diligentia vero actionem significat.

EPISTOLA IV.

TE scripsisse] Tua manu, non amanuensis.

Professum.] In Graeciam. epist. 5.

Quam ego ... mea conscientia metior] Quam esse meam in te fidelitatem scio, eam esse tuam in me arbitror. ... fidelitati meae ... puto.

Quaecumque in me bona sunt] Respondet ad illud Ciceronis: Omnia summa consecutus es virtute duce, comite fortuna. Magistratus honoresque significantur, quos a Caesare dominante Plancus acceperat.

Fortuna beneficio tributa] Modestiae caussa priore loco fortunam, deinde suum laborem nominat: Cicero autem virtutem ejus primum, deinde fortunam nominarat.

Meo labore] Et in hoc vitat arrogantiam, quia laborem appellat, quam Cicero virtutem.

Carius sunt aestimata] Dixerat enim Cicero, Omnia summa.

Bonam famam] Hoc ad illud Ciceronis refertur: ex optimo reip. statu, quasi dixerit, Ex pessimo reipublicae statu bona fama non acquiritur.

Pag. 79. Reip.] Ut bonam famam consequar: quam desiderant ea, quae antea sum adeptus.

Sensus tuus] De rep. quam suscipi a me vis.

In Gallia citeriore] Cisalpina: cui praeerat D. Brutus, & ipse consul designatus, Mutinae inclusus, obsidente M. Antonio.

Januario mense] Videtur hoc mense scripta epistola.

Geratur] A novis consulibus, Hirtio & Pansa.

Alie-

Aliena vitia] Nostra scilicet, dum inter nos contendimus.

Proinde ut ipse mereor] Et *Proinde*, & *Perinde*, veteres dicebant, eadem significatione. epist. 11. 31. 34. Tusc. 2. & apud Terentium. Sæpe etiam *Proinde*, pro quamobrem accipitur.

EPISTOLA V.

B*Inas litteras*] Vt *bina*, *terna*, *quaterna*, non *dua*, *tres*, *quattuor litera*, sic *dua*, *tres*, *quattuor*, non *bina*, *terna*, *quaterna epistola*, dicitur.

Pag. 80. *Suavitatis*] Vere: nam jucunditas quædam est in amicitia, quæ non est eadem in propinquitate: itaque suavitas inter amicos major est, quam inter fratres: amoris autem plus inter fratres, quam inter æquales. eodem modo patria suavitate cedit amicitiæ, amore autem & amicitias omnes, & propinquitates etiam vincit. ex quo illud lib. 1. Off. *Omnes omnium caritates una patria complectitur.*

Paterna necessitudinis] Respondet epistolæ Planci.

Attulerunt] Sic veteres libri omnes:

EPISTOLA VI.

F*Vrnius*] Planci legatus. epist. 8.

Noster] Ciceronis amicissimum fuisse, non modo prima indicat hujus libri, & 25. 26. verum etiam quam Cœlius scripsit lib. 8. epist. 11. in qua sunt hæc de supplicationibus Ciceronis, amicorum studio & opera impetratis: *Furnius & Lentulus, quasi eorum res esset, circumierunt & laborarunt.*

Collega tuus] D. Brutus, consul cum Planco designatus.

Latronibus] M. Antonio, ejusque militibus.

Obsideretur] Mutinæ. epist. 11. 14.

Lepidi] Epist. 27. 35. Phil. 13. Hic est M. Æmilius Lepidus, qui, decreta sibi Hispania, in Gallia tamen adhuc, civilis belli, ab Antonio suscitati, exitum exspectans, morabatur. postea, prodita rep. triumvir cum Antonio & Octavio fuit, evertendæ, non, ut ajebant ipsi, constituendæ reip.

Frater tuo] Non T. Planco Bursa, qui nominatur epist. 2. lib. 7. (nam cum

ris, civile bellum Antonio concitante, arma pro rep. sumpserim.

Publicis litteris] Quæ has proxime sequuntur.

Alii] Qui se libertatis defensores profitebantur.

Usque mihi temperavi] Epistola sequenti.

Consulatu meo] Quem gesturus erat post Hirtium & Pansam hujus anni consules.

Quarum rerum spe] Honoribus propositis.

E P I S T O L A VIII.

Pag. 84. *SI cui forte videor*] Non præstitit re ipsa Plancus, quod litteris pollicetur. de quo Vellejus lib. 2. *Plancus, ait, diu, quarum esset partium, secum luctatus, senatui se litteris venditans, mox ejusdem proditor.*

Videri volo] Nunc remp. non ideo tuendam aperte suscipio, ut emendem præteritam culpam: nihil enim a me peccatum, ipse mihi sum conscius: sed ut enunciem maturo tempore, quod cum antea cogitarem, enunciare tamen alieno tempore, non debui.

Optima mentis cogitata jampridem] Verbum, *cogitata*, dupliciter considerari potest, & ut nomen, hoc modo, *Optima mentis cogitata:* & ut participium, *Cogitata jampridem.* Participium sæpe reperitur: de nomine afferamus exempla. In Rullum or. 1. *Utrum*, inquit, *cogitata sapientum, an optata furiosorum videntur?* Et pro Quinctio: *Dicta, facta, cogitata, quæ Sex. Nævii.*

Cum in eum casum me fortuna demisisset] Cum de Lepidi voluntate, qui non longe aberat, dubitare possem.

Magna in spe] Sperabam enim, si aliquandiu meam tegerem voluntatem, posse me reip. prodesse; sin celeriter pollicerer, fore timebam, ne impedimenta ad proficiendum opponerem. Bernardinus Rutilius, & alii locum sine caussa mutant.

In ea fortuna, quæ mea est] Caussas ostendit, quibus nova consilia capere non debet, neque cum Antonio, & aliis remp. evertere cupientibus, consentire. qui enim perdita fortuna sunt, qui flagitiose vivunt, qui spe vel honoris vel commodi nulla tenentur, ii novas res quærere consueverunt.

Hominibus] Modus loquendi. ut epist. 14. lib. 11. *Bellum istic renatum homines mirantur.* De multis autem, non de omnibus accipitur.

Sordidum] Ut servitutem.

Perniciosum] Quæ contra libertatem fiunt, quæ legibus & judiciis adversantur, perniciosa sunt.

Aliquantum nobis temporis] *Opus fuit aliquantum temporis*, ita Plancus dixit, ut Cicero epist. 6. lib. 2. *Dux nobis & auctor opus est.* Et epist. 1. lib. 16. *Omnia pollicitus est, quæ tibi essent opus.* Et lib. 5. de rep. *Bono patrisfamilias raticinandi quidam usus opus est.* Gellius etiam lib. 17. cap 2. antiquum dixit esse, *Divitias opus esse*; novum, *Divitiis.*

Pag. 85. *Magni laboris*] Hoc ad verbum, *Aliquantum*, referri non potest. quis enim dixerit, *Aliquantum magni laboris?* referatur igitur necesse est ad, *Opus fuit:* si modo ferre possumus, ut *Opus fuit*, cum duobus casibus, nominandi, & generandi, præsertim in eadem periodo, conjungatur. Quinctilianus tamen, si libri vacant mendo, *Lectionis opus est*, dixit lib. 12. cap. 3.

Opus fuit] Sic decem veteres libri: nonnulli, *Opus fuerunt.* quod ita probarem, si legeretur, *Labores*, non *Laboris:* ut omnia dicantur nominandi casu.

Sollicitatus] A ducibus malarum partium, ut Asinii quoque legiones. ep. 32.

Superiore anno] Antonio consule.

Liberandi] Ut viderem, de rep. quid sentirent.

Funestam orbi terrarum] Qualis esset, si plures a paucioribus vincerentur. nam, si pauciores a pluribus, minor calamitas.

Pag. 86. *Pareremus*] Hic magna dissensio est veterum librorum. unus habet, *Pararemus:* alius, *Pareremus:* alius, *Putaremus:* alius, *Patiremur:* reliqui omnes *Pateremur.* nam, *Partiremur*, quod quibusdam placuit, ex ingenio est. Potest loqui Plancus vel de sua, vel de hostium victoria: si de sua, *Putaremus*, locum habet, aut, *Pareremus:* si de hostium, *Pateremur.* sed malo de ho-

rimus, victoriam pati omnibus calamitosam.

Ut ad effectum horum consiliorum pervenirem] Ut ad exitum consilia mea perducerem.

Simulasse invitum, & dissimulasse cum dolore] Simulantur falsa : dissimulantur vera. simulabat igitur Plancus Antonio se favere : dissimulabat suum in remp. studium. Dissimulamus autem vel silentio, vel sermone, vel re ipsa.

Collega] D. Bruti consulis designati, quem Antonius Mutinæ inclusum obsidebat.

Excubare] Nos vigilare animo pro rep. tuenda.

Cum deum benignitate ab omni re sumus paratiores] *Sumus*, veteres libri omnes, & recte. sic enim alibi Cicero locutus.

Quinque] Quattuor nominat ep. 15. & epist. 24.

Sub signis] Non sine ordine, dispersas quæ ducum jussa non servent. ep. 33. & epist. 7. ad Att. lib. 16. Lucretius: *Multa virum sub signis millia ducta.* Plautus in Pseud. *Omnes ordines sub signis ducam.*

Pag. 87. *Hæ gentes*] Galliæ transalpinæ.

Jam expeditis omnibus rebus] Profligato ad Mutinam Antonio.

Eos vero] Milites.

Spe] Supra : *Confirmandus erat exercitus nobis, magnis sæpe præmiis sollicita-*

detur om
Pag. 8
contra qu
telligend
consentii
quod: u
tra quem
nihil mi
ad reip.
referam
boro, u
concupi
quam eg
&, *Con*
que etia
post etia
quam id
in meis
Sed c
libro:
cula, *s*
superio
Temp
statuere
vel, &
honori
Tu vid
munus
Aut
respicit
Vien
veteres
primun
liam N
absit V
bus V

necessitatem indicat. quod om- ad Mutinam pertinet, in qua collega D. Brutus obsidebatur. t, quod epist. 11. scribit Plan- ansjecto Rhodano se fratrem juitibus præmisisse, & ipsum ad im iter dirigere: nulla facta mentione. Præterea, cum se- , *Ipse*; ostenditur, via brevio- e equites Mutinam præmissos; Plancum via longiore cum reli- piis secuturum. Nec me tamen ita putet opinione mea delecta- discedam ab antiquis libris. nam tuor, scriptis in membrana, & ius communi charta, est, *Vien-* quattuor item, *Viennam*: in *Vicinia*: in alio, *Vi etiam*. Est Vienna Allobrogum, quam Stra- 4. principem urbem vocat. Pli- . 2.

es mille] Epist. 11. tria millia antur.

pido] De cujus in remp. animo n constabat. epist. sequenti.

empus] Pro ratione temporis, ius postulabit.

tmere, & numero, & fidelitate] ia in exercitu requiruntur. *Ge-* em dixit, pro fortitudine.

ote] Libri aliquot, *Mutuo me*: le: pro, vicissim me.

EPISTOLA X.

iddius] *Facilius*. epist. 27. lib. 11. *ia sunt, quæ liquido negare soleam.* o. *In uno prœlio*] Mutinensi.

um] Sic omnes libri scripti, & te. non enim, *Decretum*, hic , pro deliberatum, sed pro pu- , confectum: ut dixit Livius . *Decernere pugnam.*

'em] Alterum e consulibus. erat uterque consul, Hirtius & ad Mutinam obsidione liberan- fecti.

turum quidem etiam nunc] Ad- n conatus tantum audiuntur: ur ipsa res.

mentum] Hoc dicit, quia vo- quidem Plancus, transjecto o, ostenderat, nihil tamen ad- sa præstiterat: ut, si quid ei tri- bueretur, invitamentum potius, quam præmium, videri posset.

Ad tempus] Ut aliquandiu recte fiat. epist. 14. lib. 9. *Neque solum ad tempus maximam utilitatem attulisti, sed etiam ad exemplum facti.*

Pag. 91. *Vetustate*] Noti enim alter alteri jampridem sumus. epist. 15. lib. 5. epist. 16. lib. 11.

EPISTOLA XI.

IMmortales] Pro, summas. nam &, *Immortaliter gaudeo*, dixit Cicero in epistola ad fratrem.

Respondero] *Assequi merita*, epist. 4. lib. 1.

Scripsisti] Hæc Ciceronis epistola desideratur.

Dignitate] Sacerdotio Pontificum minorum. nam in epistola quadam ad M. Brutum, *Ciceronem*, inquit, *nostrum in vestrum collegium cooptari volo.* Et in alia ad eundem: *Cui vos pontifices in Velabro facere soletis.*

Amabilius] Carius: quod ego magis amarem.

Sententia] Dictæ in senatu.

Muneribus] Quæ mihi decernebas.

Tuum munus] Quas in me tuendo atque ornando partes suscepisti.

Pag. 92. *Suscipe*] Epist. 9. lib. 4. *Suscipe me totum.*

Cum tribus millibus equitum] Epist. 9. *Equites mille.*

Exercitus] Lepidi. vide epist. 35.

Furiosa] Qui a rep. desciscebant, furere eos, vel insanire dicebant. paullo post: *Si decima legio veterana ad eundem furorem redierit.* Propterea, si se ad reip. partes iisdem converterent *redire ad sanitatem* dicebantur.

Decima legio veterana] Quæ cum Cæsare in Gallia, non mediocri fortitudinis laude, militaverat. hæc erat in exercitu Lepidi.

Pag. 93. *Nullam residuam sollicitudinem esse*] Nullas jam esse, victo ad Mutinam Antonio, belli reliquias.

Omnia ei obsequia polliceor] Quod epist. 4. lib. 5. Cicero dixit; *Omnibus in rebus me fore in tua potestate, tibi confirmo.*

Laterense] M. Juventio Laterensi,

Pag. 94. *Tua dignitas affert*] *Afferat*, antea legebatur in omnibus vulgatis libris. nos olim, *Affert*, reposuimus ex uno Ioannis Scalæ antiquo libro: cum quo nullum postea, quod equidem mirer, consentire animadverti. sensus est: Ita mihi detur te victorem complecti rep. recuperata, ut mihi, quamquam ipsius reip. caussa maxime gaudere debeo, tantum ei te præsidii, tantum opis attulisse extremis pæne temporibus, tamen dignitas tua magnam lætitiæ partem afferat. Verbum, *Compl.* [illegible], qui crediderunt esse indicativi modi; verbum, *Affert*, ut ipsi putabant, emendarunt; ut ego existimo, depravarunt.

Meritorum tuorum] De quibus tuæ litteræ loquebantur. epist. 16. 19.

Pag. 95. *Promissa*] Promittebat Plancus, reip. se non defuturum. Cœlius Rhodiginus, nedum in tempo quærens, *amissa*, legendum arbitrabatur; quod nec sententia postulat, nec veteres libri confirmant.

Nec, quo progredi velles] Sic omnes mei veteres libri: nec est obscura sententia. Ignorabat, inquit, senatus, quo exercitum ducturus esses.

Gaudio sum elatus] Epist. 10. lib. 2. *Quæ me lætitia extulerunt.*

Munatius] T. Munatius, de quo in extrema epistola. hic Planci cognatus potius, quam frater, fuit. nam ille alter T. Munatius, quem Pedianus ait huius L. Planci fratrem fuisse, in castris Antonii fuit: ut diximus epist. 6.

auspicaba
salva relig
Auspic
habebatu
A n. st
Servili
qui cum
epistola
Servilium
quæ per
fractus ej
rem spere
me tulit
Planco.
Gratia
nam cor
In a'n
ejus im
quentes
P. Ti
lib. 46.
Vota
agebatur
Se verb
innume
esset: v
cognita
tem co
tur, fe
dabim
ostenda
nostræ
næ erat
tissimu
mum,
ticis, &

licare non potuit, quam si ex , ubi res agebatur, sententiam Venit, inquit, paratus Servi- tibi tantum, sed Jovi ipsi ini- jus in templo res agebatur. Si- l, ex tempore derivatum, epi- lib. 12. *Quinquatribus frequen- tam fere tuam ego, non multa Mi- tentem. eo ipso die senatus decre- tum va nostra, cujus Urbi, quam cerat, restituentur.* Illud egre- imptum ex nomine, Tusc. 2. *... & eo ipso ... Herculi digna.* Et alterum, ejus- eris, epist. 23. lib. 7. *Bacca- nalis Metelli comparas: quo primum ipsas ego mu'as numquam tu sine: atque id fecisse, musis approbantibus.* Interdum etiam itatione & studio, cui dediti su- ntur figura sententiæ: Tusc. 2. *.bum unum diem athleta: ... m, eum ipsum, cui ... exercebat, ut: ferre non posse, clamasse.* A , epist. 14. lib. 2. ad Atticum, *... ambitu, boni ...* Plura suo loco. *mp'o*] Capitolino. senatus in habebatur.

em ...] Magis ;, quod dixerat, *...* nt enim & genera civium, &

m gloria, ... plicet, *Collectam ex ...* ctis placere video. non enim ... untur ex in. f. i. sed species glo- liguur. quis autem ea quærat, eciem quidem & imaginem ha- oriæ, ipsam vero gloriam, quæ virtute posita est, non habent? *..., ..., caduca*] Scripti ... cum in verbo, *Fucata*, vetere li- entirent; quorum alii, *Fu...*; *fatacia*, nonnulli, *Fucata*, habent; , me, quanquam vulgata lectio on careret, *Fucata*, rectius esse: llatio sit a mulieribus: quarum tor non naturalis sed fucatus est, e brevis & caducus. Nostram turam alii postea secuti sunt.

97. *Eam facultatem*] Acquiren- m decus.

m quando complexus es] Sic quin- que libri veteres: unus, *Quoniam*, ... *Quando*: reliqui- *Quam*, placet, *Quan- do*.

Tero] Sic libri omnes, ... in quo est, *... , mihi, ...* qua ... est, ... sionem Planci amicitiæ.

Reip.] Cui debes omnia.

EPISTOLA XIII.

Pag. 98. **I**N *præmio virtutis*] In ho- noribus tibi decernendis. infra voces *insignia gloriæ*. Loquitur ... Cicero more communi: nam, virtutis honorem non esse præmium, sed ... contentam esse, nihil præterea spectare, viri sapientes ... ducentur.

Insignibus gloriæ] Honoribus a senatu decretis.

Contexes extrema cum primis] Bellum a consulibus & Octavio magna jam ex parte profligatum, ipse penitus, oppresso Antonio conficies.

Nec ...] ... que ... A ... interdum ... appellat Home- rus.

...] Quæ ... fua capto ... & ...

... per ... Homerus ... an ...

EPISTOLA XIV.

Pag. 99. **N** ... Antonii ... dum, C... nominat.

... *minus* ... *decere, quam* ... Non ... Philip. 13. *...* *...*

Latissimum ...] ... quia ... ad ... ad Mutinam Antonio, ... cessatum, quid ...

Tecum & ... fatis ... Consentiunt in hoc veteres libri ... tamen ... do, pro ...

prœlio victus erat.

Laterensem] Lepidi legatum. epist. 11. 18. 21. 23.

Sua provincia] Hispania, ut ait Velleius lib. 2.

Ab equitatu firmus] Vide epist. 33. & 10. lib. 11. *Paratus equitatu*, epist. 4. lib. 15.

In cursu bonorum consiliorum] Dum Lepidus bene animatus esset.

Pag. 101. *Equitatum ejus*] Antonii.

Eam partem] Ut veteranam decimam legionem, epistola undecima, & alios epistola vigesimaprima.

Flumine maximo] Plinius Isaram Rhodano comparat lib. 3. cap. 4.

L. Antonium, præmissum cum equitibus] Epist. 34.

Cohortibus] Tres manipuli, qui & centuriæ dicebantur, unus hastatorum, alter principum, tertius triariorum, cohortem faciebant. erant autem in singulis manipulis milites cxx. exceptis manipulis triariorum, in quibus erant lx. tantum, ita fit numerus ccc. militum in cohorte. aliter Vegetius, mutata militia. nos Polybium in manipulis, Ciceronem & Varronem in cohortibus: nam eas Polybius numquam nominavit. Et cohors quidem, cum legio peditum sena millia habuit, id est, Ciceronis ætate, ex quadringenis militibus constabat: quod ex epist. 1. libro 1. ad Attic. licet intelligere: cum vero quaterna tantum millia, & duceni

P *Ost* hom

Inconst
tibus, n
pacem e

Pag. 1
&c.] V
& 19.

Instit
de Orat.
stitit co
Vestigi
Dies dec
stat.

Quin
relation
lib. 1.

Servil

Pag. 1
concede

Factu
teres: al
quid q
detur, *F*
nomen,
esset, si

E

V *E*
mi
tor cum
demortu
Hirtii a
Pompeji

m gesserit, verum etiam de
imus triumphaverit, & mor-
lico funere, quod paucissimis
quasi gratiam ejus virtuti po-
entc, sit elatus. Suetonius,
lutarchus, & alii.
eo] Conjunxit se cum An-
ist. 33. 34. & 10. lib. 11.
] Ut Lepidus cum Antonio
at. id enim Plancus vere-

tionibus] Vt qui turmis equi-
ect. epist. 11. 15.
. *Consulum*] Hirtii, & Pan-
s.
pratore] Prætor erat Planci
ab urbe tamen aberat, senatu
ncedente: urbanis enim ma-
, extra pomerium egredi, nisi
a, non licebat. epist. 3. li-

Pro, *Fidei*: ut Sallustius in
: *Decima parte die reliqua.*
. 9. cap. 14. *C. Cæsar in libro*
secundo, hujus die, & hujus
endum putat. Vide Aldi filii
Sallustium.
fratribus Segaviano probavit]
eteres libri, *Se Gaviano.* le-
ctasse, *Sex. Gaviano:* (nam
gentis mentio non exstat) ut
lius Gavianus, qui nomina-
ione pro Sextio. Probavit,
hi, in Appella ad me mitten-
m suum Gellius; in trium
um negotio, (hoc quale fue-
ur) Sex. Gaviano.
. *Si mereor*] Modeste: epi-
si in multitudine optimorum ci-
tus animi mei fuerit singularis,
cipua; nihil ad meam dignita-
e volo suffragatione vestra.

STOLA XVIII.

] Hunc epist. 21. nominat
n Cispium, qui originem for-
at a Lævo illo Cispio Ana-
em Cispio monti nomen de-
us tradit.
unt] Epist. 6. lib. 1.
Infamiam timenti. ep. 23.
nc casum coegit subire.
m] Lævi & Nervæ.

Laterensis] Lepidi Legatus.
Exercitus ejus] Epist. 11. 15.
Pag. 106. *Etsi cautius illud erat consi-*
lium] Emendationem hujus loci doctis-
simo viro Lambino debemus.
Videbam] Hoc verbum sententia
non desiderat: pendent enim omnia
ex illo, *Sciebam*: sed ob interposita
multa, quo clarior tota res esset, ad-
ditum videtur: quod interdum fieri
solet.
Offensum mihi] Pro, mihi inimicum.
epist. 11. 15. 21. 23. Sic locutus Cice-
ro pro Cluentio: *Invidiosus, aut multis*
offensus.
Sollicitiorem] In majore sollicitudi-
ne. Tacitus libro 20. *Numquam apud*
vos verba feci, aut pro vobis sollicitior, aut
pro me securior. Sic & Seneca lib. 1. de
Ben. & Quinctil. lib. 10. Suetonius in
Claudio, *Sollicitissime.* Eadem forma
Explicitius, dixit Cæsar libro 1. de bel.
civ.
Non suis contractis] Aliena culpa ex
iis, quæ ipse non contraxerit. nam
Contrahere, interdum est committere.
Absit] A reip. præsidiis.
Magnum habet casum] Magnum dis-
crimen.
Pag. 107. *Ventidii*] Epist. 17. 33. 34.
Mulionis] Quia victum comparandis
mulis, farreque in castra convehendo,
adolescens sibi comparaverat. vide Pli-
nium lib. 7. cap. 43.
Pag. 108. *Si quid intra cutem subest*
vulneris] Non bene sperat de Lepido.
epist. 13. 14. & epist. 9. lib. 11.
Nisi uno loco me tenerem] Nisi consi-
sterem uno eodemque in loco, in quo
exercitum Lepidus haberet. Vel pro,
Nisi, legendum *Si*: ut hoc dicat: Si
manerem in eodem loco, nec ad Lepi-
dum prope accederem. Hoc eo magis
existimo, quia scribit idem Plancus epi-
stola 23. *Si uno loco essem, verebar ne cui*
obtrectatorum viderer & nimium pertina-
citer Lepido offensus, & mea patientia
etiam alere bellum.
Qua bene de rep. sentit] Pars enim cor-
rupta erat. epist. 11. 14. 21.
Constantiaque mea] Hoc addidit, ne
se prorsus omni laude privaret, ac for-
tunæ totum tribuisse videtur.
Bruto] Decimo, ejus collegæ.

Gravissima & maxima, fortissimi animi, summique consilii]: Animi maximæ, consilii gravissimæ. Hunc locum ante aliquot annos ita legendum & distinguendum putavimus; cum esset in pervulgatis omnibus libris, *Maxime fortissimi animi*.

Et gratia, & gloria] Epist. 5. *Cujus per deos, gratia gloriaque cave tempus amittas.*

Defatigatus] Vix opinor Frontonis esse, antiqui & eruditi Grammatici, libellum quendam, in quo *Defatigatus* & *Fessus* ita distinguuntur, ut *Defatigatus*, de animo dicatur; *Fessus*, de corpore. quod secus esse animadverto. nam *Defatigari*, & de corpore usurpatur, ut ad Terentiam epist. 1. lib. 14. *Te nec animi, nec corporis laboribus defatigari.* Quid illud libro 1. de Divin. non ad corpus omnino pertinet? *Cum virgo staret, & Cæcilia in sella sederet, puellam defatigatam petiisse a matertera, ut sibi concederet paullisper, ut in ejus sella sederet.* Et illud in lib. de Sen. *Corpora quidem exercitationum defatigatione ingravescunt; animi autem se exercendo levantur.* Et Phil. 5. *Cum semel gladium scelere imbuisset, nulla res ei finem cadendi, nisi defatigatio & satietas, attulisset.* Vnum igitur in Latino sermone Ciceronem ducem sequamur: ceterorum præcepta partim non necessaria, partim etiam falsa existimemus.

Non multo plus] Plus omnino, (præ-

Mutina

Te a

vetus l

utrumc

se: vel

psisse.

Prop

periorm

quam

Sedulit.

tamen

est, L

nante.

ro, id c

didisti

Vete

magna

delegit

tur.

bris:

quod

enim i

ca, qua

ci decl

cipi, qu

mani;

Plancu

quod e

se esse

tamen

Præter

berat a

quit,

e Poeticum nihil oleat, opi-
i persuaserint. Quod si cui,
ro Errare in eo, videatur du-
esse dissimile sciat, *Peccare*
i in multis: & hujus generis
d si quis mutatione delecta-
terit legere: *Verum, ut erra-
e voluisti.* una enim tantum
itur, si ex, *Erraremid*, quod
sque antiquis libris, fiat, *Er-*
omittam, quod uno etiam in
Erratum est. Valuisti, pro *Vo-*
ernus legebat, homo inge-
rum conjecturæ interdum suæ
ndulgens. Ego, si disceden-
sset ab antiquis libris: quod
ecessarium videtur; quid e-
placeat, jam ostendi: tamen,
uisti, probare non possem. *Va-*
, & *Posse*, differunt in hoc,
t ad vires pertinet, & ad ca-
res, satis notum: ad casum,
: *potest errare*, quamvis excel-
tia: *Valere* autem, ad vires
ad casum numquam refertur.
, ut refellas exemplis. hic au-
tur, *Vt errare voluisti*, casum
quis non videt?

rorsus casso] Non modo de-
tes, verum nec errare qui-
ius. nam, quia semel errasti,
, iterum ut erres non com-
dmonitus vulgari proverbio,
hendi solet is, qui bis ad eun-
lem offendit. Senarius Græ-
ra ad eundem lapidem offen-

utrumque valet ad cohortandum.

Minime miror, vehementerque lætor] Epist. 1. *Furnium tanti a te fieri, quantum ipsius humanitas & dignitas postulat, nec miror, & gaudeo.* Epist. 11. lib. 5. *Gratas tibi esse officia mea, non miror, cognovi enim te gratissimum omnium.*

Majora & graviora] *Majora*, ad voluntatem refertur: *graviora*, ad rem. & contendam vehementius, & majoribus in rebus.

EPISTOLA XXI.

I*Nconstantia*] Qui de Lepido varie scripserim.

Reconciliaremque me Lepido] Erant enim inter eos inimicitiæ. epist. 11. 15. 18. 23.

Pag. 112. *Jejuni*] Laudem appetentis.

Delibare] Decerpere. jejunus enim ægre fert delibari quicquam de suo.

In eisque] Sic malo, ut est in quattuor antiquis libris, quam, ut in reliquis, *Mecumque*. sic enim conjicio: *in eisque aperte demonstrat, videam ne peccarer.*

Suam fidem proestaram esse] Se jam promissis non teneri. obstrinxerat enim suam fidem Laterensis, promiseratque omnia de Lepido: mox, ubi recipi Antonium a Lepido vidit, scripsit Planco, se destitutum a Lepido, nec jam ea, quæ antea, polliceri. Contrario sensu Terentius in Andr. dixit: *Servasti fidem*: pro, fregisti.

damni patiar.

Parique felicitate] Vt ad Mutinam.

Excusam litteris] Ita postulat sententia: sed, ne lectori fraus fiat, moneo non esse, *Excusam*, in ullo antiquo libro, sed in omnibus, *Excuses*.

Quantum & quando] Epist. 9. *Temporis & rei te moderatorem esse facile patior.*

In Hirtii locum] Vt consul in Hirtii locum sufficeretur, consulatumque gereret, usque ad exitum anni. quod etiam petiit Octavius.

Et ad tuum amorem, & ad meum observantiam] Et amoris in me tui caussa, & observantiæ in te mei.

EPISTOLA XXII.

Pag. 115. IN *collega*] D. Bruto.

Omnis spes] Iam enim perierat uterque consul: Octavii autem qui esset in Cæsaris interfectores animus, id est, in ipsam remp., ignorabatur.

Concordia vestra] Epist. 26. & ad M. Brutum: *Brutum praeclare cum Planco conjunctum habemus.* & epistola 15. libro 11.

De re agraria] De agris militibus reip. dividendis: quam sibi curam demandari non modo Plancus, sed Brutus etiam, ejus collega, cupiebat. lib. 11. epist. 20. & 21.

Quæ consulebantur] De quibus ad senatum referebatur.

cum has Ciceronis epistolas succisivis temporibus legendo percurreret, eam emendasse, nempe sic, *Elapsus sum bis*: ut se dicat Plancus periculum bis effugisse: semel, cum ad Lepidum non accessit, neque se unquam cum eo voluit conjungere: quod si fecisset, ipse cum universo exercitu in Antonii potestatem Lepido prodente devenisset: iterum, cum audito Lepidi Antoniique adventu, celeriter se recepit.

Colloquia facta] A Lepido cum Antonio, vel cum iis, quos ad eum Antonius miserat.

Legatos] Ab Antonio missos ad me.

Fide Lepidi] Promiserat Lepidus, Antonii legatos, ab eo ad Plancum missos, incolumes esse reversuros. ii qui fuerint, non constat. nam C. Catium, infra statim nominatum, non ad Plancum, sed ad Lepidum esse missum suspicor: & hic exceptus est, illi in conspectum venire vetiti.

Missos] Nostri muneris est, monere lectorem, hoc esse ex ingenio: nam libri omnes antiqui, *Dimissos*, habent.

Catium] Nota familia. epist. 17. l. 15. & Horatius Sat. 4. libro secundo. *Vade, & quo Catius?* Quidam libri, *Caninium*, *Tatium Catinum*.

Tribunum mil.] Seni erant in legione tribuni mil. ut ait Polybius.

Ad eum] Ad Lepidum. sic duo veteres libri. reliqui, *Ad me*. quod minus placet. non enim subjunxisset, *Exceperam*, sed potius, *Retinueram*. nam excipiuntur ad alios missi; retinentur autem, qui ad nos.

Nervose] Sic, ut in eo nervos omnes intendas.

Subornes] Instruas iis rebus, quæ ad bellum necessariæ sunt. Cicero lib. 1. de leg. *Cum se ipse perspexerit, totumque tentarit; intelliget, quemadmodum a natura subornatus in vitam venerit.* Et Phil. 13. *Appulejana pecunia Brutum subornatis.*

Cæsar] Octavianus, ab avunculo C. Cæsare adoptatus, unde *Cæsar* postea dictus. epist. 12. lib. 14. ad Att. *Nobiscum hic perhonorifice & amice Octavius: quem quidem sui Cæsarem salutabant, Philippus non: itaque ne nos quidem.*

Firmissimas] Veteranos, & præterea duas legiones, Martiam, & Quartam. epist. 7. lib. 11. epist. 7. lib. 16. ad Att. & Phil. 3. 4. 5. 7. 10. 11. 13. 14. Vellejus, Suetonius, Dio, Appianus, aliique.

Pag. 119. *Cujus ipsius magnum periculum agitur*] Erat enim & Antonius inimicus. ep. 23. lib. 12.

Sollicitudines] Curas.

Exacuunt] Excitant, augent.

Pietate meorum officiorum] Meis officiis, quæ pie præsto. Quid sit *Pietas*, & ad quos hoc nomen pertineat, diximus epist. 1. lib. 1.

Civarone] Suspicor de mendo. nam & hunc locum nemo de veteribus nominat: & veteres libri alii, *Anerone*, habent: alii, *Curone*: plerique, *Civarone*, aut *Cujarone*: unus, *Cinarone*: alius hoc nomen non habet.

EPISTOLA XXIV.

Pag. 120. **F***Acere non possum*] Delectatur Plancus in principio litterarum quadam grati animi significatione, ut ad se ornandum eo magis Ciceronem alliciat. epistola 9. 11. 19.

Indulgentia, assiduitate vincam] Subauditur copula. nam hæc duo ad verbum *Vincam*, referuntur.

Amor enim tuus, ac judicium de me] Amor voluptatem, judicium dignitatem affert.

Militum] Planci.

Novissime] Tiro scripsit in Pandectis, non recte dici *Novissime*: adjicitque, quod sua cœperit ætate id adverbium, ubi Flavius Caper de Latinitate, *Miror*, inquit, *id dixisse Tironem: cum Valerius Antias libro secundo, Mater, cum novissime ægrotasset, inquit, vovisse fertur.* Idem 22. *Quod novissime nobiscum fœdus fecissent.* Hæc Carisius.

Sollicitatione] Antonii, & Lepidi. epist. 8.

Omnia integra sustinuimus] Non, nihil damni passi sumus, sed, rempub. in discrimen non adduximus, prœlium vitavimus. confirmant hanc sententiam ea, quæ sequuntur. epist. 21. alio sensu dixit, *Omnia, ut integra servem.*

Osten-

quod Appianus confirmat.

Firmitate exiguum] Tirones enim multis partibus plures, quam veterani. epist. 10. ad M. Brutum: *Sunt exercitus boni, sed rudes, Bruti, & Planci.*

Expertum habemus] Pharsalico maxime prœlio, ut epist. 3. libro septimo. & Tuscul. 2. *Expertum habemus*, pro experti sumus: ut epist. ad M. Brutum: *Clodii animum perspectum habeo, cognitum, judicatum*, pro, perspexi, cognovi, judicavi.

Africanus exercitus] Quem C. Cæsar, victo Scipione Pompeii socero, in Africa reliquerat, præpositis Q. Cornificio, ut epist. 14. & 26. libro duodecimo. præterea T. Sextio, D. Lælio, ut ait Dio lib. 48.

Cæsaris] Cæsarem appellat, quod a C. Cæsare dictatore adoptatus erat.

Propius esse] Propiorem dicit esse exercitum Cæsaris, quam Africanum.

Pag. 122. *Ad alta consilia*] Ad cogitationem consulatus bimestris. infra.

Quod ad Cæsaris amorem attinet] Attinet autem hoc, ut cum exercitu suo veniat, in tanto reipub. periculo.

Ipse] C. Cæsar.

Insigni amicitia] Epist. 3.

Vestro judicio] Cæsaris enim adoptionem, testamento factam, comprobastis.

Quod vivit Antonius hodie] Vide similem loquendi modum epist. 29. libro septimo: *Quod simus, quod habeamus* [...]

Celeritati praturæ] Furnius enim Romam ire cupiebat ad petendam præturam, cum ædilis nondum fuisset.

Fama, scientiaque omnium] *Sententiaque omnium*, placeret: quod in Varietatibus a me scriptum anno M. D. XXXIII.

Comitia] Prætorum. nam consulum sequentis anni necessaria non erant: cum Plancus & Brutus jam antea designati essent a Cæsare Parthicum bellum cogitante.

Quam consecuti sumus] Quam consecutus es. conjunxit utriusque laudem, ut ostendat amorem suum: amicorum enim omnia communia.

Multi clarissimi viri] Dissuasio ab exemplo: ab utili vero, in primis epistolæ verbis.

Cum reipub. darent operam] Foris.

Non obierunt] Non venerunt ad petendum.

Si ædilis fuisset] Ergo ædilis Furnius non fuerat.

Post biennium] Ut prætura ædilitatem, sic præturam consulatus post biennium sequebatur. qua de re & diximus alibi, & dicemus, Deo favente, suo loco plenius.

Nunc nihil prætermittere, &c.] Si manebis in provincia, & ad comitia prætoria non venies.

Planco consule] Anno sequenti.

Rationes expeditas] Nihil impediret, quo minus præturam assequeris.

Cum tuum tantum consilium judiciumque sit] Cum tu consilio judicioque tantum valeas.

Pag. 126. *Nolebam*] Testificandi amoris gratia. epist. 3. & libro 2. epist. 4.

In perpetuitate laudis] Perpetuam enim laudem, navata reipub. opera, consequeris.

Adhibita] Adjuncto. epist. 7. libro undecimo: *Cum adhibuisset domi meæ Lupus me.*

Catina] Epist. 5. libro sexto.

Calvisio] Fortasse illo, de quo Philip. 3. etsi ille Antonii amicus, hic reipubl. videtur. epist. seq.

Dardanus] In Dardania captus: unde nomen. liberti autem, assumpto nomine Romano, retinebant & pristinum servile.

EPISTOLA XXVI.

DE *Planci & Bruti concordia*] Epistola 22.

Gallorum] Eam Galliæ partem dicit, cui Plancus præerat, id est, transalpinam. de quo diximus epist. 1.

Cognovimus] Tua videlicet opera excitatum, id enim Furnius modeste significaverat.

In Sextilem] Indicta sint.

Cito te] Venturum Romam.

Ne diutius cum periculo fatuus sis] Ne diutius pericula pro rep. subeas nullo tuo fructu: quod dementis est.

Pag. 127. *Qui alienas tam facile discas*] Patronus caussarum solebat esse Furnius.

Candidatum te putas] Putas hunc esse tuum annum, qui non est.

Judicium meum] Qui te aliter, quam scribis, arbitrer sentire.

Si ita adipiscare] Caussa, cur sit prætura levissimus magistratus; cum possit idem esse gravissimus, si & suo petatur anno, & magnis rebus pro rep. gestis.

Scilicet id agitur] Ironia. id videlicet laboras.

Omni honore] Non prætura tantum.

Quam alte adscenderis] Quantam sis laudem assecutus.

Tibi ignosco] Quia sciens non peccas, sed inopia judicii.

Nos in culpa sumus] Peccamus nos, qui te, tuam caussam ignorantem, rationibus conemur in provincia retinere.

Officio] Quod patriæ debes.

Sequuntur] Tueor illud meum, ut ostendam, quid ex ingenio, quid a libris acceptum sit. hic nullum adhuc vidi veterem librum, (& vidi quamplurimos) in quo esset, *Sequuntur*. habent autem, *Assequuntur*, omnes. jampridem tamen duxi, quod videtur sententia postulare, legendum, *Sequuntur*.

Ex his pendes] Hæc spectas, hæc tibi proposita sunt.

Reip. conducere] Quo diutius alantur hac spe, qui reip. operam dant.

Protrudimus] Plus est quam *producimus*. epist. 12. lib. 2. ad Q. Fr. *Putantur detrudi comitia in mensem Martium.*

ra, virtute, consilio, singularique clementia & mansuetudine bellum acerbissimum civile sit restinctum; ejus in remp. meritorum senatum populumque R. memorem fore; eique statuam equestrem inauratam in Rostris, aut quo alio loco in foro vellet, ex hujus ordinis sententia statui placere. qui honos, P. C. mihi maximus videtur: primum, quia justus est: non enim solum datur propter spem temporum reliquorum, sed pro amplissimis meritis redditur, nec vero cuiquam possumus commemorare, hunc honorem a senatu tributum judicio senatus soluto & libero. Et Phil. 13. *Hæc caussa fuit, cur decerneretis Lepido statuam in Rostris, cum inscriptione præclara, cur absenti triumphum.* Et epist. ad M. Brutum: *Lepidi caussa durior erat, quam Antonii, quod, cum honoribus amplissimis a senatu esset ornatus, repente non solum recepit reliquias hostium, sed bellum acerrimum terra marique gerit.* Et in alia ad eundem: *In Lepido reprehendimur: cui cum statuam in Rostris statuissemus, iidem illam evertimus.*

Pacis inter cives conciliandæ te cupidum esse, lator] De hac Lepidi voluntate, Phil. 13.

Pag. 129. *Perditum hominem*] Antonium.

In possessionem] Unde prœlio Mutinensi dejectus erat.

Impotentissimi] In quo nihil jure, &

cundum i
fit. nau
Cum l
Tunti
reliquia
Vestra
conjura
fuerat.
Quem
tonian
minata
lapidibu
Sedod
sceleratu
quo scele
bita tibi
lib. 44.
Pag.
Quod n
vix lice
Mihi
quam,
lib. 12.
cent, &
lud sim
hic cum
simo coll
mus, su
verbis.
quam pe
Fœdis
tur Phil
relaturus

*atis, non profectus est, sed profugit pa-
latus.* Item Phil. 13.

Tribuni pl.] Novi, qui magistratum
more inierant quarto idus Dec.

Vocavissent] Vocare senatum pote-
at dictator, consules, prætor, tribuni
interrex, præfectus urbi. Varro apud
llium.

Deque alia re referrent] Referebant de
nsulum ineuntis jam anni, senatus-
e præsidio. consules autem futuri
nt, cum tribuni pleb. retulerunt,
rtius & Pansa. Philipp. 3.

Totam remp. sum complexus] Signifi-
ea, quæ dixit Philip. 3.

Consulares] Epist. 3. lib. 12.

In Servio] Sulpicio; qui obierat. Phi-
. 9.

L. Cæsar] Epist. 14. lib. 9. & epist. 2.
lib. 10.

Avunculus] Antonii, Iuliæ frater,
æ proscriptum servavit. Plutarchus.

Consules] Hirtius & Pansa. scripta
im epistola, post initum ab iis con-
latum.

Puer Cæsar] Modo adolescentem,
odo puerum, quo magis laudet, Cæ-
em appellat. annum enim agebat
x. ut Vellejus Tacitusque litteris
andarunt. epist. 7. lib. 1. *Ne adole-
ntem vel puerum potius Cæsarem judi-
temere fecisse.* Et epist. 25. lib. 12.
*er egregius præsidium sibi primum, &
bis, deinde summæ reip. comparavit.*
epist. ad M. Brutum: *Cæsaris pueri
rifica indoles virtutis.* Et Phil. 3. *C. Ca-
, adolescens, pæne potius puer, incredi-
i ac divina quadam mente atque virtu-*
Et Phil. 4. & alibi.

Veteranos] Qui cum ejus adoptivo pa-
C. Cæsare militaverant. epist. 23.

Conscripsisset] Privato consilio, suo
nptu.

Legionesque duæ] Martia, & Quarta.
ist. 7. lib. 11. & in Philippicis.

Pag. 131. *Antonium*] Brundisio cum
gionibus Macedonicis redeuntem. e-
st. 23. 25. lib. 12. & in Philippicis,
utarcho, Dione, aliis.

EPISTOLA XXIX.

ERga salutem & incolumitatem tuam]
Exsulasse hunc Ampium constat, &
esse illum, ad quem scribit Cicero epi-
stola 12. libro sexto.

Cumulatissime satisfecisse] Omni offi-
cio ac studio, erga salutem, & incolu-
mitatem tuam. epist. 1. lib. 1. *Ego omni
officio, ac potius pietate erga te, cæteris sa-
tisfacio omnibus, mihi ipse numquam sa-
tisfacio.* Et epist. 11. hujus libri: *In sa-
lute tua cumulatissime mihi satisfecit.*

*Nec iis concedo, ut te salvum malint,
quam ego*] Epist. 3. lib. 4. *Nemini con-
cedo, qui majorem ex pernicie & peste
reip. molestiam traxerit.*

Pag. 132. *Prodesse possim*] Erat enim
Cæsaris familiarium amicissimus. quod
epist. 12. lib. 6. ad eundem significat his
verbis: *Omnes Cæsaris familiares satis
opportune habeo implicatos consuetudine &
benevolentia, sic, ut, cum ab illo discesse-
rint, me proximum habeant. hos Pansa,
Hirtius, Balbus, Oppius, Matius, Postu-
mus plane ita faciunt, ut me unice diligant.*
& epist. 24. lib. 7. *Olim, cum regnare
existimabamur, non tam ab ullis, quam
hoc tempore observor a familiarissimis Cæ-
saris omnibus, præter istum.* & ep. 9. lib. 6.
& epist. 20. lib. 9.

Fundamenta jeci salutis tuæ] Epist. 9.
lib. 1. *Nobis consulibus ea fundamenta ja-
cta confirmandi senatus.*

EPISTOLA XXX.

G*Alba*] Periti rerum Romanarum,
Sulpiciæ gentis cognomen esse Gal-
bam, non ignorant. Si quis testimo-
nium quærit, Suetonium legat, qui ne-
potem hunc fuisse ait Ser. Galbæ illius,
temporum suorum eloquentissimi, pro-
avum autem Galbæ imperatoris: quem
utrumque Sulpicium fuisse, tum Sue-
tonius ipse, tum alii testantur. Addit
idem: Galbam hunc, ob repulsam con-
sulatus, infensum Iulio Cæsari, cujus
legatus in Gallia fuerat, conspirasse in
eum cum Cassio & Bruto. quod Appia-
nus lib. 2. & Antonii confirmat epi-
stola, ad Hirtium Octavianumque Cæ-
sarem missa: cujus hæc verba Phil. 13.
Cicero recitat: *Ser. Galbam eodem pu-
gione succinctum in castris videtis.*

Pansa] Consul: qui, profecto Mu-
tinam Hirtio collega, Romæ aliquan-
diu manserat, & delectus habendi gra-
tia,

Duas] Tres legiones habuit Antonius, Secundam, Quinctam, Trigesimam quinctam: quarum Quinctam in castris reliquit. De duabus hic, & in Philip. 5. de Quincta epist. 33. & Philip. 14. tres nominantur: *Viginti cohortibus Hirtius, nullo equitatu, cum tribus Antonii legionibus, equitatuque conflixit.*

Cohortes prætorias] Cohors prætoria erat, electa manus militum, & familiarium ducis, qui circa eum pugnabant. hi non numerabantur in legione, nec in hastatos, aut principes, aut triarios dividebantur, nec legatum suum, ut legiones, sed præfectum, ut opinor, habebant. nam epist. 6. lib. 3. præfectus evocatorum Antonius appellatur. evocatos autem, qui milites erant veterani, partem fuisse arbitror prætoriæ cohortis.

Silani] M. Silani, tribuni mil. qui a Lepido discesserat. epist. 34. hac de re vide Dionem libro 66.

Quattuor] Duas eduxit adversus Antonium, duas præsidio castris reliquit: quas postea prœlio victor Antonius oppugnavit. infra.

Tironum] Ex Pansæ delectu.

Legionem Martiam] Quæ, relicto Antonio, Octaviano se adjunxerat. epist. 7. lib. 11. & in Phil. 3. 5. & aliis, item apud Vellejum, & alios.

Præesse solebam] Vivo Cæsare, non in Gallia, (nusquam enim inter legatos Cæsaris nominatur) sed civili, ut

pedites le
velites vo
dum erat,
rentes, le
& levi scu
dio, pilo
committe
certandi l
pilo sic L
telum inlu
est, vix q
in muro pa
hastis, n
monstrat.
quale hasti
ut puto,
temporis
picari lice
Romana
plicavit,
tur velit
primi ha
cipes, p
hastatori
siles: ita
riorum
ideo
Post arn
pro pili
principe
plerum:
vat opi
ait in E
Vtq

ostendit. Aut igitur pila, aut hastas amentatas velites in hostes, antequam legionarii impetum facerent, jaculabantur. quod genus pugnæ significavit Cicero, cum dixit libro 2. de Divin. *Hæc fuerit nobis tamquam levis armatura prima orationis excursio.* In Philippica vero decima, hæc tria diversis nominibus militum genera distinxit. *Nostra sunt legiones* (ait) *nostra levis armatura, nostri equitatus.* Et in Bruto: *Omnia veniebant Antonio in mentem: eaque suo quæque loco, ubi plurimum proficere & valere possent, ut ab imperatore equites, pedites, levis armatura, sic ab illo in maxime opportunis orationis partibus collocabantur.* Videntur autem in levi armatura non modo velites fuisse, qui primum, ut ostendi, pilis, deinde hastis amentatis pugnarunt, sed etiam sagittarii, & funditores: verum velites Romani, sagittarii Numidæ fere aut Cretenses fuere, præsertim post Numidiam & Cretam devictas; funditores Baleares, Hispania subacta. non enim sagittarii & funditores, idem quod velites fuere, sed diversi, quamquam omnes communi levis armaturæ nomine comprehenderentur. propterea Livius lib. 24. separatim nominavit sagittarios, funditores, velites. Differebant etiam armatura. nam velites, ut Polybius auctor est, parmas habuere: quod Cicero quoque in fragmentis de Rep. confirmat, scuta levia velitum appellans: sagittarios autem & funditores scuta non habuisse, verisimile videtur. Livius autem libro octavo satis aperte demonstrat, militarem rationem non eandem fuisse pugnante cum Latinis populo Romano, quæ postea fuit scribente Polybio, id est bello Punico tertio. nam, ut omittam alia, & id attingam unum, quod nunc agitur, levi armaturæ Polybius neque signum, neque vexillum, Livius autem vexilla dat. Ac mihi videor affirmare posse, plura fuisse Romanæ militiæ genera diversis temporibus, unum Latino bello, a Livio demonstratum, alterum Punico, quod Polybius exponit: tertium C. Cæsare vivo, aucta legione, ut ex ejus Commentariis, Cicerone, Sallustio, & aliis intelligitur; quartum Valentiniano imperante, ad quem suos libros de re militari Vegetius misit.

Pag. 134. *Duodecim cohortium*] Decem legionis Martiæ, & duarum prætoriarum: quarum novem in dextro cornu, tres in sinistro collocatæ; ita constat, sine duabus tironum legionibus, quas Pansa sequi se jusserat, dimicatum esse. Ex hoc autem loco non obscure intelligitur, denas in legione cohortes instrui solitas, singulas ex ternis manipulis, uno hastatorum, altero principum, tertio triariorum. nam velites in manipulos non dividebantur: quod Polybius docet. Hirtii quoque viginti cohortes infra nominantur: quæ fuere legiones duæ, Quarta, & Septima: ut ex Phil. 14. non dubie cognoscitur.

Amplius passus quingentos] Qui totam emendandi spem in uno vel altero, quamquam pervetere libro ponunt, ii quam sapienter statuant, ipsi viderint. nos quidem consilii nostri non pœnitet, quod plurimos inspicere, licet diversis admodum temporibus descriptos, numquam neglleximus. ac mihi quidem cum antea sæpe fructum non mediocrem hoc institutum attulit: tum vero in hoc loco quasi gratulor industriæ meæ, quod numerum passuum, qui desideratur in plerisque veteribus libris, repolui duorum antiquorum exemplarium consensu: quorum nobis unum olim, ut Scholia nostra testantur, Vincentius Riccius commodavit, alterum nunc habemus.

Processerit] Odio Antonii, qui centuriones ejus legionis Brundisii trucidaverat. Phil. 3. 13.

Ex castris] Pansæ.

In ipsa Æmilia] Via, quam stravit in primo consulatu M. Æmilius M. F. Lepidus, is, qui pontifex max. bis consul censorque fuit, & princeps senatus sexies lectus. perducta est Arimino, ubi Flaminiæ committebatur, Aquilejam usque. Livius & Strabo. Ab Æmilia via nomen sumpsit Gallia togata, ut Flaminia ab ejusdem nominis via.

Pag. 135. *Castra*] Unde Pansa exierat.

Cohortibus viginti veteranis] Duabus legio-

nullius pulchriorem speciem imperatoris accepimus, cum tribus Antonii legionibus equitatuque conflixit, hostesque nefarios prostravit, fudit, occidit. Et ibidem, paullo post: *Quarta victrix desiderat neminem: ex Martia nonnulli in ipsa victoria conciderunt.*

Cum equitibus] Omnis Antonii equitatus ex prœlio integer discessit. ep. ult. 15. 33. 34. & lib. 11. epist. 10.

Duæ legiones] Tironum.

Aquilæ duæ, signa sexaginta sunt relata Antonii] Inter signa militaria primum locum semper habuit aquila, &, ut Tacitus lib. 13. aliique plane docent, legionis signum proprium fuit: cum alia signa manipulorum essent. primo, præter aquilam, quattuor signa fuere in exercitu Romano, lupus, minotaurus, equus, aper: quorum solidæ effigies singulis ordinibus, ut ait Plinius, id est (ut ego interpreter) singulis manipulis præferebantur: ut primæ legionis manipuli lupis, verbi gratia, secundæ minotauris, tertiæ equis, quartæ apris uterentur. erant enim duorum consulum exercitus legiones quattuor: totidemque signorum genera: ut & similia cujusque legiones essent signa, & diversa ab reliquarum legionum signis. Ætate C. Marii, paucis ante secundum ejus consulatum annis, sola in aciem aquila portari cœpta est, reliqua signa in castris relinquebantur C. Marius in secundo consulatu aquilam tantum in exercitu retinuit: reli-

nomine a
vocabatur
scitur, c
duæ, sign
& in Cati
signa mili
team scire
bello Hi
la sunt al
sies. Qu
que ipsa
non app
lib. 5. Fa
Roman
Ut alia
tamen a
cap. 3.

Sign
Et eode

Quemad
gione f
centuric
principe
bat, in
lib. 1.
centuri
i ind ad
legione
gna in
cohorte
manipu
nam si

[illegible] Livius quoque [illegible]
it, Scipione contra Hanniba-
[illegible]ias instruente. Fiebant autem
us manipulis cohortes: ut essent
s hastatorum, cohortes princi-
cohortes triariorum: & suo lo-
nes permanerent, cohortibus in-
Varro lib. [illegible] *Cohors ut in villa ex*
tectis conjungitur, ac quiddam fit
sic hac ex manipulis copulatur co-
Porro, quamquam dixi eam es-
atam ex pluribus manipulis, ta-
endum est, velites in manipu-
[illegible]tributos non fuisse, verum ad
los hastatorum, principum,
um æqua parte adjungi solitos
[illegible]circa manipulorum signa, &
[illegible] vexilla separatim fuere, in-
litteris, quibus cohortes inter-
[illegible], ut ait Vegetius l. 2. c. 13.
[illegible]s l. 1. his verbis: *Adolescentem*
[illegible], quia permixta videbatur, di-
manipulos jubet: sic melius ar-
[illegible]sum: vexilla præferri, ut [illegible]
[illegible] cohortes. Legiones au-
l milites dicuntur sub signis es-
b vexillis, ante finem legitimi
: nam post licet in iisdem ca-
b vexillis tamen non esse dice-
omnium que rerum, nisi pro-
hostis, onere vacabant, sti-
ion imminuto. quod si domum
ellent, licebat. Et quoniam
[illegible]imus stipendii annus legitimæ
finem afferebat, ut ex Polybio
tur: propterea Percennius qui
[illegible]ditionis in Pannonia concita-

[illegible] non obstricti a [illegible]
urbanas excubias, sibi tamen apud horri-
das gentes e contuberniis hostem a[illegible]
Idem infra: *[illegible]um est [illegible]*
mandata Germanici [illegible], [illegible]
ret. [illegible]
de præmia [illegible]
[illegible] : ne veterani sub
vexillo haberentur. Infra quoque: *Vo-*
lutatu inter se rationibus placitum, ut epi-
stola nomine principis scriberentur, missio-
nem dari vicena stipendia meritis, exauctò-
rari qui sena-dena fecissent, ac retineri sub
vexillo, ceterorum immunes, nisi propul-
sandi hostis. Idem in extremo fere libro:
Centesimam rerum venalium, post bella ci-
vilia institutam, deprecante populo, edi-
xit Tiberius, militare ærarium eo subsidio
niti: simul imparem oneri remp. nisi vice-
simo militiæ anno veterani dimitterentur.
ita proximæ seditionis male consulta,
quibus sexdecim stipendiorum finem
expresserant, in posterum abolita.

XII. Kal. [illegible] Malim, XVI. *Kal.*
ut postridie, quam gesta res est, scri-
pserit Galba: quod verisimile videtur.
nam, si XII. [illegible] post
prœlium scripsisset, omnino aliquid de
Pansæ vulneribus, idque Bononiam
delato, cognovisset, & [illegible] si-
gnificasset. nam Hirtius postea, cum
Antonii castra oppugnaret, occisus
est.

E P I S T O L A XXXI.

C *[illegible]* Cælius, Parthi-

post Cæsaris necem, ubi Antonium, Lepidum, Octavianum conjunctos vidit, ad eorum partes cum duabus legionibus se contulit, primum fortunam secutus, deinde amicitia quoque permotus Antonii, triumphasse eum de Parthinis, quos in Macedonia Plinius, in Epiro Strabo, in Illyrico Stephanus, verbo potius quam re diversi, collocant, ex fastis Capitolinis intelligitur. Valuit eloquentia, orationesque scripsit multas: quarum has Quinctilianus nominat, pro Urbiniæ heredibus lib. 4. & Tacitus & Carisius: pro Scauri filio, lib. 6. pro Liburnia, lib. 9. pro Asprenate, lib. 10. Ejusdem inventionem & diligentiam laudat lib. 10. duobus locis, & lib. 12. suis orationibus inseruisse veterum Poetarum versus, ait idem lib. 1. & 9. Dictum esse omnium horarum hominem, quod seriis jocisque pariter accommodatus esset, lib. 6. In Livio deprehendisse Patavinitatem quandam, lib. 1. & 8. Tristem & jejunum in dicendo habitum esse, lib. 10. Insectatum esse pluribus locis, etiam inimice, vitia orationis Tullianæ, idemque filium ejus fecisse, lib. 12. Suscesum, contra quam Seneca sensit, cujus testimonium jam recitavimus: accusasse M. Catonem xix. ætatis anno. Scripsit & contra maledicta Antonii, ut lib. 1. Carisius ait. Valerius autem de eo sic lib. 8. cap. 14. *Asinius Pollio, non minima pars Romani styli, in tertio historiarum suarum libro, centum & triginta annos Arganthonium Gaditanum explevisse commemorat, & ipse numerosæ vivacitatis haud parvum exemplum,* Vellejus l. 2. *Asinius Pollio, firmus proposito, & Julianis partibus fidus, Pompejanis adversus, exercitum Antonio tradidit.* Et infra: *Non prætereatur Asinii Pollionis factum & dictum memorabile; namque, cum se post Brundisinam pacem continuisset in Italia, neque aut vidisset umquam reginam, aut post enervatum amore ejus Antonii animum, partibus ejus se miscuisset, rogante Cæsare, ut secum ad bellum proficisceretur Actiacum, Mea, inquit, in Antonium majora merita sunt, illius in me beneficia notiora. itaque discrimine vestro me subtraham, & ero præda victoris.* Primus bibliothecam de manubiis Romæ publicavit, & in ea M. Varronis imaginem viventis posuit.

Pag.] [illegible] quo sit major excusatio.

Inimici] Tacitus in dialogo de oratoribus, accusatum ab adolescente Asinio, annos XIX. nato, M. Catonem, testatur. hic igitur fortasse Catonem dicit. Vel de Labieno intellige, qui Pollionem accusaverat. Quintil. lib. 5. cap. 10.

Quae minime volebam] Callide ostendit se favisse Pompejo potius, cum quo Cicero fuit, quam Caesari pro sua potentia contra remp. pugnanti; sed inimici metu, Pompeji castra fugisse.

Modo] Paullo ante. Et hoc indicare videtur, Asinium in perfidiis Caesaris fuisse non adductum illius amicitia, cui modo cognitus esset, verum inimici metu compulsum.

Invidia] Odium. epist. 1. lib. 1.

Pag. 137. *Consules*] Antonius, & Dolabella. non enim Hirtius & Pansa significari possunt, qui tantum ante duos menses consulatum inierant, nec multo post ad eum Pansa litteras misit. loquitur autem Asinius de toto tempore post idus Martias, id est post Caesaris necem.

A Pansa] Consule, profecto ad Mutinam obsidione liberandam ejus collega Hirtio: quem aliquanto post, delectus habendi gratia detentus, Pansa secutus est.

Invito illo] Praeerat enim Lepidus Hispaniae citeriori, & (ut scripsit Dio) Narbonensi Galliae: quod etiam confirmatur epist. 33.

Retinentur] Epist. 33.

Corduba] In Baetica Hispania. patria fuit utriusque Senecae, & Lucani Poetae.

Quantas contentiones habuerim] Lector intelligens dijudicet, utrum, *Conciones*, ut est in omnibus meis antiquis libris, an, *Contentiones*, ut olim scriptum vidi in Pauli Boti Regiensis libro, legi oporteat. Si *Contentiones* retinemus, hic erit sensus: quam vehementer Lepidus & Antonius literis a me contenderint. quod sequentis epistolae testimonio comprobatur, in qua est: *Lepidus urgit me & suis, & Antonii litteris, ut legionem trigesimam mittere̅m sibi.* Sin autem, *Conciones*, placet: vehementes litteras, quibus conciones ad populum, vel ad milites suos, interponerent: quod tamen paullo durius videtur: nisi si ferendum in Asinio: cujus orationem duram fuisse Tacitus auctor est.

Pag. 138. *Familiarem meum*] De quo scripserat Cicero. potest esse Cornelius Gallus, quem in epist. seq. idem Asinius familiarem suum appellat.

Opinione tua] Simile illud epist. 24. lib. 14. *Opinione celerius venturus esse dicitur.* Et in Bruto: *Opinione omnium majorem animo cepi dolorem.*

Quaeres, quanti aestimem, si umquam licuerit vivere in otio, experiaris] Observanda quaedam in Latina lingua, quae leporem & venustatem habent, cum tamen & ornatu verborum careant, & sententia non admodum exquisita sit: ex eo genere videtur hoc exemplum Asinii. in quo inest concinnitas quaedam, & species duobus modis. primum quod quasi interrogetur, sententiam inducit: deinde, quod altero membro satisfacit. Tale illud Ciceronis epist. 15. ad Att. lib. 4. *Quaeris nunc de Arbuscula: valde placuit.* Et epist. 4. lib. 15. *Quaeres fortasse, quid sit, quod ego hoc nescio quid gratulationis & honoris a senatu, tanti aestimem. agam jam tecum familiariter, &c.* Coelius quoque epist. 11. lib. 8. *Ser. Ocella*, inquit, *nemini persuasisset, se moechum esse, nisi triduo bis deprehensus esset. quaeris, ubi? ubi hercules ego minime vellem.*

Ut nunc est] Ut nunc quidem, pro statu rerum, in animo habeo. casus autem saepe cogit mutare consilium. epist. 28. ad Att. lib. 12. *Quae si manebunt, quaerenda est excusatio ad Brutum; &, ut nunc est, mansura videntur.*

EPISTOLA XXXII.

Pag. 139. **B***Albus*] Gaditanus, filius fratris L. Cornelii Balbi, pro quo exstat Ciceronis oratio. Balbus minor, ut distinguatur a patre, dicitur epist. ad Attic. 9. lib. 8. & ad eundem in eodem libro epist. 11. & epist. 6. ad eundem lib. 9. De hoc Plin. lib. 5. c. 5. *Omnia*, inquit, *armis Romanis superata, & a Cornelio Balbo triumphata, unius omnium*

omnium externo curru, & Quiritium jure donato: quippe Gadibus nato civitas Romana cum Balbo majore, patruo, data est. quibus verbis error eorum refellitur, qui non hunc, ſed ejus patruum Gadibus natum putant.

De publicis exactionibus] Quod quæſtoris erat munus.

Duxit ſe a Gadibus] Sic Terentius in Hecyra: *Uxor, ubi me ad filiam ire ſenſit, ſeduxit foras.* Et Plautus in Aul. *Ego me deorſum duco de arbore.* Et in Bacch. *Duc te ab ædibus.*

Ad Calpen] Hiſpaniæ mons extimus, Africæ avulſus, ut ait Plinius. *Maſculina*, inquit Cariſius, *in E litteram nulla veniunt, neque feminina, niſi peregrina talia, Crotale, Eryphile, Calpe.*

Bogudu] In Mauritaniam. hunc regem nominat in libro de bello Alexandrino Hirtius, vel Oppius.

Bene peculiatus] Magno inſtructus peculio. non eſt idem, quod *Bene nummatus.* nam auri argentique pondus nummorum nomine non continetur, ſed peculii, quod latius patet.

Qua C. Cæſar] Fecit Balbus Gadibus, in qua urbe natus erat, eadem, quæ non in quattuordecim gradibus: ut e Cicerone, Suetonio, Juvenale colligitur.

Pag. 140. *Quattuorviratum*] Qui ſummus in municipiis magiſtratus erat, ut Romæ conſulatus. erat autem municipium Gades.

Sibi] Eodem igitur tempore & quæſtor erat populi R. & quattuorvir in patria ſua.

Prorogavit] Cæſaris exemplo, qui ſibi dictaturam prorogaverat.

Comitia] Gaditanorum magiſtratuum.

Biennii] Iturus contra Parthos Cæſar, magiſtratus in tres annos creavit. quod ſupra diximus.

Renunciavit] Romæ ſequentis anni conſules renunciabantur a conſule. vide initium orationis pro Murena. idem fecit Gadibus Balbus.

Quos ei viſum eſt] Et Cæſar conſules in annos ſequentes duos creaverat, Hirtium & Panſam, Plancum & D. Brutum.

Exſules reduxit] Et Cæſar omnes fere lege Pompeja damnatos. lib. 3. de bello civ. & Phil. 13.

Infra vero: *Prætextam, si voles legere, Gallum Cornelium poscito.*

De suo itinere ad L. Lentulum sollicitandum] L. Cornelius Lentulus consul primo belli civilis anno Pompejum ex urbe fugientem secutus est, & cum eo post in Græciam transiit. ad eum Balbus minor, ante quam ex Italia discederet, cum litteris, cum mandatis, cum promissione provinciæ, si Romam revertisset, a Cæsare missus est. ep. 9. & 11. ad Atticum lib. 8. & ad eundem epist. 6. lib. 9. Vellejus autem lib. 2. transisse in Græciam Balbum, & cum Lentulo consule sæpe collocutum, tradidit.

Posuit] Agenda dedit.

Gladiatoribus] Obscurior sententia mutandi libidinem attulit. quod aliis quoque locis evenisse nimium sæpe animadverti. ostendamus igitur & breviter, & aperte, quid significare voluerit Asinius. ac primum illud sciendum, gladiatorum & ludum fuisse, ubi rudibus, id est virgis, apud lanistas, eorum magistros, exercerentur, & certamen, in quo gladiis pugnabant, ad oblectationem populi. Et, cum in veterum scriptis legimus, *Gladiatoribus*; quod Ciceronem legentibus occurrit, ut epist. 19. lib. 2. ad Atticum & Phil. 1. non ludus, sed certamen ipsum indicatur. Fadius bis gratis depugnaverat, non gladiatoribus, serio, & periculoso certamine, sed in ludo, id est, nullo vitæ discrimine, at Balbus pugnare cum auctore sese, non in ludo, sed gladiatoribus, volebat. quod Fadium recusasse, quis miretur? Sententiam patere jam arbitror: nunc singula verba perpendamus.

Pag. 141. *Militem Pompejanum*] Pugnaverat igitur contra Cæsarem. Balbus autem Cæsarianarum erat partium: ex quo illi Pompejanos omnes odio fuisse, verisimile videtur: itaque Fadii vitæ non parcebat.

Depressus in ludum] Depressus ab iis, qui ludicram gladiatorum pugnam animi caussa spectabant. Qui, *Deprehensus*, legunt, quam apte conjungatur cum eo, quod sequitur, *In ludum*, non attendunt.

Gratis] Nulla mercede.

Depugnasset] Ludicra tamen pugnanam hoc verbum ad ludicra etiam accommodatur. Lampridius in Commodo: *Rudibus inter cubicularios gladiatores in arena depugnavit.*

Auctore sese] Quæstore. emphasis quædam ex parte Balbi: nec abest Asinii scribentis indignatio: quasi ita perverso pravoque Balbus esset ingenio, ut sibi, etiam iniqua jubenti, parere homines vellet, recusantesque ulcisceretur. *Auctorati*, pro, *Auctore*, placet quibusdam, alucinantibus in sententia, nec videntibus, hic sermonem haberi de seria gladiatorum pugna; quod verbo, *Gladiatoribus*, declaratur: *Auctorari* autem servile verbum esse, cum auctione veneunt, qui servitutem serviunt. quo respexit Plinius, cum dixit lib. 36. cap. 15. *Gladiatorum spectacula edebat, ipsum magis auctoratum populum Romanum circumferens*, id est, sua stultitia servientem magis, quam gladiatores ipsi, libertatis expertes: qui cum auctorati essent, id est, in servitutem empti, imperio domini, vel cum vitæ periculo, parere cogebantur. Gladiatoribus libertos quoque interdum pugnasse, qui venalem sanguinem haberent, auctor Livius lib. 28.

Defodit in ludo] Ut pars obrueretur humo, pars supra terram emineret, cujusmodi exemplum a Carthaginiensibus editum, Cato senior prodidit. *Homines*, inquit, *defoderunt in terram dimidiatos, ignemque circumposuerunt, ita interfecerunt.* Gellius.

Nudis pedibus] Contra morem Romanum. calceis enim in publico, domi soleis utebantur. Fecit igitur Balbus indecore, cum in publico, in magna populi multitudine, quæ ad gladiatorium spectaculum convenerat, nudis pedibus, præsertim qui esset quæstor, inambularet.

Tunica soluta] Quod inusitatum, ideoque lasciviæ cujusdam, superbiæve argumentum. cingi enim tunicam solitam esse, ostendit Horatius, cum ait:

> *Discincta tunica fugiendum est, ac pede nudo.*

Quiritanti] Nonius: *Quiritare*, est clama-

Et alio loco in eundem : *Nulla vox audiebatur, nisi hac, Civis Romanus sum.* In plerisque & recentioribus, & antiquis libris legitur, *Civis Romanus natus sum.* verbum tamen, *Natus*, induxi olim, auctore Hieronymo Ferrario, comprobante præsertim ejus conjecturam vetere libro, quo nunc etiam utor.

Pag. 142. *Populi fidem implora*] Quia Fadius, cum pugnare nollet, ad populum confugerat.

Circulatorem quendam auctionum] In circulis auctionari solitum.

Hispali] In Hispania ulteriore, Bætica dicta, cui præerat Asinius, juridici conventus quattuor fuere, Gaditanus, Cordubensis, Astigitanus, Hispalensis. Plinius libro tertio cap. I. hodie Sivilia.

Quod præstat] Quod pluris, quam de Balbo agere.

Denarios quingenos] Quot Octavius dedit veteranis. epist. 7. ad Atticum lib. 16. *Veteranos perduxit ad suam sententiam: nec mirum: quingenos denarios dat.* Ratione ducta, fiunt scutati nostrates fortasse triginta sex. [Sed nimia videtur summa, itaque ex vetusto codice Vincentii Riccii, *denarios quinquagenos* emendavi. Hæc in suis scholiis Manut. ad hunc locum.]

Pag. 143. *Singula quadam cohortes*] Non tota simul legio, sed cohortes quædam, sejunctæ ab aliis cohortibus.

Trigesimam] Epist. 31.

Quod iussisti] Acceperat igitur lit-

[illegible]
lib. 53. quoc
matus videre
post Antoni
ctos, Ægyp
natum a ser
tulisse tradit
gnificat. D
cellinus lib.
Gallus, Oct
Ægypti pro
plurimis inte
torum arcess
vincta, me
tæ, cui nega
cto incubuit
mo, Gallu
dam modo
parte Virgi
Euphorian
Latinum c
riorem ait
tat ejus her

Durum
Si tamen l
vo eunder
Calvi hen
Galli vero
giæ nomi
præpositu
tur, qui l
lib. 2.

E P I

Pag. 144.

n nihil pejus timerent, quam ne me reip. detrimento bellum com- r.

latantur] Pompejanarum par- reip. studiosi.

] Duces petierant Hirtius, Pan- sila: qui licet ad Mutinam con- nium pro rep. pugnassent, du- eu antea fuerant Cæsaris par- ut iis, excepto tamen Aquila, ; conjurationis in Cæsarem par- ierat) boni cives, qui Brutis & id est libertati favebant, non) confiderent. & sane apud Ap- . Pansa moriens hortatur Octa- , ne oblatam dominandi facul- mittat, neve Pompejanis in po- credat.

ni Cæsaris partium] Nam duæ giones, Quarta, & Septima, & quæ, relicto Antonio, partes etulerat, & evocati a Cæsare nte milites ex coloniis, & An- giones tres, diu cum C. Cæsare int.

item Italiæ] Solitudinem Ita- pore & sobole militum orbatæ. *stitas judiciorum*, in Bruto: *Va- rum*, pro Sextio: & apud Fe- ttius: *Hanc urbem ferro vastam* Pro, inane forum, inanem ur- Virgilius lib. 8. Æn. *Vastant cul- gres.* id est, abductis cultoribus, s agros relinquunt. Alibi *Va-* magnum, ab eo, quod inania i tentur, quam plena, oculis ob- nulla.

Omnem cunctationem ejus discussissem] Effecissem, ne Lepidus in suscipienda reip. cura cunctaretur. sic locutus & Valerius Max. lib. 3. cap. 2. *Cunctatione bonorum civium discussa, Gracchum, quas meretur, pœnas persolvere coegit.* Discutere advocationem, cædem, caliginem, captiones, Cicero dixit, alii alia.

Similes] *Similis*, habent veteres libri; quod idem est: vel, *Simul*: quod mendosum videtur. Similes autem concionibus Narbone habitis Lepidi litteras dicit.

Pag. 145. *Palmarer*] Sic video esse in omnibus antiquis libris: & ita scriptum arbitror a Pollione. nam, licet hoc verbum alibi fortasse nusquam reperiatur; non tamen ideo rejiciendum videtur: cum ejusdem generis alia quoque sint. quod si, quæ semel tantum dicta nobis occurrunt, ea mutare tamquam corrupta, & usitata restituere conabimur: Latinam linguam, quæ paucis omnino libris conservata, vix ad ætatem nostram pervenit, majorem ad inopiam redigemus, maleque merebimur de studiis litterarum. *Palmari* puto idem esse, quod *palpari*, id est adulari. palma enim blandimur, item ut palpo.

Prælium] Mutinense.

Raperent in contrariam partem] Secus interpretarentur, meque dicerent in Italiam venisse, non ut reip. sed ut oppugnanti remp. Antonio opem ferrem. Terentius in prologo Adelph. ita lo-

legionibus, quarta, & septima: qui consularis erat exercitus. Phil. 14. *Hirtius, re audita, e castris duas legiones eduxit incredibili studio atque virtute, Quartam illam, quae, relicto Antonio, se olim cum Martia legione conjunxit; & Septimam, quae constituta ex veteranis docuit illo praelio, militibus iis, qui Caesaris beneficia servassent, senatus populique R. carum nomen esse. his viginti cohortibus, nullo equitatu, Hirtius ipse aquilam quartae legionis cum inferret, qua nullius pulchriorem speciem imperatoris accepimus, cum tribus Antonii legionibus equitatuque conflixit, hostesque nefarios prostravit, fudit, occidit.* Et ibidem, paullo post: *Quarta victrix desiderat neminem: ex Martia nonnulli in ipsa victoria conciderunt.*

Cum equitibus] Omnis Antonii equitatus ex prœlio integer discessit. epist. 15. 33. 34. & lib. 11. epist. 10.

Duas legiones] Tironum.

Aquilae duae, signa sexaginta sunt relata Antonii] Inter signa militaria primum locum semper habuit aquila, &, ut Tacitus lib. 13. aliique plane docent, legionis signum proprium fuit: cum alia signa manipulorum essent

est: & apud Varronem lib. 4. legunt haec: *Manipulos, exercitus minimas manus, quae unum sequuntur signum.* Opi nor, in eorum locum aquilas successisse differentes tamen ab aquila legionis si gno, vel magnitudine, vel materia vel utraque simul. nam aquilam legio nis signum argenteam fuisse, indica Cicero oratione I. in Catilinam, & Porcius Latro in eundem, & Pliniu lib. 33. cap. 3. Quamquam autem aqui la legionis esset signum, tamen proprio nomine aquila, non generale signum vocabatur. quae distinctio & hic agno scitur, cum scripserit Galba: *Aquilae duae, signa sexaginta sunt relata Antonii.* & in Catilinam orat. 2. *Cum tubis, cum signis militaribus, cum aquilam illam argenteam scirem esse praemissam.* & Hirtius de bello Hispaniensi: *Adversariorum aquilae sunt ablatae tredecim, & signa, & fasces.* Quis enim ignorat, aquilam quoque ipsam signum fuisse, licet signum non appelletur? cum dixerit Ovidius lib. 5. Fast.

Romanaeque aquilae signifer hostis erat.

Ut alia omittantur exempla. Aquilas tamen a signis distinguit Plinius lib. 3.

horum ſignis mentionem nullam, quod ego animadverterim, veterum in libris reperiri: deinde, ne cohortes quidem ipſas a Polybio, ubi legionem in partes tribuit, nominari: non quia cohortem ignoraret; ſed quod ordinariam non eſſe legionis partem intelligeret. tunc enim cohortes a duce fiebant, cum pugnæ tempus appropinquaret: ut Plutarchus docet in Paulli vita, & Livius quoque lib. 30. idem ſignificat, Scipione contra Hannibalem copias inſtruente. Fiebant autem e pluribus manipulis cohortes: ut eſſent cohortes haſtatorum, cohortes principum, cohortes triariorum: & ſuo loco omnes pugnarent; cohortibus inſtructi. Varro lib. 5. *Cohors ut in villa ex pluribus tectis conjungitur, ac quiddam fit unum; ſic hæc ex manipulis copulatur cohors.* Porro, quamquam dixi eam eſſe copulatam ex pluribus manipulis, tamen ſciendum eſt, velites in manipulos, diſtributos non fuiſſe, verum ad manipulos haſtatorum, principum, triariorum æqua parte adjungi ſolitos eſſe. Quocirca manipulorum ſigna, & cohortium vexilla ſeparatim fuere, inſcriptis litteris, quibus cohortes internoſcerentur, ut ait Vegetius l. 2. c. 13. & Tacitus l. 1. his verbis: *Adſiſtentem concionem, quia permixta videbatur, diſcedere in manipulos jubet: ſic melius audituros reſponſum: vexilla præferri, ut id ſaltem diſcerneret cohortes.* Legiones autem, vel milites dicuntur ſub ſignis eſſe, & ſub vexillis, ante finem legitimi ſtipendii: nam poſt licet in iiſdem caſtris, ſub vexillis tamen non eſſe dicebantur, omniumque rerum, niſi propulſandi hoſtis, onere vacabant, ſtipendio non imminuto. quod ſi domum abire vellent, licebat. Et quoniam ſextuſdecimus ſtipendii annus legitimæ militiæ finem afferebat, ut ex Polybio cognoſcitur: propterea Percennius quidam, ſeditionis in Pannonia concitator, ultra ſpatium illud retineri milites ſub vexillis apud Tacitum libro primo ita queritur: *Denis in diem aſſibus animam & corpus æſtimari: hinc veſtem, arma, tentoria, hinc ſævitiam centurionum, & vacationes muneris redimi, at hercule verbera, & vulnera, duram hiemem, exercitas æſtates, bellum atrox, aut ſterilem pacem ſempiterna: nec aliud levamentum, quam ſi certis ſub legibus militia iniretur, ut ſingulos denarios mererent, ſextus decimus ſtipendii annus finem afferret, ne ultra ſub vexillis tenerentur, ſed iiſdem in caſtris præmium pecunia ſolveretur. An prætorias cohortes, quæ ſuos denarios acceperint, quæ poſt ſexdecim annos penatibus ſuis reddantur, plus periculorum ſuſcipere? non obtrectari a ſe urbanas excubias, ſibi tamen apud horridas gentes e contuberniis hoſtem adſpici.* Idem infra: *Reſponſum eſt a concione, mandata Clementi centurioni, quæ præferret. is orditur de miſſione a ſexdecim annis, de præmiis finitæ militiæ: ut denarius diurnum ſtipendium foret: ne veterani ſub vexillo haberentur.* Infra quoque: *Volutatis inter ſe rationibus placitum, ut epiſtolæ nomine principis ſcriberentur, miſſionem dari vicena ſtipendia meritis, exauctorari qui ſena-dena feciſſent, ac retineri ſub vexillo, ceterorum immunes, niſi propulſandi hoſtis.* Idem in extremo fere libro: *Centeſimam rerum venalium, poſt bella civilia inſtitutam, deprecante populo, edixit Tiberius, militare ærarium eo ſubſidio niti: ſimul imparem oneri remp. niſi viceſimo militiæ anno veterani dimitterentur.* ita proximæ ſeditionis male conſulta, quibus ſexdecim ſtipendiorum finem expreſſerant, in poſterum abolita.

XII. Kal. Maji] Malim, XVI. *Kal.* ut poſtridie, quam geſta res eſt, ſcripſerit Galba: quod veriſimile videtur. nam, ſi XII. Kal. id eſt quatriduo poſt prœlium ſcripſiſſet; omnino aliquid de Panſæ vulneribus, ipſoque Bononiam delato, cognoviſſet, & Ciceroni ſignificaſſet. nam Hirtius poſtea, cum Antonii caſtra oppugnaret, occiſus eſt.

EPISTOLA XXXI.

C. *Aſinius Pollio*] Cæſar, Parthicum bellum cogitans, & magiſtratus per triennium creavit, & provinciis rectores dedit, & aliis quidem alios, Hiſpaniis vero duabus duos, Lepidum citeriori, Aſinium ulteriori. Aſinius, vivo adhuc Cæſare, in provinciam ivit. Lepidus ad urbem manſit.

post Cæsaris necem, ubi Antonium, Lepidum, Octavianum conjunctos vidit, ad eorum partes cum duabus legionibus se contulit, primum fortunam secutus, deinde amicitia quoque permotus Antonii, triumphasse eum de Parthinis, quos in Macedonia Plinius, in Epiro Strabo, in Illyrico Stephanus, verbo potius quam re diversi, collocant, ex fastis Capitolinis intelligitur. Valuit eloquentia, orationesque scripsit multas: quarum has Quinctilianus nominat, pro Urbiniæ heredibus lib. 4. & Tacitus & Carisius: pro Scauri filio, lib. 6. pro Liburnia, lib. 9. pro Asprenate, lib. 10. Ejusdem inventionem & diligentiam laudat lib. 10. duobus locis, & lib. 12. suis orationibus inseruisse veterum Poetarum versus, ait idem lib. 1. & 9. Dictum esse omnium horarum hominem, quod seriis jocisque pariter accommodatus esset, lib. 6. In Livio deprehendisse Patavinitatem quandam, lib. 1. & 8. Tristem & jejunum in dicendo habitum esse, lib. 10. Insectatum esse pluribus locis, etiam inimice, vitia orationis Tullianæ, idemque filium ejus fecisse, lib. 12. Susce-

sum, contra quam Seneca sensit, cujus testimonium jam recitavimus: accusasse M. Catonem XIX. ætatis anno. Scripsit & contra maledicta Antonii, ut lib. 1. Carisius ait. Valerius autem de eo sic lib. 8. cap. 14. *Asinius Pollio, non minima pars Romani styli, in tertio historiarum suarum libro, centum & triginta annos Arganthonium Gaditanum explevisse commemorat, & ipse numerosæ vivacitatis haud parvum exemplum.* Vellejus l. 2. *Asinius Pollio, firmus proposito, & Julianis partibus fidus, Pompejanis adversus, exercitum Antonio tradidit.* Et infra: *Non prætereatur Asinii Pollionis factum & dictum memorabile; namque, cum se post Brundisinam pacem continuisset in Italia, neque aut vidisset umquam reginam, aut post enervatum amore ejus Antonii animum, partibus ejus se miscuisset, rogante Cæsare, ut secum ad bellum proficisceretur Actiacum, Mea, inquit, in Antonium majora merita sunt, illius in me beneficia notiora. itaque discrimine vestro me subtraham, & ero præda victoris.* Primus bibliothecam de manubiis Romæ publicavit, & in ea M. Varronis imaginem viventis posuit.

Fugi] Metum indicat: quo sit major excusatio.

Inimici] Tacitus in dialogo de oratoribus, accusatum ab adolescente Asinio, annos XIX. nato, M. Catonem, testatur. hic igitur fortasse Catonem dicit. Vel de Labieno intellige, qui Pollionem accusaverat. Quinctil. lib. 5. cap. 20.

Quo minime volebam] Callide ostendit se favisse Pompejo potius, cum quo Cicero fuit, quam Cæsari pro sua potentia contra remp. pugnanti; sed inimici metu, Pompeji castra fugisse.

Modo] Paullo ante. Et hoc indicare videtur, Asinium in præsidiis Cæsaris fuisse non adductum illius amicitia, cui modo cognitus esset, verum inimici metu compulsum.

Invidia] Odium. epist. 1. lib. 1.

Pag. 137. *Consules*] Antonius, & Dolabella. non enim Hirtius & Pansa significari possunt, qui tantum ante duos menses consulatum inierant, nec multo post ad eum Pansa litteras misit. loquitur autem Asinius de toto tempore post idus Martias, id est post Cæsaris necem.

A Pansa] Consule, profecto ad Mutinam obsidione liberandam ejus collega Hirtio: quem aliquanto post, delectus habendi gratia detentus, Pansa secutus est.

Invito illo] Præerat enim Lepidus Hispaniæ citeriori, & (ut scripsit Dio) Narbonensi Galliæ: quod etiam confirmatur epist. 33.

Retinentur] Epist. 33.

Corduba] In Bætica Hispania. patria fuit utriusque Senecæ, & Lucani Poetæ.

Quantas contentiones habuerim] Lector intelligens dijudicet, utrum, *Conciones*, ut est in omnibus meis antiquis libris, an, *Contentiones*, ut olim scriptum vidi in Pauli Leti Regiensis libro, legi oporteat. Si *Contentiones* retinemus, hic erit sensus: quam vehementer Lepidus & Antonius literis a me contenderint. quod sequentis epistolæ testimonio comprobatur, in qua est: *Lepidus ursit me & suis, & Antonii litteris, ut legionem trigesimam mitterem sibi.* Sin autem, *Conciones*, placet: vehementes litteras, quales conciones ad populum, vel ad milites sunt, interpretemur: quod tamen paullo durius videtur: nisi si ferendum in Asinio: cujus orationem duram fuisse Tacitus auctor est.

Pag. 138. *Familiarem meum*] De quo scripserat Cicero. potest esse Cornelius Gallus, quem in epist. seq. idem Asinius familiarem suum appellat.

Opinione tua] Simile illud epist. 24. lib. 14. *Opinione celerius venturus esse dicitur.* Et in Bruto: *Opinione omnium majorem animo cepi dolorem.*

Quæres, quanti æstimem, si umquam licuerit vivere in otio, experieris] Observanda quædam in Latina lingua, quæ leporem & venustatem habent, cum tamen & ornatu verborum careant, & sententia non admodum exquisita sit. ex eo genere videtur hoc exemplum Asinii. in quo inest concinnitas quædam, & species duobus modis. primum quod quasi interrogetur, sententiam inducit: deinde, quod altero membro satisfacit. Tale illud Ciceronis epist. 15. ad Att. lib. 4. *Quæris nunc de Arbuscula: valde placuit.* Et epist. 4. lib. 15. *Quæres fortasse, quid sit, quod ego hanc nescio quid gratulationis & honoris a senatu, tanti æstimem. agam jam tecum familiariter, &c.* Cœlius quoque epist. 11. lib. 8. *Ser. Ocella*, inquit, *nemini persuasisset, se mœchum esse, nisi triduo bis deprehensus esset. quæris, ubi? ubi hercules ego minime vellem.*

Ut nunc est] Ut nunc quidem, pro statu rerum, in animo habeo. casus autem sæpe cogit mutare consilium. epist. 28. ad Att. lib. 12. *Quæ si manebunt, quærenda est excusatio ad Brutum; &, ut nunc est, mansura videntur.*

EPISTOLA XXXII.

Pag. 139. B*Albus*] Gaditanus, filius fratris L. Cornelii Balbi, pro quo exstat Ciceronis oratio. Balbus minor, ut distinguatur a patre, dicitur epist. ad Attic. 9. lib. 8. & ad eundem in eodem libro epist. 11. & epist. 6. ad eundem lib. 9. De hoc Plin. lib. 5 c. 5. *Omnia*, inquit, *armis Romanis superata, & a Cornelio Balbo triumphata, uno*

Bacch. *Duc te ad amicos.*

Ad Calpen] Hiſpaniæ mons extimus, Africæ avulſus, ut ait Plinius. *Maſculina*, inquit Cariſius, *in E litteram nulla veniunt, neque feminina, niſi peregrina talia, Crotale, Eryphile, Calpe.*

Bogudu] In Mauritaniam. hunc regem nominat in libro de bello Alexandrino Hirtius, vel Oppius.

Bene peculiatus] Magno inſtructus peculio. non eſt idem, quod *Bene nummatus.* nam auri argentique pondus nummorum nomine non continetur, ſed peculii, quod latius patet.

Qua C. Cæſar] Fecit Balbus Gadibus, in qua urbe natus erat, eadem, quæ C. Cæſar Romæ fecerat.

Summo] Ultimo.

Anulo aureo] Quem qui non habebat, eques Romanus non erat, nec in quattuordecim gradibus in theatro ſedebat. viſus eſt igitur Balbus hiſtrionem ita velle equitem creare, ut Cæſar Laberium, cui videbatur, coacto agere mimum ſuum, honorem equeſtris ordinis ademiſſe, rurſus equitem, donatis D millibus nummum, & anulo aureo, creaverat. Suetonius, & Macrobius.

Tot enim fecerat ordines equeſtris loci] Theatri Romani conſuetudinem imitatus. nam in quattuordecim proximis gradibus lege Roſcia equeſtris ordo ſeparatim conſidebat. Aſconius: *L. Roſcius Otho legem tulit, ut in theatro equitibus Romanis quattuordecim ordines ſpectandi gratia darentur.* idem epitome

tuum.

Biennii]
ſar, magi
quod ſupra

Renunci
conſules r
initium o
cit Gadib

Quos ei
in annos
tium &
tum.

Exſule
re lege
bello civ.

Senatu.
enim era

Sex. V
non fuer
eos quo
in provin
hic Varu
licet. A
ſcripſit
Varum
non poſ
blio fuit
nia fuiſſ
pſit nen
Quincti
fuerat:
ginquo
horum t
gnomen
eſt Plini

Frate

d Atticum lib. 8. & ad eundem lib. 9. Vellejus autem lib. 2. in [illegible] iam [illegible], [illegible] con[illegible] ſæpe colli[illegible], tra-

[illegible] Arenda de [illegible].

[illegible]] [illegible] ſententia libidinem [illegible] [illegible] aliis locis eveniſſe nimium ſæpe [illegible]erti. oſtendamus igitur & breve apente, quid ſignificare voſinius. ac primum illud ſcien- [illegible]adiatorum & ludum fuiſſe, ubi, id eſt virgis, apud laniſtas, magiſtros, exercerentur, & [illegible], in quo gladiis pugnabant, [illegible]tationem populi. Et, cum in ſcriptis legimus, *Gladiatoribus*; [illegible]ceronem legentibus occurrit, 9. lib. 2. ad Atticum & Phil. 1. [illegible]is, ſed certamen ipſum indica- [illegible]lius bis gr[illegible] depugnaverat, [illegible]iatoribus, ſerio, & periculo- [illegible]ine, ſed in ludo, id eſt, nul- [illegible] crimine, at Balbus pugnare [illegible]tore ſeſe, non in ludo, ſed [illegible]ibus, volebat. quod Fadium, quis miretur? Sententiam [illegible]m arbitror: nunc ſingula verba [illegible]mus.

[illegible]1. *Militem Pompejanum*] Pu- igitur contra Cæſarem. Bal- [illegible] Cæſarianarum erat partium: illi Pompejanos omnes odio [illegible]riſimile videtur: itaque Fadii parcebat.

[illegible]] Perreſſus ab iis. ciſceretur. *Auctorari*, pro, *Auctore*, placet quibuſdam, alucinantibus in [illegible]atia, nec videntibus, hic ſermo- [illegible] haberi de ſeria gladiatorum p[illegible] [illegible] quod verbo, *Gladiat[illegible]*, de- [illegible] *[illegible]* autem [illegible] ver- [illegible]e, cum auctione venerunt, qui ſervitutem ſerviunt. quo reſpexit Plinius, cum dixit lib. 36. cap 15. *Gladiatorum ſpectacula edebat, ipſum magis auctoratum populum Romanum circumferens*, id eſt, ſua ſtultitia ſervientem magis, quam gladiatores ipſi, libertatis expertes: qui cum auctorati eſſent, id eſt, in ſervitutem empti, imperio domini, vel cum vitæ periculo, parere cogebantur. Gladiatoribus libertos quoque interdum pugnaſſe, qui venalem ſanguinem haberent, auctor Livius lib. 28.

Defodit in ludo] Ut pars obrueretur humo, pars ſupra terram emineret, cujuſmodi exemplum a Carthaginienſibus editum, Cato ſenior prodidit. *Homines*, inquit, *defoderunt in terram dimidiatos, ignemque circumpoſuerunt, ita interfecerunt.* Gellius.

Nudis pedibus] Contra morem Romanum. calceis enim in publico, domi ſoleis utebantur. Fecit igitur Balbus indecore, cum in publico, in magna populi multitudine, quæ ad gladiatorium ſpectaculum convenerat, nudis pedibus, præſertim qui eſſet quæſtor, inambularet.

Tunica ſoluta] Quod inuſitatum, [illegible] laſciviæ [illegible], [illegible]

clamare, tractum ab iis, qui Quirites invocant.

Civis Romanus sum] Vsitata vox opem implorantium civium Romanorum, quibus, in externis præsertim locis, injuria fieret. In Verrem: *Cervices in carcere frangebantur indignissime civium Romanorum: ut etiam illa vox, & illa imploratio, Civis Romanus sum, quæ sæpe multis in ultimis terris opem inter barbaros & salutem tulit, ea mortem illis acerbiorem & supplicium maturius ferret.* Et alio loco in eundem: *Nulla vox audiebatur, nisi hæc, Civis Romanus sum.* In plerisque & recentioribus, & antiquis libris legitur, *Civis Romanus natus sum.* verbum tamen, *Natus*, induxi olim, auctore Hieronymo Ferrario, comprobante præsertim ejus conjecturam vetere libro, quo nunc etiam utor.

Pag. 142. *Populi fidem implora*] Quia Fadius, cum pugnare nollet, ad populum confugerat.

Circulatorem quendam auctionum] In circulis auctionari solitum.

Hispali] In Hispania ulteriore, Bætica dicta, cui præerat Asinius, invidi-

state futurum. Missum ad Asinium S. C. non opinor, ob illa sequentis epistolæ verba: *Vtinam eodem S. C. quo Plancum & Lepidum in Italiam accersistis, me quoque jussissetis venire.* Quod infra quoque significare videtur ipse, cum ait: *Respub. si me novisset, & major pars senatus; majores ex me fructus tulisset.* id est: si me in Italiam venire S. C. jussissetis.

Gallum Cornelium] Opinor hunc esse Cornelium Gallum Poetam, quem Virgilius nominat in Bucolicis: & Dio lib. 53. quod in Augustum male animatus videretur, cum tamen ab eo, post Antonium Cleopatramque devictos, Ægypto præpositus esset, damnatum a senatu, ipsum sibi manus attulisse tradit, quod Servius quoque significat. De hoc & Ammianus Marcellinus lib. 17. his verbis: *Cornelius Gallus, Octaviano res tenente Romanas, Ægypti procurator, exhausit civitatem, plurimis interceptis: reversusque cum furtorum arcesseretur, & depopulata provincia, metu nobilitatis acriter indignata, cui negotium dederat imperator, stricto incubuit ferro.* id est, si recte existi-

[illegible] pejus [illegible], quam ne ne reip. detrimento bellum com-

.

latantur] Pompcjanarum par- reip. studiosi.

Duces perierant Hirtius, Pan- ila: qui licet ad Mutinam con- nium pro rep. pugnassent, du- en antea fuerant Cæsaris par- it iis, excepto tamen Aquila, conjurationis in Cæsarem par- erat) boni cives, qui Brutis & id est libertati favebant, non confiderent. & sane apud Ap- Pansa moriens hortatur Octa- , ne oblatam dominandi facul- nittat, neve Pompejanis in po- redat.

n Cæsaris partium] Nam duæ iones, Quarta, & Septima, & quæ, relicto Antonio, partes tulerat, & evocati a Cæsare ate milites ex coloniis, & An- ones tres, diu cum C. Cæsare nt.

tem Italia] Solitudinem Ita- ore & sobole militum orbatæ. *litas judiciorum*, in Bruto: *Va- um*, pro Sextio: & apud Fe- tius: *Hanc urbem ferro vastam* ro, inane forum, inanem ur- irgilius lib. 8. Æn. *Vastant cul- gres*. id est, abductis cultoribus, agros relinquunt. Alibi *Va-* magnum, ab eo, quod inania i tentur, quam plena, oculis ob- ulla.

[illegible]] Effecissem, ne Lepidus in suscipienda reip. cura cunctaretur. sic locutus & Valerius Max. lib. 3. cap. 2. *Cunctatione honorum civium discussa, Gracchum, quas merebatur, pœnas persolvere coegit.* Discutere advocationem, cædem, caliginem, captiones, Cicero dixit, alii alia.

Similes] *Similis*, habent veteres libri; quod idem est: vel, *Simul*: quod mendosum videtur. Similes autem concionibus Narbone habitis Lepidi litteras dicit.

Pag. 145. *Palmarer*] Sic video esse in omnibus antiquis libris: & ita scriptum arbitror a Pollione. nam, licet hoc verbum alibi fortasse nusquam reperiatur; non tamen ideo rejiciendum videtur: cum ejusdem generis alia quoque sint. quod si, quæ semel tantum dicta nobis occurrunt, ea mutare tamquam corrupta, & usitata restituere conabimur: Latinam linguam, quæ paucis omnino libris conservata, vix ad ætatem nostram pervenit, majorem ad inopiam redigemus, maleque merebimur de studiis litterarum. *Palmari* puto idem esse, quod *palpari*, id est adulari. palma enim blandimur, item ut palpo.

Prælium] Mutinense.

Raperent in contrariam partem] Secus interpretarentur, meque dicerent in Italiam venisse, non ut reip. sed ut oppugnanti remp. Antonio opem ferre[illegible]n. Terentius in prologo Adelph. ita lo-

Non major tamen, quam Planco] Mecum, inquit, agatur iniquissime, si propter amicitiam, quæ mihi cum Antonio fuit, durius quidquam homines de me suspicentur: cum eundem Antonium haud minus, quam ego, dilexerit Plancus: cui tamen vos confidere cognovi, accersito simul cum Lepido in Italiam, ut Antonium bello persequerentur. Dolet, melius erga remp. animatum inimicum suum existimari. Inimicitias, aut certe simultatem, ut credam jam tunc fuisse inter Asinium & Plancum, adducor iis, quæ scripsit Plinius in præfatione librorum suorum ad Vespasianum.

Vterque] Antonius, & Pansa. vide epist. 30.

Ex Gallia Lepidi] Ea Galliæ cisalpinæ parte, per quam viam duxit M. Æmilius Lepidus consul anno DLXVI. quæ ab eo nomen accepit.

Ex vulneribus] Epist. ad M. Brutum: *Hirtius in ipsa victoria occidit, cum paucis diebus magno prælio ante vicisset. nam Pansa fugerat, vulneribus acceptis, quæ ferre non potuit.* Creditum est, venenum vulneribus infusum Glyconis medici opera. M. Brutus in epist. ad Cicero-

Carfulenium, *Carfulerium*, *Curfulenum* habent.

Hirtiano] Cum Pansa primum, deinde, eo victo, cum Hirtio pugnavit Antonius, & victus: postremo, Hirtius ipse, cum oppugnaret Antonii castra interiit.

Quartam] Cum de cæsis Antonii legionibus mentio fiat; Quarta vero non Antonii, sed Hirtii fuerit, qui, ut in Phil. 14. legitur, eduxit e suis castris contra Antonium & Quartam, & Septimam; & hic statim Hirtii Quarta nominetur, suspicari de mendo facile possum: & fortasse pro *Quarta* legendum, *Secunda*, non magna mutatione: nam IV. & II. non admodum differunt. Secundam autem cum Antonio fuisse, patet Galbæ epist. 30. & Phil. 5.

Et omnes] Duas reliquas, Quinctam, & Trigesimam quinctam.

Hirtium quoque perisse] Incertum, ab hoste, an ab Octaviano interemptus.

Pontium Aquilam] Unum ex percussoribus Cæsaris, legatum hoc tempore D. Bruti: qui T. Munatium Plancum, Antonii ducem, paullo ante prælio vicerat: ut est in Phil. 13. & apud Dio-

Lucretius:
virum sub signis millia du-
s.

17. *Subsignanum militem*
libro 18. *Quingenti Pan-*
sub signis.

] Sic probo, ex Maffeo-
quo etiam olim sum usus. re-
, *Pupilli*, non *Publii*. idem
nii.

ene multos] Epist. 34. &
. 10.

] Epist. 17. 18. 34. & l. 11.

Fortasse aliter legendum:
a cum Hirtio fuit. Phil. 14.

Descensurum ad extrema]
. 11. *Ad novissima auxilia*
Et epist. 17. ad Att. l. 9.
is nostris uti non liceret n[..]
posset, ad omniaque descen-

Ergastula solvit Antonius
ro 11.

'ireptam] A L. Antonio.

ium] Marci fratrem, qui
fuerat anno superiore.

en denique] Ne cum impe-
etiam ipsum exstinguatur.

ad eum] Translatio a con-
finibus. epist. seq. *Ab con-*
dano castra movi. sic in ora-
lancio, *Ad nos pleraque caus-*
Et Tusc. 2. *Si ad hæc studia*
verint.

suffectus est. Dio lib. 44.

Imp. iterum] Bis igitur a militibus, ob duas victorias de hostibus relatas, imperator appellatus erat: proptereaque senatus absenti triumphum decrevit. vide Phil. 13. in qua item oratione *imperator iterum* dicitur. [In scholiis juvenilibus acriter tuetur his usus argumentis, quæ refutat P. Victorius in nota quæ huic epistolæ est subjecta. Ideoque & Manutii scholion, quod postea repudiavit ipse, his subnectimus: In codice Vincentii Riccii, & in aliis legitur, *Imperator ter.* id est tertium: quomodo etiam dicebatur, *Consul tertium*. sed sive, *iterum*, sive, *tertium*, legas, mihi tamen de loci integritate certum non est. nam quod alii dicunt in titulis & monumentis solitos fuisse veteres notare, quoties a militibus ob rem bene gestam imperatores essent appellati: fane id assentior, sed factum esse antequam Augustus Rempublicam opprimeret, nondum comperi.]

Provinciam meam] Vellejus lib. 2. ita scriptum reliquit: *Lepidus Pont. Max. in locum Cæsaris furto creatus, decreta sibi Hispania adhuc in Gallia morabatur.* Sed ex ipsius Lepidi verbis, & ex Asinii proxima superiore epistola cognoscitur, Galliæ Narbonensi Lepidum præfuisse dubitationem Dio tollit: nam libro 43. mandatam Lepido a Cæsare narras & Galliam Narbonensem, & ei finitimam Hispaniam.

Ab confluente Rhodano] Ab eo loco,

Ab illo dumtaxat] Si non modo ab omni, ſaltem ab illo periculo.

Sordidiſſimo] Quod ab infima plebe, atque a ſervis etiam impendebat bonis viris.

Primum quidque] Tacite hortatur eos contra perturbantem remp. Antonium: quod proxime ſubjecta declarant.

Interfecto enim rege, regios omnes nutus tuemur] Non acta modo Cæſaris, ſed nutus etiam defendimus, id eſt, ea, quæ ſe facturum, leviter & vix oſtendit. Hoc dicit, quia, quidquid reperiretur in Cæſaris commentariis, id Antonius conſul, æque ac reliqua illius acta, ratum volebat eſſe. Phil. 1. *An in commentariolis, & chirographis, & libellis, ſe uno auctore prolatis, ac ne prolatis quidem, ſed tantummodo dictis, acta Cæſaris firma erunt: quæ ille in æs incidit, in quo populi juſſa perpetuaſque leges eſſe voluit, pro nihilo habebuntur?* Et Phil. 2. *Quid ego de commentariis infinitis, quid de chirographis loquar?* Et Phil. 12.

Tabulæ figuntur] Æreas tabulas in publico figebat Antonius, decretum aliquod Cæſaris, aut beneficium continen[tes]

de fin. lib. 5. *Virtutem ipſam inchoavit: nihil amplius.* & Acad lib. 2. *excepit, unum tantum ſcire ſe, nihil ſe ſcire: nihil amplius.* & in Verrem lib. 3. *ſe ipſum abs te repetit: nihil amplius.* Et in eundem lib. 4. *Hactenus reprehendat ſi quis volet: nihil amplius.* Et pro Cæcina. *In poſſeſſionem in præſentia non reſtituetur: nihil amplius.* Et pro Flacco: *Qua diſputatione orationem refellam ejus, qui dixit, dicimus: nihil amplius.*

Æra] Leges æreis tabulis inciſas.

Ita decrevimus] Decrevit ipſe in primis Cicero. nam Philip. 1. *Acta*, inquit, *Cæſaris ſervanda cenſeo: non quo probem: quis enim id quidem poteſt? ſed quia rationem habendam maxime arbitror pacis & otii.*

Temporibus cedentes] Pacis & otii cauſſa. Phil. 1.

Quidam] Conſul Antonius.

EPISTOLA II.

Pag. 205. O*Rationem meam*] Secundam in Antonium, quæ exſtat.

is distantes petebant. Nihil certi ;, & tamen hanc tenuem, & inanem animadversionem ad- quid obfuit?

EPISTOLA XXXV.

I. IN *civibus conservandis*] Sic duo veteres libri, & unus, quo sum usus adolescens, i Bandinelli. Reliqui omnes, *ndis :* malo, *Conservandis*; ne cædes fieret. quod explanatur ibus verbis : *Me tanta multitu-*

lejus, Plutarchus, Dio.

III. Kal. Iun.] Mensis Iunii nomen est in duobus antiquis libris; in quibusdam Aprilis nominatur, errore perspicuo: in aliis neque Aprilis, neque Iunius: in plerisque libris antiquis est, IV. *Kal.* in nonnullis, ut in eo Vincentii Riccii, III. *Kalend.* quod magis probo. nam etsi Lepidus IV. Kal. Iun. se cum Antonio conjunxit; ut ex Planci epist. 23. cognoscitur: veri tamen similius videtur, postridie Plancum ad senatum scripsisse, quam eodem die, in tanta rerum mutatione.

LIBRI XI.

EPISTOLA I.

.. D. *Brutus*] Juniæ gentis, adoptatus fortasse a io aliquo, unde *Albini* cognoreperit. *Albinus* enim vocatur cho, Appiano, Dione. Latini es *Brutum* semper, non *Albi-* ppellant.

inciam] Galliam citeriorem, a ipso, dum viveret, D. Bruto tam, mox, Cæsare mortuo, a confirmatam. Suetonius in Au- Appianus, Dio, alii.

iat] Antonius: quippe cum eam eteret, suis consiliis aptam, quia, æsaris necem excitare bellum ci-

Si mediocre auxilium] Quod mox non mediocre habuere, Decimus Galliam Cisalpinam, jam antea a Cæsare attributam, Cassius Syriam, M. Brutus Macedoniam, utramque a senatu decretam post interitum Cæsaris.

Placitum est] Epist. 4. lib. 8.

Legationem liberam] Legationes liberæ privatarum rerum caussa senatoribus dabantur: tum quod iis, non permittente senatu, abesse non licebat: tum etiam, ut essent honoratiores apud exteras nationes, addito legationis nomine. epist. 18. ad Att. lib. 2. & epist. 11. lib. 15. ad eundem, & in orationibus in Rullum, pro Flacco.

Rhodum] Liberam civitatem. ep. 7. lib. 4.

Ipsum] Cui confidimus, adducti nunc & benevolentia in nos tua.

Ad Kalen. Jun.] In quem diem senatum Antonius edixerat. Phil. 1. *Ecce Kalendis Jun. quibus, ut adessemus, edixerat, mutata omnia. nihil per senatum, multa & magna per populum, & absente populo, & invito. veterani, qui appellabantur, quibus hic ordo diligentissime caverat, non ad conservationem earum rerum, quas habebant, sed ad spem novarum prædarum incitabantur.*

Velle te] Alii ex ingenio, *Velle*, &c. Sed ita referri necesse esset ad amicos Bruti & Cassii: de quibus non scriberent, *Vix quisquam*, sed, *Prorsus nemo.* Sequamur igitur & antiquos libros, & sententiam.

Pag. 156. *In tua potestate*] Percussores Cæsaris, data Antonio & Lepido fide, & ab eis vicissim accepta, de Capitolio, quo post Cæsaris necem populi metu confugerant, descenderunt, Cassiusque se Antonio, Brutus Lepido credidit.

Nostros necessarios] Qui, ut iis præsidio essent, in urbem convenerant; Philip. 10. de M. Bruto sic: *Prætor urbanus cum esset, urbe caruit, jus non dixit, cum omne jus reipub. recuperavisset: cumque concursu quotidiano bonorum omnium, qui admirabilis ad eum fieri solebat, præsidioque Italiæ cunctæ septus posset esse, absens judicio bonorum defensus esse maluit, quam præsens manu.*

Tui consilii] Quid sentiret de vetera-

lectibus habitis] Audierant quesse Antonium de delectibus ab bitis, de pecuniis impetratis, &c.

trans mare misisti] Ad Macedonicus exercitus, praesertim sex legiones Macedonicas, quibus uti Caesar in bello cogitaverat.

158. *Te fecisse*] Quod questus, licet audires ea de nobis.

agnoscimus quidquam eorum] *ere*, est fateri: *non agnoscere*, ne- epist. 4. lib. 4.

haec reticueris] Cum de delectibus, aliisque rebus, in nos falso rutollatis, questus non sis.

eres] In litteris.

ac libertatis caussa] Ideo besse cupiebant, ne qua in urbe propter Caesaris mortem concitimebant autem potissimum os. epist. 2.

ictum] Edicto proposito significant, velle se abesse concordiae ac is caussa. id est autem, de suo cedere. nam cum praetor ultra dies abest, de suo iure decedit. sse edictum opinor paullo ante atum, idem scilicet, quod in appellatur his verbis: *Nec ita ... edictum ... Caesar quidem nimium plenum aequitatis vi-*

minetur] Ut minatus erat in ris, quae contumeliosae minacesae sunt.

ptae.

Quicquam] Ad ullam rerum novitatem.

... nostrum] Judicio enim nostro, non armorum tuorum timore, nihil novi cogitamus.

Honoratum] Honoratum. epist. 15. l. 2. *Caesarem honestum esse cupio.*

Quam non diu regnarit] Regnavit, absoluta potestate, nullo Pompejanarum partium metu, post victos in Hispania Pompeji liberos, quinque tantum menses. rediit enim Octobri mense. occisus est idibus Mart. quod Vellejus lib. 2. Fasti Capitolini, & aliorum testimonia docent.

EPISTOLA IV.

Pag. 159. I*Mp.*] Appellatus a militibus ob rem bene gestam. epist. 10. lib. 2.

Inalpinis] Alpium incolas: cum quibus & Metellus Celer bellum gesserat. ep. 1. lib. 5.

Nomen captans imperatorium] Ut ex re bene gesta imperator appellaretur.

Animum] Adversus hostes. modeste, *Animum*, dixit, pro *Virtutem*.

Ad ... nos tua sententia] Ut supplicationes impetrem. Videtur impetrasse. nam supplicationes triumphus sequebatur: & paratum illi triumphum fuisse, Phil. 6. ostendit his verbis: *An ille non potuit, si Antonium consulem, si Galliam Antonii provinciam judicasset, legiones*

Semper [illegible]

Pag. 161. *Dominatu regio liberes*] Antonio tuæ provinciæ finibus excludendo: in quo sita videtur salus reipubl. *Dominatu regio*, dicit, quia, cum rege jam liberati essent, dominatus tamen regius manebat. epist. 1. lib. 12. *Non regno, sed rege liberati videmur.*

Ut principiis consentiant exitus] Ut, quemadmodum rege, ita nos dominatu regiò liberes.

Tuis optimis consiliis] Quæ spectant ad communem libertatem.

EPISTOLA VI.

Pag. 162. T*Ribuni pl.*] Qui potestatem habebant vocandi senatus. Gellius lib. 14. cap. 7.

Ad XIII. *Kal. Jan.*] Is dies est, quo Phil. 3. habuit Cicero, Antonio consule, sed in Galliam profecto. in ep. ad Cornificium: *Ad* XIII. *Kal. Jan. senatus frequens mihi est assensus, cum de ceteris rebus magnis & necessariis, tum de provinciis ab iis, qui obtinerent, retinendis, neque cuiquam tradendis, nisi qui ex S. C. successisset.* Et ad eundem: *Ego, quo die primum in spem libertatis ingressus sum, &, cunctantibus ceteris, fundamenta reip. jeci; eo die, &c.* Phil. 1. *Memoria tenent, me ante diem* XIII. *Kal. Jan. principem revocandæ libertatis fuisse.* Quos autem tribunos pl. in hac epist. ad Brutum nominat, ii novi erant: nam magistratum inibant IV. id. Dec. ut ex Dionysio didicimus.

a, infra nominatas, pertinet. enim legionarii rura colebant, rusticis tribubus, quæ consta nes e civibus ingenuis, nullo libertino, suffragium ferebant. am apud Ciceronem, in lib. de e, qui militabant in legioni usticos fuisse omnes ostendit. inquit, *in Originibus, legiones n eum sæpe locum profectas alacri erecto, unde se numquam reditu- arentur. quod igitur adolescentes, lem non solum indocti, sed etiam contemnunt, id docti senes extri-?*

ditones tuos] Simul enim Cæ- in Gallia meruerant.

em Martiam, legionem Quar- de Phil. 3. & alias, Vellejum, n, Dionem.

sit integrum] Non licet utrum- rii tui jam non est, reipub. l suscipere, vel omittere. bis libertatis defensorem professus

Mart.] Cum tyrannum occi-

u novo] Ut Antonium cisalpi- excluderet.

EPISTOLA VIII.

] Uxor Bruti, quæ Triarii fue- vide epist. 10. lib. 8. *Paulla* catur, ut *Olla* pro aulla.

5. *Legatorum*] L. Marcii Phi-

EPISTOLA IX.

P*ansa amisso*] Hirtium non nominat; quod in Pansa gravitas & prudentia major.

Inimici nostri] Videtur Octavianum significare: qui percussores parentis sui diligere non poterat: id quod, inita cum Antonio & Lepido societate, declaravit. vide illud epist. 10. *Quantamque cupiditatem, &c.*

Pag. 166. *Elabatur*] Elapsus tamen est, itinere facto difficillimo. epist. 10. & epist. 17. 33. 34. lib. 10.

Ventosissimum] Levissimum, atque in primis mobilem. epist. ad M. Brutum: *Datum Lepido tempus est, in quo levitatem ejus, sæpe perspectam, majoribus in malis experiemur.*

Pollione Asinio] Qui longius aberat, quam Lepidus; præerat enim Hispaniæ ceteriori. epist 31. lib. 10.

Tuta te perspicere] Propter amicitiam non dubito, quin ille tibi suum sensum patefaciat.

Multa] Quattuor Lepidi, Asinii duæ, Appiano teste lib. 3. sed ipse Asinius epist. 32. tres habere se legiones ait.

Recte facturum numquam] Favebat Lepidus Antonii partibus: tum quod percussores Cæsaris oderat, tum etiam, quod ejus filio nupserat Antonii filia, ipseque Antonii consulis beneficio pontifex max. in locum Cæsaris creatus erat. Appianus, Dio, Plutar-

te ipse vicisti] Majora enim ſunt, quæ conſularis, quam quæ conſul effeciſti: cum tamen maxima conſul geſſeris. ep. 7. *Fac in augenda gloria te ipſum vincas.* Et lib. 3. de Orat. *Ceteros a Craſſo ſemper omnes, ille autem die etiam ipſum a ſeſe ſuperatum.*

Pag. 222. *Toga*] Togatus enim Cicero reip. ſæpe profuit. ep. 4. lib. 15.

Reip. tenebris] Cæſare dominante, luce libertatis exſtincta.

Comperiſti] Ob mea in te officia, & quia tum tibi ſenſus meos pateſici. infra: *ſimilia illis cogitationibus, quarum tu teſtis es.*

Taciturum] De meo, & in tyrannum odio, & in remp. ſtudio.

Omnium judicio] Non tuo.

Noviſſima] Cum Cæſarem occidimus, & cum arma pro rep. capimus.

Nec inconvenientia] Ita legitur in quinque libris antiquis, quos nunc habeo, & in aliis prӕterea, quibus olim ſum uſus: Petri Bembi, Vbaldini Bandinelli, Joannis Scalæ, Pauli Boti, duobus Caroli Sigonii. nec vero aliter poſtulat ſententia. Duo veteres libri, unus Vincentii Riccii, quem olim in Scholiis meis nominavi, alter, qui nunc apud me eſt, viri doctiſſimi atquè optimi, & mihi vetere neceſſitudine conjuncti, Petri Pagani, habent, *Diſconvenientia:* nec improbo. nam & Horatius epiſt. 1. lib. 1. dixit:

> *Æſtuat, & vita diſconvenit ordine toto.*

Et epiſt. 14.

> *Non eadem miramur: eo diſconvenit*

amore anteponas.

Quo minus tibi v

non tibi liceat ample

ut ob maximam ami

nare me non poſſis.

Probavimus] In

nam & hic cum perc

Diutina ſervitus]

fuit ad unius arbitriu

cere non potuit.

Contumacia] Cu

Cui Lucilius præra

vimus, tamen ind

bis, *Lucius*, potius

quod ita eſt in *duo*

uno præterea Vince

olim habuimus:

Appianus hunc no

lum: & Figulus no

Marciorum & Nig

men.

Neque umquam ne

terdum a portibus it

me tranſire velle vid

Corycum] Port

montem.

Pag. 224. *Anno*

proximo.

Bithynia] Cimb

ta. Plutarchus in Br

tertio, Dio lib. 47.

Tillius Cimber]

bus Cæſaris. epiſt. 1

Plutarchus, Dio,

alii.

Quæſtor] Cimbri.

Speciem exercitus

exercitum, ſed imag

provinciis] Qui erant in provincii.

Cisalpinæ. nam transalpina pertinebat imperium, excedenti, quam Cæsar, cum ei Hispania, Lepido regendam.

tes] Fide & animo.

c opus erunt administrari] *Hæc*, Latine dici scio: *hæc opus istrari*, quam Latine dicatur,

s] Vides enim, quam non ui caussam reipublic. tuenti- int. prospiciendum igitur, & ra præcavendum, ne parum, quæ fieri opus erit.

] Obviam ibis, resistes. ab iis, qui occurrentes prom non sinunt.

sium] *Statiellos*, non *Sta-* ominat, locatque in parte alpina Plinius lib. 3. cap. 5. *ellas* urbem lib. 31. cap. 2. nde *Statullenses* populi dici

ISTOLA XII.

O*Mnia illa*] Tria potissimum, necem Cæsaas reip. caussa comparatas, m victoriam. epistol. 7.

um esse ventura] Partam animittes. *Ad interitum recidere*, quam reliquis liberatoribus suis.

Apertius] Ne, si scribam apertius, lædam alios de rep. bene meritos.

EPISTOLA XIII.

C*Ui enim te vix referre possum, &c.*] Accepti beneficii magnitudinem varie demonstramus. epist. 11. *Tantum me tibi debere existimo, quantum persolvere difficile est.* Pertinet ad hanc sententiam illud epist. 4. lib. 1. *Si vitam pro dignitate profundam, nullam partem videar tuorum meritorum assecutus.* Et epist. 8. ejusdem libri: *Nullam partem tuorum meritorum non modo referenda, sed ne cogitanda quidem gratia assequi possum.* Et epist. 24. lib. 10. *Cujus ille tanta me merita habet, quanta nemo, præter me.*

Non credebam] Cur crederet ejus filio, quem occiderat?

Conveniri eum] Conveniri noluit. Appianus libro tertio.

Pag. 174. *Bononiam*] Quo ex pugna fugerat. Appianus, Dio.

Vestissime accepta] Diuturna Mutinæ obsidione.

Itinera multo majora fugiens, quam ego sequens] Ita dixit, *Itinera fugere*, & *Itinera sequi*, ut dicebant veteres, *Ire viam*, *Redire viam*. est autem, *Itinera fugere*, & *Itinera sequi*, pro, *in itineribus fugere, & sequi*. quod omnino durius: itaque malim; *Itinere multo majore*.

Ergastula solvit] Epist. 10.

Vada] Epist. 10. & Plinius libro 3.

nibus unum fecit, omissa una littera *u*.

P. VICTORIVS.

Ut hæc novissima nostra facta non subita, nec inconvenientia] Omnes antiqui codices, etiam Mediceus, *Convenientia* habent: quam vocem non recepi: nec tamen visum est propter librorum vetustatem dignitatemque committere, ut si forte hæc melior esset lectio, amplius in tenebris, squaloreque jaceret. nec enim esse debet nostra alicujus rei inscientia damno huic scriptori: quod enim ignoramus, alios optime callere posse intelligimus, & credimus. Nescio enim (ut nihil taceam eorum quæ in mentem veniunt) an hic *Convenientia*, casu orta, & ut Græci dicunt, συμβεβηκότα significare possit: nam & hoc etymon τῶν συμβεβηκότων videtur adferre Simplicius in commentario primi libri Aristot. de anima, *quod cum alio eant, & una vadant.* Hæc autem sunt ejus verba: κατὰ συμβεβηκὸς ἢ ἴδια τὰ ἀποδεικνύμενα λέγεται καὶ οὐ σπουδῇ

judicio, & virtute profecta, & n
fortuna & casu (tunc enim non
tum laudis adipiscerere) proferre
sæpe antea similia feceris, vel sa
cogitaris, si proficere non potu
Docet hoc Aristoteles libro primo
tor. c. 9. qui vult ea quoque quæ
evenerint, posse probare avidos la
cum consilio se fecisse, si multa ill
milia antea se gessisse planum fece
Ejus verba quæ hæc declarant, &
cionem nostram non parum aug
non importunum visum est adpon
ἐπεὶ δ' ἐκ τῶν πράξεων ὁ ἔπαινος,
ἢ τῷ συνδεῖν τὸ κατὰ προαίρεσιν,
τέον δεικνύναι πράξαντα κατὰ προ
σιν. χρήσιμον ἢ τὸ πολλάκις φαί
πεπραχότα. διὸ καὶ τὰ συμπτώμ
καὶ τὰ ἀπὸ τύχης, ὡς ἐν προαιρ
ληπτέον· ἂν γὰρ πολλὰ καὶ ὅμοια
φέρηται, σημεῖον ἀρετῆς τῶν δόξ
προαιρέσεως. In posterioribus not
adjecit: Non videbar mihi pecca
qui recepta lectione conservata fid
simi codicis scripturam (præsertim
in aliis etiam minoris auctoritat
bris eam invenerim) notam effi

gentis Mamurra ille Formia- quo Cæsar in Gallia præfecto fus est

a] Epist. 15. lib. 5. & ep. 10.

mihi ejus est familiaritate jucun- pist. 29. lib. 12. *Ad hæc esset ea, a potius, jucundissima consuetudo ut nullo prorsus plus homine de-*

questris ordinis princeps esset] Hoc : non equestris, sed senatorii Lamia dicebatur. minoris enim appellationem omittebat, qui n adeptus erat.

ctus est] Vide epist. 29. lib. 12. onem pro Sextio, & pro domo.

a gratia] Apud populum, qui muneribus ædiliciis concilia- pist. sequenti.

magnificentissimo munere ædilicio] *st ædilicio maximo munere*, dixit de P. Crasso lib. 2. Off. De o autem: *Magnificentissima ædi- ctus est.* Fuerat autem ædilis La- mio ante: quod erat legitimum inter ædilitatem & præturam . lib. 10.

e ad Lupum nostrum] Pro, *signi- e nostro* Modus loquendi Tullio ris. ad Attic. epist. 10. lib. 13. *synthesem exspectio: misit enim me.* Et ad Tironem, epist. 9. *Curio misi, ut medico honos ha-*

EPISTOLA XVIII.

Pag. 181. GAlba] Epistola 30. libro 10.

In bello Mutinensi.

*... *] Quorum auctoritate & consilio regitur. Seipsum modeste significat, quod aliquanto apertius in epist. ad M. Brutum: *Non semper eundem populum habebitis, neque senatum, neque senatus ducem.*

In maximo bello] Florente Antonio, ante Mutinense prœlium. epist. 27. l. 10. & Phil. 13.

Plus] Quam nos, qui Romæ sumus: cum tu ab Antonio & Lepido non longe absis.

Gratulatione] Gratulabantur in victoria diis immortalibus. epist. 4. 5. lib. 15. & Phil. 14.

Tuo nomine] Quod esses obsidione liberatus. epist. 19. ad M. Brutum.

Pag. 182. *Sin aliquid virium forte collegerit*] Epist. 12. *Si aliquid firmitatis nactus sit* Et in eadem infra: *Si ita se habet, ut confligi cum eo sine periculo non possit.*

EPISTOLA XIX.

MEcum futuras] Post mortem consulum. vide epist. 14.

Druso] Senatori, Liviæ gentis, patri fortasse Liviæ Drusillæ, quæ Augusti uxor fuit. epistola 16. ad Attic. lib. 4. *Drusus reus factus est.* Si modo idem est.

Vellejus, & alii.

Totum exercitum [illegible]] Decem legionum [illegible].

[illegible]

[illegible] C. Cassius.

[illegible]] Cum [illegible]

[illegible] Quis consul [illegible] Antonius [illegible]

[illegible]

[illegible] Lentulus habuit, quippe qui [illegible]

[illegible]

natium recitat Plutarch [illegible]

[illegible]

Quam autem [illegible]

[illegible]

[illegible]] An [illegible] conjurat [illegible] fortasse ad [illegible]

[illegible] quo Lentulus [illegible]

[illegible]] Quam [illegible]

[illegible]

EPISTO[illegible]

P[illegible]

[illegible]

[illegible]] [illegible]

novam. Catullus ad Aurelium: *[illegible] esuritionum, Non [illegible] [illegible] aut fuerunt, [illegible] in annis*. Idem ad puerum: *[illegible] es [illegible], [illegible] quot aut fuerunt, [illegible] in annis*. Idem ad M. Tullium [illegible]em: *Disertissime Romuli nepotum, quot sunt, quotque fuere, Marce [illegible] atque post aliis erunt in annis*. Cicero oratione post reditum ad Quir. *[illegible] ejus, vir omnium, qui sunt, [illegible] [illegible]unt, virtute, sapientia, ac gloria*

[illegible]ipsam] Vel hereditate acce[illegible]l a C. Cæsare, cum viveret, do[illegible] quod verisimilius videtur. nam [illegible]iani amicus erat: & veteranis [illegible] ut ex epistola superiore intelli[illegible] verbum, *Devoravit*, usurpa[illegible] [illegible].12. de veteranis: *Suis* (inquit) *[illegible]ustis, beneficiis Cæsaris devoratas [illegible] vestras concupiverunt*. Simi[illegible] [illegible].13. *Comites Antonii, qui, post [illegible] beneficia comederunt, consis[illegible] [illegible]tum obsident*. Forasse igitur [illegible]ulius ex veteranis Cæsaris mi[illegible]us fuit.

[illegible]em novam] Ita differunt *Re[illegible]* *Novum*, ut *Vetus* & *Antiquum*. [illegible] enim recens aliquid esse, quod [illegible] non sit. ut recens hereditas, [illegible] nuper obtigit, non tamen [illegible]um aliæ possint hereditates ei[illegible]a contigisse. *Novum* est enim, [illegible] nuper, sed quod nunc pri[illegible]

[illegible]quum duplex ut indicetur significatio. in Amphitr. *[illegible]rem atque antiquam [illegible], [illegible]* In [illegible] *[illegible]* In Pers. *[illegible]* In [illegible] *[illegible] antiquam [illegible] senectute [illegible]*. Patet igitur, & quæ sit inter *novum* & *recens* differentia, & recenti rei opponi veterem, antiquam novæ. *Commemorationem* (inquit epistola 6. lib. 6.) *non solum veterum, sed horum etiam recentium vel ducum, vel comitum tuorum gravissimos casus*.

Sum etenim impudens] Notandum *etenim*, secundo loco: quod perquam rarum pro Cælio: *Sunt enim ista maledicta pervulgata in omnes*.

Pag. 187. *Culpa*] Quia persecutus Antonium non erat. epist. 12. *[illegible] etiam queruntur, quod persecuti non [illegible]*. Et epist. ad M. Lentulum: *[illegible] ipse expulso. Bruti deinde ita multa peccata, ut quodam modo victoria excideret e manibus, perterritos, inermes, saucios non [illegible] acri persecuti*. Hanc tamen a se culpam removet Decimus epist. 13.

Consulatu tuo] Sequentis anni.

Ab utrisque vestrum] Non dixit, *Ab utrisque vobis*: ut dixerat Decimus, *Ab utrisque vobis*.

Collegis nostris] Decemviris, in quibus erat Cicero.

[illegible]agrariam curationem] Ut ipsi agros assignarent.

tonii sectam secuti sunt.

Fortissimus] In Cæsaris nece, & Mutinensi eruptione.

Nobilissimum] Infra, *Summo loco natum.* erant enim Claudii majoribus clari, sive Pulchri, & Nerones, id est, patricii, sive Marcelli, id est, plebeji.

Propter patris restitutionem] Videtur pater ejus, cum exsularet, ab Antonio consule in patriam restitutus.

Minus veram] Minus æquam. sic alibi locutus.

Poteris inducere] Ut eum litteris commendes ad amicos missis, vel etiam ad senatum.

EPISTOLA XXIII.

LEpidus commode de nobis sentire videtur.] Nihil muto. nam, *De nobis*, pro *De rep.* dixit. Et, *Commode nobis*, in nullo reperitur antiquo Sic locutus epist. 18. lib. 10. *Magnum periculum ea pars exercitus adferet, qua bene de rep. sentit.*

Essent aliena] Vel si Lepidus se cum Antonio conjungat.

Tribus] Decimi, Octaviani, Planci.

Pag. 189. *Fortuna adjuvante*] Profligato jam Antonio pugna Mutinensi.

Superioribus litteris] Eodem die scriptis, id est IIX. Kal. Iun. quarum initium est: *Quod pro me non facio.*

Homines loquuntur] Maxime Segulius. epist. 20.

Si frenum momorderis] Si eos con-

consuları
Consta
tis, des
Multa
ejusmo
dum tib
Servi
Decim
bro 10.

T E

Inte
qui C
Hirtio
sulatu
& epi
meis ca
ipsum
improb
interp
certissi
eunde
populi
intra
hac sc
me p
viden
miseri
ditur
itque
dere
nipe
A

lebant: & altera jam procedebat, scribi cœpta erat. Eademque bregellæ cernitur in illa, cujus te ı i-ſum uſus, ad Att. epiſt. itaque omnino Cœlianarum litterarum s fuiſſe, veriſimile videtur. Erant illæ, niſi fallor, codicillorum pa non Ægyptiacæ chartæ, ex papy-fectæ; quæ plures verſus in pagi iebat; cum latitudo eſſet optimæ um tredecim, bonitate proximæ m, aut decem. quod lib. 13. cap. n. docet. De codicillis autem vi-diximus epiſt. 12. lib. 4.

EPISTOLA XXVI.

1. ISta quæ acciderunt] Conjunctionem Lepidi cum o.

erent] Ironia cum ſtomacho.

Africa] Epiſt. 14. & lib. 10. epi-

um] M. Brutum, qui erat in Ma-

i.

num nos omnes aditeros] Ve-m augurium. nam, Novembri inita inter Lepidum, Antonium, anum ſocietate, & omnes, & periere. Vellejus, Plutarchus, Ap-., Dio.

non. Iun.] Hæc dies hanc epi-ante ſuperiorem ſcriptam eſſe it.

EPISTOLA XXVII.

latus: diu enim cum Cæſare abfuit.

Venisti ad me in Formianum] Epiſt. 9. ad Attic lib. 9.

Pag. 193. *Temporibus illis*] Graviſſimis, cum jam armis de jure publico diſceptaretur.

Consiliis] Ne ullam belli partem attingerem.

Cæſari] Brundiſio redeunti, cum Pompejum Italia expuliſſet. De hoc Ciceronis Cæſariſque congreſſu, & ſermone inter eos habito, epiſt. 17. ad Atticum lib. 9.

In agro, ut arbitror, Trebulano] Trebulæ in agro Sabino fuerunt, ubi nunc eſt opidum *Mons Leo* vocatum, cujus ad radices antiqui lapides, inſcripta Trebularum mentione, aliquot exſtant: quibus etiam lapidibus intelligitur id, quod ait Servius in illo Virgilii verſu,

Hereti manus omnis, oliviferaque Mutusca.

Prius appellatum eſſe *Mutuſcam*, quam *Trebulam*: quamquam lapides non *Mutuſcam*, ſed *Mutuſcam* Trebulam; nec *Mutuſcanos*, ſed *Mutuſcanos* Trebulanos nominant: & crediderim priſcos illos ita pronunciaſſe. nam poſteriores *Mutuſcam* dixere, ut Virgilius, & Plinius lib. 3. cap. 12. *Trebulani, qui cognominantur Mutuſcei.*

Sive pudor meus coegit, ſive officium, ſive fortuna] Pudor, ſi cum iis non conjungerer, qui rempubl. defendere putabantur: officium, vel patriæ debi-

ctoriæ desperatione, in ... ad Att. epist. 5. 6. lib. 11.

Communium miseriarum metu] Metuebat interitum reip. Pomponio in Thessalia devicto. quod & Atticus timuit. nam ad eum ita scripsit epist. 6. lib. 11. *sollicitum esse te cum de tuis, communibusque fortunis, tum maxime de me, ac de dolore meo, sentio.*

Vt hæc φιλοσοφούμενα] Libros de Finibus, Tusculanas quæstiones, & alia, quæ scripsit afflicta repub.

Post Cæsaris reditum] Confectis omnibus civilibus bellis.

Pag. 194. *Suffragium tulisse in illa lege*] Opinor legem significari, quam Cæsar, ut scripsit ipse lib. 3. de bell. civ. pro debitoribus tulit, ut arbitri darentur, per quos fierent æstimationes possessionum & rerum, quanti quæque earum ante bellum fuissent, atque eæ creditoribus traderentur. Hoc eo magis existimo, quod ad hanc partem respondens Matius, *Res*, inquit, *mea familiaris lege Cæsaris deminuta est.*

Quid dicam, nescio; iniquos meos] Qui mihi inique detrahunt. Differunt autem, ut mihi videtur, iniqui ab inimicis. nam & multi possunt esse iniqui, nec tamen inimici; & inimici multi, nec tamen iniqui.

Liquido] Facile. epist. 10. lib. 10.

Hominem doctissimum] Epist. 15. libro 7.

De tuo officio] De tua ludorum Cæsaris curatione.

... Quorum in nu-

tria ...
citiam
quod ...
caritat...
quis u...
tria pr...
Rabir...
Pag...
Proim...
Proim...
citer ...
Ne...
place...
pient...
Re...
lo.
N...
Epist...
civ...
9. ad...
semp...
L...
rior...
P...
aeque...
Cic...
rand...
In...
nare...
E...
quo...
ten...
bri...

. 3. bel. civ. *Hiems jam pracipi-*

item] Nunc improbos amem ...nos odi adolescens.

retexam] Qui retexit, mutat ...n fecit, quasi male factum. e- *Novi timores retexunt superiora.*

..8. *Ludos*] Eos, ut opinor, de Plinius lib. 2. cap. 45. *Cometes ludis, quos faciebat Augustus Ve-... non multo post obitum patris* Et Suetonius: *Ludis, quos primos ... heres Augustus edebat, stella ...septem dies continuos fulsit.* Et 45. *Ludos fecit suis sumptibus, ...iam Veneris adem.*

victoria] Voverat enim Cæsar ...eneri genitrici, si Pompejum harsalico devicisset. Appianus

...mo Cæsare] Qui patre Cæsare ...us est. Sic olim emendavimus

deberem, fecit] Similis illa Trebonii sententia epist. 16. lib. 12. *Tibi, quod vere facere possum, libenter quoque gratulor, nec minus etiam volis, quod eum, quem necesse erat diligere, qualiscumque esset, talem habemus, ut libenter quoque diligamus.*

EPISTOLA XXIX.

O*Ppio*] C. Oppio, Cæsaris amicissimo.

Profectionis] In Græciam. vide ep. 1. lib. 10. & epist. 25. lib. 12.

Pag. 200. *Amicissimum tuum*] C. Cæsarem: quem secutus est in bello civili, fuitque legatus ejus in Africa.

In magnis periculis] Civili bello.

De mea fide & de constantia] Fideliter enim atque constanter te esse a me amatum, judicasti; licet diversarum partium fuissemus.

LIBRI XII.

EPISTOLA I.

2. Q*Uam quidem*] Spem.

Praclarissime gesta] ...id sit, ipse interprete Cicerone ...itur. nam Phil. 1. *Cum serpe-... infinitum malum, idque mana-... latius, iidemque bustum in foro ..., qui illam insepultam sepulturam*

fisse. Et epist. 14. lib. 9. & epist. 2. l. 11. & ad Att. epist. 15. 16. lib. 14. Iam vero Suetonius, *Plebs*, inquit, *solidam columnam, prope viginti pedum, lapidis Numidici, in foro statuit, scripsitque*, PARENTI PATRIÆ, *apud eandem longo tempore sacrificare, vota suscipere, controversias quasdam, interposito per Cæsarem jurejurando, distrahere perseveravit.*

Pag. 203. *Compressum est*] Quia dixe-

se factiorum, ...

dicit, quia, quidquid reperiretur in Cæsaris commentariis, id Antonius consul, æque ac reliqua illius acta, ratum volebat esse. Phil. 1. *An in commentariolis, & chirographis, & libellis, se uno auctore prolatis, ac ne prolatis quidem, sed tantummodo dictis, acta Cæsaris firma erunt: quæ ille in æs incidit, in quo populi jussa perpetuasque leges esse voluit, pro nihilo habebuntur?* Et Phil. 2. *Quid ego de commentariis infinitis, quid de chirographis loquar?* Et Phil. 12.

Tabulæ figuntur] Æneas tabulas in publico figebat Antonius, decretum aliquod Cæsaris, aut beneficium continentes: quasi scriptum id reperisset in Cæsaris commentariis. Phil. 5. *Decreta falsa vendebat: regna, civitates, immunitates in æs, accepta pecunia, jubebat incidi. hæc se ex commentariis Cæsaris, quorum ipse auctor erat, agere dicebat. Restituebantur exsules quasi lege, sine lege S. C. pecunia accepta, falsa referebat.* Et ad Attic. epist. 12. lib. 14. *Antonius, accepta grandi pecunia, fixit legem, a dictatore comitiis latam, qua Siculi cives Romani: cujus rei, vivo illo, mentio nulla.* Philip. 12.

Pag. 204. *Describuntur*] Quæ donentur quibus velit Antonius, quasi e Cæsaris commentariis. Est autem, *Describere*, diversis distribuere. Sic ep. 1. lib. 1. ad Q. fr. *Vectigal quod iis æqualiter Sulla descripserat.* In Verr. lib. 5. *Pro numero militum, pecuniarum summas describere.* Et Phil. 5. *Quorum bona statim suis comitibus compotoribusque descripsit.*

Ita ...
mis Cice...
quit, Ca...
probem ...
quia rati...
pacis & ...
Temp...
caussa. ...
Quida...

Pag. 20...

quæ e...
Qua...
senatu...
bro de...
Hon...
Qua...
Me...
di] E...
ille fu...
Philip...
Cæsari...
Ps...
saris ...
Q...
assent...
cogna...
fuisse...
paru...
tame...
esse ...
quos...
glori...

iam abire cogitasset; deinde, aliquadam libertatis & otii, mu-
isilio ad urbem revertisset; M.
is Consul Kalend. Sept. de supnibus relaturus, eum de more
tum vocavit. Cicero misit, qui
farent, quod de via langueret.
us, fabros se missurum, & do-
lius disturbaturum esse, audien-
u, dixit. venit Cicero postridie
tum, id est, IV. non. Sept. & lo-
it, absente Antonio, de rep. li-
quam pericula minaxque postu-
eaque nunc exstat oratio, Phi-
um prima. Tum Antonius, fu-
rcitus, adesse eum jussit in sena-
II. Kal. Oct. ipse interea totum
itium, quod est a quarto non.
d XIII. Kal. Oct. commentatus
Tiburtino Metelli, quæ contra
em diceret. eo die in senatum,
ntibus amicis, Cicero non ve-
l mox accurate scripta oratione
it, quæ inter Philippicas secun-
ır. est autem ita scripta, quasi
præsenti Antonio eodem die
erit. quod ex eo constat, quia
al. Oct. invectus est in Cicero-
ntonius, & eodem die habitam
ilippicam secundam, fingit Cice-
n ait in ea: *Nescis heri, quartum diem ludorum Romanorum fuisse?*
ui dies IV diem ludorum Roma-
proxime sequitur, est XIII. Kal.
ex Marmoreis antiquorum die-
iis, quod Kalendarium vocant,
itur. Ac ne quis in dubium vo-

Philippicam indicat illa ad Att. ep. 10. lib. 16. *Utinam eum diem videam, cum ista oratio libere vagetur.* nam si scriptam edere non audebat: multo minus, ipso præsente Antonio, eam habere ausus esset. loquitur enim eo loco de secunda Philippica: ut in Commentariis docuimus.

Putavit] Cum speraret, eo die me in senatum esse venturum.

At quam paratus venerat] Libri veteres, *Ad quem*: quod si probamus, ita dictum videbitur, quod eum Antonius in senatu affuturum putaret: ut sit, *Venerat ad me paratus*: id est, ut in me diceret ea, quæ complures dies commentatus erat. Malo tamen, *At quam*: quod alii excogitarunt.

Pag. 206. *In villa*] Tiburtina. Phil. 5. quam Antonius occupaverat. *Phil.* 2.

Metelli] Quæ fuerat Metelli Scipionis, soceri Pompeji Magni. Hic modo, vetere cognomine, *Scipio*, quia Corneliæ gentis erat, appellabatur, ut Phil. 2. & 5. & alibi: modo, *Metellus*, accepto cognomine a Q. Metello Pio, Numidici filio, qui eum adoptaverat, ut scripsit Dio: interdum, utroque cognomine, *Scipio Metellus*, ut epist. 1. libro sexto ad Atticum. & in S. C. in epist. Cœlii lib. 8.

Complures dies] Dies septemdecim. vide Phil. 5.

Commentatus esset] Declamando. nam in Phil. 5. *Septemdecim*, inquit, *dies de me in Tiburtino Scipionis declamitavit, sitim quærens: hæc enim ei caussa esse decla-*

commentariis Cæsaris delenitus est: L. Cotta minus in senatum venit: L. Cæsar valetudine impeditur: Ser. Sulpicius non adest: quare spes omnis est in vobis.

Tuus enim necessarius] M. Lepidus; qui sororem M. Bruti unam habebat in matrimonio, alteram C. Cassius.

Affinitate nova] M. Antonii: cujus filiam Lepidi filius uxorem duxerat. Dio lib. 44.

Ludorum] Quia ludis Apollinaribus, quos prætor urbanus M. Brutus de more dederat, plaudi a populo viderat L. Cassio tribuno pl. fratri C. Cassii, propterea ludos non amplius amabat.

Fratris tui] Qui fratri tuo datus est, epist. 2. ad Att. lib. 14. *Plausus L. Cassio datus etiam facetus mihi quidem visus est.*

Dirumpitur] Invidia.

Alter item affinis] Hujus nomen ignoratur.

Novis commentariis Cæsaris] Nuper a M. Antonio prolatis.

Delenitus est] Accepta ab Antonio pecunia, tamquam e Cæsaris commentariis.

Sed hæc tolerabilia: illud non ferendum] Venustus transitus ad aliam sententiam. Sic Phil. 2. *Sed hæc vetera, illud vero recens, Cæsarem meo consilio interfectum.* Figura similis epist. 10. lib. 3. *Atque hæc domestica: quid illa tandem popularia?*

Vestro anno] Anno vobis destinato:

ISTOLA IV.

um] Ad Cæsarem occiden-. Simul enim Antonium oc- epist. 28. lib. 10.

s consulares] Epist. 5.

Pisone] L. Marcio Philip- Octaviani, & L. Calpurnio ocer C. Cæsaris fuerat.

Quarum summa, ut Mu- onem relinqueret: alioqui exitum. Phil. 7.

tra postulata] Hæc Antonii gnoscuntur ex Phil. 8. *Hæc mandata L. Piso, & tu L. Phi- ipes civitatis, non dico animo i au ibus accipere potuistis?*

utari populares] Multi enim iosa populares, ut duo Grac- dius, C. Cæsar.

. *D Bruto*] Marco.

Quam tu. Brutus etiam in i.

tatur ab hominibus non insul- hi tam cito succederet, cum tu onta dies in Syria fuisses] Lo- us in his verbis. nam sena- am Dolabellæ Syriam Cassio olabella vero ita in Syriam . Cassio legitime successurus. in insulsi, nec infaceti ho- um cito Dolabellam Cassio cavillabantur: itaque reci- mnino non esse, quoniam empus, quo Cassius decede- exspectare noluisset.

] Ideo contabat, cum re- oneie, quia tam cito succes- is: non enim succedere Do- Cassio senatus voluerat, sed ptam Dolabellæ Syriam Cat- rat.

...] Nondum enim plane i: quod & sequentia decla-

...] Vniversum rerum um. In quo dixerant *res* & imus epistola prima, libro

...] Te esse in Syria, & exer- tu.

EPISTOLA V.

Res tantas gessit] Vt omittam Plutarchi, Appiani, Dionis testimonia, cognoscuntur ex Philip. 10. res a M. Bruto gestæ: quarum caussa in S. C. laudatus est his verbis: *quod ejus opera, consilio, industria, virtute, difficillimo reip. tempore, provincia Macedonia, Illyricum, cuncta Græcia, legiones, exercitus, equitatus in consulum, senatus, populique R. potestate essent.*

Pag. 212. *A prima enim ora Græciæ*] Quam tenebat Brutus.

Vsque ad Ægyptum] Quam partem Cassius in potestate reip. continebat. Phil. 10. *Extera nationes a prima ora Græcia usque ad Ægyptum optimorum civium imperiis & præsidiis tenentur.*

Erupisse] Erupit, & vicit. epist. 14. lib. 11.

Claterna] *Citernam* vocant Plinius & Strabo. *Claternam* idem Cicero Phil. 8. inde Hirtius Antonii præsidium dejecit.

Forum Cornelium] Quæ postea Longobardorum temporibus *Imola* vocata.

Pag. 213. *Exceptis consularibus*] Epist. 4.

L. Cæsar] Epist. 2. & epist. 28. libro 10.

Morte] Missus a senatu ad Antonium, Mutinam obsidentem, in legatione periit: senatusque statuam ei pedestrem æneam in Rostris collocandam, ipsum quam amplissime supremo die suo efferendum, sepulcrum in campo Esquilino publice dandum, e Ciceronis sententia decrevit. Phil. 9.

Iopuli viro R.] Epist. 4.

Ab istis Orientis partibus virtutis tuæ lumen eniteat] Cum quodam lepore dictum: ut quasi comparetur Soli virtus Cassii. unde, inquit, sol terras illustrat, inde fac ut eluceat virtus tua.

EPISTOLA VI.

Tidio Straboni] Malim, *Titio*: cum *Titii* noti sint. *Tidios* autem ego quidem ignorem. & epist. 14. lib. 13. *Titius Strabo* nominatur.

Si adversi quid evenerit] Si quid offensum sit.

Vix

Vix jam sustinebat] Vix ferebat obsidionem, omnium pæne rerum inopia laborans. Hoc est, quod ad M. Brutum scripsit: *Res existimabatur in extremum adducta discrimen. tristes enim de Bruto nostro litteræ nunciique afferebantur.*

Qui si conservatus erit; vicimus] Eodem modo epist. 20. lib. 14. ad Att. *Cui si esse in urbe tuto licebit, vicimus.*

Sin] Ominis caussa mentionem vitat adversæ fortunæ. Eadem figura, quæ ὑποσιώπησις Græce dicta, epist. 3. l. 14. *Si perficitur, quod agitur; me ad vos venire oportet. Sin autem: sed nihil est opus reliqua scribere.* Et epist. 12. lib. 16. ad Att. *Si pares aque inter se, quiescendum: sin, latius manabit.* Et apud obsceni carminis Poetam: *Sin; hac mei te ventris arma laxabant*

Omnis omnium cursus est ad vos] Si offensum esset in prœlio Mutinensi; civitas omnis, Antonii metu, in Græciam ad M. Brutum confugisset. id quod ad ipsum Brutum Cicero scripsit his verbis: *Triduo aut quatriduo ante hanc rem pulcherrimam, timore quodam perculsa civitas, tota ad te se cum conjugibus & liberis effundebat.*

EPISTOLA VII

S*Celus*] Quia se cum Anton[io] junxerat.

Affinis tui] Epist. 2.

Confecto bello.] Victo ad M[utinam] Antonio.

Audiebamus, qua vellemus] [...] sum a te. epist. 9.

Hoc tibi proposito, fac ut ad contendas] Laudationem sequi[tur] hortatio. epist. 21. lib. 15.

EPISTOLA IX.

Pag. 216. L*Epido tuo*] Affine[...] *Firmos exercitus* [...] Bruti & Planci.

Multum interest] Epist. 10.

Venire] In Italiam.

Despondetur: Promittitur.

Conjunctus tui] Et M. Bruti. [...] enim anno consules futuri erant. *Anno vestro* dixit.

EPISTOLA X.

ilt. 1. lib. 1. Syriam Cassio
æsar, Parthicum bellum cogi-
tinaverat, ut prætura functus
et. Cæsare mortuo, consul An-
fecit, ut ea collegæ suo Dola-
bi autem Macedonia S. C. tra-
; Cassius in Siciliam, M. Bru
iam, uterque emendi mittendi-
rbem frumenti gratia, profici-
. postea, cum Dolabella in A-
nium proconsulem occidisset,
s autem in Gallia cisalpina De-
Brutum oppugnaret; offensus
enatus, cui jam utriusque con-
iciosa reip. consilia paterent,
yriam, Bruto Macedoniam,
: *illis* a *Cæsare promissam*, S.
it, quo S. C. *instructi*, Cas-
riam, *Brutus* in *Macedoniam*
Cassius quidem Dolabellam
Brutus C. Antonium, Marci
conantem occupare Macedo-
oit. Opinor autem, cum hanc
scripsit Cassius, nondum ei
enatu decretam fuisse. decreta
ost mortem Trebonii, ut Phi-
ostendit. Trebonius autem,
c epistolam scripsit Cassius,
perierat.
cum] L. Statium Murcum, qui
ies habebat. Phil 11. Appianus
. 47. hunc postea Sex. Pompe-
i filius, cum ad eum, devictis
Cassio, se contulisset, virtutem
s occidit. Dio libro 48.
um] Q. Marcium Crispum,

labella, ut ad se quattuor illas legiones
adduceret. Appianus lib. 4.

Tarichea] Oppido Judææ. Plinius lib. 5.
cap. 15. & Josephus de bello Judaico.

EPISTOLA XII.

MOlire] Apparate. *molire* enim ab-
solute ponitur interdum. Teren-
tius in Heaut. *Dum moliuntur, dum co-
muntur, annus est.*

Pag. 220. *Scripsi ad te*] Superiores
litteras significat.

Trebonio] Qui Asiæ præerat.

Occiso] Smyrnæ: quæstione primum
tormentis habita pecuniæ publicæ, de-
inde cervicibus fractis, abscisso capite:
quod affixum gestari in pilo, reliquum
corpus trahi, atque laceratum in mare
abjici Dolabella jussit. Phil. 11. Appia-
nus lib. 4. Dio lib. 47.

Qui in Syria fuere] Ubi Cæsar eos col-
locaverat, iturus in Parthos. epist. 11.

Dignitatem meam] Cupere se ostendit
Syriæ administrationem.

Tyrannis] Dolabellæ & Antonio: iis
enim usi essent ad exitium reip.

Eripui] Effeci enim, ne ab iis occu-
pari posset.

Quos] Sic omnes libri veteres; uno
excepto, in quo est, *Quam*, & in mar-
gine *Quos*. *Quos* autem *exercitus* acci-
pio, non *tyrannos*: nam tyranni sunt
ipsi Dolabella & Antonius, quibus
ereptum a se exercitum esse gloriatur.
At, *exercitum*, dixit, non *Exercitus*.

minus autem est, *Nescio quid tuum parietinarum*, quam si dixisset, *parietinas illas nescio quas*. epist. 14. lib. 15. *Quares fortasse, quid sit, quod ego hoc nescio quid gratulationis & honoris a senatu, tanti æstimem.*

Ædificationis tua consilium] Areopagitæ, decreto facto, Memmio concesserant, ut ædes Epicuri veteres, quas Cicero ut in contemptionem adduceret, *parietinas* vocavit, commodi sui gratia exædificare posset.

Idem ut ad te scriberem] Mitylenas.

Abjecisse illam ædificationem] Pro, abjecisse ædificandi consilium. infra: *Ædificationem deposuisse*. & ad Atticum epist. 11. lib. 5. *Memmius ædificandi consilium abjecerat*. sic epist. 15. lib. 9. *Domum Sullanam non abjeci*: pro, consilium emendi domum Sullanam non abjeci.

Si jam plane tua nihil interest] Siquidem ædificandi consilium abjecisti.

Si qua offensiuncula facta est animi tui] Si qua te leviter offensus est animus tuus. nam si graviter esset offensus, petere a te non auderem, ut ad lenitatem te dares.

Perversitate] Qui, contra quam debet, agit, perversus est; pervertit enim ordinem rerum: & actio ipsa perversitas. nec tamen sequitur, ut, qui perverse agit, idem improbe agat: nam perversitas non semper cum peccandi voluntate conjungitur: at qui improbe, idem perverse. epist. 7. libro primo: *Est incredibilis hominum perversitas; (graviore enim verbo uti non libet) qui nos, quos favendo in communi caussa retinere potuerunt, invidendo abalienave-*

tercentio mea valere v...

Nisi tamen] Pro ... epist. 73. *De te nihil p... illud mihi certe persua... rum, nihil temere fecis...* epist. 14. lib. 5. epist... cimo. Terentius in A... *nescio: nisi mihi deus s... qui auscultaverim.*

Pag. 265. *Laborare...* enim labores de parie...

Caussam] Qua add... re contendat.

Honorem] Quod il... curus.

Officium] Suum, ... ædibus.

Testamentorum jus] ... stamentorum jura sunt... suos hortos Epicurus, i... re ac docere solitus erat... trodoro moriens testa... eo jure, ut post ejus o... picureæ sectæ principe... niret. Laertius.

Epicuri auctoritatem] ... si, quibus in locis ha... rantur.

Phædri obtestationem] ... Phædrus, cum viveret... curi negligerent, neve... quam sinerent.

Sedem, domicilium] ... nem antiquam, *dom...* nem significat. potest... sine domicilio esse, ... sine sede. conjunguntu... epist. 4.

Vestigia summ...

o raun non ne omm emen- & ita dictum, Πλάτη, fi- ta, ut ... & ... ..., ...
... *Tantum tetradrachmis triti- Dolabellam est*] Mensuram inat: sed medimnum signi- . nam modius Romana men- de medimno autem eo ma- r, quia tetradrachmum num- icus est: & Laodiceæ, quæ ia, triticum veniebat. Medim- nodios capit, & amphoras ex Fannii versibus cognosci- uoniam tritici plura genera, m omnia ponderis; quod nooctavo capite septimo Pli- : ideo medimni mensura rum numero definiri non a enim est pro varietate fru- icum quidem & candore, & teris omnibus Plinius ante- Romanum in modio levi- , non pala depresso, ad vi- non pervenire, Latinus ir bonitate insigni, & per- itus ingenio, mihi affirma- tus ipsemet in quadrantali, dustria facto ad mensuram dis Romani. quod cum am- & amphoras duas medimnus mque modios sex: satis li- lios quadrantali ternos con- Irantal autem frumento æ- pala non depresso, libras & unius dimidium: de- tenarium moratum pondere, qui me- dimni quinque sunt, scutatis e... & assibus xx.. Tetradrachmum ... ticus nummus, atque etiam A... fuit, ut Livius docet, quattuor ... ... marum pondere, quod vel ea ... intelligitur. respondere tribus ... de- nariis, ait Livius lib. 34. sed lo... de leviore drachma, a Solone inducta, quæ denarium pondere non æquabat, sed tertia sui parte, quæ denarii quarta pars erat, superabatur. propterea, trium fere denariorum in singulis tetradrach- mis argenti pondus esse, *Livius* dixit. habent enim scriptores ejus rationem temporis, de quo scribunt, non quo scribunt ipsi. nam & Livii, & Cicero- nis ætate, ac Plinii postea, tetradrach- mum trium denariorum pondere non erat, sed quattuor plane denariis æqua- le. Nec vero, quia Livius addidit, *Fe- re*, notatur inæqualitas, sed potius of- ficinarum consuetudo, quæ non nihil interdum de legitimo denariorum pon- dere detrahunt. quod fortasse jam, vi- vente Livio, Augusto principe, fieri coeptum erat.

Triticum] Tritici modius, libræ xxv.

Ego] Quæstor C. Cassii procon- sulis.

Turulius] Quæstor Cimbri.

Patiscus] Cilix, proquæstor Lentu- li: ut epist. 15. is est, de quo in epist. 11. lib. 2. & epist. 6. lib. 8.

Pag. 226. *Expeditissimum*] Devicto ad Mutinam Antonio.

Expeditum posse] In opprimendo Dola-

nibus unum fecit, omissa una littera *u*.

P. VICTORIVS.

Ut hæc novissima nostra facta non subita, nec inconvenientia] Omnes antiqui codices, etiam Mediceus, *Convenientia* habent: quam vocem non recepi: nec tamen visum est propter librorum vetustatem dignitatemque committere, ut si forte hæc melior esset lectio, amplius in tenebris, squaloreque jaceret. nec enim esse debet nostra alicujus rei inscientia damno huic scriptori: quod enim ignoramus, alios optime callere posse intelligimus, & credimus. Nescio enim (ut nihil taceam eorum quæ in mentem veniunt) an hic *Convenientia*, casu orta, & ut Græci dicunt, συμβεβηκότα significare possit: nam & hoc etymon τῶν συμβεβηκότων videtur adferre Simplicius in commentario primi libri Aristot. de anima, *quod cum alio eant, & una vadant*. Hæc autem sunt ejus verba: κατὰ συμβεβηκὸς δὲ ἴδια τὰ ἀποδεικνύμενα λέγεται κἂν οὐσιώδη

judicio, & virtute profecta, & non a fortuna & casu (tunc enim non multum laudis adipiscerere) proferre quæ sæpe antea similia feceris, vel saltem cogitaris, si proficere non potueris. Docet hoc Aristoteles libro primo Rhetor. c. 9. qui vult ea quoque quæ casu evenerint, posse probare avidos laudis cum consilio se fecisse, si multa illis similia antea se gessisse planum fecerint. Ejus verba quæ hæc declarant, & suspicionem nostram non parum augent, non importunum visum est adponere: ἐπεὶ δ' ἐκ τῶν πράξεων ὁ ἔπαινος, ἴδιον δὲ τοῦ σπουδαίου τὸ κατὰ προαίρεσιν, πειρατέον δεικνύναι πράττοντα κατὰ προαίρεσιν. χρήσιμον δὲ τὸ πολλάκις φαίνεσθαι πεπραχότα. διὸ καὶ τὰ συμπτώματα, καὶ τὰ ἀπὸ τύχης, ὡς ἐν προαιρέσει, ληπτέον· ἂν γὰρ πολλὰ καὶ ὅμοια προφέρηται, σημεῖον ἀρετῆς εἶναι δόξει καὶ προαιρέσεως. In posterioribus notis hæc adjecit: Non videbar mihi peccasse, qui recepta lectione conservata fidelissimi codicis scripturam (præsertim cum in aliis etiam minoris auctoritatis libris eam invenerim) notam esse voluissem:

est hoc promontorium , pu-
st error interpretis, qui Geo-
vertere aggressus [illegible] , cum ne-
xeis [illegible] [illegible] [illegible]
. nam quod ab hoc [illegible]
catum est , [illegible]
appellare credimus, ut [illegible]
arvas insulas eadem ratione no-
: si quis nostram opinionem
pit , ipse meliorem inveniat :
ne satis certa hæc lectio videtur,
uæ scripturæ (quod maximum
ilis, vel potius eadem quæ illa-
posterioribus annotat. Quibus
itis , auctoritatibusque censue-
a legendum esse, explicavimus
ligenter. Qui *Acamantide* ma-
ant , non vere judicant: satis
ujus rei signum est, quod quid
ide sit ignorant : nemo enim
veterum auctorum Acamanti-
ontorium esse dixit, quod illi
Acamas promontorium est, a
radit Plinius, tota insula quan-
amantis appellata fuit. Strabo
pag. 28. [illegible]
[illegible]
legeretur igitur *Acamantide*,
e *Cypro* dixerit, inanis, ac ni-
ilus sermo esset. Non videbar
ccasse, qui recepta lectione con-
, fidelissimi codicis scripturam
im cum in aliis etiam minoris
itis libris eam invenerim) no-
voluissem , deque ea non ne-
dissernissem : non desunt ta-
[illegible]

Pag. 227. *Ampliusque centum naves [illegible]*] Obiectas a classe Dolabellæ, ut, exercitu in eas imposito, Italiam [illegible] esset. [illegible] seq.

[illegible]] Cassio Syriam tenente. [illegible]

[illegible]] Minus est, quam ad [illegible] deducta. de hoc verbo supra diximus.

Quam re vera fuere eos inveni, quod vero aliquid de his scripsi] Totum hoc non erat in impressis libris: ego addidi ante multos annos, ex antiquo Vincentii Riccii libro: cum quo postea video consentire & Sigonii librum, & quattuor præterea, quos nunc habeo.

Pag. 228. *Ne in me ulla privatim injuria umquam*] Subaudi, *Fuere*. sic duo veteres libri, & recte.

Fugientem] Ex Pharsalica pugna. Cæsar libro tertio de bello civili.

Patrem meum] P. Lentulum Spintherem.

L. Lentulum] Qui consul cum C. Marcello fuit anno primo civilis belli.

Pompeium] Magnum.

Consulibus] Pansæ & Hirtio: quos Lentulus, cum hæc scriberet, obiisse nesciebat.

Pag. 229. *Laodiceam, quæ est in Syria ad mare*] Laodiceæ duæ fuerunt, hæc in Syria, quam lib. 5. cap. 20. Plinius & lib. 11. Strabo nominat: altera in Asia, quam idem Plinius infra, & Strabo lib. 12. Syriacam numquam video sejunctam ab ejus imperio, qui
[illegible]

sis τρεῖς διοικήσεις Asiaticas attributas fuisse, nullo sum familiarius usus, quam Androne Laodicensi. Opinor tamen hanc Laodiceam tum disjungi solitam ab Asiæ imperio, & adjungi Ciliciæ, cum & Asiam prætorius aliquis, & Ciliciam consularis administraret. alioqui fuisset ignominia, si vel a consulari ad consularem, vel a prætorio ad prætorium, multo etiam major, si a consulari ad prætorium transferretur.

Spero] Spem comprobavit eventus. Vellejus, & alii.

Tantum exercitum Cassii] Decem legiones. epist. 13.

Quam reliquias mea diligentia consequar] Hoc paullo post explanatur.

Qui mihi fidem, reique pub. non præstiterunt] Qui debitam pecuniam non solverunt. epist. 7. lib. 1. *si rex amicis tuis, qui per provinciam imperii tui pecunias ei credidissent, fidem suam præstitisset.*

Provincia istius] Asiæ. & *istius*, pro *hujus*: ut alibi quoque.

Pag. 230. *Cassius*] C. Cassius.

Bruti] Marcus & Decimus.

mum significat, quo M. Antonius consul fuit, fratres autem ejus prætor Cajus, tribunus pl. Lucius. nec vero ante idus Martias, quo die necatus est Cæsar, ivit in provinciam Lentulus: nam se affuisse, cum Cæsar interficeretur, ipse testatus est iis verbis; *Illius facti periculique societate.* Ivit igitur post Cæsaris necem, Antoniorum beneficio: cum ex eorum voluntate administrarentur omnia.

Πατρίδα ἐμὴν μᾶλλον φιλῶν] *Patriam meam magis amans.* Integrum senarium recitat Plutarchus ἐν τῷ πολιτικῶν παραγγελμάτων·

> Φιλῶ τέκν᾽, ἀλλὰ πατρίδ᾽ ἐμὴν
> μᾶλλον φιλῶ.

Quem dimidiatum, & parva quadam mutatione, Lentulus attulit. Hoc acceptum referatur Philosopho præstantissimo, & elegantiori doctrina perpolito, veterrimo optimoque amico, Octaviano Ferrario.

Omnibus meis] Antoniis: quibus se esse sanguine conjunctissimum dixit. respexit fortasse ad prima duo verba supradicti senarii: φιλῶ τέκνα. patriam enim ille filiis, Lentulus autem suis

Vir clarissimus] Eadem laus in ado-
:scentem convenit. Phil. 10.

Adduci] A me.

Ad meum officium] Quod sequenti-
us verbis explanatur.

Vectigalia exigerem] Pecuniæ cura ad
uæstorem pertinebat. epist. 17.

Pag. 232. *Proquæst.*] Ipsius Lentuli,
ost obitum Trebonii.

Juraverant] Hoc in omnibus fœde-
ous observatum animadverti.

Portu, statione] Differunt: nam por-
s tutior, quam statio. Virg. libro 2.
.n.

Nunc tantum sinus, & statio male fida carinis.

Naves onerarias] Epist. 14.

Duum millium amphorum] Antiquis-
mus Grammaticus Julius Romanus
dmonuit, *Amphorum* dici, cum addi-
ır numerus; *Amphorarum*, per se: ut
t apud Carisium.

Pag. 233. *Trebonii*] A Dolabella oc-
isi. epist. 12.

Hæc] Non est, a quo verbo regatur:
: subaudiri videtur, *faciunt*. nonnulli
eteres libri habent: *Hoc sive timor est*,
*t dictitant de agris, quos in continenti
ibent, sive furor, sive patientia pauco-
m, &c.* Omnes autem scripti libri,
tientia, non *Potentia*: sed, *Poten-*
, magis placet, licet (ut opinor) ex
genio sit.

Viros clarissimos] Lentulum, & Pom-
ium. epist. 14.

Pag. 234. *Maximos magistratus ge-
tes*] Qui antea pari contumelia viros
rissimos affecerant, iidem nunc ma-
nos magistratus cum gerant, nullo
emplo, &c. Infra. *ipsi magistratus.*

Nullo exemplo] Majorum suorum.

Neque vestra ex parte] Neque studio
strarum partium.

Ille parricida] Dolabella.

Mederi, cum facile possent, voluerunt]
: duo veteres libri: reliqui, *Nolue-
nt.* sed Latini sermonis consuetudo
ostulat, *Voluerunt.* non enim dicitur:
*eque nostro præsentium, neque imminenti
alia periculo mederi noluerunt.* Nam id
set, *Mederi voluerunt*: cum ex gemi-
ata negatione fiat affirmatio.

Profugerunt] Adventus nostri timo-
, ideo nos demorati erant Rhodii, ut
spatium fugiendi legatis Dolabellæ da-
retur.

Usque Sydam] Ultra non licuit. nam
provinciæ fines præterire leges vetabant.
Syda vero in Pamphylia fuit: & Pam-
phylia ad imperium Asiæ pertinuit:
quod paullo post intelligitur.

EPISTOLA XVI.

Pag. 236. TRebonius] Proconsul
ibat in Asiam provin-
ciam. tribunus pl. Pompejo & Crasso
iterum coss. legem tulerat de proro-
gandis Cæsari Galliis in alterum quin-
quennium: postea prætor fuit anno se-
cundo civilis belli: consulem sibi eum
Cæsar in quarto consulatu cum Q. Fa-
bio Maximo sufficit usque ad exitum
anni.

Obtinentibus] Consulari imperio.
Phil. 10. *Consularem hominem, consulari
imperio provinciam Asiam obtinentem,
Samiario exsuli tradidit.*

Pag. 237. *Cratippus*] Qui philoso-
phiam peripateticam eximia cum laude
Athenis docebat. epist. 21. lib. 16. &
l. 1. & 3. de off.

Pleno gradu] Qui, auctore Vegetio,
parum distat a cursu. Sallustius in Jug.
*Dispersos milites in unum contrahit, deinde
cunctos pleno gradu in collem subducit.* Li-
vius autem libro 34. differre *plenum gra-
dum* a cursu satis ostendit. *Pleno* (inquit)
*gradu ad castra hostium oppugnanda succe-
dere jubet: si quis extra ordinem avidius
procurrit, interequitans sparo percutit.*
Ibidem: *secundam legionem, ceteris omni-
bus effusis, ad sequendos hostes, pleno gra-
du sub signis compositam instructamque
subire ad portam castrorum jussit.* Idem
lib. 4. *peditum instructam aciem pleno
gradu in aciem inducit.* Et lib. 10. *Ubi
nemo obvius ibat, pleno gradu ad castra
hostium tendunt.*

Quadam turbulenta] Vera: nam con-
sul Antonius liberatam Cæsaris interitu
remp. rursus opprimere conabatur.

Laxamenti] Otii, vacui temporis a
negotiis.

Munusculum] Librum. ep. 21. lib. 15.

Dictum] Librum scripserat Trebo-
nius de dictis Ciceronis. Ejusdem di-
cta in tres libros libertus ejus Tiro col-

 legit,

Ergo non omnia Ciceronis dicta, sed ea tantum, quæ Trebonii cum honore dixerat, in eo libro continebantur. *Dicere dicta*, usitatum apud Ciceronem.

Conclusi] Non simpliciter ipsa Ciceronis dicta posuerat; sed præfatus nonnulla in extremo dicta subiunxerat. quod epist. 21. lib. 15. Cicero declarat his verbis: *Ante quam ad me veniatur, risus omnis pæne consumitur.*

Tibi infra subscripsi] Subscripsi nomen tuum.

Versiculis] Non Poeticis, verum oratione soluta. nam utrique versus dicuntur.

Εὐθυῤῥημονέστερος] Apertior in loquendo. epist. 22. lib. 9. ὁ σοφὸς εὐθυῤῥήμων ἐστι.

Persona eius] Fortasse M. Antonii.

Vindicabit] Defendet.

Lucilio] Poetæ Satyrico, in multos liberius invecto.

Par] Mihi: cum æque illos, ut ego hunc, oderit.

Ad tuos sermones] Dialogos: in quos includi volebat.

Non dubito, quin non patiaris] Mihi certum est passurum te non esse.

Me minimam partem & rei, & amoris tui ferre] Non patieris extremo loco me collocari inter eos, qui Cæsarem occiderunt, & qui a te diliguntur. laudabis me neque minimum, neque vulgari cum indicio benevolentiæ tuæ.

EPISTOLA XVII.

pur & ...
auctor ...
Diffi...
sed etia...
optimo...
nio. e...
pissim...
non me...
illud ...
Differ...
quod ...
mum ...
plus, ...
In ...
quam ...
bris, ...
enim ...
aperti...
quit) ...
gredi...
quod ...
bar, ...
disced...

Pag. ...

magi...
F. ...
causs...
spon...
Ca...
de a...
Ist...
ra. ...

: Cœlii accusator, adolescen-
sed viri, *robustiores* appel-
i etiam in hanc sententiam
bo usus est. Inde *Robusta*

dio nostro] Eloquentiæ, non
æ.
tur] Licet afflicta rep. qua
stabamur multo magis.
tur] Non agendis in foro
d privatis exercitationibus,
epist. 33. lib. 7. & epistola
tva libro nono.
industria] Nec, ita, ut lan-
otio, domestico & privato
tus, sed caussas in foro age-
bia enim actione cognosci-

| Cito: quod auxit amorem

tur] Quanquam maximis
fectus sit: ea tamen caussa
tiam nostram firmiorem.
en caussa communis ordinis]
veteres libri, *sed tamen com-*
inis: quod mendosum esse
itaque legendum putabat V-
Bandinellus, quod item aliis
deo: *sed tamen communio or-*
uidem nec improbo, quod
tis viris; nec tamen statuo,
melius, quam illud, *Caussa*
rdinis: quod mihi quidem
s placet, quia sumptum est
lam antiquis libris. sunt, qui
, *Communis*, recte legi, &
societas: ut publicanorum
tota societas intelligatur. id
ur durius, & accersitum ni-

que subselliis] In publicis, pri-
aussis, id est, in majoribus,
ibus. Sunt enim subselliorum,
hominum ratio, tria genera;
m, duo. nam & judices, &
& accusatores in subselliis
ur: caussæ vero vel de publicis
e, vel de privatis. Quod autem
majores caussas tribunalibus
curulibus, minores autem
tribuit: magistratus, judi-
itos, non judices, distin-
judices, sive cum tribunis
viris, quæstoribus, ædilibus,

pleb., sive cum prætoribus, & ædilibus cur. judicarent, in subselliis conside-bant: magistratus autem vel in subselliis, ut ii, qui curules non erant, quos proxime nominavi, vel in sellis curulibus, ut ædilis cur. & prætor: & ædilis quidem sine tribunali, prætor autem cum tribunali. Hæc videtur esse Pediani sententia, cum ait: *alii*, *Alienum*, *non nomen proprium putant esse*, *sed alienum & alterius judicii*, *& non ex auditorio prætoris*, *majorumque caussarum*, *sed a subselliis*, *hoc est*, *non a tribunalibus. sunt enim subsellia tribunorum*, *triumvirorum*, *quæstorum*, *& hujuscemodi minora judicia exercentium*, *qui non in sellis curulibus*, *nec tribunalibus*, *sed in subselliis considebant.* Dixit igitur Cicero, versatum esse Varronem in utrisque subselliis, id est, egisse caussas & apud eos judices, qui simul cum magistratu non curuli, parvis de rebus, & apud eos, qui cum curuli de majoribus cognoscerent. Hic addam quasi πάρεργον, tertium quoddam genus judicum fuisse, qui stantes judicarent: de quibus Cicero in Bruto, *si anguste*, inquit, *& exsiliter dicere*, *est Atticorum*; *sint sane Attici*, *sed in Comitium veniant*, *ad stantem judicem dicant. subsellia grandiorem & pleniorem vocem desiderant.* Hos opinor levi aliqua de re, a magistratu mandata, separatim judicasse. nam stantem judicasse vel triumvirum, vel alium minorem magistratum, credibile non est: & Pedianus triumvirum sedisse ostendit; & idem Cicero confirmat, cum ait in Cluentiana: *Hominem ante pedes Q. Manilii, qui tum erat triumvir, constituunt.*

Petitioni] Petiit, & adeptus est triumviratum, & tribunatum pl. ut ait Gellius lib. 13. cap. 12. sed utrum tribunatum ante quæsturam, id est, ante hanc epistolam, eo quæstore scriptam, an post, incertum videtur. scimus, post quæsturam peti solitum esse tribunatum: idque declarat, ut alia omittam argumenta, epist. ult. lib. 2. verum, petiisse Varronem, bonum virum, bonumque civem, tribunatum post hoc tempus, id est post amissam libertatem, cum nihil jure, nihil more gereretur, ad unius voluntatem omnia

 refer-

Locis omnibus] Non modo Romæ, sed etiam in Africa.

Quæ tibi acciderunt] Dio lib. 48. prodidit, T. Sextium, Numidiæ rectorem, impetu in Africam facto Adrumetum cepisse, & aliquanto post, Cornificiumque prœlio victum occidisse.

Conatum] Pro rep. vide epist. 28. libro decimo, epistola septima, libro undecimo.

Multitudini fictum ab Antonio crimen videtur] Dicebat Antonius comprehendisse se domi suæ quos ad se occidendum Octavianus misisset. id ab Antonio fictum vulgo putabatur, ut ex eo caperet occasionem impetum faciendi in Octaviani pecuniam.

Pecuniam adolescentis] Testamento ei a Cæsare relictam.

Credunt factum] Fictum non putant, ut multitudo, sed vere missos ab Octaviano credunt, qui Antonium domi suæ interficerent. quod Suetonius quoque confirmat in Augusto. *Hortantibus* (ait) *nonnullis, percussores ei subornavit. hac fraude deprehensa, periculum invicem metuens, veteranos simul in suum ac reipub. auxilium quanta potuit largitione con-*legendum hic videtur, *Quinque*, non *Quattuor*: ut Antonius duabus quidem in prœlio ad Mutinam sit usus, unam vero castris præsidio reliquerit: quæ fortasse fuit Alaudarum legio, quam cum Antonio fuisse Cicero ostendit epist. 7. ad Att. lib. 16. ita quinque legionum numerus reperietur.

In cervicibus nostris collocare] Cum libertatem armis vellet opprimere. epist. seq.

Canutium] Tribunum pleb.

Pag. 246. *Apud eos*] Apud eos, qui partibus reip. studerent. ep. 3.

Locum sibi quærere] Quia concionibus Antonium vexaret.

EPISTOLA XXIV.

LEgati] Missi ad Antonium a senatu, ut Mutinæ obsidionem omitteret. ep. 8. lib. 11. ep. 4. hujus lib.

Pag. 247. *Vt primum occasio data est*] XIII. Kal. Ian. ep. 22. 25.

Nec minimum tempus amisi tuendæ salutis libertatisque communis] Idem aliter ep. 24. lib. 9. *Sic tibi mi Pæte persuade, me dies & noctes nihil aliud agere, nihil cura-*

designat his verbis: *Nonodecimo ætatis anno L. Crassus C. Carbonem, uno & xx. Cæsar Dolabellam, altero & xx. Asinius Pollio Catonem, non multo ætate antecedens Calvus Vatinium iis orationibus insecuti sunt, quas hodieque cum admiratione legimus.*

Pag. 248. *Non invita Minerva*] Feliciter. jocatur autem in nomine *Minervæ*: quod ea sibi faverit, quia sit in eum locum senatus decreto restituta, unde eam turbo dejecerat. epistola 1. lib. 3.

Minerva nostra] Minervæ simulacrum, a Cicerone in exsulium eunte consecratum in Capitolio. Dio libro trigesimo octavo.

Custos urbis] Minervæ cognomen, [illegible]. Plutarchus in Demosthene, Lucianus in Lapith. & Cicero simulacrum illi [illegible], inscripserat. Dio, Vrbes autem ex Minervæ liberalitate processisse, Aristides auctor est.

Dejecerat] Quod Ciceroni mortem portenderit. Dio, Obsequens in libro de prodigiis.

Par[illegible]] Consul.

G[illegible]] Bonorum.

M[illegible]] Clavisium significat contumelioso verbo.

[illegible], Clavisii & Tauri] Delendum hoc arbitror, ut glossema.

I[illegible]] Legati duo Clavisii, qui erant in Africa.

N[illegible]arentur] Quod provinciam administrare vellent absentis Clavisii nomine: in quo dignitas Cornificii lædebatur. infra de Clavisio: *Provinciam [illegible]*.

Ad XIII. [illegible] Ian.] Epist. 22. & lib. 11. epist. 6. Phil. 14.

Pag. 249. *O[illegible]mendis*] Ab iisdem, qui [illegible]bitincrent. ep. 22.

Labefactare] Debilitare, frangere.

Eum] Clavisium.

A[illegible]] Per legatos: cum [illegible]ad urbem esset cum imperio. rever[illegible]autem in urbem, deposito imperio. [illegible]de epist. 30.

Compellationes] Crebras appellationes vehementioribus verbis; cum eam Cicero, crebro compellans, in urbem revocaret

Conviti[illegible]] Convicium fuit compella[illegible] Quotidiana. ep. 26. lib. 16.

Purgas] Quod meis litteris non obtemperaveris. epist. 22.

Quoddam cæcum tempus servitutis] In quo non eluceret honestum, in quo homines recta non viderent: ut facile tamquam in tenebris errarent, ac laberentur. Hanc ego veram esse hujus loci sententiam arbitror: eaque duorum veterum librorum testimonio comprobatur. In aliis pro *Cæcum*, legitur *Græcum*: quod mendosum puto. Sunt qui ex ingenio, *Egregium*, legendum existiment. ex quo quænam elici apta ad hunc locum sententia possit, non equidem intelligo. In aliis, *Gratum*, mendose.

Quoddam Græcum tempus servitutis] Suspicor in voce, *Græcum*, esse mendum. neque tamen excogitare quicquam ipse potui, quod pro ea reponendum videretur. Vbaldini autem Bandinelli, hominis acutissimi, & scientiarum laude præstantissimi, conjecturam etiam atque etiam probo: cum enim percommodam videtur habere sententiam, tum a veteri scriptura non admodum recedit. nam cum in libris quibusdam antiquis, pro *Græcum*, scriptum sit, *cecum*, ipse nihil fere præter unam litteram immutans, legendum putat, *secum*, id est, *necessarium*: *cecum* autem in antiquo libro Vincentii Riccii scriptum est. *[illegible] in juvenibus [illegible] ad hunc locum M[illegible], [illegible] veri tam amplexus est sententiam.*

[illegible] consulum [illegible]] Auctor, ut optime de rep. sentires.

Pag. 250. *Rapiebar*] Post Cæsaris necem, vexata ab Antonio consule rep. epist. 1. lib. 10. Phil. 1. Off. libro primo. *Rapiebar*, summam voluntatem discedendi ex Italia demonstrat. [illegible] sit autem ea mente, ut adesset Kal. Jan. quo die novi consules, Hirtius et Pansa senatum habituri erant.

[illegible]siæ] Venti cantibus in Græciam secundi, in Italiam adversi. vide ep. 15. lib. 2.

Prosequi noluerunt] Cum spirare per xx. dies perpetuo, & adjuvare cursum navigantium ex Italia in Græciam solerent.

Austerque adversus maximo flatu] Epist. 6. lib. 16. ad Att. *Rejectus sum austro*

austro vehementi ad eandem Leucopetram.

Tribules tuos] Rhegienses, legis Juliæ beneficio civitatem Romanam adepti, suffragium in tribu Cornificii ferebant.

Rhegium] Non Rhegium, sed agri Rhegini promontorium Leucopetram: ut ex Phil. 1. cognoscitur.

Ventis remisque] Phil. 1. *Tanta sum cupiditate incensus ad reditum, ut mihi nulli neque remi, neque venti satisfacerent.*

Postridieque] IV. non. Sept. nam in patriam Kal. Sept. pervenit. quo die vocatus in senatum ab Antonio consule, non ivit. postridie autem, absente Antonio, venit in senatum, & Philippicam primam habuit: de qua loquitur, cum hic subjungit: *Sic sum in Antonium invectus, ut ille non ferret.* Et Phil. 5. *Veni postridie: ipse non venit. locutus sum de rep. minus etiam libere, quam mea consuetudo, liberius tamen, quam pericula minaque postulabant.*

In Antonium] Absentem.

Vt ille non ferret] Inimicitias enim Ciceroni denunciavit. Phil. 5.

bantur, ut olim, non admodum differt.

Pag. 251. *Puer egregius*] Epistola septima libro undecimo.

Antonii reditus a Brundisio] Epist. 23. & ad Att. epist. septima libro decimo sexto, & Phil. 3. 4. 5.

In tanta perturbatione] Quanta fuit vexata ab Antonio consule rep.

Hic dies aliam vitam affert] Verba Terentii in Andr. Quidam legunt, *Hæc dies*: opinor, ut tempus potius, quam certus dies ostendatur. Mihi placet interpretatio, mutatio non placet: primum ne dissentiam ab antiquis libris, qui consentiunt omnes in, *Hic dies*: quod etiam Donatus probat: deinde, quia dies virili genere interdum tempus designat, itemque muliebri certum diem. vide epist. 2. lib. 1. ne iterentur eadem.

Conscende] Communem bonorum navem. tu quoque (inquit) cum bonis omnibus conspira ad tuendam libertatem.

Vt rectam teneamus] Ne naufragium reip. fiat. epist. 2. lib. 1. ad Q. fr. ὀρθὰν τὰν ναῦν, & ἅπαξ θανεῖν. quod ab aliquo Poeta sumptum videtur. Aristides

it ad Plancum: integro An-
ito, ut epist. 34.
] Si aberit vis. interdum e-
cuerat. ep. 2. lib. 10.
io] Vel Cornificii legato, vel
i regionem administranti.

P. VICTORIUS.

a nostra custos urbis] Libro
us, de Pallade hac custode
Ita autem illam appellavit,
memoria suorum beneficio-
: recens esset, qui ope hujus
æ Deæ patriam conservarat.
ntur autem Dii a priscis illis,
odam a nobis etiam in nostra
vel a munere aliquo, quo pu-
vare mortales: vel a locis, in
mpla illis erecta essent, & ubi
es esse consueverant. Cicero
suam *Custodem urbis* appella-
lpinæ Galliæ Populi Miner-
n & ipsi valde colebant, *Me-*
elliabant, quod vota precesque
n audire, nec oblivisci soleret.
autem illi in agro Placentino
unt, putabantque eam mor-
. Infra Cabardiacum, non
bia, lapides plures visuntur,
vota huic Deæ soluta incisa
notis etiam locis ad opem il-
iebant, nec tantum vicinæ
idio ipsius fidebant, quod ex
ribus illis intelligitur: unius
riptionem ponemus:

IERVÆ
MORI
ELIA JULIANA
DULGENTIA
DICINARUM
IS INFIRMITATE
AVI LIBERATA
D. P.

alterius, quæ ostendit ean-
n Cabardiacensem appella-
m mulier quæ voti compos
dedicaverat:

IERVÆ
ARDIACENSI
LIA. C. MARI
IONIS F.
L. M.

Ut autem hæc Minerva a sede Cabar-
diacensis appellabatur, ita Diana quæ-
dam Limnatis dicebatur, de qua po-
tissimum nunc mentionem facimus:
ubi enim de ipsa agitur in IV libro
historiæ Taciti, scripturæ perversio est:
volumus autem eam tollere: *Auditæ
dehinc Lacedæmoniorum & Messeniorum
legationes de jure templi Dianæ Limenti-
dis*: legendum enim est *Limnatidis*:
priscum sane illud exemplar, unde
exscripti sunt primi quinque libri,
quod in Medicea bibliotheca servatur,
Liminatidis habet. Quamvis autem a
diligente & erudito viro libri editi
sunt, mendum tamen hoc cavere ille
non potuit: manu enim ipsius in
margine veteris codicis Ἀ΄ρτεμις Λιμε-
νῖτις, scriptum est, quam putavit ve-
ram esse lectionem. Quantopere au-
tem deceptus sit, ostendunt Græci au-
ctores, Pausanias in Messeniacis 89.
Ἔστιν ἐπὶ τοῖς ὅροις τ̃ Μεσσηνίας ἱερὸν
Ἀρτέμιδος καλουμένης Λιμνάτιδος. I-
tem 109. Ἔστι δὲ ἐν τῇ μεσογαίᾳ κώμη
Καλάμαι ἐ Λίμναι χωρίον· ἐν δὲ αὐτῷ
Λιμνάτιδος ἱερὸν Ἀρτέμιδος. Sed etiam
Strabo lib. VIII, pag. 158. Superiores
duas, & nonnullas alias voti solutio-
nes e vetustis lapidibus acceptas dedit
mihi Hieronymus Fondulus excellen-
tis ingenii & multarum litterarum vir,
qui paucis his mensibus morte obi-
ta magnum sui desiderium amicis re-
liquit.

Sed locum Taciti vindicavit J. Meur-
sius, qui docuit Limenatidem Mi-
nervam Dorice dici, quæ vulgo di-
catur Λιμένητις, Limenetis, quæ ab
utroque populo Messenio, & Lace-
dæmonio fuerit culta in confinio. A-
liam vero esse Λιμνάτιδα Minervam,
quæ a Lacedæmoniis pariter & Mes-
seniis loco proprio fuerit culta, quam
perperam Strabo cum Limenetide con-
fundat. vide ejus Miscell. Lacon. lib. I,
cap. I.

EPISTOLA XXVI.

H*Onestus*] Ad honestatem familiæ,
non ad hominis mores, refertur.

Pag. 253. *Gratiarum actione eos ma-
gis egere, quam commendatione*] Magis
esse,

ralis animi significatione. ep. seq. & ep. 3. lib. 1.

Epistola XXVII.

Proximos] *Propinqui*, sunt sanguine conjuncti: *proximi*, conjunctiores quam propinqui. Phil. 14. *Consolemur eorum proximos.*

Vt summa severitas cum humanitate jungatur] Hæ sunt illæ virtutes, quæ specie dispares, prudentia junguntur: ut ait Cicero in Oratore. inde sumitur ad laudandum egregia sententia. itaque cum Cicero M. Brutum in libro de perfecto oratore laudat, *Quid*, inquit, *tam distans, quam a severitate comitas? quis tamen unquam te aut sanctior est habitus, aut dulcior?* Lib. 3. de Leg. *Quid est elegantia tua dignius? cujus & vita, & oratio consecuta mihi videtur difficillimam illam societatem gravitatis cum humanitate.* Eodem pertinet, quod scripsit ad Q. Fr. epist. 1. lib. 3. *Quibus ille rebus fortasse nimis lenis videretur, nisi hac lenitas illam severitatem tueretur.* Et paullo post: *Hac illius severitas acerba videretur, nisi multis condimentis humanitatis mitigaretur.* Et ibidem, infra: *Cyrus ille a Xenephonte non ad historiæ fidem scriptus, sed ad effigiem justi imperii: cujus summa gravitas ab illo Philosopho cum singulari comitate conjungitur.* Et in Catone: *Erat in illo viro comitate condita gravitas.* Nec dissimile illud in Bruto; *Sine arrogantia*

bus illis consularibus Co[...] commemorata narrabat [...] set postea civitati mali, [...] dere ille tanto ante vid[...] sermone confecto, tanta[...] nitatem fuisse, ut cum l[...] tolleretur omnis illa super[...] monis: eaque esset in be[...] & tantus in jocando lep[...] eos curia fuisse videretur, [...] culani. Idem de Catili[...] tione pro Cœlio: *Cum [...] cum remissis jucunde, cu[...] ter, cum juventute com[...]* mile illud pro Murena [...] *tatem & facilitatem t[...] veritatisque asperseris.* Q[...] more nostro, ut in p[...] tentia Latini sermonis c[...] tur.

Epistola [...]

Pag. 254. Lilybæo] T[...] montori[...] taliam spectans, Pachyn[...] Lilybæum in Africam.

Tuo nomine] Ob studi[...]

Appellaretur] Sic un[...] tus liber, & recte. [...] *Appellaret*, sententiam [...] arbitror, minus aptam [...] pro alicujus dignitate se[...] quam appellat.

Pag. 255. *Absentibus*[...] fectis ad D. Brutum ob[...]

Nihil sane possum tibi opitulari] Idem scripsit epist. 28.

Consulibus amissis] Hirtio & Pansa. epist. 23.

Incredibiles angustia pecunia publica] Et ad M. Brutum: *Maximus in rep. nodus est, inopia rei pecuniaria.*

Optime meritis] Bello Mutinensi. vide Phil. 14.

Tributo] Quod impositum populo non erat post devictam ab Æmilio Paullo Macedoniam. libro secundo Off. Plutarchus in Paulli vita. in epistola vero ad M. Brutum, *Obdurescunt magis quotidie boni viri ad vocem tributi: quod ex centesima collatum, impudenti censu locupletum, in duarum legionum pramiis omne consumitur.*

De Attio Dionysio] Si est idem, de quo in epist. 24. *Attico* legi malim, quam *Attio*: ut ab Attico & cognomen, & nomen acceperit. quod etiam Corrado placuit. epist. 15. lib. 4 ad Att.

De P. Lucceio] Epist. 26.

Magistris] Auctionum.

Die] Auctionum.

Pag. 259. *Venulejo, Latino, Horatio*] Legatis C. Calvisii, per quos Africam provinciam absens obtinebat. epistola 25.

Valde laudo] Quod lictores illis ademeris.

Honore] Digni.

Ignominia dignis] *Dignus* tam in malam, quam in bonam partem accipitur. lib. 1. de Fin. *Dignus odio*. Terentius in Eun. *Contumelia digna sum*.

LIBRI XIII.

EPISTOLA I.

Pag. 263. C. *Memmio*] Hic est ille Memmius, qui Rom...

liberæ civitates, in quibus tuto Romanis exsulibus liceret esse, Athenæ, Mitylenæ, Rhodus, Smyrna, Dyrrhachium, Massilia, & aliæ. epist. 2. lib. 3. ad Q. fr. & Appianus lib. ...

videe] Quia fructu careo suetudinis tuæ.

[illegible]] Quasi, non [illegible] [illegible] [illegible], quæ [illegible] est, cum te [illegible] [illegible] injuriam. disjunctus a te [illegible] aliquam capio: ta- [illegible]dissem, aliquanto majo- mansisset enim volupta- [illegible]lla: & aliquid præterea, s præsentem viderem, tuo- iucret, accessisset.

[illegible] operam] Licet cum a te sim visurus: non du- operam dare, ut te videam.

[illegible] commode facere poteris] n spes futuri temporis, præsentis affertur. nec ium aculeus, qui, cum nis adventum appropin- rit.

or, confici potest] Non a, quod impetrare non

Epicureo] Hic videtur um Athenis tenuisse in [illegible]. quod infra perspi- s verbis: *Hominem, offi-*

sunt] Utrum hoc ad ami- [illegible] mutua pertinet officia? opinor. nam officia po- Cicero in patronum, & maxima conferre: ille in Græculis homo, nullis

eum pudet?

Pag. 264. *D[illegible]*] Epist. 25. lib. 9. [illegible] Summum [illegible] Epicur[illegible] præ- [illegible] Cicero [illegible] collocarunt: quanquam Epicurus quo- que voluptatem suam a virtute non dis- junxit. vide epist. 17. lib. 15. & Laer- tium.

De suis commodis & præmiis] Quæ- nam hæc sint commoda & præmia, di- vinare non licet: nisi si, quod inter E- picureos excelleret, commoda sibi ali- qua & præmia postulavit: qua de re lite orta, Romam venit, & patrono in primis Cicerone, quæ voluit, a senatu consecutus est.

A Phædro] Principes Epicureæ sectæ, Ciceronis ætate, videntur fuisse, pri- mum Phædrus, post eum Philo, post Philonem Patro. Nobilis Philosophus in Philippica quinta *Phædrus* vocatur.

Ante quam Philonem cognovimus] Phi- lo enim eruditior. epist. 8. lib. 9. De fin. lib. 5. sic autem Tusc. 2. *Nostra m[illegible] Philo, quem nos frequenter audivimus, instituit alio tempore rhetorum præcepta tradere, alio Philosophorum. ad quam nos consuetudinem a familiaribus nostris addu- cti in Tusculano, quod datum est temporis, in eo consumpsimus.*

Cognovimus] Cognovit eum Sulla & Pompejo coss. ut in libro de claris orat.

Ut vir bonus] Non amplius, ut Phi-

EPISTOLA XXX.

Acilio] Præerat Siciliæ proconsulari imperio, licet consulatum non gessisset. vide quæ diximus epist. 1. libro primo.

L. Manlius est Sosis] In litteris commendaticiis primum locum obtinet vel narratio, vel procœmium: hoc, ut exponantur caussæ, quibus ad commendandum adducimur: illa, ut statim res ipsa, nullo exculta artificio, perspicua veritate studium & patrocinium boni viri consequatur. Hic narratio incipit a nominibus. ut in Divinatione, *Agonis est quædam Lilybetana:* & lib. 1. in Verrem, *C. Sulpicius Olympus fuit:* lib. 3. in eundem, *Nympho est Centuripinus*, & alibi. *L. Manlius Sosis*, duo sunt Romana nomina, tertium Siculum. qui enim peregrini Romanam civitatem assequebantur, eorum assumebant & prænomina, & nomina, quorum opera & beneficio cives Romani facti erant, vetere nomine conservato. exemplum exstat illud epist. 36. *Cum Demetrio Mega mihi vetustum hospitium est.*

est adeptus. Hæc verba Ciceronis factum esse civem Romanum Manlium beneficio legis Juliæ, videntur ostendere, non ejus legis, quæ a tribunis pl. Silvano & Carbone postea lata est, cujus hæc sententia fuit, ut adscriptis in fœderatos populos civitas daretur. ita, si tum, cum lex ferebatur, in Italia domicilium haberent, & si sexaginta diebus apud prætorem essent professi. Nam si ad hanc Silvani & Carbonis legem Cicero respexisset, non hoc argumento usus esset, quod in id municipium esset adscriptus ante civitatem sociis & Latinis datam, sed hoc potius, quod in Italia domicilium habuisset, cum eam legem Silvanus & Carbo tulerunt. Non negaverim, eam legem ad peregrinos attinuisse, & peregrinorum in numero Catinenses fuisse: verum ea lege non est usus Manlius, qui aliquanto ante civis Romanus legis Juliæ beneficio factus esset. Quid igitur spectavit, aut quorsum lata est Silvani lex & Carbonis: si quidem adscripti fœderatas in civitates jura civium Romanorum lege Julia adepti jam erant? Primum confirmabat eis legis Juliæ

in quo discreparet a se ipso. supra: *Cum Patrone Epicureo ... nisi quod in Philosophia ab eo dissentio.* Quare Mem-
icans, *Non valde*, inquit,
... Tantum porro abest, ut
troni & ceteris, quos Epi-
sophia delectabat, valde ini-
:t, ut eos etiam valde dilige-
trone ipso dixit jam: *Me ha-
n defensorum & amicorum fere*
Atticum, Pætum, Cassium,
Ciceroni carissimos & jucun-
uisse, scriptæ ad eos epistolæ
int: qui omnes quin idem,
urus, de voluptate senserint,
n potest. de Pæto satis plane
r ex epist. 25. lib. 9. de Cas-
16. 17. 19. lib. 15. & ex Plu-
'o: de Pansa ex epist. 12.
:. 19. lib. 15. ad Att. infra
:bis.

an ignoscendum sit huic] For-
endum est huic. Ne hic qui-
dicere, *Ignoscendum est huic*;
ominis rationemque probare

sit ex istis] Hoc dicit, ut
tenti auctoritatem augeat;
is revera Epicureus non esset.
19. lib. 5. ad eum, & lib. 1.
ndiscipulos ejus vocat Epicu-

rali doctrina] Doctrinas adi-
'o lib. 1. de Fin. *Vellem* (in-
nu tui sit instructior: est enim
...

licharmo prætore factum. ep. 11. lib. 5. ad Att.

Ὑπομνηματικώτερον] Ad rei memoriam litteris mandatum.

Redeo ad prima] Sic epist. 10. libro primo ad Atticum: *Ut ad prima illa redeam, nihil ego illa impudentius, astutius, lentius vidi.*

Sic tamen habeto] Indicat suam cupiditatem.

Quod rogo] Plus est, quam peto.

Epistola II.

Pag. 266. C. *Aviano Euandro*] Illud primum constat, libertum hunc esse M. Æmilii, qui post nominatur; deinde, cum liberti retinere soleant servile nomen, patere arbitror, Euandro nomen huic fuisse, cum serviret; Aviani autem cognomen ab eo, qui manumisit, accepisse. non enim iis assentior, qui, *Avianio*, legunt, opinati Avianiam gentem Romæ fuisse, nam liberti eodem, quo patroni nomine utebantur. patrono autem Euandri, Æmilio nomen fuit, cognomen Aviano. itaque epist. 21. cum ejus libertum C. Avianum Hammonium Cicero commendare vellet, sic orsus est: *M. Æmilius Avianus ab ineunte adolescentia me observavit.* Et ep. 27. *C. Avianus Hammonius incredibiles mihi gratias per litteras egit & suo, & Æmilii Aviani, patroni sui, nomine.* Quod si opinionem suam veteres libri aucto-

Cajo accepisse. Nec vero de duobus fratribus Avianis incerta & inanis conjectura est. nam epistolæ ultimæ hujus libri, facta patris eorum C. Aviani Flacci mentione, subjunguntur hæc: *C. Avianus in Sicilia est: Marcus est nobiscum.* Licet etiam opinari, manumissos Euandrum & Hammonium non ab horum fratrum altero, sed ab utrinsque patre C. Aviano Flacco, & ab eo prænomen accepisse. nam, quo tempore in Ciliciam Cicero profectus est, vivebat Flaccus: periit autem aliquot post annis, Allieno Siciliam obtinente, ut ex epist. ult. hujus libri colligitur. Nam quod iidem in ceteris quoque, quæ infra leguntur, epistolis 21. 27. 35. 79. atque etiam lib. 7. epist. 23. *Aviani* nomen in *Avianium* mutarunt; eadem ratione refelluntur: ut omittam veterum librorum, quibus quidem ego utor, testimonium: quod illi tamen contemnunt, nisi si cum suo singulari libro consentiat: nos tamen, contemni non debere, sæpe sumus experti: contra, in illo, quem se unum sequi profitentur, mendosa esse quamplurima non ignoramus.

Sacrario] Parte ædium urbanarum exsulis C. Memmii. nam *sacraria* non modo in sacris ædibus, verum in profanis etiam esse poterant, loca quædam consecrata, vel ubi sacræ res custodirentur, vel ubi sacra gentilicia fierent. In Verrem: *Erat apud Hejum sacrarium, magna dignitate in ædibus.*

ratori] Auctoritatem & potesta- alerio Cæsar auxit, addito Pro- is nomine.

*ae enim meo beneficio aff. *[illegible]] Quod a tribunis pl. promulgatam, de orum dividendis, periculi consul m passus. infra.

in honoribus meis, nec in laboribus m defuerunt] Auge copiam e loco epist. 29. *In omni genere & ho- & laborum meorum & animus, & & auctoritas, & gratia, etiam res iru C. Capitonis presto fuit, & pa- temporibus, & fortuna mea.* Nec m illud epist. 8. lib. 15. *Vel defen- tibus temporibus, vel ornatus se-*

Huc etiam illud pertinet episto- a ejusdem libri: *Cujus erga me fin- i benevolentiam vel in labore meo, more perspexi.*

i caussa] Cur eos commendarem.

268. *Monerem te*] Misericordia otus & æquitate.

jus obtinendum] Ne agri eorum itur.

ni temporis] Cum L. Sulla dicta- os eorum, qui Marianis partibus it, publicare vellet.

uns pl.] Prætertim Rullus, in orationes exstant.

lus fortuna perpercisset] Tempore o.

ge agraria] Quam de agro Cam- c Stellate dividundo tulit. Sueto- & alii.

um] Ne municipes vectigal um-

cutus est, significat; fortasse etiam se- ipsum, qui Volaterranos in consulatu suo defenderat.

Pro mea pristina opibus] Amissis bello civili, Cæsare victore.

Certamen] Epist. 6. lib. 2. *Omni non modo contentione, sed etiam dimicatio- ne.*

Isti negotio] Agrorum divisioni.

EPISTOLA V.

Quod tu optime existimare potes] Siquidem me nosti, quam faveam dignitati tuæ.

Pag. 270. *Non committo*] Captat be- nevolentiam a modestia sua.

Sullani temporis] Cum omnes ei for- tunas ademit Sulla.

Tueri vix potest] Nemo enim senator esse poterat, nisi DCCC millia possideret. Suetonius in Augusto.

Ne caussa potius apud te valuisse vi- dear, quam gratia] Notetur locus. nam in commendando, si de ipsa re loqui- mur, possumus hanc sententiam, qua nunc Cicero utitur, subjungere. sin ordimur a commemoratione amicitiæ, quæ nobis cum eo, ad quem scribimus, intercedit; convertere sententiam li- cet, hoc modo: *sed mihi minus libet multa de nostra amicitia scribere; ne gra- tia potius apud te valuisse videar, quam caussa.*

EPISTOLA VI.

dati ibant in provincias. epistola 17. lib. 15.

Pag. 271. *Societatis*] Publicanorum, qui Africæ vectigalia exigebant. erant autem singularum provinciarum societates: & Bithynica nominatur epistola 9.

Notam] Inter Ciceronem & Valerium in Africam proficiscentem convenerat, ut, quibus litteris ei Cicero aliquem vere, atque ex intimo animi sui sensu, non ex aliorum voluntate, commendaret, signum quoddam apponeret, ut graves commendationes a levibus distinguerentur.

Pag. 272. *Valeant*] Cum animadvertuntur ab aliis.

Vellem expertus esses] Ergo Valerius paullo ante in provinciam venerat.

Sed tamen suspicor ipsum hominem] Primum posuit liberalitatis fructum: *Quæ quantum valeant in provincia, vellem expertus esses*: alterum subjungit: *Ipsum tamen hominem suspicor amicitia tua perdignum esse.*

Id satis esse debebat] Est enim amico credendum.

Deligendis] Sic opinor melius, quam

Et dignitatis municipii, & æqui- & voluntatis etiam erga se] Tribu- bus Atellanorum caussa nititur, - tate municipii, æquitate rei, - erga illum, apud quem agetur.

Aliqua necessitudine] Erant fo- in Cluvii clientela.

Neque honorum, neque laborum -rum] Epist. 4. eadem sententia d- enunciata.

Pro nostra summa conjunctione, - tua in me perpetua & maxima bene- tia] Initio epistolæ dixit: *Pro nost- cessitudine, tuaque summa in me obs- tia.*

Pag. 275. *Quando a te data sit* - Ut voluntas pro re sit.

EPISTOLA VIII.

C*Um & mihi conscius essem*] Mu- ad impetrandum via, mutua- luntatis & benevolentiæ commen- tione.

Non dubitavi a te petere, quod petendum esset] Similis locus ep- lib. 2. *Non dubitavi id a te per li- petere, quod mihi omnium esset*

modo lætitia , sed etiam quædam gloria] Non dissimile illud ep. 6. *status me in eo non offi... solum m, sed etiam pietatis laudem debere e.*

nini maximi necessario] Albino so-uo.

vehementer etiam atque etiam rogo] o ante : *Ego te plane rogo , atque ita, iore studio, justiore de caussa, magis mo rogare nihil possim.*

diliges] Aliquando ex officiis in te

IN NOTIS JUVENILIBUS.

us ex filia] Antea , *cujus ex fa-* in omnibus impressis legebatur. ėptimum abhinc annum , *filia*, imus ex oratione pro P. Sestio, C. Albini filiam P. Sestio nupsis-itur. Hunc autem locum , alia-m multa a nobis restituta, & ipressa qui sibi postea vendicarint uisse. quam ego laudem illis vel oncesserim, modo ne iidem no-librum tertio quoque verbo re-derent, & quod ex illo sumpse-d se vidisse dissimularent, quod-agis doleo, Germanis acceptum mallent. Sed quoniam ab hoc tationis genere natura semper, tiam ratione abhorreo: de Ger-nihil dicam , qui , ut veterum ediderint multos, & optime de is meriti sint , certe patri meo am in hoc genere videbuntur tandi: hunc autem , qui nos oc-

doceri , & de sententiis illis , quibus antea multum tribuerim, si falsæ sunt depelli. Cum autem in rebus, quæ ad vitam, moresque pertinent insolens accusor, ferre non possum : non sum adeo angusto, & jejuno animo, ... ut mihi aliorum industria inventas res vindicem. Ipse potius si quando aliquid labore, ac diligentia mea e tenebris eruo, aliis deferre consuevi : cujus rei mihi multi testes esse possunt: neque enim in obscuris locis viximus, & multorum etiam doctorum, clarorumque virorum amicitia floremus. Non video cur quæ a te, ut ais, excogitata sunt , mihi quoque in mentem venire non potuerint. Ipse sane arbitror si quid eruditum, & acutum unquam inveni , ab aliis prius id , meliusque excogitatum fuisse. Quod me cupide dicis librum tuum reprehendere, falleris: nunquam enim istius laudis magnopere avidus fui, neque vero esse debui. Odiosum genus hoc est scribendi , mi Paule , nec potest ita tractari , ut non voluntas alicujus offendatur : neque ego hoc non videbam. Sed mos gerendus fuit amicis. Puto etiam me apud alios offendisse, postquam tu, contra quem dicere nunquam cogitavi, tam graviter tibi læsus videris. Falsum etiam illud est, me de te male existimasse, quem ne notum quidem habebam: quod tua sane culpa factum non est: omnia enim fecisti, ut ab omnibus cognoscaris : neque ego

ero, dum te tanto studio scripta antiquorum multis modis depravata castigare, & castigata ad communem fructum edere cognovero, quamvis mihi placatus non sis. Quod si animum tuum, tam infensum mihi, aut levi, aut nulla de causa scissem, operam dedissem, ut tibi satisfacerem: neque enim mihi unquam cum literatis & ingeniosis hominibus inimicitias esse gerendas putavi: sed eos & amandos, & omni officio colendos perpetuo duxi. Nam quod quereris me nonnulla potius Germanis accepta referre, hoc me penitus omni culpa liberat, docetque, nunquam dissimulasse, a quibus adjutus sim. Cur enim potius Germanis, quam Italis hominibus? qui mecum nulla re, neque publice, neque privatim conjuncti sunt. Amo sane nationem illam, ut non minus belli artibus, quam pacis studiis claram: nec tamen Italos homines odio prosequi debeo. Omnibus denique me magno beneficio obstrictum fatebor, quicunque hanc partem literarum impigre adjuverint. Hic potissimum purgare nos voluimus, quia hoc in loco acerbissime nos accusaveras.

EPISTOLA IX.

UT *potui diligentissime*] Quam diligentissime potui.

Socios Bithyniæ] Publicani erant ex equestri ordine: itaque ep. 65. *homines amplissimi* vocantur. ii dividebantur in

... privato ... |
us epist. 33. lib. 7. & epistola
octava libro nono.
ine industria] Nec, ita, ut lan-
n otio, domestico & privato
editus, sed caussas in foro age-
industria enim actione cognosci-

re] Cito: quod auxit amorem

tamen] Quanquam maximis
; affectus sit: ea tamen caussa
nicitiam nostram firmiorem.
tamen caussa communis ordinis]
e veteres libri, *sed tamen com-
ordinis:* quod mendosum esse
: itaque legendum putabat V-
s Bandinellus, quod item aliis
video: *sed tamen communio or-*
Equidem nec improbo, quod
doctis viris; nec tamen statuo,
oc melius, quam illud, *Caussa
n ordinis:* quod mihi quidem
agis placet, quia sumptum est
uibdam antiquis libris. sunt, qui
tur, *Communis*, recte legi, &
ri *societas:* ut publicanorum
n tota societas intelligatur. id
detur durius, & accersitum ni-
ige.
trisque subselliis] In publicis, pri-
e caussis, id est, in majoribus,
oribus. Sunt enim subselliorum,
tur hominum ratio, tria genera;
arum, duo. nam & judices, &
i, & accusatores in subselliis
ebant: caussae vero vel de publicis

... *torio praetoris*, *majorumque caussarum*, *sed a subselliis*, *hoc est*, *non a tribunali*. *sunt enim subsellia tribunorum, triumvirorum, quaestorum*, & *hujusmodi minora judicia exercentium, qui non in sellis curulibus, nec tribunalibus, sed in subselliis considebant.* Dixit igitur Cicero, versatum esse Varronem in utrisque subselliis, id est, egisse caussas & apud eos judices, qui simul cum magistratu non curuli, parvis de rebus, & apud eos, qui cum curuli de majoribus cognoscerent. Hic addam quasi παρέργον, tertium quoddam genus judicum fuisse, qui stantes judicarent: de quibus Cicero in Bruto, *si anguste*, inquit, & *exiliter dicere, est Atticorum; sint sane Attici, sed in Comitium veniant, ad stantem judicem dicant. subsellia grandiorem & pleniorem vocem desiderant.* Hos opinor levi aliqua de re, a magistratu mandata, separatim judicasse. nam stantem judicasse vel triumvirum, vel alium minorem magistratum, credibile non est: & Pedianus triumvirum sedisse ostendit; & idem Cicero confirmat, cum ait in Cluentiana: *Hominem ante pedes Q. Manilii, qui tum erat triumvir, constituunt.*

Petitioni] Petiit, & adeptus est triumviratum, & tribunatum pl. ut ait Gellius lib. 13. cap. 12. sed utrum tribunatum ante quaesturam, id est, ante hanc epistolam, eo quaestore scriptam, an post, incertum videtur. scimus, post quaesturam peti solitum esse tribuna-

fructus honestus, sed honor fructus honestissimus. Pro lege Manilia: *Meus labor in privatorum periculis caste integreque versatus, ex vestro judicio fructum est amplissimum consecutus.*

Laboris sui] Quem suscepit, cum versaretur in utrisque subselliis.

His autem temporibus] Commutata rep.

Brundisio] Quo se post pugnam Pharsalicam Cicero contulit. epist. 27. l. 11. & epist. 6. ad Atticum lib. 11.

Mandatis] Vt ageret cum Cæsare, ut in Italia, atque etiam in urbe, si vellet, Ciceroni liceret esse.

Ad Cæsarem] Bellum in Ægypto gerentem.

Pag. 280. *Renunciando*] Mihi.

Si prius caussam, cur eum tantopere diligerem, tibi exposuissem] Idem loquendi genus epist. 5. lib. 4. *Si hoc unum proposuero, finem faciam.* Vide, quæ ibi diximus.

Usus] Vtilitati. epist. 16. *Multis in rebus mihi magno usui fuit & fides ejus, & prudentia.* epist. 1. lib. 1. ad Att. *Fuit & mihi, & Quincto fratri magno usui in nostris petitionibus.* Terentius in Heaut. *Mihi sic est usus.* In Hec. *Si esset ex usu nostro hoc matrimonium.* Interdum valet, *consuetudo*, ut epist. 1. lib. 9. *Eorum usum dimiseram.* Interdum peritia, exercitatione parta, ut ep. 16. *Valet ingenio: habet usum.*

Modestum, prudentem, a cupiditate omni remotissimum, magni laboris, sum-

ıacit, unum eorum, qui *Rufuli*
ıtur, qui creari ſolebant in exer-
erum, qui *Comitiati*, Romæ co-
eſignati.

ep'ſſe ab eo beneficium viderer, non
Sententia ſimilis epiſt. 19. lib. 6.
ille ſe dediſſe beneficium putabit,
piſſe. Recitat Gellius pulcherri-
Publii mimi Senarium: *Benefi-*
nde accepit, qui digne dedit.

us auctoritatem meam] Auctor
i fui, ut eam legationem ſuſci-
ſequitur proxime: *Qui enim im-*
.

EPISTOLA XIII.

3. H*Oneſtus, gravis, plenus officii*] Nihil redundat:
enim ſingulis aliquid addunt.
poteſt eſſe aliquis honeſtus,
ıen gravis, aut officii plenus:
ra. *honeſtus* autem refertur ad
c familiam, quod honeſto lo-
: *gravis*, ad ætatem & mores:
ficii, ad probitatem & conſue-
a vel bene merendi, vel remu-
.

plane vir] Ad hanc laudem ad-
poteſt: & augetur ex ea majo-
modum commendatio, præ-
apud Brutum, inſigni bonitate

na] Iis rebus, quæ ſunt in for-
teſtate.

id hoc ad rem pertinet] Si fortu-

ris prætoribus nobilitate præſtabat. e-
piſt. 12. lib. 10. Feſtus.

EPISTOLA XV.

Pag. 284. P*Ræcilium tibi commendo unice*] Cauſſæ ſunt hujus commendationis duæ: quarum altera ſumitur ab adoleſcente Præcilio, qui modeſtia & humanitate excellat, Ciceronemque ipſum ſingulariter diligat: Altera ab ejus patre, cujus & in Cæſarem Ciceronemque non vulgaris benevolentia, & probitas eximia ſit. Præcilia gens & plebeja, nec ullo clara conſulatu, ne prætura quidem, quod ſciam.

Hem hic ille eſt] Inſignis ad movendum locus: tum quia ſenſus Præcilii & ſtudium erga Cæſarem declaratur: tum etiam, quia Cicero, qua ſibi re offenſum Cæſarem putat, in ea dat operam, ut illum ſibi, erroris confeſſione, reconciliet. *Hem*, particula non dolentis, ſed indicantis potius: ut Phil. 5. *Hem cauſſam, cur lex tam egregia ferretur, ut eos judices haberemus, quos hoſpites habere nemo velit.* Et Terentius in And. *Obſecro te, quamprimum hac me libera miſeram metu.* D. *hem libero.* In And. *Hem tibi, reſcivit omnem rem.* Et alibi. Similiter Plautus in Aſin. *Hem nunc, ſi velis da, commoda homini amico.* Et in Capt. *Hem mihi jam otium eſt.* Et alibi.

Irridere] Initio civilis belli.

Pag 285. *Non tecum conjungerem*]

patre in Parthis.
Proconsulem.
candido bello] Quod Cæsar, aliquam pugnam, cum Ptole... gessit. extat eo de bello vel ...d Oppii liber.
memoriam Crassi de tuis unus ... P. Crassus in Gallia Cæsaris erat.
...8. *Diodoto Stoico*] Epist. 4.
arbitror] Mos Ciceronis est, proposita, breviter suum sen... ndere, ut epist. 1. lib. 16 *Is ...acitus est, quæ tibi essent opus. puto.* Et epist. 4. lib. 10. ad ...*bat ad summam, quod nullo ne... ret amicissimum mihi Cæsarem:*
Peritiam exercitatione par...
...ere fuisti] In historia.
...alitati] Quam nulla dies ex...
...is] De doctrina hominis, de de usu, & an Græcis litteris ...andare possit.
...en quod negaveram commendo] Simile artificium epist. 18. *...do verebar tibi gratias agere, ...te ago.*

...PISTOLA XVII.

M' Manius prænomen a *Mane*, ut a *Luce* ...

non disputo, quam recte faciant, qui, quod nostrum est, ad alios transferant; cum præsertim, Scholia nostra se vidisse, inficias ire non possint. equidem, quod ad me attinet, non laboro: minima enim hæc duco; & magis id specto, ut studiosis meo labore consulam, quam ut inanem gloriam quæram: sed tamen quorum nostrorum temporum consuetudinem notandam putavi. De correctione nihil addo. notus enim loquendi modus. uno tamen utar exemplo. epist. 4. lib. 15. *Quam potui maximis itineribus ad Amanum ire contendi.*

Pag. 290. *Religiose & sine ambitione*] Quasi religioni adversetur ambitio. nam religio veritatem exigit: ambitio sæpe veris falsa præponit.

EPISTOLA XVIII.

E*Latum lætitia*] Epist. 10. lib. 2. *Post comitia ista præclara, quæ me lætitia extulerunt.*

Rogatus, aut certe admonitus] Correctio, quia rogari amicus ab amico non vult. epist. 9. lib. 1. *quæ mihi commendas, ea tanta mihi cura sunt, ut me nolim admoneri, rogari vero sine magno dolore vix possim.* Et epist. 4. lib. 15. *Admonendum te potius, quam rogandum puto.* Et epist. 13. l. 9. *Peto a te, vel, si pateris, oro.*

Quin ita futurum fuerit] Te responsurum liberaliter fuisse, dubium nobis non erat.

gratiarum actio videtur. quamquam ne ille quidem gratias debet agere: non enim ab eo rogatus, aut admonitus, sed ultro ipse nec opinanti voluntatem ei tuam tantam per litteras detulisti. itaque gratiarum actio nulla æquare potest officium tuum.

Esse gratum necesse est] Quia, quod jucundum, idem gratum, non contra. vide quæ diximus ep. 6. lib. 4.

Pag. 291. *Utrumque eorum, quæ negavi mihi facienda esse, faciam*] Solet in commendationibus, hoc uti Cicero genere artificii, ut, quos primum negavit oportere commendari, eosdem postea commendet: ut ep. 16. *Et tamen, quod negaveram, commendo tibi eum.* Et ad Catonem, ep. 4. lib. 15. cum hæc jam dixisset: *Etsi talibus de rebus gravissimos homines & rogare solere, & rogari scio; tamen admonendum potius te a me, quam rogandum puto:* subjunxit aliquanto infra: *Huic meæ voluntati, ut faveas, adjutorque sis, quod paullo ante me negaram rogaturum, vehementer te rogo.* Vide & initium epist. 47. & epist. 63.

Quantum accessionis fieri potest] Ep. 1. lib. 2. *Quantæcumque tibi accessiones fient & fortunæ, & dignitatis.*

Epiroticis] Possessiones in Epiro Atticus habuit, ut epistolæ ad eum scriptæ, & Nepos in vita demonstrat. Epirus autem hoc tempore ad imperium Sulpicii, Achajam regentis, pertinuit: antea Macedoniæ provinciæ pars fuit: ut ostendit oratio in Pisonem.

n diligentior esse nemo potest.

C. Avianum] Ep. 27. millis, *Avianum*, legi: cum epistolæ, *M. Æmilius Avianus* cur autem liberti nomen non mendi [illegible]

matrem [illegible]] Cum exsula- pulsus.

[illegible]mmunum] Fortasse abundat *n*.

[illegible]ISTOLA XXII.

Murena] Varro Terentiæ s, Murena Liciniæ cognogitur vel ex Terentia in Liciquod magis arbitror, ex Lirentiam adoptatus, novum accepit, vetere conservato: Magni socer Scipio Metelis a Q. Cæcilio Metello Pio, ntea Corneliæ gentis: ut llus, qui anno Vrbis 680. , accepto Terentiæ gentis , Liciniæ retento. Hunc ego Murenam facile crediderim is Murenæ patrem fuisse, ugusto anno 730. consula- *Murana* vero scribendum esse *[illegible]rena*, cum a μύραινα pisce ut alia Romanarum gentium , licet advertiante lapidum a auctoritate, libenter existi-

. *Quibuscumque rebus honesta dignitate poteris*] Eodem . 31. Similiter epist. 32. &

Pag. 298. Libenter te esse factu[rum]] Ab omnibus antiquis libris, uno excepto, abest *Te*; nec fane necessarium videtur.

Meas quoque litteras] Etsi neque numerus, neque genus loquendi admodum mihi satisfacit: quid enim est, *Meæ litteræ magnum sunt apud te?* consensus tamen facit veterum librorum, ut acquiescam. in vulgatis legebatur, *Meas quoque litteras pondus habituras*; apte: sed antiquitatis, ut arbitror, nullo testimonio.

M. Mindio] Ep. 20. lib. 5.

Elide] In qua urbe delubrum Jovis Olympii fuit. Plinius lib. 4. cap. 5.

Quod commodo tuo fieri possit] *Quod sine molestia tua fiat*, epist. 23. & epist. seq. *Quod commodo tuo fiat.*

Disceptatore] Rei, quæ in controversiam vocatur, moderatore. In Partitionibus hoc verbum Cicero ipse interpretatur: *Aut auscultator est modo, qui audit, aut disceptator, id est rei sententiaque moderator.* Eo usus est Asinius, cujus hæc recitat Quinctil. lib. 9. cap. ult. *Si, Cæsar, ex omnibus mortalibus, qui sint ac fuerint, posset huic causæ disceptator legi, non quisquam te potius optandus nobis fuit.*

Alienum tua dignitate] Sic locutus epist. 14. lib. 9.

EPISTOLA XXVII.

Pag. 299. NOn parcam opera] Commendare non desinam.

ter ſequentibus verbis.

Quibus antea delectabamur, nunc etiam vivimus] Epiſt. 2. lib. 9. *Stet nobis illud, una vivere in ſtudiis noſtris, a quibus antea delectationem modo petebamus, nunc vero etiam ſalutem.* vide epiſt. 3. lib. 4. epiſt. 13. lib. 5. epiſt. 12. lib. 6. epiſt. 3. lib. 9. copiam enim auget locorum ſimilitudo.

Quæ te erunt digna] *Quas tua fides, amplitudo, juſtitia poſtulat*: epiſt. 28. *Quibuſcunque rebus honeſte ac pro tua dignitate poteris*: ep. 22. *Quantum tua dignitas fideſque patietur*: ep. 32. 37. 53.

Duo, quæ te nominatim rogo] *Duo quidem te*, in omnibus fere veteribus libris. quod placet.

Amplius eo nomine non peti] Neminem eo nomine in poſterum eſſe petiturum, neque Meſcinium, neque alium quemquam.

Pag. 302. *Negotium conficiemus*] Ad quas enim condiciones, id eſt ad ea, quæ avertit, reſtituenda ſi putabit ſibi Romam eſſe veniendum, facile adducetur.

Illud quod ſupra ſcripſi, id tibi confirmo] *Id*, non abundat, ſed additum confirmationis gratia: ut epiſtola quinquageſima ſeptima: *Illud, quod tecum & coram, & per litteras diligentiſſime egi, id & nunc etiam atque etiam rogo.* Et lib. 7. epiſt. 26. *Lex ſumptuaria, quæ videtur λιτότητα attuliſſe, ea mihi fraudi fuit.* Et pro Cœlio: *Illud tempus ætatis, quod ipſum ſua ſponte infirmum, aliorum libidine infeſtum eſt, id hoc loco defendo.* Plautus in Pſeud. *Ti-*

[illegible]

nciurs] Qui Bithyniæ præerat, artium fautor & adjutor.

[illegible] dimidia, & tertia] Tota hereditas [illegible] aſſis vocatur, partes autem hereditatis partibus aſſis dividitur [illegible]m, ſextantem, quadrantem, [illegible], quicuncem, ſemiſſem, ſe[illegible], beſſem, dodrantem, dex[illegible] deuncem. Pars igitur heredi[illegible]idia, & tertia, ſi ab aſſis parti[illegible]tur, erit, ſemis, & triens, [illegible]co vocabulo, dextans. quam[illegible]eque dextantem, neque deun[illegible]que quincuncem, ſeptuncem, pro partibus hereditatis uſurpa[illegible]ribus video: ſed tantum hæc, ſextantem, quadrantem, trien[illegible]ſſem, dodrantem, aſſem.

[illegible] eſſe] Antiſtii bona, ut [illegible]i, publica eſſe, victore Cæ[illegible]ebant. partem Capitoni reli[illegible]ero conſervare conatur, adju[illegible]o. reliquum ſextantem, ait, [illegible]arem capere, nulla cujuſquam [illegible] fortaſſe quod ii, quibus ſexta [illegible]s pars legata fuerat, Pompe[illegible]artium fuiſſent: cum Capito [illegible]et omnino ab armis, Cæſa[illegible] potius quam Pompejum dile[illegible]

[illegible]æ] Non, ſeſtertium triginta [illegible]am parva pecunia fuiſſet, ſeu [illegible]ter nongenti; ſed, ſeſtertium [illegible]l eſt, ſcutatorum nonaginta [illegible]e qua ſumma jure ſubjungit:

[illegible]

[illegible] ſit. *Deferre aliquid ad aliquem*, eſt illius arbitrio committere. nam epiſt. 9. lib. 1. cum dixiſſet: *[illegible]* ſubjunxit: *[illegible]*

Quibuſque monitus fuerim] Hunc locum vacare mendo, perſuaderi mihi vix poteſt. antiquus liber unus, *Quibus & monitus:* alius, *Quibuſque monitus:* reliqui omnes, *Quibuſque monitus fuerim.* mihi placeret, *Quibuſque inimicus fuerim.* Ut in eo Pompejani ſignificentur, *Per quas homines ordineſque diligerim;* Cæſariani in hoc, *Quibuſque inimicus fuerim.*

Quod intellexerim ſcire ipſum Cæſarem] Hoc refer non ad ſuperiora, ſed ad ea, quæ ſequuntur.

Aliorum conſilio] Culpam ſuam aliorum culpa tegit.

Auctoritate Capitonis] Auctore Capitone. ſuaſit enim, ut, quam minimum poſſem, Cæſarem offenderem. ſane Cicero, ſumptis armis, nullam belli partem attigit in Italia: Pharſalico autem prælio non interfuit.

Reipub. fortaſſe non nihil] Quia manſiſſem in Italia, & quaſi medius inter utramque partem agere de pace potuiſſem.

Mihi certe plurimum] Non enim ad Pompejum in Græciam navigaſſem: quod feci diſſuadente Capitone, reli-

[illegible]

ipsa, nullo exculta artificio, perspicua veritate studium & patrocinium boni viri consequatur. Hic narratio incipit a nominibus. ut in Divinatione, *Agonis est quaedam Lilybetana:* & lib. 1. in Verrem, *C. Sulpicius Olympus fuit:* lib. 3. in eundem, *Nympho est Centuripinus,* & alibi. *L. Manlius Sosis,* duo sunt Romana nomina, tertium Siculum. qui enim peregrini Romanam civitatem assequebantur, eorum assumebant & praenomina, & nomina, quorum opera & beneficio cives Romani facti erant, vetere nomine conservato. exemplum exstat illud epist. 36. *Cum Demetrio Mega mihi vetustum hospitium est, familiaritas autem tanta, quanta cum Siculo nullo. ei Dolabella, rogatu meo, civitatem a Caesare impetravit: qua in re ego interfui: itaque nunc P. Cornelius vocatur.* Et in Verrem lib. 4. *Tu maximam & pulcherrimam mensam citream a Q. Lutatio Diodoro, qui Q. Catuli beneficio a L. Sulla civis Romanus factus est, abstulisti.*

Is fuit Catinensis] Esse desiit, posteaquam in municipium Neapolitanum adscriptus est. civis enim duarum civitatum esse nemo potest. Nepos in Attici vita. Catina in Sicilia: opidum locuples, honestum, copiosum Cicero appellat lib. 4. in Verrem.

Pag. 307. *Erat enim adscriptus in id municipium ante civitatem sociis & Latinis datam*] Rationem affert, quo modo, Catinensis cum fuerit, civis Ro-

us, *urbano prope delectu de*-
ntur legiones: infra, qui es-
itini nominis, ostendit his
... *Campanis*,
... *ac Velinis*,
... *omnis ora*
... *maris a Thuriis Neapolim*,
inde Antio atque Ostia Sam-

lie in bonis] Argumentum,
sit habiturus de ea hereditate
am: quia nemo prohibuit,
eam adiret: cum facilius es-
e, quam de possessione deji-
bonis, *esse in possessione bono*-
possidere, & idem sunt, &
na.

mum] Dignum igitur amo-

amiliarissimum] Quo potes
quantum ejus caussa cu-

litterarum doctrinaque pra-
ego maxime delector] U-
sophiæ studia significat, an
hominem Siculum ab elo-
lari vix arbitror: de Philo-
is adducor, ut credam: cum
eam Cicero oppressa rep.
luerit.

STOLA XXXI.

ornato] Cum dicit *Orna*-
... laudat, cum *Honesto*,

lonem. horum cognomina Græca sunt, prænomina vero & nomina Romana. primum enim Siculi cum essent, civitatis Romanæ ius adepti, sua appellationem sustinuerunt, vetere nomine retento, more libertorum. Sic, L. *Manlius Sosis*, ep. 30.

Ambitione quadam] Ut ostendam iis, quos tibi præcipue commendo, me apud te valere plurimum.

Vetustate] Vetusta notitia. epist. 15. lib. 5. epist. 10. lib. 10. epist. 16. lib. 11.

EPISTOLA XXXIII.

Pag. 309. *Ita prorsus*] Vide epist. 13.

Illius ordinis] Non hic senatorius, aut equestris ordo significatur, sed condicio quadam. ut enim diversa hominum genera, sic diversi ordines. epist. 2. lib. 1. *Cum ejus familiares omnium ordinum video.* Et lib. 3. Off. *qui esset, ut argentarius, apud omnes ordines gratiosus.* Et de Amic. *Numquam se illo Philo, numquam Rupilio anteposuit, numquam inferioris ordinis amicis.*

EPISTOLA XXXIV.

Domumque ejus] Domesticos ejus. epist. 38.

EPISTOLA XXXV.

Pag. 310. *Meis beneficiis*] Me rogante.

cam.

P. Cornelius vocatur] Assumpto prænomine & nomine Dolabellæ, cujus beneficio civitatem impetraverat.

Tabulam] Æneam, in publico fixam.

Pag. 311. *Revelli*] Ne valeret.

EPISTOLA XXXVII.

C*Alactinum*] A Calacta, Siciliæ urbe. Ptolemæus.

Publice possidentur] Legem apud Calactinos fuisse crediderim, quæ vetaret, ne quidquam publice, nisi publico nomine possideretur. Propriæ autem bona alieno nomine, puta cujuspiam absentis, vel pupilli, publice possidebantur.

EPISTOLA XXXVIII.

Pag. 312. I*Am inde a quæstura mea Siciliensi*] Siculi igitur erant hi Bruttii, pater, & filius. quæstor in Sicilia fuerat Cicero prætore Sex. Peducæo, ut ait Pedianus.

EPISTOLA XL.

Pag. 313. Q*Anchario*] Tribunus pl. fuerat Cæsare & Bibulo coss. prætor, Marcellino & Philippo.

Procos.] Non gesto tamen consulatu. vide quæ diximus ep. 1. lib. 1.

L. & C. Aurelios] Orestas, duos

ist. 1. lib. 1.
ita Rufi] Epist. 44. 45. 73. 74. &

EPISTOLA XLV.

17. P*Ro meo.*] Q. Philippi procos. nam utrique [illegible] na- Cicero commendat. ep. 73. 74.

EPISTOLA XLVII.

18. Q*Uid ego tibi commendem eum*] Simile artificium in eo loco: *Et tamen, quod nemo, commendo tibi eum* & ep. 18. *modo verebar, tibi gratias agere,* [illegible] & epist. 4. lib. 15. *Quod tate me negaram rogaturum, vehe-* [illegible]
[illegible] *solum, verum etiam* Epist. 14 lib. 9. *Tantum accessit* [illegible] *rem, ut mihi nunc denique amare antea dilexisse.* Et ad M. Brutum: *valde me diligit, vel, ut* [illegible] *valde me amat.*
nostra scilicet ceciderunt] Abiecla tempora, cum & dignitate, honoribus, & hominum amplissim amicitiis in rep. florebamus. lemur igitur nos, non exquisi a [illegible] ratione, sed quo modo solet : cujus hæc fere in adversis re- sententia: *Quid, si hoc melius?* *auctoritas principum*, in oratione [illegible] resp. *Credit gravitas optima-* lib. 2. de Leg.

cendum in Cyprum misisset; fecisset idem postea Cicero, qui eandem provinciam rexit. at ille non modo neutrum e quæstoribus suis, duos enim habuit, Mescinium, & Coelium [illegible] nec ullum e quattuor legatis misit: sed Volusium, unum e suis familiaribus, et muneri præfecit. quod in epist. 21. lib. 5. ad Att. scripsit. Deinde, si quæstor Lentuli Sextilius fuisset; dixisset potius Cicero, *si P. Lentuli, precon* [illegible] *tui legem* [illegible]: quam, *si P. Lentuli, necessarius tui.* Jam legis Lentuli observationem cur Sextilii permittat arbitrio? quis crederet quæstorem a sui proconsulis lege in ea jurisdictione, quam idem sibi proconsul demandasset, discessurum fuisse? quo animo Lentulus ferret, contra eam legem, quam ipse consul tulisset, jus dicere quæstorem suum? Postremo illa verba, *Ea, quæ a me censita sunt*, satis constat esse dicta de Cicerone Ciliciæ proconsule, cujus provinciæ pars Cyprus fuit. Cum igitur post Ciceronem proconsulem scripta sit epistola, suspicari aliquis possit, primo scriptam esse belli civilis anno, id est Lentulo & Marcello coss. antequam Cicero ad Pompeium in Græciam navigaret, vivo P. Lentulo: qui ex Pharsalica pugna fugientem Pompejum secutus, ut lib. 3. bel. civ. Cæsar scripsit, obiisse paullo post videtur. nam neque post Pharsalicam pugnam commendari has literas Cicero, confectus omni miseria, misisset: nec postea [illegible] in Græciam navigasset [illegible]

ejus voluntas pro legibus esset, Cicerone nondum in Græciam ad Pompejum profecto.

Epistola L.

Pag. 320. *A Vcto*] Videtur hic esse Acilius Auctus, qui Ser. Sulpicio administraturus Achajam, successit. epist. 30. lib. 7.

Brundisii] Ubi Cicero aliquandiu fuit post pugnam Pharsalicam, reditum Cæsaris ex bello Alexandrino exspectans. epist. 10. *His temporibus a me Brundisio cum litteris & mandatis profectus est ad Cæsarem.* Et epist. 27. lib. 11. *Veni Brundisium.* Et epist. 6. ad Att. lib. 11.

Curius] De quo epist. 17.

Multa in illum mea; quodque maximum est, summus inter nos amor] Quanto hoc venustius, quam ut est in vulgatis libris, *Multa in illum mea quoque maximum est, summus inter nos amor.* Sic autem ante multos annos ex antiquo libro Vincentii Riccii emendavimus. nunc eo magis confirmor in sententia, quia video sic & legi & distingui in Petri Pagani libro: in alio autem, *Multa in illum mea, quod maximum est, &c.*

Sartum & tectum, ut ajunt] Quod rei est inanimatæ, ad hominem transtulit. nam *sarta tecta*, ut ait Festus, vocabantur, *quæ locabant censores, ut ea diu integra exigerent.* epist. 11. *Sarta tecta ædium sacrarum* nominantur. cum vero,

e] Qui tibi cum commendas-

te] Propter tuum in se offi-

14. *Marcilium*] Patrem.

a apparitione] In hoc numero m mensium. nam Laodiceam venit prid. Kal. Sex. eodem re- nte mense Februario, ut con- et ex epist. 21. ad Att. lib. 5. usque ad idus Maji, ut ex ea- stat. ad eum igitur, cum esset aodiceæ, Marcilius adolescens quo de anno epistolæ conjectu- nus.

a apparitione] Omnes, qui it, id est, præibant magistra- *apparitores* dicebantur: & *ap-* inus ipsum. *apparitores* au- scribæ, interpretes, accensi, , lictores, viatores, statores, generis alii. quos omnes ut illic putem, multis adducor

PISTOLA LV.

Anneji, legati mei] Quattuor egatos habuit Cicero in pro- Q. fr. C. Pontinium, utrum- orium, Pontinium etiam lem, præterea L. Tullium, um. epist. 4. lib. 15. & ep. 15. ndo, & alibi.

] Quod exponitur satis glo-

Mylasis, & *Alabandes*, Græco more. Mylasa, & Alabanda nominantur a Plinio, & aliis.

Pag. 326. *Ediles*] Quasi quæstores quidam, rationem nummariam curantes.

Tributum Cluvio dedit] Pignori loco quædam Cluvio creditori suo assignavit, ea conditione, ut, nisi ei pecuniam, quam debebat, certa quadam die, de qua inter eos convenerat, solvisset, hypothecæ Cluvii propriæ efficerentur. propterea subiungit Cicero, *Ita commissa sunt*: id est, cum aberit dies, qua se Philotes Cluvio pecuniam soluturum promiserat, amisit jus, quod habebat in hypothecis, ex Clavii factæ sunt. Sic, *fiduciam tibi commissam* dicit, pro, fundum, fiduciario nomine acceptum, tui juris factum esse dicis, in orat. pro Flacco. Et, *commissam hereditatem Venerii Erycina*, *commissam palaestra*, in Verr lib. 1. & 2.

De hypothecis decedat] Cedat hypothecis, jus hypothecarum relinquat: quandoquidem commissæ sunt, id est, nihil jam ad eum pertinent, elapsa die solutionis.

Aut pecuniam solvat] Æqua conditio. nam cum hypothecæ commissæ essent; Cluvius tamen, si sibi pecunia solveretur, contentus erat, & hypothecis cedere volebat.

Heracleota, & *Bargileta*] Populi Cariæ, de quibus Plinius lib. 5. cap. 29. Heracleæ autem plures.

subjungit, *Id.* sic locutus ep. 28. *Illud, quod supra scripsi, id tibi confirmo.* & epist. 26. lib. 7. *Lex sumptuaria ea mihi fraudi fuit.*

EPISTOLA LVIII.

Pag. 328. C*Um longissime absim*] Erat enim in Cilicia.

EPISTOLA LIX.

P*Educaano*] Ex Peducæa gente in Curtiam adoptato. Excipiatur hoc nomen a regula nominum Romanorum, in *jus* desinentium. omnes enim & lapides, & libri, *Peducæus* habent.

M. Fabium] Opinor eundem esse, quem commendat Cælio lib. 2. ep. 14. & Pæto lib. 9. ep. 25. & Cassio lib. 15. ep. 14.

Pag. 329. *Cum procul absim*] Scripsit igitur. cum esset in provincia.

EPISTOLA LX.

L*. Reguli*] Livineji: ejus enim gentis cognomen Regulus fuit: quod argentei nummi testantur.

Calamitas] Fortasse exsulium. nam & epist. 19. *calamitatem exsulis* nominavit: & epist. 4. lib. 15.

Etiam officiosiorem me facit in illum: nam benevolentior, quam semper fui, esse non possum] Eodem fere modo ad Appium, epist. 12. lib. 3. *Benevolentior ti-*

:icero, sed, quos homines ea de
rem & filiam miserat, ii Ro-
:nerunt factis cum Dolabella
ius ep. 6. lib. 6. ad Att. Quæ
C. Cæsaris Alexandrino bello:
: in locum P. Scipionis subsi-
Colonias Narbonam & Arelate
occiso Cæsare, de præmiis ty-
larum referendum censuit: præ-
essit: Antonios in dissensione ci-
tus est: postremo pace facta, in
eversus, uxorem suam Liviam,
a Tiberium, qui postea impera-
, enixam, petenti Augusto con-
nec multo post e vita cessit. Sue-
Vellejus, Dio, alii. *Nero* Sabi-
cabulum est, pro, fortis ac stre-
it ait Suetonius.

ni nobilitate] Nerones Claudii,
ri, patricii; Marcelli vero ple-
l nobilitas non a genere patri-
ilti enim patricii nullos gessere,
: gessere, magistratus: itaque
non fuere) sed a parentum aut
a virtute sumitur, unde plebeji
obiles. ep. 16. *P. Crassum ex
itate, adolescentem dilexi pluri-*

ssime] Vehementius. unde *Im-
pretium*, pro magnum, dixit
oster ep. 13. lib. 14. ad Att. &
b. 4. bel. Gal.

um theatrum] Vt in theatro
ur ea, quæ delectant: sic ista
ia spectare & nosse Neronis vir-
que frui potest.

publicanos Romanos controversia ferè semper oriebatur in exactione vectigalium.

Nos] Cum in provinciam venirem.

Nutu, quod velis, consequare] Ep. 22. *Nutus tuus potest hominem in civitate retinere.*

Hispanem meum] Epist. 42. 64.

EPISTOLA LXVI.

Pag. 334. P. *Servilio Isaurico*] Cognomen accepit a patre, qui de Isauris triumphaverat.

Procos.] Asiæ.

A Cæcinam] Liciniæ gentis. Plinius lib. 20. cap. 18. ep. 5. lib. 6.

Patris ejus] Patrem Cæcinæ nobilissimum, optimumque virum vocat ep. 6. lib. 6.

Hujus fortuna] Exsulabat, quia Pompejanas partes secutus erat, & Cæsari præterea, scripto libro, maledixerat. ep. 7. lib. 6.

Pag. 335. *Si Roma fuisses*] In Asia enim fuit, cum Cæsari de salute Cæcinæ, id est, de reditu in urbem, supplicatum est, nec impetratum.

Collega tuo] Cæsaris, qui secundum consulatum cum Servilio gessit.

Provinciam istam] Asiam.

Veteris negociationis] Asiaticæ. vide ep. 8. lib. 6.

EPISTOLA LXVII.

E *X provincia mea Ciliciensi*] *Ciliciensi*,

EPISTOLA LXVIII.

C*Ollega*] In auguratu.

Pag. 337. *Cæsari, collega nostro*] Non potest esse Cæsar, nisi in auguratu, collega Ciceronis. habuit igitur duo sacerdotia : nam & pontifex maximus erat : quod ex historia patet. auguratus autem cognoscitur ex oratione 2. in Antonium, & Dionis libro 42. Sic Q. Fabius Maximus, ille cunctator, pontifex & augur fuit. Livius lib. 30. *Augur in locum ejus inauguratus Q. Fabius Maximus, filius ejus : in ejusdem locum pontifex (nam duo sacerdotia habuit) Ser. Sulpicius Galba.*

Tuebor] Non, defendam, sed colam.

Patrem tuum] Qui cognomen Isaurici, capta Isauro, adeptus est. periit extrema senectute, eodem anno, quo Cæsar est occisus.

EPISTOLA LXIX.

L*ibertus Postumii*] Et *Postumii*, & *Postumi*, est in veteribus libris. Si, *Postumii*, legas; non videbitur Mithres a patrono suo nomen accepisse, cum vocetur Curtius: itaque fortasse rectius, *Postumi*, legetur; quod fuerit C. Curtii cognomen : unde postea libertus C. Curtius Postumus Mithres dictus sit. quamquam siletur interdum novum cognomen, & vetus nomen ponitur, ut hic C. Curtius Mithres, & ep. 70. T.

Proconsul Philippus vocetur, mul-
s in hac, quæ ordine antecedit,
debere: cum perversus (ut jam
) ordo sit, & illam, quæ se-
, huic omnino præponendam
ster. Quo modo enim procon-
cilari potest, cum in urbem,
o imperio, redierit? in urbe
otius Philippum esse, quam ad
, facile credo: cum dicat Cice-
*Quod si Romæ te vidissem, coram
egissem:* & quia qui ad urbem
antur, triumphum expetebant:
ei nulla sit mentio in epistola:
o triumphavit umquam hic Q.
ius.

rovincia] Asia: in qua negotia-
. Oppius, qui nominatur in
: commendatur in sequenti epi-
upra, epist. 43. *L. Oppius Phi-
egotiatur.* Philomelum autem
scit in Asia fuisse? præterea L.
, qui cum Oppio hic nomina-
Asiatica negotia nominantur e-

342. *Nisi illud*] *Nisi*, pro *Sed*,
1. *Nisi tamen multo minus tibi
potest, quam illi, laborare sine*

e possis] Quid tibi liceat per
ationem tuam: nam de volun-
n dubito.

PISTOLA LXXV.

43. T *Egato*] Rei frumenta-

EPISTOLA LXXVI.

Q *Vattuorviris & decurionibus*] Fregellanis. Fregellæ, colonia fuit deducta, ut ostendit Vellejus, anno urbis 424. quattuorviri igitur non modo municipiis, verum coloniis quoque præerant, item ut consules Romæ: quamquam & duumviri in plerisque coloniis, atque adeo in nonnullis municipiis fuere. quod lib. 1. de Antiquo Italiæ jure Carolus Sigonius egregie docuit.

Decurionibus] Vide epist. 18. lib. 6.

Pag. 344. *C. Valgium Hippianum*] Q. Hippii, supra nominati, filium naturalem, adoptatum autem a C. Valgio, a quo prænomen & nomen, vetere producto nomine, accepit.

EPISTOLA LXXVII.

P *Sulpicio*] Bernardinus Rutilius, qui opiniones quasdam suas in Familiares, ut vocant, Ciceronis epistolas, me puero, edidit, legendum arbitrabatur, *P. Vatinio*, adductus in hanc sententiam ea ratione, quia Cicero de servo suo Dionysio scribit in hac epistola: de quo item Vatinius ad Ciceronem in duabus, 9. 10. lib. 5. & ad eum Cicero epist. 11. ibidem. Sensit idem postea Corradus in suis scholiis. Mihi non satis neque Rutilii, neque Corradi sententia, quam alii postea secuti sunt, probatur. nam,

alteram ejusdem epistolam acceperat Cicero, datam v. id. Quinct. in qua de fuga servi Dionysii se audivisse significavit. quod cum ita sit; cui verisimile videatur, hanc epistolam, Sulpicio inscriptam, in qua de supplicatione decreta fit mentio, ad Vatinium de Dionysii fuga, multo ante supplicationem ei cognita, ut ignota de re missam esse? Ad hanc rationem accedit altera, ipsa quoque, ut arbitror, non contemnenda. Nam cum Cicero supplicationem decretam Sulpicio significat, eodem tempore M. Bolanum commendat. Vatinius autem in epistola sua de supplicatione sibi decreta respondens, verbum de Bolano nullum facit. Consensum omitto veterum librorum, quibus in omnibus perspicue scriptum video, ne una quidem littera veritatem obscurante, *P. Sulpicio*. Restat illa dubitatio: cum in Vatinii imperio urbs Narona fuerit, ut ex ipsius epistolis intelligitur, qui possit eadem urbs esse in imperio Sulpicii. Placere video doctis viris, id quod ego quoque semper existimavi, Vatinii, qui tribunatum e Cæsaris primum consulis voluntate gesserat, & Sulpicii, qui ejusdem Cæsaris legatus fuerat in Gallia, communem fuisse provinciam Illyricum: & eo magis, quod iidem in re quoque maritima, contra Octavium Pompejanum in Illyrico præclare gesta, collegæ fuerant: ut apud Oppium scriptum est. At Vatinium de Illyrico sine Sul-

nt.

tua natura est] Simile illud e-lib. 4. *Qui tuus amor in te fuit*. m locu n exempla con...imus. ...stare, ... *in tuis habea*. ...orum. plus enim est, *Diligas*, ...*tare* : plus, *In tuis ca-pra..* *Diligas*. non enim, quos ...timur, semper diligimus: ne-quos diligimus, semper in nostris ius.

transit in Æmiliam, ita & vetus re-mansit, & novum cognomen accessit. Perierat autem, cum hæc epistola ...pta est. ep. ult. 35.

Summi fe...] Suum familiarissi-mum vocat e...

Pag. 347. *quam a te ... tractatum*] ...igitur Allieno Siciliam obtinente.

Dignitatem] Vel ipsius propriam, vel familiæ.

LIBRI XIV.

I... patroni sui Ciceronis epistolas eo, quo passim leguntur, ordine collocasse, proditum est. id ego non libenter credo: libenter enim eum, quem Cicero ipse & vehementer dilexit, & laudavit sæpe ut litteratum, ac ..., gravi negligentiæ culpa libero. *Feramus illud, atque etiam probemus* ..., quod eas epistolas, quæ ad unum scriptæ sunt, puta ad Lentulum, Cœ-Appium, aliosve, simul omnes voluerit conjungere, & rationem habere ... potius, quam temporum: cum satis constet, si tempora spectentur, ... debuisse multas: sed peccasse eum in iis ipsis, quas eidem inscriptas ...bat, nec vidisse ordinem, quem vel adscripta cuique dies, vel argumen-tendebat, magnopere miror. quid, quod in iis disponendis, quas ad ipsum ...at Cicero, item ut in aliis peccavit? quod vitium quia non licet excusare; ..., ut dixi Tirone absoluto, quemvis alium condemnaverim. quis est au-qui nesciat, cum ad intelligentiam, tum ad memoriæ diuturnitatem perti-...tissimum, si, quo gestæ scriptæve sunt, eodem res ordine cognoscantur? ita-...æ pretium esse duxi, has ad Terentiam epistolas per annos digerere, ordi-...ato, quem docti homines ante nos & viderunt, & rationibus probarunt. ...est, quam scripsit in exsulio, anno urbis

...V. Pisone & Gabinio coss. *Ego minus sæpe*] pridie Kal. Maj.

...putare. In exsulio, III. non. Oct.

...terin multorum. In exsulio, VI. Kal. Dec.

...pi. In exsulio, pridie Kal. Dec.

bam; quod postulabam, negavit. itaque Cæsar iis litteris, quibus mihi gratulatur, & omnia pollicetur, quo modo exultat Catonis, in me ingratissimi, injuria? at hic idem Bibulo dierum viginti: ignosce mihi, non possum hæc ferre, nec feram. Et epistola tertia ibidem, invidisse ait Catonem suæ dignitati.

Gaudeo] Si tu mavis, ea, quæ pro repub. fecisti, non rationi & continentiæ tuæ, sed diis immortalibus tribui; supplicationem decretam gaudeo.

Triumphi prærogativam] Quæ tribus, quæque centuria suffragium ferebat, prærogativa dicebatur, *quod prima rogaretur*, ut ait Asconius, *quos vellet consules fieri.* Et quoniam prærogativæ tanta auctoritas erat, ut eam ceteræ tribus & centuriæ sequerentur: inde factum, ut prærogativa pro certo acciperetur signo, futuram rem prænunciante.

Casum potius, quam te, laudari vis] Fortuitum eventum, beneficio deorum immortalium, potius quam æquitatem & continentiam tuam. Lib. 3. de nat. deor. *Hoc quidem omnes mortales sic habent, omnem commoditatem pro-*

cationem decerni: quod fact[...] gaudeo.

Pag. 398. *Severitatum*] Ne q[...] tra leges committatur, qua vir[...] to ipse in primis excelluit.

EPISTOLA VI.

L*Ætus sum laudari me*] Sen[...] est, *Lætus sum*: alter senari[...] ger, *Laudari me, pater, abs te* [...] *viro.* Tusc. 4.

Opinor apud Nævium] Opino[...] memoriæ vitium simulans di[...] caussa: ne videatur homo cont[...] & jam senior Poetas lectitare. [...] videri turpius putabat, quia [...] juvenem quendam scribebat, [...] poeticis deditum, non ad e[...] mediocrem prudentiam confec[...] set, verum ad gravissimum & [...] tissimum virum Catonem, a[...] abhorrentem voluptate, addi[...] losophiæ, eamque vita & mo[...] primentem. C. Nævius Poeta C[...] nus, ut ex Gellii libro primo c[...] gesimo quarto licet conjicere, [...] carmine bellum Punicum prim[...]

P. Lentulum, consulem qui postea de reditu Ci-
n centuriatis comitiis tu-

De [illegible]] De servis quos
it, veritus ne cum ceteris
nentur. epist. 4.

Cn. Plancius, quæstor in
pro quo extat oratio. vi-
it reditum in senatu habi-

sse secum & adhuc retinet]
. 3. ad Atticum: *Me ad-*
liberalitate retinet, jam ali-
um ire in Epirum. Spes homi-
non eadem, quæ mihi, posse
ere: quam rem sibi magno
fore. sed jam cum adventa-
itur; faciendum nobis erit,
[illegible].

d. [illegible]] Vt ignoraretur a

nturionis fortasse nomen.
endam nominat Quincti-
cap. de risu. Hic nonnul-
habent, *Ipso*: alii *Ipse*:
i, *Illo*. Ex hac varietate
ortasse, *Piso*, vel potius,
eodem accipiatur: cujus
ti potuit, cum Terentiæ
Pisonem, Ciceronis inimi-
ni consulem, ad Macedo-
iam propediem iturum si-
s, responderet. nominare
onsul adhuc erat, non au-

niam suppeditare possis.

Quid puero misero fiet] Quibus facultatibus, me afflicto, [illegible] ?

Efficere] Id quod essi opus est, ut ego in hac misera fortuna non egerem.

[illegible]] Vide quæ diximus, epist. 16. lib. 8.

Ne [illegible] perdamus] Perditum, calamitate nostra: perdamus, vico vendito, & rei familiaris jactura.

Pag. 351. *Et mediocri fortuna*] Virtuti fortunam adjungit: ut epist. 3. lib. 10. *Omnia consecutus es, virtute duce, comite fortuna.*

Iam brevis exspectatio est] Fore arbitror ut brevi litteras vestras accipiam.

Libera] Sui juris: ut in ea Romani exsules tuto esse possent.

In me officiosa] Quia semper a me defensa. epist. 3. & ad Att. epistola 22. lib. 3. *Ego, quod me studiosius [illegible] Dyrrhachinos, ad eos perrexi; cum illa superiora Thessalonica scripsissem.* In oratione pro Plancio: *Dyrrhachium, quod erat in fide mea, petere contendi.*

Alio me conferam] In Epirum se contulit. epist. 3. & epist. 22. 23. ad Atticum libro 3.

EPISTOLA II.

NEc hoc tempore quidquam difficilius facio] Abhorret enim a scribendo fractus malis, & dejectus mœrore animus.

Praestare] Efficere.

Vt tantis tuis miseriis mea miseria sublevent] Non dissimile illud epist. 21. lib. 16. *Ex meis angustiis illius sustento tenuitatem.*

P. Valerius] De hoc Phil. 1. *Cum intempesta nox esset; mansissemque in villa P. Valerii, comitis, & familiaris mei.*

A Vesta] A templo Vestæ. Plautus in Pœn. *Quo te agis?* Ad. *ego ne? in Veneris.* Terentius in Adel. *Vbi ad Dianæ veneris, ito ad dextram.* & pro Milone: *Cum falcibus ad Castoris, cum gladiis toto foro volitarunt.* Græca figura.

Ad Tabulam Valeriam] Locus in foro fuit, quo tribuni pleb. convenire soliti sunt. In Vatinium: *Cum eum tu consulem in vincula duceres, & a Tabula Valeria collega tui mitti juberent.* Fuit etiam *Tabula Sextia*, quæ nominatur in oratione pro Quinctio, his verbis: *Ipse suos necessarios ab atriis Liciniis, & a faucibus macelli corrogat, ut ad Tabulam Sextiam sibi adsint hora secunda postridie. veniunt frequentes: testificatur iste, P. Quinctium non stitisse, & se stitisse. tabula maxima signis hominum nobilium consignantur. disceditur.* Quibus verbis locum fuisse cognoscitur, ubi jus diceretur. quod si ita est: de Tabula Valeria idem existimare possumus.

Opem petere] Vt, ea intercedente, patrocinio Ciceronis uterentur.

. *Et sordibus*] Sordes mœrorem consequuntur. affecto enim graviter animo, nec de munditie corporis, nec de nitore & elegantia vestis laboramus.

5. *Magis jam rem, quam* [illegible]*xit* supra : *Spes reliqua est in* [illegible] *primi.* [illegible]

[illegible]

EPISTOLA IV.

[illegible]

[illegible] pro [illegible] epist. 14. [illegible] *non dubito, quin* [illegible] *sit perturbatura.* Et Phi- *Quod qui ab* [illegible] *respectum pulcherrimum, & præ*[illegible]*ssimum adimit reip.* Et in 1. *Quod vos* [illegible] *ipsum accusat,* [illegible] Infra : [illegible] *animam* [illegible] *amissimus.* epist. 2. *Nos tam* [illegible]*mus, præstitimus.*

[illegible]] Perpetuo eadem futura. [illegible] *metu, translatum est.*

[illegible] *semper*] Sic unus an- [illegible] : omnes reliqui : *Quibus* [illegible] *semper.* quod magis placet.

6. *Nobis gratiam retulerunt*] Immerentes opprimi passi sunt.

[illegible] *Flaccum*] Vide epist. 63. & in oratione pro Plancio, & [illegible]

improbissima] Clodiæ : quæ [illegible]rrogabat iis, qui Ciceronem [illegible]cepissent intra [illegible] millia passuum [illegible] ad Att. lib. 3. & in oratio- [illegible]

[illegible]] Ad 11. *Kal.* [illegible] [illegible] constat ex decreto [illegible]

[illegible]] Dixi jam, hoc tempore uxorem C. Pisonis Tulliolam fuisse. [illegible], & [illegible], Cicero [illegible]

[illegible] Ve- [illegible] Cicero [illegible] cum [illegible] manum [illegible], ut, si per leges Clodianas [illegible] bus privandus esset, in suo beneficio liberti essent, si modo id obtineri posset : sin autem lex servos non adimeret, &, ut ad veterem dominum pertinerent, concederent ; servirent, ut antea, præterquam paucissimi, quos ob fidem & diligentiam omnino liberatos vellet. [illegible] autem, [illegible] *servorum*, cum de [illegible] loqueretur. nam ex Terentiæ servis neminem manumiserat : (neque enim poterat tantum ius, eam facturam esse, ut quisque esset meritus, promiserat. Hic locus in omnibus libris impressis mendose legebatur. nos eum distinctione tantum restituimus.

Pag. 358. *Tempestatem*] Facultatem navigandi.

[illegible] *Philetærum*] Libertum, qui cum serviret, Græco nomine Philetærus, quasi amator amicorum, vocabatur.

Sallustius] Fortasse is, de quo epistola 11.

Officio vincet omnes spes] Mutationem sententia non requirit, præsertim confirmata non uno, aut altero, sed omnibus veteribus libris. bene speravimus, inquit, de Sallustio : sed ille officio vincet omnes spes. Novum autem, vel ab-

subjungit, *Id.* sic locutus ep. 28. *Illud, quod supra scripsi, id tibi confirmo.* & epist. 26. lib. 7. *Lex sumptuaria ea mihi fraudi fuit.*

EPISTOLA LVIII.

Pag. 328. CUm longissime absim] Erat enim in Cilicia.

EPISTOLA LIX.

PEducæano] Ex Peducæa gente in Curtiam adoptato. Excipiatur hoc nomen a regula nominum Romanorum, in *jus* desinentium. omnes enim & lapides, & libri, *Peducæus* habent.

M. Fabium] Opinor eundem esse, quem commendat Cœlio lib. 2. ep. 14. & Pæto lib. 9. ep. 25. & Cassio lib. 15. ep. 14.

Pag. 329. *Cum procul absim*] Scripsit igitur. cum esset in provincia.

EPISTOLA LX.

L. *Reguli*] Livineji: ejus enim gentis cognomen Regulus fuit: quod argentei nummi testantur.

Calamitas] Fortasse exsulium. nam & epist. 19. *calamitatem exsulii* nominavit: & epist. 4. lib. 15.

Etiam officiosiorem me facit in illum: nam benevolentior, quam semper fui, esse non possum] Eodem fere modo ad Appium, epist. 12. lib. 3. *Benevolentior ti-*

EPISTOLA LXIV.

Pag. 332. N*Ero meo*] Non vulgarem benevolentiæ significationem habet pronomen *Meus*. vide epist. 42. Hic est T. Claudius Nero, cujus uxorem Liviam Drusillam Augustus postea prægnantem abduxit. Matrimonium Tulliæ, Ciceronis filiæ, hoc ipso tempore videtur expetisse: nec recusavit Cicero, sed, quos homines ea de re ad uxorem & filiam miserat, ii Romam venerunt factis cum Dolabella sponsalibus ep. 6. lib. 6. ad Att. Quæstor fuit C. Cæsaris Alexandrino bello: pontifex in locum P. Scipionis substitutus: Colonias Narbonam & Arelate duxit: occiso Cæsare, de præmiis tyrannicidarum referendum censuit: præturam gessit: Antonios in dissensione civili secutus est: postremo pace facta, in urbem reversus, uxorem suam Liviam, ante jam Tiberium, qui postea imperator fuit, enixam, petenti Augusto concessit: nec multo post e vita cessit. Suetonius, Vellejus, Dio, alii. *Nero* Sabinum vocabulum est, pro, fortis ac strenuus: ut ait Suetonius.

Ex omni nobilitate] Nerones Claudii, & Pulchri, patricii; Marcelli vero plebeji. Sed nobilitas non a genere patricio, (multi enim patricii nullos gessere, aut male gessere, magistratus: itaque nobiles non fuere) sed a parentum aut majorum virtute sumitur, unde plebeji multi nobiles. ep. 16. *P. Crassum ex omni nobilitate, adolescentem dilexi plurimum.*

Impensius] Vehementius. unde *Impensum pretium*, pro magnum, dixit & hic noster ep. 13. lib. 14. ad Att. & Cæsar lib. 4. bel. Gal.

Magnum theatrum] Vt in theatro spectantur ea, quæ delectant: sic ista provincia spectare & nosse Neronis virtutes, iisque frui potest.

EPISTOLA LXV.

Pag. 333. O*Peras in scriptura pro magistro dat*] Negotia publicanorum curat. Eodem sensu dixit epist. 9. *Est in operis societatis. Scriptura* vero est ratio tota publicanorum, qui vel decumas, vel portoria, vel pascua redimunt. Sed hic Terentius videtur non in decumis aut pascuis, verum in portu tantum operas dedisse. nam epistola 10. lib. 11. ad Att. *P. Terentius, meus necessarius, operas in portu, & scriptura Asiæ pro magistro dedit.*

Pactiones] Pro pecunia publicanis debita. nam inter sociorum civitates & publicanos Romanos controversia fere semper oriebatur in exactione vectigalium.

Nos] Cum in provinciam venimus.

Natu, quod velis, consequere] Ep. 22. *Natus tuus potest hominem in cl[illegible] retinere.*

Hispanum meum] Epist. 42. 64.

EPISTOLA LXVI.

Pag. 334. P. *Servilio Isaurico*] Cognomen accepit a patre, qui de Isauris triumphaverat.

Procos.] Asiæ.

A Cæcinam] Liciniæ gentis. Plinius lib. 20. cap. 18. ep. 5. lib. 6.

Patris ejus] Patrem Cæcinæ nobilissimum, optimumque virum vocat ep. 6. lib. 6.

Hujus fortuna] Exsulabat, quia Pompejanas partes secutus erat, & Cæsari præterea, scripto libro, maledixerat. ep. 7. lib. 6.

Pag. 335. *Si Roma fuisses*] In Asia enim fuit, cum Cæsari de salute Cæcinæ, id est, de reditu in urbem, supplicatum est, nec impetratum.

Collega tui] Cæsaris, qui secundum consulatum cum Servilio gessit.

Provinciam istam] Asiam.

Veteris negociationis] Asiaticæ. vide ep. 8. lib. 6.

EPISTOLA LXVII.

E*X provincia mea Ciliciensi*] *Ciliciensi*, non *Cilicia*, dixit, quia non Cilicia tantum, sed Asiæ quoque pars ad ejus imperium pertineret. ipse τρεῖς διοικήσεις Asiaticas vocat. eæ fuere, Laodicea, Cibyra, Apamea, quas Appius quoque rexerat, ut ex epistolis lib. 3. licet intelligere. quattuor præterea διοικήσεις

EPISTOLA LXVIII.

C*Olega*] In auguratu.

Pag. 337. *Cæsari, collega nostro*] Non potest esse Cæsar, nisi in auguratu, collega Ciceronis. habuit igitur duo sacerdotia: nam & pontifex maximus erat: quod ex historia patet. auguratus autem cognoscitur ex oratione 2. in Antonium, & Dionis libro 42. Sic Q. Fabius Maximus, ille cunctator, pontifex & augur fuit. Livius lib. 30. *Augur in locum ejus inauguratus Q. Fabius Maximus, filius ejus: in ejusdem locum pontifex (nam duo sacerdotia habuit) Ser. Sulpicius Galba.*

Tuebor] Non, defendam, sed colam.

Patrem tuum] Qui cognomen Isaurici, capta Isauro, adeptus est. periit extrema senectute, eodem anno, quo Cæsar est occisus.

EPISTOLA LXIX.

L*ibertus Postumii*] Et *Postumii*, & *Postumi*, est in veteribus libris. Si, *Postumii*, legas; non videbitur Mithres a patrono suo nomen accepisse, cum vocetur Curtius: itaque fortasse rectius, *Postumi*, legetur; quod fuerit C. Curtii cognomen: unde postea libertus C. Curtius Postumus Mithres dictus sit. quamquam siletur interdum novum cognomen, & vetus nomen ponitur, ut hic C. Curtius Mithres, & ep. 70. T.

Proconsul Philippus vocetur, mui-
is in hac, quæ ordine antecedit,
debere: cum perversus (ut jam
s) ordo sit, & illam, quæ se-
, huic omnino præponendam
ist..r. Quo modo enim procon-
pellari potest, cum in urbem,
to imperio, redierit? in urbe
potius Philippum esse, quam ad
., facile credo: cum dicat Cice-
*Quid si Romæ te vidissem, coram
egissem:* & quia qui ad urbem
antur, triumphum expetebant:
rei nulla fit mentio in epistola:
ro triumphavit umquam hic Q.
pus.

rovincia] Asia: in qua negotia-
L. Oppius, qui nominatur in
& commendatur in sequenti epi-
supra, epist. 43. *L. Oppius Phi-
negotiatur.* Philomelum autem
escit in Asia fuisse? præterea L.
i, qui cum Oppio hic nomina-
Asiatica negotia nominantur e-
.

342. *Nisi illud*] *Nisi*, pro *Sed*,
.. 1. *Nisi tamen multo minus tibi
potest, quam tu, laborare sine*

re posiis] Quid tibi liceat per
nationem tuam: nam de volun-
m dubito.

EPISTOLA LXXV.

43. T *Frato*] Rei frumenta-

EPISTOLA LXXVI.

Q *Vattuorviris & decurionibus*] Fre-
gellanis. Fregellæ, colonia fuit
deducta, ut ostendit Velleius, anno
urbis 424. quattuorviri igitur non mo-
do municipiis, verum coloniis quoque
præerant, item ut consules Romæ:
quamquam & duumviri in plerisque
coloniis, atque adeo in nonnullis mu-
nicipiis fuere. quod lib. 1. de Antiquo
Italiæ jure Carolus Sigonius egregie
docuit.

Decurionibus] Vide epist. 18. lib. 6.

Pag. 344. *C. Valgium Hippianum*]
Q. Hippii, supra nominati, filium na-
turalem, adoptatum autem a C. Val-
gio, a quo prænomen & nomen, ve-
tere producto nomine, accepit.

EPISTOLA LXXVII.

P *Sulpicio*] Bernardinus Rutilius,
. qui opiniones quasdam suas in
Familiares, ut vocant, Ciceronis e-
pistolas, me puero, edidit, legen-
dum arbitrabatur, *P. Vatinio*, addu-
ctus in hanc sententiam ea ratione,
quia Cicero de servo suo Dionysio scri-
bit in hac epistola: de quo item Vati-
nius ad Ciceronem in duabus, 9. 10.
lib. 5. & ad eum Cicero epist. 11. ibi-
dem. Sensit idem postea Corradus in
suis scholiis. Mihi non satis neque Ru-
tilii, neque Corradi sententia, quam
alii postea secuti sunt, probatur. nam,

nt.

tua natura est] Simile illud e- lib. 4. *Qui illius amor in te fuit* m locum exempla contulimus.

est ve, ad ..., *in tua habe...*] ...; his enim est, *Dign...* ... plus, *In tua ha-* ... *Dign.* non enim, quos ..., semper diligimus: ne- quos diligimus, semper in nostris ius.

... ita et vetus re- mansit, & novum cognomen accessit. Perierat autem, cum ... epistola ... pta est. ep. ult. 35.

Quanti ...] Suum familiarissi- mum vocat ep. 35.

Pag. 347. *... tr...*] Visit igitur Allieno Siciliam obtinente.

Dignitatem] Vel ipsius propriam, vel familiæ.

LIBRI XIV.

I ... patroni sui Ciceronis epistolas eo, quo passim leguntur, ordine collocasse, proditum est. id ego non libenter credo: libenter enim eum, quem Cicero ipse & vehementer dilexit, & laudavit sæpe ut litteratum, ac ..., gravi negligentiæ culpa libero. Feramus illud, atque etiam probemus ..., quod eas epistolas, quæ ad unum scriptæ sunt, puta ad Lentulum, Cœ- Appium, aliosve, simul omnes voluerit conjungere, & rationem habere ... potius, quam temporum: cum satis constet, si tempora spectentur, ... debuisse multas: sed peccasse eum in iis ipsis, quas eidem inscriptas ...bat, nec vidisse ordinem, quem vel adscripta cuique dies, vel argumen- ...debat, magnopere miror. quid, quod in ... disponendis, quas ad ipsum at Cicero, item ut in aliis peccavit? quod vitium quia non licet excusare; ..., ut dixi Tirone absoluto, quemvis alium condemnaverim. quis est au- qui nesciat, cum ad intelligentiam, tum ad memoriæ diuturnitatem peni- ...utinum, si, quo gestæ scriptæve sunt, eodem res ordine cognoscantur? ita- ...æ pretium esse duxi, has ad Terentiam epistolas per annos digerere, ordi- ...ato, quem docti homines ante nos & viderunt, & rationibus probarunt. ...est, quam scripsit in exsulio, anno urbis

...V. Pisone & Gabinio coss. *Ego minus sæpe*] pridie Kal. Maj.

...puta...e. In exsulio, III. non. Oct.

...teris multorum. In exsulio, VI. Kal. Dec.

...pi. In exsulio, pridie Kal. Dec.

III. Paullo & Marcello coss. *Si tu, & Tullia, lux nostra.* Cum ex provincia

P. Lentulum, consulem qui postea de reditu Ci-n centuriatis comitiis tu-

De familia] De servis: quos it, veritus ne cum ceteris arentur. epist. 4.

Cn. Plancius, quæstor in pro quo exstat oratio. vi-it reditum in senatu habi-

esse secum & adhuc retinet] . 3. ad Atticum: *Me ad-liberalitate retinet, jam ali-um ire in Epirum. Spes homi-non eadem, qua mihi, posse ere: quam rem sibi magno fore. sed jam cum adventa-itur; faciendum nobis erit, nus.*

d.serto] Vt ignoraretur a

nturionis fortasse nomen. enda:n nominat Quincti-cap. de risu. Hic nonnul-habent, *Ipso:* alii *Ipse:* ri, *Hispo*. Ex hac varietate otasse, *Piso*, vel potius, eodem accipiatur: cujus ni potuit, cum Terentiæ Pisonem, Ciceronis inimi-ni consulem, ad Macedo-iam propediem iturum si-s, responderet. nominare onsul adhuc erat, non au-

L. Pisone in Macedoniam

mam supplicare potius.

Quid puero misero fiet] Quibus facul-tatibus, me afflicto, sustentabitur?

Efficere] Id quod effici opus est, ut ego in hac misera fortuna non egeam.

Per fortunas miseras nostras] Vide quæ diximus epist. 16. lib. 8.

Ne puerum perditi perdamus] Per-ditum, calamitate nostra: perdamus, vico vendito, & rei familiaris jactura.

Pag. 351. *Et mediocri fortuna*] Virtuti fortunam adjungit: ut epist. 3. lib. 10. *Omnia consecutus es, virtute duce, comite fortuna.*

Iam brevis exspectatio est] Fore arbi-tror ut brevi litteras vestras accipiam.

Libera] Sui juris: ut in ea Romani exsules tuto esse possent.

In me officiosa] Quia semper a me defensa. epist. 3. & ad Att. epistola 22. lib. 3. *Ego, quod mei studiosos habeo Dyr-rhachinos, ad eos perrexi; cum illa superio-ra Thessalonicæ scripsi.* In oratione pro Plancio: *Dyrrhachium, quod erat in fide mea, petere contendi.*

Alio me conferam] In Epirum se con-tulit. epist. 3. & epist. 22. 23. ad Atti-cum libro 3.

EPISTOLA II.

NEc hoc tempore quidquam difficilius facio] Abhorret enim a scribendo fractus malis, & dejectus mœrore ani-mus.

Præstare] Efficere.

Nisi tam timide fuissemus] Timorem

[illegible]ixit supra: *Spes reliqua est in* [illegible] *primis* [illegible]

[illegible] IV.

[illegible] pro [illegible]

Quod non dubito, quin [illegible] *sit perturbatura.* Et Phi-

Quod qui ab illo abducit exerci- [illegible] *pulcherrimum,* [illegible] *simum adimit reip.* Et in [illegible] 1. *Quod vos* [illegible] *ipsum accusat, qui* [illegible] *cessit.* Infra: [illegible] *amisimus.* epist. 2. [illegible]

[illegible]] Perpetuo eadem futura. [illegible] *ut ego metuo, transactum est.*

[illegible] *servavi semper*] Sic unus an- ber: omnes reliqui: *Quibus* [illegible] *vi semper.* quod magis placet.

56. *Nobis gratiam retulerunt*] immerentes opprimi passi sunt.

[illegible] *Flaccum*] Vide epist. 63. & in oratione pro Plancio, & [illegible]io.

improbissima] Clodiæ: quæ irrogabat iis, qui Ciceronem [illegible] intra [illegible] millia pas- [illegible] ad Att. lib. 3. & in oratio- [illegible]

[illegible]] Ad 11. *Kal. Majas,* [illegible] constat ex [illegible]

[illegible]

uxorem C. Pisonis Tulliolam fuisse. [illegible] & [illegible], Cicero [illegible]

[illegible] cum [illegible] ut, si per legem [illegible] liberi essent, si modo id obtineri posset: sin autem lex servos non adimeret, &, ut ad veterem dominum pertinerent, concederent; servirent, ut antea, præterquam paucissimi, quos ob fidem & diligentiam omnino liberatos vellet. [illegible] autem, *ceterorum servorum,* cum de [illegible] loqueretur. nam ex Terentiæ servis neminem [illegible]: (neque enim poterat tantum iis, eam facturam esse, ut quisque esset meritus, promiserat. Hic locus in omnibus libris impressis mendose legebatur. nos eum distinctione tantum restituimus.

Pag. 358. *Tempestatem*] Facultatem navigandi.

Clodium Philetaerum] Libertum, qui cum serviret, Græco nomine Philetærus, quasi amator amicorum, vocabatur.

Sallustius] Fortasse is, de quo epistola 11.

Officio vincet omnes spes] Mutationem sententia non requirit, præsertim confirmata non uno, aut altero, sed omnibus veteribus libris bene speravimus, inquit, de Sallustio: sed ille officio vincet omnes spes. Novum autem, vel ab- [illegible]

sane celeriter, tertio abs te die. Ad Attic. epist. 5. lib. 16. *Magis commode, quam strenue, navigavi.*

Sive nos ipsos] Erant enim cum ipso, filius, pater, fratris filius.

Ad arma rem spectare] Propinquum videri bellum, quod postea gestum est inter Cæsarem & Pompejum.

Quando subeunda fortuna est] Cum fortunam impendentem vitare non liceat. *Fortunam* vocat, quia cum offensionem vel Cæsaris, vel Pompeji non possit effugere, aleæ se committere videtur in dicenda de rep. sententia.

Pag. 360. *Camillus*] Epist. 15. & epist. 20. lib. 5.

EPISTOLA VI.

C*icero S. D. Terentiæ suæ*] Sic quat-
tuor veteres libri, quos secuti su-
mus: unus, *Terentiæ, & Tulliæ:* duo,
Suis S. D. M. Cicero: quos non proba-
mus. cur enim aut eorum nomen, ad
quos scribit, aut etiam suum Cicero oc-
cultaret, non video. quasi vero manus
illius a multis agnosci non posset: aut
cujus servus esset Pollex, qui non ina-
tur in extrema epistola, reperiri diffici-
le esset. præterea cur inscribatur, *Suis:*
cum ad unam Terentiam epistola mitta-
tur? quod illa indicant, *Ex tuis litteris:*
&, *Nostra tibi gratias agit:* &, *Pelli-*
cem extrudas. Non enim huic sententiæ
illud adversatur, quod, quasi plures al-
loquatur, ait; *Videatis, velim, quo mo-*

nt. ep. 14. ad Att. lib. 7. *De* *nostru qua'e videas, ut satis ho* *fit, ea R ... esse; cum cetera* *... .*

... mittere] Qui ... quam in ... ... epist. ... lib. 11. *E... ad Caesarem mittere cogitabam.* *autem, non videbam esse causam,* *u tanto in communi maerore reti-*

Kal. Quint.] Scripta igitur est riorem.

PISTOLA XII.

bati dolore animi, magnisque ... Epist. 6. ad Attic. lib. 11. Italiam nimis celerem profe- excusat his verbis: *Quae me verint, quam acerba, quam nam nova, coegerintque impetu dam animi uti, quam cogitatio- ... ad te sine maximo dolore* Injurias, quas hic significet, ... : nisi si, quod ei filius Magni, quia victi exercitus reculatet, mortem minitatus : Plutarchus. Vel injurias vo- , ejusque filii in se malevolen- ft. 5. ad Atticum libro undeci- el interpretatur, injuria se af- b iis, quorum consilio in Ita- rit, detrusus de sua sententia: 6.

quod tamen postea revera factum est: quia res domesticas Cicero ... meliores, quam publicas, post ... Pharsalicum ad urbem ... epist. 14. lib. 4 & ad Attic ... lib. 11. *... et mihi, & ... , ... cium remitti.*

Ipsius] Caesaris ex Aegypto redeuntis.

Vi] Impetus. non enim de Caesaris potentia loquitur, quam summam esse non ignorabat, victo Pompejo Magno, urbe & Italia in illius potestatem redacta. epistola decima octava: *Si qua vis, & si qua rapina fieri coeperint.* & ad Att. epist. 11. lib. 7. *Te puto jam videre, quae sit aequa Caesaris, qui populus, qui totius negotii status.*

Multitudinis] Urbanae.

Si metuendus iratus est; quies tamen ab illo fortasse nascetur] Proponit quod obiici potest: & idem confutat. Si quis dixerit, metuendum esse Caesarem iratum: non negabo: veruntamen quies ab illo fortasse nascetur. posita enim sunt omnia in illius voluntate. idem & exitium, & otium afferre potest. quare timenda pernicies, nec tamen desperanda salus. Equidem valde miror, obscuram quibusdam hanc sententiam, & mendosum locum videri. nam quod pro, *Quies*, est in uno vetere libro, *Quaeres*; id me quidem parum movet. habeo enim sex antiquos libros, in quibus nulla varietate, *Quies*, legitur: & sententia patet: itaque mutationem sine caussa non quaero.

Igitur illa] Scribamus eadem, quæ antea: quæ mihi in primis curæ sunt.

Innumerabilia] Idem ep. 1. 6.

Cum valetudinis rationem, ut spero, habueris, habeto etiam navigationis] Ep. 4. *Cum valetudini tua diligentissime consulueris; tum, mi Tiro, consulito navigationi.*

Actio] Ad hoc Acarnaniæ promontorium Antonius ab Augusto maritima pugna victus.

EPISTOLA VII.

Pag. 435. *NOn sederemus*] *Sedere* interdum est nihil agere, ut hic, & apud Terentium: *Sedere domi virginem tam grandem.*

Per anni tempus] Abeunte hieme. epist. 33. lib. 10. *Anni tempus libertatem majorem mihi dat.* Plautus in Merc. *Itidem ut tempus anni, ætatem aliam aliud factum convenit.* sic alibi *tempus diei, tempus ætatis.*

XV. Kal. Nov.] Si attendimus, quod epist. 9. scriptum est: cogemur credere, *Dec.* non *Nov.* legere.

EPISTOLA VIII.

EPISTOLA IX

Pag. 437. *AD Cassiopen*] De ... co Plinius & St...

Ludibundi] Ludentibus simil... vigatione jucundissima.

Cn. Plancii] Pro quo extat o...

Omnino liberasset] Quod esse... si te plane valere significasset.

Asclapo] Quem Sulpicio c... dat ep. 20. lib. 13.

Pag. 438. *Symphoniam Lyson... vitasses*] Συμφωνεῖν, est ... translationem *obsequi*, ut hic. n... Tiro in aliqua re valetudini co... Lysoni eum invitanti, obsecu... verebatur Cicero, ne in quar... domadem ejus morbus perdi... nam eorum morborum, qui ci... nantur, magna pars, vel sexta... tertia hebdomade finem inveni... si qui ad quartam pervenerint, ... da diuturnitas.

Hebdomadem] Si *hebdomaden*... co more legas: Gellium cor... legitur quibusdam locis, *Hebdo*... *Hebdomadam.*

Pudori tuo] Qui te addux... phoniam Lysonis, id est, ad ob...

Curio] Quem nominavit 4. ... ep. 4.

-439. *Incolumem fiteris*] Recte
...pum *Stiteris*, mutatione mini-
...um fit in antiquis libris *Steteris*,
...unt. Sic ad Att. epist. 14. li-
. *Te vegetum nobis in Græcia siste.*

EPISTOLA X.

...vero] *Vero*, in principio epistolæ,
...onfessionem significat. epist. 23.
epist. 6. lib. 7. epist. 30. lib. 9.

...mea epistola] In qua, te satis
...ere, significas.

] Servus. epist. 5. 14.
...conditum sustulerunt] Contra-
...cario reddidit, quia dixerat,
...us. nam languore oculi de-

...] Obierat jam Pompejus
...uem Cicero, cum non addit
, significare solitus est. ita-
...mus pro Pompejus, reponen-
jampridem suspicatus sum.
Pompejo Magno mortuo,
præterea Pompejum, ita
...miliarem invenimus, ut, præ-
...isso, tamen indicaretur.
...audire nostra] An aliquid

Tacere enim litteræ vi-
...ihil scribimus. In Bruto:
..., ego a te peto. *Quidnam*
...*s scribas*, inquit, *aliquid.*
... *conticuerunt tua littera.*
...*um resp. in qua omnis mea*
opera poni solebat, nulla
scilicet littera conticue-
...*inatoria.*

Communem a nobis
...us.

...præbere consuesti.
...nissas tuo morbo.
...l me pertinent, quæ
...ibi promisi. Manu-
ep. 14.

...*les* ὄνομεν *quod habe-*
... inde dictam, quia
...titur. lib. 1. de Off.
...*ister*. epist. 3. *si nos*
...*e magistrum tuum.*
...*uod rem, de qua præ-*
... *notam faciat.*

EPISTOLA XI.

Pag. 440. E*Tiam firmiorem fore*] Quam fuisti ante morbum; hoc ideo dicit, quia pituitam, & melancholicum humorem quartana febris exsiccat. Galenus in primo de arte cur. ad Glauconem.

Ex desiderio] Mei.

Labores] Epist. 14. *Audio te animo angi, & medicum dicere, ex eo te laborare.*

Nausea] Quæ navigando præsertim insolentibus, & stomacho infirmis, excitatur.

Ad urbem accessi] Non enim urbem, nisi triumphans, ingredi volebat.

Cupiditates certorum hominum] Ep. 12. *Mirus invaserat furor non solum improbis, sed etiam iis, qui boni habentur, ut pugnare cuperent, me clamante, nihil esse bello civili miserius.* Et lib. 4. epist. 1. *Incideram in hominum pugnandi cupidorum insanias.* Et lib. 6. epist. 6. *Caussa belli orta est: Quid ego prætermisi aut monitorum, aut querellarum? cum vel iniquissimam pacem justissimo bello anteferrem, victa est auctoritas mea, non tam a Pompejo (nam is movebatur) quam ab iis, qui duce Pompejo freti, peropportunam & rebus domesticis, & cupiditatibus suis illius belli victoriam fore putabant.*

Pag. 441. *Exercitum & provinciam*] Quæ senatus populusque concesserant.

Invito senatu] Qui, coitione consulum & Pompeji, decreverat, ut Cæsar, exercitu dimisso, provinciam successori ante tempus traderet. Cæsar lib. 1. bel. civ. Suetonius, Plutarchus, Appianus, Dio, & alii.

Curio meus illum incitabat] Vellejus lib. 2. discussas ait, ac ruptas a Curione pacis conditiones, quas & Cæsar justissimo animo postulabat, & Pompejus æquo recipiebat.

Antonius quidem noster, & Cassius] M. Antonius, Q. Cassius, tribuni pl.

Nulla vi expulsi] Imo expulsi, injusto S. C. ut queritur Cæsar lib. 1. bel. civ. & Suetonius pulsos plane ait.

Cum Curione] C. Curione, superioris anni tribuno pl.

Ne quid resp. detrimenti caperet] Quo uno versiculo summa in cives potestas com-

EPISTOLA I.

Pag. 375. E*uphratem*] Meſopotamiæ flumen, ex Niphate, ut ait Strabo, Armeniæ monte ortum, imperii Romani terminum, qui ad Trajanum imperatorem permanſit. nam is, Armenia, Meſopotamia, Aſſyriaque ad populi Romani ditionem adjectis, ad flumen Tigrim fines imperii protulit. mox Hadrianus, invidens Trajani gloriæ, veterem imperii terminum Euphratem eſſe voluit, captaſque a Trajano provincias Perſis reſtituit.

Cum omnibus fere ſuis copiis] Ep. 18. ad Att. lib. 5. *Parthi Euphratem tranſierunt duce Pacoro, Orodis Parthorum regis filio, cunctis referto copiis.*

Procos.] Syriæ.

Certiora] Quia Parthis propinquior Bibulus, quam Cicero.

Pag. 376. *De alterius provincia*] De Syria, quam a Parthorum ditione dividebat Euphrates.

Pene] Quia Syriæ finitima Cilicia, quæ Ciceronis erat provincia. epiſt. 10. lib. 2. *Cum veniſſem ad Amanum, qui mons mihi cum Bibulo communis eſt, diviſus aquarum divortiis.*

Regis Antiochi Commageni] Cujus ſoror uxor fuerat Orodis Parthorum regis. Dio lib. 49. Commageni citra Euphratem Aſiæ regio eſt: cujus caput Samoſa-

apud Ic
de Parth
ciam, p
Ciliciam
Pag.
in Cili
Cæſare
poſtea
tum C
compa
junxit.
nium
Agripp
lib. 41.
Paco
regis fi
duceb
lio vi
hoc te
ſerat.
nos c
tidio,
vit, i
& alii
Ab
condi
aliter
autem
ſuſpe
Phy
Arabi
ejus f
guſto
gnitat

Et ep. 16. ad eundem : *Socius invidetur & nostra mansuetudo, &c.*
im] Provinciæ suæ partem, in ondum perveneiat.
itatu n.[illegible]] Duo veteres limitatu nostri. & ep. 2. [illegible] Ciliciam misissem. Malo tamen, atu nostra. plus enim præsidii, ad endos in fide socios, in æquitate m in universo exercitu, non moquitatu, Cicero sibi esse constiexistimabat: ut epist. 3. & hic e, quid profecerit integritas sua, endit.
ex Cilicum gente in armis essent] enses significat. vide epist. 4. & p. 10.
uemadmodum instructes] Ep. 2. . ep. 5.
i vectigalia populi R. continen- æ vectigalia maxima erant. Pro ilia, *Ceterarum,* inquit, *provin-vectigalia tanta sunt, ut his ad vincias tutandas vix contenti esse : Asia vero tam opima est, & ut & ubertate agrorum, & varietate... & magnitudine pastionis, ... earum rerum, qua exportacile omnibus terris antecellat.*
79. *In Asia*] Nondum in Syvenerat Bibulus, sed erat adhuc
...] Galatiæ regis.
...cumque sunt] Fuere cohortes quadringenorum peditum sineft, [illegible] duodecim millia,

& ad Atticum epist. 13. lib. 5.
Navigationum difficultatem] Ad Att. epist. 12. lib. 5. *[illegible]*
Facultate & copiis] Epist. 3. Opibus & copiis.
Isauros] De quibus anno 679. triumphaverat P. Servilius, & Isaurici cognomen acceperat.
Pag. 380. *Quod ea maxime pateret*] Epist. 4. *Cappadocia patet a Syria.*
Per Cappadociæ partem eam] Epist. 6. lib. 3.
Quæ cum Cilicia continens est] Quæ Ciliciam attingit. ep. 4.
Cybistra] Opidum Cappadociæ, ubi quinque dies castra habuit. ad Att. epistola 20. lib. 5.
Artuasdes, rex Armenius, quocumque animo esset] Cujus soror Pacoro, regis Parthorum filio, nupta erat; filia vero Dejotari regis filio pacta. ep. 3. & ad Att. ep. 21. lib. 5. Appianus in Parthico. *Artavasdes*, non *Artuasdes*, vocatur ep. 20. 21. lib. 5. ad Att. & a Paterculo. Dicit autem, *Quocumque animo esset*, quia propter affinitatem cum rege Parthorum contractam dubitari poterat. idque significat apertius ep. 20. lib. 5. *Perrexi* (ait) *in Ciliciam per Cappadociæ partem eam, quæ Ciliciam attingit, eo consilio, ut Armenius Artavasdes, & ipsi Parthi Cappadocia se excludi putarent.*
Regem] Cappadociæ.

tris ejus atque judicio probatos: reliqui omnes, *Amicosque in patris ejus atque judicio probatos.* Fortasse legendum: *Amicosque patris ejus fide atque judicio probatos.* id est, quibus pater ejus fidem haberet, de quibus optime judicare solitus erat.

Pag. 383. *Regnare disceret*] Non multo enim ante rex a senatu appellatus erat, Cicerone consule. epist. 17. lib. 2.

In eos uteretur jure regio] Hoc, & quæ sequuntur, significavit, cum dixit: *Regnare disceret.*

Pag 384. *Consilio vestro*] Qui, facto S. C. de Ariobarzanis salute, & incolumitate regni a me defendenda, providistis, ne acciderent ea, quæ pæne acciderunt. infra.

Nullo postulante] Cicerone tamen consule referente. epist. 17. lib. 2.

Tantam curam diligentiamque] Cum decreveritis de eo, quod nullo umquam de rege. supra.

EPISTOLA III.

Pag. 385. M. *Cicero imp.*] Imperator Cicero appellatus est III. id. Oct. cæsis Amaniensibus, ut epist. 20. ad Att. lib. 5. Ea res gesta nondum erat, cum hæ litteræ scriptæ sunt, ac ne tum quidem, cum illæ superiores ad senatum, quas post has missas esse satis liquet: ait enim in his Cicero: *Publice propter duas caussas ni-*

ua solvere non posse : posses sum venitas : civitatum gemitus, me ista quæ ... non ho... fera nostra ... tam ... ...tas, quod ... ... ad eundem,

In ... ... superiore, ... animadversione ..., nihil ... gratius. Et epist. 17. *Sa... negotii sanandis vulneribus, quæ ...sita provincia. quod, do operam quam minimi illius ...*

Et ad eundem, epist. 1. 2. li-
...

... e alieno] Quod vere non de- : erat enim contractum ob so- ... tributorum : quibus liberatæ , ære simul alieno liberatæ

... ...rtes] Opinor esse eas, ... epist. 6. lib. 3.

..., sive tribuno mil. denique ... centurione] In singulis legio- ...nt singuli legati, interdum ta- ..., nam Cicero proconsul duas ...egiones, quattuor legatos ha- ...uni mil. seni, centuriones tri- ...itor Polybius.

...] Epist. 57. lib. 13. hoc varie legitur in antiquis libris.

...rum] Præfecto Antonio. e- ...ib. 3.

...tu lustrato] Cum exercitum ducere in expeditionem vellent, quam castra moverent, exerci- ...rabant, id est, recognoscebant.

... animo consilium pendeat : quia metus consilium impedit. Cic. lib. 1. Off. *... animi uti consilio.*

Cum omnibus ...] Cohortibus triginta quadrigenariis, equitum duobus millibus. ad Att. epist. 1... lib. 5. & ... lib. 6.

Pag. 3.. *Cum auctoritate regnaret*] Hoc explanatur infra.

Athenaidi] Malo nomen esse mulieris, quam civitatis : ut regis uxor materve fuerit. nam, *Importunitate*, aptius de muliere dici puto, quam de civitate. Suffragatur huic opinioni antiqua inscriptio, quam Romæ vidimus in hortis Carpensibus.

C. ...ILIVS. ...LAΣVS
V. X. AN. XXXV.
ATHENAIS. AVGVSTAIS. VNCI
POTI. FRATRIS.

Sacerdos] Comanorum sacerdos Archelaus, a Pompejo Magno, ut scribit Appianus, Mithridate devicto, præfectus : post quem sacerdos fuit Nicomedes, a Cæsare, post superatum Pompejum, præpositus. Ejus sacerdotis potestas, quæ fuerit, ostendit Hirtius de bello Alexandrino, his verbis : *Comana, vetustissimum & sanctissimum in Cappadocia Bellonæ templum, quod tanta religione colitur, ut sacerdos ejus deæ, majestate, imperio, & potentia secundus a rege consensu gentis illius habeatur : id homini nobilissimo Nicomedi Bithynio adjudicavit.* Videndus & Strabo libro 12.

Et epist. ad Capitonem : [illegible]
quod semper existimavi, nunc plane intelligam, me a te multum amari. Et epist. 1. lib. 3. ad Q. fr. *Totum in eo est, tollerium ut continuum sit.*

Pag. 390. *Antiochiam*] Quæ erat in Syria, Bibuli provincia. epist. 10. lib. 2.

Equitum meorum] Equitatum a se in Ciliciam esse missum, dixit ep. 2.

Cohorte pratoria] Quæ firmissima in exercitu manus erat. epist. 30. lib. 10.

Epiphanea] Plinius lib. 5. cap. 24.

Occidione occisum] Phil. 14. *cum A. Hirtius M. Antonii copias occidione occiderit, suo exercitu incolumi.* Sic & Livius & Tacitus, & alii locuti.

Hostem ab Antiochia recessisse] Cassio insequente. epist. 20. lib. 5. ad Att. *Rumore adventus nostri & Cassio, qui Antiochia tenebatur, animus accessit, & Parthis timor injectus est. itaque eos cedentes ab opido Cassius insecutus, rem bene gessit. qua in fuga magna auctoritate, Osaces, dux Parthorum, vulnus accepit, eoque interiit paucis post diebus.*

Cum magno, & firmo equitatu, & peditatu] Equitum duobus millibus. epist. 1. lib. 6. ad Att.

A regno] Galatia

Utrique provinciæ] Syriæ, & Ciliciæ.

Interesse utriusque provinciæ] Est enim terminus inter utramque, & utrique communis, aquarum divortio divisus. epist. 10. lib. 2.

Pag. 391. *Perpetuum hostem.* Ep. 10. lib. 2. *cum meis copiis omnibus vexavi* [illegible]

sententia non decerneret, di-
), decretutum se, si referretur
consule, id est a Cicerone, in
tas: cum ea pluris æstimaret,
atus Cicero consul in urbe ges-
quam quæ foris armatus Anto-
anc sententiam confirmant ea,
uuntur.

supplicationem decrevisti togato, multis, rep. bene gesta, sed, ut rep. conservata] Idem gloriatur ione in Pisonem: *Mihi togato non, ut multis, bene gesta, sed, ui, conservata respub. singulari supplicationis deorum immortalium patefecit.* Et oratione secunda in um: *Senatus clarissimis civibus a reip. testimonium multis, mihi vata dedit.* In eundem XIV. *ulis supplicatio, nullis armis sum-ob cadem hostium, sed ob conser-civium, novo & inusitato genere*

tum] Odium. epist. 1. lib. 1.

tempestates] Clodianis tempo-

is] Sponte: quod me vexari tem judicares, quia remp. do-malo liberassem.

me li..uisset] Si armis contra m certare voluissem. epist. 9. *Quos meos cives & a me servatos, ... cupientes, servis armatis ...*

...um meum] P. Clodium.

is] Qui Clodium occiderat.

... num: quem se sua sponte non magnifacere ostendit, cum ait: *Hæc ne...is quid.* ut epist. 1. lib. 13. *Nihil quid il-lud ...* Gratulabantur autem diis immortalibus ob victoriam, decreta a senatu supplicatione. epist. 3. *Si tu diis immortalibus gratulari nos, quam tibi referre acceptum, mavis.* Et ep. 18. lib. 11. *Tam recenti gratulatione, quam tuo nomine ad omnia deorum templa fecimus.* Phil. 14. *Supplicationem decrevistis; hostem non appellatis. grata vero nostra diis immortalibus gratulationes erunt, grata victima.*

Et natura, & magis etiam ratione atque doctrina] Magis laudandi, qui ratione & doctrina aliquid agunt, quam qui natura. itaque Nepos in Attici vita, *Neque id fecit*, inquit, *natura solum, (quamquam omnes ei parere debemus) sed etiam doctrina.* sic pro Cluentio: *nihil tam remotum ab accusatione, quam Cluentius, & natura, & voluntate, & instituta ratione vita.* Jacet enim natura, nisi voluntas accedat, & consuetudo: & hæc omnia ratio & doctrina vehementer adjuvat.

Ego profecto is sum] Similiter locutus, in re diversa, epist. 14. libro sexto: *Si quisquam est timidus in magnis periculosisque rebus, semperque magis adversos rerum exitus metuens, quam sperans secundos; is ego sum.*

Et natura, & magis etiam, ut mihi quidem sentire videor, ratione atque doctrina] Lib. 1. in Ver. *Ab hominibus*

telius Celer, ut epist. 1. lib. 5. & D. Brutus, ut epist. 4. lib. 11.

Sacerdotium] Auguratum.

Injuriam] Exsulium suum significat.

Augur postea fieri volui] In locum P. Licinii, Crassi, M. F. qui a Parthis occisus est.

Eum honorem] Triumphum.

Nunc mihi expetendum puto] Vt, si quam antea, pulsus in exsulium, dignitatis jacturam fecisset, honore novo ita sarciret, ut de pristino statu detractum nihil, additum potius aliquid ad gloriam videretur. caussam hanc attigit ep. 6. lib. 6. ad Att. his verbis: *Amicorum litteræ me ad triumphum vocant, rem a nobis, ut ego arbitror, propter hanc παλιγγενεσίαν nostram, non negligendam.*

Ad sanandum vulnus injuriæ] Injuria, id est exsulium, injuste mihi irrogatum, quasi vulnus fuit, cujus medicina triumphus erit.

Vt faveas] In supplicatione adipiscenda, quæ triumphi prærogativa erat. epist. 4.

Quod paullo ante me negaram rogaturum, vehementer rogo] Dixi jam de hoc artificii genere, epist. 16. 18. 47. lib. 13.

Pag. 395. *Honores summos*] Triumphos.

Equidem etiam mihi illud, &c.] Cognita Catonis consuetudine, ne totum ponere videatur in bellicis rebus, quæ plerumque a fortuna pendent, æquitatem & continentiam suam commemorat; eaque sibi ait contra metum impenden-

ἀγέλλειν κελεύω, τὸ τ' αὐ-

Æquitatem &

Profecto, qui sententiam
legendum, ... in-
... enim rebus non justi-
splendorem addunt æquitas
ia.

Mittam. epist. 10. *Allega-*

In forum, atque in remp.]
e locos graves ex Philoso-
rentes ab usu forensi & pu-
a cum laude in judiciis, in
, in senatu tractaret. vide
Paradoxorum.

... pene deduximus] Otio
orum, remp. aciem op-
autem pro summa conten-
non quasi tertium quid-
bus proxime dictis, id est
. diversum, sed quod &
ab. jungatur: quasi dixi-
res ... & reip. con-
qua similitudine lib. 1. de
... aciem appellavit.

Negavit tamen. epist. seq.
... 11. & ad Att. epist. 1. 2.

] Ab eo, qui Philosophiam
... amat ... in no-
... Catonem epist. quarta

Cognitam in maximis rebus domi ...] Cum remp. Catilinæ conjuratione ... togatus liberavit. ... decima tertia ... duodecimo: ...

Adhibens ..., exerceri.

...] Non laudavi te gratiæ caussa, ... adductus judicio meo: cum iis, qui supplicationem tibi decreverunt, gratiæ fortasse potius in tribuerint, quam judicio.

Pag. 357. *Innocentia consilioque tuo*] Ut supra cum virtute innocentiam, ita conjungit hoc in loco cum innocentia consilium. nam ut reip. sine innocentia virtus, ita sine consilio innocentia nihil prodest.

...entiam] Contra metum Parthici belli, non quod Cicero cum Parthis pugnaverit. & ipse in epistola superiore, *Reperies*, inquit, *me ... contra metum maximi belli ... præsidium habuisse æquitatem & continentiam.*

Qua in re nihil fortuito] Fortuito geri ea res ostendit, quarum caussa supplicatio decerni, & diis immortalibus gratulatio fieri soleret. ita bellicas victorias fortunæ tribuit, Ciceronis autem continentiæ & æquitati defensam provinciam, servatum Ariobarzanis cum ipso rege regnum, sociorum revocatam ad studium imperii voluntatem. qua sententia videri volebat, plus decrevisse Ciceroni, quam si supplicationem decrevisset. sed Cicero aliter ac-

Triumphi prærogativam] Quæ tribus, quæque centuria suffragium ferebat, prærogativa dicebatur, *quod prima rogaretur*, ut ait Asconius, *quos vellet consules fieri*. Et quoniam prærogativæ tanta auctoritas erat, ut eam ceteræ tribus & centuriæ sequerentur: inde factum, ut prærogativa pro certo acciperetur signo, futuram rem prænunciante.

Casum potius, quam te, laudari vis] Fortuitum eventum, beneficio deorum immortalium, potius quam æquitatem & continentiam tuam. Lib. 3. de nat. deor. *Hoc quidem omnes mortales sic habent, omnem commoditatem prosperitatemque vitæ a diis se habere: virtutem nemo umquam acceptam deo retulit. nimirum recte: propter virtutem enim jure laudamur, & in virtute recte gloriamur: quod non contingeret, si id donum a deo, non a nobis, haberemus. at vero honoribus aucti, aut re familiari, aut si aliud quippiam nacti sumus fortuiti boni, aut depulimus mali; cum diis gratias agimus, tum nihil nostræ laudi assumptum arbitramur, &c.*

Contra consuetudinem meam] Stoicorum enim brevis oratio. Stoicus autem Cato: ut indicat oratio pro Murena, Plutarchus, & alii.

Quod maxime volo] Maxime volo existimes, laborare me, &c.

De tua majestate] De tua dignitate.

Quod amplissimum sum arbitratus] Duxi amplissimum esse, rationi & con-

-tres libros; quorum testimo-
a quoque sententia compro-

9. *Quem ego currum, aut quam*
Quem triumphum. nam &
& laurea corona sunt in triu-
triumphantium.

meum sensum] Ut quidem ego
alii fortasse pluris faciunt sup-
nem decretam: mihi tamen
a tua, quæ supplicationem non
, nihil videtur laudabilius &
ius esse posse.

lud sincerum ac subtile judicium]
non sincere, nec subtiliter judi-
qui aliter sentiunt. Pronomen,
non commune, sed singulare
a hic designat: ut epist. 9. lib. 8.
m summam veritatem legitimum
tis. Et pro Marcello: *Illa ipsa*
humanarum domina fortuna. Et

n mea voluntatis] Dixit enim
oribus litteris, cupere se sup-
em, non quia delectetur inani
sed ut acceptam ab inimicis inju-
ris honoribus compenset.

justa tibi visa est] Quia sup-
nem non decrevisti.

] Et supplicatio, & trium-

e, usitato præsertim] Trium-
am supplicationem senatus jam
at.

m ex te peto] Non peto, ut mi-
phum decernas: sed illud tan-

ris Cato dixerat.

Scribendo affuisti:] Vide illud, *scriben-do affuerunt*, ep. 8 lib. 8.

Quam timeo] Emergebat jam inter Cæsarem & Pompejum discordia, quæ civile bellum, reip. perniciosum, excitavit.

Epistola VII.

C. *Marcello*] Hic locus, non semper credendum veteribus libris, facile probat. scriptum est enim in omnibus, *Marco*, non *Cajo*, falso, ut ostendam, prænomine. Tres Marcelli, unus Marci, duo Caji prænomine, per triennium deinceps consules fuere: primo anno Marcus, M. F. ut ait Dio, Ser. Sulpicio collega: quibus non consulibus designatis, sed consulatum gerentibus, Cicero in provinciam profectus est, ut e superiore epist. & ex epistola tertia libri tertii, perspicuum fit: altero anno cum L. Paullo Cajus, C. F. Ciceronis in auguratu collegæ, Marci vero non frater germanus, sed ut perspicue narrat Suetonius, patruelis. nam si germani essent fratres, in patris prænomine congruerent. at Marcus Marco patre, Dione teste, natus est: Cajus autem Cajo: quod ex epistola, quæ sequitur hoc initio, *Marcellum tuum*, intelligitur. atque his consulibus Cicero, absoluto annuo imperio, ex provincia decessit. Tertio anno alter Cajus, M. F. ut lapides Capi-

le qua diximus ep. 9. lib. 1. in : *Si licitum esset legem curiatam*

[illegible] a me etiam nunc scriben- [illegible] Nondum enim talis cer- [illegible] post a legatis primum Antio- is Commageni, deinde litteris ndimoti, & Jamblici confir- ant. epistola prima hujus libri. uam primus locus, habita ra- emporum, huic epistolæ debe-

EPISTOLA X.

3. QVando id accidit] Sic mei quinque veteres li- iqui, *Quomodo, Cum, Quum: Quando.*

[illegible]orum etiam] Eorum etiam, amilia vestra in alias adoptione int. designat maxime Cn. Cor- Lentulum Marcellinum: de quo : diximus ep. 1.

[illegible]] Claudiæ gentis.

[illegible]] *Nomen* interdum accipitur ilia, interdum & pro prænomi- cognomine. hic videtur esse di- familia.

que & honor earum] Vt laudari, orari, te consule possent, suppli- decreta.

[illegible] minus esset] Diximus hoc re loquendi, ep. 1. lib. 13.

[illegible]] Mitterem. ep. 4. *Philo- ad te adferri.*

Cum parentibus tuis [illegible] significat: de qua [illegible]

[illegible] in turpi [illegible]

[illegible]

[illegible]] Antequam [illegible]

Vt, quantam [illegible] quo minus tantundem ego unus deb[illegible] recusem] Simile illud ep. 18. lib. 6. *Non recuso, quin, quantum de illo [illegible], tantum- dem [illegible] fama detrahitur.*

Tibi [illegible], [illegible] quos mereris] Epist. 8. *[illegible] tibi [illegible] vel[illegible].*

In ipsis Etesiis] De his ventis, certo anni tempore flantibus, unde nomen accepere, diximus epist. 15. lib. 2.

EPISTOLA XII.

Pag. 405. LPaulus] Æmiliæ gen- tis, parmæ, videtur is esse, qui Catilinam lege Plautia, ut ait Sallustius, interrogarat.

Cos. des.] Cum C. Marcello.

Nec opinatus, & improvisus] Hæ duæ particulæ, *Nec, Et*, sic usurpantur in- terdum, ut antecedat ea, quæ negat, se- quatur, quæ affirmat. epist. 1. lib 10. *Nec mirer, & gaudeo.*

Provincia ca ut] Epist. 2. lib. 3. *Cum & contra voluntatem meam, & præter opi- nionem accidisset, ut mihi cum imperio in provinciam proficisci necesse esset.*

NOTAE
SIVE
OBSERVATIONES
IN
QUOSDAM AUCTORUM
Locos qui citantur.

Tom. I. Pag. 284. col. b, v. 1. EX Polybio, sententiæ complendæ gratia, inserere poteris, Καρχηδονίας μὲν, ἐᾶν θεοὺς τοὺς πατρῴους. (f. ἐᾶν ἰδ{.) Ῥωμ. P. 299, a, verhic, Πολλ᾽ ἐν κακοῖσι θυμὸς εὐνηθεὶς ὁρᾷ, a Stobæo citatur non ex Euripidis Medea, sed e Sophoclis Tyro. ex eodem loco petitos esse versus s, diversitas metri satis indicat. unde ex tribus versibus, quos ab Euripidis Medea, quæ nunc est in mani, (id est, quæ hoc seculo extat) esse scribit, unus tantum abest. nam Secundus est, Μεγαλόσπλαγχνος καταπαυστος ψυχὴ, δηχθεῖσα κακοῖς, in Stephanea, Plantiniana & Hervagiana editione legitur non procul a principio, in colloquio Nutricis Medeæ. Itidemque primus, quem Aristophanis scholiaste adducit, illo intervallo antecedit: sed aliter hodiernis editionibus legitur, in versus distinctus: Δύστανος ἐγὼ μελέα τε πόνων Ἰώμοι μοι, πῶς ἂν ὀλοίμαν; Tam in Aristophanis loco præcedit, Basileensis & Florentinus codex habent, Ὤλόμαν ὠλόμαν, ἀποχερωθεὶς τοῖς ἐν τοῖσι λοχευομένας. Ratio, ὦ δύς. pro ὦ. nam ὦ est ... Pro ἀποχερωθεὶς vero si ἀποχερωθεὶς reponendum suspicenon improbaverim.

In Tom. II. pag. 99, a, vers. 14. ...ίλλειν, quod Stephanus quoque agnoscit, apud Suidam legimus φαλκιρεί. itemque pro φρίαρρον apud Stephanum est φρίαρροι. Pag. 124. b. μαστορ.] Οἶος ὅρα ... Et hæc quidem de Græcis. In Latinis vero non minorem sæpe deprehendi diversitatem: & sunt alia nonnulla de quibus lector monendus erat. Sed quia pleraque in Commentario in epistolas ad Att. recurrunt, commodius ad finem illius reservabuntur. Nunc quædam exempli gratia adduxisse sufficiat.

Tom. I. pag. 25, b. v. 13. pro *Ergo dies*, in omnibus quæ inspexi Virgilii exemplaribus legitur, *Jamque dies*. Pag. 39. *discessum est* habent libri Com. Cæs. impressi.

Pag. 70. a, v. 1. Jos. Scaliger sic legit, *Dea quoque ipsa Damia, & sacerdos ejus Damiatrix appellabatur*, rejectis Græcis vocibus, ut ineptis. Pag. 173, a, v. 12. est *Ignavium*, ut Aldus reposuit in Cæsare: nam apud alios invenies *Tignium*. Pag. 199, a, v. 40. ὑπὲρ Μαλίαν Steph. in sua editione legit, ep. 26. lib. 10. non Μαλίας: nec alterius lectionis meminit. citatur in plurali a quibusdam ex Plut. Arato. Pag. 407, b, v. 8. *duumvir Ven.*] *Unchas* pro *Vachas*, & vers. seq. *cum quibus ad*, Curtii quædam exemplaria habent. Porro p. 68, a, v. 44. *adjuvat*. Pag. 184, a, v. 37. *suadeam*. Pag. 293, b, v. 1. *sperare*. Pag. 356, b, v. 3. *ostendebant*, rectius contra exemplar legeris.

Unum

HIERONYMI RAGAZONII

COMMENTARIVS

IN

M. TVLLII CICERONIS

EPISTOLAS FAMILIARES.

In quo brevissime, quo quæque earum ordine scripta sit, ex ipsa potissimum historia demonstratur.

AMPLISSIMO VIRO,

INCENTIO RICCIO,

Illust. Decemviralis Consilii Venetae reip. Secretario dignissimo.

HIERONYM. RAGAZONIVS S.D.

I, quantum ingenii M. Cicero, VINCENTI clarissime, ad epistolas eas quae familiares vocantur, scribendas adhibuit, tantum, qui ab initio sexdecim earum volumina collegerunt, ad eas illustrandas industriae attulissent, profecto iidem multo melius nobis, quam fecein hac tota literarum ratione consuluissent. Cum autem res ita quo fato, ceciderit, ut quo magis Cicero in his epistolis excellue-o minorem illi nostra in iis componendis intelligentia rationem ha-it: propterea factum est, ut qui postea in iis aut emendandis, aut nandis, aut quoquo modo illuminandis elaborarint, (quod multi tate iique eruditi viri fecerunt) ii merito magnam laudem increomnium hominum consensione adepti sint. Etenim summam illam, lerosque ab hujusmodi studio deterrebat, obscuritatem, si non is, at certe magna ex parte sustulerunt. Ego autem illud in hac cipue dolere soleo, quod maximas semper his epistolis tenebras , id neminem hucusque, qui aliqua ratione discusserit, extitisse. ut, quoniam nullo servato temporum ordine composita quondam nt, ipsa per tempora sua digererentur, atque describerentur. Quo ore cum alia multa commoda consequuntur, tum illa in primis, per negotiorum temporumque conjunctionem, & facilius altex altera intelligamus, & ipsius Ciceronis eorumque annorum tam historiam habeamus. Quorum non, perinde atque in epistoAtticum colligendis factum est, rationem habitam esse demiror. utem ita esse, cum ipse antea semper, ubi me ad hac studia conintellexi, tum meam hanc opinionem proximis hisce annis, mulm vehementius Caroli Sigonii auctoritas confirmavit: quem a e hac de re interrogatum, ita differentem audivi, ut non multis laudibus consilium, fructumque laboris hujus efferret, sed etiam potissimum ratione perduci ad exitum posset, sigillatim ostende-Quamobrem cum in quotidiana vita consuetudine multa ab eo in rem subtiliter & erudite dicta attente collegissem, jamque junasi eorum commentarium ad meum usum confecissem, tum me acturum esse omnibus harum epistolarum studiosis non ingratam i, si qua ipse vel per me vel ab eo plurima in hoc genere didicissem,

HIERONYMI RAGAZONII

IN

ISTOLAS CICERONIS AMILIARES COMMENTARIUS:

›breviſſime, quo quaeque earum ordine ſcripta , ex ipſa potiſſimum hiſtoria demonſtratur.

Numerorum marginalium prior ad tomum, poſterior ad paginas remittit.

LIO CICERONE.
ONIO COSS.
Urbe condita DCXC.

eque hoc anno, neque ante sum, a Cicerone ſcriptæ ex- tolæ, de quibus affirmari pro ſſit.

IO SILANO.
INIO MVRENA COSS.
Urbe cond. DCXCI.

llius M. F. Cicero . CN. Pompejo J. F. Magno Imp.

xercituſque valetis, bene eſt. tuis] Hæc epiſtola ſcripta eſt Murena coss. anno poſt- cero conſul fuit. erat autem ompejus, Mithridatico bel- to. Itaque voluptatem ſe ac- Cicero ex illa victoria: gra- m tuliſſe, quod Pompejus a ſe in conſulatu, pulſo ex ilina, geſtis, ſibi non fuerit . Res hæ a Cicerone con- emo conſulatus ſui menſe nt. Pompejus autem, Pi- Meſſalla coss. id eſt ſequenti Aſia Romam rediit, & vit, Plinio, cæteriſque, us. Cicero quidem etiam li- bro primo ad Att. in epiſtola, quam Kal. Jan. ſcripſit, Piſone & Meſſalla coss. prodromos Pompejanos de ad- ventu Pompeji nunciare ſcribit. qua de re nihil in hac epiſtola ait: ut om- nino ante K. Jan. quibus conſulatum Piſo & Meſſalla inierunt, ſcripta eſſe videatur.

Q. Metellus Q. F. Celer Procos. S. D. M. T. Ciceroni.

I. 225

Si vales, bene eſt. Exiſtimaram] Hic Metellus prætor priore anno, conſule Cicerone, fuit: hoc autem anno Galliam proconſule adminiſtra- vit, quam Cicero conſul in concione depoſuerat. Auctores, Salluſtius, Dio, & alii. Queritur Q. Metellum Nepotem fratrem a Cicerone in Se- natu, ſe abſente, fuiſſe oppugnatum. Hanc epiſtolam hoc anno ſcriptam eſſe, ſequens Ciceronis reſponſio de- monſtrabit. Eandem autem ex pro- vincia miſſam eſſe hæc verba indi- cant, *qui provinciæ exercituique præ- ſum.*

M. T. Cicero Q. Metello Q. F. Celeri Procos. S. D.

I. 226

Si tu exercituſque valetis, bene eſt. Scribis ad me] Reſpondet Cicero ſu- periori

omnibus libris essent, & quam planam elegantemque nunc sententiam habeant, omnibus notum esse potest. Præsidio autem ille antiquorum codicum, adhibito etiam judicio, quo plurimum valet, omnes illinc maculas delevit. Hanc libenter ipsius hic castigationem adjunxi, quia non parvo ornamento huic meo libello fore putavi. Consultus igitur ille a me super duobus his locis, judicium meum probavit, & hanc dixit se veram esse illorum lectionem arbitrari.

EPISTOLA XX.

O*Ratorem meum*] Sic appellat librum suum de perfecto oratore. ep. 18. lib. 6. *Oratorem meum tantopere a te probari, vehementer gaudeo.*

Sabino] Nomen proprium, a regione tamen deductum. pro Sext. *Maledicto Sabino homini Rheatino.*

Natio hominis] Nota enim Sabinorum probitas & fides. Livius de Numa: *Suopte ingenio temperatum animum virtutibus fuisse opinor magis, instructumque non tam peregrinis artibus, quam disciplina tetrica, ac tristi Sabinorum: quo genere nullum quondam incorruptius fuit.*

Pag. 424. *Candidatorum*] Qui magistratum petentes, populo se, quæsita interdum fictis cognominibus gratia, commendant.

Etsi modestus ejus vultus] Altera causa, cur ei librum recte committi puta-

ms pl. post quæsturam dabatur. ... autem tribunatum Trebonius ... 11. Crasso II. consulibus, id ... io post quæsturam, quam gessit ... Gabinio coss.

..., atque ... [illegible]] Quo ... Ciceronem consules Gabinius ..., eodem temp. prodiderunt. ... nis igitur & Ciceronis, & reip. ... siquidem ille in conjuratos, ... quidem causa, sed jubente se ... animadverterat. quo facto lege in exsilium abiit.

...] P. Clodio, fortasse ju... ut omnes magistratus in legem ... rarent.

...] Alter quæstor urbanus. ... ærarium curabant.

...] Civili bello.

...] Cum post Pharsalicam in Italiam rediit.

& dolores mei] Vehementer ... ceronem pœnituit, in Italiam non arcessitum a Cæsare. vide lib. 11. ad Att.

...] Ubi Cicero tam diu mo..., donec Cæsar, confecto A... no bello, in Italiam rediit.

...] Ut Hispaniæ præesset, ... turam, quam gessit anno supe... oximo, Cæsare iterum & Servi...

... 26. *Liber iste*] Quem scripserat ... de dictis Ciceronis.

...], minuendi vim habet, ut ... 15. ad Att. *Cautum Marcel-* ... [illegible]

laudaret. id Cicero excusat, quod ad ... ipsum Calvum cum scriberet, ... scripserit, quam si multis ... [illegible] laudaverat ... [illegible] ... ic est Licinius Calvus, C. Licinii Macri filius; qui de repetundis apud Ciceronem prætorem accusatus, voluntaria morte pœnam præcurrit. auctor Valerius Max. & Plutarchus.

Acute movebatur] Quod est ingenii. Sic Acad. lib. I. *Zeno, cum valde subtiliter differeret, & peracute moveretur, corrigere conatus est disciplinam.*

Genus quoddam] Dicendi.

Quo valebat tamen] Qua tamen parte valebat, id est ingenio, consequebatur id quod optimum putabat. quam puto fuisse exsilitatem orationis. nam Calvus Atticum se oratorem videri volebat: & nimia quadam religione orationem attenuans, dum verebatur, ne quasi vitiosum sanguinem colligeret, verum etiam deperdebat. hoc enim de illo Cicero scripsit in Bruto. laudatur tamen & a Cicerone, & a Quinctiliano, Tacito, & aliis.

Vis non erat] Exsiliter enim, sicce, jejune dicere, id esse Calvus putabat, Attice dicere. quod & in libro, quem Oratorem inscripsit, & alibi Cicero reprehendit.

Illum ... [illegible], si laudes eum, quem cohortere] Id observat epist. I. lib. 2. epist. 5. lib. 2. & alibi.

... bene] Bene judicavi: id ... [illegible]

mum: octava, *Nec a te*: nona, *Etsi opportunitatem*: decima, *Quo in discrimine*: undecima, *Magna*: duodecima, *Omnia*: tertiadecima, *Menandrus*: quartadecima, *Ægypta*: quintadecima, *Spero*: sextadecima, *Video*: decimaseptima, *Sollicitat*: decimaoctava, *Exspecto*: decimanona, *Ego vero*: vigesima, *Quid igitur?* vigesimaprima, *De Tirone*: vigesimasecunda, *Etsi mane*: vigesimatertia, *Tu vero*: vigesimaquarta, *Cum vehementer*: vigesimaquinta, *Etsi justa*: vigesimasexta, *Verberavi*: vigesimaseptima, *Mirificam*.

EPISTOLA I.

Pag. 429. AD *honorem nostrum*] Ad triumphum, quem sperabat; sed, cum ne discordiæ civiles impedirent, verebatur: id quod evenit, propterea dicit: *Quamprimum ad urbem venire*.

Peccasse mihi videor, qui a te discesserim] Simile illud epist. 13. lib. 4. *Ut hoc ipsum, quod maneam in vita, peccare me existimem*.

Cibum cepisti] Stomacho non, ut antea, respuente. ideo scripsit epist. 6. *Ius tibi dandum non fuit, cum κακοστόμαχος esses*.

Tuum consilium est] Tui consilii sit, velis navigare necne. hoc tuæ permitto voluntati. epist. 8. lib. 8.

Marionem] Servum.

Pag. 430. *Hac pro tuo ingenio conside-*

Cicerone, qui in ora-
ppi & Lentuli consu-

ro S. D. L.
jo Q. F.

m] Lucejus Roma-
scribebat. petit igitur
at de consulatu deque
in patriam separatim
pistolam Marcellino
alibus esse scriptam,
n ad Att. indicat,
lata: in qua hæc ver-
m Luceio quam misi,
scribat rogo, fac ut
lde bella est. eumque
dhorteris, & quod
rium rescripsit, gratias

MAGNO II.
CRASSO II. COSS.
ndita DCXCVIII.

o P. Lentulo
s. S. D.

as] Initio secundi
peji & Crassi, qui
regno consules facti
Dione auctoribus)
stola. quod inde in-
um inquit, *stipen-*
s, & ne succederetur.
consulatus sui secun-
gisse scribit App. &
utem videtur ante
quia lib. IV. ad Att.
nse rumorem fuisse
næum esse in regno.
pistola reductionem
bere posse ait. Re-
se Pompejo & Cras-
io lib. XXXIX. Præ-
n. hac epistola, *quod*
Crassipede gratularis,
lib. II. scribit. prid.
Marcellino & Philip-
Crassipedi despon-

M. Cicero P. Lentulo Pro-
cos. S. D.

I. 29.

De omnibus rebus] Hæc etiam scripta est Crasso, & Pompejo coss. hos enim notat, cum ait, *res omnes sunt in amicorum nostrorum potestate.* item, *otium nobis exoptandum est, quod ii qui potiuntur rebus, præstaturi videntur.* item, *Pompejum tibi amicum esse cognosti, & eo tu consule, quantum ego perspicio, quæ voles obtinebis*, adhuc non reductum regem significat: quem tamen hoc eodem anno reductum esse a Gabinio Procos. Syriæ scribit (ut dixi) Dio.

M. Cicero M. Mario S. D.

I. 361

Si te dolor] Marius in agris erat, Cicero Romæ. minuit ei voluptatem ludorum, quos Pompejus Consul II. id est hoc anno, edidit, quibus Marius non affuit. de quibus ludis latius scribit Dio lib. XXXVIII. in secundo consulatu Pompeji.

M. Cicero C. Sextilio
Rufo Proquæstori
S. D.

II. 318

Omnes tibi commendo Cyprios] Hic C. Sextilius primus Cyprum pro quæstore rexit, ut hac epistola scribit Cicero. Cum autem M. Cato, Dione auctore, superiore anno, Philippo & Marcellino coss. ex Cypro redierit, in quam Gabinio & Pisone coss. profectus erat, eamque [illegible] in provinciæ formam redegerat: profecto apparet, hunc Sextilium hoc anno in Cypro fuisse; præsertim vero, cum mentionem faciat legis P. Lentuli, qui biennio ante consul fuit. huic ergo commendat Cicero omnes Cyprios, sed maxime Paphios. Neque vero pro certo rem affirmamus.

L. DOMITIO AHENOBARBO,
AP. CLAUDIO PULCHRO COSS.
Anno ab urbe condita DCXCIX.

Pag. 435. NOn *sederemus*] *Sedere* interdum est nihil agere, ut hic, & apud Terentium: *Sedere domi virginem tam grandem.*

Per anni tempus] Abeunte hieme. epist. 33. lib. 10. *Anni tempus libertatem majorem mihi dat.* Plautus in Merc. *Itidem ut tempus anni, ætatem aliam aliud factum convenit.* sic alibi *tempus diei, tempus ætatis.*

XV. Kal. Nov.] Si attendimus, quod epist. 9. scriptum est: cogemur credere, *Dec.* non *Nov.* legere.

EPISTOLA VIII.

A'Κινδυνα μὲν, χρονιώτερα δὲ] Tuta quidem, sed diuturniora: id est, te quidem non ægrotare periculose, sed morbum fore diuturniorem.

Pag. 436. *In magna consolatione ingens inest sollicitudo*] Est quædam non invenusta figura, cum contrarium contrario jungitur, ut alterum altero levetur. exemplum exstat epist. 9. lib. 1. *In molestia gaudeo.* Quo loco plura hujus generis ostendimus

Si diutius a nobis abfuturus es, is, cujus usum, &c.] Eadem figura lib. 2. de orat. *Quorum princeps Socrates is, qui, &c.* Et alibi, *Usum* pro *consuetudine* poni, ut aliis quoque locis, quivis, opinor, intelligit.

Explorate] *Caute*, dixit Cicero epi-

›. *Incolumem steteris*] Recte n *Steteris*, mutatione mini- sit in antiquis libris *Steteris*, it. Sic ad Att. epist. 14. li- *vigetum nobis in Graecia sistit.*

PISTOLA X.

o] *Vero*, in principio epistolae, sionem significat. epist. 23. pist. 6. lib. 7. epist. 30. lib. 9.

en epistola] In qua, te satis e, significas.

| Servus. epist. 5. 14.

ndium sustulerunt] Contra- ario reddidit, quia dixerat, *nt.* nam languore oculi de- .

us] Obierat jam Pompejus quem Cicero, cum non addit i, significare solitus est. ita- *onius* pro Pompejus, reponen- , jampridem suspicatus sum. , Pompejo Magno mortuo, n praeterea Pompejum, ita amiliarem invenimus, ut, prae- nisso, tamen indicaretur.

audire nostra] An aliquid

·] Tacere enim litterae vi- i nihil scribimus. In Bruto: *ibus, ego a te peto. Quidnam ? V. ... inquit, aliquid. enim conticuerunt tua littera.* ... *Cum resp. in qua omnis mea ... opera pani solebat, nulla , illa ... et littera conticuis- is & oratoria.*

stra] Communem a nobis igentibus.

Quas praebere consuesti.

Intermissas tuo morbo.

Quae ad me pertinent, quae turum tibi promisi. Manu- ificatur. ep. 14.

m te, fides ... quod habe- te, *Fidem* inde dictam, quia d promittitur. lib. 1. de Off. *uam magister.* epist. 3. *si nos ... ipue me magistrum tuum. ... tionem, quod rem, de qua pra- ...* Boetius, *notam faciat.*

EPISTOLA XI.

Pag. 440. E*Tiam firmiorem fore*] Quam fuisti ante morbum, hoc ideo dicit, quia pituitam, & melancholicum humorem quartana febris exsiccat. Galenus in primo de arte cur. ad Glauconem.

Ex desiderio] Mei.

Labores] Epist. 14. *Audio te animo angi, & medicum dicere, ex eo te laborare.*

Nausea] Quae navigando praesertim insolentibus, & stomacho infirmis, excitatur.

Ad urbem accessi] Non enim urbem, nisi triumphans, ingredi volebat.

Cupiditates certorum hominum] Ep. 12. *Mirus invaserat furor non solum improbis, sed etiam iis, qui boni habentur, ut pugnare cuperent, me clamante, nihil esse bello civili miserius.* Et lib. 4. epist. 1. *Incideram in hominum pugnandi cupidorum insanias.* Et lib. 6. epist. 6. *Causa belli orta est: Quid ego praetermisi aut monitorum, aut querellarum? cum vel iniquissimam pacem justissimo bello anteferrem, victa est auctoritas mea, non tam a Pompeio, (nam is movebatur) quam ab iis, qui duce Pompejo freti, peropportunam & rebus domesticis, & cupiditatibus suis illius belli victoriam fore putabant.*

Pag. 441. *Exercitum & provinciam*] Quae senatus populusque concesserant.

Invito senatu] Qui, coitione consulum & Pompeii, decreverat, ut Caesar, exercitu dimisso, provinciam successori ante tempus traderet. Caesar lib. 1. bel. civ. Suetonius, Plutarchus, Appianus, Dio, & alii.

Curio meus illum incitabat] Vellejus lib. 2. discussas ait, ac ruptas a Curione pacis conditiones, quas & Caesar justissimo animo postulabat, & Pompejus aequo recipiebat.

Antonius quidem noster, & Cassius] M. Antonius, Q. Cassius, tribuni pl.

Nulla vi expulsi] Imo expulsi injusto S. C. ut queritur Caesar lib. 1. bel. civ. & Suetonius pulsos plane ait.

Cum Curione] C. Curione, superioris anni tribuno pl.

Ne quid resp. detrimenti caperet] Quo uno versiculo summa in cives potestas com-

I.
174

M. Cicero S. P. D. P. Sextio P. F.

Non oblivione] Hæc epiſtola ſine dubio ſcripta eſt poſt reditum Ciceronis ab exilio: quia ait, *Et proxime, recenti adventu meo, cum rem aliter inſtitutam offendiſſem ac mihi placuiſſet, ſi affuiſſem, tamen nulla re ſaluti tua defui: cumque eo tempore invidia annonæ inimici non ſolum mei, verum etiam amicorum tuorum, plus valuiſſet, &c.* Nam invidiam annonæ, quæ gravior facta erat poſt reditum Ciceronis, fecit Claudius & Ciceroni & amicis ejus. Eſt autem intelligendum, tria judicia commemorari in hac epiſtola a Cicerone: unum, quo, cum eſſet Sextius Quæſtor C. Antonii proconſulis Macedoniæ, accuſabatur una cum proconſule ſuo de repetundis: ut ſupra dictum eſt: alterum, de ambitu: tertium, de vi: ut ſcribit ad Q. fratrem, Marcellino & Philippo coſſ. In primo judicio ait ſe defendiſſe eum: cum inquit, *& proximis illis temporibus, quibus in invidiam abſens & in crimen vocabare, defendi.* Judicio de vi eſt abſolutus, defendente Cicerone: quia ſcribit ad Q. fratrem, epiſtola ſcripta Lentulo & Philippo coss. ita, *Sextius noſter abſolutus eſt* III. *Id. Martias.* Tertio judicio de ambitu eſt condemnatus, de quo eum conſolatur in hac epiſtola: cum ait, *iniquitas totius judicii, multaque alia reip. vitia, plus quam cauſa ipſa veritaſque, valuiſſent.* Cum ergo damnatus illo judicio exularet Sextius, ad eum ſcripſit hanc epiſtolam Cicero conſolandi cauſa. Quia vero ait, *non oblivione amicitia noſtra, neque intermiſſione conſuetudinis mea, ſuperioribus temporibus ad te nullas literas miſi.* Et paulo poſt, *cum vero & intervallum jam ſatis longum fuiſſet,* ſignificat aliquot tempora interceſſiſſe poſt ejus exilium, quibus non ſcripſerat. Item quia ait, *illud utinam ne vere ſcriberem, ea te reip. carere, in qua neminem prudentem res ulla delectet:* propterea in eam opinionem adducor ut credam, ſcriptam eſſe hanc epiſtolam biennio poſt quam Sextius damnatus fuerat: cum propter ſeditiones civiles conſules creari non poſſent, ſed interregna alia ex aliis inirentur. quod hoc tempore factum eſt. Quamobrem hic ponendam eſſe hanc epiſtolam, nihil tamen affirmantes, duximus.

CN. DOMITIO CALVINO,
M. VALERIO MESSALLA, COSS.
in reliquum anni.

I.
392

Cicero Trebatio S. D.

Chryſippus Vettius] Adventante æſtate ſcripta eſt, Calvino & Meſſalla coss. quia ait, *ſin aſtivus timor te debilitat, aliquid excogita, ut feciſti de Britannia.* in quam ſcilicet trajicere cum Cæſare anno ſuperiore noluit.

I.
7

M. T. Cicero C. Curioni S. P. D.

Nondum erat auditum] Superioribus proximis ad Curionem litteris magnam eſſe reditus ejus expectationem ſignificavit: in hac autem eum ipſum Romam adventare ait. Itaque huic adventanti Milonem commendat, qui in annum ſequentem conſulatum petebat, Dione, Appiano, Pædiano, auctoribus.

CN. POMPEIO MAGNO III. COS.
SINE COLLEGA.
Anno ab urbe condita DCCI.

I.
363

M. Cicero M. Mario S. D.

Mandatum tuum] Hoc anno cum civili contentione conſularia comitia haberi non potuiſſent, quibus Milo, Hypſæus & Scipio petebant, interregnum fuit uſque ad v. K. Martias: quo die Cn. Pompejus Magnus conſul creatus ſtatim iniit, auctore Pædiano in Milonianam. Hæc igitur epiſtola Pompejo III. cos. ſcripta eſt, quia de nece Clodii agit, hoc anno per inter-

EPISTOLA XV.

Ægypta] Nomen servi, ad Att. epistola 15. lib. 9. Misit ad Tironem Cicero quinque servos suos, ut & benevolentiam in eum ostenderet, & de ejus valetudine certior fieri posset: Marionem primum, epist. 1. deinde Menandrum, epist. 13. postremo Hermiam & coquum, epist. 15. Acastum autem non misit, sed cum eo reliquit, epistola 5.

Belle habere] Epist. 9. lib. 9. *Terentia minus belle habuit.*]

Omni cura liberabo] Manumittam te. epist. 10. 14.

EPISTOLA XVI.

Pag. 448. I*Ndignum illa fortuna*] Indignum, qui serviret.

Amicum] Manumissus enim, incipit esse in amicorum numero.

Exsilui gaudio] Alibi, *Exsultat gaudio*, vel *exsultat*, simpliciter. ad Attic. lib. 7. epist. 2. *Quo modo exsultat Catonis in me ingratissimi injuria?* ep. 7. l. 2. *Incessi omnibus lætitiis.*

Et ago gratias, & gratulor] Hæc interdum conjunguntur, ut epist. 9. lib. 2. *Cum gratulor, tum vero, quibus verbis tibi gratias agam, non reperio.*

Statii] A Q. Cicerone manumissi. epist. 18. 19. lib. 2. ad Attic. & epist. 2. lib. 1. ad Q. F.

Fidelitas] Differre arbitror *fidelitatem* a *fide*: ut *fides* in mente sit, *fidelitas* re declaretur: propterea Plautus Trin. *Probo, & fideli, & fido, & cum magna fide.*

His ipsis commodis] Fidelitate: de qua dixit jam, *Hac eadem bona*: quasi in una fidelitate multa commoda, multaque bona sint.

Propter hanc] Quod Tironem liberaveris.

Vel quod] Hoc etiam nomine. Tale illud ep. 13. lib. 2. *Vel quas proxime acceperam, quam multi, & officii, & consilii.* Et ep. 24. lib. 7. *Vel quas proxime de Tigellio.*

Sic] Verbis lætitiam significantibus: ut plane te totum in litteris viderim.

Sabini] Cognomen Romanæ familiæ. ep. 20. lib. 15.

Pueris] Servis.

EPISTOLA XVII.

Pag. 449. V*Ideo quid agas*] Opinor hoc significari: Tironis epistolas ita diligenter scriptas esse, ut cupere videretur eas quoque in volumina referri. De voluminibus epistola 7. lib. 3.

Tuas quoque] Ita ut meæ referuntur. Fuit enim hæc ipsius Tironis opera: quod & Nepos in Attici vita ostendit: & Cicero ipse ep. 4. lib. 16. ad Attic. negat quidem eas a se in volumina referri, a Tirone tamen ait aliquot servari. *Mearum* (inquit) *epistolarum nulla est συναγωγή· sed habet Tiro instar septuaginta. & quidem sunt a te quadam sumenda. eas ego oportet perspiciam, & corrigam: tum denique edentur.*

Κανὼν] Regula. utrum hoc ad judicium Tironis, qui scripta Ciceronis examinare, atque interdum etiam corrigere solitus esset, an ad diligentiam pertinet, qui summam in iis custodiendis ordinandisque curam poneret? ad judicium potius, ut opinor: quod indicant ea, quæ sequuntur. miratur enim Cicero, parum aperte translato verbo Tironem usum esse, quem ipse judicem suis in scriptis habere consuevisset.

Ἄκυρον] Improprium, alieno loco positum.

Verecunda translatio] *Ut in suum locum verba immigrasse, non in alienum irruisse videantur*: quod ait Cicero lib. 3. de Orat. & in Bruto. vide Arist. de Arte Poetica, & lib. 3. Rhetoricorum.

Demetrius] Is de quo ep. 19. 22.

Quo quidem comitatu ἀφωμίλησα, satis scis] Qui vident acutius, iis examinandum hunc locum relinquo. nam mihi quidem tenebræ sunt. putavi interdum, ἐφομιλήσας, legendum: pro, *usus*: verbo composito ab ἐπὶ & ὁμιλέω.

EPISTOLA XVIII.

Pag. 450. N*On sic oportet*] Inscribi epistolas meas.

gotiis, quibus maxime distineris, aliquantulum
stris etiam studiis summopere delectaris: præserti
epistolas ita ames, ut eas quotidie in manibus habe
in isto tuo amplissimo apud Decemvirale Consilium
teris, ut plane exprimas: literatos autem homine
que officio complectaris, ut cuncti propterea magnu
præsidium in tua potissimum opera collocarint. Ne
ria. nam cum tu virtute, integritate, ac quotidi
te, praterea prudentia ac fide, (quibus rebus ex
apud principes in hac rep. viros auctoritate plurimu
humanitate atque officio assequutus es, ut te non mi
sibi prodesse homines intelligerent. Epistolas igitur f
quamque annum, ut a me fieri potuit, relatas, a
ciendum sit, commentario illustratas, in tuo, ut
ut eas, si probaveris, adversus obtrectatores tu
das: sin minus, eas tamen perpetuum mea erga te s
tia testimonium habeas. Vale. Venetiis, prid. Ian

Calface] Commove. loquitur enim de olitore: de quo dixit jam: *Olitorem ipsum commovebis*.

Ut ego] Calfeci.

M. Othonem] *Methonem*, antiqui libri omnes. placet vel *M. Othonem*, cujus crebra mentio lib. 12. ad Attic. vel *Mathonem*, eum fortasse, qui nominatur epist. 25. lib. 9. vel *Metonem*, de quo epist. 50. ad Att. lib. 12. vel *Metonem* in oratione pro Fundanio.

Abutor coronis] Mihi ab olitore donatis. *Abutor* autem, quia calefieri eum a te volo, in quo videor ei malam gratiam referre.

De Crabra] Agri Tusculani aqua. In Rullum orat. 3. *Ego Tusculanis pro aqua Crabra vectigal pendam, quia a municipio fundum accepi? Si a Sulla mihi datus esset, Rulli lege non penderem.* Et Frontinus de aquæ duct.

Pag. 453. *Sudum*] Serenum tempus, quasi sine udo.

Pangis] Scribis. de versibus dictum, non de soluta oratione, putat Festus, & Probus. Cicero tamen epist. 6. lib. 2. ad Att. ad orationem solutam, nisi fallor, transtulit. Ἀνέκδοτα, inquit, *a nobis, quæ tibi uni legamus, Theopompino genere, aut etiam asperiore multo, pangentur.* Proprie, *Pangere*, est figere. unde *pangere clavum, plantam, stylum in cera.* inde factum, ut *Pangere*, sic scribere: quia versus in cera pangebantur.

Sophocleum] Simile Sophoclis versibus, qui excellunt inter alios. unde Virgilius:

> *Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno.*

Fac opus appareat] Fac ut videam. *Opus* est id, quod post operam remanet, ut ex aliqua re quasi fructus enascitur. Itaque interdum libri, opera dicuntur, ut hic: quia fructus otii significatur. & ad Att. epist. 6. lib. 2. *Tibi superioribus litteris promiseram, fore, ut opus exstaret hujus peregrinationis.* & lib. 3. Off. *Nulla ejus ingenii monumenta, mandata litteris, nullum opus otii, nullum solitudinis munus exstat.* Accipitur igitur pro quacumque re, quæ post operam exstat, non simpliciter pro eo, quod scribitur. itaque male Latine loquuntur, qui, *Platonis opera*, dicunt.

A. Ligurius] Is est, de quo epist. 9. lib. 11. ad Att.

Exspectemus] Romæ.

P. VICTORIUS.

Helico nequissimus] Sic omnes quos vidi manu scripti, Mediceus in primis: impressi enim *Helico*. Ex vetere scriptura libenter legerem *Salaco nequissimus*: qua Græca voce usus est in epistolis ad Gallum, *Cognovisti meum consilium, & istius Salaconis iniquitatem*, & in epistolis ad Atticum. Declaratio hujus vocis quæ naturam ipsius Græci interpretantur, mire quadrat huic sententiæ Ciceronis: ait enim Salaconas dici ἁβροδιαίτους, qui delicate vivunt. καὶ οἱ μὴ δέον δαπανῶντες. & qui sumptum faciunt, ubi minime oportet: Cicero enim inquit, HS. CIↃ debet nullo aprico loco, nullo emissario, nulla maceria, nulla casa: grandem igitur pecuniam pendebat, ubi non decebat, & in rebus quæ nihil haberent commoditatis, aut oblectationis. Arist. lib. II. Rhetor. ubi de moribus divitum disserit, & in quibus fere peccent, ostendit, inquit: τρυφεροὶ καὶ σαλάκωνες. quo etiam in loco aperit, cur illi his vitiis obnoxii sint. Mire igitur exprimit Græca vox hujuscemodi ingenium, quale in eo quem acerbe accusat, Cicero describit. S, autem ultima erat litera antecedentis dictionis, quæ cum geminata esse deberet (consequens enim vox ab eadem litera incipiebat) negligentia librarii relicta est. maculæ plurimæ hujuscemodi sunt. Par huic est, & eodem pacto conformata, quæ fœdavit locum Taciti in primo libro, ea autem tanti incommodi fuit, ut persuaserit docto, & diligenti viro locum illum stellula, ut desperatum notare. sic autem legendus totus est: *Atque idem cum Valerius Messalinus signum aureum in æde Martis ultoris, Cæcina Severus aram ultioni statuendam censuissent, prohibuit ob externas eas victorias sacrari, dictitans domestica mala tristitia operienda.* Potuit etiam hæc in Cicerone perversio nasci, quod superioribus temporibus mala quædam consuetudo erat libros corrigendi: non pauci enim fuerunt, neque hi omnino imperiti, nec

 parum

cero de claro viro, & ejus anni prætore. M. Bruto. nec ita Brutus ab amicis imparatus erat, ut a Ciceronis filio, cui pater in annuum sumptum non satis large suppeditaret, sustentandus in Athenarum urbe nobilissima fuerit. numquam id (ut matrem Serviliam, propinquos, familiares reliquos omittam) Atticus tulisset; qui etiam, ut in ejus vita Nepos ait, Bruto Italia cedenti H-S c. muneri miserit, eidem in Epiro absenti ccc. jusserit dari.

Cujus cum frugi, severaque est vita, tum etiam jucundissima convictio] Quæ summa laus est; severitatem humanitate temperare. epist. 27. lib. 12. *Est autem ita temperatis moderatisque moribus, ut summa severitas summa cum humanitate jungatur.* Quo loco plura diximus.

Philologia] Disputatione de litteris.

Συζήτησις] Mutua quæstione.

Pag. 457. *Mitylenis*] Cratippi patria.

Adduxit] Non multo ante. nam Pompejus eum, ex pugna Pharsalica fugiens, Mitylenis vidit.

Leonides] Qui cum ad Ciceronem de filio scriberet, certi nihil ausus est polliceri. epist. 16. lib. 14. ad Att. *Cupio excurrere in Græciam, magni interest Ciceronis, vel mea potius, vel mehercule utriusque, me intervenire discenti. nam epistola Leonidæ quid habet quæso, in qua magnopere lætemur? numquam ille mihi satis laudari videbitur, cum ita laudabitur, Quo modo nunc est. non est fidentis hoc testimonium, sed potius timentis.* Et epist. 16. lib. 15. *Leonidas retinet suum illud, Adhuc. summis vero laudibus Herodes.*

Τὰ μὲν οὖν καθ' ἡμᾶς, τάδε] Quæ igitur ad nos pertinent, hæc sunt.

De Gorgia] Græco rhetore.

Διαρρήδην] Aperte.

Ut eum dimitterem statim] Caussam, cur eum a filio dimitti Cicero voluerit, Plutarchus hanc narrat, quod ad potum & voluptates adolescentem alliceret. Hoc fortasse magistro didicit strenue bibere Cicero filius. nam binos congios simul haurire solitum scribit Plinius lib. 14. cap. ult.

Σπουδή] Propensa voluntas ad Gorgiam retinendum, studium de non dimittendo Gorgia. ad Attic. lib. 13. epistola 27. *Nec in hac quidem re quicquam magis ut vellem accidere potuit, quam quod σπουδὴ nostra non est probata.*

Grave esse me de judicio patris judicare] Non recte facere me, si de patris judicio ita judicare vellem, quasi falli posset in eo, quod existimaret de Gorgia.

Studium & consilium] *Studium*, quia cupis: *consilium*, quia suades, ne Gorgia utar.

Hoc loco] Hac parte epistolæ.

Noli mirari] Cum gratulatio primum in epistola locum postulet, exempla sunt in epist. 7. 9. lib. 2. epist. 12. lib. 3. epist. 12. lib. 6. epist. 12. lib. 8.

Habes ubi deponenda tibi sint urbanitates] Nihil muto: nec enim necesse est. Habes, inquit, ubi mores urbanos deponas, animumque liberiore vitæ genere, nulla gravi occupatione, remittas, ac relaxes. Vel, *Deponendæ urbanitates*, omittendæ res urbanæ: ut ep. 17. lib. 7. *Mihi interdum levis in urbis urbanitatisque desiderio videbare.*

Pag. 458. *Rusticus Romanus factus es*] Ioco dictum: quasi Tironi, qui paullo ante servierat, gratuletur, quod rusticus Romanus, empto prædio, sit factus. nam veteres illi rustici Romani admodum laudabantur, utpote consulares multi ac triumphales. Varro γεροντοδιδάσκαλῳ: *Quoties priscus homo, ac rusticus Romanus internundinum barbam radebat.*

Videre enim videor ementem te rusticas res] Modus transferendi conjecturam ad oculos; quo plus fidei nostra consequatur opinio. epist. 15. lib. 9. *Te cum video, omnes mihi Granios, omnes Lucilios, vere ut dicam, Crassos quoque, & Lælios videre videor.* In Lælio: *Videre jam videor populum Romanum a senatu disjunctum.* Pro Q. Gallio: *Videbar mihi videre alios intrantes, alios autem exeuntes.* Simile illud epist. 12 lib. 5. *Cerno jam animo, quanto omnia uberiora, quantoque ornatiora futura sint.*

In lacinia servantem ex mensa secunda semina] *Laciniam* Festus dixit esse partem vestimenti. id Plauti testimonio confirmatur. ait enim in Asinaria: *Lacrumantem lacinia tenet lacrumas.* Ma-

atos, & me servare cupientes, servis objici noluerim. Et epist. 14. lib. 4. *in te voluntate sic velim judices, nibuscumque rebus opus esse intelli- namquam videam, qua sim hoc tem- quid possim; opera tamen, & con- dio quidem certe, rei, fama, saluti ro futurum.* Ad Att. epist. 1. lib. 1. *e tibi caussam probasse, cupio qui- te.* Pro Quinctio: *Ut summa habe- tra, temporis quidem certe vix satis*

ie ce.To] Cum dicit, *Hic*, se non arbe significat. ut ep. 33. lib. 12. *Ego hic vel sine Sica facilime pos- , ut in malis.*

arii] Qui libros describebant.

ie legere soleo] Sic antiqui libri s. Interdum abundare verbum, , suspicatus sum: ut subaudiatur, *gere:* cum paullo ante dictum sit, *tellsgent.*

quadrimo Catone] De puero Ca- quattuor annos nato. Hæc est iterpositio, quam ne ipse quidem : facile solebat. nec dubito, quod quoque visum est, librum signifi- quem scripsit de laudibus Catonis alis: cujus libri testimonio utun- teres Grammatici. Non tamen : scripti libri, in quibus est, *De ma:* ex quo creditum est, legi *De qua primo caveto.*

ia] Mulier post duas sorores na- de nomen: soror M. Bruti, uxor ssii, *Tertia* vocata, & *Tertulla*.

. 460. *Aderit*] In cœna, quæ da- n illo triclinio.

atus sit] Ut ad cœnam veniat.

netrius] De quo ad me scribis, le is, de quo epist. 17. 19.

;. 461. *Nunquam omnino Phalereus* Jocatur in Demetrii nomine, nun- , ait, elegans, urbanus, Phalereo ;trio similis fuit.

ne b..i.enus est] Non Phalereo, sed obo homini Billieno similis. qui natur epist. 15. lib. 8. quanquam n *Billienus*, sed *Be..ienus* vocatur. teres libri dissentiunt. habent e- *Lu.ienus, Builenus, Bi...nus, Bil-*

o vicariam] Ut vicariam mihi ope- ræsties: ut ea diligentia in eo ob- servando & cavendo utaris, qua ego uterer, si adessem. *Vicarius* est, qui facit id, quod alius facere debebat.

Etsi, Veruntamen: De illis] Brevitas locum obscurat: opinor tamen Demetrii illius, quem observari a Tirone jubet, concisum perplexumque sermonem repræsentarit.

Nosti cetera] Quæ ille solet dicere.

EPISTOLA XXIII.

TU *vero*] Epist. 12. *Ego vero.* quo loco vide quæ diximus.

Professionem] *Profiteri*, est hic, publice denunciare, quidquid pecuniæ, agri, aliarumve rerum Cicero possideat. & videtur, ut hæc per Tironem, sic altera superioris anni professio per Philotimum esse facta. nam epist. 33. lib. 13. ad Att. *Negligentiam*, ait, *miram! semelne putas mihi dixisse Balbum, & Faberium, professionem relatam? quin etiam eorum jussu miseram, qui profiterentur. professus est Philotimus.*

Hac pecunia] Quæ nobis debetur.

Ut professione non egeat] Quia, cum nondum sit apud nos, profiteri eam non debemus.

Veruntamen] Subaudi, *confice:* & hanc ipsam pecuniam profitere.

Balbus] Idem, qui epist. 21.

Epiphora] Oculorum morbo.

Ut loqui non possit] Jocus: nam epiphora officium oculorum impedit, non linguæ. *Non possit* autem dixit, id est, nolit: quia studiosus Antonii, & homo tectus. epist. 21. lib. 14. ad Attic.

Antonius de lege quid egerit] Hoc malo cum superioribus conjungere, quam, ut nonnullis placet, separatim constituere. lex Antonii fortasse illa significatur, de qua sic epist. 12. lib. 14. ad Attic. *Antonius, accepta grandi pecunia, fixit legem, a dictatore comitiis latam, qua Siculi sint cives Romani: cujus rei, vivo illo mentio nulla.*

Liceat modo rusticari] Quod urbanis rebus, quas Antonius consul e sua libidine administrat, antepono.

Bithynicum] Epist. 17. lib. 6.

De Servilio tu videris] Isauricum significari arbitror. is enim hoc anno periit, ut ostendit Dio lib. 45. Respondet Ti-

; quæ ad familiares mittantur, usur-

uid Octavius] Agat. Post Cæsaris m, sororis ejus nepos Octavius, o adoptatus, heresque relictus ex ante, Apollonia, ubi studiis operam navaverat, ad urbem profectus, Antonio consule in contentionem , primum pecuniæ Cæsaris causa, um Antonius impetum facere co- it, (epist. 25. lib. 12.) deinde pro- plam remp. quam Antonius op- re conabatur. epist. 25. lib. 12. 7. lib. 16. ad Attic.

st] Sic veteres libri omnes. Ego sum arbitror, *sed st*; id est, sed lebis. est enim, *St*, nota silentii. olim ex lib. 2. de Orat. mendum imus. In Plauto etiam ubi legen- *St*, modo *Si*, modo *Ast*, modo mendose legitur. Terentius quo- in Phormione hac nota usus est. ævius in Corollaria apud Cari- : *St : tale verbum cave faxis.*

g. 464. *Balbum tuum*] L. Corne- Balbum, Gaditanum, pro quo it oratio.

rtium] Consulem cum Pansa de- tum in annum sequentem.

aquas] Bajanas. epist. 12. lib. 14. tic.

g. 465. *Sed quod egerint*] Fac ut : vel, *Sciemus*, subaudiendum; : enim hic Cicero brevitatem, ut ante: *De publicis omnia mihi certa :* di, significat. Mei tamen veteres , *Seu*, non *Sed*, omnes habent. e cogor de mendo suspicari.

Diabella procuratores fac, ut admo- tur] Qui consul erat hoc anno, gener a Ciceronis fuerat: & dimissa jam Hispaniensem Cæsaris victoriam liola, dotem reddere debebat. Ideo it Cicero hoc verbo, *Admoneatur:* l ad pecuniam pertinet, quam ei bella debebat. epist. 18. lib. 6. *Me tenuit omnino Tullia mea partus : um ea, quemadmodum spero, satis fir- , teneor tamen, dum a Dolabella pro- ribus exigam primam pensionem.*

pellabis] Et hoc verbum eorum qui pecunias a debitoribus petunt. *lare* autem, plus est, quam *Ad- e*, utriusque verbi vis & notio pa- tet ex oratione pro Quinctio: *Cum sibi quotidie potestas hominis fuisset admonen- di, verbum nullum facit : biennio jam confecto fere, appellat.*

Papiam] Mulierem Papiæ gentis, ple- bejæ, quæ Ciceroni pecuniam debebat. Hic apparet, valde Ciceronem de rebus domesticis laborare. nam, cum dixisset jam, *De domesticis rebus hallucinaris :* & publicas attigisset: rursus in extrema e- pistola redit ad domesticas.

EPISTOLA XXVI.

Pag. 466. *Verberavi te*] Accusavi: ut in epist. sequenti: *Mirificam mihi verberationem cessationis epistola dedisti.* modo a verberibus de- ducatur *verbero :* quod Nonius animad- vertit.

Te patrono] Si tu causam tuam velis agere. quod si Marcum fratrem adhi- beas patronum, fortasse ne is quidem, accurata licet oratione, probabit, vacare te culpa.

Lagenas etiam inanes obsignabat] Nam si quas non obsignatas, ut inanes, reli- quisset; dici potuisset, eas quoque, quæ furtim essent exsiccatæ, inanes fuisse. ea vero ideo etiam inanes obsignabat, ut obsignatio lagenarum communis, ple- nas pariter esse omnes ostenderet: & ita nullus excusandi locus iis, qui eas fur- tim exsiccassent, relinqueretur. *Lagena*, vas vinarium fuit, quo vinum a cupa ad mensam ferebatur. opinor esse, quem communi lingua *fiascum* vocamus. id videtur ostendere Plinius epist. 6. *Cum venabere*, inquit, *licebit auctore me, ut panarium, & laguncu|am, sic etiam pu- gillares feras.* Et epist. 30. *Vinum par- vula lagunc ula in tria genera descripserat.* Eodem spectant divi Augustini verba, quæ legimus confessionum lib. 9. c. 8. *Cum de more*, ait *de matre sua, tanquam puella sobria juberetur a parentibus de cu- pa vinum depromere, submisso poculo, qua desuper patet, prius quam in lagunculam funderet merum, primoribus labris sor- bebat exiguum : quia non poterat amplius, sensu recusante.* Horatius in Satyra de Nasidieni cœna:

Convivæ reliqui minimum nocuere la- genis.

Idem

NOTAE
SIVE
OBSERVATIONES
IN
QUOSDAM AUCTORUM
Locos qui citantur.

Tom. I. Pag. 284. col. b, v. 1.

EX Polybio, sententiæ complendæ gratia, inserere poteris, Καρχηδονίοις ἐδῶ, ἐὰν δεῖ σε τῶν πατρώων. (f. μανθάνειν ἰδίζ.) Ρωμ. P. 299, a, versus hic, Πολλ' ἐν χαλκείοις ξυμὰς ἀντιεῖς ἐφὰ, a Stobæo citatur non ex Euripidis Medea, sed e Sophoclis Tyro. Nec ex eodem loco petitos esse versus istos, diversitas metri satis indicat. Deinde ex tribus versibus, quos ab Euripidis Medea, quæ nunc est in manibus, (id est, quæ hoc seculo extat) abesse scribit, unus tantum abest. nam qui secundus est, Μεγαλόσπλαγχν@ δυσκατάπαυστ@ ψυχὴ, δηχθεῖσα κακοῖσι, in Stephanea, Plantiniana & Hervagiana editione legitur non procul a principio, in colloquio Nutricis Medeæ. Itidemque primus, quem Aristophanis scholiaste adducit, nullo intervallo antecedit: sed aliter hodiernis editionibus legitur, in duos versus distinctus: Δύστην@ ἐγὼ μελέα τε πόνων· Ἰώμοι μοι, πῶς ἂν ὀλοίμαν; Tum in Aristophanis loco qui præcedit, Basileensis & Florentinus codex habent, Πλεύσαν ἐλλίμαν, Σπαρχηδεὶς τὰς ἐν τοῖσι λοχαίοισιν ἀς. mox, ὦ δυς. pro ὦ. nam ὦ est ἐκληγτικόν. Pro Σπαρχηδεὶς vero si quis ἀποκρυφθεὶς reponendum suspicetur, non improbaverim. Nostra Tom. II. pag. 99, a, vers. 14. pro φάλαγγι, quod Stephanus quoque agnoscit, apud Suidam legimus φάλαγξι. itemque pro φρίσσειν apud Stephanum est φρίσσειν. Pag. 124. b. μικρ.] Οἶ@ ἐρᾶ. Et hæc quidem de Græcis. In Latinis vero non minorem sæpe deprehendi diversitatem: & sunt alia nonnulla de quibus lector monendus erat. Sed quia pleraque in Commentario in epistolas ad Att. recurrunt, commodius ad finem illius reservabuntur. Nunc quædam exempli gratia adduxisse sufficiat.

Tom. I. *pag.* 25, *b. v.* 13. *pro Ergo dies*, in omnibus quæ inspexi Virgilii exemplaribus legitur, *Jamque dies*. Pag. 39. *discessum est* habent libri Com. Cæs. impressi.

Pag. 70. a, v. 1. Jos. Scaliger sic legit, *Dea quoque ipsa Damia, & sacerdos ejus Damiatrix appellabatur*, rejectis Græcis vocibus, ut ineptis. Pag. 173, a, v. 12. est *Iguvium*, ut Aldus reposuit in Cæsare: nam apud alios invenies *Tiginum*. Pag. 199, a, v. 40. ὑπὲρ Μαλίας Steph. in sua editione legit, ep. 26. lib. 10. non Μαλίας: nec alterius lectionis meminit. citatur in plurali a quibusdam ex Plut. Arato. Pag. 407, b, v. 8. *duumvir Ven.*] *Vnchas* pro *Vacbas*, & vers. seq. *cum quibus ad*, Curtii quædam exemplaria habent. Porro p. 61, a, v. 44. *adiurat*. Pag. 184, a, v. 37. *suadeam*. Pag. 293, b, v. 1. *sperare*. Pag. 356, b, v. 3. *ostendebant*, rectius contra exemplar legeris.

Unum

lum ex epistolarum ad Att. l. v. ...i potest. Fuit autem in Tuscu... ...um Attico Non. Maji. Inde ..., Arcano, Aquino, Cuma... ...ompejano, Trebulano pera... Beneventum venit a. d. v. Id. Tarentum autem, a. d. xv. ...i. At vero Brundisium, a. d. Jun. quemadmodum in hac ...i scribit. ergo post xi. K. Jun. est tamen ante K. Jun si... ...a ait, se C. Pontinium lega... ...pectare Brundisii, eumque an... ...in. venturum arbitrari. de quo bit etiam ad Att. lib. v. *De ... recte scribis. est enim ita, ut K. Jun. Brundisii futurus sit, ...urgendi fuerint M. Annius &*

... Coelius M. Ciceroni S. D.

... tibi decedenti] Cœlius Cice... ...i proconsulem in provinciam ...scentem certiorem facit de re... ...rbanis, quemadmodum ei de... ...i pollicitus erat se facturum. ...i est post ix. K. Jun. sed tamen ... Jun. quia ait, *te a. d. ix. K. ...subrostrani dissipārant periisse. Marcellus consul provinciarum ...em in K. Jun. distulit.*

... Cicero Procos. Ap. ...lchro Imp. S. P. D.

Non. Jun.] Scripta est post ...rid. Non. Jun. quo die se fuisse ...rundisii significat in epistola

... Cicero C. Memmio S. D.

...non fatis] C. Memmius Pom... ...i. cos. de ambitu condemna... ...thenis nunc exulabat. Quo venerat a. d. vi. K. Quint. ...i epistolis ad Att. Ibi cum vi... ...emmium exulantem non po... ..., (quod se prid. quam Athenas ... Cicero, Mitylenas contu...lisset) scribit ad eum, doletque se non potuisse eum Athenis videre: petit autem ab eo ut Patroni cuidam commodet. qua de re sic ad Att. l. v. *Commodius visum est & Xenoni, & post ipsi Patroni, me ad Memmium scribere, (qui prid. quam ego Athenas veni, Mitylenas profectus erat) ut is ad suos scriberet, posse id sua voluntate fieri.*

M. Cicero C. Memmio. II. 266

C. Aviano Evandro] Ad eundem Memmium scribit, atque ei commendat Avianum statuarium, ut ei de habitatione accommodet. Scripta est ante K. Quint. quia inquit Aviano subitum esse remigrare K. Quint.

M. T. Cicero procos. M. Coelio S. P. D. I. 82

Quid? ut me hoc tibi] Cicero Athenis profectus est prid. Non. Quint. cum ibi decem dies ipsos fuisset. ad Att. eo die Athenis proficiscens hanc epistolam scripsit, ut ex ipsa epistola apparet. Respondet epistolæ Cœlii superiori, cujus initium est, *Quod tibi.*

M. Coelius M. Ciceroni S. D. I. 446

Certe inquam] Certiorem facit Ciceronem absentem de rebus urbanis. id est, Messallam absolutum, Marcelli impetus resedisse, Hirrum secum ædilitatem petere. Mandat ut, si ædilis creatus fuerit, sibi curet pantheras: & syngrapham Sitianam ei commendat.

M. Coelius M. Ciceroni S. D. I. 448

Est ne? vici] Nunciat item se in ædilitate competitorem habere Hirrum.

M. T.

*SI, quantum ingenii M. Cicero, VINCENTI clarissime, ad epistolas eas quæ familiares vocantur, scribendas adhibuit, tantum, qui ab initio sexdecim earum volumina collegerunt, ad eas illustrandas industriæ attulissent, profecto iidem multo melius nobis, quam fece-
a hac tota literarum ratione consuluissent. Cum autem res ita,
io fato, ceciderit, ut quo magis Cicero in his epistolis excellue-
minorem illi nostra in iis componendis intelligentia rationem ha-
: propterea factum est, ut qui postea in iis aut emendandis, aut
ndis, aut quoquo modo illuminandis elaborarint, (quod multi
te iique eruditi viri fecerunt) ii merito magnam laudem incre-
mnium hominum consensione adepti sint. Etenim summam illam,
osque ab hujusmodi studio deterrebat, obscuritatem, si non
at certe magna ex parte sustulerunt. Ego autem illud in hac
ae dolere soleo, quod maximas semper his epistolis tenebras
id neminem hucusque, qui aliqua ratione discusserit, extitisse.
t, quoniam nullo servato temporum ordine compositæ quondam
ipsæ per tempora sua digererentur, atque describerentur. Quo
e cum alia multa commoda consequuntur, tum illa in primis,
r negotiorum temporumque conjunctionem, & facilius alte-
altera intelligamus, & ipsius Ciceronis eorumque annorum
m historiam habeamus. Quorum non, perinde atque in episto-
tticum colligendis factum est, rationem habitam esse demiror.
'em ita esse, cum ipse antea semper, ubi me ad hæc studia con-
tellexi, tum meam hanc opinionem proximis hisce annis, mul-
s vehementius Caroli Sigonii auctoritas confirmavit: quem a
hac de re interrogatum, ita disserentem audivi, ut non multis
udibus consilium, fructumque laboris hujus efferret, sed etiam
otissimum ratione perduci ad exitum posset, sigillatim ostende-*

ıpparet ex epistola
cujus initium est,
:ctus autem videtur
:icerone in Amano
quia ait, *Tum vero*
in bello ac in re mili-
n eo virtutem, pru-
antamque erga me
ıvi, ut hominem ne-
ı. Hunc ergo com-

ilio Propraet. D.

l satis constare vi-
m in provincia eo-
se, atque Cicero-
Cicero ad Silium,
habet ista provincia,
tem videtur eodem
rovincia quo Cice-
Cilicia & Asia, &
erant: quia scribit
, *Silium vere audis*
honeste gerunt. adde
dum, me, si voles.
loco mendose legi-
› quidem judicio.
qua erat Silius, vi-
ia, in qua sunt Ni-
in hac epistola me-
e omnes epistolæ
ropraetorem, scri-
one ex provincia:
bus, non liquet.

P. Silio Pro- S. D.

getio] Gratias agit
& commendat Q.
t autem se in pro-
ait, *cum enim fere*

?. Silio Pro- S. D.

Commendat ei C.
lit se esse in provin-
;o eum a me invitissi-
consilio ejus fideli ac

bene libenter utebar. Rogat eum ut ad se confectis ejus negotiis quam primum remittat.

M. Cicero P. Silio Propraet. S. D.

II. 332

Nero meus] Commendat Silio Neronem, & quosdam ejus familiares.

M. Cicero Crassipedi S. P. D.

II. 276

Quanquam tibi praesens] Difficile est de vera hujus epistolæ sede aliquid affirmare: sed tamen duplici conjectura ducor ut credam hoc tempore scriptam esse: altera, quod is Crassipes, quæstor Bithyniæ fuisse videtur, cum ait, *cujus rei quantam potestatem Quæstor habeat, non sum ignarus.* ut Quæstor esse C. Silii proprætoris Bithyniæ videatur. Altera est, quod utrique commendat socios Bithynicos, familiares suos: in primis autem Crassipedi P. Rupilium, magistrum in ea societate: C. vero Silio P. Terentium Hysponem, qui operas in scriptura pro magistro daret, ut in sequenti epistola. Ex quibus intelligi potest id quod initio diximus, cum hoc tempore quo Silius proprætor erat in Bithynia, scriptam esse hanc epistolam, tum vero Crassipedem Silii in Bithynia fuisse quæstorem.

M. Cicero P. Silio Propraet. S. D.

II. 333

Cum P. Terentio Hyspone] Commendat P. Terentium Hysponem, qui in Bithynica societate operas in scriptura pro magistro daret. De cujus negotio se egisse ait cum Ephesiis tum cum fuit Ephesi in Ciliciam veniens.

Cicero Silio S. P. D.

II. 318

Quid ego tibi commendem eum] Commendat ei Egnatium. Quanquam non est adscriptum *Propraetori*, tamen idem Silius videtur esse. Videturque hæc epistola subsequi superiores, quia ait; *sed hæc coram.*

ALPVRNIO PISONE.
AFINIO COSS.
) ab urbe condita, DCXCV.

Cicero Terentiae, & [T]ulliolae, & Ciceroni, Suis, S.P.D.

minus sape] Hoc anno Cice- [pu]lsus est a P. Clodio Trib. pleb. : Martio (ut puto) extremo. ipse, quemadmodum scriptum . III. ad Att. cum hoc tempore acedoniam tenderet, Naryce idis scripsit Id. Aprilis: post Vi- m venit: inde III. Id. Aprilis, it Thurii, & XIIII. K. Maji, nti. inde Brundisium venit . K. Maji. Brundisii vero fuit. . dies, ut in hac epistola scri- i est. Prid. autem K. Maji hanc olam Terentiæ scripsit Brundisii, uadmodum in extrema epistola iptum est. Quæ cum ita sint, apparet, cum ait in hac eadem ola, *Brundisio profecti sumus a. d. Majas*, legendum esse, a. d. . Majas. alioquin nec XIII. dies lisii fuerit, & dies epistolæ datæ nabit. Est autem intelligen- hanc ab eo epistolam scriptam um cum a Brundisio proficisce- . quod significat cum subjun- *per Macedoniam Cyzicum peteba-*

Cicero Terentiae, & [T]ulliolae, & Ciceroni, Suis, S.P.D.

[Ne]li putare] Hanc epistolam scri- iisdem consulibus, cum adhuc aret, III. Non. Oct. Thessalo- . Thessalonicam autem venerat . X. K. Jun. ut scribit ad Att. II. 42.

M. Cicero Terentiae, & Tulliolae, & Ciceroni, Suis, S.P.D. II. 349

Et literis multarum] Scripta est iis- dem consulibus a. d. VI. K. Decemb. Dyrrhachii. Dyrrhachium autem se a Thessalonica paulo ante recepisse vi- detur, tum ex hac epistola, tum ex epistola ad Att. lib. III. 50. hoc eo- dem die Dyrrhachii data.

M. Cicero Terentiae, & Tulliolae, & Ciceroni, Suis, S.P.D. II. 353

Accepi ab Aristocrito] Iisdem con- sulibus, pridie K. Decemb. Dyrrha- chii data: eodemque die scripsit epi- stolam ad Att. lib. III. 51.

P. LENTVLO SPINTHERE.
Q. METELLO NEPOTE COSS.
Anno ab urbe condita, DCXCVI.

M. Tullius Cicero S. D. Q. Metello Nepoti Cos. I. 235

Litera Q. fratris] Hic est Q. Metel- lus Nepos, de quo trib. pleb. ante diximus, qui hoc anno consul cum P. Lentulo Spinthere fuit. petit ab eo Cicero ut se in patriam restituat: quod impetravit. nam lib. IV. epist. ad Att. se prid. Non. Sept. hoc anno in urbem rediisse scribit. Itaque ante illud tem- pus hæc epistola scripta est.

CN. LENTVLO MARCELLINO.
L. MARCIO PHILIPPO COSS.
Anno ab urbe cond. DCXCVII.

M. Cicero P. Lentulo Procos. I. 3

Ego omni officio] P. Lentulus, qui priore anno consul Ciceronem de exi-

 lio

ceffit: quia fcribit in Bru- ilicia decedens Rhodum ve- o mihi de Q. Hortenfii mor- m.

Cicero Imp. Ap. lchro S. P. D.

ir tibi prius] Gratulatur d abfolutus fit de ambitu: quod Tulliam Dolabellæ jus collocaverit. Scripta ft quam difceffit: quia ait, ibi, & jam imperio annuo . d. III. Non. Sext. cum ad accederem, litera a meis

Cicero M. Catoni S. D.

] Agit gratias Catoni de ne. Iam autem propius ac- ctus: quia ait, ego, ut idem te videbo.

cero Imp. C. Mar- lo C. F. Cos. S. P. D.

tibi cura] Agit gratias de no. Eodem tempore quo fcripta videtur: quia ait, navigatio non morabitur, qua ipfos Etefias, propediem te, debo.

Cicero Imp. Ap. ulchro S. D.

vinarem] Agit gratias de ne: eum jam fperat Cen-

icero Imp. M. Coe- dili Cur. S. P. D.

sit accuratius agi] Agit fupplicatione, & quod fibi fit de matrimonio Tulliæ.

Refpondet epiftolis fuperioribus Cœlii, Quam cito, &, Gratulor tibi affinitate.

M. Coelius M. Ciceroni S. D. I. 487

Pudet me] Queritur de injuriis Appii, jam Cenforis: & fe Ciceronem expectare ait, atque eum quamprimum videre cupere.

M. Coelius M. Ciceroni S. D. I. 492

Tanti non fuit] In hac etiam de Appio Cenfore agit, rogatque Ciceronem ut quamprimum veniat. Ad arma rem fpectare ait, propter contentionem Cæfaris & Pompeji de exercitibus dimittendis. Item ait, fcis Appium Cenforem hic oftenta facere? de fignis, de tabulis, &c. At ad Att. fcribit Id. Oct. ita, fcribe de cenforibus, maximeque de fignis, tabulis, quid fiat. Ergo hæc ante Id. Oct. fcripta.

M. Cicero Terentiae, & Tul. Suis, S. D. II. 359

Si tu, & Tullia lux noftra] Cicero Ephefo difceffit K. Oct. Att. Athenas venit prid. Id. Oct. ex hac epiftola, quæ fcripta eft XV. K. Novemb. Se ad arma rem fpectare audiffe ait.

Tullius, & Cicero meus, & Frater, & Fr. F. Tironi Suo S. D. II. 429

Paulo facilius] Cicero difcedens Patris ægrotum ibi Tironem reliquerat. ad eum igitur de valetudine fcribit, III. Non. Novemb.

Tullius Tironi Suo S. II. 430

Non queo ad te] Scripta eft Non. Novemb. Alyzia. De valetudine item Tironis agit.

ibunos militum, contubernales & præfectos, detulisse: (quæ delatio non nisi ad urbem fiebat) deinde quia scribit, *cum Tullius tuus redierit, mittam eum ad te*. Agit cum quæstore suo de relatis provinciæ rationibus.

Tullius Terentiae, & Pater Tulliolae, duabus animis suis: & Cicero Matri optimae, suavissimae Sorori S. P. D.

Si vos valetis, nos valemus] Data est III. K. Feb. Minturnis: nam mendose legitur VIII. K. Quint. fuit enim Minturnis hoc die, ut scribit ad Att. Accedit quod agit cum uxore, & filia, an debeant Roma cedere adventu Cæsaris: an ibi tuto esse per Dolabellam possint. qua de re agit etiam in sequenti epistola, VII. K. Feb. data Formiis.

Tullius Terentiae, & Pater suavissimae Filiae: Cicero Matri & Sorori S. P. D.

Considerandum] Data est VII. K. Feb. Formiis. Agit de eadem re atque in superiore egit.

M. Tullius S. D. Tironi suo.

Quo in discrimine] Cicero VI. K. Feb. venit Capuam, Att. Hanc scripsit IV. K. Feb. Capua. Tiro adhuc erat Patris: se adhuc præesse oræ maritimæ a Formiis ait. Cæsarem Ariminum, Pisaurum, Anconam, Arretium occupasse ait, urbem a se relictam esse. Hortatur Tironem ne aut æger aut hieme naviget.

Q. Cicero Tironi S. D.

Magna nobis] Q. Cicero rogat Tironem ne se tam longæ navigationi committat, & viæ per hiemem, nisi bene firmus sit. quod ab eo petiit etiam superiore epistola M. Cicero.

M. Coelius Ciceroni S. D. I. 496

Ecquando] Cicero Capua profectus est Formias III. K. Feb. Inde a consulibus jussus rediit prid. Non. Att. Capua vero discessit VII. Id. Att. Pompejus X. K. Mart. Canusii erat, Att. Canusio profectus est VIII. K. Att. V. K. Mart. Brundisium venisse poterat. expeditus enim antecesserat legiones Luceria. Att. Cæsar. K. Arpis fuit. VII. Id. Brundisium venit, persequens Pompejum. Att. Pompejus Brundisio conscendit Id. Mart. Att. vel a. d. XVI. K. Apr. Att. Hoc autem tempore hæc epistola scripta videtur, quia ait, *Cæsar me, cum expulisset ex Italia Pompeium, constituit ad urbem vocare. id quod jam existimo confectum: nisi maluit Pompejum Brundisii circumsedere.*

Tullius Tironi S. II. 445

Omnia a te data] Data est IV. Id. Apr. Monet ut convalescat.

Tullius Tironi S. D. II. 446

Andricus] Data III. Id. Apr. De ægritudine agit.

Tullius Tironi S. II. 447

Ægypta] Data est post prid. Id. Apr. quia ait, *Ægypta ad me venit prid. Id. Apr.* Se accepisse ab eo epistolam vacillantibus literulis ait: ex quo apparet jam Tironem convalescere: præsertim cum addat sibi nunciatum, eum febri carere, & belle habere.

M. T. Cicero Ser. Sulpicio S. D. I. 175

C. Trebatius] Cæsar, pulso ex Italia Pompejo, post Id. Mart. Romam redierat, ad senatum de rep. retulerat,

SI, quantum ingenii M. Cicero, VINCENTI clarissi-
me, ad epistolas eas quæ familiares vocantur, scriben-
das adhibuit, tantum, qui ab initio sexdecim earum
volumina collegerunt, ad eas illustrandas industriæ attu-
lissent, profecto iidem multo melius nobis, quam fece-
in hac tota literarum ratione consuluissent. Cum autem res ita,
uo fato, ceciderit, ut quo magis Cicero in his epistolis excellue-
minorem illi nostra in iis componendis intelligentia rationem ha-
: propterea factum est, ut qui postea in iis aut emendandis, aut
ndis, aut quoquo modo illuminandis elaborarint, (quod multi
ite iique eruditi viri fecerunt) ii merito magnam laudem incre-
nnium hominum consensione adepti sint. Etenim summam illam,
rosque ab hujusmodi studio deterrebat, obscuritatem, si non
, at certe magna ex parte sustulerunt. Ego autem illud in hac
pre dolere soleo, quod maximas semper his epistolis tenebras
id neminem hucusque, qui aliqua ratione discusserit, extitisse.
it, quoniam nullo servato temporum ordine compositæ quondam
, ipsæ per tempora sua digererentur, atque describerentur. Quo
re cum alia multa commoda consequuntur, tum illa in primis,
er negotiorum temporumque conjunctionem, & facilius alte-
altera intelligamus, & ipsius Ciceronis eorumque annorum
am historiam habeamus. Quorum non, perinde atque in episto-
Atticum colligendis factum est, rationem habitam esse demiror.
tem ita esse, cum ipse antea semper, ubi me ad hæc studia con-
ntellexi, tum meam hanc opinionem proximis hisce annis, mul-
n vehementius Caroli Sigonii auctoritas confirmavit: quem a
hac de re interrogatum, ita disserentem audivi, ut non multis
udibus consilium, fructumque laboris hujus efferret, sed etiam
otissimum ratione perduci ad exitum posset, sigillatim ostende-
uamobrem cum in quotidiana vitæ consuetudine multa ab eo in

Terentiae suae
. D.

] Iam Cicero ac-
tteris, de quibus su-
Romam propius ac-
m scripsit hanc epi-
ſt. de Venusino: in
m in Tusculanum ait
lie.

o Trebonio
P. D.

am] C. Trebonius in
sus fuerat a Cæsare
arsalicum, ut Longi-
uctore Dione, & Ci-
stola. Quæ scripta ad
Hispaniam hoc tem-
bellum Africanum,
uentis anni geri cœ-
a legiones Trebonii
ipionem, qui in A-
ssent, cumque mor-
ano audissent ca-
lucibus lectis Trebo-
a exegerunt: Dione
apparet hanc episto-
se ante defectionem
post factam. Hic au-
is priore anno prætor
Servilio consule. Cæ-
ello civili.

LENO,
COSS.

e consulibus alteram
anno gessit, Romam
gypto & Ponto rever-
os novissimos men-
alenum, P. Vatinium,
vit. Dio, Suetonius.

RE III,
IDO, COSS.
ndita DCCVII.

tremo superiore an-
Lilybæum ab urbe
ue a Lilybæo in A-
fricam VI. K. Ian. conscendisset, hu-
jus demum anni initio bellum Afri-
canum aggressus est cum Scipione,
Catone, & Iuba rege.

M. Cicero S. D. Cn. Plancio. I. 221

Binas a te accepi] Iam Cicero in urbem reverterat, in gratiam cum Cæsare redierat: quanquam illum in Italiam venientem non viderat, ut ipse scribit ad Cassium Terentiam uxorem repudiarat, Publiliam alteram duxerat. Respondet hac epistola Plancio Corcyræ exulanti, qui gratulatus erat Ciceroni, & quod Cæsar ei veniam dedisset & quod alteram uxorem duxisset. Scripta videtur dum Africanum bellum gerebatur quia ait, *ut ea quæ partim jam adsunt, partim impendent, moderate feramus, quod est difficile in hujusmodi bello, cujus exitus ex altera parte cædem ostentat, ex altera servitutem.*

M. Cicero M. Terentio Varroni S. D. II. 3

Ex iis literis] Varro videtur Roma abfuisse aliquandiu: cum autem adventus ejus appropinquare diceretur Cicero scripsit ad eum hanc epistolam, postquam venit in urbem. quia ait, *me scito, posteaquam in urbem venerim.* Item per bellum Africanum quod intelligitur, cum ait, *videor sperare debere, si te viderim, & ea quæ premant, & ea quæ impendeant, me facile transiturum.* Cupit cum eo congredi, sive in Tusculano, sive in Cumano, sive Romæ.

M. Cicero S. D. C. Cassio. II. 410

Etsi uterque nostrum] C. Cassius Brundisii morabatur ut scribit paulo post. Se reliquisse arma ait & in gemitu Italiæ, & in urbis miserrimis querelis versari. Properasse, ut Cæsarem in Italia videret, nec potuisse.

Scripta

PVRNIO PISONE.
INIO COSS.
urbe condita, DCXCV.

icero Terentiae, &
iolae, & Ciceroni,
Suis, S.P.D.

iuus sæpe] Hoc anno Cice-
s est a P. Clodio Trib. pleb.
Martio (ut puto) extremo.
e, quemadmodum scriptum
II. ad Att. cum hoc tempore
doniam tenderet, Naryce
scripsit Id. Aprilis: post Vi-
venit: inde III. Id. Aprilis,
Thurii, & XIIII. K. Maji,
. inde Brundisium venit
. Maji. Brundisii vero fuit.
ies, ut in hac epistola scri-
t. Prid. autem K. Maji hanc
m Terentiæ scripsit Brundisii,
modum in extrema epistola
um est. Quæ cum ita sint,
paret, cum ait in hac eadem
, *Brundisio profecti sumus a. d.*
ajas, legendum esse, a. d.
ajas. alioquin nec XIII. dies
fuerit, & dies epistolæ datæ
it. Est autem intelligen-
ne ab eo epistolam scriptam
cum a Brundisio proficisce-
quod significat cum subjun-
Macedoniam Cyzicum peteba-

icero Terentiae, &
liolae, & Ciceroni,
Suis, S.P.D.

utare] Hanc epistolam scri-
em consulibus, cum adhuc
, III. Non. Oct. Thessalo-
Thessalonicam autem venerat
K. Jun. ut scribit ad Att.
42.

M. Cicero Terentiae, & II.
Tulliolae, & Ciceroni, 349
Suis, S.P.D.

Et literis multorum] Scripta est iis-
dem consulibus a. d. VI. K. Decemb.
Dyrrhachii. Dyrrhachium autem se a
Thessalonica paulo ante recepisse vi-
detur, tum ex hac epistola, tum ex
epistola ad Att. lib. III. 50. hoc eo-
dem die Dyrrhachii data.

M. Cicero Terentiae, & II.
Tulliolae, & Ciceroni, 353
Suis, S.P.D.

Accepi ab Aristocrito] Iisdem con-
sulibus, pridie K. Decemb. Dyrrha-
chii data: eodemque die scripsit epi-
stolam ad Att. lib. III. 51.

P. LENTVLO SPINTHERE.
Q. METELLO NEPOTE COSS.
Anno ab urbe condita, DCXCVI.

M. Tullius Cicero S. D. I.
Q. Metello Nepoti Cos. 235

Litera Q. fratris] Hic est Q. Metel-
lus Nepos, de quo trib. pleb. ante
diximus, qui hoc anno consul cum
P. Lentulo Spinthere fuit. petit ab eo
Cicero ut se in patriam restituat: quod
impetravit. nam lib. IV. epist. ad Att.
se prid. Non. Sept. hoc anno in urbem
rediisse scribit. Itaque ante illud tem-
pus hæc epistola scripta est.

CN. LENTVLO MARCELLINO.
L. MARCIO PHILIPPO COSS.
Anno ab urbe cond. DCXCVII.

M. Cicero P. Lentulo I.
Procos. 3

Ego omni officio] P. Lentulus, qui
priore anno consul Ciceronem de exi-

 lio

teste ipso Cicerone, qui in ora-
: ipsa Philippi & Lentuli consu-
neminit.

M. Cicero S. D. L. Lucejo Q. F.

m me tecum] Lucejus Roma-
historiam scribebat. petit igitur
Cicero, ut de consulatu deque
tione sua in patriam separatim
:. Hanc epistolam Marcellino
lippo consulibus esse scriptam,
la quædam ad Att. indicat,
nsulibus data: in qua hæc ver-
it, *Epistolam Luccejo quam misi*,
es meas ut scribat rogo, fac ut
sumas, valde bella est. eumque
properet adhortere, & quod
se ita facturum rescripsit, gratias

POMPEIO MAGNO II.
ICINIO CRASSO II. COSS.
ab urbe condita DCXCVIII.

M. Cicero P. Lentulo Procos. S. D.

tuas literas] Initio secundi
atus Pompeji & Crassi, qui
no ex interregno consules facti
(App. & Dione auctoribus)
est hæc epistola. quod inde in-
potest, cum inquit, *stipen-*
Cæsari datum, & ne succederetur.
iim initio consulatus sui secun-
mpejum egisse scribit App. &
Scripta autem videtur ante
em Aprilis, quia lib. IV. ad Att.
Aprili mense rumorem fuisse
lis, Ptolemæum esse in regno.
: autem epistola reductionem
entulum habere posse ait. Re-
m autem esse Pompejo & Cras-
s. tradit Dio lib. XXXIX. Præ-
quod ait in hac epistola, *quod*
filia & de Crassipede gratularis,
Fratrem lib. II. scribit. prid.
Aprilis, Marcellino & Philip-
s. Tulliam Crassipedi despon-

M. Cicero P. Lentulo Pro- cos. S. D. I. 29

De omnibus rebus] Hæc etiam scripta
est Crasso, & Pompejo coss. hos
enim notat, cum ait, *res omnes sunt*
in amicorum nostrorum potestate. item,
otium nobis exoptandum est, quod ii qui
potiuntur rebus, præstaturi videntur.
item, *Pompejum tibi amicum esse co-*
gnovi, & eo tu consule, quantum ego
perspicio, qua voles obtinebis, adhuc
non reductum regem significat: quem
tamen hoc eodem anno reductum es-
se a Gabinio Procos. Syriæ scribit (ut
dixi) Dio.

M. Cicero M. Mario S. D. I. 361

Si te dolor] Marius in agris erat,
Cicero Romæ. minuit ei voluptatem
ludorum, quos Pompejus Consul II.
id est hoc anno, edidit, quibus Ma-
rius non affuit. de quibus ludis latius
scribit Dio lib. XXXVIII. in secundo
consulatu Pompeji.

M. Cicero C. Sextilio Rufo Proquaestori S. D. II. 318

Omnes tibi commendo Cyprios] Hic
C. Sextilius primus Cyprum pro quæ-
store rexit, ut hac epistola scribit Ci-
cero. Cum autem M. Cato, Dione
auctore, superiore anno, Philippo
& Marcellino coss. ex Cypro redierit,
in quam Gabinio & Pisone coss. pro-
fectus erat, eamque interim in pro-
vinciæ formam redegerat: profecto
apparet, hunc Sextilium hoc anno
in Cypro fuisse: præsertim vero, cum
mentionem faciat legis P. Lentuli, qui
biennio ante consul fuit. huic ergo
commendat Cicero omnes Cyprios,
sed maxime Paphios. Neque vero pro
certo rem affirmamus.

L. DOMITIO AHENOBARBO,
AP. CLAUDIO PULCHRO COSS.
Anno ab urbe condita DCXCIX.

ro Gallo S.D.

ta videtur dominante it, *& ais fore ut te Ca-* ia vero subjungit, *ne-* *od sentiam dicere*, hoc etur, antequam loqui Cujus rei initium fe-rcello in senatu dixit:

ro Ser. Sulpicio S. D.

ationem] Adhuc Ser. jæ præerat. nunciat ei t in Senatu dixerit, se deundi potestatem fa-ipse Cæsari propterea gratias egerit, cum si-m statuisset.

S. D. M. Mar-cello.

] Hortatur Marcel-n redeat. Scripta est ut Marcello ignovit: *te si fuit magni animi m victori, vide ne sit ari ejusdem liberalita-* ræterea, se paucis an-a literas dedisse, qui-l ei faciendum esset. illæ, quibus nuncia-enatu pepercisse: quæ

Ampio Balbo S. D.

mi Balbe] Gratulatur Cæsare restitutus sit. ero cum Cæsare: quia *nisa, confirmata, cer-* *qua ad redituum & salu-* *nt. vidi, cognovi, in-*

M. Cicero Trebatio S. D. I. 335

Dolabellam] Gratulatur Trebatio quod a Cæsare per Dolabellam resti-tutus sit.

M. Cicero A. Caccinae S. D. I. 316

Vereor] Cæcina scripserat librum contra Cæsarem, & ea de re exula-bat. nunciat se brevi gratulaturum es-se quod ei Cæsar ignoverit, pollice-turque ea in re operam suam. Scripta est posteaquam Cæsar Marcello pe-percit: quia ait, *Marcellum, cui ma-xime succensebat, cum maxima illius dignitate restituit.* Ostendit præterea se Romæ cum Cæsare esse, cum ait, *me amicissime quotidie magis Cæsar am-plectitur.*

M. Marcellus M. Cice-roni S. I. 212

Plurimum] Respondet Marcellus literis Ciceronis, quæ interciderunt: quibus Cicero gratulatus erat quod ei Cæsar ignovisset, & suaserat ei ut Romam rediret. quod ex his verbis colligitur, *Res quemadmodum acta sit, vestra literæ declarant.* Item, *gratu-latio tua, &c.*

M. Cicero Curio S. D. I. 425

Memini] Curius hoc tempore mo-rabatur Patris, urbe Achajæ, quem-admodum ex epistola, cujus initium est, *M. Curius*, intelligi potest: in qua M. Curium Ser. Sulpicio Achajæ hoc tempore procos. commendat. Laudat eum quod absit ab urbe, ever-sa rep. De Cæsare autem, & de se, qui Romæ una esse videntur, ita ait, *nec vero nunc culpa in eo est, in cujus potestate omnia sunt.* Item, *cum salu-tationi nos dedimus amicorum (quæ fit hoc etiam frequentius quam solebat, quod quasi avem albam videntur bene sentien-tem civem videre) abdo me in bibliothe-cam.*

I. 74

M. Cicero S. P. D. P. Sextio P. F.

Non oblivione] Hæc epistola sine dubio scripta est post reditum Ciceronis ab exilio: quia ait, *Et proxime, recenti adventu meo, cum rem aliter institutam offendissem ac mihi placuisset, si affuissem, tamen nulla re saluti tuæ defui: cumque eo tempore invidia annonæ inimici non solum mei, verum etiam amicorum tuorum, plus valuisset, &c.* Nam invidiam annonæ, quæ gravior facta erat post reditum Ciceronis, fecit Claudius & Ciceroni & amicis ejus. Est autem intelligendum, tria judicia commemorari in hac epistola a Cicerone: unum, quo, cum esset Sextius Quæstor C. Antonii proconsulis Macedoniæ, accusabatur una cum proconsule suo de repetundis: ut supra dictum est: alterum, de ambitu: tertium, de vi: ut scribit ad Q fratrem, Marcellino & Philippo coss. In primo judicio ait se defendisse eum: cum inquit, *& primis illis temporibus, quibus in invidiam absens & in crimen vocabare, defendi.* Judicio de vi est absolutus, defendente Cicerone: quia scribit ad Q. fratrem, epistola scripta Lentulo & Philippo coss. ita, *Sextius noster absolutus est III. Id. Martias.* Tertio judicio de ambitu est condemnatus, de quo eum consolatur in hac epistola: cum ait, *iniquitas tertius judicii, multaque alia reip. vitia, plus quam causa ipsa veritasque, valuissent.* Cum ergo damnatus illo judicio exularet Sextius, ad eum scripsit hanc epistolam Cicero consolandi causa. Quia vero ait, *non oblivione amicitiæ nostræ, neque intermissione consuetudinis meæ, superioribus temporibus ad te nullas literas misi.* Et paulo post, *cum vero & intervallum jam satis longum fuisset,* significat aliquot tempora intercessisse post ejus exilium, quibus non scripserat. Item quia ait, *aliud utinam ne vere scriberem, ea te rep. carere, in qua neminem prudentem res ulla delectet:* propterea in eam opinionem adducor ut credam, scriptam esse hanc epistolam biennio post quam Sextius damnatus fuerat: cum propter seditiones civiles consules creari non possent, sed interregna alia ex aliis inirentur. quod hoc tempore factum est. Quamobrem hic ponendam esse hanc epistolam, nihil tamen affirmantes, duximus.

CN. DOMITIO CALVINO,
M. VALERIO MESSALLA, COSS.
in reliquum anni.

Cicero Trebatio S. D.

I. 392

Chrysippus Vettius] Adventante æstate scripta est, Calvino & Messalla coss. quia ait, *sin æstivus timor te debilitat, aliquid excogita, ut fecisti de Britannia.* in quam scilicet trajicere cum Cæsare anno superiore noluit.

M. T. Cicero C. Curioni S. P. D.

I. 7

Nondum erat auditum] Superioribus proximis ad Curionem litteris magnam esse reditus ejus expectationem significavit: in hac autem eum ipsum Romam adventare ait. Itaque huic adventanti Milonem commendat, qui in annum sequentem consulatum petebat, Dione, Appiano, Pædiano, auctoribus.

CN. POMPEIO MAGNO III. COS.
SINE COLLEGA.
Anno ab urbe condita DCCI.

M. Cicero M. Mario S. D.

I. 368

Mandatum tuum] Hoc anno cum civili contentione consularia comitia haberi non potuissent, quibus Milo, Hypsæus & Scipio petebant, interregnum fuit usque ad v. K. Martias: quo die Cn. Pompejus Magnus consul creatus statim iniit, auctore Pædiano in Milonianam. Hæc igitur epistola Pompejo III. cos. scripta est, quia de nece Clodii agit, hoc anno per inter-

admodum ex epistolarum ad Att. l. v. intelligi potest. Fuit autem in Tusculano cum Attico Non. Maji. Inde Arpino, Arcano, Aquino, Cumano, Pompejano, Trebulano peragratis, Beneventum venit a. d. v. Id. Maji, Tarentum autem, a. d. xv. K. Jun. At vero Brundisium, a. d. xi. K. Jun. quemadmodum in hac epistola scribit. ergo post xi. K. Jun. Scripta est tamen ante K. Jun. siquidem ait, se C. Pontinium legatum expectare Brundisii, eumque ante K. Jun. venturum arbitrari. de quo sic scribit etiam ad Att. lib. v. *De Pontinio recte scribis. est enim ita, ut si ante K. Jun. Brundisii futurus sit, minus urgendi fuerint M. Annius & Tullius.*

M. Coelius M. Ciceroni S.D.

I. 40

Quod tibi decedenti] Cœlius Ciceronem proconsulem in provinciam proficiscentem certiorem facit de rebus urbanis, quemadmodum ei decedenti pollicitus erat se facturum. Scripta est post ix. K. Jun. sed tamen ante K. Jun. quia ait, *te a. d. ix. K. Jun. subrostrani dissiparant periisse.* item, *Marcellus consul provinciarum relationem in K. Jun. distulit.*

M.T. Cicero Procos. Ap. Pulchro Imp. S.P.D.

I. 27

Prid. Non. Jun.] Scripta est post diem prid. Non. Jun. quo die se fuisse etiam Brundisii significat in epistola ipsa.

M. Cicero C. Memmio S. D.

I. 63

Etsi non satis] C. Memmius Pompejo III. cos. de ambitu condemnatus, Athenis nunc exulabat. Quo Cicero venerat a. d. vi. K. Quint. ut est in epistolis ad Att. Ibi cum videre Memmium exulantem non potuisset, (quod se prid. quam Athenas venerat Cicero, Mitylenas contulisset) scribit ad eum, doletque se non potuisse eum Athenis videre: petit autem ab eo ut Patroni cuidam commodet. qua de re sic ad Att. l. v. *Commodius visum est & Xenoni, & post ipsi Patroni, me ad Memmium scribere, (qui prid. quam ego Athenas veni, Mitylenas profectus erat) ut is ad suos scriberet, posse id sua voluntate fieri.*

M. Cicero C. Memmio.

II. 266

C. Aviano Euandro] Ad eundem Memmium scribit, atque ei commendat Avianum statuarium, ut ei de habitatione accommodet. Scripta est ante K. Quint. quia inquit Aviano subitum esse remigrare K. Quint.

M. T. Cicero procos. M. Coelio S.P.D.

I. 82

Quid? ut me hoc tibi] Cicero Athenis profectus est prid. Non. Quint. cum ibi decem dies ipsos fuisset. ad Att. eo die Athenis proficiscens hanc epistolam scripsit, ut ex ipsa epistola apparet. Respondet epistolæ Cœlii superiori, cujus initium est, *Quod tibi.*

M. Coelius M. Ciceroni S. D.

I. 446

Certe inquam] Certiorem facit Ciceronem absentem de rebus urbanis. id est, Messallam absolutum, Marcelli impetus resedisse, Hirrum secum ædilitatem petere. Mandat ut, si ædilis creatus fuerit, sibi curet pantheras: & syngrapham Sitianam ei commendat.

M. Coelius M. Ciceroni S. D.

I. 448

Est ne? vici] Nunciat item se in ædilitate competitorem habere Hirrum.

M. T.

I. 34 M. T. Cicero Procos. Ap. Pulchro Imp. S. P. D.

Cum meum factum] Eodem tempore scripta est atque superior: quia ait, se prid. K.Sext. in provinciam venisse, prid. K. Sept. ab Iconio castra movisse, iter in Ciliciam per Cappadociam facere. Agit cum Appio de ratione conveniendi eum in provincia.

II. 385 Cicero Imp. S. D. M. Catoni.

Quum ad me legati] Nunciat quemadmodum legati ab Antiocho Commageno ad se venerint in castra ad Iconium a.d. III. K. Sept. & nunciarint regis Parthorum filium cum magnis Parthorum copiis ad Euphratem venisse: se tamen de hac re nihil publice scribere. Non videtur autem Imperator esse appellandus in titulo epistolæ, sed Proconsul, ob causam quam ante diximus. Præterea vero mendose est in epistola, se in castris ad Iconium conventum esse a legatis, a. d. III. Non. Sept. Siquidem ad Att. scribit se lustrasse exercitum apud Iconium III. K. Sept. & ad Appium, castra movisse ab Iconio prid. K. Sept.

X. 75 M.T.M.F. Cicero Procos. S.P.D. Coss. Praet. Trib. Pl. S. P. Q. R.

Si vos bene valetis, bene est: ego quidem valeo. Etsi non dubie] Ter ante Romam scripsit de metu Parthico: primo ad M. Marcellum consulem obscurissime: qua in epistola negavit se ad eum de ea re scribere velle, ne publice, cum ad consulem scriberet, scribere videretur: deinde eadem illa ad Senatum, id est, quemadmodum de bello a Parthis in Syriam illato quotidie & nuncii & literæ afferentur. Qua in epistola ait, se cum exercitu, per Cappadociæ partem eam quæ cum Cilicia continens est, iter fecisse, castraque ad Cybistra, quod oppidum est ad montem Taurum, locasse. Tertio in epistola ad Catonem, qua ait, se in castris ad Iconium a. d. III. K. Sept. accepisse a legatis Antiochi Commageni regis Parthorum filium Euphratem transire cœpisse: ea tamen de re nihil publice scripsisse. Quarto nunc ad Senatum scribit, aitque se non solum a legatis Commageni regis, Parthos Euphratem transire cœpisse, audisse, sed etiam a. d. XIII. K. Oct. cum exercitum in Ciliciam duceret, a Tarcondimoto accepisse Parthos item Euphratem transisse. Ergo quæ negarat Catoni se publice scripsisse, nunc quia certiora habet, scribit. Se ad Taurum instituisse ducere ait. Hanc epistolam de Parthico tumultu recitatam in Senatu Non. Oct. scribit ad Att.

M. Coelius M. Ciceroni S. D. I. 465

Etsi de rep.] Narrat S.C. facta prid. K. Oct. ut C. Marcellus, L. Paullus coss. des. ad K. Martias (quæ futuræ essent in suo consulatu) de provinciis Galliis referrent ad Senatum.

M. T. Cicero Procos. M. Coelio Rufo Aedili Cur. Des. S.P.D. I. 84

Plurimum tibi] Respondet epistolæ Cœlii, cujus initium est, *Sic tu, inquis, Hirrum tractasti?* Gratulatur ei quod ædilis factus sit: & serius se hoc facere ait, quia sero audierit. in iis enim & locis esse, quo & propter longinquitatem & propter latrocinia tardissime omnia perferantur. Erat autem fortasse ad montem Taurum, de quo superiore epistola.

M.T. Cicero Procos. S.D. Ap. Pulchro. I. 143

Etsi quantum] Cicero Tarsum venit, Ciliciæ urbem, III. Non. Oct. Att. Tarso Amanum versus profectus est

quemadmodum apparet ex epistola ad Thermum, cujus initium est, *Quo magis.* Profectus autem videtur esse post rem a Cicerone in Amano monte gestam: quia ait, *Tum vero postea quam meum in bello ac in re militari fuit, tantam in eo virtutem, prudentiam, fidem, tantamque erga me benevolentiam cognovi, ut hominem neminem pluris faciam.* Hunc ergo commendat Thermo.

II. 330 M. Cic. P. Silio Propraet. S. D.

T. Pinnio] Illud satis constare videtur, hunc Silium in provincia eodem tempore fuisse, atque Ciceronem: quia ait ipse Cicero ad Silium, *magnum theatrum habet ista provincia, non ut hæc nostra.* Item videtur eodem tempore fuisse in provincia quo Cicero & Thermus in Cilicia & Asia, & Bibulus in Syria, erant: quia scribit ad Att. *Thermum, Silium vere audis laudari. valde se honeste gerunt. adde M. Nonium, Bibulum, me, si voles.* Quanquam eo in loco mendose legitur *Silvium*, meo quidem judicio. Provincia vero in qua erat Silius, videtur fuisse Bithynia, in qua sunt Nicæenses, quorum in hac epistola meminit. Itaque hæ omnes epistolæ scriptæ ad Silium proprætorem, scriptæ sunt a Cicerone ex provincia: quibus vero mensibus, non liquet.

I. 30 M. Cicero P. Silio Propraet. S. D.

Et in Atilii negotio] Gratias agit Silio de Atilio, & commendat Q. fratrem. Ostendit autem se in provincia esse, cum ait, *cum enim fere venissem.*

I. 31 M. Cicero P. Silio Propraet. S. D.

Non putavi] Commendat ei C. Lenium. Ostendit se esse in provincia, cum ait, *Ego eum a me invitissimus dimisi, quod consilio ejus fideli ac bene libenter utebar.* Rogat eum ut ad se confectis ejus negotiis quam primum remittat.

II. 332 M. Cicero P. Silio Propraet. S. D.

Nero meus] Commendat Silio Neronem, & quosdam ejus familiares.

II. 276 M. Cicero Crassipedi S. P. D.

Quanquam tibi præsens] Difficile est de vera hujus epistolæ sede aliquid affirmare: sed tamen duplici conjectura ducor ut credam hoc tempore scriptam esse: altera, quod is Crassipes, quæstor Bithyniæ fuisse videtur, cum ait, *cujus rei quantam potestatem Quæstor habeat, non sum ignarus.* ut Quæstor esse C. Silii proprætoris Bithyniæ videatur. Altera est, quod utrique commendat socios Bithynicos, familiares suos: in primis autem Crassipedi P. Rupilium, magistrum in ea societate: C. vero Silio P. Terentium Hyspponem, qui operas in scriptura pro magistro daret, ut in sequenti epistola. Ex quibus intelligi potest id quod initio diximus, cum hoc tempore quo Silius proprætor erat in Bithynia, scriptam esse hanc epistolam, tum vero Crassipedem Silii in Bithynia fuisse quæstorem.

II. 333 M. Cicero P. Silio Propraet. S. D.

Cum P. Terentio Hysppone] Commendat P. Terentium Hyspponem, qui in Bithynica societate operas in scriptura pro magistro daret. De cujus negotio se egisse ait cum Ephesiis tum cum fuit Ephesi in Ciliciam veniens.

II. 318 Cicero Silio S. P. D.

Quid ego tibi commendem eum] Commendat ei Egnatium. Quanquam non est adscriptum *Proprætori*, tamen idem Silius videtur esse. Videturque hæc epistola subsequi superiores, quia ait, *sed hoc ceram,*

atinius Imp. M. Cic. suo S. D.

es, bene est: ego quidem valeo. *ysio*] Data est Non. Dec. Na- '. Vatinius, cum in Dalma- ofectus bellum gerere cœpis- ıde recedere propter frigora fuerat. Petierat tamen a Cæ- res Dalmaticas gestas suppli- n. de ea vero adhuc non re- :æsarem moleste fert. Petit a ıe ut apud Cæsarem causam at. sic enim ait, *Cæsar adhuc uriam facit. de meu supplicatio- & rebus gestis Dalmaticis ad- refert. quasi vero non justissimi i in Dalmatia res gesserim, &c.* utem addit, *Ego post supplica- ibi decretas in Dalmatiam pro- m*, intelligitur post supplica- de rebus Illyricis. De Diony- hil adhuc extricare respondet. icum vero recessisse ostendit, t, *quod me frigus Dalmaticum, line ejecit, etiam hic refrigera- :m, indigneque oppidum captum, u jam confectum relinquere sum*

:icero Dolabellae S. D.

aler Bajis nostris] Dolabella ad :at, ac orationem pro Dejo- Cicerone requisierat, quam icero domi apud Cæsarem ex ia reversum. quod ex his ver- ionis intelligitur, *Non dubito ejotarus tuis literis, quarum m legi, quas ad eum Tarracone se magis etiam erexerit.* Est Tarraco urbs Hispaniæ. Ad rationem hanc se mittere ait. Cicero rusticari videtur, cum *atiunculam pro Dejotaro, quam ias, habebam mecum: quod non* n. Cæsarem porro cum Dola- d Bajas fuisse hoc anno, post aturnalia, id est, XII. K. Ian. jitur ex epistola ultima l. XIII.

C. IVLIO CAESARE V.
M. ANTONIO COSS.
Anno ab urbe condita DCCIX.

Cicero Curio S. D. I. 430

Ego vero jam te nec hortor] Scripta est hæc epistola initio anni hujus, ex his verbis, *In campo certe non fuisti, cum hora secunda comitiis quæstoriis institutis, sella Q. Maximi, quem illi consulem esse dicebant, posita esset. quo mortuo nunciato, sella sublata est. Ille autem, qui comitiis tributis esset auspicatus, centuriata habuit, consulem hora VII. renunciavit, qui usque ad K. Jan. esset, quæ erant futura mane postridie.* Hic autem fuit C. Caninius Rebilus, qui in locum Q. Maximi suffectus est. Dio, Macrob. Respondet epistolæ Curii superiori.

M. Cicero Aristo Procos. S. D. II. 320

Sumpsi hoc mihi] Petierat Curius a Cicerone ut se commendaret successori Sulpicii: qui videtur fuisse Acilius. Itaque in superiore ad Curium epistola ita respondet, *Acilio, qui in Græciam profectus est cum legionibus, de te scripsi, eamque epistolam cum has conjunxi.* Hæc autem epistola videtur esse quæ ad Aristum scripta est, cui commendat M. Curium. fortasse enim appellatus est Acilius Aristus.

M. Cicero Cornificio S. II. 241

Libentissime] Ex superioribus ad Cornificium epistolis apparet eum fuisse cum imperio non longe a Syria provincia, & bellum Parthicum suspectum fuisse. Ex hac autem constat eum Syriam & bellum Parthicum a Cæsare obtinuisse, quod Cæsar parabat hoc anno antequam interficeretur. Hanc rem ei hac epistola gratulatur.

Cicero Curio S. D. I. 433

Facile perspexi] Hæc epistola multo post superiorem ad Curium scripta est:

I. 274

M. Cicero S. P. D. P. Sextio P. F.

Non oblivione] Hæc epistola sine dubio scripta est post reditum Ciceronis ab exilio: quia ait, *Et proxime, recenti adventu meo, cum rem aliter institutam offendissem ac mihi placuisset, si affuissem, tamen nulla re saluti tuæ defui: cumque eo tempore invidia annonæ inimici non solum mei, verum etiam amicorum tuorum, plus valuisset, &c.* Nam invidiam annonæ, quæ gravior facta erat post reditum Ciceronis, fecit Claudius & Ciceroni & amicis ejus. Est autem intelligendum, tria judicia commemorari in hac epistola a Cicerone: unum, quo, cum esset Sextius Quæstor C. Antonii proconsulis Macedoniæ, accusabatur una cum proconsule suo de repetundis: ut supra dictum est: alterum, de ambitu: tertium, de vi: ut scribit ad Q. fratrem, Marcellino & Philippo coss. In primo judicio ait se defendisse eum: cum inquit, *& primis illis temporibus, quibus in invidiam absens & in crimen vocabare, defendi.* Judicio de vi est absolutus, defendente Cicerone: quia scribit ad Q. fratrem, epistola scripta Lentulo & Philippo coss. ita, *Sextius noster absolutus est III. Id. Martias.* Tertio judicio de ambitu est condemnatus, de quo eum consolatur in hac epistola: cum ait, *iniquitas totius judicii, multaque alia reip. vitia, plus quam causa ipsa veritasque, valuissent.* Cum ergo damnatus illo judicio exularet Sextius, ad eum scripsit hanc epistolam Cicero consolandi causa. Quia vero ait, *non oblivione amicitiæ nostræ, neque intermissione consuetudinis meæ, superioribus temporibus ad te nullas literas misi.* Et paulo post, *cum vero & intervallum jam satis longum fuisset,* significat aliquot tempora intercessisse post ejus exilium, quibus non scripserat. Item quia ait, *illud utinam ne vere scriberem, ea te rep. carere, in qua neminem prudentem res ulla delectet:* propterea in eam opinionem adducor ut credam, scriptam esse hanc epistolam biennio post quam Sextius damnatus fuerat: cum propter seditiones civiles consules creari non possent, sed interregna alia ex aliis inirentur. quod hoc tempore factum est. Quamobrem hic ponendam esse hanc epistolam, nihil tamen affirmantes, duximus.

CN. DOMITIO CALVINO,
M. VALERIO MESSALLA, COSS.
in reliquum anni.

I. 392

Cicero Trebatio S. D.

Chrysippus Vettius] Adventante æstate scripta est, Calvino & Messalla coss. quia ait, *sin æstivus timor te debilitat, aliquid excogita, ut fecisti de Britannia.* in quam scilicet trajicere cum Cæsare anno superiore noluit.

I. 7

M. T. Cicero C. Curioni S. P. D.

Nondum erat auditum] Superioribus proximis ad Curionem litteris magnam esse reditus ejus expectationem significavit: in hac autem eum ipsum Romam adventare ait. Itaque huic adventanti Milonem commendat, qui in annum sequentem consulatum petebat, Dione, Appiano, Pædiano, auctoribus.

CN. POMPEIO MAGNO III. COS.
SINE COLLEGA.
Anno ab urbe condita DCCI.

I. 368

M. Cicero M. Mario S. D.

Mandatum tuum] Hoc anno cum civili contentione consularia comitia haberi non potuissent, quibus Milo, Hypsæus & Scipio petebant, interregnum fuit usque ad V. K. Martias: quo die Cn. Pompejus Magnus consul creatus statim iniit, auctore Pædiano in Milonianam. Hæc igitur epistola Pompejo III. cos. scripta est, quia de nece Clodii agit, hoc anno perpetra-

admodum ex epistolarum ad Att. l. v. intelligi potest. Fuit autem in Tusculano cum Attico Non. Maji. Inde Arpino, Arcano, Aquino, Cumano, Pompejano, Trebulano peragratis, Beneventum venit a. d. v. Id. Maji, Tarentum autem, a. d. xv. K. Jun. At vero Brundisium, a. d. xi. K. Jun. quemadmodum in hac epistola scribit. ergo post xi. K. Jun. Scripta est tamen ante K. Jun. siquidem ait, se C. Pontinium legatum expectare Brundisii, eumque ante K. Jun. venturum arbitrari. de quo sic scribit etiam ad Att. lib. v. *De Pontinio recte scribis. est enim ita, ut si ante K. Jun. Brundisii futurus sit, minus urgendi fuerint M. Annius & Tullius.*

I. 40

M. Coelius M. Ciceroni S. D.

Quod tibi decedenti] Cœlius Ciceronem proconsulem in provinciam proficiscentem certiorem facit de rebus urbanis, quemadmodum ei decedenti pollicitus erat se facturum. Scripta est post ix. K. Jun. sed tamen ante K. Jun. quia ait, *te a. d. ix. K. Jun. subrostrani dissiparant periisse.* item, *Marcellus consul provinciarum relationem in K. Jun. distulit.*

I. 27

M. T. Cicero Procos. Ap. Pulchro Imp. S. P. D.

Prid. Non. Jun.] Scripta est post diem prid. Non. Jun. quo die se fuisse etiam Brundisii significat in epistola ipsa.

I. 63

M. Cicero C. Memmio S. D.

Etsi non satis] C. Memmius Pompejo III. cos. de ambitu condemnatus, Athenis nunc exulabat. Quo Cicero venerat a. d. vi. K. Quint. ut est in epistolis ad Att. Ibi cum videre Memmium exulantem non potuisset, (quod se prid. quam Athenas venerat Cicero, Mitylenas contulisset) scribit ad eum, doletque se non potuisse eum Athenis videre: petit autem ab eo ut Patroni cuidam commodet. qua de re sic ad Att. l. v. *Commodius visum est & Xenoni, & post ipsi Patroni, me ad Memmium scribere, (qui prid. quam ego Athenas veni, Mitylenas profectus erat) ut is ad suos scriberet, posse id sua voluntate fieri.*

II. 266

M. Cicero C. Memmio.

C. Aviano Euandro] Ad eundem Memmium scribit, atque ei commendat Avianum statuarium, ut ei de habitatione accommodet. Scripta est ante K. Quint. quia inquit Avianō subitum esse remigrare K. Quint.

I. 82

M. T. Cicero procos. M. Coelio S. P. D.

Quid? ut me hoc tibi] Cicero Athenis profectus est prid. Non. Quint. cum ibi decem dies ipsos fuisset. ad Att. eo die Athenis proficiscens hanc epistolam scripsit, ut ex ipsa epistola apparet. Respondet epistolæ Cœlii superiori, cujus initium est, *Quod tibi.*

I. 446

M. Coelius M. Ciceroni S. D.

Certe inquam] Certiorem facit Ciceronem absentem de rebus urbanis. id est, Messallam absolutum, Marcelli impetus resedisse, Hirrum secum ædilitatem petere. Mandat ut, si ædilis creatus fuerit, sibi curet pantheras: & syngrapham Sitianam ei commendat.

I. 448

M. Coelius M. Ciceroni S. D.

Est ne? vici] Nunciat item se in ædilitate competitorem habere Hirrum.

M. T.

M. T. Cicero Procos. Ap. Pulchro Imp. S. P. D.

Cum meum factum] Eodem tempore scripta est atque superior: quia ait, se prid. K. Sext. in provinciam venisse, prid. K. Sept. ab Iconio castra movisse, iter in Ciliciam per Cappadociam facere. Agit cum Appio de ratione conveniendi eum in provincia.

Cicero Imp. S. D. M. Catoni.

Quum ad me legati] Nunciat quemadmodum legati ab Antiocho Commageno ad se venerint in castra ad Iconium a. d. III. K. Sept. & nunciarint regis Parthorum filium cum magnis Parthorum copiis ad Euphratem venisse: se tamen de hac re nihil publice scribere. Non videtur autem Imperator esse appellandus in titulo epistolæ, sed Proconsul, ob causam quam ante diximus. Præterea vero mendose est in epistola, se in castris ad Iconium conventum esse a legatis, a. d. III. Non. Sept. Siquidem ad Att. scribit se lustrasse exercitum apud Iconium III. K. Sept. & ad Appium, castra movisse ab Iconio prid. K. Sept.

M. T. M. F. Cicero Procos. S. P. D. Coss. Praet. Trib. Pl. S. P. Q. R.

Si vos bene valetis, bene est: ego quidem valeo. Etsi non dubie] Ter ante Romam scripsit de metu Parthico: primo ad M. Marcellum consulem obscurissime: qua in epistola negavit se ad eum de ea re scribere velle, ne publice, cum ad consulem scriberet, scribere videretur: deinde eadem illa ad Senatum, id est, quemadmodum de bello a Parthis in Syriam illato quotidie & nuncii & literæ afferrentur. Qua in epistola ait, se cum exercitu, per Cappadociæ partem eam quæ cum Cilicia continens est, iter fecisse, castraque ad Cybistra, quod oppidum est ad montem Taurum, locasse. Tertio in epistola ad Catonem, qua ait, se in castris ad Iconium a. d. III. K. Sept. accepisse a legatis Antiochi Commageni regis Parthorum filium Euphratem transire cœpisse: ea tamen de re nihil publice scripsisse. Quarto nunc ad Senatum scribit, aitque se non solum a legatis Commageni regis, Parthos Euphratem transire cœpisse, audisse, sed etiam a. d. XIII. K. Oct. cum exercitum in Ciliciam duceret, a Tarcondimoto accepisse Parthos item Euphratem transisse. Ergo quæ negarat Catoni se publice scripsisse, nunc quia certiora habet, scribit. Se ad Taurum instituisse ducere ait. Hanc epistolam de Parthico tumultu recitatam in Senatu Non. Oct. scribit ad Att.

M. Coelius M. Ciceroni S. D. — I. 465

Etsi de rep.] Narrat S. C. facta prid. K. Oct. ut C. Marcellus, L. Paullus coss. des. ad K. Martias (quæ futuræ essent in suo consulatu) de provinciis Galliis referrent ad Senatum.

M. T. Cicero Procos. M. Coelio Rufo Aedili Cur. Des. S. P. D. — I. 84

Plurimum tibi] Respondet epistolæ Cœlii, cujus initium est, *Sic tu, inquis, Hirrum tractasti?* Gratulatur ei quod ædilis factus sit: & serius se hoc facere ait, quia sero audierit. in iis enim & locis esse, quo & propter longinquitatem & propter latrocinia tardissime omnia perferantur. Erat autem fortasse ad montem Taurum, de quo superiore epistola.

M. T. Cicero Procos. S. D. Ap. Pulchro. — I. 143

Etsi quantum] Cicero Tarsum venit, Ciliciæ urbem, III. Non. Oct. Att. Tarso Amanum versus profectus est

t. T. Cicero M. Lepido
8 S. P. D.

Quod mihi pro mea summa] Monet Lepidum, qui decreta sibi Hispania adhuc in Gallia ulteriori morabatur cum exercitu (auctore Vellejo) ne se interponat in pacificationem Antonii & Senatus, de qua hoc tempore agebatur, auctore Dione. quod idem etiam suasit in superiori epistola Planco.

.. Plancus Imp. Cos. Des. S. D. Cos. Praet. Trib. Pl. S. P. Pl. Q. R.

Si cui forte] Rationem affert cur adhuc arma contra Antonium rep. ceperit: se paratum esse vel inciam tueri, vel ire quo resp. t, vel tradere exercitum, auxilia, inciamque, C. Furnium, legacum mandatis ad Senatum ante se ait. cujus rei meminit Cicero istola cui initium est, *Qua lo- st Furnius.* Cum autem hanc am scripsit, Brutus adhuc ob- tur. quod inde intelligi potest, it, *quod prematura denunciatio nu imperati quam periculosa esset, collega videbam.*

Imp. Cos. Des. Ciceroni S. D.

bi] Hæc epistola cum supeuncta est, quia ait se breTe, quod publicis literis eontus sit.

Planco Imp. Cos. Des. S. D.

Furnio] Respondet sulæ Planci, cujus initium ibi. Gratas literas ejus ait: hortatur ut in sula persistat. Data est IV. K. Apr. antequam prælium ad Mutinam fieret. quod ex his verbis cognoscitur, *quamobrem quanquam uno in prælio omnis fortuna reip. disceptat: quod quidem, cum hæc legeres, jam decretum arbitrabar fore, &c.*

M. Cicero Planco Imp. Cos. Des. S. II. 93

Etsi reip. causa] Data est III. Id. Apr. Respondet literis quibusdam Planci, quæ interierunt: alias item literas Planci ad Senatum, quæ non extant, recitatas fuisse ait. Se pro Planco VII. VI. V. Id. Aprilis in Senatu cum Servilio & Titio Tribunis pleb., qui S. C. intercesserant, contendisse ait.

M. Cicero Cornificio. II. 254

Assentior tibi] Scripta est hoc tempore, cum ambo consules ad Mutinam erant: quia ait, *senatus sapius pro dignitate tua appellaretur, si absentibus consulibus unquam nisi ad rem novam cogeretur.* Hoc autem idem scripsit etiam in superiore ad Plancum epistola, cum Senatum absentibus consulibus a prætore urbano Cornuto habitum esse dixit.

M. Cicero Cornificio. II. 255

Non modo te] Commendat res L. Lamiæ. Scripta hoc anno videtur: quia ait, *quanquam erat nobis dictum, te existimare alicui S. C. quod contra dignitatem tuam fieret, scribendo Lamiam affuisse, qui omnino consulibus illis nunquam affuit scribendo: deinde omnia tum falsa S. C. deferebantur.* Intelligit autem consules Antonium & Dolabellam.

M. Cicero C. Cassio S. P. D. II. 213

Qui status rerum fuerit] Scripta est paulo ante quam ad Mutinam pugnaretur: quia ait, *res, cum hæc scribebam, erat in extremum adducta discrimen.*

M. T. C. Imp. M. Coelio Aedili Cur. S. P. D.

I. 00

M. Fabio] Commendat Coelio rem M. Fabii. Scripta videtur per hiemem, quia ait, *Jamdiu propter hiemis magnitudinem nihil novi ad nos afferebatur*. Hoc fecisse C. Cassii rogatu videtur, ex superiore ad eum epistola.

M. Cicero C. Curtio Peduceano Praet. S. P. D.

I. 28

M. Fabium] Commendat item huic rem M. Fabii. Ostendit etiam se in provincia esse, cum ait, *etiam cum procul absim*.

M. Cicero C. Titio L. F. Rufo Praet. Vrb. S.

I. 28.

L. Custidius] Commendat huic L. Custidium. Ostendit etiam se in provincia esse, cum ait, *etiam cum longissime absim*.

M.T.C. Imp. Ap. Pulchro S. D.

. 3

Vix tandem] Literas ab Appio jam placato, postquam ad urbem accesserit, se accepisse ait: rogat eum ut se adjuvet in supplicatione decernenda. Hæc aliquanto post superiores de supplicatione videtur scripta: quia ait, *Omnino serius misi literas quam vellem. in quo cum difficultas navigandi fuit odiosa, tum in ipsum discessum senatus incidisse credo meas literas.*

M.T.C. Imp. Coelio Aed. Cur. S.P.D.

I. 91

Putaresne unquam] Respondet de pantheris. Se solicitum esse quid de provinciis decernatur, & Romam redire cupere ait. Scripta est Megalensibus. id est, Non. Apr. ex epistola.

Cicero Thermo Propraet. S.

II. 323

Cum mihi multa] Commendat Thermo M. Marcilium. Scripta est hoc tempore, quia ait Marcilium ad se venisse Laodiceam, ubi hoc tempore erat Cicero, ut ostendimus.

Cicero Thermo Propraet. S.

II. 327

Quo magis] Ante K. Majas scripta est. quia ait, *Ego in Ciliciam proficisci cogito circiter K. Majas. ante eum diem redeat Annejus legatus oportet.* Erat autem Annejus ad Thermum profectus rei suæ causa, ut diximus. quæ cum ita sint, & superiori & huic epistolæ in titulo addendum est IMP.

M. T. C. Imp. M. Coelio Aedili Cur. S. P. D.

I. 96

Raras tuas quidem] Scripta est ante Non. Maji, quia ait, *Proficisci in Ciliciam cogitabam Non. Maji, &, cum primum æstiva attigissem, militaremque rem collocassem, decedere.* Respondet epistolæ Coelii, cujus initium est, *Non dubito*.

M.T.Cicero Imp. Q. Thermo Propraet. S. P. D.

I. 115

Officium meum] Scripta est tum cum in Ciliciam revertebat ex Asia: quia ait, *quod in Ciliciam proficiscebar*. Monet ut provinciæ quæstorem nobilem potius quam legatos præficiat.

M. T. Cicero Imp. Ap. Pulchro S. P. D.

I. 156

Cum est ad nos allatum] Appius accusatus a Dolabella, opem Ciceronis per literas implorarat. Pollicetur ei opem Cicero, cum ait, *Promitto me pro tua dignitate in hac provincia, cum tu pra-*

ıendum Antonium, cum *lum confecerit qui Antonium* addit præterea, *itaque ho- fracti sunt : nonnulli etiam quod persecuti non sitis : op- isse, si celeritas adhibita esset,*

ıius Pollio M.T.Ci- eroni S.P.D.

dius] Hoc tempore scripta quia ait Antonium habere ı, ac legiones sub signis ar- s : Ventidium cum eo se se. si nihil in Lepido spei nsurum ad extrema. Par- ptam, L. Antonium Alpes ; anni tempus majorem si- :em dare, propterea quod aut in agris aut in villis sint: :ip. nolle.

. Cicero C. Furnio S. P. D.

ıis literis] Suadet hac etiam 'urnio ut præturæ petitio- terum annum differat: nunc bellum incumbat. quod de Bruti concordia scribat, in maximam spem ponere vi-

:cero D. Bruto Imp. S. D.

iter mi Brute lator] Respon- quibusdam, quas Brutus Id. :rat, his verbis, *Scripsisti me in quas Id. Maji dedisti, cepisse a Planco literas, non vido Antonium. id si ita est, iltera : sin aliter, magnum cujus exitum ne extimescam, sunt.*

utus Imp. M. Cice- roni S. D.

ro me non facio] Labeonem ait sibi nunciasse, Cæsarem de Cice- rone questum, quod diceret, eum dixisse, Cæsarem ornandum & tol- lendum esse : non commissurum ut tolli possit. Se, nisi valde necesse fuerit, ex Italia non excessurum ait. legiones armare, parare, sperare se non pessimum exercitum habiturum ad omnes casus, & impetus homi- num. Data VIII. K. Jun. Eporædia. Mendose enim vulgo legitur VII. K. Jun. ex manuscripto libro.

D. Brutus M. Ciceroni S. D. II. 188

Nos hic valemus recte] Scripta vi- detur eodem die quo superior. Itaque ait, *quæ tibi superioribus literis mea manu scripsi, terrendi tui causa homi- nes loquuntur.* Lepidum commode de se videri sentire ait, seque, dum a Cicerone literas accipiat, in Italia moraturum.

Cicero Planco S. D. II. 109

Ita erant omnia] Data est IV. K. Jun. Se accepisse a Bruto literas ait datas Id. Maji, in quibus erat, Plan- cum ad se scripsisse, a Lepido non re- cipi Antonium. Præterea ait, *qui re- liquias hujus belli oppresserit, eum to- tius belli confectorem fore.*

Lentulus Ciceroni suo S. D. II. 226

Cum Brutum] Quæstor erat Asiæ Lentulus. De Cassio & de Dolabella nunciat. Data IV. Jun. Pergæ.

P. Lentulus P.F. Proquaest. Propraet. S. D. Coss. Praett. Tribb. Pl. Sen. P. Q. R. II. 231

Si valetis, liberique vestri valent, bene est] Nunciat eadem de Dolabel- la, & de Cassio, quæ in superiori epısto-

tribunos militum, contubernales & præfectos, detulisse: (quæ delatio non nisi ad urbem fiebat) deinde quia addit, *cum Tullius rure redierit, mittam eum ad te.* Agit cum quæstore suo Rufo de relatis provinciæ rationibus.

Tullius Terentiae, & Pater Tulliolae, duabus animis suis: & Cicero Matri optimae, suavissimae Sorori S. P. D.

Si vos valetis, nos valemus] Data est VIII. K. Feb. Minturnis: nam mendose legitur VIII. K. Quint. fuit enim Minturnis hoc die, ut scribit ad Att. Accedit quod agit cum uxore, & filia, an debeant Roma cedere adventu Cæsaris: an ibi tuto esse per Dolabellam possint. qua de re agit etiam in sequenti epistola, VII. K. Feb. data Formiis.

Tullius Terentiae, & Pater suavissimae Filiae: Cicero Matri & Sorori S. P. D.

Considerandum] Data est VII. K. Feb. Formiis. Agit de eadem re atque in superiore egit.

M. Tullius S. D. Tironi suo.

Quo in discrimine] Cicero VI. K. Feb. venit Capuam, Att. Hanc scripsit IV. K. Feb. Capua. Tiro adhuc erat Patris: se adhuc præesse oræ maritimæ a Formiis ait. Cæsarem Ariminum, Pisaurum, Anconam, Aretium occupasse ait, urbem a se relictam esse. Hortatur Tironem ne aut æger aut hieme naviget.

Q. Cicero Tironi S. D.

Magna nobis] Q. Cicero rogat Tironem ne se tam longæ navigationi committat, & viæ per hiemem, nisi bene firmus sit. quod ab eo petiit etiam superiore epistola M. Cicero.

M. Coelius Ciceroni S. D. I. 496

Exspectando] Cicero Capua profectus est Formias III. K. Feb. Inde a consulibus jussus rediit prid. Non. Att. Capua vero discessit VII. Id. Att. Pompejus X. K. Mart. Canusii erat, Att. Canusio profectus est VIII. K. Att. V. K. Mart. Brundisium venisse poterat. expeditus enim antecesserat legiones Luceria. Att. Cæsar. K. Arpis fuit. VII. Id. Brundisium venit, persequens Pompejum. Att. Pompejus Brundisio conscendit Id. Mart. Att. vel a. d. XVI. K. Apr. Att. Hoc autem tempore hæc epistola scripta videtur, quia ait, *Cæsar me, cum expulisset ex Italia Pompejum, constituit ad urbem vocare. id quod jam existimo confectum: nisi maluit Pompejum Brundisii circumsedere.*

Tullius Tironi S. II. 445

Omnia a te data] Data est IV. Id. Apr. Monet ut convalescat.

Tullius Tironi S. D. II. 446

Andricus] Data III. Id. Apr. De ægritudine agit.

Tullius Tironi S. II. 447

Ægypta] Data est post prid. Id. Apr. quia ait, *Ægypta ad me venit prid. Id. Apr.* Se accepisse ab eo epistolam vacillantibus literulis ait: ex quo apparet jam Tironem convalescere: præsertim cum addat sibi nunciatum, eum febri carere, & belle habere.

M. T. Cicero Ser. Sulpicio S. D. I. 175

C. Trebatius] Cæsar, pulso ex Italia Pompejo, post Id. Mart. Romam redierat, ad senatum de rep. retulerat,

quemadmodum apparet ex epistola ad Thermum, cujus initium est, *Quo magis*. Profectus autem videtur esse post rem a Cicerone in Amano monte gestam: quia ait, *Tum vero postea quam mecum in bello ac in re militari fuit, tantam in eo virtutem, prudentiam, fidem, tantamque erga me benevolentiam cognovi, ut hominem neminem pluris faciam*. Hunc ergo commendat Thermo.

II. 330 M. Cic. P. Silio Propraet. S. D.

T. Pinnio] Illud satis constare videtur, hunc Silium in provincia eodem tempore fuisse, atque Ciceronem: quia ait ipse Cicero ad Silium, *magnum theatrum habet ista provincia, non ut hæc nostra*. Item videtur eodem tempore fuisse in provincia quo Cicero & Thermus in Cilicia & Asia, & Bibulus in Syria, erant: quia scribit ad Att. *Thermum, Silium vere audis laudari. valde se honeste gerunt. adde M. Nonium, Bibulum, me, si voles*. Quanquam eo in loco mendose legitur *Silvium*, meo quidem judicio. Provincia vero in qua erat Silius, videtur fuisse Bithynia, in qua sunt Nicæenses, quorum in hac epistola meminit. Itaque hæ omnes epistolæ scriptæ ad Silium proprætorem, scriptæ sunt a Cicerone ex provincia: quibus vero mensibus, non liquet.

II. 330 M. Cicero P. Silio Propraet. S. D.

Et in Atilii negotio] Gratias agit Silio de Atilio, & commendat Q. fratrem. Ostendit autem se in provincia esse, cum ait, *cum enim fere venissem*.

I. 1 M. Cicero P. Silio Propraet. S. D.

Non putavi] Commendat ei C. Lenium. Ostendit se esse in provincia, cum ait, *Ego eum a me invitissimus dimisi, quod consilio ejus fideli ac bene libenter utebar*. Rogat eum ut ad se confectis ejus negotiis quam primum remittat.

II. 332 M. Cicero P. Silio Propraet. S. D.

Nero meus] Commendat Silio Neronem, & quosdam ejus familiares.

II. 276 M. Cicero Crassipedi S. P. D.

Quanquam tibi præsens] Difficile est de vera hujus epistolæ sede aliquid affirmare: sed tamen duplici conjectura ducor ut credam hoc tempore scriptam esse: altera, quod is Crassipes, quæstor Bithyniæ fuisse videtur, cum ait, *cujus rei quantam potestatem Quæstor habeat, non sum ignarus*. ut Quæstor esse C. Silii proprætoris Bithyniæ videatur. Altera est, quod utrique commendat socios Bithynicos, familiares suos: in primis autem Crassipedi P. Rupilium, magistrum in ea societate: C. vero Silio P. Terentium Hyspонem, qui operas in scriptura pro magistro daret, ut in sequenti epistola. Ex quibus intelligi potest id quod initio diximus, cum hoc tempore quo Silius proprætor erat in Bithynia, scriptam esse hanc epistolam, tum vero Crassipedem Silii in Bithynia fuisse quæstorem.

II. 333 M. Cicero P. Silio Propraet. S. D.

Cum P. Terentio Hyspone] Commendat P. Terentium Hysponem, qui in Bithynica societate operas in scriptura pro magistro daret. De cujus negotio se egisse ait cum Ephesiis tum cum fuit Ephesi in Ciliciam veniens.

II. 318 Cicero Silio S. P. D.

Quid ego tibi commendem eum] Commendat ei Egnatium. Quanquam non est adscriptum *Proprætori*, tamen idem Silius videtur esse. Videturque hæc epistola subsequi superiores, quia ait, *sed hac coram*.

[M.] T. C. Imp. M. Coelio [A]edili Cur. S. P. D.

[F]abio] Commendat Coelio rem [Fab]ii. Scripta videtur per hie[mem,] quia ait, *Jamdiu propter hie[miem ac s]itudinem nihil novi ad nos af[fert]ur.* Hoc fecisse C. Cassii roga[tu videt]ur, ex superiore ad eum epi-

[C]icero C. Curtio Pe[du]ceano Praet. S. P. D.

[F]abium] Commendat item huic [M]. Fabii. Ostendit etiam se in [provin]cia esse, cum ait, *etiam cum [a]bsim.*

Cicero C. Titio L. F. [R]ufo Praet. Vrb. S.

[Au]fidius] Commendat huic [Au]fidium. Ostendit etiam se in [provin]cia esse, cum ait, *etiam cum [a Ro]ma absim.*

[M. T.] C. Imp. Ap. Pulchro S. D.

[T]andem] Literas ab Appio jam [...], postquam ad urbem accesse[rat,] accepisse ait: rogat eum ut se [juve]t in supplicatione decernenda. [al]iquanto post superiores de sup[plicati]one videtur scripta: quia ait, *[...] serius misi literas quam vellem. [...] cum difficultas navigandi fuit [...] tum in ipsum discessum senatus [...] crede meas literas.*

[M. T.] C. Imp. Coelio Aed. Cur. S. P. D.

[Nec] *[p]resse unquam*] Respondet de [...]ris. Se solicitum esse quid de [...]ciis decernatur, & Romam cupere ait. Scripta est Mega[ri]s. id est, Non. Apr. ex epi-

Cicero Thermo Propraet. S.

II. 323

Cum mihi multa] Commendat Thermo M. Marcilium. Scripta est hoc tempore, quia ait Marcilium ad se venisse Laodiceam, ubi hoc tempore erat Cicero, ut ostendimus.

Cicero Thermo Propraet. S.

II. 327

Quo magis] Ante K. Majas scripta est. quia ait, *Ego in Ciliciam proficisci cogito circiter K. Majas. ante eum diem redeat Annejus legatus oportet.* Erat autem Annejus ad Thermum profectus rei suae causa, ut diximus. quae cum ita sint, & superiori & huic epistolae in titulo addendum est IMP.

M. T. C. Imp. M. Coelio Aedili Cur. S. P. D.

I. 96

Raras tuas quidem] Scripta est ante Non. Maji, quia ait, *Proficisci in Ciliciam cogitabam Non. Maji, &, cum primum aestiva attigissem, militaremque rem collocassem, decedere.* Respondet epistolae Coelii, cujus initium est, *Non dubito.*

M. T. Cicero Imp. Q. Thermo Propraet. S. P. D.

I. 115

Officium meum] Scripta est tum cum in Ciliciam revertebat ex Asia: quia ait, *quod in Ciliciam proficiscebar.* Monet ut provinciae quaestorem nobilem potius quam legatos praeficiat.

M. T. Cicero Imp. Ap. Pulchro S. P. D.

I. 156

Cum est ad nos allatum] Appius accusatus a Dolabella, opem Ciceronis per literas implorarat. Pollicetur ei opem Cicero, cum ait, *Promitto me pro tua dignitate in hac provincia, cum tu pra-*

e Cilicia decessit: quia scribit in Bruto, *cum e Cilicia decedens Rhodum venissem, & eo mihi de Q. Hortensii morte esset allatum.*

M. T. Cicero Imp. Ap. Pulchro S. P. D.

Gratulabor tibi prius] Gratulatur Appio, quod absolutus sit de ambitu: excusat se quod Tulliam Dolabellæ accusatori ejus collocaverit. Scripta est paulo post quam discessit: quia ait, *Decedenti mihi, & jam imperio annuo terminato a. d. III. Non. Sext. cum ad Sidam navi accederem, literæ a meis sunt redditæ.*

I. M. T. Cicero M. Catoni S. D.

Lætus sum] Agit gratias Catoni de supplicatione. Iam autem propius accessisse videtur: quia ait, *ego, ut spero, propediem te videbo.*

I. M. Cicero Imp. C. Marcello C. F. Cos. S. P. D.

Quanta tibi cura] Agit gratias de supplicatione. Eodem tempore quo superior, scripta videtur: quia ait, *ego, si me navigatio non morabitur, quæ incurrebat in ipsos Etesias, propediem te, ut spero, videbo.*

M. T. Cicero Imp. Ap. Pulchro S. D.

Quasi divinarem] Agit gratias de supplicatione: eum jam sperat Censorem.

M. T. Cicero Imp. M. Coelio Aedili Cur. S. P. D.

Non potuit accuratius agi] Agit gratias de supplicatione, & quod sibi gratulatus sit de matrimonio Tulliæ. Respondet epistolis superioribus Cœlii, *Quam cito*, &, *Gratulor tibi affinitate.*

M. Coelius M. Ciceroni S. D. I. 487

Pudet me] Queritur de injuriis Appii, jam Censoris: & se Ciceronem expectare ait, atque eum quamprimum videre cupere.

M. Coelius M. Ciceroni S. D. I. 492

Tanti non fuit] In hac etiam de Appio Censore agit, rogatque Ciceronem ut quamprimum veniat. Ad arma rem spectare ait, propter contentionem Cæsaris & Pompeji de exercitibus dimittendis. Item ait, *scis Appium Censorem hic ostenta facere? de signis, de tabulis, &c.* At ad Att. scribit Id. Oct. ita, *scribe de censoribus, maximeque de signis, tabulis, quid fiat.* Ergo hæc ante Id. Oct. scripta.

M. Cicero Terentiae, & Tul. Suis, S. D. II. 359

Si tu, & Tullia lux nostra] Cicero Epheso discessit K. Oct. Att. Athenas venit prid. Id. Oct. ex hac epistola, quæ scripta est XV. K. Novemb. Se ad arma rem spectare audisse ait.

Tullius, & Cicero meus, & Frater, & Fr. F. Tironi Suo S. D. II. 429

Paulo facilius] Cicero discedens Patris ægrotum ibi Tironem reliquerat. ad eum igitur de valetudine scribit, III. Non. Novemb.

Tullius Tironi Suo S. II. 430

Non queo ad te] Scripta est Non. Novemb. Alyzia. De valetudine item Tironis agit.

ribunos militum, contubernales & præfectos, detulisse: (quæ delatio non nisi ad urbem fiebat) deinde quia addit, *cum Tullius meus redierit, mittam eum ad te.* Agit cum quæstore suo Rufo de relatis provinciæ rationibus.

Tullius Terentiae, & Pater Tulliolae, duabus animis suis: & Cicero Matri optimae, suavissimae Sorori S. P. D.

Si vos valetis, nos valemus] Data est VIII. K. Feb. Minturnis: nam mendose legitur VIII. K. Quint. fuit enim Minturnis hoc die, ut scribit ad Att. Accedit quod agit cum uxore, & filia, an debeant Roma cedere adventu Cæsaris: an ibi tuto esse per Dolabellam possint. qua de re agit etiam in sequenti epistola, VII. K. Feb. data Formiis.

Tullius Terentiae, & Pater suavissimae Filiae: Cicero Matri & Sorori S. P. D.

Considerandum] Data est VII. K. Feb. Formiis. Agit de eadem re atque in superiore egit.

M. Tullius S. D. Tironi suo.

Quo in discrimine] Cicero VI. K. Feb. venit Capuam, Att. Hanc scripsit IV. K. Feb. Capua. Tiro adhuc erat Patris: se adhuc præesse oræ maritimæ a Formiis ait. Cæsarem Ariminum, Pisaurum, Anconam, Aretium occupasse ait, urbem a se relictam esse. Hortatur Tironem ne aut æger aut hieme naviget.

Q. Cicero Tironi S. D.

Magna nobis] Q. Cicero rogat Tironem ne se tam longæ navigationi committat, & viæ per hiemem, nisi bene firmus sit. quod ab eo petiit etiam superiore epistola M. Cicero.

M. Coelius Ciceroni S. D. I. 496

Ecquando] Cicero Capua profectus est Formias III. K. Feb. Inde a consulibus jussus rediit prid. Non. Att. Capua vero discessit VII. Id. Att. Pompejus X. K. Mart. Canusii erat, Att. Canusio profectus est VIII. K. Att. V. K. Mart. Brundisium venisse poterat. expeditus enim antecesserat legiones Luceria. Att. Cæsar. K. Arpis fuit. VII. Id. Brundisium venit, persequens Pompejum. Att. Pompejus Brundisio conscendit Id. Mart. Att. vel a. d. XVI. K. Apr. Att. Hoc autem tempore hæc epistola scripta videtur, quia ait, *Cæsar me, cum expulisset ex Italia Pompejum, constituit ad urbem vocare. id quod jam existimo confectum: nisi maluit Pompejum Brundisii circumsedere.*

Tullius Tironi S. II. 445

Omnia a te data] Data est IV. Id. Apr. Monet ut convalescat.

Tullius Tironi S. D. II. 446

Andricus] Data III. Id. Apr. De ægritudine agit.

Tullius Tironi S. II. 447

Ægypta] Data est post prid. Id. Apr. quia ait, *Ægypta ad me venit prid. Id. Apr.* Se accepisse ab eo epistolam vacillantibus literulis ait: ex quo apparet jam Tironem convalescere: præsertim cum addat sibi nunciatum, eum febri carere, & belle habere.

M. T. Cicero Ser. Sulpicio S. D. I. 175

C. Trebatius] Cæsar, pulso ex Italia Pompejo, post Id. Mart. Romam redierat, ad senatum de rep. retule-

admodum ex epistolarum ad Att. l. v. intelligi potest. Fuit autem in Tusculano cum Attico Non. Maji. Inde Arpino, Arcano, Aquino, Cumano, Pompejano, Trebulano peragratis, Beneventum venit a. d. v. Id. Maji, Tarentum autem, a. d. xv. K. Jun. At vero Brundisium, a. d. xi. K. Jun. quemadmodum in hac epistola scribit. ergo post xi. K. Jun. Scripta est tamen ante K. Jun. siquidem ait, se C. Pontinium legatum expectare Brundisii, eumque ante K. Jun. venturum arbitrari. de quo sic scribit etiam ad Att. lib. v. *De Pontinio recte scribis. est enim ita, ut si ante K. Jun. Brundisii futurus sit, minus urgendi fuerint M. Annius & Tullius.*

I. 40

M. Coelius M. Ciceroni S. D.

Quod tibi decedenti] Cœlius Ciceronem proconsulem in provinciam proficiscentem certiorem facit de rebus urbanis, quemadmodum ei decedenti pollicitus erat se facturum. Scripta est post ix. K. Jun. sed tamen ante K. Jun. quia ait, *te a. d. ix. K. Jun. subrostrani dissiparant periisse.* item, *Marcellus consul provinciarum relationem in K. Jun. distulit.*

I. 27

M. T. Cicero Procos. Ap. Pulchro Imp. S. P. D.

Prid. Non. Jun.] Scripta est post diem prid. Non. Jun. quo die se fuisse etiam Brundisii significat in epistola ipsa.

I. 63

M. Cicero C. Memmio S. D.

Etsi non satis] C. Memmius Pompejo III. cos. de ambitu condemnatus, Athenis nunc exulabat. Quo Cicero venerat a. d. vi. K. Quint. ut est in epistolis ad Att. Ibi cum videre Memmium exulantem non potuisset, (quod se prid. quam Athenas venerat Cicero, Mitylenas contulisset) scribit ad eum, doletque se non potuisse eum Athenis videre: petit autem ab eo ut Patroni cuidam commodet. qua de re sic ad Att. l. v. *Commodius visum est & Xenoni, & post ipsi Patroni, me ad Memmium scribere, (qui prid. quam ego Athenas veni, Mitylenas profectus erat) ut is ad suos scriberet, posse id sua voluntate fieri.*

II. 266

M. Cicero C. Memmio.

C. Aviano Euandro] Ad eundem Memmium scribit, atque ei commendat Avianum statuarium, ut ei de habitatione accommodet. Scripta est ante K. Quint. quia inquit Aviano subitum esse remigrare K. Quint.

I. 82

M. T. Cicero procos. M. Coelio S. P. D.

Quid? ut me hoc tibi] Cicero Athenis profectus est prid. Non. Quint. cum ibi decem dies ipsos fuisset. ad Att. eo die Athenis proficiscens hanc epistolam scripsit, ut ex ipsa epistola apparet. Respondet epistolæ Cœlii superiori, cujus initium est, *Quod tibi.*

I. 446

M. Coelius M. Ciceroni S. D.

Certe inquam] Certiorem facit Ciceronem absentem de rebus urbanis. id est, Messallam absolutum, Marcelli impetus resedisse, Hirrum secum ædilitatem petere. Mandat ut, si ædilis creatus fuerit, sibi curet pantheras: & syngrapham Sitianam ei commendat.

I. 448

M. Coelius M. Ciceroni S. D.

Est ne? vici] Nunciat item se in ædilitate competitorem habere Hirrum.

M. T.

Г. Cicero Procos. Ap. ulchro Imp. S.P.D.

s meum factum] Eodem tempo- pta est atque superior: quia ait, |. K.Sext. in provinciam venisse, K. Sept. ab Iconio castra mo- iter in Ciliciam per Cappado- facere. Agit cum Appio de ra- conveniendi eum in provincia.

:ro Imp. S.D. M. Catoni.

um ad me legati] Nunciat quem- dum legati ab Antiocho Com- no ad se venerint in castra ad um a.d. III. K. Sept. & nuncia- egis Parthorum filium cum ma- Parthorum copiis ad Euphratem se: se tamen de hac re nihil pu- scribere. Non videtur autem rator esse appellandus in titulo olæ, sed Proconsul, ob causam ı ante diximus. Præterea vero dose est in epistola, se in castris conium conventum esse a lega- ı. d. III. Non. Sept. Siquidem t. scribit se lustrasse exercitum Iconium III. K. Sept. & ad ım, castra movisse ab Iconio K. Sept.

Г.M.F. Cicero Procos. ?.D. Coss. Praet. Trib. Pl. S.P.Q.R.

ves bene valetis, bene est: ego qui- valeo. Etsi non dubie] Ter ante ıam scripsit de metu Parthico: o ad M. Marcellum consulem urissime: qua in epistola negavit eum de ea re scribere velle, ne ce, cum ad consulem scriberet, re videretur: deinde eadem illa natum, id est, quemadmodum :llo a Parthis in Syriam illato die & nuncii & literæ afferren- Qua in epistola ait, se cum exer- per Cappadociæ partem eam cum Cilicia continens est, iter fecisse, castraque ad Cybistra, quod oppidum est ad montem Taurum, lo- casse. Tertio in epistola ad Catonem, qua ait, se in castris ad Iconium a. d. III. K. Sept. accepisse a legatis An- tiochi Commageni regis Parthorum filium Euphratem transire cœpisse: ea tamen de re nihil publice scripsisse. Quarto nunc ad Senatum scribit, ait- que se non solum a legatis Comma- geni regis, Parthos Euphratem transire cœpisse, audisse, sed etiam a. d. XIII. K. Oct. cum exercitum in Ciliciam duceret, a Tarcondimoto accepisse Parthos item Euphratem transisse. Ergo quæ negarat Catoni se publice scripsisse, nunc quia certiora habet, scribit. Se ad Taurum instituisse du- cere ait. Hanc epistolam de Parthico tumultu recitatam in Senatu Non. Oct. scribit ad Att.

M. Coelius M. Ciceroni S.D.

I. 465

Etsi de rep.] Narrat S.C. facta prid. K. Oct. ut C. Marcellus, L. Paullus coss. des. ad K. Martias (quæ futuræ essent in suo consulatu) de provinciis Galliis referrent ad Senatum.

M.T. Cicero Procos. M. Coelio Rufo Aedili Cur. Des. S.P.D.

I. 84

Plurimum tibi] Respondet epistolæ Cœlii, cujus initium est, *Sic tu, in- quis, Hirrum tractasti?* Gratulatur ei quod ædilis factus sit: & serius se hoc facere ait, quia sero audierit. in iis enim & locis esse, quo & propter longinquitatem & propter latrocinia tardissime omnia perferantur. Erat autem fortasse ad montem Taurum, de quo superiore epistola.

M.T. Cicero Procos. S.D. Ap. Pulchro.

I. 143

Etsi quantum] Cicero Tarsum ve- nit, Ciliciæ urbem, III Non. Oct. Att. Tarso Amanum versus profectus est

qua ex cogitatione natura conve-
, aut fissam jecoris cum meo lu-
: meus quaestiuculus cum caelo, ter-
aque natura. Horat. *Asper &*
uafitu.
.. Cum tam aequo animo bona
Per legem Caesaris, qui decre-
creditoribus satisfacerent per
onem possessionum, quanti
ante civile bellum comparas-
ducto summae aeris alieni, si
rae nomine numeratum aut
m fuisset: qua conditione
s fere crediti deperibat. Sue-
42: *cum tam facile amittas,*
ltis tibi debetur, nec agre ferre
quod in me impendas.
;. *Salis enim satis est*] Alludit
a villae: & simul significat, satis
riae salibus seu dictis facetis di-
. Caesareanos; sed parum esse
um seu derisorum, quod pro-
entiam eorum & violentiam
vere jocari audeat. *Sanna* est
am aliquo gestu, ut si quis di-
ui cornua faciat. Unde *Sannio*,

PISTOLA XVII.

tu homo ridiculus es] Ita scri-
idum invitis omnibus libris.
Na tu haud paullo plus delectatio-
sti. Profecto tu ridicule & le-
tum agis.

ISTOLA XVIII.

M*E quam maxime concilia-rent*] Mollissimum mi-
a ad Caesarem pararent, qui eos
iliares.
is expulsus esset] A Timoleonte.
. *Tu istic te Aeterano jure de-*
Ludit in voce *jus*, quod & li-
ibi & leges significat. Videtur
IC. penes se habuisse Paetus.
. *Ollam*] Qualis est Euclio-
lularia Plauti.
orum] Nummis ex venditione
ut apud Plautum in Merc. *im-*
dologiorum.
te] Laute coenando & nimiis
quibus existit cruditas.

Spero idem isthic familiares tuos] Pas-sos, parem jacturam fecisse.

Actum igitur de te est] Quum nec res tibi supersit, nec familiaritas, qui egestati tuae succurrere possent.

Sella tibi erit in ludo] Quem me aperuisse dixeram.

EPISTOLA XIX.

Q*Uum reges*] Illi qui omnia possunt, inter quos Balbus, tam parca & frugali coena excipi non graventur.

EPISTOLA XX.

Pag. 50. U*T scurram velitem malis*] Ludit in voce *mala*, quae & poma significat & maledicta. Paetus Ciceroni miserat multa poma: ideo ait se ab eo malis oneratum. Sed quum addit, *ut scurram velitem oneratum malis* videtur accepisse, ut Plautus, cum ait *onerare maledictis*: & *ingerere multa mala*. *Veles* est levis armaturae miles. *Veles scurra*, qui ad alios lacessendos promtus est, & qualia dicit, audire cogitur. Male Man.

Pag. 51. *Integram famem ad ovum affero*] Quasi nihil gustassem in promulside juxta jejunus & esuriens aggredior caput coenae.

Ad assum vitulinum opera perducitur] Nec minus strenue ad carnes assas accedo.

Commendationem caussarum] Meditationem litium forensium, quae omnia scilicet antehac me parci cibi faciebant.

Pag. 52. *Dedicenda tibi sunt*] Alii cibi apponendi sunt, quam quos in sportulis apponere soles, artolaganos, panes mellitos, placentarum instar.

Nos jam ex areis] Hortis in areolas distributis tantum delicatorum olusculorum.

EPISTOLA XXI.

Pag. 56. T*Redecim fuerunt sella curuli*] Sc. usi, qui Magistratus Curules gesserunt.

te credulitas mea
'um summum con-

A XXVI.

s timui] Ut omit-
rbonenses, quod

od pauci sequun-
i in omnibus re-
ssimi propositam

A XXX.

n Gallorum] Vi-
ntelligere forum
um Lepidum, &
int. Vide Cluver.

cto] In hume-
on munito intel-
icum & suarum
s nihil mali me-

A XXXI.

biquæ] Non vi-
hæc ratio esse
contrarium sua-
sive subsequentia
que erant inimi-
e abesse. Lego,
ponat æstum, in

uanti æstimem?]
irabere forsan &
iem illud ambu-
tone?

A XXXII.

in ludum] Per
: fraudem arenæ addictus, gladiator fieri coactus. Vide notas meas ad Sen. III de Ira 8.

Auctore sese] Id est, auctorante sese (& forte ita scripserat Asinius) vel auctoramentum promittente.

Pransus nudis pedibus, &c.] Signa in tanto facinore summæ insolentiæ & securitatis. *Pransus*, ut de Nerone dicitur, dum inspiceret corpus matris suo jussu occisæ, siti interim oborta bibisse, Suet. 34. *Nudis pedibus*, id est, sine calceis, vel in solea, ut in convivio esse solebant. *Tunica soluta*, discinctus, quod parum virile. Sen. ep. 92 de Mecœnate: *Alte cinctum putes dixisse. habuit enim ingenium & grande virile, nisi illud secum discinxisset.* Et 114: *Non oratio ejus æque soluta est, quam ipse discinctus. Manibus rejectis ad tergum*, conversis retro & complicatis circa summos lumbos, ut nunc quoque solemus.

Defodit] Parte corporis in terram fixa, ut commovere se miser non posset. Vide me ad Sen. de Ira III, 3.

Pag. 142. *Circulatorem quendam auctionum*] Solitum circumeundo & ab una ad aliam se convertendo, nescio quam operam auctionibus dare.

Pag. 143. *Si quod jussistis, feci*] Conjicio: *Quodcunque imperassetis facturum fuisse, sicut, quod non jussistis feci*, nempe eo animo erga Remp.

EPISTOLA XXXV.

Pag. 152. *Consuetudinem suam in conservandis civibus*] Egregia tantæ proditionis excusatio. Sed alludit, quod refert Suetonius, Julium acie Pharsalica victorem, proclamasse, ut civibus parceretur, & cuique suorum, quem vellet, unum partis adversæ servare concessisse, cap. 75.

TOLA XXIX.

Tque ita in magnis periculis essem] Vererer, ne quicquid reliqueram Romæ, militum Cæsareanorum præda esset: periclitaret, quicquid reliqueram, perdere.

LIBER XII.

ISTOLA I.

Immunitates dantur] Homines & populi stipendiarii & atis liberantur. Phil. v, 4: *ndebat Antonius: regna, munitates in as, accepta peincidi: hac se ex commenquorum ipse auctor erat,*

ima describuntur] Vel intelliguntur. Justin. xvi, 3. & ex ærario tribuuntur, utius, sed exemplis utitur ntibus. Terent. Phorm. *mihi argentum jube ra-Phormio.* Ph. *Quodquae ego lis, quibus debus.*

ISTOLA II.

NEc est praterea] Hoc tamen effecimus, multi ut malo exemplo, sed nihil nemo aliquid audet, & potentes fovere vestram ent, silent.

STOLA IV.

Ertas res denuntiarent] Ita legendum. juberent Mutina, dimittere exer-. 24.

ITOLA VIII.

Tin meo Bruto] F. *in M. Bruto.*

ISTOLA X.

Amen literis tuis ita persuasum] F. *tum literis* iteris nemo non sibi promisit, jam oportere actum esse de Dolabella.

EPISTOLA XIII.

Pag. 222. *PReducendum*] Ut Sen. ep. 110: *etiamsi videatur eorum cura & favore preduci.* Forte, ad optimam spem patriæ, non minimam tibi ipsi me provehas, tanquam de quo optima quæque patria, & tu quoque non minima sperare possis pietatis officia.

Pag. 223. *Esse cupio tibi copiam*] Quos esse multos cupio.

Me excipere] Suscipere in curam tuam, & mihi suffragari ad honores, quibus me dignum putabis.

Spem transitionis prabendo] Qui simulabant identidem sese jam deditutum & ad nos accessurum, & tamen, quum audiret me venire, ulterius semper recedebat. lege, *recedendo.*

Pag. 224. *Gracorum militum numero*] Sc. coacto tantam multitudinem paravit, ut sit instar justi exercitus.

Pag. 225. *Posita* Παλτεῖ] Stephanus Πάλτος πόλις Συρίας· ὁ πολίτης Παλτηνός. Terminatio adverbium loci significat, ut: οἴκοι, μυχοῖ, ἐνδοῖ.

EPISTOLA XIV.

Pag. 227. *NOs & Remp. quam valde desperaverint*] Quam insolentes erga nos fuerint, quod de rep. & bonis partibus actum putarent. Vide me ad Plin. xxii, 25.

EPISTOLA XV.

Pag. 233. *POtentia paucorum*] Sall. Catil. 30: *Hi utrique ad urbem Imperatores erant, impediti, ne triumpharent, calumnia paucorum.* Jugurth. 31: *nam illa quidem piget dicere,* his

:. Curtius Peducæanus Prætor ius, quum C. Titius Ruffus urbanus esset.

EPISTOLA LXIII.

I. **R**Em tibi exponam paucis verbis] Videtur insiti- : delendum esse τὸ verbis.

EPISTOLA LXIV.

I. **M**Agnum theatrum] Plus ex ista provincia petit s, quam ex nostra, magisque onspicietur, quam hic, ubi as- est sane quæ potest adolescens. le conspectum te facit & illustri unit hæc provincia: vel, quam le potens es, quum adolescens genere natus, ingenio floren- , sanctis & priscis moribus in vincia peregrinatur, & per te tur atque ostentatur, digna ipso apud avitos familiæ clientes: s.

mendationem atque gloriam] Ita x de Offic. 13. *Prima igitur est adolescenti commendatio ad gloriam, si qua ex bellicis rebus comparari potest.*

EPISTOLA LXVIII.

Pag. 337. **D**E *Reip. summa quid sentiam*] Lego, *de Rep. summa.* de universo statu imperii Romani, quid mihi videatur.

EPISTOLA LXXVII.

Pag. 344. **P**. *SULPICIO*] Rutilius & Corradus, *P. Vatinio*, ex lib. V, epist. 9, 10, 11. contra quos disputat Manutius. Placet conjectura Rutilii & Corradi. Vatinium enim tum Illyrico, Sulpicium Achaiæ præfuisse, præter adducta loca ostendunt lib. IV, ep. 5 & 6.

Salvo jure nostra veteris amicitiæ] Hoc convenire in Vatinium negat Manutius, ut & *pro tuo perpetuo in me studio*: Sed sic etiam loquebantur, qui amici olim, dein inimici fuissent, post reconciliatam gratiam, quasi medio odiorum tempore memoriæ exemto.

LIBER XIV.

EPISTOLA II.

I. **I**N *novis*] Designatis in proximum annum.

EPISTOLA IV.

7. **S**I *ad nos pertinerent*] Relinquerentur nobis, nec tur cum ceteris bonis. Posset *pertineret* nempe res, si recipe- bona. Item, *sin ad nos pertine-* *præterquam oppido pauci*: nam τὸ us scholion videtur τ̃ *ad nos perti-*

EPISTOLA XIII.

6. **D**E *nuncio remittendo*] Divortio faciendo inter Tulliam & Dolabellam, 11 Attic. 20 & 23.

Quæ sit istius vis hoc tempore] Quantum possit & valeat cum maxime Dolabella.

Quæ concitatio multitudinis] Quum legem ferret de tabulis novis, & mercedibus ædium. Dio lib. XLII.

Quies tamen] Manutius ait in uno libro inventum, *quiesces*. Forte, *si metuendus iratus, quiesces*. Si putes nobis metuendum fore Dolabellam irritatum divortio, melius non remitti nuncium. Dein breviter, *Tamen ab illo fortasse nascetur*. scilicet caussa divortii. Ipse luxuriosus & perditus offensus moribus longe diversis uxoris nuncium illi remittet.

L I-

STOLA XIX.

llium] Antonium, quem secundum hæredem in scripserat, Flor. IV, 4. *Sectorum bonorum*, II Phil. 26.

EPISTOLA XXI.

Pag. 425. QUum inimicitias meorum communicasti] Adversus inimicos meos simultates suscepisti. vide IV Observ. 2.

LIBER XVI.

ISTOLA I.

HÆc pro tuo ingenio considera] Si scriberet ad us auctoritatis, dixisset, otia. Diligenter expende, le Manutius.

ISTOLA IV.

Sumtui ne parcas, ulla in re, quod] Pecuniæ erogan- ocutione veterum, re quod, erv. 2.

ISTOLA IX.

Symphoniam Lysonis] Vel- lem non interfuisses con- s, in quo Symphonia ce- itur III Verr. 44. vel Sym- ari cecinere, V Verr. 31. pro

ISTOLA XI.

T erat adhuc impudens] Forte, *ad hoc*, i. e. eousque ns, ut parere Senatui recu- exercitum & provinciam

xpulsi] Sed vim interpre- . quo removebantur a rep. v. 5.

ISTOLA XIV.

QUem etiam repræsentabo] Non exspectabo, sed nisi leg. *qua*. statim præ- pperiar diem.

EPISTOLA XVII.

Pag. 449. QUo quidem comitatu dynamis] Sic videtur legendum. quibus comitibus instructus. Ἀνομιλεῖν est consuetudine alicujus uti, versari cum aliquo.

EPISTOLA XVIII.

Pag. 450. ΔIaφόρησιν] Ventris purgationem, ponunt ad marginem. Medicorum vox, humorum in φλεγμονῇ sive fervida collectione digestio & eductio: unde διαφορητικά, medicamenta discussoria, & humores ebibentia.

Pag. 452. *Itaque coronis abutor*] Ut ego Mothonem, similem triconem & alium hortum male colentem incitavi; itaque tantum inde florum decerpo, ut abundem coronis & iis non parcam & quodammodo luxuriem.

Pag. 455. *Fac opus appareat*] Exstet, II Att. 9. in publicum exeat, aut saltem videamus. Cato de R.R. 2. *Si ei opus non apparet, dicit villicus sedulo se fecisse*.

EPISTOLA XXI.

Pag. 457. UBi deponenda tibi sint] Ubi molestias & ineptias, quæ multæ sunt in urbe ferendæ, quoties earum tædium te ceperit, fugias & abjicias.

EPISTOLA XXII.

Pag. 459. QUam ne ipse quidem facile legere soleo] In qua, quoties eam relegi, hæsitare & ipse me sensi. male delet τὸ *legere* Manut.

Pag.

II. 172

Tullius Terentiae suae S. D.

In Tusculanum] Iam Cicero acceptis a Cæsare litteris, de quibus supra dictum est, Romam propius accesserat. siquidem scripsit hanc epistolam v. K. Oct. de Venusino: in qua, se venturum in Tusculanum ait Non. aut postridie.

I. 25

M. Cicero Trebonio S.P.D.

Et epistolam tuam] C.Trebonius in Hispaniam missus fuerat a Cæsare post prælium Pharsalicum, ut Longino succederet, auctore Dione, & Cicerone in hac epistola. Quæ scripta ad eum videtur in Hispaniam hoc tempore, id est ante bellum Africanum, quod initio sequentis anni geri cœptum est: quia legiones Trebonii cum ab eo ad Scipionem, qui in Africa erat, defecissent, eumque mortuum bello Africano audissent, Scapula & Aponio ducibus lectis Trebonium ex Hispania exegerunt: Dione auctore. ex quo apparet hanc epistolam scriptam esse ante defectionem legionum paulo post factam. Hic autem C.Trebonius priore anno prætor urbanus fuerat, Servilio consule. Cæsar lib. III. De bello civili.

Q. FVFIO CALENO,
P. VATINIO, COSS.

Cæsar, qui sine consulibus alteram Dictaturam hoc anno gessit, Romam tertium s. ex Ægypto & Ponto reversus, sibi in ternos novissimos menses Q. Fufium Calenum, P.Vatinium, consules subrogavit. Dio, Suetonius.

C. IVLIO CAESARE III,
M. AEMILIO LEPIDO, COSS.
Anno ab urbe condita DCCVII.

Cæsar cum extremo superiore anno XIV. K. Ian. Lilybæum ab urbe pervenisset, atque a Lilybæo in Africam VI. K. Ian. conscendisset, hujus demum anni initio bellum Africanum aggressus est cum Scipione, Catone, & Iuba rege.

I. 221

M. Cicero S.D. Cn. Plancio.

Binas a te accepi] Iam Cicero in urbem revenerat, in gratiam cum Cæsare redierat: quanquam illum in Italiam venientem non viderat, ut ipse scribit ad Cassium, Terentiam uxorem repudiarat, Publiliam alteram duxerat. Respondet hac epistola Plancio Corcyræ exulanti, qui gratulatus erat Ciceroni, & quod Cæsar ei veniam dedisset, & quod alteram uxorem duxisset. Scripta videtur dum Africanum bellum gerebatur: quia ait, *ut ea quæ partim jam adsunt, partim impendent, moderate feramus. quod est difficile in hujusmodi bello, cujus exitus ex altera parte cadem ostentat, ex altera servitutem.*

II. 3

M. Cicero M. Terentio Varroni S.D.

Ex iis literis] Varro videtur Roma abfuisse aliquandiu: cum autem adventus ejus appropinquare diceretur, Cicero scripsit ad eum hanc epistolam, postquam venit in urbem. quia ait, *me scito, posteaquam in urbem venerim.* Item per bellum Africanum: quod intelligitur, cum ait, *videor sperare debere, si te viderim, & ea quæ premant, & ea quæ impendeant, me facile transiturum.* Cupit cum eo congredi, sive in Tusculano, sive in Cumano, sive Romæ.

II. 410

M. Cicero S. D. C. Cassio.

Etsi uterque nostrum] C. Cassius Brundisii morabatur, ut scribit paulo post. Se reliquisse arma ait, & in gemitu Italiæ, & in urbis miserrimis querelis versari. Properasse, ut Cæsarem in Italia videret, nec potuisse. Scripta

ſequar] *al.* euntem ipſe

ri, ne ſi eos quidem,
on ſunt, non pœnite-
œnitendum putarem]
lii noſtri, nimis eos
ſecuti non ſunt, non
pœnitendum putarem.
ri, niſi eos quid. *&c.*

ores] *ſic mſs. vulgo*, ita-
es.
tioſorum] *Hittorp.* ſi
olus. *Pal. ſext.* ſi veri-
.
do ſe res haberet] *al.*
r. haberat. *al.* quoquo
at. *al.* habeant. *Lam-*
do ſe res habet.
ereor] *al.* magis illos

SS. ut lautio.

ST. VI.

tur adventus in exſpe-
lod. eſt igitur adventus
exſpectatione. *al.* eſt
Cæſaris in exſpectatio-

venturum] *duo mſs.*

ideri eum commodius
ittorp. aliique mſs. Am-
ideri commodius eum
Oſtiam videri c. e. e. p.
inum videri commo-
oſſe. *Lamb.* in Oſtienſe

antes tui] *duo mſs.*

vid. Not.
nim ille facturus ſit in-
in vulgatu pleriſque

i tibi] *ſic Amſtelod.*
Vict. ed. vulgo deeſt
ul oſtentatui. *latet hic*

probem ? quid enim
initia rerum] *ſic &*
t.
ilii fuerunt] *in primo*

Aut illos neceſſe eſſe] *ſic Amſtelod. Vatic. Grut. alii*, aut illos neceſſe eſt.

Cum videremus, quam illud ingens malum alterius utrius exercitus & ducum interitu] *Amſtelod. aliique duo mſs.* cum viderimus. *id. Amſtelod.* alterutrius *retinet. vide Not. al.* quum videremus ill. ing. mal. alterutrius exerc. & duc. interitum.

P. 16. Quam vel emori] *Amſtelod.* velle mori. *vid. Not.*

At aliqua tamen vivere] *Palat. ſext.* aut aliqua.

Sed hoc viderint] *ſic mſs. & Victor. vulg.* ſed hæc viderint.

Magnum hominem duxi; tum quod his] *Amſtelod. aliique mſs.* cum enim te ſemper magnum hominem duxerim, quod his.

Inſtar eſſe vitæ puto] *al.* inſtar eſſe victoriæ puto. *al.* i. vict. p.

P. 17. Multi etiam] *Pal. ſext.* multi eam.

Vacationem etiam habent publici muneris] *Vict.* vacationem, eadem habent p. m. *Amſtelod. aliique mſs.* vacationem, eandem habent p. m.

Iis concedente rep.] *MSS.* his c. rep.

Sed plus facio] *Peck.* ſed facio plus.

Quam ipſe qui narro] *Grut.* quam ego ipſe qui narro.

Quæve audiero] *MSS.* quæ tua audiero. *edd.* quæ tua intereſſe audiero.

EPIST. VII.

Cœnabam apud Seium] *MSS.* Sevium.

Quod antea calumniatus ſum] *MSS.* quod ante a te calumniatus ſum. *al.* quod antea te calumniatus ſum.

P. 18. Volebam prope alicubi eſſe, ſi quid] *ſic mſ. alii mſs.* eſſet. *Manut.* eſſe te. *al.* alicubi ſiquid.

Quum confecta ſunt omnia] *ſic Victor. vulgo*, quando confecta ſ. o. *al.* quoniam c. ſ. o.

Quin equis viris] *al.* quin æquis viris. *al.* quin equis velis.

De L. Cæſare F.] *nonnulli mſs.* de L. Cæſaris F.

Non deſino] *nonnulli mſs.* non deſiſto.

Cum Sophia Septimiæ] *al.* Septi- ... *al.* Septimæ.
Tu adeo mihi] *sic mss. & Victor. ed.* ... *lgo*, adeon' tu mihi. *al.* an adeo ... *hi.*
Ne habeat Bursa Plancus] *sic Palat.* ... *& sext. Amstelod. Hittorp. Peck.* ... *o*, ne habeat Plancus Bursa.
aliqua majuscula cura] *Pal. sext.* ... n aliqua majuscula cura.
Sullæ] *al.* Syllæ, *& alibi.*
5. Certam sciérit] *Lamb.* cer- ... iret.
ceteroqui] *sic Vat. prim. Palat.* ... *ict. vulgo*, cetera qui. *al.* ego ... ui. *al.* ego, certa q. *al.* ego inter ... quæ.

EPIST. XI.

uum brevi tempore] *sic Victor.* ... *Lam. & alii libri*, sed quoniam ... pore.
uo ita sim fractus] *al.* non ... m fractus.
mihi omnis est] *sic Pall. duo* ... *Vat. Peck. Vict. & prim. edd.* ... ta nihil omnino est.
ihi obtrectent] *prim. Pal.* si ... rectent.
litterarum mearum] *sic* ... *alat. alii*, brevitati mearum

PIST. XII.

tiam & terras] etiam *deest* ...
m sic legas] quam *quidam* ... *t.*
re dignam] *sic mss. vulgo*, ... gnam.
n mittere volui] volui *in* ... *deratur.*

ST. XIII.

bernius] *un. ms.* C. Vbe- ... erinus.
utarat] *quat. mss.* puta- ...
st item ut Calenus] ... *o*, qui est item Ca- ...

Hosce igitur ambo] *sic Vatic. Victor. vulgo* ambos.
Majore cura] *duo mss.* majori cura.
Sic velim tibi persuadeas] *al.* sic velim persuadeas tibi.
Tum municipio Caleno] *prim. Pal.* cum municipio Caleno.
Quocum mihi magna necessitudo] *Amstelod. Victor. ed. al.* qui cum mihi m. n.
Nihil obest dicere] Dicere *deest in sext. Pal. & Hittorp.*
Quum his Cæsar] *sic Victor. vulgo*, quando his Cæsar.

EPIST. XIV.

P. 30. Convenio autem quotidie plurimos] *Peck.* convenio autem plurimos quotidie.
Valetudinis causa veniant] *vid. Not. ms.* valitudinis.
P. 31. Ne imminuam tuam laudem] *sic mss. & Victor. vulgo*, laudem tuam.
Non alienum dignitate tua] *sic mss. vid. Not.*
Te juvenem] *Hittorp.* te viventem.
Neapolim venissem] *Stewech.* Neapolim venirem.
Plane salutavit] *duo mss.* plane salutaverit.
Gratulor tibi cum tantum vales] *sic Amstelod. aliique. vulgo*, gratulor tibi quod tantum vales.
Jam salvi esse possemus] jam *deest in nonnullis libris. prim. Palat.* tam salvi esse possemus. *al. vet. cod.* tum salvi esse possemus. *sic & Amstelod.*
Vere Consulem dicere] *MS.* vere dicere Consulem.
A te autem peto] *Palat. sext.* æstate autem peto. *correctum erat* ex te autem peto.
P. 32. Hæc enim jocatus sum] *duo mss.* hic enim jocatus sum.
Ad te transfuderim] *Stewech.* ad te transfunderim. *al.* ad te transtulerim.
Tum his tuis factis] *al.* tum tuis his factis.
In amore fuerit ardentius] *vid. Not.*
Nihil pulchrius, nihil amabilius] *MS.* nil pulchrius, nil amabilius.

bi fit] *MSS.* quantæ

arbitrer diligi] *sic mss.*
bitror diligi.
fortuna] *al.* quod &

sceffum eft] *Hittorp.*
n eft.
nicquam poteft quale
vech. & Amftelod. nec
p. q. f. f. *al.* nec præ-
oteft, quale futurum

libertas] *Hittorp.* ef-

ctudine legendi] *al.*

confecerit ...
afferatur] *sic mss. vid.*
eek. pro afferatur de-
fi quod *fcribitur* fi

io] *Stewech.* in fer-

ic mss. vulgo, pofuifti

Attianos. *fext. Palat.*

i videor dupliciter ca-
or mihi dupliciter ca-

dicam aut faciam] *fic*
go, ne quid temere di-

uperiorum] *al.* fupe-
um.
cillam] *al.* levem &

ndum OEnomaum]
undum OEnomaum.
modo te fecundum

ccii] *al.* Attii.
Popilium] *al.* quem
n. *al.* Polypum.
lenarium narras] *al.*
ide Not.
mihi bonam copiam
am Amftelod. al. jures

bas] *al.* augebas.
aciebam] *sic Vatic. ex-*
i mss. & edd. quæftiun-

P. 44. Æftimationem aliquam te putes accipere] *fic mss. edd.* exiftimationem aliquam te p. a.

Etiam hæc levior plaga eft] *fic Victor. mss. al.* & jam hæc levior plaga eft.

Memini te mihi Phameæ cœnam narrare] *MSS. quidam*, memini mihi te Phameæ c. n. *al.* Phaniæ.

Temperius fiat] *al.* temperatius f.

Ad matris cœnam revocare] *al.* ad matris cœnam vocare. *vid. Not.*

Polypum] *prim. Pal.* Philippum.

Solebam enim antea delectari] *alii*, debilitari. *vid. Not.*

P. 45. Ad tyrotarichum] *Amftelod.* ad tirotaricum *Stewech.* tirotariodium.

Balneum calfacias] *al.* balneum calefacias.

De villa Seliciana] *al.* de villa Feliciana. *al.* de villa Se--ciliana. *al.* Siliana. *al.* Cæciliana.

Sannionum] *prim. Palat.* Samnonum. *al.* Sannonum. *al.* Samnionum. *&* Samiorum.

E P I S T. XVII.

Non tu homo ridiculus es] *fic Amftelod. aliique mss. vulgo*, num tu homo ridiculus es?

P. 46. Immo vero fi me amas] *fic mss. & Victor. ed. alii*, immo, fi me amas.

Satis igitur nobis effe debet, quidquid conceditur] *MSS.* nobis igitur fatis effe debet, quicquid conceditur.

Hoc fi qui pati non potuit] *fic mss. vulgo*, fi quis p. n. p.

Hoc non longe abeft a Tufculano] *fic Vatic. Amftelod. Palat. prim. & fext. Vict. ed. vulgo*, hic non longe abeft a Tufculano.

Quando ego, vir fortis] *fic libri feptem veteres. duo* quoniam, *unus* cum.

Vir fortis, idemque philofophus] *al.* vir fortis, idem quod philofophus.

Se cum multis colligavit] *MS.* fe cum multis conligavit.

P. 47. Non modo me, qui] *al.* non modo non me, qui.

Ipfe temporibus] *MSS.* ille temporibus.

EPIST. XXI.

Verborum meorum, ut scri-
mina?] *Amstelod. Stewech. prim.*
rborum meorum, ut scribis, ful-
um?
Sed potius ἀπόφθεγμα meum]
vulgo, ἀπόφθεγμα. *vid. Not.*
tenuis] *sic msf. vulgo*, eas te-

tibi venit] *MSS.* quid tibi ve-

L. Papirius Mugillanus] *Ste.*
Aigillanus.
L. Sempronio Atratino] *Hit-*
um L. Simpronio. *al* cum L.
nio Atracino.
antea censor] *MSS. quinque*,
e. *Pal. sext.* cum antecessor.
nunc XIII fuerunt] *duo Gulielm.*
st hunc XIIII fuerunt.
primum Papisius est vocari de
sic msf. al. qui primus Papisius
ri desitus.
ul cum C Duilio] *al.* cum C.
al. cum C. Duillo *sic Vatic. sext.*
Pal. Vict. & Gebh. edd.
asso] *al.* L. Maso.
itius] *MS.* ædilicius.
um quidem tu] *MS.* quorum
m.
ium patriciorum imagines ha-
MS. habeas imagines.
er hunc C. Carbonem] *sic Peck.*
m. & sext. Palat. vulgo, præter
n. Carbonem.
illi fratres fuere C. Cn. M.]
illi fratres fuere P. C. M. *Am-*
tes illi fratres fuerunt Gaius,
rcus.
o accusante condemnatus, fur
ex Sicilia] *vid. Not.*
. Est interfectus] *al.* interfe-

io atramento absolutus] *al.* su-
ormento.
atres] *sic msf. vulgo*, ad patri-

EPIST. XXII.

ti hoc Zenoni placuit] *al.* atque
noni placuit.

P. 58. In Demiurgo] *Stewech.* Detri-
virgo. *al.* in Trinummo.
Ita me destituit nudum. Totus est
sermo] *vid. Not.*
Re impudentior] *margo vet. edit.* re
impudicentior.
P. 59. Usurpata duplex cubile] *tres*
msf. usurpat duplex cubile. *alii quinque*,
usurpato duplex cubile.
Quid? hujus Pherei hic cubile inire
est ausus] *sic Vatic. aliique msf. & Vict.*
ed. vulgo, quid illud? Pherei hic cubile
inire est ausus. *Stewech.* hujus ferrei. *al.*
hujus Pherei.
Jupiter bone] *quatt. msf.* Jupiter
bene.
Ex quo est propter similitudinem pe-
nicillus] *Grut.* ex qua est similitudine
peniculus.
Sed quia multi, factum] *al.* sed jam
multis factum est tam obscœnum.
P. 60 Viden' igitur nihil esse] *sic Va-*
tic. Vict. vulgo, vides igitur.
Itaque nusquam esse] *Peck. & alii*
nonnulli msf. ita nusquam esse.
Igitur in verbis honestis] *al.* ergo in
verbis honestis.
Non honestum verbum est divisio?]
sic msf. vulgo, num honestum verbum
est divisio? *al.* divisor. *msf.* divisior.
At inest obscenum] *Pal. sext.* aut
inest obscenum.
P. 61. Et quidem jam] *Peck.* equi-
dem jam.
Jam etiam non obscena verba] *Vi-*
ctor ed & Pal. sext. jam non etiam ob-
scena verba.
Depsit multo impudentius] *prim. Pal.*
& Amstelod. depsit. *sext.* demsit.
P. 62. Ipsa res modo honesta, modo
turpis] *sic prim & sext. Pal. Amstelod.*
ed. Vict. vulgo, ipsa res non modo ho-
nesta, modo turpis.
Suppedit, flagitium est] *Amstelod.*
suppedet flagitium est. *al.* suppendet.
al. suspendet. *al.* suspendit. *al.* susci-
pitur. *al.* suppellere. *al.* suppellit.
Habes scholam Stoicam] *Pal. sext.*
habes stolam Stoicam.
Εὐθυῤῥημονεῖν] *Hitterp.* εὐθυῤῥημο-
νίας.
P. 63. Honorem igitur Kalendis
Mart.] *sic Vatic. Vict. ed. vulgo*, honor
est igitur Kal. Mart.

: a me. *Mentel.* cœnam
:ne.
)aro te putabat quæsitu-
eled. aliique. vid. Not.
n esset] *al.* num unum

:œna numquid ad te?]
iercule cœna. *Stewech.* at
l ad te? *Grut.* at cœna
steled. & Mentel. at her-
quid ad te.
ræsertim] *Amsteled.* ti-
sic & Mentel. & fere alii

cibi hospitem accipies,
] *MSS. plerique omnes*

BER X.

ist. I.

LANCO] *sic Amste-*
. *vulgo*, M. T. C. Cn.
)nf. desig. S. D. *Manut.*
Munatio Planco, imp.

cifcens] *Hittorp.* & af-
al. afui.
i] *al.* de medio cursu.
de mea quidem vita]
quidem vita.
:, mi Plance] *prim. Pal.*
primisque me Plance.
ipotentissimi] *sic mst.*
entissimi. *al.* impudi-
. *Scalf.* hominis impe-

civitatis] *MSS.* ac ve-

æ cum diligentiæ est]
. *sext.* cum magnæ di-
Guilielm. magnæ tum

rtunæ] *desiderantur hæc*
dam.
uando ante, ut spero,
c. N. *Scalf.* sed & te ali-
o, habebimus.
n quod reip. consulere
xtant in sexto Palatino.
nanitas & dignitas] *sic*
xt. vulgo, ipsius huma-

Te putem contulisse] *Pal. sext.* reputem contulisse.

EPIST. II.

Honori tuo pro necessitudine nostra non defuisset] *sic Victor. Palat. prim. sext. Amsteled. vulgo*, honori tuo non defuisset pro necessitudine nostra.

Quisquam libere] *MS. Guilielm.* quisque libere.

In summa impunitate gladiorum] *v. c.* N. *Scalf.* in summa immunitate gladiatorum.

P. 76. Nullum neque officium, neque studium] *Hittorp.* nullum æque officium neque studium. *al.* nullum eque o. n. st.

Unquam deero] *Palat. prim.* nunquam deero.

In iis autem rebus] *duo mst.* in his autem rebus.

EPIST. III.

Per se vidi libentissime] *Pal. sext.* per se vidi diligentissime.

Mihi non ignotam in consuetudine] *Palat. sext. & Hittorp.* mihi non ignaram in consuetudine.

Ante quam tu natus es] *MS.* ante quam natus es.

Quam mihi tecum statuo esse communem] *unus Guilielm.* quamquam mihi tecum statuo esse communem. *al.* quam mihi tecum statuo studeoque esse communem. *vid. Not.*

P. 77. Ex optimo reip. statu acquires] *Hittorp. & Palat. sext.* ex optimo reip. statu acquire.

Te si ea quæ patiebare probare etiam] *vid. Not.*

Te arbitrabar videre] *al.* prudenter te arbitrabar videre.

Nunc alia ratio est. omnium rerum tuum judicium est, idque liberum] *al.* n. a. r. est omnium rerum. tuum judicium est, i. l.

Optima ætate] *Hittorp.* optuma ætate.

Rep. devexata] *al.* divexata. *al.* dejecta. *vid. Not.*

Quam quo te arbitrarer monitis & præceptis meis] *al.* q. quod arb. te m.

EPIST.

orum vincla] *sic prim. Palat.* *d. Victor. ed. vulgo*, temporum

nimo exiftit in remp. Confu- *id. Not.*
le & fenatui] *vid. Not.*
n armis pofitis] *duo mfs.* non pfitis.
orum & fervitutis metu] *Pal.* norum, etiam fervitutis metu.
i & ages] *Hittorp.* hæc fi ages.
us etiam Conful & confularis]
. magnus etiam & Conful & is.
in iftis ampliffimis] *Pal. fext.* *ti nonnulli* tum in iftis amplif- *& legend. conjecit Lambinus.*
n in experiendo in ea ratione] *ulgo*, quæ tu in experiendo ea *al.* expendendo.
I Kal. Aprilis] *fic mfs. alii*, . Apr. *vulgo*, datum XIII Kal.

EPIST. VII.

& tua exhortatione] *Pal. fext.* a & exhortatione.
ad te tranfire] *edd.* ad te ipfum

ceri dolore] *Stewech.* medio- re.
perducerem eo rem] *al.* dum rem eo rem.
am aliquid & confulatu meo] *r.* dignum aliquid ex confulatu

EPIST. VIII.

Quidquam ulli pollicendum] idquam illi pollicendum.
æ mentis cogitata] *duo mfs.* mentis cogitata. *al.* optima cogitata. *v. c.* optima mentis ta.
na demififfet] *Hittorp.* fortuna æ.
a in fpe ad proficiendum] *Men-* na in fpe ad perficiendum.
eo mihi temperaviffem] *Pal. fext.* fi in eo mihi obtempera-

liquantum nobis temporis, & magni laboris, & multæ impenfæ opus fuerunt] *vid. Not.*

P. 85. Ut ab republica potius] *Pal. fext.* ut ab ea republica potius.
Superiore anno] *Palat. fext.* fuperiori anno.
Eliciendæ etiam voluntates] *vid. Not.*
Exercitibufque præfuerunt] *Palat. fext.* exercitibus præfuerunt.
P. 86. Invitis quibufdam] *prim. & fext. Palat. & Mentel.* invictis quibufdam.
Ita nunquam diffitebor] *fic mfs. vulgo* itaque nunquam diffitebor.
Denuntiatio boni civis imparati] *duo mfs.* enunciatio boni civis imparati. *unus mf.* imperati.
Viro forti atque ftrenuo] *MS.* ftrenuo.
Curam reip. fummæ defendendæ] *al.* curam reip. fumme defendendæ. *al.* curam rei fummæ defendendæ.
Ab omni re fumus paratiores] *edd.* ab omni re fimus paratiores.
Bene fperare de nobis] *Pal. fext.* bene de nobis fperate.
Noftra liberalitate] *Pal. fext.* noftra libertate.
P Quantas hæ gentes] *MS.* quantas eæ gentes. *Pal. fext.* quantas hee gentes.
Ipfe ita fum animo paratus] ita *deeft in duobus mfs. pro* fum *Amftelodam.* funt.
Periculum poffim morari] *fic mfs. al.* periculum morari poffim.
Hæc fi jam expeditis omnibus rebus] *MSS.* hoc fi jam expeditis o. r.

EPIST. IX.

P. 88. Nihil me tibi temere aut te ceteris] *vid. Not.*
Certe hoc majus habes teftimonium] *Hittorp.* certe hoc magis habes teftimonium.
Prævidere te fpero] *vid. Not.*
Ita ab imminentibus malis refp.] *Palat. fext.* ita ut ab imminentibus malis refpublica.
Præmiaque veftra fufpicio] *Hittorp. & Pal. fext.* præmiaque veftra fufcipio.
P. 89. Contra quod ipfe pugno, & temporis] *fic prim. Palat. Amftelodam.* Men-

al. neque animum, nec

ercules nullam] *al.* cupio
illam.
vobis cedam] *Stewech.* pro
, *quidam codices non habent*

PIST. XII.

pis attulisse] *Hittorp.* ad-

te victorem complectar]
lectar.
n partem mihi lætitiæ tua
:] *Hittorp.* ut magnam mi-
titiæ tua dignitas afferat.
ext. *Pal.*
putes ullas unquam lit-
s] *sic mss. vulgo*, cave enim
tteras unquam gratiores.
is.
s] *MSS. nonnulli non ha-*

m erant exspectata] *vid.*

unquam de tua voluntate
c mss. alii tamen ut & edd.
quam de tua voluntate du-

uantum facere posses] *Hit-*
quantum posses facere.
progredi velles] *Victor.* &
& Vatic. nec quoad pro-

VII Idus Aprilis] *al.* cum
Aprileis.
deduceret] *sic mss.* & *Vict.*
de domo deduceret.
noster] *Hittorp.* Numatius

ut: at ego ei litteras tuas]
as litteras. *al.* litteras tuas

publice] *vid. Not.*
is] *in libris nonnullis desi-*

continuo convocatus, fre-
venit] *duo Guilielm.* sena-
convocatus frequens con-

que res dilata est in poste-
est in Pal. sexto.
ihi fuit pro dignitate tua

contentio] fuit *desideratur in Hittorp. Stewech. prim. & sexto Pall. Amsteledam. Mentel. Grav. sic.*

Cum frequenter assentiretur senatus] *sic duo Guilielm. prim. & sext. Pal. Vatic. Vict. ed. alii ut Amsteled. Mentel. & edd. vulgata*, cum frequens assentiretur senatus.

Hunc quemadmodum fregerim] *duo mss.* hunc quidem quemadmodum fregerim.

Ex aliorum te litteris malo cognoscere] *Pal. sext.* ex aliorum te malo litteris cognoscere.

Senatus gravior] *duo mss.* senatus gratior.

Perge igitur, ut agis] *Lamb.* ut facis.

Collecta inanissimis splendoris insignibus] *vid. Not.*

Brevia, fugacia, caduca existima] *vid. Not. nonnulla edd.* brevia, fugacia, & cad. e.

P. 97. Quam quando complexus es & tenes, perfice] *Hittorp.* quam quoniam complexus es & tenes, perfice. *Stewech. Pal. sext. Amsteled. Grav. sic. pluresque alii*, quam, quando complexus es, tene, perfice. *vid. Manut. in Palat. sext. pro* quando, quoniam *scribitur. Mentel.* quam quoniam complexus es & tenes, profice.

Ne minus resp. tibi] *Stewech.* ne minus quidem resp. tibi.

Id cum reip.] *sic mss. vulgo*, id tum reip.

Quæ mihi vita est mea carior] *sic sext. Pal. & Victor. Amsteled. & vulgata*, quæ mihi est mea vita carior.

III Id. April.] *sic Palat. prim. sext. Amsteled. & Vict. vulgo*, IV Id. April.

EPIST. XIII.

Augendæ dignitatis tuæ] *duo Guilielm.* augendæ dignitatis tuæ a senatoribus.

Quod positum est aut in præmio virtutis] *sic Vatic. Pal. prim. Amsteled. ed. Vict. vulgo*, quod positum esset aut in præmio virtutis.

Quam senatus frequens secutus est] *desunt hæc verba in Palatino sexto.*

Quam insignibus gloriæ delectari] *Pal. sext.* lætari.

Con-

us Imp. M. Cic.
o S. D.

te est: ego quidem valeo.)ata est Non. Dec. Na- aius, cum in Dalma- s bellum gerere cœpiſ- cedere propter frigora . Petierat tamen a Cæ- ilmaticas gestas suppli- ea vero adhuc non re- n moleste fert. Petit a apud Cæsarem causam enim ait, *Cæsar adhuc facit. de meis supplicatio- ius gestis Dalmaticis ad- quasi vero non justissimi ilmatia res gesserim, &c.* addit, *Ego post supplica- retas in Dalmatiam pro-* ntelligitur post supplica- ous Illyricis. De Diony- huc extricare respondet. vero recessisse ostendit, *od me frigus Dalmaticum, ecit, etiam hic refrigera- sique oppidum captum, confectum relinquere sum*

o Dolabellae
S. D.

jis nostris] Dolabella ad : orationem pro Dejo- one requisierat, quam domi apud Cæsarem ex erſum. quod ex his ver- intelligitur, *Non dubito ut tuis literis, quarum ;i, quas ad eum Tarracone agis etiam erexerit.* Est co urbs Hispaniæ. Ad iem hanc se mittere ait. o rusticari videtur, cum *ulam pro Dejotaro, quam abebam mecum: quod non* esarem porro cum Dola- is fuisse hoc anno, post alia, id est, XII. K. Ian. x epistola ultima l. XIII.

C. IULIO CAESARE V.
M. ANTONIO COSS.
Anno ab urbe condita DCCIX.

Cicero Curio S. D. — I. 430

Ego vero jam te nec hortor] Scripta est hæc epistola initio anni hujus, ex his verbis, *In campo certe non fuisti, cum hora secunda comitiis quæstoriis institutis, sella Q. Maximi, quem illi consulem esse dicebant, posita esset. quo mortuo nunciato, sella sublata est. Ille autem, qui comitiis tributis esset auspicatus, centuriata habuit, consulem hora VII. renunciavit, qui usque ad K. Jan. esset, quæ erant futura mane postridie.* Hic autem fuit C. Caninius Rebilus, qui in locum Q. Maximi suffectus est. Dio, Macrob. Respondet epistolæ Curii superiori.

M. Cicero Aristo Procos. S. D. — II. 320

Sumpsi hoc mihi] Petierat Curius a Cicerone ut se commendaret successori Sulpicii: qui videtur fuisse Acilius. Itaque in superiore ad Curium epistola ita respondet, *Acilio, qui in Græciam profectus est cum legionibus, de te scripsi, eamque epistolam cum hac conjunxi.* Hæc autem epistola videtur esse quæ ad Aristum scripta est, cui commendat M. Curium. fortasse enim appellatus est Acilius Aristus.

M. Cicero Cornificio S. — II. 241

Libentissime] Ex superioribus ad Cornificium epistolis apparet eum fuisse cum imperio non longe a Syria provincia, & bellum Parthicum suspectum fuisse. Ex hac autem constat eum Syriam & bellum Parthicum a Cæsare obtinuisse, quod Cæsar parabat hoc anno antequam interficeretur. Hanc rem ei hac epistola gratulatur.

Cicero Curio S. D. — I. 433

Facile perspexi] Hæc epistola multo post superiorem ad Curium scripta est:

Trebonius M. Ciceroni S.

les, bene est: ego quidem valeo. *u*] C. Trebonius in Asiam cebatur provinciam, cum has dedit VIII. K. Iun. Athenis. Ciceroni ut viderit Athenis fi- us literis operam dantem. se idisse turbulenta quædam de juæ cupit esse falsa.

Cicero C. Trebonio S. D.

orem meum] Eodem tempore rebonius ad Ciceronem scripsit am superiorem, Cicero hanc m. Mittit ad eum Oratorem petit ut ad se crebro scribat, iisque ut doceat cujusmodi iter fuerit: ubi Brutum viderit, u simul fuerit. M. autem Bru- telligit, qui per hæc tempora Antiati erat.

icero C. Matio S. D.

um satis constitui] Agit cum e ludis Octavii ab eo curatis item Cæsaris mortui. Scripta oc tempore videtur: quia ad epistola data post xv. K. Iun. *de ludorum apparatu Matius blicet.* item, quia in hac epi- t, *cum in Tusculanum vesperi* . nam ad Att. scribit in Tuscu- se venturum VI. K. Iun.

rutus, & C. Cassius ract. M. Antonio Cos. S. P. D.

ua fide] Brutus, & Cassius s (ut dixi) urbani cum Roma t, petunt ab Antonio an Ro- Iun. tuto esse possint in magna orum frequentia, quæ con- erat. Ex quo apparet hanc e- n ante K. Iun. scriptam esse.

M. T. Cicero C. Cassio S. P. D.

II. 202

Finem nullum facio] Hoc tempore scripta est: quia ait, *rep. a Dolabella meo præclarissime gesta. manabat enim illud malum urbanum, & ita corroborabatur quotidie, ut ego quidem & urbi & otio diffiderem urbano.* Intelligit autem columnam eversam a Dolabella, de qua supra. Addit præterea, *tabulæ figuntur, immunitates dantur, pecuniæ maximæ describuntur, exules reducuntur, S. C. falsa referuntur.* item, *cujus acta refigere debebamus, ejus etiam chirographa defendimus.* quæ verba indicant hanc epistolam scriptam esse post K. Iun. quia scribit in prima Philippica, post illum diem hæc acta esse ab Antonio. Cassius adhuc non longe ab urbe aberat: quia ait, *verum hæc propediem, & multa alia coram.*

C. Matius M. Ciceroni S. P. D.

II. 195

Magnam voluptatem] Respondet Matius epistolæ superiori, cujus initium est, *Nondum satis constitui.* Rationem affert cur Cæsaris ludos curarit, cum ait, *At ludos quos Cæsaris victoria Cæsar adolescens fecit, curavi. at id ad privatum officium & ad honestatem reip. pertinebat.* Addit præterea sæpe se venisse domum Antonii consulis.

M. Cicero M. Oppio S.

II. 199

Dubitanti mihi] Scripta est cum Cicero proficisceretur in Græciam: quia ait, *Dubitanti mihi de hoc toto consilio profectionis, quod in utranque partem in mentem multa veniebant: magnum pondus accessit ad tollendam dubitationem, judicium & consilium tuum.* Item quia ait, *gravissimum judicium de mea fide fecisti, cum post mortem Cæsaris te ad meam amicitiam contulisti.* Profectus est autem in Græciam mense Quintili, ut infra apparebit.

Cice-

i enim oblivifcar] *fic mſs.*
iam vero oblivifcar.
i ipſum juvero] *Hitterp.*
ext. juero.
conditione] *fic Victor. ed.*
i conditione. *Amſtelodam.*
itione.
e tuum] *tres Guilielm.* pro-
um.
iles ex caſtris] *in Pal. pr.*
nonnulliſque aliis, quas vidit
ibitur v Kal. ex caſtris.

PIST. XXV.

eram] *al.* operam navare.
maximis] *Hitterp.* maxu-
liber fere ſemper.
ihil videris melius] *al.* ni-
que melius.
iam, navitatem, animum]
ativitatem, animum. *al.*
, animum. *al.* tuam na-
ium.
præturæ anteponendam]
nteponendum.
us Planci teſtimonio] *Pa-*
d ipſius Planci teſtimonio.
e ipſius teſtimonio.
ama ſcientiaque omnium]
ntiaque o.
io opere cenſeo] *fic Am-*
uilielm. Vict. ed. vulgo, id
e cenſeo perſequendum.
neſto anteponendum] *v. c.*
id honeſto melius antepo-

n ſatisfactum reip. putas]
Pal. ſext. ſin autem ſatis-
io, reip. ſatisfactum pu-

ature futura ſunt] *fic Vi-*
nes, omnes Guilielm. & quos
t, quando mature futura
oniam mat. f. ſ.
plendidiorem petitionem
itterp. Stewech. Palat. ſext.
entel. Grav. ſic. vulgata, ta-
idiorem petitionem tuam

rbitrabar non ita neceſſe]
Vict. ed. al. non ita neceſ-
. *Pal. ſext.* non ita arbitra

Domi meæ] *Stewech.* domui meæ.
Et Cæcina] *Pal. ſext. Victor. ed.* &
Cecina. *Amſtelod.* & Cecinna.
Omnibus probari videbatur] *fic mſs.*
& Vict. ed. al. omnibus videbatur pro-
bari.

EPIST. XXVI.

S. D. FURNIO] *fic mſs. Hitterp.*
Stewech. Amſtelod. Mentel. vulg. S. D.
C. Furnio.
Quibus declarabas] *Pal. ſext.* quibus
dictabas.
Aut omittendos Narbonenſes] *Pal.*
ſext. aut obmittendos Narbonenſ. *qui*
ultimus cum Hitterpiano Narbonenſis. *al.*
aut dimittendos Narbonenſes.
Stomachatus ſum in extremo] *Ste-*
wech. in extremis.
Cito te] *fic Hitterp. & Pal. ſext. de-*
eſt te.
O mi Furni] o *deeſt in Stewech.*
P. 127. Domi tuæ ſis, ne cum maxi-
mo periculo] *vid. Not.*
Non arbitror te ita ſentire] *v. c.* iſta
ſentire.
Omnis enim tuos] *fic Hitterp. vulgo,*
omnes e. t.
An proxima] *Hitterp.* an proxuma.
Quum ex his pendes] *in Hitterp. Pal.*
ſext. ed. Victor. ſed Amſtelod. aliiquæ mſs.
cum vulgatis, quando ex his pendes.
In Januar. menſem protrudimus] *fic*
Vatic. Stewech. Amſtelod. Pal. prim. Vict.
ed. al. protendimus. *Hitterp.* produci-
mus. *vid. Not.*

EPISTOLA XXVII.

CICERO LEPIDO SALUTEM]
al. M. T. C. M. Lepido S. P. D. *Hit-*
terp. Cicero H. Lepido.
Pro ſumma erga te benevolentia] *fic*
Pall. pr. & ſext. Amſtelod. Vict. ed. al.
pro mea ſumma erga te benevolentia.
Cum eſſes ab eo ordine ornatus ſum-
mis honoribus] *duo Guilielm. aliique*
codd. nonnulli, cum eſſes quotidie ab eo
ordine o. ſ. h.
Inter civis] *fic Hitterp. & Pal. ſext.*
vulgg. cives.
P. 129. Eam ſi a ſervitute ſejungis]
fic Hitterp. Pal. ſext. Mentel. Victor. ed.

m ostendebar. *Amsteled.* tamen n & l. a. o.

. Repente in aciem Antonius as] *sic Palat. prim. & sext. Hittvvech. Amsteled. Mentel. Grav. ed. vulgo*, cum repente in aciem s suas copias. *Stevvech.* c. r. in c.

nora concurrit] *al.* sine mora

ita pugnatum est] *Stevvech.* aque pugnatum est. *Amsteled.* que pugnatum est.

lexterius cornu] *sic Vatic. quaielm. duo Pall. Amsteled. Men. sec. Vict. ed. vulgg.* sed dextem. *al.* & sic dexterius cornu.

us passus * ultra aciem] *Menn Mannt. mss.* amplius passus os ultra aciem. *al.* a. passus . *al.* amplius passus centum.

circuire] *MSS. quid.* cornu e. *hic & paullo post* circum ibaferibunt pro circuibatur.

cito sum a nostris cognitus] *Stevvech. Pal. prim. & sext.* quod a nostris cognitus.

. Quo vel plurimum valet] *in deest* vel.

sque ejus omnes delevit] *sic Vict. ed. vulg.* copiasque omnes

it, eodemque loco] *sic Vatic. Amsteled. Victor. ed. Mentel.* fuo denique loco. *vulgg.* fugavitm loco.

at pugnatum ad Forum Gallo- *Amsteled.* ubi erat fugatum ad foorum.

tium prætorianarum] *sic Vat. Vict. ed. sed Amstel. Mentel. cum* hortium prætoriarum.

sexaginta] *Stevvech.* xl si-

xii Kal.] *al.* ad xii Kal.

EPIST. XXXI.

ne mirum tibi debet videri] *Pal. sext.* minime tibi mirum leri. *al.* minime mirum debet ri.

. Ne moveare ejus sermoni- *Hittorp. Pal. sext. & prim. Amsteled. & Vict. vulgg.* ne movear ejus sermonibus.

Nequaquam proinde ac dignus est] *sic Vatic. Hittorp. Stevvech. Amstel. Pall. duo. Vict. ed. vulg.* nequaquam perinde ac dignus est.

Adeo est enim invisus mihi] *Hittorp. & Pal. sext.* adeo enim invisus est mihi.

In quibus plane tutum] *Stevvech.* in quibus tutum.

Ita feci] *in Stevvech. deest* ita. *alii*, ita gessi.

Atque ita feci] *sic prim. & sext. Pal. Amsteled. Victor. ed. Hittorp.* atqui ita feci. *vulgg.* id ita feci.

Injustissima invidia] *Amsteled.* invitissima invidia.

P. 137. Aut refugiam aut deprecer] *v. c.* aut fugiam aut deprecer. *al.* defugiam.

Litteris præceperant mihi] *v. c.* litteris suis præceperant mihi.

Si cetera transissem] *Amsteled.* si cetera transirem. *non male. Pal. sext. marg.* sic etera.

Alpes poteram transvolare] *Palat. sext.* Alpis poteram transvolare. *mss.* travolare.

Præsidio illius tenentur?] *sic Amsteled. Pal. sext. Vict. ed. vulg.* tenerentur.

Nulla conditione potuerunt] *Hittorp.* nulla potuerunt conditione.

Retinentur a Lepido] *Hittorp.* retinentur ab Lepido.

Nemo vocabit in dubium] *Pal. prim. & sext.* nevocabit in dubium. *Amsteled. Mentel.* ne vocabit in dub.

Nisi qui a senatu] *Hittorp.* ab senatu.

Missus venisset] *Mentel.* venissem.

Legione trigesima] *al.* tricesima.

Habuerim conciones] *al.* contentiones.

P. 138. Quidquam putare] *vid. Not. vulg.* quidquam putare esse.

Quare eum me existima] *sic mss. vulgg.* quare me eum existima.

Omnes cives] *Hittorp.* o. civis.

Vindicare in libertatem] *Hittorp. & Stevvech.* v. in libertate.

In tuorum numero habes] *sex mss. delent* in.

r. XXXIII.

ICERONI S. P.] *fic*
finius Pollio M. T. C.

Q. V.] *fic Vatic. Pal.*
. *ed. fed Amftelod. Ste-*
ntel. si vales bene est,
). *al.* ego quoque valeo.
& verba desunt.
m calamitatem reip.]
. tantam c. r.
tile nihil possunt, ne-
SS. omnes, quos inspexe-
Gravius, Corradus, il-
nihil possunt nequeo

ppidum in Italiam ar
. *& Pal sext. Vict. ed.*
sti. *vulgg.* accersitis.
al. in praesenti.
al postea.
nunciantur] *Hittorp.*
nuntiantur.
& concionibus, vide-
one habuisse dicitur,
er plane necesse erat]
ae habuisse. *al.* simi-
Mentel. quas leges in
idelicet quas Narbone
, simul parere ei ne-
elod. similis palmarer,
. *Grav. jec.* simul pal-

llem commeatus] *fic*
meatum.
Planco fuit] *al.* q.

is in duas naves im-
Hittorp. Pal. prim. &
ed Amftelodam. Mentel.
ulgg. Binos tabellarios
posui.
lem prodesse] *al.* pri-

ium Pansa commisit]
ium com misit.
diem navigatio] *Hit-*
vigatio.
nge remotus] *fic prim.*
Vict. ed. Hittorp. ego
e remotus.
mmi ducis consilio ges-

fisse] *Pal. fext.* nihil summi ducis consilio cessisse. *Hittorp.* nihil summi judicis consilio cessisse.

Nunc haec mihi scribuntur] *fic Vatic. Amftelod. ed. vulgg.* nam haec mihi scribuntur.

P. 147. C. Peducaeum] *al.* C. Peduceum.

D. Carsulenum] *Varie vett. codd. vid. Manut.*

Hirtino autem praelio] *fic Vat. duo Pall. Grut. Amftelod. Vict. ed. al.* Hircino. *al.* Hirtiano.

Omnes peraeque Antonii] *fic Amftelod. aliique mfs. vulgg.* omnes per equites Antonii.

Quartam vero] *fic Vatic. Pal. fext. & Vict. ed. vulgg. & mfs alii*, item Hirtii quartam.

Castra Antonii cepisset] *deeft* Antonii *in Stewech.*

A quincta legione concisam esse] *in Hittorp deeft* legione.

Pontium Aquilam: dici etiam Octavianum] *Hittorp & Pal. fext.* Pontium: quidam dicunt Octavianum.

Octavianum cecidisse] *Hittorp.* Octavianum quoque cecidisse.

Mutinae obsessionem reliquisse] *in Hittorp deeft* reliquisse

Habere equitum * ac legiones] *vid. Not.*

P. Bagienni] *MSS.* pupilli Bagienni. *vid. Not. Vict. & Manut.*

Inermes bene multos] *Q. V. cod.* inermos bene multos.

P. 148. Si nihil in Lepido spei sit] *fic Hittorp. & Pal. fext. Amftelodam. al.* si nihil de Lepido spei sit.

Parmam direptam] *Hittorp.* dereptam.

Nec exspectandum] *fic Pal. prim. & fext. Stewech. Victor. ed.* neque exspectandum.

Salvum volunt esse] *fic Hittorp. Palat. fext. Amftelod. Vict. ed. vulgo*, salvum esse volunt.

Cohortes decem & septem] *MSS.* cohortes XVII *Hittorp.* cohortes XVIII.

Superfint de Hirtii exercitu] *Stewech.* de exercitu Hirtii.

In delectu] *Lamb.* in dilectu.

Consilium meum expeditur] *Stewech.* expeditur.

Se paratum esse ait, ut quoquo modo possit resistat Antonio, si in Galliam se contulerit.

Cic. Planco Imp. Cos. Des. S. D.

O gratam famam] Data est III. Id. Maji. Respondet epistolæ superiori Planci, cujus initium est, *Nihil me tibi temere.* hortatur eum ut fusum Antonium persequatur.

M. Cicero D. Bruto Imp. S. D.

Cum Ap. Claudio] Commendat Bruto Ap. Claudium, qui se cum Antonio conjunxerat, rogatque ut eum sua auctoritate servet incolumem.

Plancus Imp. Ciceroni S. D.

His literis scriptis] Nunciat se, in Isara flumine, quod est in finibus Allobrogum, ponte uno die facto exercitum a. d. IV. Id. Maji traduxisse, fratrem cum equitum quatuor millibus prid. Id. Maji L. Antonio præmisso cum equitibus ad forum Julium obviam misisse: ipsum maximis itineribus cum quatuor legionibus expeditis, & reliquo equitatu, subsequuturum.

Plancus Imp. Ciceroni S. D.

Antonius Id. Maji] Nunciat Id. Maji Antonium ad forum Julium venisse, Ventidium bidui spatio ab eo abesse, Lepidum ad forum Voconii castra habere: ibi se expectare constituisse.

Cicero Planco S. D.

Nihil post hominum memoriam] Literas quasdam Planci in Senatu recitatas esse, easque gratissimas senatui fuisse, deque his S. C. factum esse in sententiam suam ait. Suadet præterea ut in rebus agendis consilium senatus non petat, sed ipse sibi sit senatus. Nondum videtur Antonius se conjunxisse cum Lepido.

M. T. Cicero S. P. D. Cornificio. II. 257

Itane] Scripta est hoc tempore: quia ait, *orbum senatus consulibus amissis.* item, *cum Pansæ mortem ignorares, scripsisti quæ per nos ab eo consequi te posse arbitrarere.* item, *sic vehementius nos laboramus, quia profligato bello, ac pene sublato, renovatum bellum gerere conamur.*

M. Cicero D. Bruto Imp. S. D. II. 181

Etsi ex mandatis] Data est XIII. K. Jun. De bello renovato Antonii agit, his verbis, *etenim cum te recluso spem maximam omnes habuissent in tua virtute, florente Antonio: quis erat qui quidquam timeret, profligato illo, te liberato? Nec vero Lepidum timebamus. quis enim esset qui illum tam furiosum arbitraretur, ut, qui in maximo bello pacem velle se dixisset, is in optatissima pace bellum reip. indiceret?* Item paulo post, *quare velim equidem (id quod spero) ut plane abjectus & fractus sit Antonius. sin aliquid virium forte collegerit, sentiet, nec senatui consilium nec populo R. virtutem deesse, nec reip. te vivo, imperatorem.*

D. Brutus M. Ciceroni S. D. II. 182

Ad senatum] Data est XII. K. Jun. Vercellis. Dolet, se cum tironibus egentissimis esse: rogat ut quas ad senatum misit literas, perlegat, & si qua videbuntur, commutet.

tione non egeas] *Palat.* rtatione non egeas.

ı pluribus verbis] *Palat.* ea pluribus verbis.

ı officia] *Hitterp.* omnia *lodam.* ut omnia officia

aussa] *Amstelod. Hitterp.* *t. tert. Mentel.* cum reip.

ita mea est carior] *sic mss.* *ulgg.* quæ mihi vita mea

tibi ipsi faveam] *Stevv.* *m.* tum quod tibi ipse fa-

is consiliis] *Hitterp.* & tuis optimis consiliis.

ɪ ɪ s ᴛ. VI.

ʀ o D. B ʀ v ᴛ o I ᴍ ᴘ. S. P. D.] *sic mss. alii,* M. mp. Cos. Des. S. P. D.

hi mandata] *Pal. prim.* & *tevvech. Amstelodam.* tua .

re mihi gratissimum] *Ste-* ni gratissimum.

norifice de te diceretur] *Palat. Hitterp. Victor. ed.* d de te honorifice dice-

ncione maxima dixerim] in conventione maxima

ajus rei] *Hittorp.* adpetam

ɪ s ᴛ. VII.

n adhibuisset domi meæ] um adivisset domi meæ. *vvech.* cum adivisti domi

ı] *Pal. tert.* & Libono.

e ex M. Seio arbitror] *sic ed. vulgg.* cognoscere te ex ror.

volam] *sic Vatic. Palat. d. sed Mentel* meminisse *nstelod. cum vulgg* memi- *id. Not.*

res illa major & clarior] *sic Hittorp. Stevvech. Pall. duo. Victor. sed Amstelod. nonnullique alii,* quo etiam & res illa major & clarior.

Vel puerum potius] *sic mss. vulgg.* vel potius puerum.

P. 164. Dementes fuisse] *Hittorp.* clementes fuisse.

Legionem quartam] *in Hitterp. deest* quartam.

Seque ad salutem reip. defendendam] *in tert. Pal. deest* que.

Deinde proxime exercitu] *Hitterp.* deinde proximo exercitu.

Ita paratus & animatus] *ita Hittorp. & Vict. ed. Stevvech.* ita paratus seu ita animatus. *Amstelod. Mentel. & Gruter. ed.* ita paratus seu animatus. *vulg.* ita paratus atque animatus. *al.* ita paratus, ita animatus. *al.* seu armatus.

Debes esse] *sic mss. & Vict. ed. vulgg.* esse debes.

E ᴘ ɪ s ᴛ. VIII.

P. 164. Eo tempore Polla tua] *Hittorp.* eodem tempore Polla tua.

Misit ut ad te] *sic Amstelod. aliique. vulg.* misit ad me ut ad te.

Cum quid scriberem non habebam] *al.* cum quod scriberem non habebam.

P. 165. Nihil dum nunciabatur] *al.* nihil denunciabatur.

Admirabilis enim est] *sic mss. & Victor. ed. vulgg.* admirabilis est enim.

Quædam tui nominis caritas] *Hittorp.* tui quædam nominis caritas.

Romæ dilectus habetur] *al.* delectus, *& sic statim.*

Totaque Italia] *al.* totaque in Italia.

Occupavit animos hominum] *sic mss. & Victor. ed. vulg.* animos hominum occupavit.

Odioque diutinæ servitutis] *duo mss.* odioque diurnæ servitutis.

Quid Cæsar meus] *in Hitterp. deest* meus.

Me neque deesse] *deest in Hittorp.* me.

Deesse ulla in re] *Hittorp.* deesse in ulla re.

ıcceſſi] *Pal. prim. tert.* iſſem.

ecuniæ cccc amplius] *Amſtelod. niſi quod deſit* *t in praced. vocabulo* ac- *ıbunt pro* acceſſi. *vulgg.* ium quattuor millibus . cum fuit pecuniæ ca-

, ut meæ rei fam.] *MS.* ne meæ rei fam.

ıerum nunc legionum] *ed. ſed Amſtelod. cum* numerum legionum. nunc numerum legio- *tcb.* ſeptennium nume- lo.

ıſiſtere ſumtui] *ſic Am- Stevvech. Pal. prim. &* *Vor. ed. vulgg.* ſuſtinere

ıe in te facere ſenſeris] *ƒ. ed. vulgg.* ſi me hoc

Denhona. *Gebb.* Der- . de Rhoma. *Amſtelod.*

ı s т. X I.

: ſunt redditæ] *ſic Hit- vulgg.* litteræ a te mihi

Antonius] eſt *deeſt in*

legatos] *al.* totius Gal- os.

ıs erunt adminiſtrari] ſic opus erit admini-

evvech. perſpicies.

ere] *ſic Stevvech. Hit- ı. Vict. ed. vulg.* hoc te

Maii] *Palat. tert.* prid.

s т. XII.

ɛs] *Hittorp.* duas ple-

. Vibii] *Hittorp.* tabel- ı.

la præclara] *ſic Hittorp.* *Stevvech. Vict. ed. vulgg.* omnia illa tua præclara.

Cum paucis inermis] *ſic Hittorp. Amſtelodam. aliique. vulgo*, cum paucis inermibus.

Locum belli gerendi mutaſſe] *Ste- vvech.* ſolum belli gerendi mutaſſe.

Homines alii fracti ſunt] *omnes mſſ.* alii facti ſunt.

Exiſtimant] *MSS. nonnulli*, exiſti- matur.

Sed tamen providendum ſit] *ſic Am- ſtelod. & Vict. ed. vulgg.* ſed tamen pro- videndum eſt.

Ne quæ juſta querela] *ſic Vatic. & Victor. ed. vulgg. cum mſſ. aliis*, ne qua juſta querela.

Res ſe ſic habet] *ſic mſſ. alii*, res ſic ſe habet.

Hoc quam vim habeat] *ſic mſſ. & Vict. ed. al.* hoc quam habeat vim.

E p i s т. XIII.

P. 173. Attendere te volo] *Hittorp.* attendere volo.

Si meas litteras diligenter] *Hittorp.* ſi litteras meas diligenter.

Hirtium periiſſe neſciebam : Cæſari non credebam] *Hittorp.* Hirtium periiſ- ſe neſciebam : Aquilam periiſſe neſcie- bam, Cæſari non credebam.

P. 174. Hic dies hoc modo abiit] *duo Guilielm.* hic dies hoc loco abiit.

Poſtridie mane a Panſa] *Vatic. duo Guilielm. Vict. ed.* poſtero die a Panſa. *ſed Amſtelod. & Pal. tert.* poſtero die ad Panſam.

Itinera multo majora fugiens] *ſic Ste- vvech. Amſtelodam. Pal. tert. Hittorp. & Mentel.* itinera fecit multo majora fu- giens, quam ego ſequens. *vulgg.* itinere multo majore fugiens.

Quacunque iit] *ſic Hittorp. & Vict. ed. vulg.* quacunque ivit.

Homines arripuit] *Hittorp. & Pal. prim.* homines abripuit.

Volo tibi eſſe notum] *Hittorp.* tibi eſſe notum volo.

Se jam Ventidius conjunxiſſet] *ſic mſſ. & Vict. ed. vulgg.* ſe jam Ventidio conjunxiſſet.

Et orare cœperunt] *ſic mſſ. & Victor. ed. vulgg.* etiam orare cœperunt.

P. 175.

II. 115

M. Cicero Q. Gallio S. D.

Etsi plurimis rebus] Puto Gallium fuisse legatum Q. Philippi proconsulis in Asia. Commendat ei L. Oppium, & L. Egnatium, qui negotia habebant Philomeli. Non videtur autem adhuc Gallius in provinciam pervenisse: quia ait, *velim memoria tua causa des aliquid literarum, quæ tibi in provincia reddantur.*

I. 16

M. Cicero Q. Gallio S. D.

Etsi ex tuis] Commendat iterum Gallio L. Oppium.

I. 17

M. Cicero Appulejo Proquaest. S. P. D.

L. Egnatio] Appulejus videtur Quæstor fuisse Q. Philippi proconsulis in Asia. Commendat ei negotia ejusdem Egnatii, de quo ante.

. 7

M. Cicero Appulejo Proquaest. S. P. D.

L. Nostius] Eidem Appulejo proquæstori commendat L. Nostium.

I. 1

M. Cicero Q. Philippo Procos. S.

Gratulor tibi] Q. Philippus procos. ex provincia Asia Romam redierat. gratulatur ei Cicero quod salvum se Romam receperit.

I. 56

M. Cicero C. Memmio.

A. Fusium] Commendat A. Fusium. Hanc epistolam inter eas quæ ad Memmium scriptæ sunt, non collocavimus: quia ait, *ut mihi coram recepisti.* quæ vero ad Memmium scriptæ sunt, ostendunt Ciceronem nusquam cum Memmio loquutum esse, cum Athenis exulabat.

M. Cicero Cornificio Collegae S.

II. 242

Grata mihi tua literæ] Hæc epistola separata est a reliquis, quas Cicero ad Cornificium scripsit. nam cum reliquas scripsit, in provincia esse videtur Cornificius: cum hanc autem dedit, rusticari videtur. quod quando fecerit, non liquet.

M. Cicero Papirio Paeto S. D.

II. 54

Ain' tandem] Hæc epistola nihil ex se suppeditat, ex quo in suspicionem venire possimus, quo præcipue anno scripta sit. multas etiam alias ad Pætum scripsit epistolas, sed non omnes uno anno, ut ostendimus.

M. Cicero Papirio Paeto S. D.

II. 57

Amo verecundiam] Quod dixi de priore epistola, idem de hac judicandum est.

Cicero Trebatio S. D.

I. 409

Illuseras heri inter scyphos] Incerta omnino sedes est hujus epistolæ.

Cicero Trebatio S. D.

I. 407

Silii causam] Item hujus.

M. Cicero Q. Valerio Q. F. Orcae S.

II. 270

Si vales, bene est: ego quidem valeo. Credo] Reliquæ epistolæ ad Valerium Orcam scriptæ sunt, cum esset præfectus a Cæsare dividendis agris. hæc autem scripta est cum esset in provincia: in qua quo tempore fuerit, obscurum est.

Ci-

:. Nec vero sum oblitus littera- c *msf.* & *Vict. ed. al.* nec vero um litterarum.

Cæsari obviam venisses] *sic msf. alii, nec non Vict. ed. vulgg.* sari obviam venisset.

absentem me, vel in præsentes *vid. Not.*

tua fuerit assessio] *al.* acces-

nmium miseriarum metu] communi miseriarum metu.

am modo me gererem] *Hit- Victor. ed.* quonam modo gere-

. Quod esset alienum nostra] *sic msf.* & *Vict. ed. vulgg.* quod num a nostra amicitia.

stria] *Hittorp.* & inlustria.

multo occultiora] *Vatic. Pa- Vict. ed.* habeo multa occultio-

na cum fides in amicitia] *Ste-* axima tum fides amicitia.

:as, constantia] constantia *deest ch.* & *Pal. tert.*

olentia autem hominum] *al.* ntia autem hominum.

i non audis] *sic Hittorp.* & *Vict.* . ea si tu non audis.

me scio a te contra iniquos] quam me scio a te æque contra

a iniquos meos] *al.* contra ini- eos. *vid. Not.*

liquido negare soleam] *al.* quando negare soleam. *vid.*

o ipso suffragio] *Palat. tert.* lo suffragio.

go uti soleo] *Hittorp.* & *Vict.* go soleo uti.

s sermonibus] *Hittorp.* ex his nonibus.

. Maxima sunt laudum tua- *SS. quidam*, maxima sunt lau- rum.

mnis officii] *Hittorp.* a me om- i.

e alienius] *deest in Hittorp.* & *vulgo*, nec a te alienius.

EPIST. XXVIII.

MATIUS CICERONI S.] *MS.* Macius Ciceroni Sal. *al.* C. Matius M. T. C. S. P. D.

Ex tuis litteris cepi] *Hittorp.* cœpi.

Quia maximi æstimabam] *Pal. prim.* & *tert.* quia maximi existimabam.

Quod quum, ut volui, scio esse] *al.* quod quando, ut volui, scio esse. *al.* quod quoniam, ut volui, scio esse.

Patriæ amicitiam præponendam esse] *al.* patriam amicitiæ præponendam. *Palat. sext.* patriam amicitiæ præferendam.

P. 196. Proinde ac si jam vicerint] *sic Palat. tert.* & *Vict. ed. vulg.* perinde ac si jam vicerint.

Ad istum sapientiæ gradum non pervenisse] *sic msf. al.* a. i. s. g. non venisse.

In dissensione civili sum secutus] *Hittorp.* in dissensione civili secutus sum.

Quanquam re offendebar] *Hittorp.* re quanquam offendebar. *Stevvech.* quanquam re offendebat.

Tamen non deserui] *in Hittorp. deest* tamen.

Diminuta est] *al.* deminuta est.

P. 197. Civibus victis ut parceretur] *deest* ut *in Pal. sext.*

Perisse non indignari] *sic msf. vulgo*, periisse non indignari.

Cum præsertim iidem homines] *MSS.* præsertim cum iidem homines.

Plecteris ergo, inquiunt] *al.* plectêris ergo.

In facinore gloriari] *Palat. sext.* in facinore singulari.

Ne dolere quidem impunite licere] *sic Hittorp. Palat. prim. Vatic. Victor. ed. vulg.* ne dolere quidem impune liceret.

Gauderent, dolerent suo potius] *v. c.* dolerent, gauderent suo potius.

Nunc isti, ut quidem dictitant] *Palat. prim. tert. Hittorp.* nunc, ut quidem isti dictitant.

Nullius unquam periculi] *Hittorp.* nullis unquam periculi.

Ab humanitate desciscam] *al.* a. h. desistam.

Si

EX DECIMO ET QUARTO.

 Si

quias meæ diligentiæ] *Hit-* . meæ diligentiam.
fidem reiquepublicæ non] *Hittorp.* qui fidem mihi cæ non præstiterunt.
e rep. puto esse meritum] *it. Hittorp. Stevvech. aliique.* : rep. ita puto esse meritum. itum esse.
Cassius & Bruti] *Hittorp.*

onias fregi] *sic Hittorp. &* *tus.* leges Antoninas. *Am-* leges Antonianas fregi.
alis & familiarissimus Do-] *Pal. prim. Grut. Vatic.* sodalis & familiarissimus am.
meis bellum primus indi- eis bellum primus indixi. duxi.
k periculis] *Hittorp.* in la- alo.
m auctoritate apud ceteros *vvech. & Grut.* majore ani- te. *Lambin.* & majore au- d ceteros erimus.
III Kalend. Jun.] *Gruter.* Jun.

PIST. XV.

V.B.E.E.V.] *al.* si va- e V.V.B.E.V.
celerrime possent] *sic Vict.* os celerrime posset.
ovincia] *sic mss. & Vict. ed.* lata provincia.
civibus Romanis omnibus lenudatis] *in Hittorp. deest*

tis] *al.* ac diveratis.
e Asia excessisset] *sic mss. &* celerius Asia excessisset.
ua vectigalia] *Pal. prim.* vectigalia.
x ea correptum esset] *for-* correptum esset.
assem Dolabellæ in Lycia classem Dolabellæ esse in

pluris] *sic Hittorp. vulg.* areis. *sic & inferius* in na- ibus, *idem.*

Cum his navibus] *sic mss. & Vict. ed. vulgo,* cum iis navibus.

M. Marcello, Servio Sulpicio renovatum] *sic Pal. prim. Gruter. Amstelod. Vict. ed. vulgg.* M. Marcello, Servio Sulpicio Coss. renovatum.

Tantum enim afuit] *sic Hittorp. al.* tantum enim abfuit.

Diminutionemque majestatis] *Lambin.* deminutionemque majestatis.

Conscendere esse paratum] *al.* conscendere paratum esse.

Duum millium amphorum] *sic Victor. ed. vulg.* amphorarum. *vid. Not.*

Cum contumelia etiam nostra] *Stevvech. Pal. prim. Grut.* cum contumelia etiam vestra.

P.233. Cum omnibus suis navis conscendisset] *Victor. ed.* cum suis omnibus navis conscendisset.

Tanta in pravitate animadverti] *Amstelodam.* tanta imparvitate. *Mentel. cum vulgg.* tanta importunitate. *al.* tanta pravitate. *vid. Not.*

Magis vera existimarent] *Stevvech.* magis vero existimarent.

Quæ vere facta erant] *v. c.* quæ vere facta essent.

A nobis docebantur] *MSS. nonnulli,* a nobis dicebantur.

Qui tum magistratus gerebant. Hæc sive timore, ut dictitant, de agris, *&c.*] *al.* q. t. magistratus. Gerebant hæc. *vid. Not.*

P. 234. Neque nostra ex parte] *vid. Not. Mentel.* neque ex parte, neque nostrarum partium.

Neque nostro præsentium] *Stevvech. & Grut.* neque nostrum præsentium.

Italiam petisset] *sic prim. Pal. Grut. vulg.* Italiam petiisset.

Cum facile possent, noluerunt] *sic mss. & Vict. ed. vulgo,* cum facile possent, voluerunt.

Veniebant in suspicionem] *Amstelod.* veniebat in suspicionem.

Detinuisse nos] *Medic.* detenuisse nos.

Et demorati esse] *sic Vatic. Pal. pr. Grut. Mentel. Grav. sic. Vict. ed. vulgo,* demoratos esse. *Amstelodam.* demorari esse.

Laborisque consumserunt] *al.* l. consumpserant.

JOAN. FRID. GRONOVII
NOTAE
IN
PISTOLAS
M. TVLLII CICERONIS.

LIBER IX.

EPISTOLA I.

4. *ME in res turbulentissimas demisissem*] Quum suscepissem Rempub. undique conquassatam fulciendam, fretus dio eorum, qui me turpiter prodi-
it.

EPISTOLA II.

8. *NAvare remp.*] Efficere aliquid Reip. utile, juvare.
: *navare aliquid & efficere.*

EPISTOLA V.

. 12. *UT lavatio parata sit*] Instrumentum balneare.
drus *lavationem argenteam*, Fab.
11.

EPISTOLA VI.

. 16. *AT in perturbata republica vivimus*] Objectio: Vi-
ius ubi viris vivere indignum est re-
lica in tyrannidem prolapsa.
uu negat? sed hac viderint] Fateor.
hæc objectio tantum valet adversus
, qui se non instruxere ad utramque
unam tolerandam.

Hos Tusculanenses dies tuos] Sic agere, quemadmodum tu hos proximos dies in Tusculano tuo egisti inter libros, quos vel legis vel facis, eam demum ego veram vitam puto.

Pag. 17. *Patria non possit uti*] Quia nemini patebant honores aut procurationes publicæ, præterquam ex professo Cæsareanis.

Cur non abutamur] In bonam partem. ita tamen, ut plus sit, quam utamur. lib. X, 15: *obsequioque meo, si ita faceret, ad omnes res abuteretur.* Pro Milone 2: *quanquam in hac caussa T. Annii tribunatu, rebusque omnibus pro salute Reip. gestis, ad hujus defensionem non abutemur.*

EPISTOLA VII.

INdicabo malitiam meam] Fatebor tibi, quod astute cogitaram. VIII ad Att. ep. 25: *Mihi imposuisset aliquid, nisi tua malitia affuisset.*

Pag. 19. *Illud enim adhuc prædium suum*] De Cæsare domino Reip. loquitur, ut de domino privatarum possessionum, & de provinciis, tanquam prædiis ejus. Sic Juvenalis præfectum Urbi vocat *villicum* Sat. IV, 77:

> *Pegasus attonitæ positus modo villicus urbi.*

Quasi urbs sit villa Cæsaris. Sic interpretabantur illud ex Attellana de Galba: *Venit Jo, simus a villa*, Sueton. Galb. 13.

orem] *al.* violen-

let] *Hittorp.* & *Ste-*
ellet.
tis Octaviani plagas]
al. prim. sext. Ven.
rav. sec. edd. confeci
ni plagas.
atriæ fuisset] *in Pal.*

l illud unde diverti-
leamus illuc unde di-
ed redeamus ad illud

itam defert] *al.* af-

rit] *Stewech.* nostra

simo sis & excelso]
ict. ed. vulgo, tu sac
s & excelso.
hi] *Pal. prim. Vict.*
Luccium m. *Hittorp.*
Pal. sext. P. Lutium.
unque rebus pote-
ulcunque potero re-

torp. al. salutares.
] *Stewech.* resp. An-

modum sumus defa-
& *Palat. sext. vulg.*
dum simus defati-

] *sic Vict. ed. al.* de

T. XXVI.

S. *nonnulli*, Q. Cu-
epistola in multis mss.
Not.
] *Pal. sext.* Cn. Sa-

sic Hittorp. Stewech.
n. Anneium.
] *prim.* & *sext. Pal.*
. & *Mentel.* C. Ru-

ego te auderem ro-
Stewech. Palat. sext.
iam ego auderem te

ict. ed. habitura sit.

Erotem Turium] *Amstelod. Stew.* & *Pal. sext.* Eroten Turium.

Hæreditatem Turianam] *Hittorp.* Turianam hereditatem.

Habeas eos a me commendatissimos] *Hittorp.* & *Pal.* habeas eos commendatissimos.

EPIST. XXVII.

Equiti R.] *Stevvech.* equitis Romani.

Est autem ita temperatis] *Hittorp.* est ita temperatis.

EPIST. XXVIII.

P. 254. Adsentior tibi] *ista epistola in Amstelod. adhæret priori.*

Ne nimis liber in ulciscendo] *Palat. prim. Grav. sec. Stewech. Amstelod.* ne minus liber in ulciscendo.

Ne gravis civis] *Stevvech.* ne minus gravis civis.

Ne minus fortis, ne minus te dignus] *sic mss. vulg.* ne nimis fortis, ne nimis te dignus.

Quod mihi tuo nomine] *Hittorp.* mihi quod tuo nomine.

Senatus sæpius pro dignitate tua appellaret] *sic Amstelod. aliique mss. al.* appellaretur. *vid. Not.*

P. 255. Res neque nunc] *al.* res nunc.

Fuisset facillimo] *al.* facillima.

Si culpa a quibusdam abfuisset] *Hittorp.* & *Stewech.* si culpa a quibusdam fuisset. *Amstelod.* si culpa a quibusdam affuisse.

EPIST. XXIX.

Non modo tibi, cui omnia nostra] *sic Hittorp. Stevvech. Amstelod. Vatic. Victor. ed. al.* non modo te, cui omnia nostra.

P. 256. Plus homine delecter] *Hittorp.* plus homine delectet?

Quibus cum tibi verbis commendem] *Hittorp.* quibus hunc tibi verbis commendarim. *vid. Not.*

Causas enim] *Pal. prim. Amstelod. Vict.* causa enim tanti amoris. *vulg.* causam enim.

Pro-

epist. 14: *ut credulitas mea op. in periculum summum con-*

ISTOLA XXVI.

ILLud magis timui] Ut omit- teretis Narbonenses, quod : vos lætor.

. *Officio quod pauci sequun-* stati, quam in omnibus re- isi emendatissimi propositam

ISTOLA XXX.

AD *forum Gallorum*] Vi- detur intelligere forum quod & *Regium Lepidum*, & *vidi* appellabant. Vide Claver.

. *Scuto rejecto*] In hume- ta pectore non munito intel- ones me amicum & suarum se, & ab illis nihil mali me-

ISTOLA XXXI.

QVia utrobique] Non vi- detur hæc ratio esse , sed potius contrarium sua- præcedentia, sive subsequentia am si utrobique erant inimi- tius utrimque abesse. Lego, ummodo exponat æstum, in

. *Quæres, quanti æstimem?*] iendum. Mirabere forsan & quanti æstimem illud ambu- iri cum Cicerone?

ISTOLA XXXII.

DEpressus in ludum] Per vim & fraudem arenæ addictus, gladiator fieri coactus. Vide notas meas ad Sen. III de Ira 8.

Auctore sese] Id est, auctorante sese (& forte ita scripserat Asinius) vel au- ctoramentum promittente.

Pransus nudis pedibus, &c.] Signa in tanto facinore summæ insolentiæ & securitatis. *Pransus*, ut de Nerone di- citur, dum inspiceret corpus matris suo jussu occisæ, siti interim oborta bi- bisse, Suet. 34. *Nudis pedibus*, id est, sine calceis, vel in solea, ut in convi- vio esse solebant. *Tunica soluta*, discin- ctus, quod parum virile. Sen. ep. 92 de Mecœnate: *Altecinctum putes di- xisse. habuit enim ingenium & grande vi- rile, nisi illud secum discinxisset.* Et 114: *Non oratio ejus æque soluta est, quam ipse discinctus. Manibus rejectis ad tergum*, conversis retro & complicatis circa summos lumbos, ut nunc quoque so- lemus.

Defodit] Parte corporis in terram fixa, ut commovere se miser non pos- set. Vide me ad Sen. de Ira III, 3.

Pag. 142. *Circulatorem quendam au- ctionum*] Solitum circumeundo & ab una ad aliam se convenendo, nescio quam operam auctionibus dare.

Pag. 143. *Si quod jussistis, feci*] Con- jicio: *Quodcunque imperassetis facturum fuisse, sicut, quod non jussistis fecit*, nem- pe eo animo erga Remp.

EPISTOLA XXXV.

Pag. 152. COnsuetudinem suam in conservandis civibus] Egregia tantæ proditionis excusatio. Sed alludit, quod refert Suetonius, Julium acie Pharsalica victorem, pro- clamasse, ut civibus parceretur, & cuique suorum, quem vellet, unum partis adversæ servare concessisse, cap. 75.

EPISTOLA XXIX.

g. 200. *Atque ita in magnis periculis essem*] Vererer, ne quicquid reliqueram Romæ, militum Cæsareanorum præda esset: periclitarer, quicquid reliqueram, perdere.

LIBER XII.

EPISTOLA I.

g. 203. *Immunitates dantur*] Homines & populi stipendiarii & tigales tributis liberantur. Phil. v, 4: *reta falsa vendebat Antonius: regna, itates, immunitates in as, accepta pesia, jubebat incidi: hæc se ex commentis Cæsaris, quorum ipse auctor erat, ere dicebat.*

Pecunia maxima describuntur] Vel incuntur & colliguntur. Justin. xvi, 3. l assignantur & ex ærario tribuuntur, fere & Manutius, sed exemplis utitur on convenientibus. Terent. Phorm. 8, 30: *Illud mihi argentum jube ratim rescribi Phormio.* Ph. *Quodque ego scripsi porro illis, quibus debui.*

EPISTOLA II.

g. 207. *Nec est præterea*] Hoc tamen effecimus, multi ut oleant tam malo exemplo, sed nihil itra, quia nemo aliquid audet, & ui maxime potentes fovere vestram ussam deberent, silent.

EPISTOLA IV.

g. 210. *Certas res denuntiarent*] Ita legendum. juberent m abstinere Mutina, dimittere exerum, &c. ep. 24.

EPISTOLA VIII.

g. 215. *Et in meo Bruto*] F. *in M. Bruto.*

EPISTOLA X.

g. 217. *Tamen literis tuis ita persuasum*] F. *tum literis* . Ex tuis literis nemo non sibi promisit, jam oportere actum esse de Dolabella.

EPISTOLA XIII.

Pag. 222. *Reducendum*] Ut Sen. ep. 110: *etiamsi videatur eorum cura & favore produci.* Forte, ad optimam spem patriæ, non minimam tibi ipsi me provehas, tanquam de quo optima quæque patria, & tu quoque non minima sperare possis pietatis officia.

Pag. 223. *Esse cupio tibi copiam*] Quos esse multos cupio.

Me excipere] Suscipere in curam tuam, & mihi suffragari ad honores, quibus me dignum putabis.

Spem transitionis præbendo] Qui simulabant identidem sese jam dediturum & ad nos accessurum, & tamen, quum audiret me venire, ulterius semper recedebat. lege, *recedendo.*

Pag. 224. *Græcorum militum numero*] Sc. coacto tantam multitudinem paravit, ut sit instar justi exercitus.

Pag. 225. *Posita Παλτοῖ*] Stephanus Πάλτος πόλις Συρίας· ὁ πολίτης Παλτηνός. Terminatio adverbium loci significat, ut: οἴκοι, μεγαροῖ, αὐτοῖ.

EPISTOLA XIV.

Pag. 227. *Nos & Remp. quam valde desperaverint*] Quam insolentes erga nos fuerint, quod de rep. & bonis partibus actum putarent. Vide me ad Plin. xxii, 25.

EPISTOLA XV.

Pag. 233. *Potentia paucorum*] Sall. Catil. 30: *Hi utrique ad urbem Imperatores erant, impediti, ne triumpharent, calumnia paucorum.* Jugurth. 31: *nam illa quidem piget dicere, his*

'onsolatur] *Lambin.* iidem
tur.

ominem perustum, etiam-
volunt incendere] *Amste-*
ominem perustum & ina-
volunt incendere. *vid. Not.*

. *Edit. Paris. & Gebh.*
. - Α'λλ' ἐ-
- Ω'ς ἐτ.
aud -
- Α'λλ -
- Sed -
δεῖ γε καὶ Α'λλ' ἄγε, πῶς
νοίμῳ, μέμονας; ἐ δεῖ
γὰρ ὁ ἐ κλ. ἀπο-
λέσθαι,
ἐ μέγα - - Α'λλὰ μ - .
jam movent, ut vides] *sic*
. *ed. al.* sed minus me jam
vides.

cumulum commenda-
Hitterp. & Stewech. ad-
ulum commendationis

IST. XVI.

ex eo] *sic omnes mss. Lam-*
le eo.
me existimare cœpi] *sic*
ech. *Amstelod. Grav. sec.*
el. cum per me existimare
cum optime existimare

:er te quoque ita existima-
m te speraret quoque.
llicitus] *Hitterp.* non so-
.

a meum de eo judicii]
ionium mei de eo judi-

magni æstimabat] *Am-*
pse magni æstimat.

IST. XVII.

] *Manut.* M' Curius.
Curius, L. M' Curius.

Patris negotiatur] *Hit-*
atur Patris.
ni] *Hitterp. & Pal. sext.*
. *vid. Not.*

Mihi vinculum cum eo est] *Hitterp.* vinculum mihi cum eo est.

Forte cognosti] *sic Pal. prim. & Vict. ed. al.* forte cognovisti.

Ea est enim humanitate] *sic Palat. sext. & Vict. ed. vulg.* ea enim est humanitate.

Jam ipsum per se commendatum] *Stevvech. & Victor. ed.* jam per se ipsum commendatum.

Aut nondum eum satis habes cognitum] *Pal. prim. sext. Amstelod. Vict. Vulg.* aut eum nondum satis habes cognitum.

Aut quæ caussa est] *fort.* aut si quæ caussa est. *Lambin.*

P. 290. Debent facere ii] *in Hitterp. & Stevvech. desunt,* facere ii.

Eos esse M' Curii] *Hitterp. & Stevvech.* esse eo M' Curii.

EPIST. XVIII.

Quasi rogatus] *Hitterp.* q si rogatus. *sext. Palat.* qui si rogatus. *Mentel.* quam rogatus. *al.* quam si r.

Quem unice diligo] *sic Hitterp. Palat. sext. Gebhard. ed. al.* quem ego unice diligo.

Esse gratum necesse est] *Hitterp.* gratum esse necesse est.

P. 291. Quum mihi pro conjunctione nostra] *sic Vict. & al.* quando mihi pro conjunctione nostra.

Negavi mihi facienda esse] *Palat. prim. & sext. Hitterp.* negavi mihi faciunda esse.

Ex nostro amore] *Stevvech.* ex meo amore.

EPIST. XIX.

Sed ea caussa etiam cum aliis compluribus] *al.* sed ea caussa communis ei est cum aliis compluribus.

Fortunas absentis] *Pal. quint. & sext.* fortunas præsentis.

Effectum tamen est & ipsius] *Hitterp.* effectum tamen & ipsius.

P. 292. Omnia a te studia summa cura peto] *Hitterp. & Pal. sext.* omnia a te summo studio & cura peto. *Stevv. Palat prim. Amstelod.* omnia a te studio summo cura peto. *Mentel. & Grav. sec.*

 omnia

najorem modum] *Hit-b.* majorem in modum.

se notum] *sic Pal. prim. Stewech. Amstelod. Vict.* tibi esse notum.

s t. XXV.

m meum & familiarem] *& sext. & Victor. vulg.* ut familiarem meum. *Am-*pitem meum & familia-

s t. XXVI.

] *sic Hittorp. Pal. prim. ed. Amstelodam.* L. Me- L. Messinius.

a caussa] *sic Hittorp. Ste-d. Vict. ed. vulgg.* te sua

facturum] *sic mss. vul-m uno ms.* libenter te esse

ten esse speravit apud te

litteras] *sic omnes mss.* un tamen esse speravit te teras.

a judicabat] *Pal. prim.* .udicabat. *Hittorp.* id cum

audierat] *Stewech.* ex me

e tam mihi necessario] mine tam necessario.

otiatus est] *sic Hittorp. ex. Amstelodam. Stewech.* lide.

potestate] *Hittorp.* cum :.

odo tuo fieri posset] *sic*

am tua dignitate] *sic mss.* si non alienum a tua di-

m cum senatore res est] *& Victor. ed. al.* quando es est.

n id tuæ dignitatis esse] *e Hittorp. Stewech. Palat. Vict. ed. vulg.* neque dignitatis esse arbitraba-

Quasi commendaticias] *fort.* & quasi commendatitias. *Lambin.*

E p i s t. XXVII.

Tam diligenter observes] *Victor.* diligentes.

Sæpius : sed tamen] *al.* sæpius tamen.

Ut vos soletis in formulis] *Stewech. Palat. prim. & sext. Amstelod. Medic.* ut volet is in formulis. *al.* & volet is in f. *Hittorp.* ut videtis in formulis. *vulgg.* ut vos in vestris formulis soletis.

P. 300. C. Avianus igitur] *Hittorp. & Stewech.* Cavinius igitur.

Incredibilis mihi] *sic Hittorp. al.* incredibiles mihi.

Æmilii Aviani] *Hittorp. & Stevvech.* Æmiliani. *v. c.* Aimilii Aviani.

Potuisse tractari] *sic mss. & Vict. ed. al.* tractari potuisse.

Quos tibi ego] *sic mss. & Victor. ed. vulg.* quos ego tibi.

Atque intimis] *Hittorp. Stevvech.* atque intumis.

Qui mihi debere aliquid videntur] *sic Palat. sext. & Vict. ed. al.* qui mihi aliquid debere videntur.

Jucundissime conjunctissime vivo] *sic Stevvech. & Vict. ed. vulgo*, jucundissime conjunctissimeque vivo. *al. mss.* jucundissime & conjunctissime vivo. *Amstelod.* jucundissimo conjunctissime vivo.

E p i s t. XXVIII.

P. 301. Quæ mihi omnia grata] *sic Pal. prim. Amstelod. vulgo*, quæ omnia mihi grata.

Studia illa nostra] *Vict. ed.* studia nostra.

Sed duo sunt, quæ te nominatim rogo] *Pal. prim. Stevvech. Amstelod. plurimique alii mss. Vict. ed.* duo quidem te nominatim rogo.

P. 302. Illud quod supra scripsi, id tibi confirmo in meque recipio] *vid. Not.*

Homini gratissimo jucundissimo benigne fecisse] *sic Amstelod. Pal. prim. & sext. Vict. ed. al.* gratissimo jucundissimoque benigne fecisse. *al.* gratissimo & jucundissimo benigne fecisse.

VARIARUM
CTIONUM
OMUS SECUNDUS.
LIBER IX.

PIST. I.

his litteris] *al.* ex iis lit-
s. *Stewech.* ex his litteris
s.
;] *sic Amsteled. aliique.*
s. *quint. Pal.* ad se mis-

al. ex eisdem. *al.* ex his-

nen venio] *sext. Palat.*

are tuum adventum] *v. c.*
adventum tuum.
allevationem] *Pal. sext.*
tionem. *sic & alibi libri*
evo *scribunt. Palat. prim.*
ationem.
:asse aliqua re] *Stewech.*
a re.
'are] *sext. Palat.* aliquid

veteribus amicis] *sic*
. *Pal. multique alii. vulgo,*
Stewech. redisse cum ve
nostris
:eram] *Palat. sext.* usum

:em] *Vict. ed.* iis suscense-

uppudebat] *Hittorp.* sub

m mihi, cum me in res
as infidelissimis sociis de-
. prim. videbam enim me
issimas infidelissimis so
sic & duo Gulielmii libri,
idebam *legunt* videbant.
bar enim mihi, cum me
ntissimas infidelissimis so-

Et revocant in consuetudinem] & *deest in sext. Pal.*

Quod in eo permanseris] *sic mst. vulgati*, quod in ea permanseris.

Quum placatis his utor] *sic Victor. Amsteled. & vulg.* quando placatis his utor. *alii duo msi.* quoniam p. h. u.

Et ea, quæ impendeant, me facile transiturum] *vid. Not.*

Sive in Cumano ad te placebit] *al.* adire te. *al.* sive in Cumano apud te placebit. *vid. Not.*

Sive quod minime velim] *Stewech.* sive quod minus velim.

Ut id utrique nostrum] *Stewech.* ut hic utrique n.

Commodissimum] *Stewech.* commodissimus.

Esse dijudicetur] *vulgo* videatur. *vid. Not. Victor. Manut. & Gebhard.*

EPIST. II.

P. 5. Caninius idem & idem noster] *Pal. sex.* Caninius idem & frater cum ad me pervesperi venisset *v. Not.*

Pervesperi] *edd.* nuper vesperi.

Dixi ei, me daturum aliquid mane; ut peteret rogavi] *sic Pal. prim. Amsteled duo Gulielm. ed. Vict. sed Pal. sext. ac edit. prim.* dixi ei, me daturum litterarum aliquid : mane ut peteret rogavi. *vulgati*, daturum aliquid mane, & ut peteret rogavi.

Attamen eam ipsam] *Pack.* & tamen eam ipsam.

Eam ipsam tibi epistolam misissem] *sic Amsteled. Pal. prim. Vict. edd. vulgo*, eam ipsam epistolam misissem.

At tibi repente] *sic Vict. aliique meliores libri. vulgo*, at ibi repente. *Palat. sext.* at ubi repente.

m ipse sequar] *al.* euntem ipse

:ii nostri, ne si eos quidem, cuti non sunt, non pœnitebis pœnitendum putarem] . consilii nostri, nimis eos qui insecuti non sunt, non , nisi pœnitendum putarem. ii nostri, nisi eos quid. *&c.*

cundiores] *sic mss. vulgo,* ita- ndiores.

tem otiosorum] *Hittorp.* si ocio solus. *Pal. sext.* si veri- solvo.

io modo se res haberet] *al.* m. s. r. habeat. *al.* quoquo se habeat. *al.* habeant. *Lam-* uo modo se res habet.

illos vereor] *al.* magis illos

tio] *MS.* ut lautio.

E p i s t. VI.

Est igitur adventus in exspe- *Amsteled.* est igitur adventus ilicet in exspectatione. *al.* est entus Cæsaris in exspectatio- *et.*

ssiense venturum] *duo mss.*

Ostiæ videri eum commodius] *sic Hittorp. aliique mss. Am-* me videri commodius eum . *al.* Ostiam videri c. c. e. p. Pomptinum videri commo- exire posse. *Lamb.* in Ostiense p.

:s amantes tui] *duo mss.* .i.

que] *vid. Not.*

uid enim ille facturus sit in-] sit *in vulgatu plerisque*

tentavi tibi] *sic Amsteled. Palat. Vict. ed. vulgo deest* p. simul ostentatui. *latet hic*

l non probem ? quid enim ræter initia rerum] *sic &* *id. Not.*

: consilii fuerunt] *in primo* *st.*

Aut illos necesse esse] *sic Amsteled. Vatic. Grut. alii,* aut illos necesse est.

Cum videremus, quam illud ingens malum alterius utrius exercitus & ducum interitu] *Amsteled. aliique duo mss.* cum viderimus. *id. Amsteled.* alterutrius *retinet. vide Not. al.* quum videremus ill. ing. mal. alterutrius exerc. & duc. interitum.

P. 16. Quam vel emori] *Amsteled.* velle mori. *vid. Not.*

At aliqua tamen vivere] *Palat. sext.* aut aliqua.

Sed hoc viderint] *sic mss. & Victor. vulg.* sed hæc viderint.

Magnum hominem duxi; tum quod his] *Amsteled. aliique mss.* cum enim te semper magnum hominem duxerim, quod his.

Instar esse vitæ puto] *al.* instar esse victoriæ puto. *al.* i. vict. p.

P. 17. Multi etiam] *Pal. sext.* multi eam.

Vacationem etiam habent publici muneris] *Vict.* vacationem, eadem habent p. m. *Amsteled. aliique mss.* vacationem, eandem habent p. m.

Iis concedente rep.] *MSS.* his c. rep.

Sed plus facio] *Peck.* sed facio plus.

Quam ipse qui narro] *Grut.* quam ego ipse qui narro.

Quæve audiero] *MSS.* quæ tua audiero. *edd.* quæ tua interesse audiero.

E p i s t. VII.

Cœnabam apud Seium] *MSS.* Sevium.

Quod antea calumniatus sum] *MSS.* quod ante a te calumniatus sum. *al.* quod antea te calumniatus sum.

P. 18. Volebam prope alicubi esse, si quid] *sic mss. alii mss.* esset. *Manut.* esse te. *al.* alicubi siquid.

Quum confecta sunt omnia] *sic Victor. vulgo*, quando confecta s. o. *al.* quoniam c. s. o.

Quin equis viris] *al.* quin æquis viris. *al.* quin equis velis.

De L. Cæsare F.] *nonnulli mss.* de L. Cæsaris F.

Non desino] *nonnulli mss.* non desisto.

Sophia Septimiæ] *al.* Septi-
. Septimæ.
deo mihi] *sic mss. & Victor. ed.*
adeon' tu mihi. *al.* an adeo

abeat Bursa Plancus] *sic Palat.*
. *sext. Amstelod. Hitterp. Peck.*
ne habeat Plancus Bursa.
iqua majuscula cura] *Pal. sext.*
liqua majuscula cura.
llæ] *al.* Syllæ, *& alibi.*
. Certam scierit] *Lamb.* cer-
et.
ceteroqui] *sic Vat. prim. Palat.*
ict. *vulgo*, cetera qui. *al.* ego
ui. *al.* ego, certa q. *al.* ego inter
quæ.

E P I S T. XI.

quum brevi tempore] *sic Victor.*
vdam. & alii libri, sed quoniam
empore.
. quo ita sim fractus] *al.* non
a sim fractus.
ta mihi omnis est] *sic Pall. duo*
lod. Vat. Peck. Vict. & prim. edd.
erepta nihil omnino est.
ii mihi obtrectent] *prim. Pal.* si
obtrectent.
tati litterarum mearum] *sic*
m. Palat. alii, brevitati mearum
am.

E P I S T. XII.

um etiam & terras] etiam *deest*
ns.
m velim sic legas] quam *quidam*
in habent.
gno opere dignam] *sic mss. vulgo*,
opere dignam.
nusculum mittere volui] volui *in*
libris desideratur.

E P I S T. XIII.

8. C. Subernius] *un. ms.* C. Vbe-
al. C. Suberinus.
am fore putarat] *quat. mss.* puta-

9. Qui est item ut Calenus]
mss. vulgo, qui est item Ca-

Hosce igitur ambo] *sic Vatic. Victor. vulgo* ambos.
Majore cura] *duo mss.* majori cura.
Sic velim tibi persuadeas] *al.* sic velim persuadeas tibi.
Tum municipio Caleno] *prim. Pal.* cum municipio Caleno.
Quocum mihi magna necessitudo] *Amstelod. Victor. ed. al.* qui cum mihi m. n.
Nihil obest dicere] Dicere *deest in sext. Pal. & Hitterp.*
Quum his Cæsar] *sic Victor. vulgo*, quando his Cæsar.

E P I S T. XIV.

P. 30. Convenio autem quotidie plurimos] *Peck.* convenio autem plurimos quotidie.
Valetudinis causa veniant] *vid. Not. mss.* valitudinis.
P. 31. Ne imminuam tuam laudem] *sic mss. & Victor. vulgo*, laudem tuam.
Non alienum dignitate tua] *sic mss. vid. Not.*
Te juvenem] *Hitterp.* te viventem.
Neapolim venissem] *Stewech.* Neapolim venirem.
Plane salutavit] *duo mss.* plane salutaverit.
Gratulor tibi cum tantum vales] *sic Amstelod. aliique. vulgo*, gratulor tibi quod tantum vales.
Jam salvi esse possemus] jam *deest in nonnullis libris. prim. Palat.* tam salvi esse possemus. *al. vet. cod.* tum salvi esse possemus. *sic & Amstelod.*
Vere Consulem dicere] *MS.* vere dicere Consulem.
A te autem peto] *Palat. sext.* æstate autem peto. *correctum erat* ex te autem peto.
P. 32. Hæc enim jocatus sum] *duo mss.* hic enim jocatus sum.
Ad te transfuderim] *Stewech.* ad te transfunderim. *al.* ad te transtulerim.
Tum his tuis factis] *al.* tum tuis his factis.
In amore fuerit ardentius] *vid. Not.*
Nihil pulchrius, nihil amabilius] *MS.* nil pulchrius, nil amabilius.

onsolatur] *Lambin.* iidem
ur.
minem perustum, etiam-
volunt incendere] *Amste-*
ominem perustum & ina-
volunt incendere. *vid. Not.*

Edit. Paris. & Gebh.
- Α'λλ' ἐ-
. Ω'ς νῦν.
aud-
. Α'λλ-
- Sed-
... Α'λλ' ἄγε, πῶς
... μέμονας; ἐ δεῖ
... κτλ. ...
...
: μέγα-- Α'λλὰ μ--.
am movent, ut vides] *sic*
ed. al. sed minus me jam
ides.
cumulum commenda-
Hitterp. & Stewech. ad-
ulum commendationis

IST. XVI.

æ eo] *sic omnes mss. Lam-*
e eo.
ne existimare cœpi] *sic*
ch. Amstelod. Grav. sec.
l. cum per me existimare
cum optime existimare

t te quoque ita existima-
n te speraret quoque.
licitus] *Hitterp.* non so-

a meum de eo judicii]
onium mei de eo judi-

magni æstimabat] *Am-*
se magni æstimat.

ST. XVII.

Manut. M' Curius.
Curius, L. M' Curius.

Patris negotiatur] *Hit-*
itur Patris.
ii] *Hitterp. & Pal. sext.*
vid. Not.

Mihi vinculum cum eo est] *Hitterp.* vinculum mihi cum eo est.

Forte cognosti] *sic Pal. prim. & Vict. ed. al.* forte cognovisti.

Ea est enim humanitate] *sic Palat. sext. & Vict. ed. vulg.* ea enim est humanitate.

Jam ipsum per se commendatum] *Stevvech. & Victor. ed.* jam per se ipsum commendatum.

Aut nondum eum satis habes cognitum] *Pal. prim. sext. Amstelod. Vict. Vulg.* aut eum nondum satis habes cognitum.

Aut quæ caussa est] *fort.* aut si quæ caussa est. *Lambin.*

P. 290. Debent facere ii] *in Hitterp. & Stevvech. desunt,* facere ii.

Eos esse M' Curii] *Hitterp. & Stevvech.* esse eo M' Curii.

EPIST. XVIII.

Quasi rogatus] *Hitterp.* q si rogatus. *sext. Palat.* qui si rogatus. *Mentel.* quam rogatus. *al.* quam si r.

Quem unice diligo] *sic Hitterp. Palat. sext. Gebhard. ed. al.* quem ego unice diligo.

Esse gratum necesse est] *Hitterp.* gratum esse necesse est.

P. 291. Quum mihi pro conjunctione nostra] *sic Vict. & al.* quando mihi pro conjunctione nostra.

Negavi mihi facienda esse] *Palat. prim. & sext. Hitterp.* negavi mihi faciunda esse.

Ex nostro amore] *Stevvech.* ex meo amore.

EPIST. XIX.

Sed ea caussa etiam cum aliis compluribus] *al.* sed ea caussa communis ei est cum aliis compluribus.

Fortunas absentis] *Pal. quint. & sext.* fortunas præsentis.

Effectum tamen est & ipsius] *Hitterp.* effectum tamen & ipsius.

P. 292. Omnia a te studia summa cura peto] *Hitterp. & Pal. sext.* omnia a te summo studio & cura peto. *Stevv. Palat prim. Amstelod.* omnia a te studio summo cura peto. *Mentel. & Grav. sec.* omnia

omnia a te summo studio curaque peto.

C. Memmius] *Amstelodam. Hittorp. Pal. prim. & sext. Amstelod. Mentel. & Graev. ...* C. Menius. *sed Stewech.* C. Memmius. *Vatic. & Vict. ed.* C. Maxinius.

In calamitate exilii sui] *al.* exsulii sui.

Ut Lysonem] *Hittorp. & Palat. sext.* & Lysonem.

Quod si feceris] *Hittorp. & Pal. sext. in marg.* quod si legeris.

Quod cum fieri vehementer studeo] *Palat. sext.* quod tum fieri vehementer studeo.

Minus cumulate videbere fecisse] *sic Stewech. Amstelodam. & Vict. ed. Palat. prim.* minus cumulate videre effecisse. *Hittorp.* minus cumulate videre fecisse. *Mentel.* si minimus cumulato jubere fecisse. *vulg.* si minus cumulate videberis fecisse.

Negligenter scripsisse] *al.* neglegenter scripsisse.

Scripsisse putet] *sic mss. omnes & Vict. ed. vulgo.* scripsisse de te putet.

Quanti tamen me faceres] *sic Vatic. alii*, quanti enim me faceres. *Amstel.* quanti enim me feceris.

P. 294. In majorem modum] ... *mss. & Victor. ed. vulg.* majorem ... dum.

C. Avianium Hammonium] ... *Pal. sext. Hittorp & Vict. ed. al.* C. ... num Hammonium. *L. Ammon...* *Lamb.*

Tum etiam in me ipsum] *sic Pa...* *& sext. & duo Graev. & Vict. ed.* tum etiam quod in me ipsum.

Ut eum Hammonium & in] ... eum & in.

Hominem prudentem] *sic Amst... Palat. prim. & Vict. ed. vulg.* hominem prudentem.

EPIST. XXII.

T. Manlium] *unus Gudian.* T. ... lium. *Graev. sec.* T. Manilium.

Qui ita existimavit] *Pal. prim. Hittorp. Stewech. Victor. ed.* qui ... existimavit.

P. 295. Ex ipsisque praeterea] ... *Hittorp. Stewech. Pal. prim. & sext. Amstelodam. Victor. ed. vulg.* ex ipsius ... terea.

Te eum quem soles] *sic Amstel... Pal. prim. & sext. Vict. ed. vulg.* ... quem soles.

e curæ tibi sit] MSS. quantæ sit.
Vereque arbitrer diligi] sic mss. ;reque arbitror diligi.
t nostra fortuna] al. quod & tuna.
jure discessum est] Hittorp. discessum est.
æstari quicquam potest quale it] Stewech. & Amsteled. nec icquam p. q. f. f. al. nec præquam potest, quale futurum

civitate libertas] Hittorp. esa libertas.
Et consuetudine legendi] al.

ina jam confecerit [illegible]
si quod afferatur] sic mss. vid. rim. & Peck. pro afferatur, devulgo pro si quod scribitur si

ione vario] Stewech. in sertios.
i loco] sic mss. vulgo, posuisti

os] al. Attianos. sext. Palat.

Qua mihi videor dupliciter caqua videor mihi dupliciter ca-

l temere dicam aut faciam] sic msi. vulgo, ne quid temere dimve.
iorum superiorum] al. supe-onsiliorum.
& imbecillam] al. levem & m.
tu secundum OEnomaum] lo tu secundum OEnomaum. dat. quomodo te secundum ium.
maum Accii] al. Attii.
tu mihi Popilium] al. quem ompilium. al. Polypum.
Quem denarium narras] al. im. sed vide Not.
Quod mihi bonam copiam c msi. etiam Amsteled. al. jures

em habebas] al. augebas.
culis te faciebam] sic Vatic. exsedic. alii msi. & edd. quæstiunciebam.

P. 44. Æstimationem aliquam te putes accipere] sic msi. edd. existimationem aliquam te p. a.
Etiam hæc levior plaga est] sic Victor. msi. al. & jam hæc levior plaga est.
Memini te mihi Phameæ cœnam narrare] MSS. quidam, memini mihi te Phameæ c. n. al. Phaniæ.
Tempestius fiat] al. temperatius f.
Ad matris cœnam revocare] al. ad matris cœnam vocare. vid. Not.
Polypum] prim. Pal. Philippum.
Solebam enim antea delectari] alii, debilitari. vid. Not.
P. 45. Ad tyrotarichum] Amsteled. ad tirotaricum. Stewech. tirotariodium.
Balneum calfacias] al. balneum calefacias.
De villa Seliciana] al. de villa Feliciana. al. de villa Se--ciliana. al. Siliana. al. Cæciliana.
Sannionum] prim. Palat. Samnonum. al. Sannonum. al. Samnionum. & Samiorum.

EPIST. XVII.

Non tu homo ridiculus es] sic Amsteled. aliique msi. vulgo, num tu homo ridiculus es?
P. 46. Immo vero si me amas] sic msi. & Victor. ed. alii, immo, si me amas.
Satis igitur nobis esse debet, quidquid conceditur] MSS. nobis igitur satis esse debet, quicquid conceditur.
Hoc si qui pati non potuit] sic msi. vulgo, si quis p. n. p.
Hoc non longe abest a Tusculano] sic Vatic. Amsteled. Palat. prim. & sext. Vict. ed. vulgo, hic non longe abest a Tusculano.
Quando ego, vir fortis] sic libri septem veteres. duo quoniam, unus cum.
Vir fortis, idemque philosophus] al. vir fortis, idem quod philosophus.
Se cum multis colligavit] MS. se cum multis conligavit.
P. 47. Non modo me, qui] al. non modo non me, qui.
Ipse temporibus] MSS. ille temporibus.

...neque id ambitione adductus] *Hitterp.* neque id ambitione ductus.

...ad tum familiaritate] *Hitterp.* sed ... familiaritate.

EPIST. XXXII.

...am lauta] *duo mss.* tam laudata.

...uam nobili] *MSS. & Victor. ed.* ...que nobili.

L. & C. Clodios] *Palat. sext.* & ...am Clodium. *Amstelod.* M. & Clo... *Mentel.* M. & C. Clodium.

...os mihi maxime esse conjunctos] ...e hos homines mihi maxime esse ...nctos.

...ro a te in majorem modum] *sic* *& Vict. ed. vulgo*, peto a te majo... in modum.

...his omnibus in rebus] *in multis deest* ut.

...a fides dignitasque] *sic mss. & Vict.* ...a dignitas fidesque.

EPIST. XXXIII.

...illius ordinis] *Stevvech.* ut ulli or...

...uo sic utar] *sic mss. vulgo*, quo sic ...

...ilarus] *sic mss. & Vict. ed. vulgo*, ...rius.

...emonstratus] *quatt. mss.* Demon...tus.

...uos tibi negotiaque omnia Nasonis] ...*vvech.* quos tibi omnes n. o. N.

EPIST. XXXIV.

...ilybetano] *sic mss. & Vict. ed. vulg.* ...ibaetano. *Hitterp.* Lilibitoni. *alii libri*, Libitoni. *al.* Lylibaetano.

...lajorem in modum] *Hitterp.* in ma...m modum.

...ares ut is intelligat] is *deest in Pal. & Stevvech. in aliquibus desideratur* ...s.

...laximo sibi apud te & adjumento & ...amento] *in Hitterp. desunt hac verba*, ...imo sibi ornamento fuisse.

EPIST. XXXV.

...ntiquus est hospes meus] *Stevvech.* ...quus hospes meus.

In Novocomenses] *Hitterp.* Novocomesis.

Nomen autem Aviani secutus est] *sic duo Guilielm. prim. Pal. Amstelod. Vict. ed. Hitterp.* nomen autem Aviani hic secutus est. *Vatic.* nomen autem Avianii consecutus est.

Flacco Aviano] *Vict.* Flacco Avianio.

EPIST. XXXVI.

P. 310. Mihi vetustum hospitium est] *Palat. sext.* mihi vetus hospitium est. *Stevvech.* mihi vetustissimum hospitium est.

P. 311. Quod de Mega vereretur] *Hitterp. & Palat. sext.* quod Demetrio gravaretur.

Magno sibi ornamento fuisse] *Vatic. prim. Pal. Amstelod. Vict. ed.* magno ornamento fuisse.

EPIST. XXXVII.

Philoxeni filium] *Hitterp.* Philaxeni filium.

Calactinum hospitem] *sic Amstelod. & Vict. ac. Lamb. edd. vulgo*, Calatinum hospitem. *Hitterp. & Palat. sext.* Calactineum hospitem.

In majorem modum] *sic Hitterp. Amstelod. ut saepe alibi. vulgo*, majorem in modum.

Ad me delata res est] *Stevvech.* delata ad me res est.

Leges Calactinorum] *Pal. sext.* Calactianorum, *vulgo*, Calatinorum.

Autem se res habet] *Stevvech.* autem res se habet.

EPIST. XXXVIII.

L. Bruttius] *sic Vatic. & Vict. ed. Amstelod. & Hitterp.* L. Brutius. *Stevvech.* L. Brutus. *& sic postea.*

EPIST. XXXIX.

Ex qua reliquus est] *Hitterp. & Pal. sext.* in qua reliquus est.

M. Titurnius Rufus] *Hitterp.* M. Tyburnius Rufus.

In majorem modum] *sic Hitterp. Palat.*

i vincla] *sic prim. Palat.*
lor. ed. vulgo, temporum

existit in remp. Consu-
:.
natui] *vid. Not.*
is positis] *duo mss.* non

& servitutis metu] *Pal.*
, etiam servitutis metu.
es] *Hittorp.* hæc si ages.
m Consul & consularis]
gnus etiam & Consul &

is amplissimis] *Pal. sext.*
nulli, tum in iitis amplis-
tend. conjecit Lambinus.
xperiendo in ea ratione]
, quæ tu in experiendo ea
xpendendo.
l. Aprilis] *sic mss. alii*,
. *vulgo*, datum XIII Kal.

ist. VII.

exhortatione] *Pal. sext.*
exhortatione.
transire] *edd.* ad te ipsum

olore] *Stewech.* medio-

cerem eo rem] *al.* dum
o rem.
iquid & consulatu meo]
num aliquid ex consulatu

ist. VIII.

dquam ulli pollicendum]
m illi pollicendum.
nentis cogitata] *duo mss.*
tis cogitata. *al.* optima
ata. *v. c.* optima mentis

misisset] *Hittorp.* fortuna

pe ad proficiendum] *Men-*
spe ad perficiendum.
ihi temperavissem] *Pal.*
si in eo mihi obtempera-

tum nobis temporis, &

magni laboris, & multæ impensæ opus fuerunt] *vid. Not.*

P. 85. Ut ab republica potius] *Pal. sext.* ut ab ea republica potius.

Superiore anno] *Palat. sext.* superiori anno.

Eliciendæ etiam voluntates] *vid. Not.*

Exercitibusque præfuerunt] *Palat. sext.* exercitibus præfuerunt.

P. 86. Invitis quibusdam] *prim. & sext. Palat. & Mentel.* invictis quibusdam.

Ita nunquam diffitebor] *sic mss. vulgo*, itaque nunquam diffitebor.

Denuntiatio boni civis imparati] *duo mss.* enunciatio boni civis imparati. *unus ms.* imperati.

Viro forti atque strenuo] *MS.* strenuo.

Curam reip. summæ defendendæ] *al.* curam reip. summe defendendæ. *al.* curam rei summæ defendendæ.

Ab omni re sumus paratiores] *edd.* ab omni re simus paratiores.

Bene sperare de nobis] *Pal. sext.* bene de nobis sperare.

Nostra liberalitate] *Pal. sext.* nostra libertate.

P. 87. Quantas hæ gentes] *MS.* quantas eæ gentes. *Pal. sext.* quantas hee gentes.

Ipse ita sum animo paratus] ita *deest in duobus mss. pro* sum *Amstelodam.* sunt.

Periculum possim morari] *sic mss. al.* periculum morari possim.

Hæc si jam expeditis omnibus rebus] *MSS.* hoc si jam expeditis o. r.

EPIST. IX.

P. 88. Nihil me tibi temere aut te ceteris] *vid. Not.*

Certe hoc majus habes testimonium] *Hittorp.* certe hoc magis habes testimonium.

Prævidere te spero] *vid. Not.*

Ita ab imminentibus malis resp.] *Palat. sext.* ita ut ab imminentibus malis respublica.

Præmiaque vestra suspicio] *Hittorp. & Pal. sext.* præmiaque vestra suscipio.

P. 89. Contra quod ipse pugno, & temporis] *sic prim. Palat. Amstelodam. Men-*

a propter familiaritatem] *Pal.* *Vict. ed.* tum propter familiari-

filio ejus fideli ac etiam bono] atque etiam bono. *al.* c. e. f. ac

am mihi superesse] *Hittorp.* ne perefle mihi.

de quo ea supra scripserim] *Pa-* *n. & sext. Hittorp. Stewech. Am-* ne quo ea supra scripserim. supra *abest a q. v. c.*

tum liberum] *Q. V. C.* solutum sque.

E P I S T. LXIV.

est enim] *Stewech.* nihil enim

usania Alabandensi] *Hittorp. &* de Pausania Alabadesi.

menter enim ejus caussa] *Pal.* *et. Hittorp. Stewech. Vict.* vehe- ejus caussa.

ejus caussam Nero suscepit] quo ejus caussam N. s.

elinquas] *sic Pal. prim. Hittorp.* *Amstelod. Vict. ed. vulg.* nec re-

m gratum mihi erit] *Hittorp.* *xt. Victor.* id tum gratum mihi

na hujus epistolæ hæc est] *Vict.* ma ejus epistolæ hæc est.

instituisti] *Stewech.* sicuti insti-

profecto & utetur] *sic mss. &* *vulgg.* sicut & profecto utetur.

is est, amplissimas clientelas] *Pal. prim. & sext. Amstelodam.* *vulg.* & usus est amplissime, is. *al.* usus est, amplissime cl.

Vale] *abest in mss.*

E P I S T. LXV.

uum] *sic Hittorp. Pal. sext. vul-* uando.

um summa integritate] *Hit-* cum summa integritate.

a te in majorem modum] *sic* *m. sext. Amstelod. Stew. ch. Hitt.* *in hoc etiam* a te *abest. vulg.* pe- ajorem in modum.

Et ex ejus observantia] *Hittorp. Ste-* *wech. Pal. prim. & sext. Victor. ed.* & ex hujus observantia.

Ex tota tua provincia] *Hittorp.* ex tua tota provincia.

P. 334. Omnique isto imperio] *Hit-* *torp.* omnique imperio isto.

E P I S T. LXVI.

Familiæ vestræ] *Hittorp.* vestræ familiæ.

Movere debebat] *sic mss. & Vict. ed.* *vulg.* debeat.

Calamitosum] *fort.* & calamitosum. *Lamb.*

P. 335. Quum tuam justitiam secutus] *sic Hittorp. Pal. prim. & sext. Vi-* *ctor. ed. vulg.* quando justitiam tuam secutus.

Tutissimum sibi portum] *al.* portum sibi tutissimum.

Etiam atque etiam te rogo] te *deest in* *Hittorp.*

In reliquiis veteris negotiationis] *v.c.* in reliquiis negotiationis veteris.

Et ceteris rebus tegas] *forte*, & in ceteris rebus tegas. *Lamb.*

E P I S T. LXVII.

Τρεῖς διοικήσεις] *v. c.* treis diœceses.

P. 336. Cum hospitem, tum vehementer] *sic Hittorp. Pal. sext. Vict. ed.* *vulgo*, tum hospitem tum vehementer. *v. c.* vementer.

Non enim te fugit] *sic Hittorp. & al.* *v. c. al.* non te enim fugit.

Quam multi grati reperiantur] *Hit-* *torp.* quam non multi grati reperiantur.

Ut & me non sine caussa] *sic Vatic.* *Amstelod. Hittorp. Pall. Vict. ed. vulgg.* ut me non sine caussa.

Et tu ipse] *sic mss. & Vict. ed. vulg.* & ut tu ipse.

Mihi erit vehementer gratum] *sic* *Pal. prim. & sext. Vict. ed. al.* hoc mihi vehementer erit gratum.

E P I S T. LXVIII.

Gratæ mihi vehementer] *v. c.* gratæ mihi vementer. *Pal. prim.* gratæ vehementer mihi.

Mul-

rellia benigne feceris] *Hittorp. & sext.* Cerelliæ bene feceris.

E P I S T. LXXIII.

uod si Romæ te vidissem, coram as egissem] *sic Amstelod. & vulgg.* rp. & *Palat. sext.* quod si Romæ em, te vidissem, coramque gratias em. *Pal. sext. & Vict. ed.* quod si æ: te vidissem, coramque gratias em.

342. Succensuisse audivi] *Q. V. C.* nsuisse audivi.

uod si fieri possit] *Victor.* quid fieri t. *Gebhard. ed.* quid fieri, & quid caussa facere possis.

E P I S T. LXXIV.

nta mihi cum eo] *Hittorp.* tanta mihi cum eo.

E P I S T. LXXV.

ud te mea commendatio] *Pal.* apud te mea observantia comdatio.

. Aviano Flacco] *Pal. prim. sext. ed.* C. Avianio Flacco.

am cupio, tum] *sic Hittorp. Palat. & Victor. ed.* cujus caussa omnia cupio, tum mehercule etiam de-

te idem illud peto] *Q. V. C.* a te idem peto.

e loco, quo deportet frumentum] *sext.* de loco quoque deportet frutum. *al.* de loco, quid d. f.

viano commodes] *Pal. sext.* Avio commodes.

gum se a me amari] *sic Hittorp. sext. & Vict. vulg.* quando se a me ri.

E P I S T. LXXVI.

. 344. Nunquam me tamen gra-] *Stevvech.* nunquam me tam gra-

aussa liberalissime] *Hittorp.* caussa m liberalissime.

. Valgium Hippianum] *duo mss.* lm. C. Valigium. *Hittorp. & Pal. sext.* C. Vallium. *duo alii mss. Guilielm. Amstelod. Mentel. & Grav. sec.* C. Valignium. *Pal. prim.* C. Valignum.

E P I S T. LXXVII.

P. 345. Supplicationemque tibi libenter decrevi] *v. c.* supplicationemque libenter tibi decrevi.

Hoc ut tui] *Victor. ed. & Pal. prim. vulgg.* ut hoc tui.

M. Bolanum] *sic mss. & Victor. ed. vulg.* M. Bollanum. *Amstelod.* M. Belanum.

Ipsumque virum optimum] *leg.* ipsum virum optimum. *Lamb.*

In majorem modum] *sic Amstelod. Pal. sext. Victor. ed. vulgg.* majorem in modum.

Meam bibliothecen] *sic Vatic. & Vict. ed. vulg.* meam bibliothecam.

Naronæ] *al.* Narone. *vid. Not.*

E P I S T. LXXVIII.

ALLIENO] *al.* Alieno.

P. 346. Meque præter cæteros] *sic Hittorp. Pall. Vatic. alii & Victor. ed. & Amstelod. vulgg.* meque præ cæteris.

Verum pæne Achaiæ principem] *sic Pal. prim. & sext. Vatic. Vict. ed. vulgg.* verum etiam pæne Achaiæ principem.

Aditum ad] *Pal. sext.* aditu ad.

Patefacio & munio] *sic Vatic. Palat. prim. sext. Amstelod. Vict. ed. vulgg.* patefacio & innuo. *vid. Not.*

E P I S T. LXXIX.

C. Avianum Flaccum] *Pal. prim. & sext. Hittorp. & Vict. ed.* C. Avianium. *al.* C. Avinium.

LIBER XIV.

E P I S T. I.

TULLIUS TERENTIÆ SUÆ TULLIOLÆ SUÆ, CICERONI SUO S. D.] *sic Vatican. Amstelodam. Hittorp. Stewech. Pal. prim. & sext. Vict. ed. vulg.* Tullius Terentiæ. *al.* M. T. C. Terentiæ, & Tulliæ, & Ciceroni suis.

Qui

ꝰ. ed. aliî, paratior fuerit
hunc trajiciendum] *MSS.*
oc trajiciendum.
eris] *sic Vict. ed. Amstel.*
tewech. excuses. *Hittorp.*
excuso.
febriculam incidit] *Ste-*
febriculam incidit.
it] *Stewech.* dubitabis.

s T. XXII.

collega omnis spes est]
te & collega omnis spes

scripseras] *Stewech.* quod

.] *Amstel. tres. Guilielm.*
de lege agraria.
tissimam de te] *sic Palat.*
d. Amsteld. & vulgg. de
issimam.
te sententiam dixisset]
nt.
bantur] *Pal. sext.* consu-

steld. ut eo.
rbitratu componeretur]
o ar. c.
sulto] *Palat. sext.* in

maxime opto] *sic Pa-*
aliique nonnulli. vulgo,
maxime opto. *& pro* &
uilielm. & Amstel. equi-

s T. XXIII.

nquam mehercules] *sic*
hercule.
it] *Hittorp.* me penite-

me lapsum] *Pal. sext.*
rudentia.
gis] *MS.* error magis

m] *MSS.* pulcre no-

coegit subire] *Palat. pr.*
. *Amsteled.* hunc casum

oco essem] *sic Palat. pr.*

& sext. Amsteled. Mentel. Grav. secund. vulgg. nam nisi uno loco essemus.

Lepido offensus] *sic msf. vulg.* Lepido infensus. *in Hittorp. deest* Lepido.

Mea patientia etiam alere bellum] etiam *deest in Hittorp.*

In conspectum Lepidi] *sic msf. vulg.* in adspectum Lepidi.

Vel salutariter recipere me] *v. Not. Manut. & Victor.*

P. 117. Mihi fideliter pateret iter] *vid. Not.*

A. D. IV Kl. Jun.] *vulg.* ad IV K. Jun.

Ad me castra moverunt] *in Hittorp. & Pal. sext. deest* ad me.

Nihil fugæ simile] *Hittorp.* fugæ nihil simile.

Amitteretur] *Palat. sext.* omitteretur.

Vt spatium ad colligendum se homines haberent] *sic msf. & Victor. ed. vulg.* ut & spatium ad se colligendum h. h. *Pal. sext.* ut & spatium & ad se colligendum.

Animum singularem in temp.] *Hittorp.* animum singularem in rep.

P. 118. Et adhuc vivit] *sic Hittorp. Pall. duo, Amsteled. ed. Vict. vulg.* adhuc vivit.

Magno cum dolore parricidarum elapsus sum his] *sic Hittorp. Palat. sext. Victor. ed. sed Amsteled. & Manut. ed.* & magno cum dolore parr. elapsus sum iis. *vulg.* ego magno cum dolore parricidarum elapsus sum iis. *Pal. sext.* paricidarum.

Recentis habebant] *sic Amstelodam. Pal. sext. Victor. ed. vulgo*; recentes habebam.

Fide Lepidi missos ad me] *sic msf. & Vict. ed. vulgo*, fide Lepidi dimissos, ad me in conspectum.

C. Catium Vestinum] *sic Hittorp. duo Pall. Vict. vulgo*, quod C. Catinium Vestinum.

Tribunum militum] *sic msf. Amstel.* tr. mil. *vulgo*, tribunum militarem.

Ad me cum litteris] *sic Amsteled. & tres Guilielm. ut & Victor. ed. vulgo*, ad eum cum litteris.

Exceperam] *sic Amsteled. aliique msf. vulg.* interceperam.

Salluſtius officio vincit omnes. Peſcennius] *MSS.* Salluſtius officio vincit omnes ſpes. Cennius. *ſic & Pall. & Amſtelod. vid. Not.*

Me vehementius tua miſeria] *Pal. prim. & ſext. & Victor. ed. vulgg.* vehementius me tua miſeria.

Kalendas Maii] *abeſt in duobus mſs.* Maii.

EPIST. V.

P. 359. De nave exeuntibus] *ſic Amſtelod. Pal. prim. & ſext. Hittorp. Stewech. vulgg.* de navi exeuntibus.

Quibus intellexi] *al.* ex quibus intellexi.

Neque ſum admiratus] *Hittorp.* neque enim ſum admiratus. *al.* neque ſum miratus.

Venire cupimus] *Amſtelodam. Pal. prim. & ſext. Hittorp. Stewech. Mentel. Grav. ſec.* venire cupiamus.

In quam temp. venimus] *v. c.* in quam temp. veniamus.

Ex multorum litteris] *q. v. c. non habent præpoſitionem* ex.

Sed quum ſubeunda fortuna eſt] *ſic Hittorp. & Pal. ſext. Vict. vulgg.* ſed quando ſubeunda fortuna eſt.

EPIST. VII.

ET TULL.] *abſunt in qua... lielmii, Amſtelod. Mentel.*

Omnis moleſtias] *ſic Pal. ... ſext. vulgo,* omnes mol.

Quibus & te miſerrimam hab... quibus & te miſerrimam habu... quibus te miſerrimam habui.

Tulliolamque, quæ nobis] ... *& Victor. ed.* Tulliolam, qu... *Amſtelod.* Tulliolam quæque ... *Hittorp.* & Tulliolam. *rel.*

P. 362. Quam a vobis diſce... *torp.* quam a nobis diſceſſi.

Ut mihi Deus aliquis me... *Stewech.* ut Deus mihi aliquis...

Satisfacias] *Lamb.* ſatisfac... *al.* velim facias.

Navem ſpero] *ſic mſs. vulg...* ſpero.

Simul atque conſcendi] *Ve...* ac conſcendi. *Mentel.* in c... conſcendi.

P. 363. Quo animo fortio... *prim. & Vict. ed.* quod animo... eſſetis. *Amſtelod.* & quod anim... ſimo eſſetis. *ſupra ſcriptum era...* animo fortiores eſſetis. *& ſic M...*

n enim oblivifcar] *fic mſs.* uam vero oblivifcar.
n ipſum juvero] *Hitterp. ſext.* juero.
:onditione] *fic Victor. ed.* :i conditione. *Amſtelodam.* itione.
e tuum] *tres Guilielm.* pro- .um.
tiles ex caſtris] *in Pal. pr. nonnulliſque aliis, quos vidit ibitur* v Kal. ex caſtris.

P I S T. XXV.

)eram] *al.* operam navare.
: maximis] *Hitterp.* maxu- *'e liber fere ſemper.*
:ihil videris melius] *al.* ni- eque melius.
uam, navitatem, animum] 1ativitatem, animum. *al.* 1, animum. *al.* tuam na- 1um.
. præturæ anteponendam] nteponendum.
ius Planci teſtimonio] *Pa-*)d ipſius Planci teſtimonio. 1e ipſius teſtimonio.
ıma ſcientiaque omnium] :ntiaque o.
.o opere cenſeo] *fic Am- iuilielm. Vict. ed. vulgo*, id : cenſeo perſequendum.
1eſto anteponendum] *v. c.* .id honeſto melius antepo-
n ſatisfactum reip. putas] *Pal. ſext.* ſin autem ſatis- cio, reip. ſatisfactum pu-
1ature futura ſunt] *fic Vi- ınes, omnes Guilielm. & quos it*, quando mature futura ıoniam mat. f. ſ.
ſplendidiorem petitionem *Iitterp. Stewech. Palat. ſext. Ientel. Grav. ſcr. vulgata*, ta- lidiorem petitionem tuam
rbitrabar non ita neceſſe] *& Vict. ed. al.* non ita neceſ- . *Pal. ſext.* non ita arbitra

Domi meæ] *Stewech.* domui meæ.
Et Cæcina] *Pal. ſext. Victor. ed.* & Cecina. *Amſtelod.* & Cecinna.
Omnibus probari videbatur] *fic mſs. & Vict. ed. al.* omnibus videbatur probari.

E P I S T. XXVI.

S. D. FVRNIO] *fic mſs. Hitterp. Stewech. Amſtelod. Mentel. vulg.* S. D. C. Furnio.
Quibus declarabas] *Pal. ſext.* quibus dictabas.
Aut omittendos Narbonenſes] *Pal. ſext.* aut obmittendos Narbonenſ. *qui ultimus cum Hitterpiano* Narbonenſis. *al.* aut dimittendos Narbonenſes.
Stomachatus ſum in extremo] *Stewech.* in extremis.
Cito te] *fic Hitterp. & Pal. ſext. deeſt* te.
O mi Furni] o *deeſt in Stewech.*
P. 127. Domi tuæ ſis, ne cum maximo periculo] *vid. Not.*
Non arbitror te ita ſentire] *v. c.* iſta ſentire.
Omnis enim tuos] *fic Hitterp. vulgo* omnes e. t.
An proxima] *Hitterp.* an proxuma.
Quum ex his pendes] *in Hitterp. Pal. ſext. ed. Victor. ſed Amſtelod. aliiſque mſs. cum vulgatis*, quando ex his pendes.
In Januar. mentem protrudimus] *fic Vatic. Stewech. Amſtelod. Pal. prim. Vict. ed. al.* protendimus. *Hitterp.* producimus. *vid. Not.*

E P I S T O L A XXVII.

CICERO LEPIDO SALVTEM] *Al.* M. T. C. M. Lepido S. P. D. *Hitterp.* Cicero H. Lepido.
Pro ſumma erga te benevolentia] *fic Pall. pr. & ſext. Amſtelod. Vict. ed. al.* pro mea ſumma erga te benevolentia.
Cum eſſes ab eo ordine ornatus ſummis honoribus] *duo Guilielm. aliique codd. nonnulli*, cum eſſes quotidie ab eo ordine o. ſ. h.
Inter civis] *fic Hitterp. & Pal. ſext. vulgg.* cives.
P. 129. Eam ſi a ſervitute ſejungis] *fic Hitterp. Pal. ſext. Mentel. Victor. ed.*

iaturam ostendebat. *Amstelod.* tamen itatum & l. a. o.

P. 134. Repente in aciem Antonius copias] *sic Palat. prim. & sext. Hitt. Stevvech. Amstelod. Mentel. Grav. Vict. ed. vulgo,* cum repente in aciem onius suas copias. *Stevvech.* c. 1. in s A. s. c.

ine mora concurrit] *al.* sine mora urrit.

rimo ita pugnatum est] *Stevvech.* no itaque pugnatum est. *Amstelod.* na itaque pugnatum est.

t si dexterius cornu] *sic Vatic. qua- Guilielm. duo Pall. Amstelod. Men- Grav. sec. Vict. ed. vulgg.* sed dexte- cornu. *al.* & sic dexterius cornu.

amplius passus * ultra aciem] *Men- & duo Mannt. msf.* amplius passus ngentos ultra aciem. *al.* a. passus entos. *al.* amplius passus centum.

Cornu circuire] *MSS. quid.* cornu um ire. *hic & paullo post* circum iba- *idem scribunt* pro circuibatur.

Quod cito sum a nostris cognitus] *terp. Stevvech. Pal. prim. & sext.* quod cito a nostris cognitus.

P. 135. Quo vel plurimum valet] *in vvech. deest* vel.

Copiasque ejus omnes delevit] *sic & Vict. ed. vulg.* copiasque omnes

Fugavit, eodemque loco] *sic Vatic. terp. Amstelod. Victor. ed. Mentel.* fu- it, eo denique loco. *vulgg.* fugavit- eodem loco.

bi erat pugnatum ad Forum Gallo-] *Amstelod.* ubi erat fugatum ad fo- Gallorum.

Cohortium prætorianarum] *sic Vat. terp. Vict. ed. sed Amstel. Mentel. cum gg.* cohortium prætoriarum.

igna sexaginta] *Stevvech.* xl si-

A. D. XII Kal.] *al.* ad XII Kal.

EPIST. XXXI.

Minime mirum tibi debet videri] *terp. & Pal. sext.* minime tibi mirum et videri. *al.* minime mirum debet videri.

P. 136. Ne moveare ejus sermoni-] *sic Hitterp. Pal. sext. & prim. Am- stelod. & Vict. vulgg.* ne moveare ejus ser- monibus.

Nequaquam proinde ac dignus est] *sic Vatic. Hitterp. Stevvech. Amstel. Pall. duo. Vict. ed. vulg.* nequaquam perinde ac dignus est.

Adeo est enim invisus mihi] *Hit- terp. & Pal. sext.* adeo enim invisus est mihi.

In quibus plane tutum] *Stevvech.* in quibus tutum.

Ita feci] *in Stevvech. deest* ita. *alii,* ita gessi.

Atque ita feci] *sic prim. & sext. Pal. Amstelod. Victor. ed. Hitterp.* atqui ita feci. *vulgg.* id ita feci.

Injustissima invidia] *Amstelod.* in- vitissima invidia.

P. 137. Aut refugiam aut deprecer] *v. c.* aut fugiam aut deprecer. *al.* defu- giam.

Litteris præceperant mihi] *v. c.* litte- ris suis præceperant mihi.

Si cetera transissem] *Amstelod.* si ce- tera transirem. *non male. Pal. sext. marg.* sic etera.

Alpes poteram transvolare] *Palat. sext.* Alpis poteram transvolare. *msf.* travolare.

Præsidio illius tenentur?] *sic Am- stelod. Pal. sext. Vict. ed. vulg.* teneren- tur.

Nulla conditione potuerunt] *Hitterp.* nulla potuerunt conditione.

Retinentur a Lepido] *Hitterp.* reti- nentur ab Lepido.

Nemo vocabit in dubium] *Pal. prim. & sext.* nevocabit in dubium. *Amstelod. Mentel.* ne vocabit in dub.

Nisi qui a senatu] *Hitterp.* ab sena- tu.

Missus venisset] *Mentel.* venissem.

Legione trigesima] *al.* tricesima.

Habuerim conciones] *al.* conten- tiones.

P. 138. Quidquam putare] *ed. Net. vulg.* quidquam putare esse.

Quare eum me existima] *sic msf. vulgg.* quare me eum existima.

Omnes cives] *Hitterp.* o. civis.

Vindicare in libertatem] *Hitterp. & Stevvech* v. in libertate.

In tuorum numero habes] *sic msf. delent* in.

rram & Commorin] *sic Vatic.* *et. Vict. ed. Pal. prim.* Sepyram & ninorim. *Amstelod.* Sepiram & nori. *al.* Sepyram & Commori. Sepyram & Ceminorim. *Manut.* Commorim.

tinio illam partem] *Hitterp.* Pomillam partem. *Amstelod.* Pomitilam partem. *al.* Pontino, *etiam ante.*

92. Magna multitudine hostium] *Peck.* magna multitudine hoa excisa.

rebus ita gestis] *Hitterp.* his ita gestis.

eliquiis Amani] *Pal. sext.* in reAmani.

Eleuthercocilicum] *Hitterp.* Eleuthe-Cilicum.

que tormentis multis] *Pal. prim.* usufque multis tormentis.

arani] *sic Victor. ed. tres Guilielm.* ini. *Peck.* Thebani. *Palat. sext.* ani. *Pal. prim.* Thebarani. *Amste-Grav. sec.* Tebarani. *al.* Tabarani. Treba.

93. Tu enim is] is *deest in mss.*

nia consequi me arbitrarer] *Va-l. prim. & sext. Amstelod.* omnia i me arbitrarer. *Q. V. C.* omnia equi arbitrarer.

s is consul] *sic Hitterp & Vict. ed.* quas consul in urbe gessisset.

multo etiam magis si] *tres Gui- & Palat. sext.* & multo magis si. *Q. V. C.* & multo magis, si.

praestantissimas tuas virtutes non admirarer] *sic mss. & Victor. ed.* non ut praestantissimas tuas virtuitus admirarer.

94. Ut mihi quidem sentire vi- *Vict. ed.* ut sentire quidem mihi :.

modo non calamitatem] *Palat.* eam non modo calamitatem.

ua inest aliqua vis desiderii] *Hit- Palat. sext.* in qua inest aliquid iderii.

95. Sed tale] *Hitterp.* si tale.

ibus rebus] *Palat. sext.* partibus

enatu consecuti sint. Equidem] *sext.* a senatu consecutis. In te n. *sic & Hitterp.*

Etiam mihi illud animum advertisse videor] *sic Hitterp. Palat. prim. & sext. Vict. ed. vulgg.* etiam mihi illud animadvertisse videor.

Aut non habendis honoribus] aut non habendis *desunt in Hitterp. & Palat. sext.*

Exercitu imbecillo] *Hitterp.* imbello. *Pall. sext.* in bello.

Duae maximae clientelae] *al.* duae maxime clientelae.

Pauciores viri reperti sunt] *Vox viri abest ab aliquot v. c.*

P. 396. In forum atque in rempublicam] *sic Hitterp. Pal. prim. & sext. Vict. ed. vulg.* in forum atque rempublicam.

Quamobrem tibi sic persuadeas] *sic mss. & Vict. ed. vulgg.* quamobrem sic tibi persuadeas.

Me sic existimaturum] *sic duo Guilielm. Pall. Vat. Amstelod. Vict. ed. vulg.* me existimaturum.

Vale] *deest in mss.*

EPIST. V.

M. CATO M. T. C. IMP. S. P. D.] *Hitterp.* M. Cato C. Imp. S. D.

Pari industria administrari] *sic Vatic. Palat. sext. Victor. & Manut. edd. vulgg. Amstelod. Mentel. & Grav. sec.* administrare.

P. 397. Sed summa tua ratione] *Hitterp.* summa tua ratione.

Et continentia] *Hitterp.* & conscientia.

Si triumphi praerogativam putas] *al.* si triumphi praerogativam putas esse.

Idcirco casum potius, quam te laudari] *in Hitterpiano deest* potius.

Quam te laudari mavis] *Lamb.* vis.

Quod amplissimum sim arbitratus] *sic Hitterp. & Vict. ed. al.* quod amplissimum sum arbitratus.

P. 398. Severitatem diligentiamque] *sic Vatic. Pall. Peck. Stewech. Hitterp. Amstelod. Victor. ed. vulgg.* securitatem indulgentiamque.

EPIST. VI.

Abs te pater, laudato viro] *Vatic. Palat. sext. prim. Peck. Vict. ed.* abs te pater, a laudato viro.

). Brutus Bruto suo & Cas-
, *al.* & C. Cass.
deo esse militum animos]
'eest esse.
umque esse falsum] *Pal.*
'odam. quorum utrumque

n, puto vos animadverte-
. puto esse falsum animad-

npetraturum] *sic Hittorp.*
tert. & prim. Vict. ed. vulgg.
:aturum.
ectatio] *Pal. tert.* nostra

tint] *sic Hittorp. Pal. tert.*
. *aliique. vulgg.* at si dede-

& igni interdicamur] *sic*
tert. Grut. Amstelod. vulgg.
i nobis interdicatur. *Hit-*
: ignis nobis interdicatur.
it locus fortunæ] *Hittorp.*
ortunæ locus. *Palat. tert.*
[illegible] totum hunc locum sic
andus est locus. fortunæ ce-
x Italia migrandum Rho
vero secund. quid ergo est,
consilii dandus est locus.
ndum. Ex Italia migran-
m aut aliquo terrarum.
ortasse] *Pal. tert.* succur-

consistamus] *Palat. tert.*
istamus.
ius ad extrema] *al.* disce-
rema.
ore] *vid. Not.*
quid me velitis recipere]
litis me recipere.
is rebus] *Pal. tert.* quin his

i me sit facturus] *Pal. tert.*
ertiorem sit facturus.
venire velitis rescribite]
o me venire rescribere ve-

iobis esse Romæ] *Vict. ed.*

s nobis concessuros non
. *Pal. deest* quod.
enim invidiam iis facere
prim. magnam enim in-
ciemus. *Hittorp. Stewech.*
Amstelod. magnam enim unquam iis faciemus. *Mentel.* magnam enim invidiam his faciemus. *Grav. sec.* magnam enim invidiam unquam his faciemus.

Valete] *deest in mst.*

EPIST. II.

Non scripsissemus] *vid. Not. Stewech. & Amstelodam.* non conscriplemus.

Quum istum animum habes] *sic Victor. ed. Hittorp.* qm istum animum habes. *vulgg.* quando istum animum habes.

P. 156. In tanta frequentia militum veteranorum] *Amstelod. aliique vett. codd. nec non Victor. ed. vulgg.* in tanta frequentia veteranorum.

De reponenda ara] *Amstelod.* de repetenda ara.

Quod velle te probare vix quisquam posse videtur] *vid. Not. Amstelod. & Grav. sec.* quod velle probare vix quisquam credere posse videtur. *Mentel.* quod velle te probare vix quisquam credere posse videtur.

Nec quicquam aliud libertate] *sic Hittorp. Stewech. Pal. prim. & tert. aliique & Vict. ed. vulgo,* nec quicquam aliud a libertate. *al.* n. q. a. libertati.

Quod certe abest a tua virtute] *sic Hittorp. (nisi quod pro* a abs *scribat) Stewech. Amstelod. Vict. ed. vulgg.* q. c. abest a virtute tua.

Tibi enim uni credidimus] *sic Vat. Pall. duo, Amstelod. Vict. ed. vulg.* tibi enim uni credimus.

Maximo de nobis timore afficiuntur] *Amstelod. aliique vett. codd.* maximo timore de nobis afficiuntur.

Impelli ab aliis quolibet] *vid. Not.*

Valde leve est ac nugatorium] *Hittorp. & Stewech.* valde est leve a. n.

P. 157. Nimium vitæ cupidi] *Hittorp. Stewech. & alii codd. nec non Victor. ed.* nimium cupidi vitæ.

Vale] *non extat in vett. libb.*

EPIST. III.

BRUTUS ET CASSIUS PRÆTT. S. D. ANTONIO COS.] *sic Hittorp.* alii

:ruditate] *Hittorp. & Pek.* alii
ite.
i esse constabat] *al.* tamen esse
it.
u pro sapientia tua feres] *Q. V.*
u pro tua sapientia feres.
quam προσωπον πιλειας amisi-
'*al. primus*, quanquam προσω-
ον & αὐτὸ αἱρετόν. *al.* προσωπον
ἢ αὐτὸν αἱρετόν (*faciem pulchram*
optabilem, Corrad.) *al. legunt,*
ον καλῦ (*faciem pulchri sive bo-*
nr.)
ista refrixisset] *Hittorp.* ne ha-
ereet.
III Kalend. Jan.] *sic Hittorp.*
t. *& sext. vulgo,* ad III Kalend.

πίανος fueris] *sic mss. al.* si
' πολ& fueris. *vid. Not.*

EPIST. XVIII.

I. Si φλύαρον aliquem habuis-
φαιδρόν aliquem. *vid. Not. pro*
t *Lambinus conjicit scribendum*
m.
). Ubi igitur, inquis, philoso-
? quidem in culina mea] *sic*
Not.
). Itaque facio] *al.* itaque sci-
.

EPIST. XIX.

atum ex urbe exisse] *Pal. pr. Ste-*
'*ic. alii*, paludatum exurrexisse.
.Persuadere hominibus] *sic mss.*
d. al. hominibus persuadere.
ὼ vero & ἀταραξίαν] *al.* ἢ *vùv*
ἀναλγησίαν (*voluptatem -- in-*
i, Corr.) *al.* δι' ἀξίαν (*propter*
m, Corr.) *vid. Not.*
um & probabile est] *sic mss.*
d. vulg. & verum & præterea
e est.
t. Omnes Catii & Amafinii]

a nobis φιλόδοξοι] *Hittorp. &*
qui a vobis φιλόδοξοι.
ἐλπὶ &] *hæc verba desiderantur in*
Pal. sext. & prim. Vict. ed.
quæsiit] *sic Vatic. & Victor. ed.*
quæsivit.

.Omnia bona coëmit] *sic mss. vulg.*
& omnia bona coëmit.
Forti mehercules] *sic mss. al.* forti
mehercule.
Habet damnatos] *al.* domi natos.
P 423. Sectorem desiderabit] *Hit-*
torp. sectatorem desiderabit.
Nunc ut ad rempublicam] *Stewech.*
nunc ad remp. redeam.
Ac malo veterem] *Stewech.* aut malo
veterem.

EPIST. XX.

P. 424. Quum ad amorem meum ali-
quantum olim discedens addidisti] *sic*
Pal. prim. & sext. Hittorp. Stew. unus
Guilielm. Amstel. Vict. ed. vulgo, quando
ad amorem meum aliquantulum olim
discedens addidisti. *vid. Not. Man.*
Quo tolerabilius] *forte* tolerantius.
Lambin.
Nunc tu nobis scribas oportet] *Pek.*
nunc te nobis scribere oportet.
Nunc hæc primo cupio cognoscere]
Hittorp. & Pal. sext. nunc hæc prima
cupio cognoscere.
Iter tuum cujusmodi sit] *Q. V. C.*
tuum iter c. s. *Stewech. & nonnulli editi,*
iter tuum cujusmodi sit ad nos.
Ubi Brutum nostrum videris] *Hit-*
torp. utrum Brutum nostrum videris.

EPIST. XXI.

P. 425. Hunc accepi dolorem] *Lam-*
bin. hunc cepi dolorem.
Quum incendisses cupiditatem] *Hitt.*
cum accendisses cupiditatem meam.
Inimicitias communicasti] *Pal. pr.*
& sext. Hittorp. inimicitias communi-
cavisti.
In mea atque in publica caussa] *Hit-*
torp. in m. atque publ. c.
Consulum partes suscepisti] *Stevv.*
consilium partes suscepisti.
Cum ad te curæ] *Pal. sext.* quam ad
te curæ.
P. 426. Quæ mihi tanti æstimanda
sunt] *Pal. sext.* quæ mihi tanta æsti-
manda sunt.
Quanti vitam æstimo] *Palat. sext.*
quantam vitam æstimo.
Quod aliis fortasse non item] *Stevv.*

adam accessi] *Pal. prim. tert.* . accessissem.
ii fuit pecuniæ cccc amplius] *ict. ed. Amstelod. nisi quod desit sed latet in præced. vocabulo* ac- *sic n. scribunt pro* accessi. *vulgg.* sestertium quattuor millibus *Mentel.* cum fuit pecuniæ ca- ius.
n abest, ut meæ rei fam.] *MS.* oest ut ne meæ rei fam.
m numerum nunc legionum] *& Vict. ed. sed Amstelod. cum* tenum numerum legionum. eptem nunc numerum legio- *Stevvech.* septennium nume- num alo.
o. Subsistere sumtui] *sic Am- Hittorp. Stevvech. Pal. prim. & tan. Victor. ed. vulgg.* sustinere

idem me in te facere senseris] *. & Vict. ed. vulgg.* si me hoc e f. s.
a] *al.* Denthona. *Gebb.* Der- *Pal. tert.* de Rhoma. *Amstelod.* a.

E P I S T. XI.

litteræ sunt redditæ] *sic Hit- t. ed. vulgg.* litteræ a te mihi nt.
ue est Antonius] est *deest in*

Galliæ legatos] *al.* totius Gal- is legatos.
tic opus erunt administrari] quæ istic opus erit admini-

ies] *Stevvech.* perspicies.
onsolabere] *sic Stevvech. Hit- stelodam. Vict. ed. vulg.* hoc te ere.
Nonas Maii] *Palat. tert.* prid.

E P I S T. XII.

leniores] *Hittorp.* duas ple-

tris T. Vibii] *Hittorp.* tabel- ullinus.
tua illa præclara] *sic Hittorp. Stevvech. Vict. ed. vulgg.* omnia illa tua præclara.
Cum paucis inermis] *sic Hittorp. Amstelodam. aliique. vulgo*, cum paucis inermibus.
Locum belli gerendi mutasse] *Ste- vvech.* solum belli gerendi mutasse.
Homines alii fracti sunt] *omnes mss.* alii facti sunt.
Existimant] *MSS. nonnulli*, existi- matur.
Sed tamen providendum sit] *sic Am- stelod. & Vict. ed. vulgg.* sed tamen pro- videndum est.
Ne quæ justa querela] *sic Vatic. & Victor. ed. vulgg. cum mss. aliis*, ne qua justa querela.
Res se sic habet] *sic mss. alii*, res sic se habet.
Hoc quam vim habeat] *sic mss. & Vict. ed. al.* hoc quam habeat vim.

E P I S T. XIII.

P. 173. Attendere te volo] *Hittorp.* attendere volo.
Si meas litteras diligenter] *Hittorp.* si litteras meas diligenter.
Hirtium periisse nesciebam: Cæsari non credebam] *Hittorp.* Hirtium periis- se nesciebam: Aquilam periisse nescie- bam, Cæsari non credebam.
P. 174. Hic dies hoc modo abiit] *duo Guilielm.* hic dies hoc loco abiit.
Postridie mane a Pansa] *Vatic. duo Guilielm. Vict. ed.* postero die a Pansa. *sed Amstelod. & Pal. tert.* postero die ad Pansam.
Itinera multo majora fugiens] *sic Ste- vvech. Amstelodam. Pal. tert. Hittorp. & Mentel.* itinera fecit multo majora fu- giens, quam ego sequens. *vulgg.* itinere multo majore fugiens.
Quacunque iit] *sic Hittorp. & Vict. ed. vulg.* quacunque ivit.
Homines arripuit] *Hittorp. & Pal. prim.* homines abripuit.
Volo tibi esse notum] *Hittorp.* tibi esse notum volo.
Se jam Ventidius conjunxisset] *sic mss. & Vict. ed. vulgg.* se jam Ventidio conjunxisset.
Et orare cœperunt] *sic mss. & Victor. ed. vulgg.* etiam orare cœperunt.

P. 175.

merita, eaque sunt pop. Rom.
ima] *Lambin.* sed merita sunt, Pop. Rom. notissima.
l is ambitus excitare videtur] *sic Hittorp. Vict. ed. sed Amstelodam. l. Grav. sic. Pal. tert.* sed is ambitare videtur. *vulgg.* sed is ambitus ri videtur.
iementer te rogo] *sic mss. & Vict. lgg.* vehementer rogo.

EPIST. XVIII.

em velle se] *tres mss.* pacem se

in tu plus provideas] *in Pal. tert.* a.

EPIST. XIX.

82. In senatu] *al.* a senatu.
etini] *al.* Veicetini. *al.* Vicentini. incetini.
icium in remp. summum] *sic Pal. & Victor. ed. vulgg.* officium in immum.
nus hominum adversariorum] *im.* genus adversariorum.
83. Inertissimum] *Pal. prim. &* p. incertissimum. *Pal. tert.* ineptis. *Amsteled.* inextissimum.

EPIST. XX.

mo sibi simillimus] *sic Vatican. p. Victor. ed. vulgg. cum Amsteled. libris*, homo sui simillimus.
rat mihi] *Hittorp. Stewech. Am- Vict. ed. vulgg.* narravit mihi.
i dictum] *al.* n. quod d.
i ab iis instare periculum] *Hit- & Stewech.* tibi ab his instare peri- l.
c cum audissem] *sic Pal. prim. & ict. ed. al.* hæc cum audivissem.
mmittendum nondum putavi] *ic. & Vict. ed. Amstelodam.* comndum numdum putavi. *vulgg.* nittendum non putavi.
84. Te pertimefacto] *sic Vatic. nt. Amstelodam. Vict. ed. vulgo*, te refacto.
idias vitantem] *Lambin. fort.* vi-

Deinde de præmiis. si tibi videbitur] *Lambin.* deinde de præmiis, si tibi videtur, agros. *Vatic. duo Pall. Victor. ed.* deinde de præmiis. Si tibi videtur.
P. 185. Agros eorum militum] *sic mss. vulgg.* agros militum eorum.
Ab utrisque nobis] *al.* ab utrisque nostrum.
Ex agris Silani & agro Campano] *sic Vatic. & Victor. ed. Pall. prim. & tert. Amstel.* ex agris Sillani. *vulgg.* ex agris Syllanis.
Legiones armo, paro] *Hittorp.* legiones paro.
Spero me non pessimum exercitum] *Hittorp.* spero non pessimum me exercitum.
Reconditum magis erit] *al.* reconditum magis fuerit.
Opus esse putaris] *al.* putaveris.
IIX Kal. Jan.] *sic Hittorp. Palat. tert. & prim.* VI Kal. *al.* IX Kal. Jan. *vulgg.* VII Kal. Jan.

EPIST. XXI.

P. 186. Dii isti Segulio malefaciant] *al.* Dei isti Segulio malef.
Cum Cæsare, qui neminem prætermiserit] *Pal. tert. & nonnulli alii*, cum Cæsare locutum putas, qui neminem prætermiserit. *Stewech. & Amstelodam.* cum Cæsare, qui neminem prætermisit.
Quod idem Segulius veteranos] *sic Hittorp. Stewech. Pal. tert. Amsteled. Victor. ed. vulgg.* quod idem Segulius ait, veteranos.
Non quo veterem comederit] *Palat. tert. & nonnulli alii*, non quod veterem comederit.
Sed hanc ipsam recentem] *al.* sed quia hanc ipsam recentem.
Id pro me, ut de me timeas aliquid] *vid. Not.*
Sim enim impudens] *sic Hittorp. & Victor. ed. vulgg.* sim etenim impudens.
P. 187. Omnem timorem abjiceremus] *Hittorp. Stewech. Amstelodam. aliique*, omnem timorem abiceremus.
A te nos unice diligi] *sic Hittorp. & Vict. ed. vulgg.* nos a te unice diligi.

P. 193. Nec vero sum oblitus litterarum] *sic mss. & Vict. ed. al.* nec vero oblitus sum litterarum.
Cum Cæsari obviam venisses] *sic Vatic. & mss. alii, nec non Vict. ed. vulgg.* cum Cæsari obviam venisset.
Vel in absentem me, vel in præsentes eos] *vid. Not.*
Quæ tua fuerit assessio] *al.* accessio.
Communium miseriarum metu] *Hittorp.* communi miseriarum metu.
Quonam modo me gererem] *Hittorp. & Victor. ed.* quonam modo gererem me.
P. 194. Quod esset alienum nostra amicitia] *sic mss. & Vict. ed. vulgg.* quod esset alienum a nostra amicitia.
Et illustria] *Hittorp.* & inlustria.
Habeo multo occultiora] *Vatic. Pal. tert. Vict. ed.* habeo multa occultiora.
Maxima cum fides in amicitia] *Stevvech.* maxima tum fides amicitia.
Gravitas, constantia] constantia *deest Stevvech. & Pal. tert.*
Malevolentia autem hominum] *al.* malivolentia autem hominum.
Ea tu si non audis] *sic Hittorp. & Vict. vulgg.* ea si tu non audis.
Quam me scio a te contra iniquos] *Hittorp.* quam me scio a te æque contra iniquos.
Contra iniquos meos] *al.* contra inimicos meos. *vid. Not.*
Quæ liquido negare soleam] *al.* quæ aliquando negare soleam. *vid. Not.*
De isto ipso suffragio] *Palat. tert.* ipso isto suffragio.
Qua ego uti soleo] *Hittorp. & Vict. ed.* qua ego soleo uti.
Ex his sermonibus] *Hittorp.* ex his ego sermonibus.
P. 195. Maxima sunt laudum tuarum] *MSS. quidam*, maxima sunt laudum tuarum.
Me omnis officii] *Hittorp.* a me omnis officii.
Nec te alienius] *deest in Hittorp. & Vict. ed. vulgo*, nec a te alienius.

EPIST. XXVIII.

MATIUS CICERONI S.] *MS.* Macius Ciceroni Sal. *al.* C. Matius M. T. C. S. P. D.
Ex tuis litteris cepi] *Hittorp.* cœpi.
Quia maximi æstimabam] *Pal. prim. & tert.* quia maximi existimabam.
Quod quum, ut volui, scio esse] *al.* quod quando, ut volui, scio esse. *al.* quod quoniam, ut volui, scio esse.
Patriæ amicitiam præponendam esse] *al.* patriam amicitiæ præponendam. *Palat. sext.* patriam amicitiæ præferendam.
P. 196. Proinde ac si jam vicerint] *sic Palat. tert. & Vict. ed. vulg.* perinde ac si jam vicerint.
Ad istum sapientiæ gradum non pervenisse] *sic mss. al.* a. i. s. g. non venisse.
In dissensione civili sum secutus] *Hittorp.* in dissensione civili secutus sum.
Quanquam re offendebar] *Hittorp.* re quanquam offendebar. *Stevvech.* quanquam re offendebat.
Tamen non deserui] *in Hittorp. deest* tamen.
Diminuta est] *al.* deminuta est.
P. 197. Civibus victis ut parceretur] *deest* ut *in Pal. sext.*
Perisse non indignari] *sic mss. vulgo*, periisse non indignari.
Cum præsertim iidem homines] *MSS.* præsertim cum iidem homines.
Plecteris ergo, inquiunt] *al.* plectêris ergo.
In facinore gloriari] *Palat. sext.* in facinore singulari.
Ne dolere quidem impunite licere] *sic Hittorp. Palat. prim. Vatic. Victor. ed. vulg.* ne dolere quidem impune liceret.
Gauderent, dolerent suo potius] *v. c.* dolerent, gauderent suo potius.
Nunc isti, ut quidem dictitant] *Palat. prim. tert. Hittorp.* nunc, ut quidem isti dictitant.
Nullius unquam periculi] *Hittorp.* nullis unquam periculi.
Ab humanitate desciscam] *al.* a. h. desistam.

ist. II.

l esset negotii] Grut. nil

& remp. recuperare]
t. libertatem & remp.
rp. libertatem recupe-

rani incitentur] Grut.
erani incitentur. Palat.
d. ut contra me vetera-

loriam cum mea laude
sic Vatic. prim. Pal. Grut.
t. ed. vulgo, facti vestri
mea laude communi-

ratus] MSS. ad quam
uem paratus.
ere suo more, non di-
Vict. ed. Amstel. vulgg.
ere. Palat. sec. & quint.
ere. Grut. & Pal. prim.
mere, vomere non di-

, quia de rep. bene sen-
. Pal. prim. Grut. Amste-
ctor. ed. vulgg. qui quia
senserint.
pitur] sic mss. & Vict.
disrumpitur.
consulem futurum] sic
vulgg. consulem filium

ro consulares] quat. mss.
consulares.

ist. III.

nti optime merito] vid.

m patricidæ] vulgo parri-
ed jam patricidæ etiam.
rum est] sic prim. Palat.
t. Vict. ed. vulgo, sed hoc

præteriit] sic Hittorp. alii
ndo præteriit.
erem, quid vobis da-
sic mss. al. utinam habe-
m vobis consilii. alii,
em quod darem vobis

Consilium omne autem] sic Palat. prim. Amstelodam. Grut. Vict. ed. vulg. consilium autem omne.

Hoc est illorum] Hittorp. hoc illorum est.

De me quidem non dubitanter, quin] sic Vatic. prim. Pal. Grut. Amsteled. vulg. de me quidem non dubitant, quin.

P. 210. Loqui tecum] Pal. prim. tecum loqui.

Quam nostra dicta] sic Hittorp. Amsteled. & Vict. ed. vulgo, quam dicta nostra.

EPIST. IV.

Reliquiarum nihil fuisset] Gruter. reliquiarum nil fuisset.

Nunc me reliquiæ vestræ exercent] in Grut. deest nunc. Lambinus sic conjicit legendum, nunc reliquiæ nos exercent.

Sed infimo quemque honore] vid. Not. Hittorp. sed infimum quemque honore fortissimum.

Nihil autem fœdius Philippo & Pisone legatis] vox legatis abest a veteribus codicibus.

P. 211. Te isse in Syriam] sic mss. vid. Not. vulgo, te esse in Syria.

EPIST. V.

Quo minus de te certum haberemus] Hittorp. quo minus certum de te haberemus.

Quia simile vero videbatur] Hittorp. quia veri simile videbatur.

P. 212. Tum ornatiores propter celeritatem] sic mss. vid. Not. vulgo, tum gratiores propter celeritatem.

Magnis subsidiis fulta respublica est] Hittorp. magnis subsidiis resp. fulta est.

A prima enim ora Græciæ] enim deest in Hittorp.

Res sic se habebat] Hittorp. prim. Pal. Vict. ed. res se sic habebat.

Vt totius belli omne discrimen] al. ut omne totius belli discrimen.

Nihil belli reliqui fore] sic Hittorp. Stevvech. Grut. Amsteled. Vict. ed. vulgg. nihil belli reliquum videbatur.

EPIST. XII.

| & nostri & reip. caussa] *sic vetch. Amstelod. Vict. ed. Pal.* quod & nostræ reip. caussa. uod & nostra & reip. caussa.

Quod te sollicitum esse] *sic nt. Hittorp. Stevvech. Vict. ed.* sollicitum esse. *Amstelodam.* itum esse.

Allienus eduxerat] *Hittorp.* ienus.

iosque complures] *sic msf.* . *vulg.* ac tabellarios com-

erare mihi voluerint] *duo* obtemperare voluerint. *Lam.* voluerunt.

Trebonio occiso] *Hittorp.* ibonio occiso.

rios meos deprehenderit] *m.* tabellarios nostros depre- *Hittorp.* tabellarios meos de- *Stevvech.* tabellarios nostros erit.

s omnes, qui in Syria fuere] *odd.* exercitus omnes qui in *al.* fuerunt.

ndatam tibi habeas] *sic msf.* *al.* tibi commendatam ha-

nte] *al.* te hortatore.

s ad remp.] *sic Vatic. & Vi-* exercitum ad remp.

occupasset Dolabella] *sic msf.* *vulg.* quem si occupasset Do-

Bassus misere noluit] *al.* Bas- oluit.

m tradere] *al.* legiones tra-

que tuum] *Hittorp.* maxime

i esse] *v. c.* tibi curæ esse.

tiam se tibi] *Hittorp.* debere e.

olabellam] *sic msf. & Vict.* audivi etiam Dolabellam.

t ut scias dabo operam] *Q.* is celeriter dabo operam.

s] *al.* ex castris. Vale.

EPIST. XIII.

CASSIUS Q.] *al.* C. Cassius. *al.* Q. Cassius. *vid. Not.*

S. V. B. E. E. Q. V.] *sic Amstelod. & alii msf. ut & in praecedentibus epistolis notas praeferunt.*

Te ipse vicisti] *al.* te ipsum vicisti.

P. 222. Idque sæpe jam experti sumus] *vid. Not.*

Pæne victam remp.] *Gruter.* pene vinctam remp.

Nunc te omnium maxime civis & mihi carissime] *sic Vict. ed. al.* nunc te omnium maxime civis & mihi carissime. *al.* nunc te omnium maximum civem & mihi carissimum.

Id quod maxime reip. tenebris comperisti] *Gruter. Amstelod. Grav. sic.* id quod maxime reip. tenebaris comparasti. *Mentel.* id quod maxime reip. tenebaris comparasti *vel* comperisti. *al.* ad quod max. reip. tenebaris.

Nunc te habebimus testem] *Hitt.* nunc te habemus testem.

Dum serviremus] *Medic.* dum servissemus. *Stevvech. & Grut.* dum servi essemus. *Hittorp.* dum servis haberemus. *supra* haberemus *scriptum erat* heremus.

Nunc illa non ego quidem dici tantopere desiderabo] *al.* nunc non illa ego quidem dici t. d.

Non subita nec inconvenientia] *Medic. & Hittorp.* non subita nec convenientia. *alii legunt, teste Fulvio Ursino,* non subita obvenientia.

Tibi ipsi producendum] *Hittorp.* tibi producendum.

P. 223. Proxime hos cari] *Hittorp.* proxume cari.

Quo minus tibi vacet me excipere] *Hittorp.* quo minus vacet me tibi excipere.

Ingenium certe diutina servitus] *MSS. & Victor. ed.* ingenium diutina servitus certe.

Dilectum remigum] *sic msf. al.* delectum. *pro* remigum *Hittorp.* remigium.

Cui Lucilius præerat] *Grut.* cui Lucillius præerat. *quidam msf.* Lucius.

Neque unquam non decedendo] *al.*

ıias meæ diligentiæ] *Hit-*
ıeæ diligentiam.
idem reiquepublicæ non
Hitterp. qui fidem mihi
non præstiterunt.
ep. puto esse meritum]
Hittorp. Stevvech. aliique.
p. ita puto esse meritum.
m esse.
sius & Bruti] *Hittorp.*

ias fregi] *sic Hittorp.* &
leges Antoninas. *Am-*
ges Antonianas fregi.
s & familiarissimus Do-
Pal. prim. Grut. Vatic.
ıdalis & familiarissimus
a.
eis bellum primus indi-
bellum primus indixi.
xi.
ıericulis] *Hittorp.* in la-
).
auctoritate apud ceteros
cch. & Grut. majore ani-
Lambin. & majore au-
ceteros erimus.
ı Kalend. Jun.] *Gruter.*
ı.

ı s t. XV.

B. E. E. V.] *al.* si va-
.V. B. E. V.
ıtime possent] *sic Vict.*
celerrime posset.
ıncia] *sic mss. & Vict. ed.*
ı provincia.
bus Romanis omnibus
ıudatis] *in Hittorp. deest*

] *al.* ac diversatis.
Asia excellisset] *sic mss.* &
elerius Asia excellisset.
ı vectigalia] *Pal. prim.*
ligalia.
a correptum esset] *sor-*
reptum esset.
cm Dolabellæ in Lycia
assem Dolabellæ esse in

ıris] *sic Hittorp. vulg.*
is. *sic & inferius* in na-
ıs, *idem.*

Cum his navibus] *sic mss. & Vict. ed. vulgo*, cum iis navibus.

M. Marcello, Servio Sulpicio renovatum] *sic Pal. prim. Gruter. Amstelod. Vict. ed. vulgg.* M. Marcello, Servio Sulpicio Coll. renovatum.

Tantum enim afuit] *sic Hittorp. al.* tantum enim absuit.

Diminutionemque majestatis] *Lambin.* deminutionemque majestatis.

Conscendere esse paratum] *al.* conscendere paratum esse.

Duum millium amphorum] *sic Victor. ed. vulg.* amphorarum. *vid. Not.*

Cum contumelia etiam nostra] *Stevvech. Pal. prim. Grut.* cum contumelia etiam vestra.

P. 233. Cum omnibus suis navis conscendisset] *Victor. ed.* cum suis omnibus navis conscendisset.

Tanta in pravitate animadverti] *Amstelodam.* tanta imparvitate. *Mentel. cum vulgg.* tanta importunitate. *al.* tanta pravitate. *vid. Not.*

Magis vera existimarent] *Stevvech.* magis vero existimarent.

Quæ vere facta erant] *v. c.* quæ vere facta essent.

A nobis docebantur] *MSS. nonnulli*, a nobis dicebantur.

Qui tum magistratus gerebant. Hæc sive timore, ut dictitant, de agris, &c.] *al.* q. t. magistratus. Gerebant hæc. *vid. Not.*

P. 234. Neque nostra ex parte] *vid. Not. Mentel.* neque ex parte, neque nostrarum partium.

Neque nostro præsentium] *Stevvech.* & *Grut.* neque nostrum præsentium.

Italiam petisset] *sic prim. Pal. Grut. vulg.* Italiam petiisset.

Cum facile possent, noluerunt] *sic mss. & Vict. ed. vulgo*, cum facile possent, voluerunt.

Veniebant in suspicionem] *Amstelod.* veniebat in suspicionem.

Detinuisse nos] *Medic.* detenuisse nos.

Et demorati esse] *sic Vatic. Pal. pr. Grut. Mentel. Grav. sic. Vict. ed. vulgo*, demoratos esse. *Amstelodam.* demorari esse.

Laborisque consumserunt] *al. l.* consumpserant.

PAULLI MANUTII
R G U M E N T U M
Epistolae primae Ciceronis ad Lentulum.

D *Artes argumenti duae sunt, una & extrinsecus, & satis longe petita, quae ad regem Ptolemaeum proprie pertinet; altera, quae sumitur ex ipsa epistola, & regiae caussae statum explicat; prior non aliena, posterior etiam necessaria. Rex Ægypti Ptolemaeus, Auletes dictus, quia tibiis canero, praeter dignitatem regiam, solitus esset, pater Cleopatrae, notissimae feminae, & ejus Ptolemaei, cujus est jussu interfectus Pompeius Magnus, so-*
m & amicitiam populi Romani diu expetitam impetravit aliquando, Caesare &
Coss. qua de re sic ipse Caesar lib. 3 de Bell. civ. Controversias regum ad popu- Romanum, & ad se, quod esset Consul, pertinere existimans, atque eo officio suo convenire, quod superiore consulatu cum patre Ptolemaeo & le- & SC. societas erat facta. *Et in Oratione pro Posthumo:* Non ei regi pecuniam lit, qui alienus ab hoc imperio esset, sed ei, qui cum foedus feriri in Capi- viderat. *Eam autem societatem diu exoptatam esse a Ptolemaeo, nec nisi Caesare 'e obtineri potuisse, intelliget, opinor, qui perpendet illud in epist. 16 lib. 2 ad um.* De rege Alexandrino, placuisse sibi, aliquando confici. *Nam verbum,* ando, *negatam antea Ptolemaeo societatem, satis, ut opinor, ostendit. Nec ve- imam ejus impetrandi honoris difficultatem Suetonius demonstrat, cum ait in Ca- ita:* Societates, ac regna pretio dedit, ut qui uni Ptolemaeo prope sex mil- lentorum suo Pompeiique nomine abstulerit. *Porro cupiditas Ptolemaei tanta tis, & amicitia populi Romani, non solum ex eo nata, quia superiores fere omnes pti reges, eundem honorem adepti, praesidium adversis temporibus in fide ac tutela norum saepe maximum invenerant, verum etiam quod ipse, nisi socius amicusque Romani appellaretur, stabilem sibi atque tutam regni possessionem non putabat: duabus caussis, primum quod Alexandri regis, qui proximus regnaverat, testa- Ægyptus Romanis relicta dicebatur. itaque ait Cicero in Oratione prima in Rul-* Dicent Decemviri, id quod dicitur a multis & saepe dictum est, regis A- drini testamento regnum illud populi Romani esse factum. *Et in secunda in :* Quis vestrum ignorat, dici, illud regnum testamento regis Alexandrini i Romani esse factum? *Et paullo post,* Video qui testamentum factum esse mat: auctoritatem senatus exstare hereditatis aditae sentio, tum quando ndro mortuo legatos Tyrum misimus, qui ab illo pecuniam depositam no- cuperarent. *Hac igitur de caussa, ne sibi, regnum populus Romanus adimeret, ams timebat. Accedebat altera, quod ipse, non modo Alexandri regis mortui verum nec e regio esse genere putabatur, itaque subjungit ibidem Cicero:* Eum gnum illud teneat hoc tempore, neque genere, neque animo regio esse, omnes fere video convenire. *Ptolemaeum designat: de quo etiam paullo post,* nt, *inquit,* isti decemviri: quos perspiciamus regnum Alexandriae Ptole- gratis adjudicaturos? *Honor igitur ille societatis & amicitiae populi Romani, ve- ter optatus confirmandi regni caussa, magnoque emptus, necessitatem quandam iaeo attulit Ægyptios offendendi. nam, cum ab eis intolerabilia tributa exigeret, t in eorum odia: ex quo multitudine concitata, vitae suae timens, e regno Roman it Lentulo Spinthere, Metello Nepote Cos. id est, biennio postquam in societatem iamque populi Romani receptus erat. Questus injuriam petiit ut restitueretur, avitque non magno negotio, vel Pompeii gratia, ejus caussam adjuvantis, ob am Mithridatico bello contractam, vel suffragante pecunia, clam multis data,*

sed redeamus illuc unde di- *atic.* sed redeamus ad illud mus.
iliam vitam defert] *al.* af- *ot.*
on aberit] *Stewech.* nostra

agno animo sis & excelso] *sext. Vict. ed. vulgo*, tu sac agno sis & excelso.
um mihi] *Pal. prim. Vict. ed.* P. Luccium m. *Hittorp.* mihi. *Pal. sext.* P. Lutium.
Quibuscunque rebus pote- . quibuscunque potero re-

sic Hittorp. al. salutares.
oniano] *Stewech. resp.* An- *ne.*
n admodum sumus defa- *ttorp. & Palat. sext. vulg.* admodum simus defati-

linucio] *sic Vict. ed. al.* de o.

EPIST. XXVI.

s] *MSS. nonnulli*, Q. Cu- *let. ista epistola in multis mss. i. vid. Not.*
rninum] *Pal. sext.* Cn. Sa-

ium] *sic Hittorp. Stewech.* *lge*, Cn. Anneium.
linum] *prim. & sext. Pal.*

mani.
Est autem ita temperatis] *Hittorp.* est ita temperatis.

EPIST. XXVIII.

P. 254. Adsentior tibi] *ista epistola in Amstelod. adhaeret priori.*
Ne nimis liber in ulciscendo] *Palat. prim. Grav. sec. Stewech. Amstelod.* ne minus liber in ulciscendo.
Ne gravis civis] *Stewech.* ne minus gravis civis.
Ne minus fortis, ne minus te dignus] *sic mss. vulg.* ne nimis fortis, ne nimis te dignus.
Quod mihi tuo nomine] *Hittorp.* mihi quod tuo nomine.
Senatus saepius pro dignitate tua appellaret] *sic Amstelod. aliique mss. al.* appellaretur. *vid. Not.*
P. 255. Res neque nunc] *al.* res nunc.
Fuisset facillimo] *al.* facillima.
Si culpa a quibusdam absfuisset] *Hittorp. & Stewech.* si culpa a quibusdam fuisset. *Amstelod.* si culpa a quibusdam affuisse.

EPIST. XXIX.

Non modo tibi, cui omnia nostra] *sic Hittorp. Stevvech. Amstelod. Vatic. Victor. ed. al.* non modo te, cui omnia nostra.
P. 256. Plus homine delecter] *Hit-*

.m Philonem cognovimus] *Vict. ed. Stevvech.* cognorimus. novissemus.
ut Philosophus] valde *desidetterp.*
s mihique commendatus] traditus mihi, commenda-

.o quid] *in Hitterp. deest* ut.
cripsi ad te] *Hitterp. & Ste-* nil tibi scripsi.
m plane tua nihil interest] ane tua nihil interest. *Palat.* iam tua plane nihil interest.
.r ille tantopere contendat] *tevvech.* ne cur ille tantopere

tu repugnes] *Hitterp. Ste-* ur tu repugnes.
Volumus reprehendere] *v. c.* prendere.
illi] *sic Vatic. Pal. sext. Hit-* ando illi.
o sit ex istis] *sic msi. al.* non istis.
omni liberali doctrina poli- *v. c.* est enim omni liberali Ximus.
: in rogando molestus] *sic msi.* . *vulgo*, minime in rogitando

bitat] *Hitterp. Pal. sext.* nec

ædificaturus esses] *sic Hit-* *Pal. prim. & sext. Amstelod.* *Ita*. ita etiam si ædificatu-

nec molestia tua nat.
Ut ei de habitatione] *al.* ut te ei de habitatione.

EPIST. III.

P. 266. Aulum Fufium] *sic Vatic. Pal. prim. & sext. Victor. ed. vulg.* Aulum Fusium.
Ex meis intimis] *Hitterp.* ex meis intumis.
P. 267. Tam gratum mihi id erit] *sic msi. & Vict. ed. vulg.* tam mihi gratum id erit.
Summo officio] *v. c.* summo studio.

EPIST. IV.

Q. F. ORCAE] *al.* Ortæ.
Cum municipibus Volaterranis] *Palat. prim. & sext.* cum municipibus Volaterraneis.
Magno enim meo beneficio affecti] *Lamb.* magno enim a me beneficio affecti.
P. 268. Præsertim cum prope] *Peck.* Cum præsertim prope.
Ad jus obtinendum] *Lamb. fort.* ad jus suum obtinendum.
Cum tribuni plebis] *sic Peck. Palat. prim. sext. Vict. ed. vulg.* cum enim tribuni plebis.
Promulgavissent] *sic msi. vulg.* promulgassent.
C. Cæsar primo suo Consulatu] *Hitterp. Stevvech. Pal. sext.* C. Cæsar suo consulatu.

latuerat) a te sumsi illud, & summa cura, q
bant, notavi: ex quo tempore cum eam jam
ab eo accepissem, & nonnihil quoque illud s
cepisset, cito pristinam fortunam recuperavit
doctissimorum virorum, postquam a me exi
sit hujus mei laboris initium, non vacare on
parvo hoc munere tibi grati animi memoriam
vi ad te hunc libellum, quemadmodum nu
rum fatear) majora fuerint ea quæ me ad hoc
(ut ajunt) unguiculis, ætatibus nostris non
familiaritate conjuncti inter nos fuerimus, ne
interruptum sit, sed cotidie potius aliquid a
ego excellens ingenium tuum, incredibilem d
gularem probitatem admirari & amare desiteri
genii mei fructus largiri? simulque, cum nost
ma, & (ut spero) probatissima sit, quantum
etiam gentibus non incognita esset? Quod si
personas quærunt, quibus labores suos comn
eum cum quo familiarissime vivo, cunctis ani
non præterire, & cui fortuna potius defuisse
res gerendas, quam aut ea quæ ipsi sibi summo
laudem & gloriam nati parare solent, aut illis a
dant, tribui. Accipies igitur hoc, qualecunque
& quæ a te ingenii tui monimenta expectantur,
tibus deditos desiderare. Vale.

as omnis] *sic Hittorp. & Am-* omnes.
Etsi commune videtur] *Lamb.* .nunc ei videtur.
voluntatis erga se habiturum] . *Stevvech. Pal. sext. Victor. ed.* & etiam voluntatis. *vulg.* & s etiam.
m conservares] *forte* reserva-*res.*
sis] *sic Hittorp. Amstelod.* Re-*lg.* Rhegienses.
me cogit] *Hittorp.* sperare

nili caussa laborent] *Hittorp.* i caussa. *forte*, qui a simili orent. *Guilielm.*
luris necessarios] *sic Hittorp.* nplures.
speramus impetrarimus] *sic vulg.* impetraverimus.
. Quom a te data sit opera] *sic & Vict. ed. vulg.* quando a te opera. *Amstelod.* quando a te era.
m mihi gratissimum feceris] hoc tum mihi gratissimum fe-
nque gratissimos] *Hittorp.* cos-limos.

EPIST. VIII.

am] *sic Vatic. Pal. pr. & sext.* *ed. vulgo*, P. Sextium. &

studiosissimum esse] *sic Va-tm. & Vict. ed. vulgo*, te mihi mum esse.
lcet] *sic Vatic. Vict. ed. Hittorp.* licet. *al.* cognosceret.
ini] *Hittorp & Vict.* C. Albi-*vulg.* Albinio, Albinius.
ein est hæc] *Hittorp. Stevvech.* *n. & sext. Victor. ed. vulg.* res c est.
Prædia in æstimationem ac-*Hittorp.* prædia in æstimatione
it ratas] *sic Vat. al.* ratas esse
una ne attingas] *Hittorp. & Pal.* ne tangas.
erit per me] *sic Hittorp. &* *l.*

Victor. ed. Stevvech. satisfecerit pro me, ut ego illud. *Amstelod.* satisfecerit pro me, ut ego. *vulg.* per me satisfecerit, cum ego.
Vt ego illi uni plurimum debeam] *sic Pal. pr. prim. sext Vict. ed. Amstelodam.* ut ego uni plurimum debeam. *Stevvech.* ut ego illud uni plurimum debeam. *Mentel.* ut ego plurimum debeam illud. *vulg.* cum ego illi uni plurimum debeam.
Dare beneficium] *Victor. ed.* beneficium dare.

EPIST. IX.

Cum mea commendatione] *sic Pal. prim. sext. Hittorp. Victor. ed. vulg. & Amstelod. & Mentel.* cum ea commendatione. *Grav. sec. & alius Guilielm.* tum ea commendatione.
Quibuscunque rebus posses] *Vatic.* quibuscunque posses rebus.
Qua essem erga ipsos voluntate] *Hittorp.* qua essem erga illos voluntate. *Stevvech* qua essem erga eos voluntate.
P. 277. Vniverso ordini] *Hittorp.* universo ordine.
Publicanorum semper libentissime tribuerim] *sic mss. & Victor. ed. vulg.* publicanorum multum semper libentissime tribuerim.
Idque magnis ejus ordinis, erga me meritis] *sic Amstelodam. Mentel. Pal. prim. & sext. Hittorp. Stevvech. Victor. ed. al.* idque pro magnis ejus ordinis erga me meritis.
Inprimisque is] *Stevvech.* inprimis is.
In majorem modum a te peto] *sic mss. & Vict. ed. vulgo*, majorem in modum a te peto.
Cn. Pupium] *sic Pal. sext. & Victor. ed. vulgo* Cn. Pupium.
Quod tibi facile factu est] *Hittorp.* quod tibi factum facile est.

EPIST. X.

P. 279. Meam in illum benevolentiam auxerunt] *vid. Not. vulgo* augerent.
Quo etiam nunc maxime delectamur] *al. leg.* quo etiam nunc maxime delectatur.

RÆFATIO EJUSDEM

ıam præmisit posterioribus Notis.

VICTORIUS CAMPANO
Sal.

[C]Ujusmodi est studium illud, cui nos quatuor ab hinc annos operam dedimus, Francisce Campane, ut finem nullum habeat, nec unquam ad certum aliquem terminum perduci possit. Et si id antea non ignorabam, multo tamen certius cognovi statim ut libri ipsi e manibus exierunt. Animadverti enim quædam a me relicta esse, quæ si adnotassem, non ingrata ssent. Hoc autem facilius scire potui, quia ipse perspexi desideria plurimo-n quia ad me multa multorum voces ab amicis scripta sunt: qui quamvis non inutiles putarent, hoc tamen aut illud adjungi voluissent. Cum enim orassem, ut quæ a me immutata fuerant constituerem: non pauci voluissent iores aliquos locos illustrari, quamvis scripturæ immutatio facta esset nulla. borum studio quantum possem, ac cum primum possem, satisfacere: ma-x assidua Ciceronis lectione cognossem, non sine caussa id a me postulari. item mihi hoc perficiendi, totumque præstandi, facultatem deesse pulchre in-si tamen huic rei diligenter studuissem, speravi me, si non desideria illorum saltem lenire, & aliquantulum mitigare posse. Huic igitur studio intentus, otidie aliquid, & eodem tempore omnibus Ciceronis libris operam aliquam ad-on enim uni aut alteri tantum operi addictus eram, & in eo totas cogitatio-sumebam, intelligebamque quanto diutius in hoc instituto meo perseveras-plura ac meliora a me inventum iri. Verum cum semper in omni mea vita aliorum potius amicorum ac prudentum hominum de me judiciis, quam meis sæpe ab amicis poscerer ut, quæ ad eam diem animadvertissem, pervulga-otus diutius has ipsorum flagitationes sustinere, decrevique cupiditati eorum re. Nactus autem tempus a cotidianis meis laboribus vacuum, quo etiam i premebar, & ad hoc nunc agendum impellebar, accurate Epistolas Cicero-& quæcunque jam in illis adnotaram, & nonnulla quoque quæ nunc mihi ', collegi, ex iisque parvum quoddam volumen confeci. Additus etiam est ılla quæ olim a me animadversa erant confirmandi: quæ res majus volumen . nam ad me perlatus est liber, nuper Venetiis impressus, Epistolarum, quas vocant: in quo scholia quædam sunt doctorum & ingeniosorum virorum: nulla contra me, ac judicium meum studiose facta videntur. Commodum ı est, de illis rebus, in quibus reprehendebar, iterum disserere. Non minus [s]e puto, vetera confirmare quam nova contexere. Non quo sententiam meam, ı est, tueri ac pertinaciter defendere velim: (nunquam enim hoc sciens fa-quamvis rebus meis, quemadmodum natura cogit, amicus sim: magis ta-em ipsam amo) sed ne forte siquando obscurior, aut brevior in illis explican-oportebat, fui, culpa ingenii mei vera ac bona caussa periret, eodemque pinionibus ac judiciis aliorum disputavi, quemadmodum mihi visus sum, temperanter: nunquam enim alicujus injuria naturam consuetudinemque ıstar. Eruditi nunc ac sapientes viri, quid rectum sit, videbunt: quibus ıdmodum æquum est, totam rem permitto: & a quorum judicio auctorita-am declinabo. Quod si potuissem ullo pacto sine existimationis meæ jactura, majus est, sine optimi scriptoris detrimento opiniones nonnullorum tacitus

præ-

297. In majorem modum] *Hitt. & Stevvech.* majorem in modum.

... satis esse notum] *sic Pal. prim. ... Hittorp. Stewech. Amstelod. Vict. ... vulgo*, satis tibi esse notum.

EPIST. XXV.

... & hospitem meum & familiarem] *... Pal. prim. & sext. & Victor. vulg.* ut ... hospitem & familiarem meum. *Am...* ut & hospitem meum & familiarem meum.

EPIST. XXVI.

... Mescinius] *sic Hittorp. Pal. prim. ... sext. & Vict. ed. Amstelodam.* L. Mescinius. *vulg.* L. Messinius.

... 298. Et sua causa] *sic Hittorp. Stewech. Amstelod. Vict. ed. vulgg.* te sua causa.

... libenter esse facturum] *sic mss. vul... nonnulli cum uno ms.* libenter te esse facturum.

... magnum tamen esse speravit apud te ... s quoque litteras] *sic omnes mss. ... ati,* magnum tamen esse speravit te ... s quoque litteras.

... cum ipse ita iudicabat] *Pal. prim.* ... m ipse ita iudicabat. *Hittorp.* id cum ... iudicabat.

... ipse ex me audierat] *Stewech.* ex me ... aud.

... ro homine tam mihi necessario] ... *ech.* pro homine tam necessario.

... ui Eli negotiatus est] *sic Hittorp. ... prim. & sext. Amstelodam. Stewech. ...* ii. *vulgg.* Elide.

... um iure & potestate] *Hittorp.* cum ... & potestate.

... quod commodo tuo fieri posset] *sic ... edd.*

... non alienum tua dignitate] *sic mss. ... ed. vulgo,* si non alienum a tua dignitate.

299. Quum cum senatore res est] ... *Pal. sext. & Victor. ed. al.* quando senatore res est.

... eque enim id tuae dignitatis esse ... xamus] *sic Hittorp. Stewech. Palat. ... & prim. Vict. ed. vulg.* neque ... id tuae dignitatis esse arbitraba...

Quasi commendaticias] *sort.* & quasi commendatitias. *Lambin.*

EPIST. XXVII.

Tam diligenter observes] *Victor.* diligentes.

Saepius: sed tamen] *al.* saepius tamen.

Ut vos soletis in formulis] *Stewech. Palat. prim. & sext. Amstelod. Medic.* ut volet is in formulis. *al.* & volet is in f. *Hittorp.* ut videtis in formulis. *vulgg.* ut vos in vestris formulis soletis.

P. 300. C. Avianus igitur] *Hittorp. & Stewech.* Cavinius igitur.

Incredibilis mihi] *sic Hittorp. al.* incredibiles mihi.

Aemilii Aviani] *Hittorp. & Stevvech.* Aemiliani. *v. c.* Aimilii Aviani.

Potuisse tractari] *sic mss. & Vict. ed. al.* tractari potuisse.

Quos tibi ego] *sic mss. & Victor. ed. vulg.* quos ego tibi.

Atque intimis] *Hittorp. Stevvech.* atque intumis.

Qui mihi debere aliquid videntur] *sic Palat. sext. & Vict. ed. al.* qui mihi aliquid debere videntur.

Jucundissime conjunctissime vivo] *sic Stevvech. & Vict. ed. vulgo,* jucundissime conjunctissimeque vivo. *al. mss.* jucundissime & conjunctissime vivo. *Amstelod.* jucundissimo conjunctissime vivo.

EPIST. XXVIII.

P. 301. Quae mihi omnia grata] *sic Pal. prim. Amstelod. vulgo,* quae omnia mihi grata.

Studia illa nostra] *Vict. ed.* studia nostra.

Sed duo sunt, quae te nominatim rogo] *Pal. prim. Stevvech. Amstelod. plurimique alii mss. Vict. ed.* duo quidem te nominatim rogo.

P. 302. Illud quod supra scripsi, id tibi confirmo in meque recipio] *vid. Not.*

Homini gratissimo jucundissimo benigne fecisse] *sic Amstelod. Pal. prim. & sext. Vict. ed. al.* gratissimo jucundissimoque benigne fecisse. *al.* gratissimo & jucundissimo benigne fecisse.

[N]eque id ambitione adductus] *Hit-* . neque id ambitione ductus.
[S]ed tum familiaritate] *Hittorp.* sed [in] familiaritate.

E P I S T. XXXII.

[T]am lauta] *duo mss.* tam laudata.
[Q]uam nobili] *MSS.* & *Vill.* *ed.* [quam]que nobili.
L. & C. Clodios] *Palat. sext.* & [L. et C.] Clodium. *Amsteld.* M. & Clo[dium]. *Mentel.* M. & C. Clodium.
[H]os mihi maxime esse conjunctos] [e]t hos homines mihi maxime esse [conj]unctos.
[P]eto a te in majorem modum] *sic* . & *Vict. ed. vulgo*, peto a te majo[rem] in modum.
[E]t his omnibus in rebus] *in multis* . *deest* ut.
[Q]ua fides dignitasque] *sic mss.* & *Vict.* [q]ua dignitas fidesque.

E P I S T. XXXIII.

[U]t illius ordinis] *Stevvech.* ut ulli or[dini]s.
[Q]uo sic utar] *sic mss. vulgo*, quo sic
[Hi]larus] *sic mss.* & *Vict. ed. vulgo*, [Hila]rius.
[D]emostratus] *quatt. mss.* Demon[strat]us.
[Q]uos tibi negotiaque omnia Nasonis] [Stev]vech. quos tibi omnes n. o. N.

E P I S T. XXXIV.

[L]ilybetano] *sic mss.* & *Vict. ed. vulg.* [Lily]bætano. *Hittorp.* Lilibitoni. *a[li]is libris*, Libito: i. *al.* Lylibætano.
[In m]ajorem in modum] *Hittorp.* in ma[jore]m modum.
[C]ures ut is intelligat] is *deest in Pal.* & *Stevvech. in aliquibus desideratur* s.
[M]aximo sibi apud te & adjumento & [orna]mento] *in Hittorp. desunt hæc verba*, [max]imo sibi ornamento fuisse.

E P I S T. XXXV.

[A]ntiquus est hospes meus] *Stevvech.* [anti]quus hospes meus.

In Novocomenses] *Hittorp.* Novocomesis.
Nomen autem Aviani secutus est] *sic duo Gulielm. prim. Pal. Amsteled. Vict. ed. Hittorp.* nomen autem Aviani hic secutus est. *Vatic.* nomen autem Avianii consecutus est.
Flacco Aviano] *Vict.* Flacco Avianio.

E P I S T. XXXVI.

P. 310. Mihi vetustum hospitium est] *Palat. sext.* mihi vetus hospitium est. *Stevvech.* mihi vetustissimum hospitium est.
P. 311. Quod de Mega vereretur] *Hittorp.* & *Palat. sext.* quod Demetrio gravaretur.
Magno sibi ornamento fuisse] *Vatic. prim. Pal. Amsteled. Vict. ed.* magno ornamento fuisse.

E P I S T. XXXVII.

Philoxeni filium] *Hittorp.* Philaxeni filium.
Calactinum hospitem] *sic Amsteled.* & *Vict. ac. Lamb. edd. vulgo*, Calatinum hospitem. *Hittorp.* & *Palat. sext.* Calactineum hospitem.
In majorem modum] *sic Hittorp. Amsteled. ut sæpe alibi. vulgo*, majorem in modum.
Ad me delata res est] *Stevvech.* delata ad me res est.
Leges Calactinorum] *Pal. sext.* Calactianorum, *vulgo*, Calatinorum.
Autem se res habet] *Stevvech.* autem res se habet.

E P I S T. XXXVIII.

L. Bruttius] *sic Vatic.* & *Vict. ed. Amsteled.* & *Hittorp.* L. Brutius. *Stevvech.* L. Brutus. & *sic postea.*

E P I S T. XXXIX.

Ex qua reliquus est] *Hittorp.* & *Pal. sext.* in qua reliquus est.
M. Titurnius Rufus] *Hittorp.* M. Tyburnius Rufus.
In majorem modum] *sic Hittorp.*

ı I S T. XLVIII.

TILIO RUFO] *in Hitterp. & nonnullis editis deest* C.
ibi commendo] *sic Hitterp.* *itique. vulgo*, omnes t. c.
que commodaris] *Hitterp.* *teris.*
cio libentius] *Hitterp.* facio

Quod & tuæ laudi] *Stewech.* e laudi. *alii mss.* quod tuæ *opula.*
imus in eam insulam Quæ-s] *sic mss. vulgg.* cum pri-am insulam Quæstor vene-

lituere] *Hitterp.* ea tibi insti-

ne constituta sunt] *Hitterp.* nstituta sunt.

P I S T. XLIX.

ı PROCONS. S.] *Pal. sext.* oc. S.

E P I S T. L.

A V C T O] *sic Pal. prim sext.* *lor. ed. vulg.* M. T. C. Ari-*iodam.* Cicero S. D. Achico-eto.
s esset] *Vatic. & Vict. ed.* si t.
is] *al.* M. Curius.
ı illum mea quoque, ma-] *sic Amsteled. Pal. prim. ed.* *Vict. vulgg.* multa in illum dque maximum est. *Amste-* in illum mea quoque. Maxi-

E P I S T. LI.

enum] *vid. Not.*
per familiarem] *Stevvech.* familiarem.

E P I S T. LII.

t præterea conjunctus] *Laml.* mihi conjunctus.

P. 322. Atque etiam diutius] etiam *deest in mſ.*

Quam nos commoratus] *Hitterp. Pal. sext.* qua nos commoratus. *Stevv.* qua vos commoratus.

E P I S T. LIII.

L. Genucilio Curvo jam pridem] *Hitterp.* L. Genucio Sal. jampridem. *al.* L. Gemicilio Curvo. *al.* A. Gemicilio.

Jam pridem] *unus mſ.* pridem.

Utor familiarissime] *sic mss. & Vict.* *vulg.* familiarissime utor.

E P I S T. LIV.

P. 323. Cum mihi multa grata sunt] *Pal. prim.* tum mihi multa grata sunt. *al. mss. & Vict.* cum multa mihi grata sunt.

M. Marcilium] *Hitterp.* M. Marcellium. *Pal. sext.* M Marcellum.

Gratias maximas egit] *v. c.* maximas gratias egit.

Quum apud gratos homines] *Vict. ed.* quando apud gratos homines.

P. 324. In longa apparitione] *sic mss. & Vict. ed. vulgg.* apparatione.

E P I S T. LV.

De re M. Anneii] *Amstelodam.* de re M. Annei. *al.* de re M. Anicii.

Cum multis petentibus denegassem] *Lamb.* quam multis petentibus denegassem.

Tantam in eo virtutem, prudentiam, fidem] *v. c.* tantam in eo prudentiam, virtutem, fidem. *al.* tantam in eo fidem, virtutem, prudentiam.

Mihi mehercule] *v. c.* mihi hercule.

P. 325. Peto abs te] *mss. duo* peto a te.

Pro nostra conjunctissima necessitudine] *Hitterp. & Pal. sext.* pro nostra conjunctissima necessitate.

Plurimisque officiis] *Pal. sext.* plurissimisque officiis.

Locutus est mecum] *sic Stevvech. al.* mecum locutus est. mecum *deest in tribus mss.*

opter familiaritatem] *Pal.* *ed.* tum propter familiari-

ejus fideli ac etiam bono] e etiam bono. *al.* c. e. f. ac

nihi superesse] *Hittorp.* ne è mihi.
uo ea supra scripserim] *Pa-* *sext. Hittorp. Stewech. Am-* io ea supra scripserim. supra *a q. v. c.*
liberum] *Q. V. C.* solutum

PIST. LXIV.

enim] *Stewech.* nihil enim

nia Alabandensi] *Hittorp.&* Pausania Alabade si.
ter enim ejus caussa] *Pal.* *Hittorp. Stewech. Vict.* vehe- caussa.
is caussam Nero suscepit] o ejus caussam N. f.
quas] *sic Pal. prim. Hittorp.* *mstelod. Vict. ed. vulg.* nec re-

atum mihi erit] *Hittorp.* *ictor.* id tum gratum mihi

ujus epistolæ hæc est] *Vict.* ejus epistolæ hæc est.
tuisti] *Stewech.* sicuti insti-

fecto & utetur] *sic mss. &* *g.* sicut & profecto utetur.
, amplissimas clientelas] *prim. & sext. Amstelodam.* *g.* & usus est amplissime, . usus est, amplissime cl.
ale] *abest in mss.*

PIST. LXV.

] *sic Hittorp. Pal. sext. vul-* lo.
summa integritate] *Hit-* n summa integritate.
in majorem modum] *sic* *vt. Amstelod. Stew. b. Hitt.* *c etiam a te abest. vulg.* pe- em in modum.

Et ex ejus observantia] *Hittorp. Stewech. Pal. prim. & sext. Victor. ed.* & ex hujus observantia.
Ex tota tua provincia] *Hittorp.* ex tua tota provincia.
P. 334. Omnique isto imperio] *Hittorp.* omnique imperio isto.

EPIST. LXVI.

Familiæ vestræ] *Hittorp.* vestræ familiæ.
Movere debebat] *sic mss. & Vict. ed. vulg.* debeat.
Calamitosum] *fort.* & calamitosum. *Lamb.*
P. 335. Quum tuam justitiam secutus] *sic Hittorp. Pal. prim. & sext. Victor. ed. vulg.* quando justitiam tuam secutus.
Tutissimum sibi portum] *al.* portum sibi tutissimum.
Etiam atque etiam te rogo] te *deest in Hittorp.*
In reliquiis veteris negotiationis] *v. c.* in reliquiis negotiationis veteris.
Et ceteris rebus tegas] *forte*, & in ceteris rebus tegas. *Lamb.*

EPIST. LXVII.

Τρεῖς διοικήσεις] *v. c.* treis diœceses.
P. 336. Cum hospitem, tum vehementer] *sic Hittorp. Pal. sext. Vict. ed. vulg.*, tum hospitem tum vehementer. *v. c.* vementer.
Non enim te fugit] *sic Hittorp. & al. v. c. al.* non te enim fugit.
Quam multi grati reperiantur] *Hittorp.* quam non multi grati reperiantur.
Ut & me non sine caussa] *sic Vatic. Amstelod. Hittorp. Pall. Vict. ed. vulg.* ut me non sine caussa.
Et tu ipse] *sic mss. & Vict. ed. vulg.* & ut tu ipse.
Mihi erit vehementer gratum] *sic Pal. prim. & sext. Vict. ed. al.* hoc mihi vehementer erit gratum.

EPIST. LXVIII.

Gratæ mihi vehementer] *v. c.* gratæ mihi vementer. *Pal. prim.* gratæ vehementer mihi.

Mul-

ellia benigne feceris] *Hittorp.* & *xt.* Cerelliæ bene feceris.

EPIST. LXXIII.

od si Romæ te vidissem, coram egissem] *sic Amsteiod.* & *vulgg.* p. & *Palat. sext.* quod si Romæ m, te vidissem, coramque gratias m. *Pal. sext.* & *Vict. ed.* quod si æ: te vidissem, coramque gratias m.

342. Succensuisse audivi] *Q. V. C.* sfuisse audivi.

.od si fieri possit] *Victor.* quid fieri t. *Gebhard. ed.* quid fieri, & quid caussa facere possis.

EPIST. LXXIV.

anta mihi cum eo] *Hittorp.* tanta a mihi cum eo.

EPIST. LXXV.

pud te mea commendatio] *Pal.* . apud te mea observantia comdatio.

. Aviano Flacco] *Pal. prim. sext.* *ed.* C. Avianio Flacco.

um cupio, tum] *sic Hittorp. Palat.* & *Victor. ed.* cujus caussa omnia cupio, tum mehercule etiam de-

te idem illud peto] *Q. V. C.* a te idem peto.

: loco, quo deportet frumentum] *sext.* de loco quoque deportet frutum. *al.* de loco, quid d. f.

viano commodes] *Pal. sext.* Avio commodes.

uum se a me amari] *sic Hittorp.* *sext.* & *Vict. vulg.* quando se a me ri.

EPIST. LXXVI.

. 344. Nunquam me tamen gra-] *Stevvech.* nunquam me tam gra-

aussa liberalissime] *Hittorp.* caussa m liberalissime.

. Valgium Hippianum] *duo mss.* *elm.* C. Valigium. *Hittorp.* & *Pal.* *sext.* C. Vallium. *duo alii mss. Gulielm.* *Amsteled. Mentel.* & *Grav. sec.* C. Valignium. *Pal. prim.* C. Valignum.

EPIST. LXXVII.

P. 345. Supplicationemque tibi libenter decrevi] *v. e.* supplicationemque libenter tibi decrevi.

Hoc ut tui] *Victor. ed.* & *Pal. prim.* *vulgg.* ut hoc tui.

M. Bolanum] *sic mss.* & *Victor. ed.* *vulg.* M. Bollanum. *Amsteled.* M. Bellanum.

Ipsumque virum optimum] *leg.* ipsum virum optimum. *Lamb.*

In majorem modum] *sic Amsteled.* *Pal. sext. Victor. ed. vulgg.* majorem in modum.

Meam bibliothecen] *sic Vatic.* & *Vict.* *ed. vulg.* meam bibliothecam.

Naronæ] *al.* Narone. *vid. Not.*

EPIST. LXXVIII.

ALLIENO] *al.* Alieno.

P. 346. Meque præter cæteros] *sic Hittorp. Pall. Vatic. alii* & *Victor. ed.* & *Amsteled. vulg.* meque præ cæteris.

Verum pæne Achaiæ principem] *sic Pal. prim.* & *sext. Vatic. Vict. ed. vulgg.* verum etiam pæne Achaiæ principem.

Aditum ad] *Pal. sext.* aditu ad.

Patefacio & munio] *sic Vatic. Palat. prim. sext. Amsteled. Vict. ed. vulgg.* patefacio & innuo. *vid. Not.*

EPIST. LXXIX.

C. Avianum Flaccum] *Pal. prim.* & *sext. Hittorp.* & *Vict. ed.* C. Avianium. *al.* C. Avinium.

LIBER XIV.

EPIST. I.

TULLIUS TERENTIÆ SUÆ TULLIOLÆ SUÆ, CICERONI SUO S. D.] *sic Vatican. Amstelodam. Hittorp. Stewech. Pal. prim.* & *sext. Vict. ed. vulg.* Tullius Terentiæ. *al.* M. T. C. Terentiæ, & Tulliæ, & Ciceroni suis.

Qui

PIST. III.

las] *sic Amstelod. Pal. pr.* *rp. & alius Guilielmii. vul-* las.

ne miseriæ] *sic msf. al.* nec :riæ.

:uciant] *Palat. sext.* plus *Vict. ed. deest* magis.

a est] *forte*, mea proprie

obis nihil fuit] nobis *abest*

re conficiar] *sic Vatic. Pa-* *or. ed. vulg.*, cum dolore

& diligentiam præstitisse] atem & indulgentiam præ-

oculos] *sic Pall. & Victor.* mihi ante oculos.

iiseriis] *Vatic. & Vict. ed.* niseriis.

:di] *sic msf. vulgo*, Dexip- *i. postea.*

istocritum misi] *deest in* m.

bere] *Hittorp.* posset scri- ossetis scribere. *Guilielm.*

vi, statim ut recurrere:] *. sext.* ita statim ut recur- :.

] *sic Vatic. Pall. tres Gui-* *ii. vulgo*, & sim tuto.

im hæc semper] *sic Pall.* *Ct. ed. vulgg.* civitas enim

a] te *in Stewech. deest.*

pus est] *sic msf. al.* sed ni-

m secundis litteris tuis] *sic* *Stewech. Vict. ed. vulg.* aut secundis litteris. *Amstelod.* secundis litteris. tuis *abest*

agis jam rem] *v. c. non hæ-* *ru* jam.

:ctare] *sic Palat prim. duo* *stelod. vulgg.* debeo exspe- *xt.* debeo sperare.

acrymis] *Stewech.* delibi-

Dyrrachii] *in msf. & Vi-* *gitur* Dyrrachii.

EPIST. IV.

Aut vestras lego] *al.* aut vestras litteras lego.

Vitæ cupidi fuissemus] *sic Vatic. Hittorp. Pal. sext. Amstelod. Vict. ed. vulgg.* vitæ cupidus fuissem.

Si hæc mala fixa sunt] *sic Pal. prim. sext. Amstelod. Vict. ed. vulgg.* sin hæc mala fixa sunt.

Quando neque dii] *Vict. ed.* quum neque dii. *Hittorp.* q̄m neque dii.

P. 356. Quibus ego semper servivi] *al.* quos ego servavi semper. *vid. Not.*

Apud M. Lenium Flaccum] *sic Vatic. & plures a nobis msf. & Victor. ed. vulg.* M. Lemnium Flaccum.

Præ mea salute] *sic Vatic. & Vict. ed. Pal. prim. & sext.* pre mea salute. *Amstelod. & vulgg.* pro mea salute.

Profecti sumus a. d. v Kal. Mai.] *al.* p. s. ad v. *al.* ad 11 Cal. Maias.

O me perditum! o afflictum] *al.* o me afflictum. *vid. Not.*

P. 357. Et corpore & animo confectam] *Pal. sext.* affectam. *q. v. c.* & animo & corpore confectam.

Et rem adjuves] *sic Pall. Hittorp. Peck. Vict. ed. vulg.* & re adjuves.

Plane periisse] *sic Pal. prim. & sext. vulgo*, periisse.

Quid de Tulliola mea fiet] *Stewech.* quid Tulliola mea fiet.

Mihi deest consilium] *Peck.* mihi non est consilium.

Se res habebit] *sic msf. & Vict. vulgg.* res se habebit.

Quid? Cicero meus quid aget?] *al.* quid Cic. meus, quid aget?

Non queo plura jam scribere] *sic msf. & Vict. ed. vulgg.* jam plura scribere.

Ita promissum est] est *abest in msf.*

Quisque esset meritus] *Palat.* quisque esset maritus.

Id velim sit ejusmodi] *Hittorp.* id velim ut sit ejusmodi.

Nunc miser] *Hittorp.* & nunc miser. *leg.* sed nunc miser.

P. 358. Atque ego] *al.* itaque ego.

Philetærum] *Hittorp.* Philotærum. *al.* Philaterum.

Hominem fidelem remisi] *sic msf. al.* fidelem hominem remisi.

Sal-

EPIST. IX.

e Dolabellæ valetudine] *Am-al. prim. Stewech. Mentel. Grav.* sit dolor, & Dolabellæ valetu-*tterp. & Palat. sext.* & de Dola-

lliæ] *Hitterp.* & de Tulliæ.

EPIST. X.

eo si locuta eris] *Stewech.* cui eris.
n ad illum scripseram] *sic Vict. gg.* quando ad illum scripse-

a re] *in Hitterp. abest* re.

EPIST. XI.

Kalend. Quinctil.] *sic Amsteled. ed. vulg.* XIV Kal. Quintil.

EPIST. XII.

6. Hoc tempore nihil est] *Hit-*c tempore nihili est.
video] *Hitterp.* non videbo.

EPIST. XIII.

o. Si metuendus] *sic Amste-prim. Vict. ed. vulgo*, non igno-metuendus. *Hitterp.* ignoro. sed ndus.
tuendus iratus est, quies tamen fortasse nascetur. Totum judica-le sit] *Hitterp.* sed metuendus st, quiesce tamen ab illo. *Palat.* metuendus iratus est, quiesces ab illo: fortasse nascetur totum: is quale sit.

EPIST. XIV.

7. Quid sit vobis faciendum] . quid sit nobis faciendum.
vobis prodesse] *Vatic. Pal. pr. . Amstelodam. Vict. ed.* satis nobis e.
im intercludamini] *Palat. prim. , & Mentel.* ne jam intercluda-*Vatic.* ne jam intercludamus. *Amsteled.* ne jam intercludam. *Grav-fec. stat pro vulgata.*

P. 368. Quomodo quidem nunc se res habet] *sic Palat. prim. duo Gulielm. Amsteled. Vict. ed. vulgg.* quomodocunque nunc res se habet. *al.* quoquo modo quidem nunc.
Esse poteritis] *Peck.* esse poteris.
Animo forti sitis] *Q. V. C.* forti animo sitis.
Ab urbe discedit] *Hitterp.* ab urbe discessit.
Quinctus pater] *al.* Quinctus frater.
Menturnis] *sic mss. & Vict. ed. vulg.* Minturnis.

EPIST. XV.

P. 369. Etsi nihil erat novi] *Hitterp.* nihil erit novi.

EPIST. XVI.

Tamen nescio quomodo & ipse vestras litt. exspecto, & scribo ad vos] *al.* t. n. q. & vestr. l. e. & s. ipse a. v.
Ut ii voluerunt] *Hitterp.* ut ei voluerunt.
Qui me de mea sententia] *Hitterp. Stewech. Palat. sext.* qui me de sua sententia.
Pridie Kalend. Januar.] *hæc verba in Amsteledam. absunt & in Peck.*

EPIST. XVII.

Nunc quæ sunt negotia vides] *Lambin.* nunc quæ sint negotia vides.
Quomodo sim affectus] *Peck.* quomodo sim afflictus.

EPIST. XVIII.

P. 370. Considerandum vobis] *Hitterp.* nobis.
An mecum] *Vatic.* aut mecum.
P. 371. Posse nobis adjumento] *al.* posse vobis adjumento.
Si quæ vis] *sic Vict. ed. vulg.* si qua vis.
Rursus illud] *Hitterp.* rursum illud.
In qua ego sum] *v. c.* in qua sum ego.
Cum oppidorum] *sic mss. & Vict. ed. vulg.* tum oppidorum.

 Com-

junxerant] ante *deest in*
beam] *Palat. sext.* ego
itterp. ego debeam.
Hitterp.

ST. XII.

unquam fuit dubium,
C. etsi mihi nunquam
in te.
Peck. atque ex tua.
nec opinatus] *Pal. sext.*
nc opinatus. *al.* quum
] *Palat. sext.* est impro-
s, efficias] *Palat. prim.*
m des, efficiasque.

ST. XIII.

tmen navare operam vo-
sext. sed tamen eo nava-
bam. *Lamb. forte*, tibi
n adolescentis] *sic Vi-*
tuum studium adole-
cio quo contigisse] *Vict.*
cio quo contigisse.
limum senatusconsul-
orificentissime senatus-
que omnibus sit nostra
V. C. notaque sit omni-
litudo.
n honorificentissime]
ck.
sse honore] *sic Hitterp.*
m alii vett. codd. Vict. ed.
esse & honore, & gra-
nero] *sic Vict. ed. vulgo*,
pero.

IST. XIV.

ssio] *Hitterp.* M. T. C.
r.] *abest in msf.*
uod ab eo egregie diligi
sic Pal. sext. & Victor. ed.
n quod te ab eo egregie
diligi sensi, multo. *Pal. prim. & Amstelod. Mentel. Grav. sic.* sed tamen quod egregie ab eo diligeris, multo.

Quanquam profecerunt tuæ literæ] *sic Vatic. aliique msf. & Vict. vulg.* profecerint.

P. 408. Quem jam diu facio plurimi] *sic Victor. ed. vulg.* quem jam diu plurimi facio.

Id quum non accidit] *sic Hitterp. Palat. sext. Victor. ed. vulgg.* id quando non accidit.

Et feci ante] *al.* & feci antea.

Quod te de provincia] *in Hitterp. abest* te.

P. 409. Si tanta sunt] *MS.* si tanta sint.

Propera. nihil tibi erit lautius] *MSS.* prope nihil tibi erit lautius. *vid. Not.*

Tu enim scis] *sic Pal. prim. sext. aliique msf. & Victor. ed. vulgo*, tu enim sentis.

Quid sustinere possis] *Pal. sext.* quod sustinere possis.

Annuam esse voluit] *Palat. prim.* annuam esse volunt.

Hoc a te ita contendo] *Q. V. C.* hoc ita a te contendo.

Me appetiisti] *Palat. sext.* me petiisti.

Semper ornamento te mihi fore] *Pal. sext.* semper te ornamento mihi fore.

Litterasque ad me] *Peck.* litteras ad me.

Cum Romam veneris] *Palat. sext.* Roma veneris.

EPIST. XV.

P. 410. A belli pertinacia voluit] *sic Hitterp. Palat. sext. Medic. Victor. ed. vulg.* a belli necessaria pertinacia voluit. *Amstelodam.* a belli necessari pertinacia. *in Mentel. & Grav. secunda est* necessaria.

Quando ejus consilii princeps] *Victor. ed.* quum ejus consilii princeps.

Tibi præstare ipse debeo] *Q. V. C.* tibi ipse præstare debeo.

Definiri convenire] *Hitterp. & Stewech.* diffiniri convenire.

Reprehendit, præter eos] *Ven. Palat. prim. & sext. Amstelodam.* reprehendit. Præterea.

31. Tua caussa primum volo] ua caussa volo primum.

EPIST. IV.

. C. ET Q. FR. ET Q. FIL. NI S.] al. Tull. Tironi suo Cic. & Q. Pat. & Q. F.
: sum affectus] Pal. sext. valde ectus.
a perturbatus] Pal. sext. priore turbatus.
d plane valeas] Pal. pr. quod leas.
e mature videro] al. satis enim te videro.
κακοςομαχ.] Pal. sext. quem χ. Pal. prim. quum κακοςο-
.
2. Sed eum tu laudas] Hittorp. sext. sed eum tu laudasti.
gitur quid faciendum] Pal. pr. igitur quid faciendum.
tui ne parcas] Hittorp. Pal. sext. antu ne parcas.
ad valetudinem] Palat. prim. . ed. quod ad valetudinem. al. valetudinem.
dixisses, daret medico] Pal. od dixisses dare medico. Lambin. cit, quod dixisses daret. medi-

id dandum esse] Hittorp. & Pal. ndum aliquid esse.
inio] Pal. sext. Messinio.
estinare volo] Pal. sext. tam te volo. Lambin. jam te festinare
c, dum mihi nullo loco] unus . adhuc cum mihi.
ori servi] Pal. corpori servire.
, vale, & salve] Pal. sext. vale

EPIST. V.

. ET CIC. ET Q. Q. TI H. ET OPT. S. P.] al. Cic. F. & Q. S. D. Tir. hu. & M. T. C. & Cic. F. Tir. hu. & opt. al. M. T. C. & Cic. F & Q. fr.
quanta sit in te suavitas] sic mss. ed. vulg. quanta in te sit suavi-

Quam si vixerit tecum] Hittorp. & Pal. sext. quasi vixerit tecum. al. V. C. quam vixerit tecum.
Ut te Leucadem deportares] Venet. Vatic. Pal. prim. & sext. Victor. ed. ut te Leucadem deportaret. Hittorp. ut te Leucadem adportaret.
Marionem remittere] Hittorp. volebam ad te Marionem mittere.
Ad me mitteres] Hittorp. & Palat. sext. ad me remitteres.
Ut quotidie sit Acastus] Hittorp. ut quod cottidie sit Acastus.
P. 434. Leucade proficiscens] Pal. sext. Leucadem proficiscens.
VII Idus Novemb.] hac verba desunt in Hittorp. & Pal. sext.

EPIST. VI.

M. TULL. CIC. PAT. ET FIL. ET Q. Q. TIRONI S. D.] al. Tull. & Cic. & Q. Q. S. D. Tir. al. Tull. & Cic. & Q. & Q. F. Tir. S. P. D.
Eodem die] sic Hittorp. Pet. Amstelod. Vict. ed. vulgg. eadem die.
Quam quo haberem quid scriberem] sic Hittorp. & Victor. ed. al. Gebhardt. quam quo haberem quod scriberem. vulgg. quam quod haberem, quid scriberem.
Quum non contigit] sic Pal. sext. & Victor. ed. vulg. quando non contigit.

EPIST. VII.

M. T. CICERO TIRONI S. P. D.] al. Tull. & Cic. S. D. Tir. S. al. M. T. & Cicero F.
Quinctus autem Pater & filius] Palat. prim. & sext. & Victor. ed. Quinctus autem frater & filius.
Nihil a te litterarum. iis] al. n. a te litt. his. al. n. a. t. litt. dari. his.
Qui si essent] quadam edd. qui si non essent.
Qui te non diligat] Hittorp. qui te non diligit.
Tiro noster] hac verba desunt in Hittorpiano.
XV Kalend. Nov.] Hittorp. A. V K. Novemb. al. XV Cal. Dec.
Corcyrae] Hitt. & Pal. sext. Corcyra.

uariorem ducem omnino.

ime comparatur] *sic Pal.* *k. Amsteled. Vict. ed. vulgg.* .e bellum comparatur.

E P I S T. XII.

Atque universæ reip. ex eo *Hittorp.* atque universæ reip. : eo scire potes.

i deus] *sic Vatic. Pal. sext.* *g.* ut nisi quis deus.

aliquis] *Q. V. C.* aut casus

ut veni ad urbem] *Hittorp.* t veni ad urbem.

furor non solum impro- am his] *sic mss. nisi quod* *vulg.* invaserat furor non ıbos, sed etiam hos. *vul.*

ui boni habentur] *Hittorp.* ebantur.

occupavisset] *Hittorp.* Arri- occupasset.

ıominis atque honorum o. n. a. bonorum s.

em in casu simus, vides. ınino conditiones ab illo] .n casu simus vides. Ferun- quidem condit.

onsidio Noniano] *al.* Con- ıo.

jam velle absente se ratio- sui] *sic Amsteled. Pal. pr.* *ed. vulgg.* neque jam vel-

Speraoamus fieri posse] *Hittorp.* spe- rabamus posse fieri.

Dilectus enim magnos] *al.* delectus enim magnos.

Ex Hispaniaque sex legiones] *Hitt.* ex Hispania tres legiones.

Habet a tergo] *Hittorp.* habemus a tergo.

Posse opprimi] *Hittorp.* posse obrui.

Modo ut urbe salva] *deest in Hittorp.* modo urbe salva.

In illius exercitu habebat] *v. c.* in ejus exercitu habebat.

Socius sceleris esse noluit] *Hittorp.* ejus socius sceleris esse noluit. *alius v. c.* socius ejus sceleris e. n. *Pal. sext.* socius sceleris esse nolebat.

P. 445. Cave ne te perturbent] *sic Hittorp. Pal. prim. & sext. Vatic. Vict. ed.* *Amsteled.* quæ cave te ne perturbent. *vulgg.* cave te perturbent.

Quem cum amantissimum mei] *sic Vict. ed. vulgg.* quem tum amantissi- mum mei.

Quum eo tempore] *sic Vict. ed. Pal.* *sext. vulgg.* quando eo tempore.

Quo ego maxime operam] *forte,* quo ego tempore maxime operam. *Lambin.*

Ad te litteras tanta hieme] litteras *deest in Peck.*

Tum naviges] *Q. V. C. non habent* tum.

E P I S T. XIII.

Vale IIII Idus April.] *Hittorp.* Va- le VII Idus April. *in Pal. sexto hæc verba*

53. An pangis aliquid] *Hitterp.* agis aliquid.
opus appareat] *Hitterp.* fac ut ppareat.

E P I S T. XIX.

uid potest boni] *Hitterp. Palat. Vict. ed.* si quid potes boni.
e id non tenet] *MSS. & Vict. ed.* non tenet.

E P I S T. XX.

icem cum Metrodoro lubebit] *sic Pall. Vict. ed. vulgg.* videlicet cum dororo lubebit.
um ejus arbitratu vivendum est] *t. ed. vulgo*, quando ejus arbitratu dum est.

E P I S T. XXI.

F I L. T I R O N I] *Hitterp.* Tullius ni.
iam a vobis discesserant] *Hitterp.* a nobis discesserant.
ventus adoptatissimus] *al.* optaius. *al.* exoptatissimus. *vid. Not.*
455. Ex humanissimi & carissimi epistola] *Pal. prim. sext. Hitterp.* manissimi & carissimi patris epim.
e jam non pœnitebat] *v. c.* me jam pœnitebat.
iare quod polliceris] *Hitt.* quare polliceturiste.
iando igitur tum ex me doluisti] *prim. & Vict. ed.* quod igitur tum e doluisti.
ratippo me scito] *Hitterp.* Gratis cito.
am cum & audio] *forte* nam cum ill. *Lambin.*
opriam ejus suavitatem] *sic Hit- Pal. prim. & sext. Vict. ed. vulgg.* propriam suavitatem.
456. Et cœnantibus obrepit] *al.* cantibus obrepit.
aid ego de Bruto dicam] *Hitterp. & sext.* quid ego de Brutio dicam.
on est enim sejunctus jocus] *Hit- Pal. sext. Victor. ed.* non est enim ctus locus.

P. 457. Apud Bruttium] *sic Victor. ed. vulg.* apud Brutum.
Illi probatissimis] *Hitterp.* illis probatissimis.
Ne mea nimia ἀσπουδίᾳ] *al.* ne mei animi ἀσπ.
Habes ubi deponendæ tibi sunt urbanitates] *al.* Habes ubi sunt deponendæ urbanitates. *al.* Habes. deponendæ tibi sunt urbanitates. *vid. Not.*
P. 458. Quomodo ego mihi nunc ante oculos] *sic mss. alii*, quum ego nunc ante oculos. *Pal. sext.* quomodo enim ego mihi nunc ante oculos. *al.* cum & quum ego m. n. a. o.
Videor enim videre ementem te rusticas res] *sic Pall. Amstelod. Vict. ed. vulgg.* videor videre ementem te r. r. *Hitterp.* videor enim videre emente te r. r.
Si fortuna me: præsertim] *aliqui*, si f. me juverit, præsert.
Quod tibi curæ fuit] *Lambin.* quod tibi curæ fuerunt.
Eripitur operæ] *Pal. sext.* eripitur ex opere.
P. 459. Antherum tibi commendo] *al.* Anterum t. c.

E P I S T. XXII.

Cupio certe] *sic Pall. duo Gulielm. Amstelod. Vict. ed. vulgg.* cupio equidem certe.
Cura ut inservias] *Hitterp.* cura ut servias.
Cave suspiceris] *Hitterp.* cave ut suspiceris.
Contra meam voluntatem te facere] *sic mss. & Vict. ed. al.* contra voluntatem meam te facere.
Si te curas] *Hitterp.* si te cures.
Et video libenter] *Hitterp.* & video te libenter. *Pal. sext.* & video lubenter.
De quadrimo Catone] *Pal. sext.* de quadrivio Catone. *Pal. prim. tert. Hitterp. ed. prim.* de qua primo Catone.
P. 461. Billienus est] *vid. Not. Manut.*
Si quem cum eo sermonem] *Hitterp.* siquidem cum eo sermonem.

E P I S T. XXIII.

P. 462. Præsidiis Philosophiæ septus] *al.* præs. septus.

Et

D.

istola, & regia caussa statum explicatis; prior non aliena, posterior etiam ecessaria. Rex Ægypti Ptolemaeus, Auletes dictus, quia tibia cane[illegible], ater dignitatem regiam, solitus esset, pater Cleopatra, noti [illegible]a, & eius Ptolemaei, cuius est [illegible] interfectus Pompeius Magnus, [illegible]itatem populi Romani diu expetitam im[illegible] a [illegible], [illegible] de re scripsit Caesar lib. 3 de Bell. civ. Controversias regum ad popu[illegible]m, & ad te, quod esset Consul, pertinere existimans, at [illegible] uo convenire, quod superiore consulatu cum patre Ptolemaeo & [illegible] cietas erat facta. *Et in Oratione pro Postumo:* Non ei regi pecuniam alienus ab hoc imperio esset, sed ei, qui cum fœdus feriri in Capi-

Eam autem societatem diu exoptatam esse a Ptolemaeo, nec nisi Caesare potuisse, intelliget, opinor, qui perpendet illud in epist. 16 lib. 2 ad rege Alexandrino, placuisse sibi, aliquando confici. *Nam verbum, gatam antea Ptolemaeo societatem, satis, ut opinor, ostendit. Nec ve[illegible] impetrandi honoris difficultatem Suetonius demonstrat, cum ait in Ca-* ietates, ac regna pretio dedit, ut qui uni Ptolemaeo prope sex mil[illegible] suo Pompeiique nomine abstulerit. *Porro cupiditas Ptolemai tanta micitiae populi Romani, non solum ex eo nata, quia superiores fere omnes eundem honorem adepti, praesidium adversis temporibus in fide ac tutela maximum invenerant, verum etiam quod ipse, nisi socius amicusque ppellaretur, stabilem sibi atque tutam regni possessionem non putabat: [illegible], primum quod Alexandri regis, qui proximus regnaverat, testa-Romanis relicta dicebatur. itaque ait Cicero in Oratione prima in Rul-* Decemviri, id quod dicitur a multis & saepe dictum est, regis A-amento regnum illud populi Romani esse factum. *Et in secunda in* vestrum ignorat, dici, illud regnum testamento regis Alexandrini i esse factum? *Et paullo post,* Video qui testamentum factum esse uctoritatem senatus exstare hereditatis aditae sentio, tum quando tuo legatos Tyrum misimus, qui ab illo pecuniam depositam no-at. *Hac igitur de caussa, ne sibi, regnum populus Romanus adimeret, bat. Accedebat altera, quod ipse, non modo Alexandri regis mortui nec e regio esse genere putabatur, itaque subjungit ibidem Cicero:* Eum lud teneat hoc tempore, neque genere, neque animo regio esse, re video convenire. *Ptolemaeum designat: de quo etiam paullo post, ut,* isti decemviri: quos perspiciamus regnum Alexandriae Ptole-adicaturos? *Honor igitur ille societatis & amicitiae populi Romani, ve-* [illegible]

F.

fruor

Ujusmodi est studium illud, cui nos quatuor ab hinc annos operam dedimus, Francisce Campane, ut finem nullum habeat, nec unquam ad certum aliquem terminum perduci possit. Et si id antea non ignorabam, multo tamen certius cognovi statim ut libri ipsi e manibus exierunt. Animadversis enim quaedam a me relicta esse, quae si adnotassem, non ingrata fent. Hoc autem facilius scire potui, quia ipse perspexi desideria plurimorum quia ad me multa multorum voces ab amicis scripta sunt: qui quamvis non inutiles putarent, hoc tamen aut illud adjungi voluissent. Cum enim orassem, ut quae a me immutata fuerant constituerem: non pauci voluissent iores aliquos locos illustrari, quamvis scripturae immutatio facta esset nulla. horum studio quantum possem, ac cum primum possem, satisfacere: me- e assidua Ciceronis lectione cognossem, non sine caussa id a me postulari. tem mihi hoc perficiendi, totumque praestandi, facultatem deesse pulchre in- si tamen huic rei diligenter studuissem, speravi me, si non desideria illorum saltem lenire, & aliquantulum mitigare posse. Huic igitur studio intentus, tidie aliquid, & eodem tempore omnibus Ciceronis libris operam aliquam ad- n enim uni aut alteri tantum operi addictus eram, & in eo totas cogitatio- umebam, intelligebamque quanto diutius in hoc instituto meo perseveras- lura ac meliora a me inventum iri. Verum cum semper in omni mea vita ierum potius amicorum ac prudentum hominum de me judiciis, quam meis epe ab amicis poscerer ut, quae ad eam diem animadvertissem, pervulga- tus diutius has ipsorum flagitationes sustinere, decrevique cupiditati eorum e. Nactus autem tempus a cotidianis meis laboribus vacuum, quo etiam premebar, & ad hoc nunc agendum impellebar, accurate Epistolas Cicero- r quaecunque jam in illis adnotaram, & nonnulla quoque quae nunc mihi, collegi, ex usque parvum quoddam volumen confeci. Additus etiam est illa quae olim a me animadversa erant confirmandi: quae res majus volumen nam ad me perlatus est liber, nuper Venetiis impressus, Epistolarum, quas ocant: in quo scholia quaedam sunt doctorum & ingeniosorum virorum: ulla contra me, ac judicium meum studiose facta videntur. Commodum est, de illis rebus, in quibus reprehendebar, iterum disserere. Non minus e puto, vetera confirmare quam nova contexere. Non quo sententiam meam, est, tueri ac pertinaciter defendere velim: (nunquam enim hoc sciens fa- uamvis rebus meis, quemadmodum natura cogit, amicus sim: magis ta- m ipsam amo) sed ne forte siquando obscurior, aut brevior in illis explican- portebat, fui. culpa ingenii mei vera ac bona caussa periret. eodemque

NDEX PRIMVS

ı ad quos scribit Cicero, & qui ad Ciceronem
ɔunt aut ad alios in libris epistolarum XVI.

INDEX SECUNDUS.

LIB.	EPIST.
VII.	13.
VII.	15.
VII.	18.
II.	4.
II.	5.
V.	17.

sub Consulibus.

LIB.	EPIST.
VII.	14.
II.	6.

DCCL.

Coss. Cn. Pompejo Magno III. primum sine Collega.
ix Kal. Sext. Q. Cæcilio Metello Collega.

LIB.	EPIST.
V.	18.
XIII.	75.
VII.	2.

DCCII.

Coss. Ser. Sulpicio Rufo.
M. Claudio Marcello.

LIB.	EPIST.
III.	1.
III.	2.
III.	3.
VIII.	1.
III.	4.
XIII.	1.
XIII.	2.
II.	8.
VIII.	2.
VIII.	3.
III.	5.
VIII.	4.
VIII.	5.
VIII.	9.
XV.	9.
XV.	7.
XV.	8.
XV.	12.
XV.	2.
XV.	3.
XV.	1.
III.	6.
VIII.	8.
II.	9.
III.	8.
II.	10.
VIII.	10.
II.	7.
VII.	32.

Rogaz. Lib. XIII. Epistolas sequentes, quibus mensibus scripta sint non videns, hic subjecit.

LIB.	EPIST.
XIII.	53.
XIII.	56.
XIII.	55.
XIII.	61.
XIII.	62.
XIII.	63.
XIII.	64.
XIII.	65.
XIII.	47.
XIII.	9.

DCCIII.

Coss. L. Æmilio Paulo.
C. Claudio Marcello.

LIB.	EPIST.
XV.	4.
XV.	10.
XV.	13.
VIII.	6.
VIII.	7.
III.	7.
XV.	14.
II.	14.
XIII.	58.
XIII.	59.
III.	9.
II.	11.
XIII.	54.
XIII.	57.
II.	13.
II.	18.
III.	10.
II.	25.
II.	19.
II.	12.
III.	11.
XV.	5.
VIII.	11.
II.	17.
VIII.	18.
III.	12.
XV.	6.
XV.	11.
III.	13.
II.	15.
VIII.	12.
VIII.	14.
XIV.	5.
XVI.	1.
XVI.	2.

INDEX SECUNDUS.

Lib.

NDEX QVARTVS
P. MANVTII
In Epiſtolas Ciceronis ad Familiares
RVM ET VERBORVM
locupletiſſimus.

[N]umerus paginam ſignat, littera a, *tomum priorem,* b *poſteriorem.*

 cedere

[illegible]

Index Secundus.

INDEX SECUNDUS.

Epist.
28.
15.
26.
14.
8.
9.
7.
5.

. XIII. *Epistolas com-*
io exaratas, ob difficulta-
is & ne ordo praecedentium
ingeretur ad calcem reje-

Epist.
10.
11.
12.
13.
14.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.
28.
30.
31.
32.
33.
34.
35.
36.
37.
38.
39.
66.
67.
69.
70.
71.
72.

CCVIII.
lio Caes. Dictatore III.
Coss. IV.
milio Lepido, Mag. E-
it.

Epist.
18.
18.

Lib.	Epist.
XV.	17.
IX.	10.
XV.	16.
XV.	19.
IX.	13.
XIII.	15.
XIII.	16.
IX.	11.
IV.	5.
V.	13.
XVI.	22.
XVI.	17.
XVI.	20.
XVI.	19.
XVI.	16.
XVI.	18.
IV.	6.
IV.	10.
IV.	12.
V.	14.
V.	15.
V.	9.
IX.	8.
XIII.	77.
VI.	19.
VII.	24.
VII.	25.

Coss. Q. Fabio Maximo.
C. Trebonio.
Hos Caesar in ult. III mens. sibi substituit.

Lib.	Epist.
XII.	17.
XIII.	4.
XIII.	5.
XIII.	7.
XIII.	8.
XII.	18.
V.	11.
VII.	29.
V.	10.
IX.	12.

DCCIX.
Coss. C. Julio Caesare V.
M. Antonio.

Lib.	Epist.
VII.	30.
XIII.	50.
XII.	19.
VII.	31.

Coss. M. Antonio.
P. Dolabella.
Caesare interfecto.

Lib.	Epist.
XI.	1.
XVI.	24.

DEX QVARTVS
. MANVTII
In Epiſtolas Ciceronis ad Familiares
VM ET VERBORVM
locupletiſſimus.

ıerus paginam ſignat, littera a, *tomum priorem,* b *poſteriorem.*

A.

 cui-

D.

[illegible]

fruor

P.

pre-

V.

[illegible]

EMEND

CONT

[illegible]

FIN